Bopp

Digitized by Google

BIBLIO[TECA] VITT. EMANUELE
1 C
7
·4.
~~[illegible]~~
14 – 9. c. 10.
Digitized by Google

Digitized by Google

XXVI.1.31

Digitized by Google

HISTORIA PHILOSOPHICA,

CONTINENS

Veterum Phil. qui quidem Præcipui fuerunt, ſtudia ac dogmata, modernorum quæſtionibus in primis exagitata,

Tradita ab

ABRAHAMO GRAVIO,
in Friſiis Profeſſore P.

FRANEKERÆ FRISIORUM.
Excudit JOHANNES WELLENS, Illuſt. Friſiæ Ord. & eorund. Acad. Typographus Ordinarius. A. CIↃ. IↃC. LXXIV.

Digitized by Google

Digitized by Google

Sereniſſimo Principi,

HENRICO CASIMIRO,

Principi Naſſaviæ: Comiti Cattimelibocorum, Viandæ, Dietziæ, Spigelbergæ: Domino Bielſtenii: Libero Baroni Liesveldiæ: Gubernatori Friſiæ, Groningæ, Omlandiæ, Drentiæ, & Præfecto Militiæ ſummo &c. &c.

UT ET

Illuſtribus ac Præpotentibus,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ordinum Friſiæ,

DEPUTATIS

NOVEM-VIRIS:

D. SABINO à WISSEMA,
Prætori in Idaerderadeel.

D. ARNOLDO JOANNI à LOO,
Domino in Hodepijl.

D. DUCONI ab HEMMEMA,
Ex-Centuriori Princip. Naſſ. Prætoriano.

D. VALERIO à GLINSTRA, J.U.D.
Domino in Cornjum.

D. DOMINICO à SIXMA,
Domino in Heeſens.

D. JOANNI HEINSIO, Jcto &c.

D. CYPRIANO à BRUINSMA, J. U. D.
Conſuli in Sloten.

D. JOANNI L. SUIDERBAEN,
Conſuli Doccumano.

D. FEIONI JOANNI WINTER,
M. D. & Conſuli Leovardienſi.

D. GYSBERTO à VIERSEN, U. J. D.
Illis D. à Secretis:

Digitized by Google

NEC NON

Nobiliſſimis & Magnificis Dominis,

Academiæ Franequeranæ

CURATORIBUS.

D. HERONI ab OCKINGA, Curiæ Provinc. Ex-Senatori, nunc Quæſtori Gen. &c.

D. SUFFRIDO ÆBINGA ab HUMALDA, variis antè Reip. muneribus functo, & nuper ad Comitia Pr. delegato.

. . . .

D. ALLARDO PETRO à JONGESTALL, Curiæ Pr. Senatori primo; Ex-Legato Anglicano: nunc ad res pacis Galliarum Regi &c. dandæ, faciendæque cum eo, tranctandas delegato &c.

S. P. D.

Sereniſſime Princeps,
Illuſtriſſimi, Præpotentes,
Et Nobiliſſimi, Magnificique, Domini,

INuſitato nunc ſermone, dum pacis ſtudia conſector in hac publica rerum tempeſtate, vos affari videor; qui importunus graviſſimis occupatos curis ita interſtrepam, ut nullum aliud calamitati, cuncto importatæ Belgio, levamen adferam, quàm boni ominis: quod mecum concipiunt, poſtquam lamentatio ac gemitus populi conticuit, omnes, quot ſalutem muniri & Remp. ſalvam eſſe volunt. Præ cæteris, ubi vident, eruditioni pretium & honorem, unde patriæ columen, fortiſſimum rebus trepidis præſidium, ſtatui. Ubi antiquam Veſtram, Optimi Proceres, *uſurpo memoriam, mecumque reputo, quanta olim in Muſas at-*

tentione

tentione vos uſi eſtis, quos operoſa belli moles & infeſta illis tempora à Magnificis erga eas cogitationibus non deterruerunt; recordor, & multa & magna fuiſſe, quæ per vos rem literarum noſtrarum adornarunt. Quin imo quoad longiſſimè & ego reſpicere ſpatium præteriti temporis poſſum, & pueritiæ meæ ætatem capere ultimam, inde uſque repetens; hanc video, ſolam principem & ad ſuſcipiendam ingrediendamque rationem omnium ſtudiorum, viam extitiſſe. Et fateor, illius antiquæ liberalitatis hodieque apud nos ſupereſſe veſtigia: quæ ſtudiosè & vos, Illuſtriſſime Princeps, Præp. ac Nobiliſſ. Domini, *premitis: Et nos, qui aliàs, multum nobis deceſſiſſe, lugemus, non uno colligimus exemplo. Unde ſpes eſt, ut per vos etiam, accitis in Rempl. noſtram viris laudatiſſimis, qui eandem nobiſcum famam adprobent, ea effloreſcant ſtudia arteſque, quæ publicis ſerviant neceſſitatibus & ſummum decus ſuis cultoribus circumdent: queis plenæ ſint ſapientum voces, eruditorumque & nomina & lumina, ſic explendeſcant; ut habeat, unde domi foriſque celebretur, hæc Friſia, magnorum olim ingeniorum felix Patria. Rectè itaque auguror, ſi exploratè judicem de effectu conſiliorum veſtrorum; brevi fore, ut, quemadmodum Reip. Civili afflictæ & jacenti (ceu quondam,* Ser. Princeps, *per* Majores *tuos acerrimos libertatis publicæ vindices heroas feliciſſimè factum eſt) dextram porrexiſtis, quantum viribus eniti, conſilio providere, auctoritate movere potuiſtis: ita quoque Rei Academicæ per vos is ſtatus obtingat, quo obducta vulneris cicatrice, omnis redeat ſanitas vigorque: robur artium creſcat, & famæ, quam adhuc tenet adſeritque ſatis, ſplendor frequentiore conventu ſe explicet. Interea* Celſiſſ. Princeps, Præp. & Nob. Domini. *dum adhuc præſens malum gemat plebes & ſolicitudo hominum vix ſe capiat, non ceſſamus, ut à voto, quo fructuoſiſſima ſit profeſſio bonæ voluntatis; ita ab ipſo opere, quod, ut melioribus temporibus, quàm nunc, vehementius colatur, exoptamus. Ut, quemadmodum bona valetudo jucundior iis eſt, qui è gravi morbo recreati ſunt, quàm qui nunquam ægro corpore fuerunt; ſic omnia noſtra deſiderata magis, quàm*

aſſiduò percepta, delectent. Id & ego ſpectavi, cum non minus hac rerum noſtrarum conditione luctuoſa contriſtatus, licet à malignis ob id petitus, quàm alii: manus tamen mentemque juſtis laboribus non detraxi; ſed eò acrius intendi publicè privatimque, quò vidi, defectum rerum Acad. etiam mea remiſſione properantius venturum. Inde quoque eſt, ut ea privati mei laboris pars, quam nunc edo, veſtris, Ser. Princeps, Præp. ac Nobiliſſ. Domini, Nominibus inſcribatur. Quæ, licet extra Profeſſionis meæ metas excurrat, illi tamen ſocia & innexa, ut publicè, ſi id mereatur, juventuti ad eruditionem formandæ ſub veſtro præſidio dari poſſit, ſubmiſsè peto. Argumentum ejus & quorundam deſideria amicorum ad ſcribendum me perpulerunt. Liceat ideo in præſens, pace veſtra, dum liberalius loquor, hujus operis uſum fructumque compendio oſtendere. Antiquorum in eo Philoſophiam à modernis ſciolis laceratam irriſamque, inſtitui, in quantum veritas ibidem tradita permittat, iis præcipuorum Philoſophorum placitis, quæ diſputationibus frequenter occupantur, vindicare. Quod fieri vix potuit, niſi contextu Antiquorum Scriptorum, qui ea aut docuerunt, aut ediderunt, ſuis quique ſeculis, ſparſa. Quæ meo ordine collecta ſic exhibui hiſtoricè & quaſi in tabula, ſubjectis ad numerum, ſæpe iteratum, auctorum & locis & titulis; uti conſenſus ſententiarum liquidò conſtaret, quidque de ſingulis judicandum eſſet, & viſis & lectis, non magno labore quæreretur: Et diſcerent illi, quorum inſolens imperitia & arrogans, nihil non in Philoſopha Vetuſtate fugiendum ſibi ſtatuit, exquiſitius judicare & accuratè cogitatèque ſcribere: ac longe quoque ab ineptiis abeſſent, qui ea avidè ſectari ſolent, quæ ab illiteratis triſtibusque Magiſtris eorum veritatis ſpecie venditantur & jactationem tantum habent in populo. Simul etiam inſervire volui noſtrorum diſcipulorum captui, ad conquirendas ex omnis Veteris ævi Scriptoribus Philoſophematum varietates copiasque haud comparato: ſic tamen hic per illa inſtructo, ut & ex facili ea capere illi poſſint, unde, ſi velint, feliciter proficiant: Et manuducere juventutem noſtram, tot annis, tot, etiam eruditis

Digitized by Google

ditis auctoribus inductam abreptamque, ad inquiſitionem Antiquitatis; ex qua tanquam Matre fæcunda omnis, quam circumferimus oſtentamusque Philoſophi, ſapientia prodiit: Et in qua poſitum eſt imprimis, ut ſola viri ea parte ſtudiorum eruditi, fama oſtendatur. Ideo exiſtimo, non levem eſſe Philoſophicarum rerum Profeſſionem, quæ nec perfunctoria, ut quibusdam, eſſe debet: nec citra hiſtoriæ aliarumque præſidia artium: neque, ſi quoſdam Antiquos, & intelligendi dicendique graviſſimos auctores, Philoſophos imitari velimus, citra eloquentiæ ſtudium danda. Licet hæc agreſtioribus Muſis relicta, nonnullis non tantum non culta; ſed ne quidem nota habeatur. Rhetorum officinas hodie ſpatia Academica, (quod dolendum corruptique ſeculi vitium eſt) ſatis ſecurè & impune aſpernantur; licet Magni Platonis veſtigia, unde curricula multiplicium variorumque ſermonum, ex iis ducantur. Pervetera cenſentur illis, & ideo ceu inaudita, ceu nimis altè repetita funditus repudiant. Qui cæterorum ſtudia, ſi quos præſtantis ingenii vis fortè non deficeret, & exemplo ſuo & inertia reſtinguunt: Et, ut ſpes diſcipulorum infringatur langueſcatque induſtria, quavis arte, ut ſibi ſimiles enitantur, laborant. Hæc ideo inſtituta mihi magis diſplicuere, quod citra Matheſin meam, quam Philoſophiæ regulam ſtatuo, utriusque linguæ exercitio & Antiquitatis eruditæ ſtudiis octodecim propemodum annos me contrivi: ut rideam eorum Philoſophorum anguſtas cogitationes: quibus uni tantum Philoſopho novitio ſe mancipant: Et, quæ ab aliis ſubtiliter olim inventa meditatoque prolata ſtylo quærere ac intueri negligunt. Qui tamen exigua ſua ſupellectile, quamvis non ad judiciorum certamen, ad popularem tamen aurium voluptatem totos ſe fingunt, & ceu celebres, iis præmiis, quæ ſummorum ſtudiorum eſſent maxima, ditantur honoranturque. Optandum autem eſſet, Celſiſſime Princeps, Præpot. & Nobiliſſimi Domini. *Ut ſic omnis doceretur Philoſophia, quâ noſtri temporis ingeniis erudituſſimis ſic adhæreſceret juventus, ut imbuta prius, quoad ejus fieri poſſet, Veterum ratiociniis artibusque in omni genere Magnarum diſciplinarum optima*

aut in proxima quæque teneret & cogitaret. At nil deſperandum exiſtimo; ſed quàm maximè ſperandum, eam fore, ſuperatâ hujus temporis, (quod breviſſimum Deus eſſe jubeat!) iniquitate, veſtri in nos providentiam, quæ hactenus ſingularis fuit, quâ ablata exiguo in Remp. emolumento privilegia, noſtris Civibus reddantur: docentiumque (ut cœperam dicere) ordo, mortibus quorundam Collegarum interciſus, rectiſſimè nectatur: Et omnis Academia, quæ fuit: & Antiqua Franequera ejusmodi lenocinis, Vobis auctoribus liberatiſſimis, ſibi reſtituatur. Intereà, quietem à curis bellicis, pacemque, quæ liberalium artium nutrix eſt, omni Belgio optimam: Et in ea vobis, Illuſtriſſ. Princeps, Præpot. & Nobiliſſimi Domini, *rei civilis regimen adminiſtrationemque, & noſtræ curam, feliciſſimam, ſummis votis apprecatur*

Veſtræ Celſitudinis: Veſtrarum Præpot.

Amplitud. & Nobilit.

diligens cultor

A. G.

Notet Lector; quod opuſculum hoc cenſeri completum velit Author: etiamſi ab initio Libri ſecundi tertiique &c. mentio fiat Partis Primæ. Cum prius in aliam partem, quæ ſecunda eſſet, ille excurſurus videbatur; ſed deinceps mutato conſilio, unius ejusdemque (amplioris tamen) voluminis modum excedere noluit.

PARS

Digitized by Google

PARTIS PRIMÆ LIBER PRIMUS

De Sapientia Veterum Philoſophorum,

PROOEMIUM.

QUam primùm lux mentis hominem deſtituit & multiplex deinceps corruptela inceſſit, ſenſim eò majora primævæ ſapientiæ damna ſecuta ſunt, quòlongius ab origine receſſit poſteritas. Et eò ſtudioſiùs poſteà quidam, ut fortius contra torrentem niterentur ultràque vulgi errores ſe tollerent, ingenium colere arteſque eruere cœperunt; quas ſecuturis temporibus in hæreditatem darent, atque viam rerum inveni-

endarum, quotquot diſcendi ſtudio traherentur, latiùs aperirent. Nec etiam ſic immemor eſſe *Factoris* ſui potuit homo quamvis turpi infamia undequaque opertus, quin vel invitus eò raptus ſit, & tum è reliquiis temeratæ imaginis, tum etiam cœlitùs edoctus illum cogitare venerarique debuerit. Quod ſi ab exordio genus humanum revocemus juxtàque mundi ætates examinemus, conſtabit non eodem illud tenore uſum, neque eodem ingenio & affectu cultum ſui ac Numinis exercuiſſe. Sed, quotiens quiſque formam animi ac morum reddidit, totiens varietatem cogitationum ſub exemplo reliquiſſe: excitatos eſſe quoſdam ad meliora corrupti ſtatus pudore ac rerum auguſtarum pulcritudine; quoſdam verò accita malitia & præſum-

ſumpta deſperatione, ad exitium feſtinaſſe: Hinc factum, quod alii ut ſtudiis honeſtis copioſi vitæque fama celebrati ſint; alii ut inertes vanitatumque Magiſtri æternæ ſibi pretium ignominiæ; utrique tamen, quoad vixerunt, ceu fragilis ac laborioſa mortalitas cenſeri, meruerint. Quemadmodum autem diligenti intentione ſe nonnulli ad hominem paulatim reparandum verterunt, rudeſque poſteros ea docere anniſi ſunt, quibus poſtea Divinarum humanarumque rerum notitia purior extitit & vitæ melioris præcepta conſcientiis humanis argumenta indiderunt, carptim tradere inſtituimus.

CAP. I.

Moſi potiùs quàm aliis aut Hebræis aut Græcis Scriptoribus de Antiquiſſimis rebus credendum. quæ notitia rerum primo homini indita! alligatur Philo Iudæus. *Iejunam eſſe antiquitatem Sapientiæque exordia non à longo petenda oſtenditur.* Senecæ & Lactantii *de ea teſtimonia.* &c. *male à fictis originibus humanas res trahi aut Diis adſcribi. melius feciſſe quoſdam Philoſophos. à Theologia hic ſcribendo abſtineri. unde error de Deorum turba.* Sachoniato *qualis ſcriptor.* Numæ *ſcripta de Diis periiſſe.*

Ex Sacra memoria, quæ ante & illicò poſt diluvium admodum conciſa eſt, parum conſtat quid primis temporibus longævi Patres ſuis inventionibus ediderint; cum nec præter *Moſen* Jactatis *Enochi* & *Noachi* ſcriptis cum Auguſtino credimus; nec qui vulgantur à Talmudicis & *Cabballiſtis Enochi* & *Abrahæ* libris. Neque apud *Græcos* hæc atque talia jactitantes quicquam explorati eſt ante *Olympiadas* ut obſervabit Africanus in tertio Annal. apud Euſeb. *lib.x. præp. c.* 1. & verum eſſe novimus tum aliàs, tum è *Varroniana* temporis ἀδήλου, μυθικοῦ, καὶ ἱστορικοῦ diviſione. Poſt quas paulo verecundior hiſtoria Græcorum ſivit à falſis vera diſcerni. Interim cujus

fidei

fidei ſint omnia quæ *Beroſus* Joſephi, *Manethon*, *Mochus*, *Iſidorus Echathæus*, *Hellanicus*, *Acuſilaus*, *Eſtius* & *Hieronymus* Ægypt: prodiderunt, quilibet judicet, qui multa eorum Fabulis poetarumque commentis miſta deprehenderit. vid. Euſeb. *lib.* 9. *Præp. ev. cap.*4. Et Joſephum. Sic ut, licet extarent quæ periêre à Moſe recedentia, certa magnæ illius Antiquitatis veſtigia non patefacerent. Hactenus ergo ſtandum *Moſe* exordii rerum narratore indubitato & vetuſtiſſimo, ceu oſtendit Euſebius *lib.x.præp.Ev.c.*3. Credendumque Supremi Numinis notitiam, utilitatumque vitæ primo Parenti inſitam fuiſſe & amplius poſteris ejus, quos meliori ſorte dignatus eſt Deus, aliis in pejus euntibus, inculcatam. Hebræorum res & ſtudia ſacris tradita voluminibus, tanquam quæ omnibus Chriſtianis nota eſſe poſſunt, (quibus narrandis hic me abſtinebo) gentiles plurima parte ignorarunt, quæque de mundi Antiquitatibus tradidêre in totum hallucinati fallunt. Philo Judæus libro de præm. & pœnis Græcorum errores taxans de Sparſis in terram ſeminibus à Triptolemo, docet cuncta ad vitam ſpectantia à Deo animantibus ac hominibus

bertim proſpecta fuiſſe & quæ ſtudiis hominum exacta videntur, in natura latuiſſe: dicique poſſe; quæ ediſcuntur, ab illis & ex eorum ingeniis profluxiſſe. Jejuna ſane in multis eſt Antiquitas, ad quam ſi quis reſpiciens penſitet, quæ in ſacris de longævitate Patrum, qui ſuorum temporum res notas habuerunt, ſcripta ſunt, videbit pleraque Gentilium de humani generis aut rerum primordiis & inania & falſa eſſe. Atque adeo quæ jactata eſt apud illos *Sapientia* propinqua habere initia dicente *Seneca*; *nondum ſunt mille anni ex quo initia Sapientiæ nata ſunt*: quod irridens *Lactantius* lib. 3. cap. 16. inſtit. *Multis ergo*, inquit, *ſeculis humanum genus ſine ratione vixit*: & acerbius adhuc Perſius Satyr. 6. *Poſtquam ſapere urbi cum pipere & palmis venit.* At interim ille Cordubenſis *Ep.* 90. *circa fin.* ſenſit Sapientiam & bonas artes cum Græca *Sapientia* cœpiſſe: nec capere potuit primis hominum temporibus illam conſtitiſſe, ubi ait: *Quamvis egregia illa vita fuerit & carens fraude, non fuere Sapientes, quando hoc jam in opere maximo nomen eſt.* Et porrò: *non tamen negaverim fuiſſe alti Spiritus viros & ut ita dicam, à Diis recentes.*

tes. Huic communis gentium inſcitia fuit, qua rerum inventa, vitæ humanæ & cultus artes à fictis originibus ipſaque victus rudimenta à Cerere & Libero repertoribus traxerunt, licet earum initia ultra *Moſen* tulerint, quod falsò fieri docet *Euſebius lib.* 10. *præp. c.* 3. *&* 10. *libri tertii.* Eò quoque delapſæ ſunt, ut plerarumque præſtantium inventa rerum aut Diis adſcriberent aut Deorum nominibus ornarent: utque *ſic infirmitatis ſuæ memores portionibus colerent, quibus maximè indigerent.* Licet omnibus his erroribus non ſint Patrocinati, qui apud Græcos melioris Philoſophiæ authores celebrantur, quos inter erant *Pythagoras, Anaxagoras, Socrates* & *Plato* &c. Et ſi quos pudebat impietatum vulgi, fabulamenta poetarum allegoricè interpretantes ii, ab *Euſebio lib.* 3. *præp. Ev. c.* x. *remedia turpitudinis Deorum* excogitaſſe cenſentur. Græcos & Ægyptios Diis ſuis luxuriantes præ reliquis deſtituerunt multis modis Romani inſtituto Romuli, ut eſt apud Theodoretum & *Euſeb. lib.* 2. Etiam *Scythæ* ideo ſuum *Anacharſin*, quod redierat Græcorum Deorum pleniſſimus, interfeciſſe viſi ſunt. Non dicam hic de tri-

plici apud eos recepta Theologia (quæ eſt Varroniana diviſio) *fabuloſa*, quæ Hiſtorica appellabatur quamque Poetæ exercebant: *Naturali & Myſtica*, quæ Philoſophis adprobata fuit: Et *civili*, quæ in ſingulis civitatibus conſuetudine ac legibus deſenſabatur. v. *Euſebium* lib. 4. Præpar Evangel. cap. 4. Neque de *Theologia* Phænicum de qua v. eundem lib. 1. cap. 7. Neque *Ægyptiorum* lib. 2. cap. 1. Neque de cætera Græcorum lib. 2. c. 2. *Atlantum* cap. 3. Neque *Phrygum* c 4. v. & *Auguſtin.* lib. 5. de civit. Dei cap. 5. & 6. Sciendum hic, quod Gentilium, ut cum *Euſebio* Latinè loquar, omnium error, quo Deorum multitudinem falsò crediderunt, à Phœnicibus atque Ægyptiis cœptus & ab his cœteros homines ac ipſos quoque Græcos aggreſſus multis poſtea orbem invaſit, ut ipſorum Phænicum teſtatur hiſtoria quam *Sachoniato* vir priſcus, quem ante Trojana tempora floruiſſe docuit, Phænicum lingua exquiſitiſſima conſcripſit. Quæ *Numa* Pompilius de Diis commentus eſt, quæque de jure Pontificio libris ſeptem Latinis & totidem Græcis de ſapientia aperuiſſe creditus eſt, ætatem non tulerunt. cum libri ejus ſub

terra

terra reconditi & poſteà ab aratore reperti per Prætorem Rom. publica authoritate in comitio combuſti feruntur.

C A P. II.

Philoſophiam alii à Græcis alii Barbaris communiter arceſſunt. ubi de Muſæo Lino *&* Cadmo *&* Orpheo. *Philoſophi antiqui ap. Barbaros* Sapientes *dici volebant.* Magia *quæ ſit & quorum. ubi* Plinius *&* Clemens. Magi *quales & eorum placita & theologica & philoſophica. & communis vita. Magorum authoritas & munia. ubi* Zoroaſter *& alii* Magi. *Perſ. philoſophia à* Magis. *varii citantur authores. illi & ſacerdotes. Chaldæi & eorum Philoſophia. cit. varii authores. illorum aſtrologia.* Indorum *Sapientes* Gymnoſophiſtæ *&* Brachmanes, *eorum ſapientia ſive philoſophia qualis & vita. ibi* Sarmanæ, *&* Germanes. *ibid. varii authores. illorum religio & earum, qui σέμνοὶ & σεμναί. illorum & harum Aſtrologia.*

PHiloſophiam non à Barbaris, ſed à Græcis initium habuiſſe cenſet Laertius in Procemio de vit. philoſ. & *Muſæum* Athenis, *Linum* Thebis florentes olim Sapientiæ Antiſtites extitiſſe. quorum alter *Deorum generationem* tradidiſſet *Sphæramque* inveniſſet & *ex uno fieri atque in idem reſolvi omnia, dixiſſet*: Linus ſcripſiſſet de *mundi generatione, de ſolis & lunæ curſu, de animalium ac fructuum generationibus.* Qui & operi ſuo hoc initium prætuliſſet: ἦν ποτέ οἱ χρόνος οὗτος ἐν ᾧ

ἅμα πάντ' ἐπεφύκει. *i. tempus erat quo cuncta ſimul ſunt condita rerum.* quæ creationem mundi ſpectaſſe non obſcurè, dici poſſet. Qui Philoſophiæ initia *Barbaris* aſſignant ut eſt apud eundem, *Orphea* Thracem eſſe volunt Philoſophum Antiquiſſimum. ſed Laertius dubitat an Philoſophorum numero accenſeri poſſet, qui de Diis talia commentus eſt, quæ latius poſtea & impietatem in Deos exſequitur. Et communiter dicitur quod *Cadmus Agenoris filius Phœnicia* myſteria & ſolennitates Deorum Græciæ tradidit, Simulachrorumque conſecrationes & hymnos. deinde ex Thracia *Orpheus*, *Linus* etiam & *Muſæus*, quos circa tempora Trojana vixiſſe tradunt, à quibus nihil aliud quàm Ægyptiorum & Phænicum falſitas paucis commutatis Græciæ commendata eſt. Ex his *Barbaris* plerique, licet eſſent Philoſophi, *Sapientes* tamen cenſeri voluerunt & nominari, ut poſtea videbimus. Eo titulo habita eſt olim *Magia* ap. Perſas Chaldæos & Aſſyrios atque alios Orientis populos. Sic & Plinio *lib.25. cap.2. & Magi Perſidis Arabiæ & Æthiopiæ ac Ægypti dicuntur fuiſſe.* Ea tamen etiam Philoſophia appellatur Clementi *lib.1.* ςρωμ. *pag.* 308.

308. Φιλοσοφία τοίνυν, inquit, πολυωφελές τι χρῆμα πάλαι μὲν ἤκμασε παρὰ βαρβάροις κατὰ τὰ ἔθνη διαλάμψασα. ὕστερον δὲ καὶ εἰς Ἕλληνας κατῆλθεν. προέστησαν δὲ αὐτῆς Αἰγυπτίων τε οἱ προφῆται καὶ Ἀσσυρίων Χαλδαῖοι καὶ Γαλατῶν οἱ Δρυΐδαι καὶ Σεμαναῖοι Βάκτρων καὶ Κελτῶν οἱ Μάγοι· Ἰνδῶν τε Γυμνοσοφισταὶ καὶ ἄλλοι φιλόσοφοι βάρβαροι, i. e. *Philoſophia res eſt quædam valde utilis, olim quidem floruit apud Barbaros per gentes reſplendens. poſtea autem venit ad Græcos. Ei autem præfuerunt & Ægyptiorum Prophetæ & Aſſyriorum Chaldæi & Gallorum Druidæ, Semanai Bactrorum & Celtarum ii qui Philoſophati ſunt & Perſarum Magi & Indorum Gymnoſophiſtæ & alii Philoſophi Barbari. De ſingulis* breviter. Μάγοι, inquit Suidas, παρὰ Πέρσαις οἱ φιλόθεοι, i. Dei ſive Deorum amantes. Et τὸν θεοσεβῆ καὶ θεολόγον καὶ ἱερέα *Magum Perſis vocitatum vult*. Ita nominibus illis ſtudia atque munia congruebant. qui ideo dicuntur Laertio in procemio, *Deorum* vacare cultui & preces illis ac vota & ſacrificia, quaſi ſoli ab iis exaudiantur, offerre. Item, de *Deorum* ſubſtantia ac generatione diſſerere, quos & ignem & terram & aquam eſſe arbitrabantur. vid. etiam *Clem. in admon. ad gente*. p. 43.

etiam

etiam ſigna ſtatuaſque reprehendere & eorum imprimis, qui mares eſſe *Deos* ac fœminas dicebant, errores improbare. De *juſtitia* quoque verba facere & iniquum arbitrari atque impium igni ſepelire. Iuſtum matri ac filiæ miſceri, ut tradit authoritate Sotionis. item dicuntur divinitatem prædictionemque exercere, ſibi *Deos* apparere aſſerentes, plenum eſſe Dæmonibus aera, qui tenuiter & ex comparatione cernentum oculis influant atque exteriorem cultum & auri uſum interdicere. Laertius in prooemio etiam dicit Ægyptiis Magos Antiquiores fuiſſe teſtimonio Ariſtotelis. juxtàque illos eſſe principia *bonum Dæmonem* & *Malum*. alterum ex his *Iovem* & *Horomaſdem*, alterum *Plutonem* & Arimanium dici. & ſecundum eos homines *revicturos ſive immortales* futuros & univerſa illorum *in precationibus* conſiſtere. & ſtatuere eos, *Deos* eſſe genitos. Communis vita eorum ab eodem deſcribitur; quod veſtis eorum erat candida, Lectus humus, eſca olus, caſeus paniſque cibarius. Arundine pro baculo uſos eſſe, cujus in ſummitate præfixum caſeum ori applicantes mandunt. Ciceroni *lib.* 1. *de Divinat.* 46. & 2. *de l.* 26. *Sapientes* & *Doctores* appellantur ubi

& traditur, tantæ æſtimationis fuiſſe illud Genus hominum, ut eorum conſiliis publica privataque Sacra inſtituerentur & ipſi *Reges* majorum ſacris initiarentur. etiam regibus à conſiliis fuiſſe teſtatur *Dio Chryſoſt. orat.* 49. ὅτι, inquit, τῆς φύσεως ἦσαν ἔμπειροι καὶ θεοὺς εἰδήσαν ὡς δεῖ θεραπεύειν. v. *Suidas* de *Zoroaſtre* & Diogen. Laert. quem ex interpretatione nominis ſui ibidem *Dinon* & *Hermodorus* aſtrorum aſſerunt fuiſſe cultorem. Magos plurimos ſibi invicem ſucceſſiſſe *Hoſtonas*, *Aſtrapſycos*, *Cobrias* ac *Pazatas* author eſt quoque *Laertius* in Proœmio. & ab his derivatam eſſe *Philoſophiam* idem vult. plura de Magis vid. cap. *Xenophontem Pæd. Cyr. lib.* 8. *& alibi ſæpe. v. & Strab lib.* 15. *& ſeq. Appian. lib.* 2. *bell. civil. Iuſtin. lib.* 1. *Apulejum lib.* 1. *Apol.* 1, ubi *hos apud Perſas vult dici Magos, quos alii ſacerdotes* vocant. *Chaldæi*, inquit, *Cicero* lib. 1. de div. *non ex artis, ſed ex gentis vocabulo nominati.* dicuntur *Suidæ* potiſſimum περὶ τὴν ἀστρονομίαν ἀκριβούμενοι. & *Ciceroni* l. 5. *diuturna obſervatione ſiderum ſcientiam putantur effeciſſe ut prædici poſſit quid cuique eventurum & quo quiſque fato natus eſſet.* v. *Gellium* lib 14. c. 1. & *Diodor.* lib. 3. & 17.

Vitruv.

Vitruv. lib. 9. cap. 7. & *Diog.* in vit. *Democriti.* & *Philon.* Jud. lib. de ſomn p. m. 446. ubi; χαλδαῖοι μὲν ἀςρονομοῦσι. Hi etiam *Babylonii* dicuntur ap. *Iulium Firmicum* lib. 11. cap. 3. & numeri *Babylonii Horatio* lib. 1. od. v. De Chald: *Iſidorus* lib. 1. orig. cap. 9. *Gell.* lib. 1. cap. 9. *Cenſorinus* de dienat. cap. 14. & *Auguſtin.* de Doctr. Chriſti lib. 11. cap. 21. *Diod.* Sicul. lib. 1. cap. 3, & *Curt.* lib. 10. Strab. lib. 17. & 15. ubi *Chaldæos* in plures ſectas fuiſſe diviſos teſtatur. poſtea etiam dicti ſunt *Genethliaci ac Planetarii* Auguſtino lib. 4. confeſſion. & *Mathematici* in Cod. Theod. & Juſtinian. ac paſſim ap. Authores. Sapientes *Indorum* erant *Gymnoſophiſtæ* & *Brachmanes*, inter quos *Porphyrius* hoc differentiæ eſſe dicit: quod *Gymnoſophiſtæ* ſunt, qui, ſi generis ſucceſſione in ſtudio religionis & ſapientiæ præcederent *Brachmanes* dicebantur. de prioribus ſic appellatis vid. *Plutarch.* in vita Alexandri & *Arrianum* in Indicis. & *Laertium* in proœm. & *Curtium* lib. 8. cap. 17. & *Philoſtratum in Apollon.* lib. 2. cap. 1. & lib. 6. cap. 4. & *Hieronym.* ad Paulinum. videatur præter *Plin.* lib. 7. cap. 2. & *Solinum* cap. 65. & *Apul.* in Apol. *Auguſtinus* lib. 14. de

civi-

Digitized by Google

civitate Dei cap. 17. & lib. 15. cap. 2. ſic dicti etiam, quod *nudi Philoſopharentur* in Solitudinibus Indiæ. v. & *Strabonem* lib. 16. *Philo* Jud. de Abrahamo *Tertullian.* in Apologetico cap. 42. ubi eo nomine eos *ſylvicolas & exules vitæ appellat.* Eos ortos eſſe à Magis vult *Clearchus* Solenſis in libro de diſciplin. ap. *Diogen. Laert.* hodie eos *Iogues* appellari communiter tradunt. Etiam Ægyptiorum *Gymnophiſtas* fuiſſe vult *Philoſtratus* lib. 1. & 6. Apoll. & alibi ſæpius. v. & *Hieronym.* lib. 4. in Ezech. c. 14. qui & *Æthiopum Gymnoſophiſtas* fuiſſe tradit. *Gymn. ſtudia* breviter tradit *Laertius* in proœm. quod Philoſophari ſolebant per *ſententias*; *Colendos Deos: nihil mali faciendum & exercendum fortitudinem: ac mortis eſſe contemtores*, authoritate *Clitarchi.* Eadem hæc *Brachmanes* ſtatuebant juxtà *Clem. Alex.* lib. 3. στρώμ. p. 451. teſtimonio *Alexandri* Polyhiſtoris in lib. de rebus Indicis. καταφρονοῦσι, inquit, θανάτου καὶ παρ' οὐδὲν ἡγοῦνται τὸ ζῆν, πείθονται γὰρ εἶναι παλιγγενεσίαν. De *Brachman:* vid. *Philoſtratum Apoll.* lib. 1. cap. 1. & 13. item lib. 3. cap 4. ubi & eorum habitationem & inſtituta deſcribit. v. & *Euſeb.* lib. 6. præp. Evang. cap. 8.
ex

ex *Bardeſane.* & Theodoret. lib. 5. de curat. Græc. Aff. Eorum Philoſophia antiqua dicitur *Euſeb.* lib. 9. præp. Evang. cap. 3. *Brachmani apud Indos, qui & Iudæi vocantur, multò prius* quàm Græci *philoſophati ſunt. Strab.* l. cit. *Indorum Philoſophos* deſcribens duplicis eos facit generis ſc. *Brachmanas* & *Germanes* & illos his præponit. *Clementi* lib. 1. στρωμ. p. 305. διττὸν δὲ τούτων τὸ γένος, οἱ μὲν Σαρμάναι, αὐτῶν, οἱ δὲ Βραχμάναι καλούμενοι. Sc. *Sarmanæ* & *Brachmanes.* Ex illis *Hylobios* (Clemens eos vocat *Allobios*) i. e. Sylvicolas honoratiſſimos eſſe dicit Strabo. v. & *Diod.* lib. 2. Bibl. & *Arrianum* in Indicis. vid. *Suidam* & Steph. de urb: qui multum eos celebrant. *Hierocles* in ſtudioſis hiſtoriæ viros ſapientiæ cultores eſſe Deumque amicos & ſoli potiſſimum initiatos vult. dicitque eos à carnium eſu abſtinere & degere ſemper ſub puro Jove veri amantiſſimos. v. & *Apulejum* lib. 2. Florid. Latius vitam eorum & mores deſcribit *Clem. Alex.* lib. 1. στρωμ. p. 305. Καὶ inquit, τῶν Σαρμανῶν οἱ Ἀλλόβιοι προσαγορευόμενοι οὔτε πόλεις οἰκοῦσιν οὔτε στέγας ἔχουσιν, δένδρων δὲ ἀμφιέννυνται φλοιοῖς καὶ ἀκρόδρυα σιτοῦνται, ὕδωρ ταῖς χερσὶ πίνουσιν. οὐ γάμον, οὐ παιδοποιΐαν

πεῖαν ἴσασι, ὥσπερ οἱ νῦν Ἐγκρατῖται καλούμενοι. Id eſt, *Ex Sarmanis quidem ii qui appellantur Allobii neque urbes habitant, nec domos aut tecta habent: arborumque baccas concedunt & aquam bibunt manibus: non nuptias, non liberorum norunt procreationem, quemadmodum ii qui nunc vocantur Encratitæ.* Dio Chryſ. orat. 35. Dicit privatim eos convenire & ſtudere. Labores admirandos adſciſcere corporibus & initiationes acerbas perferre & habere peculiarem fontem ſc. Veritatis, quem nunquam ii, qui repleti ſunt, guſtant. *Brachmanes* quod his congrua obſervarunt ſuis moribus & religione idem docet lib. 3. p. 451. Βραχμᾶναι γ᾽ οὖν ἔμψυχον ἐσθίουσι οὔτε οἶνον πίνουσι. ἀλλ᾽ οἱ μὲν αὐτῶν, καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, ὡς ἡμεῖς τὴν τροφὴν προσίενται. ἔνιοι δὲ αὐτῶν διὰ τριῶν ἡμερῶν. i. e. *Brachmanes neque animatum edunt neque vinum bibunt: ſed aliqui quidem ex iis quotidie, ſicuti nos, cibum capiunt, nonnulli autem ex iis tertio die.* unde forte eſt, quod dixerit Damis comes Apollonii ap. Philoſtratum, *Brachmanes & Gymnoſophiſtas vitam Pythagoricam duxiſſe:* ſive hi ex ipſo ſive ipſe ex illis ea hauſerit. v. *Euſeb.* præp. Ev. lib. 6. cap. 8. Et addit Clem.

οἱ δὲ σέβουσιν Ηρακλέα καὶ Πᾶνα. *aliqui colunt Herculem & Pana. Diaboli* cultum ipſorum ſucceſſoribus hodiernis adſcribunt, ut tradit *Ludovicus Barthema* lib. 2. Dell' India cap. 2. laudatus A. Kirchero in China Illuſtrata cap. 3. memoratque Clemens alios adhuc eſſe in India, οἱ τοῖς Βούτα πειθόμενοι παραγγέλμασιν. ὃν δι' ὑπερβολὴν σεμνότητος εἰς Θεὸν τετιμήκασι. i. e. *qui Butta parent præceptis, quem propter inſignem reverentiam erga Deum honorarunt.* Et inde dicti ſunt Σεμνοὶ apud eundem lib. 3. ςρωμ. p. 451. quorum inſtituta ſic exſequitur: Οἱ καλούμενοι Σεμνοὶ τῶν Ινδῶν γυμνοὶ διαιτῶνται τὸν πάντα βίον. οὗτοι τὴν ἀλήθειαν ἀσκοῦσι, καὶ περὶ τῶν μελλόντων προμηνύουσι καὶ σέβουσί τινα πυραμίδα, ὑφ' ἣν ὀστέα τινὸς θεοῦ νομίζουσιν ἀποκεῖσθαι. i. e. *qui ex Indis vocantur* Σεμνοὶ i. e. *Venerandi, nudi totam vitam tranſigunt. ii veritatem exercent & futura prædicunt & colunt quandam Pyramidem ſub qua exiſtimant alicujus Dei oſſa repoſita.* Et porrò dicit neque *Gymnoſophiſtas* neque Σεμνοὺς uti mulieribus, ut ſuprà: quod iniquum & præter naturam exiſtimant, ut ſic ſe caſtos conſervent. Item & virgines ibidem eſſe Σεμνάς, ſic ob idem ſtudium vitæ dictas. & de

de omnibns dicit: δοκοῦσι παρατηρεῖν τὰ οὐράνια καὶ διὰ τῆς τούτων σημειώσεως τῶν μελλόντων προμαντεύεσθαί τινα. i. e. *videntur obſervare cæleſtia & per eorum ſignificationem quædam futura prædicere.* In univerſum *Brachmanes, ut tradit Euſeb. lib.* 6. præp. Evang. cap. 8. dicuntur *traditione Patrum & legibus nulla ſimulacra colere, & ab omni Deorum malignitate abeſſe, Soli Deo attendentes,* ita ut nec *maligni cæteri homines eos pellere poſſint ad malefaciendum.*

CAP. III.

Ægyptiorum Sapientes ſive Magi *erat* Sacerdotes & Prophetæ, *illorum habitus & vita ac Sacra.* Triſmegiſtus Phyſicus. *illorum philoſophia. ut* Geometriæ *Aſtrologiæ & Arithmeticæ inventores eſſe voluerunt & cultores.* Prophetæ. *& eorum ſtudia Aſtrol: hi non multum à prioribus diſtabant.* Arpedonaptæ *& eorum ſtudia* Geometrica. *Bactrorum* Magi, *ubi & Se*manæi. *eorum princeps* Jarcha &c.

ÆGyptiorum *Sapientes* ſive *Magi* erant *Sacerdotes*, de quibus *Theodoret.* lib. 2. de curat. Græc. aff. Videatur Herodotus lib. 2. §. ed. Steph. 45. ubi alibi eas *Comatos* dicit, ſed in Ægypto *deraſos.* quod ideo vult factum tertio quoque die, ne qui pediculus *Deos* colentibus aut alia ſordes creetur. Veſte linea, calceis papyra-

ceis induti erant, Lavabantur ter interdiu & bis de nocte *frigidâ*. Et quomodo ab impenſis omnibus liberi paratos ſemper habebant cibos ſacros & vinum. item ut à fabis abſtinebant & *Deorum* ſacris initiabantur refert idem *Herodotus*. & quomodo ex iis unus erat *Pontifex*, cujus officium & reliquæ in ſacris *ceremoniæ* ab eodem traduntur in ſeq. v. & *Diodor. Sic:* lib.4. bibl. c.1. & lib.1. cap.80. teſtatur ex *Platone Marcilius Ficinus* in argumento libelli *Merc. Triſmegiſti* ex Philoſophis *Sacerdotes* eligi & Severus ap. Stobæum Sermone 41. unde *M. Triſmegiſtus* Magiſter omnium *Phyſicorum* dicitur à *Tertulliano* adverſ. *Valentinianum*. de *Sacerdotibus* illis plura vide ap. *Lactantium* lib.1. inſtitut. cap.5. & *Suidam* & *Clem.* lib. 5. ςρωμ. *Valer. Max.* lib.8. cap. §. 2. in ext. *Apulej.* 2. *Flor.* 15. & *Laertium* in vit. *Democriti* & *Iamblich.* in vit. *Pyth.* c. 2. *Macrob.* lib. 7. Sat. c.13. *Philiſophiæ Antiſtites fuiſſe Sacerdotes hos & Prophetas teſtatur Laertius* in prooemio. Ea *vetuſtiſſima* erat & à Chaldæis magna parte profecta, imprimis, ut quidam volunt, ab Abrahamo. licet ipſi eam teſte Diodoro ab Iſide & Oſiride, Vulcano, Mercurio

&

& Hercule arceſſerit: Philoſophia Ægyptiorum qualis fuerit ſic refert Diog. Laert. l. cit. Latinè verſus: *Sc. materiam principium fuiſſe rerum ex qua deinceps quatuor elementa diſcreta & perfectæ ſunt plures animantes. Solem & Lunam Deos eſſe, alterumque Oſirim, alteram Iſim appellatos. Exprimere illos per Scarabeum & Draconem accipitrem aliaque animalia Manethon Author eſt in naturalium Epitome & Hecateus in primo de Ægyptiorum philoſ. libro. Statuas præterea & phana à ſe fabricari, quod ignorent effigiem Dei. mundum genitum mortalemque & ad Sphæræ ſimilitudinem rotundum eſſe. Stellas ignem eſſe, quarum temperata mixtione cuncta ſuper terram naſcantur. Lunam deficere cum terræ incidit in umbram. Animam & perdurare & ſubinde migrare. pluvias ex aëris converſionibus fieri. De juſtitia quoque Leges conſtituerunt, quas ad Mercurium referunt. utiles quaſque & uſui hominum accommodatas animantes divino honore perſecuti ſunt.* Unde conſtat eorum *Theologiæ* philoſophiam fuiſſe miſtam ut & fatetur *Diogenes*, juxta quem & *illi aſſerunt ſe Geometriam, Aſtrologiam & Arithmeticam primos inveniſſe*. vid. *Martianum Capell.* in lib. de *Geographia. Geometriam*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

præcipuè *Malchus* ſive *Porphyrius* in vit. Pythagoræ *Ægyptiis* philoſophis vendicat. v. *Herod.* lib. II. & *Strab.* XVII. & *Serv.* in *Ecl.* 3. *Caſſiod.* & *Procl.* Et Pythagoras fertur, ut poſtea videbimus, *Arithmeticam* & *Geometriam* accepiſſe ab *Ægyptiis*, ut teſtatur *Euſeb.* lib. 10. præp. Evang. cap. 2. qui & apud *Platonem* in Phæd. dicuntur inveniſſe πεττείαν καὶ κυβείαν, i. e. artem calculis & cubis numerandi. *Aſtrologiam* ſic ferunt ap. eos eſſe *repertam*, ut non excludantur Babylonii. Dixerim potius *excultam.* quod diſcimus è *Ciceronis* lib. 1. de Divinat. ubi ſic: *Ægyptii & Babylonii in camporum patentium æquoribus habitantes, cum ex terra nihil emineret, quod contemplationi cæli officere poſſet, omnium curam in ſiderum cognitione poſuerunt.* unde dicuntur *Græci* ab utriſque *Kalendaria* & *Hemerologia* accepiſſe, teſte *Theone* Alex. in Διοσημεῖα Arati. ἐδέξαντο δὲ, inquit, αὐτὰ Ἕλληνες παρὰ Αἰγυπτίων καὶ χαλδαίων. *Diod. Sic.* lib. 1. ſolos *Ægyptios* inventores *Medicinæ* & *Aſtrologiæ* facit, cum dicit *Babylonem* eſſe Ægyptiorum coloniam à *Belo* Neptuni & Libyes filio deductam. Ab eo *Babylone* inſtitutum *Sacerdotum* collegium, qui, ut

in

in Ægypto fieri ſolebat, ſidera obſervarent. Circa quæ ſtudia ſua potiſſimum habebant *Prophetæ*, qui & Ægyptii erant Philoſophi teſte *Laertio* in proœm. qui præ reliquis dicuntur futura prædixiſſe ut & ipſa vox docet. *Apuleius* 2. met. meminit cujuſdam *Zachlæ*, qui Propheta apud eos erat primus. & *Clemens* lib. 1. ςρωμ. p. 303. *Sonchedis Archi-Prophetæ Ægyptii & Sechnuphidis Heliopolitani & Connuphidis*. v. *Macrob.* lib. 7. cap. 13. Sat. *Et Horus*, inquit, *Diſari, verum eſt, ita ut dicis, Ægyptios opinari; ut ego, Sacerdotes eorum, quos prophetas vocat*. Unde videre eſt non multùm hos à prioribus diſcretos fuiſſe. cum & ſæpe circa idem ſtudium junguntur *Laertio* in proœm. ubi utrique *Philoſophiæ Antiſtites* dicuntur. & ap. *Iamblichum* in vit. Pyth. cap.4. Plura de *Proph. qui* vult legat *Clem.* lib. 1. ςρωμ. p. 300. & 302. & 305. & lib. 5. p. 559. *Iamblich.* in vit. Pyth. cap. 3. & *Diod.* Sicul. lib. 1. cap. 99. & *Euſeb.* præp. Evang. lib. 10. cap. 2. addo quod eſt ap. *Clementem* lib. 1. ςρωμ. ἐν δὲ τῷ περὶ ψυχῆς Πλάτων πάλιν προφητείαν γνωρίζων προφήτην εἰσάγων τὸν τῆς λαχέσεως λόγον ἐξαγγέλλοντα πρὸς τὰς κληρουμένας ψυχὰς

προσθεσπίζοντα. i. e. *In dialogo enim de anima ipſe Plato videtur agnoſcere Prophetiam, introducens Prophetam Lacheſis Orationem enunciantem & apud eas quæ ſortiuntur animas, prædicantem &c.* Geometriæ Profeſſores alio vocabulo dicebantur *Arpedonactæ* uti videre eſt ex eodem *Clemente* lib. 1. στρωμ. p. 304. ubi ſit Democritus: Ἐγὼ δὲ τῶν κατ' ἐμαυτὸν ἀνθρώπων γῆν ἐπεπλανησάμην, ἱστορέων τὰ μήκιστα. καὶ ἀέρας τε καὶ γέας πλείστας εἶδον, καὶ λογίων ἀνθρώπων πλείστων ἐσήκουσα. καὶ γραμμέων συνθέσιος μετὰ ἀποδείξιος οὐδείς πω μέ παρήλλαξεν. οὐδ' οἱ Αἰγυπτίων καλεόμενοι Ἀρπεδονάπται. i. e. *Ergo ex iis, qui in eo tempore fuerunt, plurimas terras peragrui, ea quæ procul erant remota inquirens & aëres atque terræ vidi regiones plurimas & homines doctos audivi plurimos & componendis cum demonſtratione lineis nemo me adhuc ſuperavit, ne quidem qui Ægyptiorum vocantur Arpedonaptæ.* v. & *Euſeb.* lib. 10. de præp. Evang. cap. 2. Etiam Bactrorum *Magi* ſive Sapientes erant, quorum primus *Zoroaſtres Bactrianorum Rex Aſtrologiæ peritiſſimus magicas artes creditur inveniſſe & leges iis dediſſe*, teſte *Iuſtino* lib. 1. & *Plin.* lib. 30. cap. 1. v. *Clem.* Alex. lib. 1.

lib. 1. ϛρωμ. p. 334. licet *Pythagoras* eum fuiſſe Perſam oſtendat. Apud *Clemen.* eod. libr. pag. 304. Ζωροάςρlω, inquit, δὲ τὸν Μάγον τὸν Πέρσlω ὁ Πυθαγόρας ἐδήλωσεν. & *addit:* βίβλȣς ἀποκρύπȣς τἀνδρὸς τȣ̃δε οἱ τlὼ Προδίκȣ μετιόντες ἅιρεσιν αὐχȣ̃σι κεκτῆσθαι: i. e. *qui Prodici hæreſin ſequuntur gloriantur ſe arcanos libros hujus viri poſſidere.* Communiter *Bactrianorum* Philoſophi appellabantur *Samanæi* teſte eodem *Clement.* pag. 305. ubi Σαμαναῖοι Βάκτρων. quorum Princeps apud *Philoſtratum* lib. 3. in vit. Apoll. & ab *Euſebio* contra Hieroclem *Iarcha* vocabatur.

CAP. IV.

Druidarum Bardi, Vates, Eubages, Semnothei, Saronides *qui. & eorum præmia & ſtudia ſacra atque prophana. quæ* Aſtrologica & Phyſica & Magica. & *vita.* Theologia *eor. ubi & animarum immortalitas & μετεμψύχωσις ab iis aſſerta. etiam fœminæ* Druidæ. &c.

CEltarum ſive Gallorum *Druidæ* erant quoque Sapientes ſive Philoſophi. de his ut paucis dicam (cum & alii de illis ſpeciatim ſcripſerunt) ſciendum, eorum communiter ſic dictorum nomina fuiſſe *Bardorum*, *Vatum*, *Eubagum*, *Semnotheo-*

rum & Saronidum. Alii inter hæc ſingula diſtinguentes etiam diverſa munia iis adſcribunt juxta illud *Lucani* lib. 1. bell. pharſ. à verſ. 452.

Vos quoque, qui fortes animas belloque peremptas
Laudibus in longum vates *dimittitis ævum,*
Plurima ſecuri fudiſtis carmina Bardi,
Et vos barbaricos ritus moremque ſiniſtrum
Sacrorum Druidæ *poſitis repetiſtis ab armis.*

Hæc *Strab.* lib. 4. Geogr. Latius adhuc exponit, ubi ſic: παρ' ἅπασι δ' ὡς ἐπίπαν τρία φῦλα τῶν τιμωμένων διαφερόντως ἐστὶ, Βάρδοι τε καὶ Οὐάτεις καὶ Δρυΐδαι. Βάρδοι μὲν ὑμνηταὶ καὶ ποιηταί. Οὐάτεις δὲ ἱεροποιοὶ καὶ φυσιολόγοι. Δρυΐδαι δὲ πρὸς τῇ φυσιολογίᾳ φυσιολόγοι καὶ ἠθικὴν φιλοσοφίαν ἀσκοῦσι. i. e. *apud omnes tres paſſim nationes eximio in honore ſunt Bardi Vates, & Duidæ. Bardi quidem Laudationibus rebuſque Poëticis ſtudent. Vates autem ſacrificiorum naturaliumque cauſarum curæ dediti. Druidæ præter cauſarum naturalium ſtudia moralem diſciplinam exercent. Diodor. Sic.* lib. 5. c. 31. *Bardorum* meminit & *Saronidum*, cum dixerat *Philoſophos* apud eos & *Theologos* eſſe,

ſe, quos eximio honore dignantur, addit; ὓς ϗ Σαρωνίδας ὀνομάζουσι. Et porrò: εἰσὶ δὲ παρ' αὐτοῖς ϗ ποιηταὶ μελῶν ὓς Βάρδους ὀνομάζουσι. i. e. *ſunt & ap. eos poëtæ carminum, quos Bardos appellant.* v. & *Athenæum* lib. 6. Deipnoſoph. *Feſto Bardus* eſt cantor Gallicè. *Ammianus* lib. 15. fin. *Bardi quidem*, inquit, *fortia virorum illuſtrium facta heroicis compoſita verſibus, cum dulcibus Lyræ modulis cantitarunt.* Ergo *Bardi* erant poëtæ. De *Vatibus* quoque idem *Diodorus* l. c. Auſpicia, victimæ & divinatio & tota plebs ab iis pendere dicuntur. & illos etiam philoſophos ibidem appellat. De iis & *Druidis* v. *Cæſarem* lib. 6. B. G. cap. 16. quos Generaliter acceptos & Equites dicit eſſe, qui aliquo honore ap. Gallos cenſentur. *Ammianus* à *Bardis* & *Druidis* diſtinguens *Eubages*, dicit; *eos Scrutari ſumma & ſublimia naturæ.* Licet hic alii *Eubages* corruptam vocem eſſe velint ex ὀυατεῖς. Etiam Σεμνόθεοι *dicuntur apud Suidam. Druidæ*, ut militiæ vacationem habebant & aliis præmiis ad diſciplinas liberales colendas incitabantur, refert *Cæſ.* l. 5. *Tantis*, inquit, *excitati præmiis ſua ſponte multi in diſciplinam conveniebant & à parentibus propinquiſque mittebantur.*

ma-

magnum ibi numerum verſuum ediſcebant neque fas eſſe exiſtimabant ea literis mandare, cum in reliquis fere rebus publicis privatiſque rationibus Græcis Literis uterentur. *Laertius* in prooem. dicit etiam hos obſcurè *Philoſophari* per ſententias; *colendos Deos, nihil mali faciendum & exercendam fortitudinem.* Et Luc. loco cit. iis adſcribit hæc:

Solis noſſe Deos & cæli numina ——
Aut ſolis neſcire datum, nemora alta remotis
Incolitis lucis, vobis auctoribus umbræ
Non tacitas Erebi ſedes Ditiſque profundi
Pallida regna petunt.

Strab. lib. 4. Tum hi, tum alii ſtatuunt: *mundum ignem & aquam ſuperatura.* & *Cæſ.* loc. cit. *multa inſuper de ſideribus eorumque motu, de mundo ac terrarum magnitudine, de Deorum immortalium vi ac poteſtate diſputant Druidæ ac juventuti tranſdunt.* Et porrò de temporibus ſic: *Spatia omnis temporis non numero dierum, ſed noctium diffiniebant. Et dies natales menſiumque ac annorum initia ſic obſervabant ut noctem dies ſequeretur.* etiam futura prædixiſſe aliquando author, eſt *Dio* Pruſæus. Docet nos *P. Crinitus* lib. 6. cap. 4. ad eorum *Magiam* pertinuiſſe quæ *Virgilius* cecinit

Digitized by Google

cecinit. 6. Æneid. de aureo ramo & viſco. ſed univerſam *Magiam* eorum latius nobis aperit *Plin.* lib. 16. cap. 44. circa fin. *Nihil habent*, inquit, *Druidæ* (*ita ſuos appellant Magos*) *viſco & arbore in qua gignantur* (*ſi modo ſit robur*) *ſacratius. jam per ſe roborum eligunt Lucos nec ulla ſacra ſine ea fronde conficiunt ut inde appellari quoque interpretatione Græca poſſint Druidæ videri. Enim verò quicquid adnaſcatur illis è cælo miſſum putant ſignumque eſſe ſelectæ ab ipſo Deo arboris. Eſt autem id rarum admodum inventu. & repertum magna religione petitur: & ante omnia ſexta Lunâ: quæ principia menſium annorumque his facit & ſeculi poſt triceſimum annum, quia jam virium abundè habeat nec ſit ſui dimidia. omnia ſanantem appellantes ſuo vocabulo ſacrificiis epuliſque ritè ſub arbore præparatis duos admovent candidi coloris tauros, quorum cornua tunc primum vinciantur. Sacerdos candida veſte cultus arborem ſcandit. falce aurea demittit. candido id excipitur ſago. Tum deinde victimas immolant, precantes ut ſuum donum Deus proſperum faciat his quibus dederit: fœcunditatem eo poto dari cuicunque animali ſterili arbitrantur contraque venena omnia eſſe remedio. tanta gen-*

gentium in rebus frivolis religio eſt. De viſco *Druidarum*, quo fauſta precantur illud Ovidii,

> *Ad viſcum Druidæ, Druidæ, cantare ſolebant,*

Quidam intelligunt. quomodo ſacrificia publica & privata curaverint & religiones ſunt interpretati, pluribus refert *Cæſ.* l. cit. quæ hic recenſere nimis longum eſſe puto. refert *Cæſar* lib. 6. c. 18. *Gallos* omnes à *Dite* patre prognatos ſe prædicare, idque à *Druidis* proditum. *Animarum* immortalitatem & μετεμψύχωσιν etiam ſtatuebant, ut teſtatur *Strab.* lib. 4. l. c *Non interire animas*, inquit *Cæſar*, *ſed ab aliis poſt mortem tranſire ad alias, atque hoc maxime ad virtutem excitari putant metu mortis neglecto.* quod dogma in vulgus effluxit ex his, quæ præcipiebant in *Specu* & abditis *Saltibus*. v. & *Pomp. Mel.* lib. 3. & *Diodor.* lib. 5. quod dixi de *Specu* & *Saltibus*, in quibus degebant, ſic exprimit *Lucanus* l. c.

> —— *Nemora alta remotis incolitis lucis.*

Et animarum immort. & migrat. in alia corpora ſic:

> —— *Regit idem Spiritus artus*
> *Orbe alio: longè (canitis ſi cognita) vitæ*

Mors

Mors media eſt &c. *haud urget lethi metus inde ruendi*
In ferrum mens prona viris animaq́ capaces
Mortis & ignavum reditura parcere vitæ.

Et ſciendum non tantum viros fuiſſe ejuſmodi *Profeſſores Druidas*, ſed etetiam fæminas, quarum frequens mentio apud hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptores. nomitim apud *Vopiſcum* in Aureliano & Numeriano. Et apud *Lampridium* in Severo; ubi talis mulier eunti Severo exclamat Gallico Sermone: *Vadas nec victoriam Speres nec te militi tuo credas*. Concludo ergo hic, *Druidas* fuiſſe apud Gallos & Britannos (unde juxta Cæſarem in Galliam tranſiêre) quales Perſis &c. *Magi* erant: ap. Græcos, ut pòſt videbimus, Philoſophi: apud Babylonios Chaldæi: apud Indos Gymnoſophiſtæ & Brachmanes & apud Ægyptios Magi, Sacerdotes & Prophetæ &c. ad Græcorum Sapientes tranſeo.

Cap. V.

Philoſophia *Græcorum à Barbaris accepta. qui illi. Etiam* Matheſis *juxtà quoſdam ab iiſdem.* Ethica *ab Hebræis accepta. quando cæpit* Sapientia *Græcorum.* Thales M. *primus* Sapiens *&* *Ionicæ Philoſophiæ author.* Euſebii *error. duplex* Philoſophiæ *genus* Italicum *&* Ionicum. *ab aliis additur* Eleaticum. *cum quo* Philoſophiæ *appellatio cæpit?* *De* Sapientibus,

tibus. *qui communiter ſeptem, aliis plures. qui σοφοὶ, Lactantio & aliis non ſunt tales ſic habiti &c.*

A *Barbaris*, quos inter etiam Hebræi ſunt habiti, Græci *Sapientiam* ſuam & quæ ad eam pertinebant, accepiſſe dicuntur juxta *Clem.* lib. 5. ϛρωμ. pag. 306. οὐ μόνον, inquit, δὲ φιλοσοφίας ἀλλὰ καὶ πάσης σχεδὸν τέχνης εὑρεταὶ Βάρβαροι. i. e. *Non tantum Philoſophiæ, ſed & pene omnis artis inventores ſunt Barbari.* Exempla in ſequentibus per cuncta eorum nomina extendit. amplius hæc refert *Diodorus* Sicul. lib. 1. ubi vult omnia pleraque Græcos deſumſiſſe è *Barbaris.* etiam hæc oſtendit *Euſeb.* lib. x. præp. cap. 2. Cum cap. 1. oſtendiſſet multa Græcos è *Barbaris* furtim abſtuliſſe. Et nominatim *Plato* ap. *Clement.* Alex. lib. 1. ϛρωμ. p. 303. agnoſcit ſe & *Pythagoram* plurima & præſtantiſſima dogmata apud *Barbaros* didiciſſe, in quibus *Ægyptios* nominat præcipuos. Etiam ab *Hebræis* varia accepiſſe *Græcos* teſtatur *Euſeb.* lib. x. procem. ubi refert *Græcos* & vitam & doctrinam *Hebræorum* admiratos fuiſſe ſuiſque authoribus hoc ſe ante demonſtraſſe. Et ſequentibus libris à decimo oſtendit, *Geometriam, Arithmeticam, Muſicam, Aſtronomiam*

Digitized by Google

nomiam, *Medicinam* & ipſa *Literarum elementa arteſque* cæteras à *Barbaris* eos accepiſſe. v. eum lib. x. præp. c. 2. ubi & hoc addit; quod, qui veri aliquid ap. *Græcos* dicere videantur nec fabulis *Theologiam* immiſcere, *Hebræorum* doctrinam plane imitari cognoſcantur. *Iuniores enim*, (.ſiç Latinè) *ſunt, qui apud Græcos rectè aliquid Philoſophati ſunt, non Hebræis ſolam nec Phœnicibus atque Ægyptiis, ſed Priſcis etiam ipſis Græcis.* Inter alia demonſtrat quoque *Clemens* lib. 5. ϛρωμ. p. 656 *Ethicæ* doctrinæ rivos *Græcos* eſſe mutuatos ab *Hebræis*. v. & *Euſeb.* lib. 11. præp. in prooem. plura in ſequentibus hoc probabunt. Nondum agnita fuit jactata à *Græcis Sapientia* Rege *Numa*; cum *Thales Mileſius* primus eo nomine deſignatus Jonicæque Philoſophiæ author *Anci Martii* demum tempore vixerit Nam natum *Thaletem* anno primo olympiadis 35. i.e. U. C. 113, teſtatur *Laertius* in ejus vita. Cum & ſciamus *Ancum* illicò pòſt 114 anno U. C. ſucceſſiſſe, & *Numam* teſtibus *Dionyſio*, *Plutarcho* & *Livio* auſpicatum eſſe regnum anno 3. olymp. 16. i.e. ab U. C. 39. Et ſcribit *Plinius* lib. 2. c. 12. apud *Græcos* primùm inveſtigaſſe eum ſo-

lis defectum Olympiadis 40 anno 4. prædicto eo, qui *Alyatte* Rege factus eſt anno 170. Urb. C. *Euſebius* in Chron. & *Phlegon* apud *Suidam* in octavam Olympiada conjiciunt *Thaletem*, quos ſecutus eſt *Auguſtinus* lib. 18. civit. cap. 24. qui eum *Romulo* coævum facit manifeſto errore ſive ipſius *Euſebii* ſive Librarii. Et ille ſibi adhuc minùs conſtat, cum dicit lib. 10. præp. cap. 3. *Thaletem* vixiſſe quinquageſima Olympiade. *Laertius* v. tempore *Damaſii* Athenarun Principis. Addo; quod, cùm conſtat *Thaletem* cum *Cyro* vixiſſe, non potuit ille ſic *Cyri* tempora contingere, hoc eſt ab Olympiade octava ad quinquageſimam vixiſſe i. e. annis fermè ducentis. Apud *Græcos* duo præcipue Philoſophorum genera *Italicum* & *Ionicum* extitiſſe demonſtrat *Auguſtin.* lib. 8. civit. cap. 2. *Laertius* in procœm. ſic: Φιλοσοφίαν δὲ δύο γεγόνασιν ἀρχαὶ, ἥ τε ἀπὸ Ἀναξιμάνδρου καὶ ἀπὸ Πυθυγόρου τοῦ μὲν Θαλοῦ διακηκοότος. Πυθαγόρου δὲ Φερεκύδης καθηγήσατο καὶ ἐκαλεῖτο ἡ μὲν Ἰωνικὴ ὅτι Θάλης Ἴων ὢν λαθηγήσατο Ἀναξιμάνδρου. Ἡ δὲ Ἰταλικὴ ἀπὸ Πυθαγόρου, ὅτι τὰ πλεῖστα κατὰ τὴν Ἰταλίαν διέτριψε. Tria genera facit *Clemens* Alexandrin. lib. 1. στρωμ. pag. 30.

Φιλο-

φιλοσοφίαν, inquit, τοίνυν μετὰ τοὺς προειρημένους ἄνδρας τρεῖς γεγόνασι διαδοχαὶ ἐπώνυμοι τῶν τόπων περὶ οὓς διέτριψαν. Ἰταλικὴ μὲν, ἡ ἀπὸ Πυθαγόρου. Ἰωνικὴ δὲ ἡ ἀπὸ Θαλοῦ Ἐλεατικὴ δὲ, ἡ ἀπὸ Ξενοφάνους. i. e. *Philoſophiæ poſt quos anteà dixi, tres fuêre ſucceſſiones, quæ nomina ſumſerunt è locis in quibus verſatæ ſunt Italica quidem quæ derivata eſt à Pythagora, Ionica v. quæ à Thalete, Eleatica autem, quæ à Xenophane. v. Euſeb.* lib. 10. præp. cap. 2. *Laertius* in Procem. refert, quod *Ionica* deſinat in *Clitomachum, Chryſippum, Theophraſtum*: *Italica in Epicurum.* ita ut Philoſophorum proprie ſic appellatorum initia malimus trahere ab *Anaximandro* & *Pythagora*, quam aliundè, ut poſteà videbimus. Ab Ionico Exordiar. Illius, inquit *Auguſtinus* lib. 8. cap. 2. *Princeps fuit Thales Mileſius*, unus illorum ſeptem, qui *appellati ſunt Sapientes.* Ap *Euſeb.* l. cit. Ipſi Græci confitentur poſt *Orphea, Linum, Muſæum* Antiquiſſimos, ut illi dicunt, *Theologos* multorum auctores errorum ſeptemque quoſdam viros admirabiles adeo *Sapientia* fuiſſe, ut *Sapientes* vulgò appellati ſint. De ſeptem *Sapientibus* Græci inter ſe non æquè ſenſerunt ambitioſè ſuis unoquoque faven-

te. Et præterquàm, quod Σοφοὶ quoque dicti ſunt arte aliqua præſtantes viri & *Poetæ* ut *Heſiodus* & *Homerus* & *Sophiſtæ* etiam & qui τὴν σοφίαν profitebantur, ap. *Laert.* in procem. fatetur *Dicæarchus* de *Thalete* & *Biante* ac *Pittaco* atque *Solone* ſatis conſtitiſſe. quinam his jungendi, diſputatum fuit. tres addit *Laertius* l. c. *Cleobulum Lindium*, *Chilonem*, *Periandum*. ſic etiam Auguſtinus. *Plato* in Protagora pro Periandro ſubſtituit Myſonem, item Cheneum, quem dicunt etiam μισάνθρωπον fuiſſe. *Leandrius* nec Myſonem nec Cleobulum ponit, ſed Leophantum Epheſium & Epimenidem Cretenſem. *Hermippus* 17 Sapientes fuiſſe tradit & alii aliter. vid. *Diog. Laert.* in vit. *Thaletis* & *Theodoretum* lib. 5. de curat. Græcarum aff. *Tzetzes* ſic eos expreſſit:

> Σόλων θαλῆς Περίανδρος καὶ Πιττακὸς καὶ Χίλων
> Τίς σοφίης πάντων πρῶτος τοῦτο τρίποδ' ἀυδῶ.

v. *Clem.* lib. 15. στρωμ. pag. 299. & *Laert.* in procem. *Plat.* in Hippia in pr. & in protag. p. ed. Serr. 343. & in Epiſt. ad Dionyſ. p. 311. hos omnes rejicit *Lactantius*

lib. 4.

lib. 4. inſt. cap. 1. ubi vult nec illos ſuprà recitatos neque omnes, qui hoc nomen *Sapientum* ſibi arrogabant, illud meruiſſe. addit enim; *Poſtquam Sapientia ſublata eſt, tum demum ſibi homines ſapientum nomen vendicare cœperunt. tum autem nemo ſapiens vocabatur, cum omnes eſſent.* Etiam *Dicæarchus* Peripateticus ſeptem illos *Sapientes* fuiſſe etiam negat. Ex ejus ſententia *Cicero* in Lælio ait: *qui ſeptem appellantur, eos ita ſubtilius quærunt, in numero ſapientum non habent.*

Cap. VI.

Sapientes quibus diſtinguebantur, inter quos Thales *primus & ſapientiſſimus habitus. ut huic & illis Sapientum vocabulum obtigit.* Thales *unde oriundus. Ejus ſtudia Phyſica & Logica. Ejus peregrinatio. In Ægypto quid didicerit & Chald. ejus ſtudia Geometrica & Aſtronomica ſive Aſtrologica. & quæ in eo genere & invenit & edidit.*

A*uguſtino* lib. 8. de civit. D. cap. 2. communiter dicti ſeptem Sapientes *vitæ genere diſtingui & quibuſdam præceptis ad bene vivendum accommodatis.* Quod *Thales* ſit illorum *Sapientum primus* habitus, teſtatur etiam *Theod.* Cypr. Epiſc. ubi eum Antiquiſſimum vocat. & ante eum *Cicer.* 2. de

leg. 26. *Thales Sapientiſſimus inter ſeptem.* non tamen abſolutè; cum *Plato* in Protagora pag. ed. Serr. 343. dicat: οὗτοι πάντες ζηλωτοὶ καὶ ἐρασταὶ καὶ μαθηταὶ ἦσαν τῆς Λακεδαιμονίων παιδείας. i. e. *hi omnes ſc. Sapientes æmuli, ſtudioſi & quaſi amatores fuerunt Lacedæmoniorum eruditionis. Thaleti* & aliis quomodo è Tripode *Sapientis* nomen obtigerit, vid. *Diogen.* lib. 1. in ejus vit. Hic *Thales* dicitur ab eodem originem trahere è Phœnicum Nobiliſſimis & à *Cadmo* atque *Agenore* oriundus. *Thales*, inquit *Auguſtin.* lib. 8. cap. 2. civit. ipſe *ut ſucceſſores etiam propagaret rerum naturam ſcrutatus eſt*, unde primus *Phyſicus* fuiſſe dicitur *Euſebio* lib. 10. præp. cap. 3. fin. *Diogenes* in principio ejus vit. dicit, quod μετὰ τὰ πολιτικὰ (quorum peritiſſimus quoque fertur ap. eund.) φυσικῆς ἐγένετο θεωρίας. i. e. *ſe ad contemplandum naturam rerum tranſtulerit*. Et ibid. πρῶτος περὶ φύσεως διελέχθη. id eſt, *primus de rerum natura diſputavit.* v. etiam *Lactantium* lib. 1. de falſ. relig. cap. 5. & lib. 3. de falſ. Sapient. cap. 16. Hinc cum in *Ægyptum* veniſſet, teſte *Laertio*, *Geometiam* inde in Græciam traſtulit (unde *Apulejo* 4. Flor. *Geometricæ penes Grajos primus repertor dicitur*)

citur) multaque ipſe reperit, multa ſucceſſoribus ſuis expoſuit τοῖς μὲν, uti *Laertius*, καθολικώτερον, τοῖς δ' αἰσθητικώτερον ἐπιβάλλων. i. e. *aliis quidem plenius & uberius, aliis ſubtilius & minutius incumbens.* & deinceps hac *Logica* uſus eſt. Dicitur quidem illi αὐτοδίδακτος, licet *Ægyptiis Sacerdotibus* eò profectus familiariter adhæſerit eodem teſte. & dicit παρά τε Αἰγυπτίων γεωμετρεῖν μαθόντα &c. *ab Ægyptiis præcepta Geometriæ eruditum.* Etiam *Aſtronomiam ſive aſtrologiam.* ſic & ipſe teſtatur in Epiſt. ad Pherecydem ap. *Laert.* πλώσαντες δὲ ἐς Αἴγυπτον ὁμιλήσαντες τοῖς ἐκείνῃ ὅσοι ἱερέες τε καὶ ἀστρονόμοι. i. e. *Ægyptum penetravimus, ut illic Sacerdotibus & Aſtronomis congrederemur* & alibi. Etiam Græciam & Aſiam peragraſſe in fine dicitur. ut cum *Prophetis* Ægyptiorum ſit congreſſus *Thales*, docet *Clem. Alex.* lib. 1. στρωμ. pag. 306. & 302. *Geometriæ* quoque exercitium habuit apud *Ægyptios* cum *Pyramidum* altitudines metiretur, obſervando earum umbras, ut teſtatur *Hieronymus* ap. *Laertium.* in univerſum dicitur *Euſebio.* lib. 10. præp. Evang. cap. 2. quæ ſcripſit *de cæleſtibus & Divinis rebus ab Ægyptiis & Chaldæis cuncta didiciſſe.* Apud

Laertium dicitur πρῶτον καταγράψαι κύκλου τὸ τρίγωνον ὀρθογώνιον καὶ θῦσαι βοῦν: i. e. *primum deſcripſiſſe circuli triangulum rectangulum &* (ob id.) *bovem immolaſſe teſtimonio Pamphilæ.* Licet alii hoc *Pythagoræ* tribuant cum *Apollodoro*. Et ibidem *Callimachus* ait, Euphorbum Phrygem inveniſſe σκαληνὰ & *Trigona*, quæque ad lineæ ſpeculationem γραμμικὴν θεωρίαν pertinent, οὗτος προήγαγεν ἐπὶ πλεῖστον, Ipſe auxit & propagavit. Tradit *Euſebius* lib.x. cap. 3. *Thaletem* ab Ægyptiorum *Divinationibus* pleraque accepiſſe. Et *Auguſtinus* lib.8. civ. cap. 2. eum *Aſtrologiæ numeris comprehenſis defectus ſolis & Lunæ prædixiſſe*: v. & Plutarch. *de placit. Phil. lib.* 2. *cap.* 24. ita *Laertius*: δοκεῖ δὲ κατά τινας πρῶτος ἀστρολογῆσαι καὶ ἡλιακὰς ἐκλείψεις καὶ τροπὰς προειπεῖν. *Etiam ubertatem rerum.* ibid. porrò addit idem: πρῶτος δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τροπῆς ἐπὶ τροπὴν πάροδον εὗρε. καὶ πρῶτος ἀπὸ τοῦ ἡλίου μέγεθος τοῦ σεληνιακοῦ ἑπτακοσιοστὸν καὶ εἰκοστὸν μέρος ἀπεφήνατο. i. e. *primus & ſolis curſum à converſione in converſionem reperit ſoliſque magnitudini Lunarem orbem comparatum, ſeptingenteſimam & vigeſimam illius partem eſſe primus oſtendit.* Et ita teſtatur *Ci-*

cero

cero lib. 1. de divinat. *illam primum*, ut ſuprà, *defectionem ſolis, quæ Alyatte regnante facta eſt, prædixiſſe*. v. & *Plin*. lib. 11. cap. 12. & *Euſeb*. in Chron. ad annum mundi 4610. etiam ap. *Laertium*, πρῶτος καὶ τὴν ὑστέραν τοῦ μηνὸς, τριακάδα εἶπε. i. e. *primus menſis ultimam* Τριακάδα *hoc eſt triceſimam vocavit*. *Plutarcho* teſte lib. 2. de placit phil. c. 12. dicitur cælum in Zonas quinque diviſiſſe. *Callimachus* apud eundem eum voluit eſſe inventorem τῆς ἄρκτου τῆς μικρᾶς his verſibus:

Καὶ τῆς ἁμάξης ἐλέγετο σταθμήσασθαι
Τοὺς ἀστερίσκους, ᾗ πλέουσι Φοίνικες.

Id eſt:

Plauſtri notaſſe dictus eſt minuſculas
Stellas, periti queis Phœnices navigant.

Hyginus quoque lib. 1 poet. Aſtron. in Arcto. *Thales enim qui diligenter de his rebus exquiſivit & hanc primus* arcton *appellavit, natione fuit Phœnix ut Herodotus Mileſius dicit.* Et addit: *Phœnices autem, quam à ſuo inventore acceperunt, obſervant & hanc Studioſius perſpiciendo diligentius navigare exiſtimantur & verè eam ab inventoris genere* Phœnicen *appellant.* Idem fertur diviſiſſe annum in 365 dies ap.

ap. *Diog*. Nihil ſcripſiſſe hunc *Thal.* juxtà quoſdam traditur. Et quæ refertur in eum ναυτικὴ ἀστρολογία, ſic *Laertius*, Φώκου λέγεται εἶναι τοῦ Σαμίου. i. e. *Phoci Samii eſſe perhibetur.* v. & *Simplicium* c. 2. 1. phyſ. & addit, *Laert*. ipſum ſecundum quoſdam duo ſolum conſcripſiſſe περὶ τροπῆς καὶ ἰσημερίας, *de converſione ſc. ſolis i. e. ſolſtitio & æquinoctio*. Cætera facilia eſſe ad percipiendum arbitratus. quamvis aliàs ipſe diligentiſſimè *Sidera* obſervaſſe dicatur. De quo hoc faceti extat. ap. *Laert.* quod, cum domo exiret contemplandorum ſiderum cauſa, inque ſubjectam *Foſſam* incideret, petulanti probro ab *anu* domeſtica (*Iamblich. in protrept.* c. 14. *ancillam* Thracem vocat) ſit dictum; qua ratione ô *Thales*, quæ in cælis ſunt comprehenſurum te arbitraris; cum ea quæ ſunt ante oculos videre non vales. 4. *Apulejus* Flor. 18, ſic compendiosè ejus inſtituta tradit: *fuit Geometricæ penes Grajos primus repertor & naturæ rerum certiſſimus explorator, & aſtrorum peritiſſimus contemplator: maximas res parvis lineis reperit: temporum ambitus ventorum flatus, ſtellarum meatus, tonitruum ſonora miracula, ſiderum obliqua curricula, ſolis annua reverticula: idem*

Lunæ

Lunæ vel naſcentis incrementa vel ſeneſcentis diſpendia, delinquentis obſtacula. Idem ſanè jam proclivi ſenectute, Divinam rationem de ſole commentus eſt, quam etiam non didicit modò, verum etiam experiundo comprobavit: quotiens ſol magnitudine ſua curriculum, quem permeat, metiatur. v. & *Laertium* in vita ejus ubi hæc: Ἀςρόλογος πάντων πρεσβύτατος σοφίᾳ appellatur. Huc etiam pertinent, quæ Auguſtinus lib. 8. cap. 2. civit. refert; ſc. ipſum *ſuas diſputationes literis mandantem, enituiſſe.* Cæterum, an ea βραχέα ἀξιομνημόνευτα, quæ ipſi cum aliis Sapientibus communia facit *Plato* in protagora edit. Serr. p. 343, ſcripſerit aut tantum dixerit, vix liquet. ſed tranſeamus ad ipſius placita.

CAP. VII.

Thales Philoſophus *quid de Deo ſenſerit, oſtenditur. principium rerum* aquam *ſtatuit. quod probatur variis teſtimoniis. & quos in eo imitatus ſit. quid de mundo ſenſit, quid de vacuo, ſtellis & terra: item de animabus, neceſſitate &* Nili *exundatione &c. quæ ejus ſententiæ phyſicæ & morales.*

HIc *Thales* primus *Philoſophus* dicitur *Lactantio* lib. 3. de falſ. Sap. c. 16. Apud *Laertium* libr. 1. in ejus vita ſic de *Deo* ſen-

ſit.

ſit. Πρεσβύτατον τῶν ὄντων, inquit, ἀγέννητον γάρ. i. e. *Antiquiſſimum eorum quæ ſunt, Deus, ingenitum enim.* Juxtà *Plutarch.* lib. 1. de placit phil. cap. 7. Thales *ſtatuit mentem mundi eſſe Deum.* ap. *Laert.* etiam in ejus vita interrogatus; τί τὸ θεῖον; τὸ μήτε ἀρχὴν ἔχον μήτε τελευτὴν, Reſpondit. i. e. *quod eſſet Deus? quod initio & fine careret,* Reſp. apud Euſebium lib. 14. cap. 6. m. dicitur aſſeruiſſe *mundum Deum eſſe.* v. & *Laert.* l. cit. ſed *plenius* ejus ſententiam nobis refert *Clemens* Alex. lib. 5. ϛρωμ. p. 594. Τί δ', inquit, οὐχὶ κἀκεῖνα τοῦ Θάλητος ἐκ τῶνδε ἤρτηται. τὸ εἰς τοὺς αἰῶνας δοξάζεσθαι τὸ Θεῖον καὶ τὸν Καρδιογνώστην λέγεσθαι πρὸς ἡμῶν ἄντικρυς ἑρμηνεύει. Ἐρωτηθεὶς γέ τοι ὁ Θαλῆς, τί ἐστι τὸ Θεῖον, τὸ μήτ' ἀρχὴν, ἔφη, μήτε τέλος ἔχον. πυθομένου δὲ ἑτέρου, εἰ λανθάνει τὸ Θεῖον πράσσων τι ἄνθρωπος; καὶ πᾶν, εἶπεν, ὅς γε οὐδὲ διανοούμενος. i. e. *Quid v. non illa, quæ Thaletis, quæ ex his ſumpta ſunt in ſecula ſeculorum Deum gloria affici & cordis cognitorem à nobis dici apertè interpretatur? Rogatus enim Thales quid ſit Deus? Id, in*quit, *quod neque habet principium nec finem. Cum autem rogaſſet alius, an Deum Lateat homo aliquod agens? Et quomodo, inquit,*

inquit, qui nec cogitans quidem: quod ultimum Valerius Maximus ſic, lib. 7. c. 2. refert. *ut non ſolum manus, ſed etiam mentes puras habere vellemus, cum ſecretis cogitationibus noſtris cæleſte nomen adeſſe credidiſſemus.* ap. *Lactantium* lib. 1. cap. 5. *Thales Deum dicit eſſe mentem, quæ ex aqua cuncta formavit.* Hic quoque *Elementum* à *principio* non diſtinguit. uti teſtatur *Plutarch.* de placit. phil. lib. 1. c. 2. quod ut fluxum dicebat eſſe, ita rerum materiam fluxam fecit, ut eſt apud eundem lib. 1. c. 9. de pl. Phil. & *Theodoret,* lib. 4. de curat. Græcar. affect. & *Lact.* cit. l. & ſic ἀρχὴν πάντων ut inquit *Laertius* in ejus vit. lib. 1. ὕδωρ ὑπεστήσατο. i. e. *aquam omnium principium conſtituit.* Idem teſtantur *Ariſtoteles* lib. 1. metaph. c. 3. in Platonis Timæum *Chalcidius*. & *Seneca* lib. 3. n. Q. cap. 14. qui *valentiſſimum hoc elementum* ex ejus ſententia & *unde omnia inceperunt*, appellat. *Auguſtin.* lib. 8. de civ. Dei cap. 2. *Diog. Laert.* in vit. ejus. *Lactantius* lib. 1. cap. 5. & lib. 10. *Euſeb.* lib. 1. præp. Evangel. cap. 5. & lib. 14. cap. 5. *Minut. Fel.* in Oct. *Cicero* lib. 1. de nat. D. & 4. Academ. 4. *Nemeſius* περὶ φύσεως ἀνθρώπου cap. 5. *Stobæus* Eclog. phyſ. c. 1. *Clemens* Alex. lib.

1. & 2.

1. & 2. ςρωμ. *Ambroſius* lib. 1. Hexaem. cap. 2. *Cyrillus* lib. 1. *in Iulian. Iuſtin.* cohort. ad gentes pr. *Sext. Empiricus* lib. 8. adverſ. Mathematicos ubi de corpore. *Arnobius* lib. 2. contr. Gent. *Hermias* in irriſione Philoſ. Gentil. *Tertullian.* adverſ. Marc. *Plutarchus* lib. 1. de placitis Philoſ. cenſet *Thaletem* in eo imitatum eſſe *Homerum*: ubi illi: ὠκεανὸς γένεσις πάντεσσι τέτυκλαι. idem affirmat *Theodoret.* Cypr. Ep. lib. 2. Græc. aff. de princip. ſic tamen aquam eſſe principium arbitatus, ut ex eo omnia *Deus mens* formârit. ſic nos docet *Lactantius* lib. 1. de falſ. relig. cap. 5. ubi ita; *Thales Mileſius aquam eſſe dixit, à qua nata ſunt omnia: Deum eſſe mentem, qui aqua cuncta formaverit. ita materiam omnium poſuit in humore: principium cauſamque naſcendi poſuit in Deo. Mundum* dicebat hic Philoſ. tantum eſſe unum non plures, ut teſtatur *Plutarch.* lib. 2. de pl. Ph. cap. 1. Eumque dixit ἔμψυχον i. e. animatum. ut & ap *Laertium* in ejus vit. In hoc *vacuum* dari negabat teſte *Plutarcho* lib. 1. de placit. phil. c. 18. licet ut legere eſt ap. *Laertium* in ejus vit. dixerit τὸν κόσμον δαιμόνων πλήρη, i. e. *mundum dæmonibus plenum. Stellas* cenſuit eſſe terreſtres,

ſtres, ſed ignitas, ut habet *Plut.* lib. 2. de pl. Phil. cap. 13. idem de *Sole* & *Luna* ſenſit, uti vult *Theodoretus* lib. 4. Græc. aff. & *Plutarch.* lib. 2. de pl. philoſ. c. 24. a. apud quem etiam cenſuit *Lunam* à ſole illuſtrari eodem libr. cap. 28. *Terram* ſtatuebat unicam, ut vult *Plutarch.* lib. 3. de placit. philoſ. cap. 9. illam *Globi* formam habere dixit cap. 10. Et in medio mundi locatam cap. 11. putabatque ſuper aquis quieſcere, teſte *Ariſtotele* lib. 2. de cælo cap. 13. *ὡς*, inquit, διὰ πλωτὸν εἶναι. i. e. *quaſi natet.* v. *Senec.* lib. 6. n. Q. c. 6. & lib. 3. c. 17. ubi & hanc ſententiam refutare conatur. *Tremori terræ* cauſam dat ex aquis earumque impetu apud *Plutarch.* lib. 3. de placitis philoſ. cap. 15. quam ſentent. *Seneca* lib. 6. n. Q. c. 6. refellit. Inanimatis vulgò etiam tribuebat *animas* teſte *Laertio.* lib. 1. in ejus vit. ſic ille; καὶ τοῖς ἀψύχοις μεταδιδόναι αὐτὸν ψυχὰς τεκμαιρόμενον ἐκ τοῦ λίθου τῆς Μαγνήτιδος καὶ τοῦ ἐλέκτρου Ἀριστοτέλης καὶ Ἱππίας φασίν. i. e. *Ariſtoteles & Hippias authores ſunt inanimatis illum animas ineſſe putaſſe, conjicientem id ex* Magnete *Lapide & ſuccino.* Etiam *animam* dixit eſſe immobilem naturam, ut teſtatur *Theodoretus* lib. 5. Græc. aff.

aſſ. Et *Plut.* lib. 4. pl. phil. cap. 2. Et ejus *immortalitatem* primus tradidiſſe dicitur teſtimonio *Chærili* Poëtæ, ut eſt ap. *Laertium* l. c. *Neceſſitatem* rebus adjacere putavit, quam omnium validiſſimam rem dixit, cui omnia ſubſunt. v. *Plutarch.* lib. 1. de placit. Phil. cap. 25. Ille quoque cenſuit *Eteſiarum* adverſo flatu *Nilum* attolli, quod ſic oſtia ejus obturentur. v. *Plutach* de placit. Phil. lib. 4. cap. 1. Et *Senec.* lib. 4. N. Q. cap. 2. Ἀξιομνημόνευτα ejus tradit *Laertius* l. c. illorum compendium ex ipſo ſic elicimus Latin. *præclarum aliquod eligendum, quo os loquacium hominum obſtruatur. Antiquiſſimum omnium eſſe* Deum, *ut ſuprà. pulcerrimum*, mundum *à Deo factum. maximum*, Locum: *velociſſimum*, mentem: *fortiſſimum*, neceſſitatem: *Sapientiſſimum*, tempus. *Nihil* mortem *à vita differre*: noctem *priorem factam eſſe die*: Deos *nihil Latere* ut ſuprà: perjurium *adulterio non eſſe deterius*: Item *Difficile eſſe* ſe ipſum noſſe: *facile eſſe, ab alio* moneri: *Suaviſſimum*, frui: Deum *eſſe, quod initio & fine caret, ut ſuprà:* Item, *difficile eſſe vidiſſe* Tyrannum ſenem: *facile* adverſam fortunam *ferri, cum inimicos videamus deteriùs affici:* Iuſtiſſi-

ſtiſſimè *vivere nos, ſi quæ in aliis reprehendimus, ipſi non faciamus: felicem eſſe, qui corpore* ſano *& fortuna* locuples *ſit & animo nec ignavus neque* imperitus. *Memores nos debere eſſe* amicorum *præſentium & abſentium: præclarum eſſe, non inſtruere* faciem, *ſed* animum *bonis artibus: non oportere* diteſcere *injuſtè neque in jus nos vocare, quod dicitur contra ſocios. Eadem expectanda à* filiis, *quæ præſtiterimus* parentibus. additur & hoc: ἐγύα, πάρεστι ἄτη. i. e. Sponde noxia eſt præſtò. v. & Auſon. in Sapientes.

Cap. VIII.

Pittacus *quando vixit. quis & quæ ſcripſit & dixit. quæ ejus ſententiæ morales. & Elegi* &c.

DE Reliquis Græciæ Sapientibus paucis acturo ſuccedit *Pittacus Mitylenæus.* de quo vid. *Auguſtinum* lib. 18. cap. 25. civit. Hic, velut cæteri ſequentes *præter Thalem Mileſium*, ut habet *Cicero* lib. 3. de orat. 135. *civitatibus ſuis præfuerunt*. & de *gubernandis cœtibus ſolummodò conſcripſerunt*. Obtinuit hic principatum *Phrynone* Imperat. Athenienſ. Pancratiaſte confecto ut teſtatur *Diog. Laert.* in ejus vita.

De *moderatione* ejus & *Clementia* eundem vid. *Plato* in Protagora pag. edit. *Serr.* 343. καὶ, inquit, δὴ καὶ τοῦ Πιττακοῦ ἰδίᾳ περιεφέρετο τοῦτο τὸ ῥῆμα ἐγκωμιαζόμενον ὑπὸ τῶν σοφῶν, τὸ, χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι. i. e. Peculiare Pittaci, quod à Sapientibus laudatur. i. e. *difficile eſt, ut quis vir bonus exiſtat.* quod eſt inter ejus ſententias. vid. & *Laertium* lib. 1. in ejus vit. de reliquis ex eo ſic habe compend. Lat. ſc. In reo cognoſcendo *indulgentiam pœnitentiæ præferendam eſſe*, ὅτι συγγνώμη μετανοίας κρείσσων: *Ebrios, cum peccent duplici incommodo afficiendos.* & ſic ſtatuit ad deteſtandum temulentiam: *neceſſitati ne Deos quidem reluctari: principatum declarare virum* ἀρχὴν ἄνδρα δεικνύειν: *Optimum eſſe bene agere: Maximum imperium eſſe ligni varii*, i. *legem. victorias ſine ſanguine acquiri. non inveniri ſtudioſum ac frugi virum*, ἄνθρωπον σπουδαῖον. *Maxime gratum eſſe tempus.* ubi χρόνον vocat: *Auſonius* in Sapient. καιρὸν. *obſcurum eſſe, futurorum eventum: fidele eſſe, terram: mare infidum: prudentium eſſe virorum priuſquam adverſa contingant, prævidere, ne eveniant. fortium v. cum illa contigerint, ferre æquo animo: quod facere volumus, non prædicandum: infelicitatem nemini*

Digitized by Google

mini exprobrandam: Depoſitum (παρακαθήκην) *eſſe reddendum: amico non eſſe maledicendum nec inimico: pietatem eſſe colendam: prudentiam diligendam. veritatem retinendam. Fidem, peritiam, dexteritatem, amicitiam & diligentiam eſſe cuſtodiendam.* Dicitur & dixiſſe ſeq. *Sumpto arcu & jaculis ſagittiferaque pharetra impetendum homiuem improbum*, στείχειν ἐπὶ φῶτα κακόν. πιστὸν γὰρ, addit, οὐδὲν γλῶσσα διὰ στόματος λαλεῖ, διχόμυθον ἔχουσα καρδίη νόημα. i. e. *Nam fidum nihil lingua loqui valet dum cordi duplex altè inſedit ſenſus.* Quædam ejus ſic tradidit *Auſonius* in Sap.

Loqui ignorabit, qui tacere neſciet.
Bono probari malo, quàm multis malis.
Demens ſuperbis invidet felicibus.
Demens dolorem ridet infelicium.
Pareto legi, quiſque legem ſanxeris.
Plures amicos re ſecunda compara.
Paucos amicos rebus adverſis proba.

Subjicit *Laertius*; quod fecerit ἐλεγεῖα ἔπη ἑξακόσια καὶ περὶ νόμων καταλογάδην τοῖς πολίταις. i. e. *ad ſexentos elegos verſus & carptim de legibus ad cives.* Floruiſſe hic dicitur circa Olympiad. 42. & mortuus tertio ann. 52. Olymp.

CAP. IX.

Solon *quis & quando vixit: ut leges Ath. dedit & Rempl. iis conſtituit ac tenuit; quædam ex iis recenſentur. quæ ejus apophthegmata & ſententiæ. Civilis & Moralis philoſophus potiùs, quàm Theoreticus ille fuit. Ejus peregrinatio. & de quibuſdam rebus opiniones, nominatim de termino vitæ humanæ, & de fide mentis. ibid. menſis ἕνην,* καὶ *νέαν appellavit. Dies Lunares. De fato & Deorum provident: quæ ejus carmina, & de quibus.*

SOlon Athenienſis ſive Salaminius Execeſtidæ filius juxta *Laertium* in vit. ejus, & *Plutarchum*. Illo teſte floruit circa 46. olymp. tertium annum i. e. tempore Crœſi, quod & teſtatur ejus Epiſtola ad Crœſum ſcripta ap. *Diogenem* & alios Græc. Script. Etiam *unus ex ſeptem Sapientibus fuit* juxtà *Ciceronem* in Brut. 15. & *Senecam* ep. 90. *Vir juſtitiæ inſignis* dicitur *Iuſtino* lib. 2. cap. 7. Princeps Athenienſium quoque fuit. ut *Plutarch.* in ejus vit. qua tempeſtate etiam *leges* (licet Anacharſis eas araneæ telæ ſimiles dixerit) iis dedit, *quibus velut novam civitatem condidit* ut loquitur *Iuſtinus*. v. *Clem.* Alex. lib. 1. ςρωμ. & *Euſeb.* in Chronico. & *Cyrillum* lib. 1. contra Julian. Idque abrogatis legibus *Draconis* factum, ut habet *Plutarch. Iuſtinus* conſentit *Ariſtoteli*, qui lib. 2. de

2. de Rep. cap. 12. vult non modò leges dediſſe *Solonem*, ſed & Remp. Ath. conſtituiſſe, quod factum vult *Gellius* lib. 17. cap. 21. *Tarquinio Priſco* Regnante annoque regni trigeſimo tertio. v. & *Plutarch.* in *Solone.* imo & *Cicero* vult lib. 1. off. ſic leges condendo & *Areopagum* inſtituendo eum plus utilitatis Reip. attuliſſe, quàm *Themiſtoclem*, licet hujus fama rerum geſtarum fuerit celebrior. ſic & *Plut.* Hic *Solon*, inquit *Iuſtinus* loc. cit. *tanto temperamento inter plebem Senatumque egit (cum ſi quod pro altero ordine tuliſſet alteri diſpliciturum videretur) ab utriſque parem gratiam traheret*; ideo *Senecæ* dicitur ep. 90: *Athenas æquo jure fundaſſe.* Cum dicere ſoleret: *æqualitas haud parit bellum.* Sic *Plutarch.* & *Laert.* qui etiam teſtatur in ejus vit. pr. πρῶτος μὲν σεισάχθειαν εἰσηγήσατο Ἀθηναίοις. i. e. primum σεισάχθειαν invexit Athenienſibus, quam explicat: τὸ δὲ ἦν λύτρωσις σωμάτων τε καὶ κτημάτων. i. e. *ſic appellabatur corporum poſſeſſionumque redemptio.* Eamque rectè teſte Budæo exprimunt per χρεοκοπίαν. Nam ante hanc *Solonis* legem, ut habet *Plutarch.* in *Solone*, οἱ χρέα λαμβάνοντες ἐπὶ τοῖς σώμασι ἀγώγιμοι τοῖς δανείζουσι ἦσαν. Et *Laertius*: ἐπὶ σω-

μάτων δανείζοντο καὶ πολλοὶ δι᾽ ἀπορίαν ἐθήτευον. i. e. *plurimi per ſummam inopiam fœneratoribus corpora ſua exponebant ac ſuper his fœnerabantur.* Initium autem inſtituendæ σεισαχθείας à ſe ipſo petiit, uti tradit *Laertius*, cum ſeptem, quæ ſibi debebantur, talenta remitteret reliquoſque idem facere ſuo exemplo docuit. Et hoc cum bene ceſſit etiam magnum ad reliquas leges condendas momentum dedit. v. plura ap. *Plut.* in *Sol.* v. & *Gellium* lib. 10. cap. 1. quomodo autem Salaminem per fictam inſaniam liberavit, pluribus tradunt *Plutarch.* & *Diog.* & *Cicer.* lib. 1. off. quomodo *Cenſum* civium inſtituit relinquendo *Magiſtratus omnes divitibus, & reliquam Reip. partem etiam Pauperibus communem.* vide ap. *Plutarch.* l. c. unde civium mutuus conſenſus ortus eſt, ut idem vult. inſtituit quoque *neutralitatem* (ut ſic loquar) *obtinere poſſe in caſu ſeditionis contra communem opinionem.* Et ſuo exemplo firmavit v. *Laert.* in vit. ejus. tulitque *etiam legem de dotatis mulieribus, & alias nuptiales, item de mortuis non vituperandis: etiam legem de teſtamentis faciendis: de exitu mulierum: de luctu: de diſcendis artibus: de natis matre inboneſta: de adulteriis*

&

& ſcortationibus puniendis. Sanxit quoque ut ex publico puteo, ne homines ſitirent, ad Hippicum haurire liceret, hæc fusè traduntur à *Plutarcho* in ejus vit. Inſtituit præterea, ſicut tradit *Laertius: ut ſi quis parentes non enutrierit, ignobilis eſſet & obſcurus.* (Licet tamen Spurios abſolverit ab hoc onere ap. *Plutarch.*) *ſimiliter, qui patrimonii verſuram fecerit: otium ſectantibus quorumvis accuſantium libidini permiſit: Eum etiam, qui nequitia ac flagris inſignis eſſet, tribunali publiciſque ſuggeſtis arcendum ſtatuit: Athletarum præmia correxit: Eorum, qui in prælio occubuerunt, filios è publico enutriendos erudiendoſque præcepit: de Curatoribus quid caverit: item de annulario ſigillum alterius non retenturo: de erutis oculis, vide eundem.* Ubi & *quæ non poſuiſti ne tollas*, ἃ μὴ ἔθȣ, μὴ ἀνέλῃ & quidem ſub capitis pœna: quemadmodum de Principe Ebrio ſanxit. Cum tamen non ſtatuit pœnam parricidis, Ut teſtatur *Cicero*. quia tantam impietatem fore non præſumebat. v. etiam *Val. Max.* lib. 5. cap. 9. & *Laert.* in vit. ejus. Addo, ei, quod ſuprà retuli de adulteriis, *Solonem*, ut ab iis cohiberet juventutem, coemptas meretriculas Athenis proſtituiſſe

primum & in Vener. obvias eſſe voluiſſe, ne Matronarum contagio polluerentur. ſic *Philemon* in *Delphis* & *Nicander* Colophonius & ex iis *Athenæus* lib. 3. Deipnoſoph. v. & *Plutarch.* in ejus vita. Ubi & verſus illius Philemonis adſcribuntur. Etiam *Solonis* lege *Mæchum* interimere licebat, uti vult *Plutarch.* l. c. qui idem teſtatur etiam illum mandaſſe Athenienſ. præter eos, qui ſacra & genus ac ſtirpem Antiquiſſimam haberent, jus *Civitatis* nulli peregrino dari, niſi ei, qui perpetuo exilio expulſus patria eſſet, aut alicujus artis cauſa cum Penatibus Athenas commigraſſet. licet hic etiam aliæ exceptiones fuerint, ut oſtendit *Val. Max.* lib. 3. c. 7. exemplo *Cotys* & *Liv.* lib. 31, in *Rhodiis*. Reliqua omitto. v. *Gell.* lib. 11. c. 18. addo tantum hoc; quod dicatur *Solon* jactaſſe leges ſuas à Minerva acceptas, ut plus authoritatis eis circumdaret. v. *Polianum* lib. 1. *Strat.* ubi de Lycurg. Et ſciendum quoque multa ex legibus *Solonis* tranſlata eſſe in 12. *tabulas*, ceu teſtatur *Cic.* lib. 2. de leg. moralium ejus ſententiarum ſive Apophthegmatum (præter quod ſuprà ἄ μὴ ἔθε &c.) compendium hoc deſumi poteſt è *Laertio*. Scil. *Nil mentiendum: probitatem jure jurando*

do certiorem habendam; Principem prius edoctum eſſe debere, Ἄρχε πρῶτον μαθὼν ἄρχεσθ. *eidemque niſi optima conſulenda, intellectum ducem eſſe debere, ne malè loquamur. Deos honorandos & parentes. Nihil homini metuendum, niſi ne felicitatem excludat. Neminem ſtultum tacere poſſe. Rectorem prius rectè, quàm populum, inſtituendum. Pravi hominis linguam acutiorem eſſe gladio. Si Principes & Majores ſecundum leges vixerint, quamque civitatem optimè regi poſſe.* quomodo hic *novum principum numerum ad ſententias dicendas primus inſtituit ex Apollodoro tradit Laertius. ubi de ſermone, Rege, legibus, ſilentio, de iis qui apud Tyrannos valent &c.* etiam ejus ſententia fuit: μηδὲν ἄγαν i. Nil nimis. item: ὅρα τέλος μακροῦ βίου. i. *Specta vitæ longæ terminum.* quæ nata ex colloquio ejus cum Cræſo de beatitudine quærente. v. Herodot. lib. 1. Laert. & Plutarch. in ejus vit. vid. & Auſonium in Sap. qui etiam ſequentes huc ſpectantes verſus adjicit:

Dico tunc beatam vitam, cum peracta fata ſunt,
Par pari jugator conjux. quicquid impar, diſſidet.

Non erunt honores unquam fortuiti muneris.
Pulcrius multo parari, quam creari Nobilem.
Certa ſi decora ſors eſt, quid cavere proderit.
Sive ſint incerta cuncta, quid timere convenit.

Ex his conſtat, hunc Philoſophum potiſſimum *moralibus*, ac *civilibus* philoſ. partibus fuiſſe intentum. quas Plinius jun. optimas eſſe vult. Id totidem verbis etiam nos docet *Plutarchus, qui ſic Lat. redditur: pòſt carminibus ſententias inſeruit Philoſophicas intexuitque præcepta Civilis Sapientiæ, non ut eam memoriæ traderet, ſed ut actionum rationes ita redderet: ac nonnullis in locis Athenienſes adhortabatur, monebat, increpabat.* & pòſt. *Ex omnibus partibus philoſophiæ Moralis eam maxime amplexus quæ eſt de civitate inſtituenda: quod ei cum majori parte ſapientum erat commune.* Sed phyſicæ hic Philoſophus imperitus fuit. quod etiam ſic refert *Plut.* d. l. *In ea vero* inquit, *quæ eſt de cognitione naturæ rudis admodum fuit & ſimplex.* quod patet è ſequentibus ejus verſibus:

Vis

Digitized by Google

Vis nivis ex nebula nec non & grandinis
extat.
Et tonitru à nitidi fulguris igne venit.
At pelagus venti perturbant: quod niſi
quiſquam
commoveat: nil hoc juſtius orbis habet.
vid. plura in Elegiis ejus.

Unde veriſimile hoc eſt, quod ſolam *Thaletis* Philoſophiam ultrà uſum ad contemplandum extulerit. & *Herodot.* lib. 1. §. 5. dicitur poſt leges latas Athenienſ. *decem annos per cauſam contemplandi navigando peregrinatus & profectus in Ægyptum harum legum* (ad quas ſervandas eos jurejurando obſtrinxerat) *& contemplandi gratia ad Hamaſin ſe contuliſſe & Sardes ad Cræſum, qui & ſic eum allocutus introducitur:* Hoſpes Ath. *quia multus ad nos rumor* (ſic Latinè) *de te emanavit ob tuam Sapientiam tuamque diſcurſationem, qui philoſophando per multa videndi gratia es peregrinatus.* huc pertinet, quod & *Diodorus* lib. 1. Bibl. etiam refert, ſc. eum Ægytum petiiſſe *doctrinæ* gratia. & *Laert.* lib. 1. in ejus vit. eò veniſſe inquirendæ *veritatis* gratia & uſque Thebas Ægyptias. Affirmat *Euſeb.* lib. 10. de præp. Evang. cap. 2. ipſum veniſſe in Ægyptum, cum *He-*

Hebræi frequentes ibi habitarent. ipſique dictum eſſe, quod habet Plato in Timæo p. 22. Ed. Serr. ab Ægyptio, ô *Solon, Solon! Græci ſemper pueri eſtis. Senex Græcorum eſt nullus.* & vult *Theodoretus* lib. 1. de curat. Græc. aff. Illum ab *Hebræis* veri *Dei cognitionem* hauſiſſe. Hactenus valere poterat, quod ipſius dictum fertur ap. *Dion. Chryſoſt.* orat. 8. γηράσκω πολλὰ διδασκόμενος. ita ut præcipuè ad hominis ætatem attentior ſactus ſit ſeptenarioque numero totam eam finiverit. idque ſcripſiſſe ſc. *in ſuis Elegiis.* ut teſtatur *Cenſorinus* de die natali cap. XI. & ſic c. 15. ejus partes facit decem, ut terminum ſtatuat Septuageſimum annum, uti etiam conſtat è colloquio ejus cum Crœſo apud *Herodotum* lib. 1. ἐς γὰρ, inquit, ἑβδομήκοντα ἔτεα οὖρον τῆς ζωῆς ἀνθρώπῳ προτίθημι. i. *ad ſeptuaginta annos terminum vitæ homini propono.* v. Diog. Laert. ubi infertur Mimnernium increpaſſe, cum ſcripſiſſet, ſexageſimum annum fatalem eſſe, monens ut octuageſimum ſcriberet. Solonis ſententiam in priori loco Cenſorinus dicit, *Iudæos in dierum omnium numeris ſequi.* Et *Etruſcorum* (qui multa dicuntur à Jud. derivaſſe in ſua ſacra) *libros Rituales*

vi-

videri indicare. cum jam ante dixerat *Moſes* Pſalm. 90. verſ. 10. ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה: i. e. αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν ἡμῶν ἐν αὐτοῖς ἑβδομήκοντα ἔτη, ἐὰν δὲ ἐν δυναστείαις, ὀγδοήκοντα ἔτη. Etiam hic *Solon* primus Trigeſimum diem menſis ἕνην καὶ νέαν appellavit, ut teſtatur *Laert.* in ejus vit. & ibidem Athenienſes monuit ut dies ſecundum Lunæ curſum (κατὰ σελήνην) agerent. De fato & *Deorum* providentia quid ſenſerit, vid. in Elegiis ejus. Præterea quomodo hic *Solon* fidem exegerit in cognoſcenda veritate, docet *Theodoretus* eo citato lib. 1. de curat. Græc. affect. ſic Lat.; *Neque ſine ipſa fide poteſt intellectus ea videre, quæ intelligenda ſunt. hoc & Solon ipſe ita ſubinnuit:* Γνωμοσύνης δ' ἀφανὲς χαλεπώτατόν ἐστι νοῆσαι μέτρον.

> i. *Difficile eſt animo abſtruſum cognoſcere mentis*
> *Conſilium, fines quod ſolum tendit in omnes.*

Hæc de illis. Plura v. in Elegiis ejus. Cæterùm initio ſcripſiſſe *Solonem* etiam (nam & *Poeſeos* quoque ſtudioſus erat) *præcepta dicit *Laertius*, quorum meminit. additque etiam ſcripſiſſe leges, conciones

&

& ad ſe exhortatoria (εἰς ἑαυτὸν ὑποθήκας) ac *Elegia* de Salamine. quòrum meminit *Cenſorinus* de die natal. cap. 14. quæ extant apud Philonem Judæum περὶ κοσμοποιΐας pag. 16. & *Clem*. Alexandr. ςρωμ. 6. pag. 291. Et *Ambroſius* lib. 6. Ep. 39 etiam de iis tradit quædam & nonnulla ex iis ſeparatim edita quoque circumferuntur. Addit *Laertius* ipſum etiam ſcripſiſſe de Athenienſium Republ. ἔπη πεντακισχίλια, ad quinque millia verſuum. item *Iambos* atque *Epodos*. reliquis brevitatis ſtudio ſuperſedeo.

Cap. X.

Chilo *quis & quando vixit, quid & quomodo ſcripſit. quid de* Deo *ſenſit. quæ moralia dixit & præcepit.* Periander *quis & qualis fuit; quando vixit. Quid ſcripſit, dixit & præcepit.*

CHilo Lacedæmonius Domageti fil. Ephorus fuit jam Senex circa quinquageſimam quintam Olympiadem, ut habet *Laertius* lib. 1. in vit. ejus. v. *Auguſtin*. lib. 11. civit. c. 25. inter Sapientes eum fuiſſe teſtatur Imagini ejus inſcriprum Epigramma ſequens:

Τὸν δὲ δορυςέφανος Σπάρτα Χείλων' ἐφύτευσεν,

'Os

Ὃς τῶν ἑπτὰ σοφῶν πρῶτος ἔφυ σοφίῃ.

Hoc eſt:

Hic Sapiens fortunatus Lacedæmona Chilon
Qui è numero ſeptem maximus unus erat.

Gellius lib. 1. cap. 3. eum appellat unum ex inclyto numero *Sapientum*, & pòſt *præſtabilem Sapientia.* Scripſit Elegiam ad verſus ferè ducentos & *Laconiſmum* ſemper obſervaſſe fertur, unde ſtrictus loquendi modus ab Ariſtagora Mileſio *Chilonius* aqpellatus eſt. v. & Auſonium in Sap. Sic teſtatur idem *Diogenes*. qui & refert ipſum dixiſſe πρόνοιαν περὶ τοῦ μέλλοντος. i. e. *futurorum providentiam, ratione comprehendi poſſe pro virtute viri.* Admodum patientem fuiſſe idem narrat: ingratum nunquam fuiſſe; licet modicè motum, quod amicum & legem ſimul ſervare ſtuduerit in judicio. vid. & Gellium lib. 1. cap. 3 ubi plura. Ipſique conſtitiſſe roganti, ὁ Ζεὺς τί εἴη ποιῶν. i. e. *quid faceret Iupiter?* Reſp. τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῦν, τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψοῦν. i. e. *Excelſa humiliare & humilia extollere.* Item roganti quo differant *periti ab imperitis*, reſpondiſſe; ἐλπίσι ἀγαθαῖς i. e. *bona ſpe.* ac dixiſſe difficile eſſe, *arcana reticere & otium rectè*

diſpen-

diſpenſare & injurias tolerare. Præcepta quoque moralia dedit, quæ Oracula *Plinius* lib. 7. cap. 32. vocat, ubi; *Mortales oraculorum ſocietatem dedere Chiloni Lacedæmonio. tria præcepta ejus Delphis conſecrando aut eis literis* quæ ſunt hæc: *Noſſe ſe quemque* & *nihil nimium capere, comitemque æris alieni atque litis eſſe miſeriam.* v. *Plutarch.* in libr. περὶ τοῦ εἰ ἐν Δέλφ. De primo v. & *Auſon.* in *Sapient.* ſecundum ei *Pindarus* & *Critias* tribuunt. v. & *Clem. Alex.* lib. 1. στρωμ. pag. 300. alii *Thaleti*, *Theophraſtus Siſypho.* al. *Sodamo.* Reliqua petenda è *Laertio*, quorum ſynopſis hæc ſic è Græco verſa: *Linguam ſemper quidem, ſed præcipuè in convivio compeſcendam, proximo non maledicendum, nulli intentandas minas, promptius ad amicorum adverſos caſus, quàm ad ſecundos ſucceſſus accurrendum. Vxorem humilem apparatu modico ducendam, mortuo non maledicendum, honorandam ſenectutem, cavendum ſibi ipſi, damnum potiùs quàm turpe lucrum eligendum, fortuna elato non arridendum, fortem manſuetum eſſe oportere, ut proximi non tam metuant quàm revereantur, diſcendum domui ſuæ ritè præeſſe, linguam non oportere animo præire. Superandam iracundiam,*

diam, Divinationem non execrandam, impoſſibilia non appetenda, in via non feſtinandum, inter loquendum non agitandam manum, obtemperandum legibus, quietem adamandam Τῶν ᾀδομένων αὐτοῦ, inquit, μάλιστα εὐδοκίμησεν ἐκεῖνο. Sc. *Lapideis cotibus aurum examinari*, ἐν λιθίναις ἀκόναις ὁ χρυσὸς ἐξετάζεται. *Auro autem bonorum malorumque hominum mentem cujuſmodi ſit, comprobari*, ἐν χρυσῷ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τε κακῶν τε νοῦς ἔδωκ' ἔλεγχον. quæ ſimilia & reliqua ſunt ejus ſic deſcribit *Auſonius* in *Sap:*

Nolo minor me timeat deſpiciatque major.
Vive memor mortis, uti ſis memor & ſalutis.
Triſtia cuncta exſuperans aut animo aut amico.
Tu bene ſi quid facias non meminiſſe fas eſt.
Quæ benefacta accipias, perpetuo memento.
Grata ſenectus homini, quæ parilis juventæ.
Illa juventa eſt gravior, quæ ſimilis ſenectæ.

Hæc de illo. cui adjungo *Periandrum* Corinthium Cypſeli fil. Hic nihil fere habet, quod laudem mereatur, cum civitatis ſuæ Tyrannus fuerit crudeliterque Magiſtratum exercuerit, ira, inceſtu, furto publico & perjurio inſignis. Et ideo è *Sa-*

Digitized by Google

pientum numero exciſus à quibuſdam. Licet *Sotion*, *Heroclides* & *Pamphilas* apud *Laert.* non hunc Corinthium Tyrannum, ſed alterum quendam Periandrum *Sapientem* fuiſſe Ambraciæque natum velint. Ideo *Plato* Corinthium negat. aliter *Ariſtoteles* ibid. Elegorum ſcriptor dicitur *Athenæo* lib. 14. Deipnoſoph. cap. 8. ſive ille ſit alius. Et ſcripſiſſe dicitur *Laertio* ὑποθήκας ad duo millia verſuum. Fertur Claruiſſe circa Trigeſimam octavam Olymp. teſte *Laertio.* Qui quæ dixit ille olim ſic tradit. *Nihil pecuniarum gratia agendum. Illis qui regnare velint ſumma ope nitendum ut benevolentia, non armis ſtipentur. Bonam rem eſſe quietem & periculoſam temeritatem. Turpe, lucrum. populi adminiſtrationem Tyrannide præſtantiorem eßе. Voluptates corruptibiles, honores immortales eſſe. Eßе oportere in ſecundis moderatum, in aduerſis prudentem. Amicis & felicibus & infelicibus eundem ſe prabere oportere. Quod promiſerimus, ſervandum. Secreta non eſſe revelanda. non peccantes modo, ſed & peccare geſtientes puniendos.* Prætereà ipſius & hoc; μελέτη τὸ πᾶν. i. e. *Exercitatio poteſt omnia*, ap. Eundem *Laert.* & *Clem.* lib. 1. στρωμ. pag. 300. his

his addimus quæ cecinit *Auſonius* in *Sap:*

Nunquam diſcrepat utile à decoro.
Plus eſt ſollicitus, magis beatus
Mortem optare malum, timere pejus.
Facis, ut libeat quod eſt neceſſe.
Multis terribilis, caveto multos.
Si fortuna juvat, caveto tolli.
Si fortuna tonat, caveto mergi.

Cap. XI.

Cleobulus *quis. ejus peregrinatio. quæ dixit ac præcepit moralia & civilia.* Bias *quis & qualis Sap. & Rhetor. Ejus præcepta moralia & civilia: quæ ap. omnes Sapientes (ubi & cur ſic dicti vulgò) brevia & juxta Clem. ad imitationem Hebræorum prodita.*

C*Leobulus* Lindius Evagoræ filius (de quo ut *Sap. Auguſt*. lib. 18. civit. cap. 25.) ſic amplexus eſt Studium *Sapientiæ* ut etiam aliorum inſtituto aliunde quàm è patria illam petere inſtituerit. Ideo in Ægyptum tunc omnis eruditionis Parentem habitam ivit, quod etiam teſtatur *Laertius* lib. 1. in ejus vita ubi; μεταχεῖν τε τῆς ἐν Αἰγύπτῳ φιλοσοφίας. i. e. *percipiendæ Philoſophiæ gratia, quæ in Ægypto erat.* Cui etiam dicitur ſcripſiſſe, ἄσματα καὶ γρίφους εἰς ἔπη τρισχίλια. i. e. *carmina & obſcuras ſententias ad tria millia ver-*

verſuum. Ubi quoque legere eſt Midæ Mauſoleo inſcriptum Epigramma ejus, & de anno, atque habuiſſe filiam *Cleobulinam* hexametrorum ænigmatum vatem. Ipſius τ͂ ᾀδομένων (ſic *Laertius*) ſequentia ſunt: *Imperitiam in omnibus majori ex parte dominari & multitudinem verborum, ſed tempus ſufficere. Studendum ut Sentiamus & Sapiamus illuſtre aliquid & inclytum*, Φρόνει τὸ κεδνὸν. *nec inanem & ingratum eſſe oportere. filias nuptui locandas ætate Virgines: ſed prudentia & ſenſu mulieres. Amicos beneficiis fovendos, ut amiciores ſint; Inimicos autem amicos faciendos. Deliberandum, quid ſit agendum priuſquam domo egrediamur, & reverſis recogitandum, quid actum ſit. Corpus ritè exercendum. Audiendi magis, quam loquendi ſtudioſum eſſe oportere* & *intentum ſtudiis potius, quàm indoctum eſſe. Linguam non maledicam eſſe oportere. Proprium* virtutis *eſſe alienum à vitio, injuſtitiam fugere. Civitati ea conſulenda quæ ſunt* optima. Voluptatem *frenandam.* Vi *nihil agendum. Erudiendos* liberos. Inimicitias *ſolvendas. Cum* muliere *neque blanditiis agendum neque præſentibus extraneis jurgandum.* γυναικὶ μὴ φιλοφρονεῖσθαι μηδὲ μάχεσθαι ἀλλοτρίων παρόντων.

ϱόντων. *famulum vino hilarem non puniendum.* Uxorem *ſibi parem eligendam*, rationem addit: Ἂν γὰρ καὶ τῶν κρειττόνων λάβῃς, δεσπότας κτήσῃ τοὺς συγγενέας. i. e. *Nam ſi clariorem te duxeris Affines dominos habebis.* item: *iis qui convitiis perſtringuntur non eſſe inſultandum. Non* ſuperbiendum *ſecunda fortuna, & adverſa non frangi debere.* Etiam ejus fuiſſe (ut & *Solonis*) hoc; μέτρον ἄριστον, i. e. modus optimus eſt, dicit *Clemens* Alex. lib. 1. στρωμ. pag. 300. authoritate Didymi. Sic de ejus dictis *Auſonius* in Sap.

Quantò plus liceat, tam lubeat minus.
Fortunæ invidiæ eſt immeritus miſer.
Felix criminibus nullus erit diu.
Ignoſcas aliis multa; nihil tibi.
Parcit quiſque bonis: perdere vult malos.
Malorum meritis gloria non datur.
Turpis ſæpe datur fama minoribus.

Hæc de illo. Septem *Sapientum* vulgò ſic dictorum hic agmen claudat *Bias* Prienæus Teutami filius, Qui quoque *Sapiens habitus eſt unus è Septem* à *Cicerone* de amicit. 60. & *Auguſtin.* lib. 18. cap. 25. *virum Sapientem ac nobilem eum* appellat *Gellius* lib. 5. cap. XI. Apud *Laertium* lib.

 1. in

1. in ejus vit. *Satyrus* cum omnibus aliis Sapientibus prætulit. *Valerius Max.* lib. 7. cap. 3. ext. 3. *Bias cujus Sapientia duitur-nior quàm patria Priene fuit.* Etiam ei ſpe-cialiter tripoda eſſe exhibitam idem re-fert. & *κόσμος μέγας* dicitur fuiſſe Ἰωσι in ſuo Epitaphio. Optimum illum orato-rem fuiſſe ſic teſtatur. *Laertius*: Λέγεται δὲ καὶ δίκας δεινότατος γεγονέναι εἰπεῖν. Ἐπ' ἀγαθῷ μέντοι τῇ τῶν λόγων ἰσχύϊ προσεχρῆτο. ὅθεν καὶ Δημόδικος ὁ Ἀλέριος τοῦτο αἰνίττε-ται, λέγων. Ἢν τύχῃς κρίνων, δίκαζε τὴν Πριηνίην δίκην. Id eſt, *Fertur & in cauſis orandis ſummus atque vehementiſſimus fu-iſſe, bonam tamen in partem dicendi vim exercere ſolitus: Idque Demonicum Alirium ſignificaſſe, cum diceret; oratori Prienæam cauſam eſſe imitandam &c.* Dicitur quo-que conſiliis & prudentia ſua patriam gra-viter ab Halyatte Lydorum Rege Crœſi patre obſeſſam liberaſſe. & ipſi Regi di-xiſſe. Ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν, ἴ-σον τῷ κλαίειν. i. e. *Alyatten cepas edere & flere jubeo.* Scripſiſſe dicitur de Jonia ad duo milla verſuum, τίνα μάλιστα ἂν τρό-πον εὐδαιμονοίη. i. e. *quanam ratione quis fe-lix eſſe poſſet.* τῶν ᾀδομένων ejus hæc ſit Sy-nopſis è *Laertio. Studendum civibus omni-*

bus

Digitized by Google

bus placere. Corpore valere naturæ munus eſſe. patriæ v. utilia dicere, animi & prudentiæ proprium. Pecuniarum copiam plurimis forte obveniſſe. Infelicem eſſe, qui ferre nequiret infelicitatem. Morbum animæ eſſe, impoſſibilia amare & appetere, alieni verò incommodi non meminiſſe. Difficile eſſe ferre fortiter mutationem rerum in deterius. Si quid agendum, lentè captandum, & firmiter electis inſiſtendum. Non citò loquendum. prudentiam diligendam. De Diis *ita ut ſunt loquendum. Indignum hominem divitiarum gratia non laudandum. perſuadentem accipere debere, non cogentem. Quicquid boni actum, in Deos referendum. Viatici loco à juventute ad ſenectam Sapientiam eſſe comparandam, quæ ſola ſit vera poſſeſſio.* Item dicebat, *vitæ tempus eſſe menſurandum, quaſi diu & parum victuri ſumus. ita amandum, quaſi odio ſimus habituri.* de quo v. etiam *Valer. Max.* lib. 7. cap. 3. in ext. 3. In tempeſtate verſans aliis Deos invocantibus dicebat, σιγᾶτε μὴ ἀίσθωνται ὑμᾶς ἐνθάδε πλέοντας. i. e. *Silete ne vos hic navigare illi ſentiant.* Percontanti impio *homini quod* pietas *eſſet*? nihil reſpondit. Et cauſam ſciſcitanti dixit: *quia de rebus*

ad me nil pertinentibus quæris. Item, rogatus quid eſſet *dulce* hominibus? Reſpondit, *Spes*, &c. Etiam, cum quæretur, quid nam faciens homo delectaretur, *Lucrans*, inquit. Præ cæteris peculiare ejus dictum fertur, οἱ πλεῖστοι κακοὶ. i. e. *plures mali ſunt*, etiam ap. *Laert.* v. & *Clem. Alex.* lib. 1. στρωμ. pag. 300. ſicut & illud; *omnia bona mecum porto*, ut *Cicero* in paradoxis ſcribit. quod miror nec à Græcis neqùe à *Laertio* expreſſum. Adjiciamus quæ carmine ſuo prodidit de Biante *Auſonius* in Sap.

Quænam ſumma boni? mens quæ ſibi conſcia recti.
Pernicies homini quæ maxima? ſolus homo alter.
Quis dives? qui nihil cupiat: quis pauper? Avarus.
Quæ dos matronæ pulcerrima? vita pudica.
Quæ caſta eſt? de qua mentiri fama veretur.
Quod prudentis opus? quum poſſit, nolle nocere.
Quid ſtulti proprium? poſſe & velle nocere.

Præterea quod hic *Bias* rogatus à quodam, deberetne uxorem ducere, an vitam cælibem

Digitized by Google

libem vivere reſponderit; ἤτοι καλὴν ἕξεις ἢ αἰσχρὰν καὶ εἰ καλὴν, ἕξεις κοινὴν, εἰ δὲ αἰσχρὰν, ἕξεις ποινήν, vide plur.ap.*Gell*.lib.5. c. 11. Et hic claudam *Sapientum* paginam nec, quos tradit inſuper *Laertius*, hic memorabo. Addo tantum, *quod omnes hi Sapientes*, ut loquitur *Auguſtinus* lib. 18. c.25. Civit. *appellati ſunt, qui poſt Poetas, & Theologos claruerunt, qui genere vitæ quædam laudabilia præſtabant hominibus cæteris & morum nonnulla præcepta ſententiarum brevitate complexi ſint.* Sic totidem fere verbis *Euſeb*. lib. 10. præp. Præter alios ut poſteà videbimus etiam *Clemens Al.* lib.1. ςρωμ. p.299. putat in illa Βραχυλογία ſentent. eos imitatos eſſe *Hebræos*, ubi ſic. Ὁ τρόπος ὁ παρ' αὐτοῖς φιλοσοφίας ὡς Ἑβραϊκὸς καὶ αἰνιγματώδης, ἤδη ἐπισκεπτέος. Βραχυλογίαν γ' οὖν ἠσπάζοντο τὴν παραινετικὴν τὴν ὠφελιμωτάτην. i. e. *quod modus ejus, qui fuit apud eos Philoſophiæ, fuerit Hebraicus & ænigmaticus &c. brevitatem itaque amplectebantur, quæ eſt admonitoria & utiliſſima.* Et citra ſententias memoratas *nihil*, ut *Auguſtinus* ait, *monumentorum, quod ad Literas attinet, poſteris reliquerunt, niſi quod Solon quaſdam leges Athenienſibus dediſſe perhibeatur: Et Thales*

Phyſicus fuerit ac ſuorum dogmatum libros dederit. Addo; quod nonnulli, quos inter *Solon* & *Bias*, etiam carmina feciſſe dicti ſunt. Jam veniendum ad reliquos, Jonicos Philoſophos communiter ſic nominatos, de quibus proximè ſequenti libro.

PARTIS PRIMÆ
LIBER SECUNDUS
De Philoſophia Veterum Philoſophor.

CAP. I.

Anaximander *qualis Philoſophus, cujus diſcipulus & quomodo vixit. Quid de Deo & principio rerum ſtatuit.* Item *de mundo, ſideribus cæt. Sole ac Luna, de terra, meteoris, & mari: de hominis origine: de anima. quid hic in rebus* Mathematicis *invenit & ſenſit* &c.

POſt *Thaletem* Jonicæ Philoſophiæ (licet Pythagoras poſteà memorandus *Philoſophus* tantum dici voluerit) ſummus cultor fuiſſe traditur *Anaximander* Mileſius Praxiadæ filius à *Laertio* in proæmio & lib. 2.

in

in ejus vita. qui, ut ſuprà, duo Philo-
ſophiæ principia ponit, quorum alterum
ab *Anaximandro*, alterum à Pythagora
defluxiſſe vult. non tamen excludendo
Thaletem, qui ejus præceptor fuit juxta
eundem l. c. & Sext. *Empiric.* lib. 8. contr.
Math. & *Auguſtin.* lib. 8. de civ. Dei cap.
2. & *Strab.* lib. 1. *Geogr.* p. m. 6. qui eum
Anax. Θαλοῦ γεγονότα γνώριμον καὶ πολί-
την. i. familiarem & civem etiam appel-
lat. & lib. 14. p. 605. ipſum Θαλοῦ ἑνὸς
τῶν ἑπτὰ σοφῶν τοῦ πρώτου φυσιολογίας ἄρξαν-
τος ἐν Ἕλλησι καὶ Μαθηματικῆς Μαθητήν.
i. e. *Thaletis unius è ſeptem Sap. qui primus
phyſiologiæ & Mathematicæ author fuit, inter
Græcos, diſcipulum fuiſſe dicit.* v. & *Euſeb.* lib.
1. præp. Ev. c. 5. Qui eo argumento quoque
φυσικὸς dictus eſt teſte *Iamblicho* in vit.
Pyth. cap. 2. alius hic eſt ab eo qui hiſto-
rias ſcripſit ap. *Laert.* *Plinio* dicitur lib. 2.
cap. 8. *rerum fores primus aperuiſſe.* Vix-
iſſe dicitur *Diogeni* ſecundo anno quin-
quageſimæ octavæ Olympiadis. Sic quo-
que *Plinio* l. c. tuncque ætatis annum e-
giſſe ſexageſimum quartum. Hic juxta *Cle-
mentem* in admonit. ad Gentes pag. 43.
τὸ ἄπειρον. i. e. *infinitum pro Deo habuit.*
quod principium rerum eſſe volebat. nec
ab

Digitized by Google

ab elemento diſtinguebat. Sic *Sext. Empiricus* lib.8. contra Math. ubi de corpore tractat: ἔλεξε πάντων εἶναι ἀρχὴν τὸ ἄπειρον. i. e. *dixit omnium rerum principium ſive cauſam eſſe infinitum. Euſeb.* lib.1. de præp. Ev. cap.5. τὸ ἄπειρον φάναι τὴν πᾶσαν αἰτίαν ἔχειν τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως τε καὶ φθορᾶς. i. e. *infinitum videri habere omnem cauſam generationis & corruptionis, quæ fiunt in mundo.* ubi text. Græc. ab aliis malè verſus alium ſenſum inferret. *Auguſtin.* lib.8. de civit. cap.2. *quæ rerum principia ſingularum credidit infinita.* v. *Plutarch.* de placit. Phil. lib. 1. cap.5. *Euſeb.* lib. 14. cap. 5. *Theodoret.* lib.2. in princip. & *Laert.* lib. 2. in vit. ejus. Ἔφασκεν ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον τὸ ἄπειρον, οὐ διορίζων ἀέρα ἢ ὕδωρ ἢ ἄλλό τι. i. e. *Principium ſive elementum immenſum & infinitum eſſe dixit, non tamen definiens aëra & aquam aut aliud quidpiam eſſe.* Sic etiam *Plutarch.* loc. cit. & addit *Laert.* καὶ τὰ μὲν μέρη μεταβάλλειν, τὸ δὲ πᾶν ἀμετάβλητον εἶναι. i. e. *Partes quidem ejus immutari, totum vero immutabile eſſe.* Ubi illud πᾶν illum mundum eſſe voluiſſe conſtat teſte *Theodoreto* lib.4. de cur. Græc. affect. qui dicit *Mundum unum tantum eum conſtituiſſe. Euſeb.* lib.

1.præp.

1. præp. cap. 5. mundos autem, quos plures appellavit, eſſe ſtellas eum exiſtimaſſe vult *Cicero* lib. 1. de nat. Deor. *quas nativos eſſe Deos longis intervallis orientes occidenteſque & innumerabiles eſſe mundos ibidem dicit*. v. *quoque Ariſtotelem* lib. 1. phyſ. auſcultat. *Euſebius* lib. 1. προπαρασκ. cap. 5. dicit ipſum voluiſſe ἐξ οὗ ſc. παντὸς τοῦτο οὐρανοὺς ἀποκεκρίσθαι καὶ καθόλου τοὺς ἅπαντας ἀπείρους ὄντας κόσμους. Obſervandum autem quod dicit *Auguſtin*. loco cit. quod *neque hic Philoſophus aliquid Divinæ menti* in his rerum operationibus tribuebat. Et in hoc reprehenditur à *Plutarcho*, quod, cum materiam ſubſtituat, efficientem tollat. Tradit tamen *Euſeb*. lib. 1. cap 5. ex ipſius ſent: Τὸ ἄπειρον πᾶσαν αἰτίαν ἔχειν τῆς τοῦ παντὸς γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς. quomodo autem dicta generatio mundi & cæli ac ſtellarum facta ſit juxta ipſum dicto loco tradit *Euſeb*. ἀπεφήνατο δὲ, inquit, τὴν φθορὰν γίνεσθαι καὶ πολὺ πρότερον τὴν γένεσιν, ἐξ ἀπείρου αἰῶνος ἀνακυκλουμένων πάντων αὐτῶν. ubi pro γίνεσθαι putem legendum γενέσθαι, ut ſit ſenſus. *oſtendit autem corruptionem factam eſſe & multò prius generationem ex infinito ſeculo omnibus illis invicem circumvolutis*. Sc:

hic

hic quoque textus Gr. ab aliis malè verſus eſt. Ex Laertio ſuprà conſtitit, ipſum hac conſtitutione rerum facta partes jam ſubinde mutari, totum v. id eſt mundum immutabilem eſſe. quod intelligendum puto ſecundum univerſalem mutationem. Supra è *Cicerone* diximus hunc *Stellas* conſtituiſſe *Deos*, quod etiam tradit *Plutarch.* lib. 1. de placit. Phil. cap. 7. *Euſebius* l. c. monſtrat ejus ſententiam de generatione ſtellarum. Φησὶ δὲ τὸ ἐκ τοῦ ἀϊδίου γόνιμον θερμοῦ τε καὶ ψυχροῦ κατὰ τὴν γένεσιν τοῦδε τοῦ κόσμου ἀποκριθῆναι καί τινα ἐκ τούτου φλογὸς σφαῖραν περιφυῆναι τῷ περὶ τὴν γῆν ἀέρι, ὡς τῷ δένδρῳ φλοιόν. ἧς τινος ἀποῤῥαγείσης καὶ εἴς τινας ἀποκλεισθείσης κύκλους, ὑποστῆναι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας. i. e. *Dixit vim generativam ex æterno calore & frigore circa originem hujus mundi ſeparatam fuiſſe & quandam ex eo ſphæram flammæ circumnatam aeri, qui eſt circa terram, ut cortex arbori circumnaſcitur, qua avulſa & in quoſdam circulos concluſa conſtitui Solem Lunam & ſtellas.* Quæ explicans *Theodoretus* lib. 4. de curat. Græc. affect. ſic dicit Lat. *Anaximander ſtellas dixit eſſe aeris quaſdam compoſitiones in orbem globumque coactas, tum differtas igne flam-*

Digitized by Google

flammas à quibuſdam apertionibus jaculari. Et *Stellas moveri à circulis & orbibus quibus quævis inſiſtit*. ap. *Plut*. lib. 2. de pl. Phil. c. 16. de loco *Solis* & *Lunæ* ſic *Plutarchus* lib. 2. de placit. Phil. cap. 15. *Soli* in *cælo fecit locum proximèque Lunam ſubjecit*. De magnitudine ſolis ſic *Laert*. lib. 2. in ejus vit. τὸν ἥλιον ȣ̓κ ἐλάττονα τῆς γῆς εἶναι. aliter ap. *Plut*. eod. lib. c. 20. *Solem eſſe circulum cujus duodecima pars terræ molem æquet*. Et cap. 21. *Solem terræ æqualem* eſſe, *circuli autem à quo erumpit habitu & in quo fertur quantitate molem terræ vicies octies contineri*. Ideo forſan *Theodoretus* lib. 1. de curat. Græc. aff. aſſerit illum putaſſe vicies ſepties *Solem* eſſe majorem terra. v. eundem lib. 4. Gr. aff. de ſubſtantia ſolis ſic apud *Plutarch*. lib. 2. pl. Phil. c. 20. Quod *Sol ſit ignis*. Et ap. *Laert*. l. c. ἥλιον εἶναι καθαρώτατον πῦρ. i. e. *puriſſimum ignem*. Addit *Plut*. *Etiam orbita præditum qualis fere eſt rotis curruum ignis plena, qui quadam ex parte effulgeat per orificium tanquam per fiſtulæ foramen*. *Eclipſin Solis* dicebat fieri tradente *Plut*. eodem libr. cap. 24. quando *obturatur foramen per quod ignis exſpirat*. De *Luna* ſic ap. *Plutarch*. ejuſdem lib. cap. 25. *Scil. circulum eſſe no-*

vende-

Digitized by Google

vendecuplum proportione terræ, itidem ut *Solem* ignis plenum cap. 28. *Lunam* proprium habere lumen ſed rarius. Juxtà *Laertium* l. c. τὴν τε σελήνην ψευδοφανῆ καὶ ἀπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεσθαι. i. e. *Falſo lumine lucere & à Sole illuſtrari. Luminis defectum* ei accidere teſte *Plut.* cap. 25. ob inverſionem rotæ currus, quæ habeat orbitam concavam igne repletam unoque exſpirandi foramine præditam. & cap. 29. *Defectum* ejus fieri oſculo rotæ obſtructo. De *terra* ſic: Apud *Euſeb.* lib. 1. cap. 5. ὑπάρχειν δέ φησι τῷ μὲν σχήματι μὲν γῆν κυλινδροειδῆ, ἔχειν δὲ τοσοῦτον βάθος ὅσον ἂν εἴη τρίτον πρὸς τὸ πλάτος. Id eſt, *Eſſe autem dicit terram formâ cylindricâ & habere tantam profunditatem quanta eſſet tertia pars ad latitudinem.* Juxtà *Laertium* dixit σφαιροειδῆ. i. e. *rotundam, ſive globoſam.* ap. *Plutarch.* lib. 3. cap. 10. terræ figuram dedit planæ columnæ lapideæ. Eandem putavit in medio infinito durare ſive quieſcere centrique vicem habere. ſic *Laert.* Μέσην τε τὴν γῆν κεῖσθαι κέντρου τάξιν ἔχουσαν. Sic quoque apud *Plutarch.* plenius hoc *Aritoſteles* lib. 2. de cælo cap. 13. ſic ille; Εἰσὶ δέ τινες οἳ διὰ τὴν ὁμοιότητα φασὶν αὐτὴν μένειν, ὥσπερ τῶν ἀρχαίων Ἀναξί-

Ἀναξίμανδρος. Et rationem quoque addit: μᾶλλον γὰρ οὐθὲν ἄνω ἢ κάτω ἢ εἰς τὰ πλάγια φέρεσθαι προσήκει τὸ ἐπὶ τοῦ μέσου ἱδρυμένον καὶ ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα ἔχον. ἅμα δ' ἀδύνατον εἰς τἀναντία ποιεῖσθαι τὴν κίνησιν ὥστε ἐξ ἀνάγκης μένειν. i. e. *Sunt autem, qui quieſcere ipſam ſc. terram ob ſimilitudinem dicunt. Vt ex Veteribus Anaximander dicebat. Id enim, inquiunt, quod eſt in medio locatum & æquè ad extrema ſe habet, non ad ſupera magis quam ad infera aut verſus latera ferri oportere & ſimul ad contraria moveri non poſſe, quàm neceſſariò illud quieſcere dicunt.* De *tonitru & fulgure* hoc ſenſit hic Philoſ. apud *Plutarch.* lib. 3. de placit. Philoſ cap. 3. quod ab aere gignatur, cum is denſa comprehenſus nube vi erumpit ob ſuam partium tenuitatem & levitatem ac ruptura *Sonitum* edi. divulſione nubis facta juxta nigredinem nubis *fulgorem*. Idem hic, ut *Seneca* lib. 2. N. Q cap. 18. omnia ad Spiritum retulit, *tonitrua*, inquit, *facit nubis ictæ ſonus*. vid. & ibidem, cur inæqualia ſint & etiam ſereno cœlo fiant cap. 19. *Ventum* dixit eſſe fluxionem aeris motis in eo à ſole & colliquatis partibus tenuiſſimis humidiſſimiſque teſte *Plutarcho* 3. de placit.

F Phil.

Phil. cap.7. de *Mari* ſic. Apud *Plutarch.* lib.3. de pl. Phil. cap.16. *Mare* eſſe primi humoris reliquias, quarum major pars ab igne exſiccata eſt, & reliquum ob ardorem eſt mutatum. De hoc plenius ſic *Ariſtoteles* lib.2. meteor. cap. I. εἶναι γὰρ, inquit, τὸ πρῶτον ὑγρὸν ἅπαντα τὸν περὶ τὴν γῆν τόπον. ὑπὸ δὲ τοῦ ἡλίου ξηραινόμενον, τὸ μὲν διατμίσαν, πνεύματα καὶ τροπὰς ἡλίου καὶ σελήνης φάσιν ποιεῖν. τὸ δὲ λειφθὲν, θάλατταν εἶναι. i. e. *Totum locum, qui circum undique terræ innititur principio humidum, mox fervore Solis exſiccatum eſſe. quod in vaporem tranſit, flatus converſioneſque Solis & Lunæ efficere, quod ſupereſt* mare *eſſe. De hominis* origine ſic ap. *Euſeb.* lib. I. præp. c.5. Ἔτι φησὶν ὅτι καὶ κατ' ἀρχὰς ἐξ ἀλλοειδῶν ζώων ὁ ἄνθρωπος ἐγεννήθη. Ἐκ τοῦ τὰ μὲν ἄλλα δι' ἑαυτῶν ταχὺ νέμεσθαι. μόνον δὲ τὸν ἄνθρωπον πολυχρονίου δεῖσθαι τιθηνήσεως. διὸ καὶ κατ' ἀρχὰς οὐκ ἄν ποτε τοιοῦτον ὄντα διασωθῆναι. i. e. *Dicit inſuper quod homo ex animalibus aliarum ſpecierum ſit prognatus. Eo quod quidem alia à ſe ipſis citò paſcantur. Solum autem hominem diuturna lactatione. quare niſi talis eſſet ab initio, non poſſet ſervari.* De animalibus & hominibus ſimul apud Cenſorinum de die nat. cap.4.

cap. 4. *Dicit videri ſibi ex aqua terraque calefactis exortos eſſe ſive piſces ſive piſcibus ſimillima animalia: In his homines concreviſſe fœtuſque ad pubertatem intus retentos tum demum ruptis illis, viros mulieresque qui ſe jam alere poſſent, proceſſiſſe.* vid. *Plutarch.* lib. 5. de pl. Phil. cap. 19. & lib. 8. Symp. quæſt. 8. f. *Animam*, dixit hic Phil. aëriam, ut teſtatur *Theodoret.* lib. 5. de Græc. aff. curat. hæc de ipſius pleriſque placitis. Adde è *Laertio* quod rerum Mathematicarum non fuerit rudis. dicit enim ille: εὗρε δὲ ϰ̀ γνώμονα πρῶτ☉ ϰ̀ ἔςησεν ἐπὶ τ̃ σκιοθήρων ἐν Λακεδαίμονι. i. e. *primus Gnomonem invenit ipſumque Lacedæmone in loco captandæ umbræ idoneo ſtatuit.* Addit: κατά φησι Φαβωρῖν☉ ἐν παντοδαπῇ ἱςορίᾳ, τροπάς τε ϰαὶ ἰσημερίας σημαίνοντα. i. e. *quò (ut ait Pharorinus in omnimoda hiſtoria) converſiones ſolis & æquinoctia notaret.* Cui accedit, quod refert *Plinius* lib. 2. n. Hiſt. cap. 1. ſigniferi *modò inventionibus non dilatis obliquitatem ejus intellexiſſe hoc eſt rerum fores aperuiſſe Anaximander Mileſius traditur primus.* licet hoc alii Pythagoræ vendicent ut poſteà intelligemus. Addit *Laertius*; ϰ̀ γῆς ϰαὶ θαλάσσης περίμετρον πρῶτ☉ ἔγραψεν, ἀλλὰ

tium dixit aëra & infinitum. Euſeb. lib. 1. præp. cap. 5. Ἀναξιμένην δὲ φασὶ τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν τὸν ἀέρα εἰπεῖν καὶ τοῦτον εἶναι τῷ μὲν γένει ἄπειρον ταῖς δὲ περὶ αὐτὸν ποιότησιν ὡρισμένον, γεννᾶσθαι δὲ πάντα κατά τινα πύκνωσιν τούτου καὶ πάλιν ἀραίωσιν. i.e. *Anaximenem autem dicunt cauſarum omnium rerum eſſe aërem putare. & eum quidem genere infinitum, qualitatibus autem ſuis definitum, cujus condenſatione ac rarefactione cuncta gigni arbitratur. v. Theodoret.* lib. de curat. Græc. aff. *Stob.* Eclog. Phyſ. cap. 2. *Epiphanius* de fide Eccleſ. Cath. *Sext. Empiric.* lib. 8. adverſ. Math. ubi de corpore. ſimpliciter dicit: Ἀναξιμένης ἔλεξε πάντων εἶναι ἀρχὴν ἀέρα. v. & *Euſeb.* lib. 14. præp. cap. 5. *Cicero* lib. 1. de natur. Deor. amplius. *Anaximenes aëra Deum ſtatuit eumque gigni eſſeque immenſum & infinitum & ſemper in motu.* & ita de eo dicit *Euſeb.* l. cit. eum facere τὴν γεμὴν κίνησιν ἐξ αἰῶνος ὑπάρχειν. i. e. *motus* ab æterno *eſſe. Mundum* quoque unum eſſe ſtatuit teſte *Theodoreto* lib. 4. de cur. Græc. Aff. Hic quoque ut ſenſit de ortu Solis, Lunæ & Stellarum cæt. prodit *Euſeb.* lib. 1. præp. cap. 5 Τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρα, τὴν ἀρχὴν τῆς γενέ-

σεως

σεως ἐκ γῆς ἔχειν. i. e. *Solem & Lunam & reliqua aſtra cauſam ortus ſui è terra trahere. Stellas* putabat clavorum inſtar fixas eſſe cryſtallo, teſte *Plutarcho* lib. 2. de placit. Philoſ. cap. 14. *Solem* ſolii inſtar latum eſſe dicebat ap. *Plut.* eodem lib. cap. 22. & cap. 10. ac 16. *rotationem* eſſe extremi orbis. id eſt, ut *Laertius* habet; κινεῖσθαι τὰ ἄστρα οὐχ ὑπὲρ γῆν, ἀλλὰ περὶ γῆν. i. e. *moveri ſidera non ſupra terram, ſed circa eam. Plutarch.* lib. 2. de placit. Phil. cap. 16. *Sub terram & circa eum ferri ſtellas.* Itaque, ut tradit *Euſeb.* l. cit. ἀποφαίνεται γοῦν τὸν ἥλιον, γῆν. διὰ δὲ τὴν ὀξεῖαν κίνησιν καὶ μάλ' ἱκανῶς θερμοτάτην κίνησιν λαλεῖν. i. e. *apparet igitur Solem eſſe terram. propter velocitatem autem motus etiam ſufficientem caliditatem aſſecutum.* & *Solem* terrâ vicies ſepties majorem ap. *Theodoret.* lib. 1. Græc. aff. Et converſiones ſolis fieri, cum aſtra impellantur à condenſato & renitente aëre ap. *Plut.* ejuſd. libr. cap. 23. & *Euſeb.* dicto loco. & quomodo fiant *hyems* & æſtas per ſtellas & ſolem v. ap. *Plutarch.* cap. 19. Dicit *Eudemus* in hiſtoria Aſtrologica teſte *Theone* Syrinæo Anaximenem inveniſſe & ſtatuiſſe; ὅτι ἡ σελήνη ἐκ τοῦ ἡλίου ἔχει φῶς καὶ τίνα ἐκλεί-

Digitized by Google

πειν τρόπον. i. e. *quod luna lumen à Sole mutuetur & quodammodò illius fiat deliquium.* Et, ut teſtatur *Theodoretus* lib. 4. de curat. Græc. aff. *Lunam è ſolo igne conflatam.* Idem Philoſophus *terræ* menſæ figuram tribuit ap. *Plutarch.* lib. 3. de plac. Phil. cap. 10. Eamque, ut teſtatur *Euſeb.* loc. cit. πιλουμένου τοῦ ἀέρος πρώτην γεγενῆσθαι λέγειν τὴν γῆν, πλατεῖαν μάλα. διὸ καὶ κατὰ λόγον αὐτὴν ἐπιχεῖσθαι ἀέρι. i. e. *Ex conſtipato aëre primam factam terram dixiſſe, latam valdè,* Idcircò non abſque ratione eam aëre contineri. idem de eo *Plut.* lib. 3. de plac. Phil. cap. 15. & eandem *terram* in medio ſc. mundi quieſcere, ut eſt apud *Ariſtotelem* lib. 2. de cælo cap. 13. §. 1. de terræ tremore ſic apud *Senecam* lib. 6. N. Q. cap. 10. *Anaximenes ait, terram ſibi ipſi eſſe cauſam motus nec extrinſecus incumbere, quod illam impediat, ſed intra ipſam & ex ipſa quaſdam partes ejus decidere quas aut humor ſolverit aut ignis exederit aut ſpiritus violentia excuſſerit.* *Plutarchus* ſic lib. 4. de placit. cap. 15. ſc. *ſiccitatem & raritatem terræ ejus concuſſionis cauſam eſſe, quarum illam quidam æſtus hanc nimiæ pluviæ gignant.* Et *Nubes* exiſtere aere quàm maximè denſato, quæ

cum

Digitized by Google

cum magis comprimantur *pluviam* elici, *nivem* quando aqua delabens congelatur. *grandinem* ſi humido vento comprehendatur ap. *Plutarch.* lib. 3. de pl. Phil. cap. 4. *Iridem* ſole illuminante nubem denſam, craſſam ac nigram in qua cogantur ſolis radii, cum non poſſint ultra eam penetrare cap. 5. Quomodo dixerit *tonitru* & *fulmen* fieri, tradit *Seneca* lib. 2. N. Q. cap. 17. ſic: *Spiritus incidens nubibibus tonitrua edit & dum Luctatur per obſtantia & interciſa vadens ipſa ignem fuga accendit.* Idem *Animam* dixit aeriam ut vult *Theodoretus* lib. 5. de curat. Græc. aff. Hic etiam dicitur *Plinio* lib. 2. cap. 76. inveniſſe *umbrarum rationem & quam gnomonicen vocant primumque horologium, quod appellarat ſciatericum, Lacedæmone oſtendiſſe* licet *Laertius* ejus præceptori *Anaximandre* hæc adſcribat. quod autem dicat *primum horologium*, hoc tantum ad Græcos, quibus dicitur tunc primum innotuiſſe, reſtringi debet. cum aliàs longè ante ea tempora *Ezechiæ* & *Achazi* horologium notum fuerit i. e. ante cc circiter annos.

CAP. III.

Anaxagoras *quis & quando vixit. quid didicerit in peregrinatione. quid de principiis & mente ſtatuit. Et de* Deo. *item de materia rerum & Elementis. ubi & de mundo & cæleſtibus. quid de de meteoris ſenſit. de parelii, terra, Nilo, voce, ſono, animalibus, de mari, de hominis formatione, de anima, deratione veritatis judice, de ſomno & morte, quid de gravitate & levitate. Item, de ſummo bono* &c.

ANaximeni ſucceſſit *Anaxagoras* Hegiſibuli filius Clazomenius ſecundum *Laertium* lib. 2. de vit. Phil. in ejus vit. οὗτος, inquit, ἤκουσεν Ἀναξιμένους. v. *Clem.* Alex. lib. 1. στρωμ. pag. 301. Et *Auguſtin.* lib. 8. civit. cap. 2. floruiſſe dicitur LXX. Olympiade & in tranſitu Xerxis annum egiſſe viceſimum vixiſſeque annos LXXII atque ſic Olympiadis LXXVIII anno primo defeciſſe. diciturque non tantùm generis gloria, ſed & animi magnitudine clariſſimus extitiſſe, ita ut omne patrimonium ſuis ſpontè conceſſerit. ut refert *Laertius*. Et inter *Sapientes* quod ſit habitus etiam vult *Plato* in ep. ad *Dionyſ.* pag. 311. Deinde, ut idem loquitur, περὶ τὴν τῶν φυσικῶν θεωρίαν ἦν οὐ φροντίζων τῶν πολιτικῶν. i. e. *Ad contemplandum rerum naturam ſe contulit rei publicæ & privatæ negligens.*

gligens. v. *Euſeb.* lib. 14. præp. cap. 5. uſque adeo ut reſponderit quærenti, cur patriæ curam non haberet: ἐμοὶ γὰρ καὶ σφόδρα μέλει τῆς πατρίδος, δείξας τὸν οὐρανόν. i. e. *mihi patriæ cura ſumma eſt digitum in cælum tendens.* Dicitur hic *Clementi* lib. 1. στρωμ. pag. 301. Scholam ex Jonia Athenas traduxiſſe cum jam teſte *Laertio.* ἤρξατο φιλοσοφεῖν Ἀθήνησι ἐπὶ Καλλίου ἐτῶν εἴκοσι ὤν, i. e. *Philoſophari Athenis cæperat ſub Callia vigeſimo ætatis anno.* ubi & 30. annos egiſſe dicitur. Hic etiam traditur à *Theodoreto* lib. 2. de cur. Græc. aff. *Profectus in Ægyptum & cum Ægyptiorum Hebræorumqne Sapientibus verſatus, à quibus & Dei cognitionem adeptus eſſet eumque ænigmata quædam de Deo ab Ægyptiis Hebræiſque collegiſſe.* Item: *à Moſe quædam veritatis lumina, quædam initia deſumſiſſe.* Dicitur hic etiam primus *Diogeni* librum à ſe conſcriptum edidiſſe, vid. *Clemen.* Alex. lib. 1. στρωμ. pag. 308. primuſque Homeri poema ἀποφήνασθαι εἶναι περὶ ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης. i. e. *De virtute & juſtitia compoſitum eſſe.* Etiam prædixiſſe ſub Principe Dimylo caſurum de cœlo lapidem. quod contigit. vid. & *Plin.* lib. 11. cap. 58. & *Plutarch.* in Lyſandro. & caſum

vendecuplum proportione terræ, itidem ut *Solem* ignis plenum cap. 28. *Lunam* proprium habere lumen ſed rarius. Juxtà *Laertium* l. c. τήν τε σελήνην ψευποφανῆ καὶ ἀπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεσθαι. i. e. *Falſo lumine lucere & à Sole illuſtrari. Luminis defectum* ei accidere teſte *Plut.* cap. 25. ob inverſionem rotæ currus, quæ habeat orbitam concavam igne repletam unoque exſpirandi foramine præditam. & cap. 29. *Defectum* ejus fieri oſculo rotæ obſtructo. De *terra* ſic: Apud *Euſeb.* lib. 1. cap. 5. ὑπάρχειν δέ φησι τῷ μὲν σχήματι μὲν γῆν κυλινδροειδῆ, ἔχειν δὲ τοσοῦτον βάθος ὅσον ἂν εἴη τρίτον πρὸς τὸ πλάτος. Id eſt, *Eſſe autem dicit terram formâ cylindricâ & habere tantam profunditatem quanta eſſet tertia pars ad latitudinem.* Juxtà *Laertium* dixit σφαιροειδῆ. i. e. *rotundam, ſive globoſam.* ap. *Plutarch.* lib. 3. cap. 10. terræ figuram dedit planæ columnæ lapideæ. Eandem putavit in medio infinito durare ſive quieſcere centrique vicem habere. ſic *Laert.* Μέσην τε τὴν γῆν κεῖσθαι κέντρου τάξιν ἔχουσαν. Sic quoque apud *Plutarch.* plenius hoc *Aritoſteles* lib. 2. de cælo cap. 13. ſic ille; Εἰσὶ δέ τινες οἳ διὰ τὴν ὁμοιότητα φασὶν αὐτὴν μένειν, ὥσπερ τῶν ἀρχαίων Ἀναξί-

Ἀναξίμανδρος. Et rationem quoque addit: μᾶλλον γὰρ οὐθὲν ἄνω ἢ κάτω ἢ εἰς τὰ πλάγια φέρεσθαι προσήκει τὸ ἐπὶ τοῦ μέσου ἱδρυμένον καὶ ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα ἔχον. ἅμα δ' ἀδύνατον εἰς τἀναντία ποιεῖσθαι τὴν κίνησιν ὥστε ἐξ ἀνάγκης μένειν. i. e. *Sunt autem, qui quieſcere ipſam ſc. terram ob ſimilitudinem dicunt. Vt ex Veteribus Anaximander dicebat. Id enim, inquiunt, quod eſt in medio locatum & æquè ad extrema ſe habet, non ad ſupera magis quam ad infera aut verſus latera ferri oportere & ſimul ad contraria moveri non poſſe, quàm neceſſariò illud quieſcere dicunt.* De *tonitru & fulgure* hoc ſenſit hic Philoſ. apud *Plutarch.* lib. 3. de placit. Philoſ cap. 3. quod ab aere gignatur, cum is denſa comprehenſus nube vi erumpit ob ſuam partium tenuitatem & levitatem ac ruptura *Sonitum* edi. divulſione nubis facta juxta nigredinem nubis *fulgorem*. Idem hic, ut *Seneca* lib. 2. N. Q cap. 18. omnia ad Spiritum retulit, *tonitrua*, jnquit, *facit nubis ictæ ſonus*. vid. & ibidem, cur inæqualia ſint & etiam ſereno cœlo fiant cap. 19. *Ventum* dixit eſſe fluxionem aeris motis in eo à ſole & colliquatis partibus tenuiſſimis humidiſſimiſque teſte *Plutarcho* 3. de placit.

F Phil.

Phil. cap.7. de *Mari* ſic. Apud *Plutarch.* lib.3. de pl. Phil. cap.16. *Mare* eſſe primi humoris reliquias, quarum major pars ab igne exſiccata eſt, & reliquum ob ardorem eſt mutatum. De hoc plenius ſic *Ariſtoteles* lib.2. meteor. cap. I. εἶναι γὰρ, inquit, τὸ πρῶτον ὑγρὸν ἅπαντα τὸν περὶ τὴν γῆν τόπον. ὑπὸ δὲ τοῦ ἡλίου ξηραινόμενον, τὸ μὲν διατμίσαν, πνεύματα καὶ τροπὰς ἡλίου καὶ σελήνης φάσιν ποιεῖν. τὸ δὲ λειφθὲν, θάλατταν εἶναι. i. e. *Totum locum, qui circum undique terræ innititur principio humidum, mox fervore Solis exſiccatum eſſe. quod in vaporem tranſit, flatus converſioneſque Solis & Lunæ efficere, quod ſupereſt* mare *eſſe. De hominis* origine ſic ap. *Euſeb.* lib. I. præp. c.5. Ἔτι φησὶν ὅτι κατ' ἀρχὰς ἐξ ἀλλοειδῶν ζώων ὁ ἄνθρωπος ἐγεννήθη. Ἐκ τοῦ τὶ μὲν ἄλλα δι' ἑαυτῶν ταχὺ νέμεσθαι. μόνον δὲ τὸν ἄνθρωπον πολυχρονίου δεῖσθαι τιθηνήσεως. διὸ καὶ κατ' ἀρχὰς οὐκ ἄν ποτε τοιοῦτον ὄντα διασωθῆναι. i. e. *Dicit inſuper quod homo ex animalibus aliarum ſpecierum ſit prognatus. Eo quod quidem alia à ſe ipſis citò paſcantur. Solum autem hominem diuturna lactatione. quare niſi talis eſſet ab initio, non poſſet ſervari.* De animalibus & hominibus ſimul apud Cenſorinum de die nat.

cap.4.

Digitized by Google

cap. 4. *Dicit videri ſibi ex aqua terraque calefactis exortos eſſe ſive piſces ſive piſcibus ſimillima animalia: In his homines concreviſſe fœtuſque ad pubertatem intus retentos tum demum ruptis illis, viros mulieresque qui ſe jam alere poſſent, proceſſiſſe.* vid. *Plutarch.* lib. 5. de pl. Phil. cap. 19. & lib. 8. Symp. quæſt. 8. f. *Animam*, dixit hic Phil. aeriam, ut teſtatur *Theodoret*. lib. 5. de Græc. aff. curat. hæc de ipſitis pleriſque placitis. Adde è *Laertio* quod rerum Mathematicarum non fuerit rudis. dicit enim ille: εὗρε δὲ καὶ γνώμονα πρῶτος καὶ ἔστησεν ἐπὶ τῶν σκιοθήρων ἐν Λακεδαίμονι. i. e. *primus Gnomonem invenit ipſumque Lacedæmone in loco captandæ umbræ idoneo ſtatuit.* Addit: καθά φησι Φαβωρῖνος ἐν παντοδαπῇ ἱστορίᾳ, τροπάς τε καὶ ἰσημερίας σημαίνοντα. i. e. *quò (ut ait Pharorinus in omnimoda hiſtoria) converſiones ſolis & æquinoctia notaret.* Cui accedit, quod refert *Plinius* lib. 2. n. Hiſt. cap. 1. ſigniferi *modò inventionibus non dilatis obliquitatem ejus intellexiſſe hoc eſt rerum fores aperuiſſe Anaximander Mileſius traditur primus.* licet hoc alii Pythagoræ vendicent ut poſteà intelligemus. Addit *Laertius*; ὡροσκόπια κατεσκεύασε καὶ γῆς καὶ θαλάσσης περίμετρον πρῶτος ἔγραψεν,

ἀλλὰ καὶ σφαῖραν κατεσκεύασε. i. e. *Horoſcopia quoque fabricatus eſt ac primus terræ mariſque circuitus ſcripſit & ſphæram inſuper deſcripſit.* quod ultimum de ſphæra etiam teſtatur *Plinius* lib. 7. cap. 56. *Theon* etiam Smyrnæus ab Eudemo in hiſtoria Aſtrologica ait tradi *Anaximandrum* inveniſſe ὅτι ἐστιν γῆ μετέωρος καὶ κινεῖται περὶ τὸ τοῦ κόσμου μέσον. i. e. *quod terra ſit in ſublimi pendens & moveatur circa mundi medium.* Quomodo etiam hic Philoſophus Lacedæmoniis prædixerit terræ motum, quo urbs eorum corruit, teſtatur idem *Plin.* lib. 2. cap. 79. unde conſtat illum & in ſciatericis, & Aſtronomicis ſive Aſtrologicis & Geographicis Satis verſatum pro modulo illius ſeculi fuiſſe.

Cap. II.

Anaximenes *quis & quando vixit; quæ rerum principia ſtatuit, quid* Deum *fecerit. quid de cæleſtibus corporibus, & terra. Item de meteoris & anima. quæ invenerit in Mathematicis.*

Anaximenes Mileſius Anaximandri diſcipulus & ſucceſſor (ut eſt apud *Laertium* lib. 2. in ejus vit. & *Clem. Alex.* lib. 1. στρωμ. Et *Theodoret.* de curat. Gr. aff. lib. 2. & ante eum *Strab.* lib. 14. p. m. 605.

Digitized by Google

605.) natus dicitur ap. *Laert.* Olympiad. LXIII. ex Apollodoro & Crœſi tempore vixiſſe. Sed videtur dictus annus corruptus. Nam clarus jam erat Olymp. LVI. anno 2. ut monet *Euſebius* in Chronic. & Jönicæ ſectæ calculus habet. Et quod ille dicit tempore captarum Sardium hoc obtinuiſſe. Sciendum quod etiam Sardes captæ erant ante natalem hunc à *Laertio* traditum. Cum ea urbs in poteſtatem Cyri venit anno tertio Olympiadis LVIII. vel potius anno primo Olympiad. LIX. *Hic omnes rerum cauſas*, ut habet *Auguſtinus* lib. 8. de civit. Dei cap. 2. *Infinito aëri dedit. nec Deos negavit aut tacuit: non tamen ab ipſis aërem factum, ſed ipſos ex aëre ortos credidit.* v. *Clem. Alex.* in admonit. ad gent. p. 42. Lactantius lib. 1. cap. 5. *Anaximenes æthera dicit eſſe ſummum Deum.* v. *Auguſtin.* lib. 10. confeſſ. cap. 6. & Epiſt. 61. ad *Dioſcorum.* & de curioſis quæſtion. Epiſt. 56. v. *Stobæus* Eclog. Phyſ. c. 2. *Epiphanius* de fide Eccleſ. Cath. *Cicero* lib. 1. de nat. *Deor.* & lib. 4. Acad. q. & *Nemeſius* περὶ φύσεως ἀνθρώπου. cap. 5. & *Plutarch.* de placit. Philoſ. lib. 1. cap. 3. §. 2. *Laertius* lib. 2. in vita ejus: ὗτος ἀρχὴν ἀέρα εἶπε καὶ τὸ ἄπειρον. i. e. *hic ini-*

tium dixit aëra & infinitum. Euſeb. lib. 1. præp. cap. 5. Ἀναξιμένην δὲ φασὶ τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν τὸν ἀέρα εἰπεῖν, καὶ τοῦτον εἶναι τῷ μὲν γένει ἄπειρον, ταῖς δὲ περὶ αὐτὸν ποιότησιν ὡρισμένον, γεννᾶσθαι δὲ πάντα κατά τινα πύκνωσιν τούτου καὶ πάλιν ἀραίωσιν. i.e. *Anaximenem autem dicunt cauſarum omnium rerum eſſe aërem putare. & eum quidem genere infinitum, qualitatibus autem ſuis definitum, cujus condenſatione ac rarefactione cuncta gigni arbitratur.* v. *Theodoret.* lib. de curat. Græc. aff. *Stob.* Eclog. Phyſ. cap. 2. *Epiphanius* de fide Eccleſ. Cath. *Sext. Empiric.* lib. 8. adverſ. Math. ubi de corpore. ſimpliciter dicit: Ἀναξιμένης ἔλεξε πάντων εἶναι ἀρχὴν ἀέρα. v. & *Euſeb.* lib. 14. præp. cap. 5. *Cicero* lib. 1. de natur. Deor. amplius. *Anaximenes aëra Deum ſtatuit eumque gigni eſſeque immenſum & infinitum & ſemper in motu.* & ita de eo dicit *Euſeb.* l. cit. eum facere τὴν γοῦν κίνησιν ἐξ αἰῶνος ὑπάρχειν. i.e. *motus* ab æterno *eſſe. Mundum* quoque unum eſſe ſtatuit teſte *Theodoreto* lib. 4. de cur. Græc. Aff. Hic quoque ut ſenſit de ortu Solis, Lunæ & Stellarum cæt. prodit *Euſeb.* lib. 1. præp. cap. 5. Τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρα, τὴν ἀρχὴν τῆς γενέ-

σεως

σεως ἐκ γῆς ἔχειν. i. e. *Solem & Lunam & reliqua aſtra cauſam ortus ſui è terra trahere. Stellas* putabat clavorum inſtar fixas eſſe cryſtallo, teſte *Plutarcho* lib. 2. de placit. Philoſ. cap. 14. *Solem* ſolii inſtar latum eſſe dicebat ap. *Plut.* eodem lib. cap. 22. & cap. 10. ac 16. *rotationem* eſſe extremi orbis. id eſt, ut *Laertius* habet; κινεῖσθαι τὰ ἄστρα οὐχ ὑπὲρ γῆν, ἀλλὰ περὶ γῆν. i. e. *moveri ſidera non ſupra terram, ſed circa eam. Plutarch.* lib. 2. de placit. Phil. cap. 16. *Sub terram & circa eum ferri ſtellas.* Itaque, ut tradit *Euſeb.* l. cit. ἀποφαίνεται γοῦν τὸν ἥλιον, γῆν. διὰ δὲ τὴν ὀξεῖαν κίνησιν καὶ μάλ' ἱκανῶς θερμοτάτην κίνησιν λαλεῖν. i. e. *apparet igitur Solem eſſe terram. propter velocitatem autem motus etiam ſufficientem caliditatem aſſecutum.* & *Solem* terrâ vicies ſepties majorem ap. *Theodoret.* lib. 1. Græc. aff. Et converſiones ſolis fieri cum aſtra impellantur à condenſato & renitente aëre ap. *Plut.* ejuſd. libr. cap. 23. & *Euſeb.* dicto loco. & quomodo fiant *hyems* & æſtas per ſtellas & ſolem v. ap. *Plutarch.* cap. 19. Dicit *Eudemus* in hiſtoria Aſtrologica teſte *Theone* Syrinæo Anaximenem inveniſſe & ſtatuiſſe; ὅτι ἡ σελήνη ἐκ τοῦ ἡλίου ἔχει φῶς καὶ τίνα ἐκλεί-

πειν τρόπον. i. e. *quod luna lumen à Sole mutuetur & quodammodò illius fiat deliquium.* Et, ut teſtatur *Theodoretus* lib. 4. de curat. Græc. aff. *Lunam è ſolo igne conflatam.* Idem Philoſophus *terræ* menſæ figuram tribuit ap. *Plutarch.* lib. 3. de plac. Phil. cap. 10. Eamque, ut teſtatur *Euſeb.* loc. cit. πιλουμένου τοῦ ἀέρος πρώτην γεννῆσθαι λέγειν τὴν γῆν, πλατεῖαν μάλα. διὸ καὶ κατὰ λόγον αὐτὴν ἐποχεῖσθαι ἀέρι. i. e. *Ex conſtipato aëre primam factam terram dixiſſe, latam valdè,* Idcircò non abſque ratione eam aëre contineri. idem de eo *Plut.* lib. 3. de plac. Phil. cap. 15. & eandem *terram* in medio ſc. mundi quieſcere, ut eſt apud *Ariſtotelem* lib. 2. de cælo cap. 13. §. 1. de terræ tremore ſic apud *Senecam* lib. 6. N. Q. cap. 10. *Anaximenes ait, terram ſibi ipſi eſſe cauſam motus nec extrinſecus incumbere, quod illam impediat, ſed intra ipſam & ex ipſa quaſdam partes ejus decidere quas aut humor ſolverit aut ignis exederit aut ſpiritus violentia excuſſecit.* *Plutarchus* ſic lib. 4. de placit. cap. 15. ſc. *ſiccitatem & raritatem terræ ejus concuſſionis cauſam eſſe, quarum illam quidam æſtus hanc nimiæ pluviæ gignant.* Et *Nubes* exiſtere aere quàm maximè denſato, quæ

cum

cum magis comprimantur *pluviam* elici, *nivem* quando aqua delabens congelatur. *grandinem* ſi humido vento comprehendatur ap. *Plutarch.* lib. 3. de pl. Phil. cap. 4. *Iridem* ſole illuminante nubem denſam, craſſam ac nigram in qua cogantur ſolis radii, cum non poſſint ultra eam penetrare cap. 5. Quomodo dixerit *tonitru* & *fulmen* fieri, tradit *Seneca* lib. 2. N. Q. cap. 17. ſic: *Spiritus incidens nubibibus tonitrua edit & dum Luctatur per obſtantia & interciſa vadens ipſa ignem fuga accendit.* Idem *Animam* dixit aeriam ut vult *Theodoretus* lib. 5. de curat. Græc. aff. Hic etiam dicitur *Plinio* lib. 2. cap. 76. inveniſſe *umbrarum rationem & quam gnomonicen vocant primumque horologium, quod appellant ſciatericum, Lacedæmone oſtendiſſe* licet *Laertius* ejus præceptori *Anaximandre* hæc adſcribat. quod autem dicat *primum horologium*, hoc tantum ad Græcos, quibus dicitur tunc primum innotuiſſe, reſtringi debet. cum aliàs longè ante ea tempora *Ezechiæ* & *Achazi* horologium notum fuerit i. e. ante cc circiter annos.

CAP. III.

Anaxagoras *quis & quando vixit. quid didicerit in peregrinatione. quid de principiis & mente ſtatuit. Et de* Deo. *item de materia rerum & Elementis. ubi & de mundo & cæleſtibus. quid de de meteoris ſenſit. de parelis, terra, Nilo, voce, ſono, animalibus; de mari, de hominis formatione, de anima, de ratione veritatis judice, de ſomno & morte, quid de gravitate & levitate. Item, de ſummo bono* &c.

ANaximeni ſucceſſit *Anaxagoras* Hegiſibuli filius Clazomenius ſecundum *Laertium* lib. 2. de vit. Phil. in ejus vit. οὗτος, inquit, ἤκουσεν Ἀναξιμένους. v. *Clem.* Alex. lib. 1. στρωμ. pag. 301. Et *Auguſtin.* lib. 8. civit. cap. 2. floruiſſe dicitur LXX. Olympiade & in tranſitu Xerxis annum egiſſe viceſimum vixiſſeque annos LXXII atque ſic Olympiadis LXXVIII anno primo defeciſſe. diciturque non tantùm generis gloria, ſed & animi magnitudine clariſſimus extitiſſe, ita ut omne patrimonium ſuis ſpontè conceſſerit. ut refert *Laertius*. Et inter *Sapientes* quod ſit habitus etiam vult *Plato* in ep. ad *Dionyſ.* pag. 311. Deinde, ut idem loquitur, περὶ τὴν τῶν φυσικῶν θεωρίαν ἦν οὐ φροντίζων τῶν πολιτικῶν. i. e. *Ad contemplandum rerum naturam ſe contulit rei publicæ & privatæ negligens.*

Digitized by Google

gligens. v. *Euſeb.* lib. 14. præp. cap. 5. uſque adeo ut reſponderit quærenti, cur patriæ curam non haberet: ἐμοὶ γὰρ καὶ σφόδρα μέλει τῆς πατρίδος, δείξας τὸν οὐρανόν. i. e. *mihi patriæ cura ſumma eſt digitum in cælum tendens*. Dicitur hic *Clementi* lib. 1. στρωμ. pag. 301. Scholam ex Jonia Athenas traduxiſſe cum jam teſte *Laertio*. ἤρξατο φιλοσοφεῖν Ἀθήνησι ἐπὶ Καλλίου ἐτῶν εἴκοσι ὤν, i. e. *Philoſophari Athenis cæperat ſub Callia vigeſimo ætatis anno*, ubi & 30. annos egiſſe dicitur. Hic etiam traditur à *Theodoreto* lib. 2. de cur. Græc. aff. *Profectus in Ægyptum & cum Ægyptiorum Hebræorumque Sapientibus verſatus, à quibus & Dei cognitionem adeptus eſſet eumque ænigmata quædam de Deo ab Ægyptiis Hebræiſque collegiſſe*. Item: *à Moſe quædam veritatis lumina, quædam initia deſumſiſſe*. Dicitur hic etiam primus *Diogeni* librum à ſe conſcriptum edidiſſe, vid. *Clemen.* Alex. lib. 1. στρωμ. pag. 308. primuſque Homeri poema ἀποφήνασθαι εἶναι περὶ ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης. i. e. *De virtute & juſtitia compoſitum eſſe*. Etiam prædixiſſe ſub Principe Dimylo caſurum de cœlo lapidem. quod contigit. vid. & *Plin.* lib. 11. cap. 58. & *Plutarch.* in Lyſandro. & caſum

ſum refert *Euſeb.* ad annum 4. Olym. 78. Præterea πρῶτος, inquit *Laertius*, τῇ ὕλῃ τὸν νοῦν ὑπέστησεν, ἀρξάμενος οὕτω τοῦ συγγράμματος ὅ ἐστιν ἡδέως καὶ μεγαλοφρόνως ἡρμηνευόμενον. πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ. εἶτα νοῦς ἐλθὼν αὐτὰ διεκόσμησε. i. e. *primus materiæ mentem adjecit in principio operis ſui ſic ſcribens &c. Omnia ſimul erant, deinde acceſſit mens eaque compoſuit.* quod idem ei tribuens *Plato* in Phœdone p. Ed. Serr. 97. vult eum dixiſſe: ὡς ἄρα νοῦς ἐστιν ὁ διακοσμῶν τε καὶ πάντων αἴτιος. & *Clem.* Alex. lib. 2. στρωμ. pag. 364. Ἀναξαγόρας πρῶτος ἐπέστησε τὸν νοῦν τοῖς πράγμασι. *Theodoret.* lib. 2. de curat. Græc. aff. *Anaxagoras primus*, inquit, *mentem mundo inſediſſe unamque hanc elementa de confuſione in ordinem diſpoſuiſſe. cum ſuperiores Philoſophi nihil ultra materiam præter quæ oculis videntur excogitaſſent.* vid. *Plutarch.* lib. 1. de pl. Phil. cap. 7. §. 1. *Cicero* mentem infinitam vocat lib. 1. de nat. Deor. ubi: *Primus omnium modum mentis infinitæ vi ac ratione deſignari & confici voluit.* v. *Min. Fel.* in Octav. *Clem.* Al. in admonitione ad *Gent.* p. 43. dicit, hunc Philoſophum præſtantius quid elementis indagaſſe & τὸν νοῦν ἐπιστῆσαι τῇ ἀπειρίᾳ. i. e. *infinitati*

finitati mentem præfeciſſe. Ideo illum dicit *Euſebius* lib. 14. cap. 5. *non ſolem ſed ſolis creatorem veneratum.* & ita, ut teſtatur *Clem.* Alex. in admonit. ad Gentes pag. 43, Infinitum dixit & pro Deo habuit. *Lactantius* lib. 1. cap. 5. *Anaxagoras Deum eſſe dixit infinitam mentem quæ per ſe ipſam movetur* v. *Iamblichus* de vit. Pythag. cap. 18. *Cicer.* 4. Academ. 4. *Auguſtinus* lib. 8. civitatis cap. 2. *Harum rerum omnium quas videmus effectorem Divinum animum ſenſit* ſc. Anaxagoras & pòſt: *ſingula animo faciente Divino.* Sed quod mentem noſtram ipſe fecerit Deum dubitanter aſſerit *Iamblichus* in Protreptico cap. 8. ubi: Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεὸς εἴτε Ἑρμότιμος, εἴτε Ἀναξαγόρας εἶπε τοῦτο. Dicitur hic Philoſophus inter alios apud *Vitruvium* lib. 9. cap. 7. f. *de naturalibus rebus rationes, quibus è rebus natura gubernaretur, quemadmodum quoſque effectus habent, excogitatas reliquiſſe*, undè *S. Empirico* lib. 7. contr. Math. dicitur Φυσικώτατος. Et teſte *Theodoreto* lib. 6. de curat. Græc. aff. dixiſſe *providentiam occultam humanæ rationi cauſam eſſe.* De materia corporum quid ſenſerit docet nos *Auguſtinus* l. cit. *Dixit*, ait ille, *ex infini-*

ta

ta materia, quæ conſtaret diſſimilibus inter ſe particulis rerum omnium genera pro modulis & ſpeciebus propriis ſingula fieri. Anaxagoras, inquit *Theodoretus* lib. 4. de curat. Græc. aff. *ipſam materiam mundi eſſe dixit verſatilem, alterabilem & fluxam.* Teſtatur *Euſebius* lib. 14. cap. 5. præp. illum *Elementa* feciſſe rerum cauſas effectrices, quod apud Platonem libro de anima inductus Socrates dicitur improbaſſe. Aliàs teſte *Ariſtotele* lib. 1. de generat. & corrupt. cap. Ἀναξαγόρας τὰ ὁμοιομερῆ στοιχεῖα τίθησιν. i. e. *Anaxago: ſimilaria elementa conſtituit. Plutarcho* lib. 1. de placit. Philoſoph. cap. 3. §. 3. *ſimilares partes principia rerum ſtatuit*, quas Sext. *Empiric.* lib. 8. contr. Math. ὁμοιομερείας vocat. ſic explicat *Laertius* in ejus vita: Ἀρχὰς δὲ τὰς ὁμοιομερείας. καθάπερ γὰρ ἐκ τῶν ψηγμάτων λεγομένων τὸν χρυσὸν συνεστάναι, οὕτως ἐκ τῶν ὁμοιομερῶν μικρῶν σωμάτων τὸ πᾶν συγκεκρίσθαι καὶ νοῦν μὲν ἀρχὴν κινήσεως. i. e. *Initia rerum ſimilitudines habere partium. Vt enim ex minutiſſimis, quæ vocantur, ramentis aurum conſtat, ita & ex parvis ſimilium partium corporibus hoc totum eſſe compoſitum mentemque initium motus.* Illas partes ſimilares etiam inſenſibiles eſ-

ſe

ſe volebat, ut videre eſt è verbis *Plutarchi* l. c. ſeq. *Sane cibum ſumimus ſimplicem atque uniformem ut cum pane veſcimur & aquam bibimus. Illo autem alimento nutritur crinis, vena, arteria, nervi, oſſa, omnes denique partes. quæ cum fiant fatendum eſt in alimento iſtas omnes naturas ineſſe, ſingulisque ſingula augeri. Ineſſeque in eo particulas ſanguini gignendo aptas. quæ quidem particulæ mente cernantur. non enim ad ſenſum omnia ſunt referenda, ut quod panis & aqua iſthæc conficiant: ſed in ipſis inſunt particulæ mente intelligendæ quas ſimilares partes alimento inſitas ut inde naſcentibus ſit primordium*, ὁμοιομερείας *appellavit ille, & rerum principia eſſe dixit ita quidem ut materiæ locum obtineret.* De locis elementorum ſic porrò: Τῶν δὲ σωμάτων τὰ μὲν βαρέα τὸν κάτω τόπον, ὡς τὴν γῆν. τὰ δὲ κοῦφα τὸν ἄνω ἐπισχεῖν, τὸ πῦρ. ὕδωρ δὲ καὶ ἀέρα τὸν μέσον. i. e. *Et gravia corpora inferiorem locum ut terram: levia ſuperiorem obtinniſſe, ut ignem: medium aeri atque humori diſtributum.* Ante nos *Theodor.* docuit quod hic ſtatuit mentem confuſa in ordinem digeſſiſſe corpora. confuſa autem prius ſtetiſſe hic *Anaxagoras* dixit authoritate Euripidis teſte *Euſebio*

ſebio lib. 14. præp. cap. 6. *Mundum* hic unum tantum ſtatuit non plures ut eſt apud *Theodoret*. lib. 4. de curat. Græc. aff. Qualem *Cælum* inſpiciendi animum habuerit hic Philoſ. facile quis conjiciet ex eo, quod dixerit; ideo ſe vivere, ut illud intueretur. in eoque aſtra & Lunam cum Sole: uti refert *Iamblichus* in prorept. cap. 9. & *Laertius* in ejus vita. & *Lactantius* lib. 6. cap. 1. ut dixerit *Cælum* omne ex lapidibus eſſe compoſitum ac vehementi circuitu conſtare aliàs continuò ſumma vi impetus lapſurum teſte Sileno prodit *Diogenes* l. cit. Et ut habet *Theodoretus* lib. 4. de curat. Græcarum aff. Ex *mundi rotatu avulſas petras attolli eaſque ſubinde ignitas & in ſuperam compactas regionem nuncupari Stellas.* Juxtà *Diogenem* in ejus vita dixit: τὰ ἄστρα καὶ ἀρχὰς μὲν θολοειδῶς ἐνεχθῆναι. i. e. *ſidera principio quidem turbato & confuſo ordine fieri ſolita.* & addit: ὥστε κατὰ κορυφὴν τῆς γῆς τὸν ἀεὶ φαινόμενον εἶναι πόλον. ὕστερον δὲ τὴν ἔγκλισιν λαβεῖν. i. e. *Ita ſecundum terræ* verticem eum, *qui ſemper apparet polum verſari, poteſtea v. inclinationem accepiſſe.* & ap. *Plutarch.* lib. 2. de pl. Phil. cap. 13. *ætherem circumſitum ignea quadam eſſe naturâ, cir-*

cum-

cumvolutionis autem vehementia abripuiſſe lapides è terra eoſque aduſſiſſe. & ſic in ſtellas convertiſſe & eas ab ortu verſus occaſum deferri. ut cap. 16. refert. Ætherem *pro* igne poſuit hic Philoſophus, quod *Ariſtoteles* lib. 1. de cœlo cap. 3. f. ipſi tribuit & in eo taxat. Solem dixit authore *Laertio* μύδρον εἶναι διάπυρον. i. e. *candens ferrum eſſe. Plutarch.* lib. 2. de plac. Phil. cap. 20. *Maſſam aut lapidem igne candentem* & ſic Xenophonti lib. 4. memorabilium p. m. 644. λίθον διάπυρον. vid. *Theodoret.* lib. 4. de Græc. aff. cur. *Laertius* vult Euripidem ejus diſcipulum à lapſo è ſole lapide, ut ille prædixerat futurum, inductum ut *Solem* auream globam χρυσέαν βῶλον appellaret in fabula Phaëthontis. quoad magnitudinem *Solis* dicebat, eam multiplici ad Peloponneſum proportione eſſe, ut eſt ap. *Plut.* lib. 2. de pl. Phil. cap. 21. v. l. c. *Theodoret. Laertius:* ἔλεγε τὸν ἥλιον μείζω τῆς Πελοποννήσου. i. e. *Peloponneſo majorem.* Solem dicebat converti, ſic ap. *Plut.* cap. 23. *aeris,* qui ad Septentriones eſt, impulſione in diverſam partem, quem aerem ſtipando cogens faciat validum. De *Luna* dicebat; eam οἰκήσεις ἔχειν, ἀλλὰ καὶ λόφους καὶ φάραγγας.

 i. e.

i. e. *habitacula in ſe habere & colles & valles.* Sic *Laertius.* ſed *Plutarchus* cap. 25. *firmamentum ignitum* eſſe, quod in ſe contineat planicies, montes & convalles. & cap. 30. cauſam inæqualitatis in partibus Lunæ arceſſit à concretione corp. frigidorum & terreſtrium, ita ut admiſtæ ſint igneis partibus caliginoſæ. *Lunamque* dici falſo vultu apparentem. Sed refert *Laertius* lib. 9. in vit. Democriti, eum de Anaxagora dixiſſe; non illius eſſe quas ſcripſit de Sole & Luna opiniones: verum illo Antiquiores ipſumque eas furatum, quæ de mundi compoſitione & mente dixiſſet infeſto adverſus illum animo. Quod de *Cometis* ille ſenſit, legere eſt ap. *Laertium* l. ſuprà cit. ſc. eos eſſe σύνοδον πλανητῶν φλόγας ἀφιέντων τοὺς τε διάττοντας οἷον σπινθῆρας ἀπὸ τοῦ ἀέρος ὑπὸ τοῦ ἡλίου. i. e. *errantium ſtellarum concurſum flammas ex ſe emittentium eaſque veluti ſcintillas ab aere vibrari. Plutarchus* ſic: eſſe coitum duorum ſtellarum aut plurium fulgorem ſuum conjungentium. *Stellas* trajicientes dicebat ab æthere ſcintillarum inſtar deferri, apud eundem lib. 3. cap. 2. v. Et *Senec.* lib. 7. N. Q. cap. 5. De *Circulo Lacteo* ſic ap. *Diogenem*: γαλαξίαν

λαξίαν ἀνάκλασιν εἶναι φωτὸς ἡλιακοῦ μὴ καταλαμπομένων τῶν ἄστρων. i. e. *Lacteum orbem reflexum eſſe ſolaris luminis non intermicantibus aſtris*. ſic ap. *Plutarch.* lib. 3. de placit. Philoſ. cap. 1. Umbram terræ ea in parte cœli inſiſtere, cum Sol infrà terram delatus non totum illuminat. *Ariſtoteles* lib. 1. meteor. cap. 8. §. 4. Οἱ δὲ περὶ Ἀναξαγόραν καὶ Δημόκριτον φῶς εἶναι τὸ Γάλα λέγουσι ἄστρων τινῶν. i. e. *Anaxagoras & Democritus lac eſſe quorundam ſiderum lumen aſſerunt.* Quam ſententiam ille improbans in ſeq. refutare nititur. *Ventos* dicit fieri, ut *Laertius*, λεπτυνομένου τοῦ ἀέρος ὑπὸ τοῦ ἡλίου. i. e. *Cum aer à ſole tenuatur*. Volunt quoque *terram* poſt productionem animalium fuiſſe inclinatam in Auſtrinas partes & quaſdam plagas habitabiles, quaſdam inhabitabiles factas eſſe, ſecundum *Plut.* lib. 2. de pl. Phil. cap. 8. De *meteoris* ſic ap. eundem lib. 3. cap. 3. Quando calidum in frigidum incidit ſc. æthera, pars in aerem, eam fragore *tonitru* edere: colore autem, qui eſt ad nigredinem nebuloſæ partis, *fulgorem.* multitudine autem & magnitudine luminis, *fulmen* efficere. *Senec.* lib 1. Q. N. cap. 12. *Anaxagoras ait illum ignem ex*

æthere deſtillari & in tanto ardore cæli multa decidere, quæ nubes diu incluſæ cuſtodiant. ſic *Laertius*; βροντὰς σύγκρουσιν νεφῶν, ἀστραπὰς ἔντριψιν νεφῶν. i. e. *Tonitru nubium eſſe colliſionem, coruſcationes confricationem itidem nubium. Typhonem* fieri igne corpulentiore, nebuloſo *præſterem* ap. *Plut.* l. cit. Idem *Nivem* nigram fertur dixiſſe à *Cicerone* 4. Acad. q. 72. *Iridem* fieri ut habet *Plutarch*. lib. 3. cap. 5. de pl. Phil. ſplendore ſolis reflexo in nube denſa ſemper è regione aſtri poſita, quod in ea tanquam ſpeculo exprimitur. & eandem dicit cauſam *parheliorum*. De *terræ tremoribus* ſic. *Diogenes*: σεισμὸν εἶναι ὑπονόστησιν ἀέρος εἰς γῆν. i. e. *Terræ motum* eſſe ſucceſſionem aeris in terram. *Plut*. cap. 15. Aerem emergere volentem, qui cum ſua craſſitie incidit in terræ ſuperficiem neque tamen excerni poteſt tremore terram continentem ſuccutere. vid. *Senecam* lib. 6. N. Q. cap. 9. *Anaxagoras exiſtimat ſimili pene ex cauſa & aera concuti & terram; cum in inferiore parte Spiritus craſſum aera & in nubes coactum eadem vi qua apud nos quoque nubila frangi ſolent, rumpit* &c. *Maris* originem ſic prodidit ap. *Laertium*: οὔπω γὰρ ἐπὶ τῆς γῆς πλατείας οὔσης τὴν θάλατταν ὑπο-

ὑποςῆναι, διατμισθέντων ὑπὸ τοῦ ἡλίου τῶν ὑγρῶν. i. e. *Ita enim ſuper terræ latitudinem mare ſubſtitiſſe humoribus à ſole in vaporem converſis. Plut.* lib.3.pl. de Phil. c.16. Cum humor ab initio ſtagnans à ſolari motu eſſet aduſtus exhalaſſetque ejus pinguedo reliquum falſugine & amarore infectum ſubſtetiſſe. *Nili* incrementum fieri voluit per nivem Æthiopicam, quæ hyeme frigens, æſtate liquetur ap. *Plutarch.* lib.4. cap. 1. vid. & *Senec.* lib. 4. N. Q. cap. 2. ubi & eam ſententiam refellit. *Vocem* edi cenſuit Anaxagoras, ſi Spiritus concurrat ſolido aeri & averſus retrò ob ictum uſque ad aures deferatur: quomodo etiam fiat *Echo*, quæ eſt, cum ſonus repercutitur apud eundem cap. 19. De *generatione animalium* ſic: *Laertius:* ζῶα γενέσθαι ἐξ ὑγροῦ καὶ θερμοῦ καὶ γεώδους. ὕστερον δὲ ἐξ ἀλλήλων. i. e. *animantes primò ex humore & calore terraque manaſſe: poſteà ex ſe invicem natas eſſe.* quod *Plutarch.* lib. 5. cap. 19. dicit, mutua permutatione naſci. addit *Laert.* Καὶ ἄρρενα μὲν ἀπὸ τῶν δεξιῶν, θήλεα δὲ ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν γενέσθαι. i. e. *mares fieri à dextris, fæminas à ſiniſtris.* Sic *Cenſorin.* cap.6. de die nat. è *dextris partibus profuſo ſemine mares gigni, at è lævis fæ-*

minas Anaxagoras Empedocleſque conſentiunt. Sed *Plutarchus* lib. 5. cap. 7. Aliter: mares naſci cum ſemen à dextra parte in dextri uteri partem conjiciatur, à ſiniſtra in ſiniſtram, quod ſi ſecus fiat; fœminas fieri. primum *putabat formari cerebrum, unde omnes* ſenſus ſunt, ut loquitur *Cenſorinus* de die nat. c. 6. Idem in homine fieri. pro formando *fœtu* putabat *æthereum calorem ineſſe ſemini, qui membra diſponat.* ibid. Omnia *animalia* etiam habere *mentem* agentem, non patientem, quæ eſt quaſi mentis interpres, voluit teſte *Plutarcho* lib. 5. de placit. Phil. cap. 20. & ap. *Diog.* mentem vult eſſe initium omnis motus. v. & *Ariſtotelem* lib. 1. de anim. cap. 2. De *generatione hominis* ita: Præter quæ communia cum animalibus habeat, *ſemen dixit etiam à muliere ad generandum fœtum proficiſci.* apud *Cenſorinum* cap. 5. de die nat. *In fœtu cibum per umblicum adminiſtrari.* ibid. Etiam *ſimilitudinem parentis recipere liberos, qui ſeminis amplius contuliſſet. Somnum* accidere functionibus corporis, non autem animæ; & eſſe corporis affectionem: *Et mortem* animæ divulſionem. ſic de eo *Plutarch.* lib. 5. de pl. Phil. cap. 25. Hic autem *ani-*

mam

mam dixit aeriam, velut teſtatur *Theodoret.* lib. 5. de curat. Græc. aff. etiam incorruptibilem eſſe ac *immortalem*, ibidem addit: *Ariſtoteles* lib. 1. de anim. cap. 2. §. 23. Ἀναξαγόρας ψυχὴν εἶναι λέγει τὴν κινοῦσαν. i. e. *animam eſſe quæ moveat* & poſteà addit §. 24. Ἀναξαγόρας δὲ ἧττον διασαφεῖ περὶ αὐτῶν, πολλαχοῦ μὲν γὰρ τὸ αἴτιον τοῦ καλῶς καὶ ὀρθῶς, τὸν νοῦν λέγει· ἑτέρωθι δὲ τὸν νοῦν εἶναι, τὸ αὐτὸν τῇ ψυχῇ, ἐν ἅπασι γὰρ ὑπάρχειν αὐτὸν τοῖς ζώοις καὶ μεγάλοις καὶ μικροῖς καὶ τιμίοις καὶ ἀτιμωτέροις. i. e. *Anaxagoras v. minus dilucidè de his diſſerit. ſæpe enim dicit mentem eſſe cauſam ejus quod ſcitè & rectè ſe habet, alibi vero inquit, idem eſſe mentem & animam. In omnibus namque eam ineſſe animalibus tam magnis quàm parvis, tam honeſtioribus quàm vilioribus.* quæ deinceps refutare conatur. Poſteà §. 31. quomodo de utraque, mente & anima ſentiat Anaxagoras ſic judicat: Ἀναξαγόρας δὲ ἔοικε μὲν ἕτερον λέγειν ψυχήν τε καὶ νοῦν, ὥσπερ εἴπομεν καὶ πρότερον. χρῆται δ᾽ ἀμφοῖν, ὡς μιᾷ φύσει πλὴν ἀρχήν γε τὸν νοῦν τίθεται μάλιστα πάντων. μόνον γοῦν φησιν αὐτὸν τῶν ὄντων ἁπλοῦν εἶναι καὶ ἀμιγῆ τε καὶ καθαρόν. ἀποδίδωσι δ᾽ ἄμφω τῇ αὐτῇ ἀρχῇ, τό τε γινώσκειν καὶ τὸ κινεῖν, λέγων

γων νοῦν κινῆσαι τὸ πᾶν. i. e. *Anaxagoras v. videtur quidem diverſum ſtatuere* animam & mentem *ut anteà diximus: utitur tamen utriſque quaſi una naturâ. præterquam quod ponit mentem maximè omnium eſſe principium. nam inter ea quæ ſunt hanc ſolam ait eſſe ſimplicem & non mixtam & puram. Tribuit autem utraque eidem principia, cognitionem ſcil. ac motum, inquiens mentem moviſſe univerſum.* Puto hic non eſſe tacendum; quod *Sext. Empiricus* lib. 7. adverſ. Mathemat. diſcurrens de iis, qui à Thalete profecti Phyſici ſenſum damnabant in inquirenda rerum veritate rationemque judicem illius conſtituebant, etiam dicit: quod Ἀναξαγόρας φυσικώτατος ὢς ἀσθενεῖς διαβάλλων τὰς αἰσθήσεις, ὑπὸ ἀφαυρότητος αὐτῶν, φησὶ, οὐ δυνατοί ἐσμεν κρίνειν. i. e. *In Phyſicis diligentiſſimus Anaxagoras, ſenſus tamen imbecillos vituperans, propter eorum, inquit, debilitatem non poſſumus verum judicare.* & deinceps addit: ὥστε μὲν ὁ Ἀναξαγόρας κοινῶς τὸν λόγον ἔφη κριτήριον εἶναι. i. e. *Anaxagoras communiter dixit, rationem id eſſe, quod judicat.* De *Gravitate* & *Levitate* ſic: Sc. τῶν σωμάτων τὰ βαρέα τὸν κάτω τόπον, ὡς τὴν γῆν, τὰ δὲ κοῦφα τὸν ἄνω ἀποχεῖν, ὡς τὸ πῦρ i. e. *Gravia*

Gravia corpora inferiorem locum, ut terram: Levia ſuperiorem obtinuiſſe ut ignem &c. ap. *Laertium*: Præterea, quod Anaxagoras *generationem & interitum* confundat, ut vult *Ariſtoteles* lib. 1. de gen. & interit. cap. 1. ipſi vapulat. Denique de ſummo ejus *bono* ſic *Clem.* Alex. lib. 2. ςρωμ. pag. 416. τὴν, inquit, θεωρίαν τοῦ βίου τέλος εἶναι καὶ τὴν ἀπὸ ταύτης ἐλευθερίαν. i. e. *contemplationem*, inquit, *eſſe vitæ finem & eam quæ ex ea procedat, libertatem*. Hæc de illo & ejus Philoſophia, quibuſdam ſive pleriſque placitis ſic tradita.

Cap. IV.

Diogenes Apolloniates *quis. & quem ſecutus eſt. quid ſcripſit & ſenſit: quæ ipſi rerum elementa ſive principia. quis Deus. de mundis ejus & inani. de inclin. mundi. de ſideribus, ſole, terra, de meteoris. de Nilo. de generatione animalium & hominum. de anima & ſenſibus, de ſomno & morte* &c.

ANaximenis Diſcipulus fuit *Diog.* Apolloniates Apollothemidis filius, uti teſtatur Antiſthenes apud *Laert.* lib. 9. in ejus vit. v. & *Clem.* Alex. lib. de admonit. ad gentes p. 42. Hic omninò diſtinguendus eſt à reliquis quatuor, qui recenſentur à *Laertio* lib. de vit. Phil. in vit. Diog. Cyn.

Sc. à *Sycionio* Hiſtorico: à *Sinopæo*, qui & Cynicus vocatus eſt: à *Stoico* Seleucia oriundo, qui & dictus eſt *Babylonius* ob viciniam loci, quique legatus ivit Romam cum Carneade & Critolao: & à *Tarſenſi*, qui de quæſtionibus Poeticis ſcripſit. Hic ergo ut dictum Phil. præceptorem habuit, ita quoque illum in pleriſque opinionibus ſecutus eſt. v. *Auguſtin*. lib.8. de civit. Dei cap. 2. & *Theodoret*. Cypr. Epiſc. lib.2. de cur. Græc. aff Et *Clemens* Alex. d. l. quod etiam ex ſeq. patebit. Ejus eloquentiam & ſapientiam ſic commendat *Laert*. ubi dicto loco eum appellat ἄνδρα ἄγαν ἐλλόγιμον. ibidem etiam Φυσικὸς dicitur. Operis ejus quod conſcripſiſſe de reb. nat. dicitur, *Laertius* initium citat hoc. λόγου παντὸς ἀρχόμενον δοκεῖ μοὶ χρεὼν εἶναι τὴν ἀρχὴν ἀναμφισβήτητον παρέχεσθαι, τὴν δὲ ἑρμηνείαν ἁπλῆν καὶ σεμνήν. i. e. *qui docere aliquid inſtituit, ei, mea quidem ſententia operæ pretium eſt certum & indubitatum præſtare principium & explicationem ſimplicem ac gravem.* Etiam *principium* ſtatuit *aera*. *Diogenes Laert*. vult ipſum ſenſiſſe, στοιχεῖον εἶναι τὸν ἀέρα. i. e. *Elementum* eſſe aerem & vocat aliud quàm κενὸν ἄπειρον. i. e. *inane infinitum*. v. *Euſeb*. lib. 1. præp. cap. 5.

cap. 5. ſic etiam *Clem.* Alex. l. cit. eo modo dicit hunc feciſſe principium *aera*, quo Anaximenes ejus præcept. & Thales aquam. ubi & ςοιχεῖον. i. e. *elementum* appellat. & non jungit illis Philoſophis, de quibus pòſt, ὅσοι τὰ ςοιχεῖα ὑπερβάντες ἐπολυπραγμόνησάν τι ὑψηλότερον καὶ περιττότερον, οἱ μὲν αὐτῶν τὸ ἄπειρον καθύμνησαν. i. e. *qui præteritis elementis excelſius aliquid & præſtantius indagarunt quorum alii infinitum laudarunt &c.* *Theodoretus* lib. 4. de curat. Græc. aff. *mundum ex aere conſtitutum aſſeruit Diog Apollon.* Etiam ſic de eo loquitur *Euſeb.* lib. 1. præp. cap. 5. *ubi*; ἀέρα ὑφίςαται ςοιχεῖον. i. e. *Aerem elementum conſtituit.* Sed *Cicero* lib. 1. de nat. Deor. 31. vult ipſum *aerem* pro *Deo* habuiſſe, ſic enim loquitur: *quid aer? quo Diogenes Apolloniates utitur Deo.* Verum conciliat hæc *Auguſtinus* lib. 8. de civ. Dei cap. 2. *Aerem quidem*, inquit, *dixit rerum eſſe materiam, de qua omnia fierent, ſed eum eſſe compotem Divinæ rationis ſine qua nihil ab eo fieri poſſet.* Sic alius à ſe *Clemens* lib. 1. ςρωμ. pag. 296. ςοιχεῖα δὲ σέβουσι, Διογένης μὲν, τὸν ἀέρα, Θάλης δὲ τὸ ὕδωρ. i. e. *Elementa autem colunt, Diogenes quidem aerem, Thales vero Aquam.*

Præ-

Præterea voluit hic Philoſophus, *Mundos* eſſe infinitos. *Diogenes.* ἐδόκει αὐτῷ εἶναι κόσμους ἀπείρους. ſic etiam *Euſeb.* l. cit. & *Theodoret.* lib. 4. de cur. Gr. aff. & eorum originem ſic deſcribit: τόντε ἀέρα πυκνούμενον καὶ ἀραιούμενον γεννητικὸν εἶναι τῶν κόσμων. i. e. *denſumque aerem & rareſcentem mundos gignere,* ſic *Euſebius* ex *Plut.* κοσμοποιεῖ δὲ οὕτως, ὅτι τοῦ παντὸς κινουμένου καὶ ἡ μὲν ἀραιοῦ, ἡ δὲ πυκνοῦ γινομένου, ὅπου συνεχώρησε τὸ πυκνὸν συστροφὴν ποιῆσαι καὶ οὕτω τὰ λοιπὰ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τὰ κουφότατα τὸν ἄνω τάξιν λαβόντα τὸν ἥλιον ἀποτελέσαι. i. e. *ſic autem facit mundos* (*aut factos putat*) *quando univerſo moto huc atque illuc & rarefacto ac condenſato, ubi coincidebat, quod denſum erat, feciſſe conſtipationem & ſic reliqua ſecundum eandem rationem leviſſima ordine ſurſum ſumpto feciſſe ſolem.* Etiam *inane infinitum.* κενὸν ἄπειρον, apud *Diogenem.* & κινεῖσθαι τὰ πάντα. i. e. *omnia moveri* ap. *Euſeb.* lib. 1. de præp. cap. 5. Dixit quoque, οὐδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι, οὐδὲ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεσθαι. *Nihil ex eo quod non ſit, fieri, neque in id quod non ſit, corrumpi.* ob quæ mirari non debemus, quod mundi Creatorem Deum non fecerit. audiamus *Euſeb.* l. c. ſic loquentem de eo

&

& aliis, quorum dicto capite mentionem fecerat. Τοιαύτη καὶ τῶν πανσόφων Ἑλλήνων τῶν δὴ Φυσικῶν Φιλοσόφων ἐπικληθέντων ἡ περὶ τῆς συστάσεως, τοῦ παντὸς καὶ τῆς πρώτης κοσμογονίας διάληψις, οὐ δημιουργὸν ἢ ποιητήν τινα τῶν ὅλων ὑποστησαμένων, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως Θεοῦ μνήμην ποιησαμένων. μόνη τῇ ἀλόγῳ φορᾷ καὶ τῇ αὐτομάτῳ κινήσει τὴν αἰτίαν τοῦ παντὸς ἀνατεθειμένων i. e. *Hactenus vel talis eſt Doctiſſimorum Græcorum, qui Philoſophi Phyſici cognominati ſunt, de conſtructione univerſi & prima mundi generatione diſceptatio ſive ratiocinatio non conſtituentium artificem ſive factorem omnium; ſed neque Dei omnino mentionem facientium, in ſola latione, quæ ſit citra rationem & ſpontaneo ac fortuito motu cauſam univerſi ponentium.* De *inclinationis mundi* cauſis idem ſenſiſſe dicitur cum Anaxagora Condiſcipulo ſuo. v. *Plutarch.* lib. 2. de pl. Phil. cap. 8. De *Stellis* ſic: Sc. pumicum inſtar eas exhalationes mundi exhalare. & lapides quoſdam eſſe, qui nuſquam appareant & ſæpe in terram delapſi extinguantur. *quomodo* (ſic loquitur *Plutarchus* lib. 2. de placit. Phil. cap. 13.) *Ad Ægos Potamos ſub ignis forma decidit Stella Saxea.* Et *Theodoretus* l. cit. eadem

de

de ipſo dicit. Additque etiam ex ejus ſentent. nonnullas ipſarum decidere in terram, quæ ſubinde extinguantur, & inde manifeſtè colligi *igneam* eſſe earum naturam & lib. 4. particulatim hæc de *Sole* ipſum intellexiſſe memorat. *Solem* etiam dicebat à frigore calori occurrente extingui, ut refert *Plutarch.* lib. de placit. Phil. cap. 23. & lib. 3. cap. 2. *Cometas* eſſe Stellas. *Terram* eſſe, ut *Diogenes*. στρογγύλην ἠρηρεισμένην ἐν τῷ μέσῳ τὴν σύστασιν εἰληφυῖαν κατὰ τὴν ἐκ τοῦ θερμοῦ περιφορὰν καὶ πῆξιν ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ. i. e. *eſſe rotundam in medio ſitam, quæ ceperit eam conſiſtentiam ſecundum illam quæ ex calido eſt circumferenrentiam & ex frigido concretionem ac ſoliditatem acceperit.* De *tonitru* ſic. *Seneca* lib. 2. N. Q. cap. 20. *Diogenes Apolloniates ait; quædam tonitrua igne, quædam ſpiritu fieri: illa ignis facit, quæ ipſe antecedit & nunciat: illa Spiritus quæ ſine ſplendore crepuerunt. utrumque ſine altero fieri & eſſe aliquando, concedo: ita tamen ut non diſcreta illis ſit poteſtas, ſed utrumque ab utroque effici poſſit.* De *Nili* incremento ita: Idem *Seneca* lib. 4. N. Q. cap. 2. *Diogenes Apolloniates ait: Sol humorem ad ſe rapit hunc exſiccata tellus tum ex mari ducit,*

ducit, tum ex cæteris aquis. fieri autem non poteſt ut una ſicca ſit tellus, alia humeat. Sunt enim perforata omnia & invicem pervia ſicca ab humidis ſumunt aliquando: niſi aliquod terra acciperet, exaruiſſet. Ergo ſol undas trahit: ſed ex his quæ premunt, maximè meridiana ſunt &c. De *generat. animalium & hom: ſic.* Statuit & inanimata naſci animalia, ſed cum calore atque inſitum calorem ſimul atque natum eſt animal, animam in pulmones attrahere ap. *Plutarch.* lib. 5. de placit. Phil. cap. 15. & rationis & aeris partem *animalia* percipere, ſed vel ob craſſitiem vel ob abundantiam humoris nec intelligere neque ſentire ac fere affecta eſſe eo modo, quo inſanientes cap. 20. *Clemens* Alex. lib. 1. pædag. cap. 6. pag. 105. referens nonnullorum opinionem qui ſemen animal. vel hominis ſpumam ſanguinis (ἄφρον τοῦ αἵματος) eſſe dicebant, qui innato maſculi calore in conjunctione turbatus ventilatuſque ſpumeſcat, adjicit; ἐντεῦθεν γὰρ ὁ Ἀπολλωνιάτης Διογένης τὰ ἀφροδίσια κεκλῆσθαι βούλεται. i. e. *hinc Diogenes Apolloniates vult res Venereas Græcè eſſe dictas* ἀφροδίσια. Præterea *Cenſorinus* de nat. die cap. 6. loquens de vitæ præcipua parte ait:

Dio-

Diogenes Apolloniates ex humore primum carnem fieri exiſtimavit, tum ex carne oſſa nervoſque & cæteras partes enaſci. Deinde, de nutritione fœtus: *At Diogenes & Hippon exſtimarunt eſſe in alvo prominens quiddam, quod infans ore apprehendat; ex eoque alimentum ita trahat, ut, cum editus eſt, ex matris uberibus.* apud eundem cap. 5. vult *ex patris tantum ſemine partum naſci.* & cap. 9. de tempore fœtus perficiendi ſic: *Diogenes Apollon: maſculis ait, corpus quatuor menſibus formari, fœminis quinque.* *Animam* hic Philoſophus etiam dixit incorruptibilem, ut teſtatur *Theodoretus* lib. 5. de cur. Græc. Aff. *Ejus principem partem locavit in arterioſa cordis cavea, quæ eſt Spiritualis* ap. *Plutarch.* lib. 4. de pl. Phil. cap. 5. Præterea *auditum* fieri dicebat aere, qui in capite continetur icto & moto à ſono, cap. 16. *guſtumque fieri, cum raritate & mollicie & quod eò pertinent à corpore nervi, diffundi Sapores attractos ad ſenſum & principem partem tanquam à ſpongia.* cap. 18. Dixitque ap. *Plut.* cap. 24. ſi univerſus ſanguis in venas diffuſus contentum in iis aerem in pectus ſubjectumque ei ventrem contrudat *Somnum* fieri, ac thoracem *incaleſcere.*

re. Quod ſi univerſus aer venas deſerat, *mortem* conſequi. hæc hactenus.

Cap. V.

Archelaus *quis, cujus diſcipulus & magiſter. qualia rerum principia fecerit, eiſque ut mentem præfecerit. de generatione rerum & animalium & cauſis ejus. de voce, mari & ſole ut ſenſit. etiam* Ethicæ *cultor.*

ANaxagoræ ſucceſſit *Archelaus* Apollodori vel Midonis fil. Athenienſis (exinde enim ipſum ortum vult *Plutarchus* lib. 1. de placit. Phil. cap. 3. §. 4. ſive ut *Diog.* in ejus vit. etiam Mileſius) Philoſophus teſte *Auguſtino* lib. 8. de civit. Dei cap. 2. ſic etiam *Strabo* lib. 14. διήκουσε δὲ τούτου ſc. Ἀναξαγόρου Ἀρχέλαος. i.e. *audivit Anaxagoram Archelaus.* v. & *Clem.* Alex. lib. 1. στρωμ. pag. 301. ſic etiam *Diogen.* μαθητὴς Ἀναξαγόρου. Et Socratis Magiſter apud eundem loc. cit. & lib. 10. in vit. Epicuri. & *Clem. Alex.* & *Auguſtinus* locis citatis. v. *Euſeb.* lib. 10. præp. cap. 3. Hic etiam à Strabone appellatur Φυσικός. ſic dictus quod, cum Phyſica ad eum uſque floruiſſet (ita vult *Laert.* in procœm.) ἔληξεν ἐν αὐτῷ ἡ Φυσικὴ Φιλοσοφία, *in eum philoſophia naturalis deſierit*, ut loquitur idem *Laert.* in ejus vita. qui etiam dicit quod

 hic

hic πρῶτος ἐκ τῆς Ἰωνίας τὴν Φυσικὴν Φιλοσοφίαν μετήγαγεν Ἀθήναζε. i. e. *Phyſicam Philoſophiam Athenas invexerit.* Hic etiam infinitum ἄπειρον principium habuit ut teſtatur *Diogenes* l. cit. & *Clemens Alex.* in Admonitione ad gentes pag. 43. qui & addit; quod cum ſuo præceptore ἐπεςήσατο τὸν νοῦν τῇ ἀπειρίᾳ i. e. *infinitati præfecerit mentem* non contentus elementis. Audiamus *Auguſtinum* lib. 8. de civ. cap. 2. *Etiam ipſe de particulis inter ſe diſſimilibus, quibus ſingula fierent, ita omnia conſtare putavit ut in eſſe etiam mentem diceret. quæ corpora diſſimilia i. e. illas particulas conjungendo & diſſipando ageret omnia. Plutarchus* lib. 1. de placit. Philoſoph. *aerem & infinitum eique raritatem & denſitatem add tas, quorum hoc terra, illud ignis ſit, principia ponit* Generationis duas eſſe dicebat cauſas θερμὸν καὶ ψυχρὸν calidum & frigidum. quas ſic perſequitur *Laert.* l. c. Ὁ δὲ λόγος αὐτῷ οὕτως ἔχει, τηκόμενον φησὶ τὸ ὕδωρ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ καθὸ μὲν εἰς τὸ πυρῶδες συνίςαται, ποιεῖν γῆν. καθὸ δὲ περιῤῥεῖ, ἀέρα γεννᾶν. ὅθεν οἱ μὲν, ὑπὸ τοῦ ἀέρος, ὁ δὲ ὑπὸ τῆς τοῦ πυρὸς περιφορᾶς κρατεῖται. i. *hac ratione utebatur: liquentem calore aquam ubi ignis inflammatur ardore terram efficere: ubi*

ubi v. circumfluit, aërem gignere. atque illam quidem ab aëre, hunc autem ab ignis levi facilique motu contineri. Animalium generationem trahebat è limo. ἐκ θερμῆς τῆς γῆς καὶ ἰλὺν παραπλησίαν γάλακτι, οἷον τροφὴν, ἀνιείσης. i. e. *ex terræ calore, quæ limum lacti ſimillimum ad eſcam eliquaverit.* & ſic etiam homines putat natos. Primus quoque *vocem* τὴν τοῦ ἀέρος πλῆξιν. i. e. *aëris percuſſionem* definivit. *Mare* in concavis per humum veluti colatum conſiſtere dixit. & maximum ſiderum eſſe *Solem*. hæc omnia ex *Laertio*. Hic *Ethicæ* quoque non fuit rudis, nam teſte *Laertio* etiam περὶ νόμων πεφιλοσόφηκε καὶ καλῶν καὶ δικαίων. καὶ τὸ δίκαιον εἶναι καὶ τὸ αἰσχρὸν οὐ φύσει, ἀλλὰ νόμῳ. i. e. *De legibus Philoſophatus eſt: de honeſto & æquo. Iuſtumque & turpe non natura conſtare, ſed lege.* Et ſciendum quod hic Philoſophus multa dogmata communia habuit cum ſuo Præceptore Anaxagora, quæ hic tradere ſupervacuum foret. Atque ita hi Philoſophi hactenus nominati Jonicæ Philoſophiæ Sectam (licet longè plures fuerint) propagarunt, ut loquitur *Plutar.* lib. 1. de pl. Philoſoph. c. 3. §. 4. & *Auguſtin.* lib. 8. de civ. cap. 2. Tranſeo ad *Italicam Phil.*

Cap. VI.

Pythagoras *quis & unde. ut Italicæ Philoſophiæ author. ubi potiſſimum floruit & quando. quorum diſcipulus & quomodo Præcept. uſus. quibus peregrinationibus ad Ægyptios, Babylonios, Phœnices, Hebr. (ubi* Lactantius *explicatur.) Item Perſas, Indos, & Ital. &c. ſit uſus, & quid didicerit in illis. ut Samum reverſus ſit ibidemque quid egerit in erudiendis & ſe & aliis.*

P*Ythagoras* Mneſarchi filius fuit juxtà *Laertium* lib.8. in ejus vit. vel Demarati negotiatoris fil. juxtà *Iuſtinum* lib.20. cap. 4. quem tradente *Euſebio* lib. 10. præparat. cap. 2. multi Samium, alii Tyrrenum, alii Syrium, alii Tyrium faciunt, quemque & *Ambroſius* lib.1. cap.6. ad Irenæum ab Hebræis originem duxiſſe voluit. v. *Theodoret.* lib. 1. de cur. Græc. aff. Italicæ Philoſophiæ Princeps fuiſſe dicitur *Laertio* lib. 8. ubi Ἰταλικῆς φιλοσοφίας ἦρξε Πυθαγόρας. Et in prooemio ideo dicit Italicam eſſe vocatam: ὅτι τὰ πλεῖστα κατὰ τὴν Ἰταλίαν διέτριψε i.e. *quod in Italia plurimum ſit Philoſophatus. Plutarchus* lib.1. de pl. Phil. cap.3. ἡ δὲ τούτων αἵρεσις Ἰταλικὴ προσηγορεύθη, διὰ τὸ τὸν Πυθαγόραν ἐν Ἰταλίᾳ σχολάσαι μετέστη γὰρ ἀπὸ Σάμου τῆς πατρίδος, τῇ Πολυκράτους

τȣς τυϱαννίδι δυσαϱεςήσας i. e. *Horum ſc. Pythagoreorum ſecta dicta eſt Italica à Pythagora, qui è Samo ob Polycratis Tyrannidem ſibi diſplicentem in Italiam commigravit ibique ſcholam aperuit.* unde Cicer. in Catone. *Pythagorei, Italici Philoſophi quondam nominati.* Idem 3. ad *Herenn.* 2. *& de Senectute* 78. & 1. Tuſc. *Pythagoras Samius floruit in ea Italiæ parte, quæ magna Græcia dicta eſt.* & quæ *Apulejo* in Apolog. cap. 47. Subſiciva Græcia vocitata eſt, id eſt, ſecunda. v. *Gell.* lib. 17. c. 2. & *Livius* lib. 1. ubi; *In ultima Italiæ ora circa Metapontum Heracleamque & Crotonem Iuvenum æmulantium ſtudiis cætus eum habuiſſe dicit.* Sed de his poſteà amplius. Floruit hic longe poſt Numam Pompilium. ut fruſtrà ſit Ovidius, qui illum ejus temporibus aſſignat. niſi velimus alium Pythagoram Spartiatam, à quo Numa edoctus ſit, ſubſtituere, quod mihi convenientius videtur cum Hieronymo & aliis: *Cicero* lib. 2. de orat. 254. *Quidam*, inquit, *Numam Pompilium illum Regem noſtrum fuiſſe Pythagoreum ferunt, qui annis permultis antea fuit, quàm ipſe Pythagoras. quò enim major vir habendus eſt cum illam Sapientiam conſtituendæ civitatis duobus prope ſeculis ante cognovit,*

quàm eam Græci natam eſſe ſenſerunt. Et *Livius* l. c. *centum amplius annis poſt Numam Servio Tullio regnante eum in Italia floruiſſe vult. Lactantio* ſufficit dicere quod junior fuerit Triſmegiſto lib. de ira cap. 11. diſtinctius *Clemens* lib. ϛρωμ. pag. 302. Πυθαγόρας δὲ κατὰ Πολυκράτη τὸν Τύραννον περὶ τὴν ἑξηκοστὴν δευτέραν Ὀλυμπιάδα εὑρίσκεται. i. e. *Pythagoras autem invenitur tempore Polycratis circa ſexageſimam ſecundam Olympiadem.* v. *Diog.* lib. 8. in ejus vita. Quod non congruit cum ætate Regis Numæ, cum ille Regnum iniit anno 3. Olymp. 16. v. & *Euſeb.* in Chronico, qui Pythagoram conjicit in 62. Olymp. Referam breviter, quomodo hic & unde eruditionem ſuam ac famam conquiſiverit. Præceptore præcipue & primum uſus eſt *Pherecyde* Syro, ut teſtatur *Diogenes* in ejus vit. *Diodor.* Sic. lib. 1. Biblioth. cap. 96. & ſeq. & *Iamblich.* in vit. Pyth. cap. 2. ubi etiam primam ejus inſtitutionem deſcribit. & *Euſeb.* lib. 10. præp. c. 2. Scil. ille inter ſeptem *Sapientes* etiam habitus eſt, teſte *Clemente* lib. 1. ϛρωμ. & *Laert.* lib. 1. *Theologiam* Cryptice ſcripſit ut *Clem.* vult lib. 5. ϛρωμ. pag. 571. & è Chami prophetia eam deſumſiſſe

lib. 6.

lib. 6. Poſt cujus obitum Pythagoras conceſſit in inſ. Samum Hermodamanti jam ſeni (vid. *Strab.* lib. 14.) Creophili Nepoti ſe in diſciplinam dedit, ut tradit *Diogenes.* Ap. *Iamblichum* eſt Hermodonti cognomento Creophili. qui idem vult cum eo ad Pherecydem transfretaſſe eum jam natum circiter 20 annos. quique affirmat ipſum ab eo variis diſciplinis imbutum. Et illud contigiſſe ſub oriente Polycratis Tyrannide, ut etiam tradit *Apulejus* lib. 2. Flor. cap. 22 ſed audiamus *Iambl.* cap. 2. in vit. ejus. μετὰ τοῦτο, inquit, πρὸς τὸν Φερεκύδην διεπορθμεύετο. Et addit: καὶ πρὸς Ἀναξίμανδρον τὸν Φυσικὸν καὶ πρὸς Θαλῆν εἰς Μίλητον. Qui *Thal.* traditur ipſi author fuiſſe, ut in Ægyptum trajiceret eodem c. ap. *Iambl.* & ab ſe quoque jam ante inſtituto, ut idem teſtatur cap. 3. Ergo, ut refert *Laertius*, cum eſſet juvenis diſcendi ſtudioſiſſimus patria relicta cunctis Barbaris Græciſque miniſteriis initiari ſtuduit. *Strabone* n. dicente lib. 14. pag. 607. fertur: ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν Sc. Samum Φιλομαθίας χάριν, καὶ ἀπελθεῖν εἰς Αἴγυπτον καὶ Βαβυλῶνα. i. e. *urbe deſerta in Ægyptum & Babylonem diſcendi gratia abſceſſiſſe.* diciturque *Iamblicho* te-

ſte primum veniſſe Sidonem, patriam ſuam eſſe (Sc. patris ſui reſpectu) · perſuaſus. poſteà in Byblum & Tyrum, quarum etiam Sacris initiatus eſt. Deinde, ut idem narrat cap. 3. εἰς Αἴγυπτον ἀνάπλους καταγευσάντων αὐτῶν ἀνέβη. v. *Lactantium* lib. 4. de vera *Sap.* cap. 2. & *Theodoret.* lib. 1. De curatione Græc. Aff. *Iſocrates* in Buſiride: Πυθαγόρας ὁ Σάμιος. ὃς ἀφικόμενος εἰς Αἴγυπτον καὶ μαθητὴς ἐκείνων γενόμενος. i. e. *Pyth. qui in Ægyptum profectus illorum diſciplinæ ſe tradidit.* vid. & *Iuſtin.* lib. 20. cap. 4. de illa Peregrinatione Ægyptiaca ejus vid. *Laertium* l. cit. ubi & addit; Polycratem illum Amaſidi per Epiſtolam commendaſſe. v. *Val. Max.* lib. 8. cap. 7. in extern. §. 2. & *Theodoretus* lib. 2. ſubjungit; *Cum Ægyptiorum Hebræorumque Sapientibus converſatus eſt, à quibus & Dei cognitionem hauſiſſet.* v. & *Iuſtin. Martyr.* in cohort. ejus ad Græcos in priore loco Th. cum Ægyptiis junguntur *Hebræi*, putem aut è Captivitate Babylonica eò quoſdam veniſſe aut cum *Cyrillo* lib. 1. contra Jul. Ægyptios, (unde Pythagoras ſua hauſiſſe dicitur) multa è Doctrina Moſaica, quæ tum è ſignis ejus, tum ex hiſtoria ejus ac Pharaonis innotuit,

tuit, reſervaſſe; & præcipue quæ unius omnipotentis Dei quandam notitiam ſpectabant. cum quo convenit quodammodo *Porphyrius* l. c. ἐν Αἰγύπτῳ, inquit, καὶ περὶ θεῶν πλέον τι ἔμαθεν. i. e. *ac in Ægypto quidem de Diis accuratiorem perfectioremque quandam doctrinam hauſit.* De al. *Valer.* l. c. *Ægyptum petiit, ubi literis gentis ejus aſſuefactus præteriti ævi ſacerdotum commentarios ſcrutatus innumerabilium ſeculorum obſervationes novit.* v. & *Apulejum* lib. 2. Flor. putat *Euſeb.* lib. cit. eum Ægyptiorum divinatores audiviſſe quo tempore Judæorum alii in Babylonem, alii in Ægyptum tranſmigrarunt. quod habet de Babylone etiam confirmat *Laertius* cum dicat eum converſatum apud Chaldæos & *Iamblichus* cap. 4. in ejus vita, à Cambyſis militibus captum. in Babylonem eſſe abductum. qui dixerat cap. 3, quod cum Prophetis qui à Mocho Phyſiologo (alii legunt Moſcho) oriundi erant, & aliis Phœniciæ Sacrificis eſſet congreſſus. plura deinceps narrat, quid egerit in Carmelo monte Phœniciæ. & cap. ſeq. quæ ſtudia ipſius fuerint in Ægypto, ὅθεν πρὸς ἅπαντας τοὺς ἱερέας ἀπεδήμησεν. i. e. *ad omnes Sacerdotes peregrinationem ſuſcepit.*

 qui

Digitized by Google

qui ideo ejus præceptores dicuntur ap. eundem cap. 28. In priore loco ſic: δύο δὲ καὶ εἴκοσι ἔτη κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐν τοῖς ἀδύτοις διετέλεσεν ἀστρονομῶν καὶ γεωμετρῶν καὶ μυούμενος οὐκ ἐξ ἐπιδρομῆς οὐδ᾽ ὡς ἔτυχε πάσας θεῶν τελετάς. i. e. *Annos viginti duos in Ægypti Sacrariis & arcanis remotiſque templis verſatus eſt, Aſtronomiæ & Geometriæ operam dans, cunctiſque ſacris initiatus haud temere quaſi ſaltuatim. Laert.* καὶ ἐν Αἰγύπτῳ εἰς τὰ ἄδυτα καὶ τὰ περὶ θεῶν ἐν ἀποῤῥήτοις ἔμαθεν. i. e. *Ægypto intrans adyta ea quæ de Diis effari non poſſumus, didicit.* Ideo dicitur *Iambl.* cap. 5. συνετέλεσε τὴν περὶ τῶν οὐρανίων ἐπιστήμην καὶ ταῖς ἀποδείξεσιν αὐτῆς ὅλαις Ἀριθμετικαῖς καὶ ταῖς Γεωμετρικαῖς διέλασεν. i. e. *quod de rebus cæleſtibus ſcientiam conſummarit eamque demonſtrationibus univerſis tam Arithmeticis, quàm Geometricis percurrerit. Diodorus Siculus* congruit hiſce lib. 1. cap. 98. dicens, Pyth. ſacrum ſermonem & Geometriæ Præcepta & artem numerandi & animarum in quodvis animal migrationem ab Ægyptiis accepiſſe. *Clem.* lib. 1. στρωμ. pag. 302. Addit eum τὴν Μυστικὴν φιλοσοφίαν Αἰγυπτίων ἐκμαθεῖν. i. e. *Ægyptiorum myſticam didiciſſe Philoſophiam. Clem.* eodem lib.

pag.

pag. 303. Ἱϛορεῖται δὲ Πυθαγόρας μὲν Σώγχιδι τῷ Αἰγυπτίῳ Ἀρχιπροφήτῃ μαθητεῦσαι. i. e. *Narratur Pythagoras fuiſſe diſcipulus Sonchedis Archiprophetæ Ægyptii.* & cum Memphiticis vatibus dicitur egiſſe teſte *Hieronymo* tom. 3. ep. 103. ad *Paulinum* cap. 1. v. & *Iamblichus* in ejus vit. cap. 2. Ultrà quoque ad *Chaldæos* hic Philoſophus venit. De quo ſic *Clem.* l. cit. Χαλδαίων τε καὶ μάγων τοῖς Ἀρίϛοις συνεγένετο. i. e. *cum Chaldæorum & Magorum converſatus eſt præſtantiſſimis*; *Diogenes* lib. 8. in ejus vit. παρά Χαλδαίοις ἐγένετο καὶ Μάγοις. i. e. *apud Chaldæos converſatus eſt & Magos. Iamblich.* in ejus vit. cap. 4. ſ. Κἀκεῖ Sc. Babylone τοῖς Μάγοις ἀσμένοις συνδιατρίψας καὶ ἐκπαιδευθεὶς τὰ παρ' αὐτοῖς σεμνὰ καὶ θεῶν θρησκείαν ἐν τελεωτάτην ἐκμαθὼν ἀριθμῶν τε καὶ Μουσικῆς καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων ἐπ' ἄκρον ἐλθὼν παρ' αὐτοῖς, ἄλλα τε δώδεκα συνδιατρίψας ἔτη. i. e. *Atque ibi Sc. Babylone cum Magis ſui ſtudioſis & benevolis converſatus & in ipſorum myſteriis eruditus fuit eaque quæ veneranda erant & ad religionem cultumque numinis pertinebant exactiſſimè perdidicit. Item in arte numerandi & Muſice reliquiſque diſciplinis apud illos ad faſtigium pervenit, alios præterea duo-*

decim

decim annos cum illis verſatus. vid. & eundem *Iambl* cap.29. ubi tradit Chaldæos & Ægyptios eum docuiſſe, & exercuiſſe ἐν θεωρήμασι. ſed videamus quomodo Malchus ſive Porphyrius in vita Pyth. refeἐrat Pythagoram à Phœnicibus Arithmeticam, ab Ægyptiis Geometriam, à Chaldæis Aſtrologiam didiciſſe. Ἔτι δὲ, inquit, καὶ περὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ οἱ πλείους τὰ μὲν μαθηματικῶν καλουμένων ἐπιστημῶν παρ' Αἰγυπτίων καὶ Χαλδαίων καὶ Φοινίκων, φασὶν, ἐκμαθεῖν Γεωμετρίας μὲν γὰρ ἐκ παλαιῶν χρόνων ἐπιμεληθῆναι Αἰγυπτίους. Τὰ δὲ περὶ Ἀριθμοὺς τε καὶ λογισμοὺς Φοίνικας. Χαλδαίους τὸ περὶ οὐρανὸν θεωρήματα. i. e. *Iam quod ad doctrinam ajunt complures diſciplinas ut vocant Mathematicas didiciſſe ab Ægyptiis Chaldæis & Phœnicibus. Ægyptios enim jam à temporibus antiquis Geometriæ ſtuduiſſe. Phœnices numeris & rationibus, Chaldæos contemplationi cæleſtium*. Vult *Iamblichus* in ejus vit. c 4. quod κατὰ τὴν Αἴγυπτον διετέλεσεν ἀστρονομῶν καὶ γεωμετρῶν. i. e. *quod in Ægypto verſatus ſit Aſtronomiam & Geometriam exercens*. v. & c.29. quomodo & conſecrationum atque initiationum ſtudiis eruditus ſit ap. Ægyptios tradit *Iſocrates* in Buſiride in loco deinceps citando.

tando. quomodo *&* *Arithmeticam* didicerit ab Ægyptiis docet *Apulejus* lib. 11. Flor. & *Stob.* Eclog. Phyſ. cap. 2. & *Diodorus* lib. 1. Ad *Hebræos* an pervenerit hic Philoſophus quæri poſſet. Negare videtur *Lactantius* lib. 4. de ver. Sap. cap. 2. ubi ſic: quod, cum *Pythagoras & poſteà Plato* (de quo nos in ſeq.) *amore indagandæ veritatis accenſi ad Ægyptios & Magos & Perſas uſque penetraſſent ut earum gentium ritus & ſacra cognoſcerent* (*ſuſpicabantur enim Sapientiam in religione verſari*) *ad Iudæos tantum non acceſſerint. & averſos eos fuiſſe divina providentia arbitratur.* Sed ſciendum quod tunc ad Perſas venerit *Pythagoras*, cum *Iudæi* ibi captivi degerent, à quibus tunc varia diſcere potuit. & cum *Magis* dicatur congreſſus; etiam à *Daniele* Magorum principe habito, erudiri potuit. &, ſi attendamus ad *Lactantii* verba, tantum de peregrinatione ejus in *Iudæam* ea intelligi debere videntur. *Clem.* Alex. etiam voluit hunc Philoſophum non tantum veniſſe ad *Iudæos*, ſed & multa inde in ſuam Phil. derivaſſe. Nam lib. 5. ςρωμ. pag. 560. αὐτίκα ἐπιτομὴν τῶν περὶ δικαιοσύνης εἰρημένων Μωσεῖ ὁ Πυθαγόρας πεποίηται λέγων &c. i. e. *Eorum quæ dicta ſunt à Moſe de juſtitia compendium*

dium fecit Pythagoras. Et lib. 1. ςρωμ. jam dixerat, ut diſceret Philoſophiam Ægypt. myſticam dicitur κατελθὼν εἰς τὰ ἄδυτα, δι' ὓς καὶ περιετέμετο. i. e. *Adyta ingreſſus ſc. cum iis propter quos etiam circumciſus eſt.* Atqui ultimum hoc tantum ſpectabat Hebræos aut ab iis defluxit. Etiam huc congruunt teſtimonia *Ioſephi* lib. 1. contra Appionem & *Ariſtobuli* Philoſ. peripatetici, ap. *Euſebium.* ap. *Ioſephum* lib. cit. ſic Hermippus de Pythagora: *Hæc autem agebat atque dicebat, Iudæorum & Thracum opiniones imitatus.* aliis, τὰς Ἰουδαίων καὶ Μαγῶν δόξας μιμούμενος. *Origenes* lib. 1. contra *Celſum.* λέγεται καὶ Ἕρμιππον ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νομοθετῶν ἱστορηκέναι Πυθαγόραν τὴν αὐτοῦ φιλοσοφίαν ἀπὸ Ἰουδαίων εἰς Ἕλληνας ἀγαγεῖν. i. e. *Dicitur & Hermippum in primo libro de legiſlatoribus tradere, Pythagoram Philoſophiam ſuam ab Hebræis ad Græcos tranſtuliſſe.* Et Somnia interpretandi ſcientiam ab iis didiciſſe eum vult *Porphyrius* in ejus vit. plura in ſeq. quomodo *Hieronymus* Silentium Pythagoricum ex imitamento dicti Salomonici *tempus tacendi, tempus loquendi* &c. obtinuiſſe velit infra oſtendam. Etiam *Euſeb.* lib. 9. præp. Evang. cap. 3. refert *Mo-*

ſaica

Digitized by Google

ſaica volumina ante Alexandrum & Perſarum imperium traducta fuiſſe, unde plurima *Pythagoras* accepiſſet. Γέγονε γὰρ, ubi de Platone, πολυμαθὴς, καθὼς καὶ Πυθαγόρας πολλὰ τῶν παρ' ὑμῖν Sc. Hebr. μετενεγκὼν εἰς τὴν ἑαυτοῦ δογματοποιΐαν. i. e. *Erat autem ſcientiſſimus ſicut & Pythogoras qui multa ex veſtris in ſua dogmata tranſtulit.* Ibique *Numenius* Pythagoricus Philoſophus citatus ſcribit; Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς Αἰγύπτιοι ἱερογραμματεῖς ἄνδρες οὐδενὸς ἥττους μαγεῦσαι κριθέντες εἶναι, ἐπὶ Ἰουδαίων ἐξελαυνομένων ἐξ Αἰγύπτου Μουσαίῳ γοῦν τῷ Ἰουδαίων ἐξηγησαμένῳ, ἀνδρὶ γενομένῳ θεῷ εὔξασθαι δυνατωτάτῳ, οἱ παραστῆναι ἀξιωθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους τοῦ τῶν Αἰγυπτίων οὗτοι ἦσαν, τῶν τε συμφορῶν ἃς ὁ Μουσαῖος ἐπῆγε τῇ Αἰγύπτῳ τὰς νεανικωτάτας αὐτῶν ἐπιλύεσθαι ὤφθησαν δυνατοί. i. e. *Iannes & Iambres Sacrarum literarum periti viri magicis artibus uſque adeo præpotentes judicati erant ut Muſæo Iudæorum ex Ægypto traductorum duci viro Deo conjunctiſſimo reſiſtere poſſe à cunctis Ægyptiis digni habiti ſint, multas etiam calamitates, quas Muſæus Ægypto intulit, ſolvere viſi ſint.* Hæc ille. quæ ut cum Moſis verbis & hiſtoria in ſacris memoratis conveniant, quiſque judicet.

Theo-

Theodoretus præter quæ ſupra protuli lib. 1 dicit etiam à Moſe parva quædam veritatis lumina Pythagoram deſumſiſſe & initia. Et *Clemens* lib. 1. ςρωμ. pag. 304. Ἀλέξανδρος δὲ ἐν τῷ περὶ Πυθαγορικῶν συμβόλων Ναζαράτῳ τῷ Ἀσσυρίῳ μαθητεῦσαι ἱστορεῖ τὸν Πυθαγόραν. i. e. *Alexander in libro de Symbolis Pythagoricis refert Pythagoram fuiſſe diſcipulum Nazarati Aſſyrii.* quem quidam exiſtimant fuiſſe Ezechielem Prophetam. & *Theodoret*. lib. 2. vult etiam hunc Pythag. ænigmata quædam de Deo ab Ægyptiis Hebræiſque collegiſſe. plura in hanc rem ſpectantia ſuis quæque locis infra occurrent. Ad Perſas quoque hunc Philoſophum profectum diſcendi animo teſtantur l. cit. *Lactantius*. & *Plinius* lib. 25. cap. 2. *Valerius Max.* lib. 8. cap. 7. ext. 2. *Ad Perſas*, inquit, *profectus Magorum exactiſſimæ prudentiæ ſe formandum tradidit à quibus ſiderum motus curſuſque ſtellarum & unius cujuſque vim, proprietatem & effectum benigniſſime demonſtratum docili animo hauſit.* v. *Cicer*. 5. de fin. huc facit quod prodidit *Clemens* in penultimo ſic. Ἐπῆλθε γὰρ Βαβυλῶνά τε καὶ Περσίδα καὶ Αἴγυπτον τοῖς τε Μάγοις καὶ τοῖς Ἱερεῦσι μαθητεύων. Ζωροάστρην δὲ τὸν

Μάγον

Μάγον τ̃ Πέρσλω ὁ Πυθαγόρας ἐδήλωσεν. i. e. *Adiit enim Babylonem, Perſidem & Ægyptum Magorum & Sacerdotum ſe præbens diſcipulum. Zoroaſtrem autem Magum Perſam Pythagoras oſtendit.* v. *Apulej.* Apolog. cap.49. & 2. Flor. 22. ubi dicit Pythagoram ejus Sectatorem fuiſſe, hoc eſt diſciplinæ ejus & artis Magicæ ab illo primum traditę cultorem, quo ſenſu etiam illa vox *Clementis* ἐδήλωσεν intelligi debet, cum Pythagoras Zoroaſtre multis ſeculis junior fuerit. *Plinius* lib. 30. cap. 1. *Certè Pythagoras Empedocles, Democritus & Plato ad eam diſcendam ſc. Magiam navigavêre exiliis verius, quàm peregrinationibus ſuſceptis. ubi & de Zoroaſtre.* didicit autem apud eos τὰ σεμνὰ ϗ Θεῶν θρησκείαν ἀπελεςάτlω. i. e. *quæ erant veneranda & ad ceremonias Deorum abſolutiſſimas ſpectabant.* Etiam *Divinationem*, quæ fiebat per defunctos & aquam, quam *Auguſtinus* lib. 7. civ. D. cap. 25. νεκυομαντίαν appellat &c. *Arithmeticam* & *Muſicam* eum etiam didiciſſe à *Magis* teſtatur *Iamblichus* lib. 1. licet hoc non ita apertum ſit. v. *Euſ.* lib. 10. præp. c. 2. ubi & memorat Pythagoram peregrinatum uſque ad Indorum Brachmanes. Idem authoritate Alexandri

cujuſdam *Clemens* lib. 1. ϛρωμ. pag. 304. teſtatur, qui ait: ἀκηκοέναι τε πρὸς τούτοις Γαλατῶν καὶ Βραχμάνων τὸν Πυθαγόραν βούλεται. i. e. *Vult præterea Pythagoram Gallos audiviſſe & Brachmanes.* Philoſtratus lib. 8. Apoll. cap. 5. *qui, Indorum Sapientes, à quibus ejus, quam ſecutus eſt Pythagoras, Sapientiæ principia manarunt.* De *Brachmanis* & German: eorumque inſtitutis ac Philoſophia, qui carptim omnia velit, legat *Strabonem* lib. 15. Geogr. Eos ipſum etiam docuiſſe documenta mentium id eſt per quæ Mens cujuſque & ingenium noſcitur, vult *Apulejus* Florid. 11. Poſteà reverſus eſt Pyth. Samum, uti teſtatur in ejus vita *Iamblichus* cap. 5. natus annos circiter 50. invenitque illam inſulam occupari tyrannide Polycratis; ceu teſtatur *Strab.* lib. 14. Ideo exinde ire contendit venitque in Delum & poſtea in Cretam & Spartam, teſte *Iamblicho*. *Iuſtinus* lib. 20. cap. 4. ait; *quod Babylone regreſſus contenderit Cretam & Lacedæmona ad cognoſcendas Minois & Lycurgi inclytas ea tempeſtate leges.* Addit *Iamblichus* Ἐν Κρήτῃ δὲ καὶ ἐν Σπάρτῃ τῶν νόμων ἕνεκα διέτριψα. i. e. *Legum cauſa in Creta & Sparta quoque verſatus eſt.* Sed *Valerius* lib. 8. cap. 7. ext. 2. *A Perſis dicit*

dicit eum Cretam & Lacedæmona (forſan brevitati ſtudens, ut & Juſtinus, cætera, quæ *Iamblichus* & *Strabo* exprimunt, omiſit) *navigaſſe*, quarum *Legibus ac Moribus inſpectis ad Olympicum certamen deſcendit. Iſocrates* in Laudatione Buſiridis tradit quomodo Philoſophiam & Sacra redux Ægypto intulerit Græciæ. Πυθαγόρας ὁ ἀφικόμενος εἰς Αἴγυπτον καὶ μαθητὴς ἐκείνων γενόμενος τήν τε ἄλλην φιλοσοφίαν πρῶτος εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐκόμισε καὶ τὰς περὶ τὰς θυσίας τε καὶ τὰς ἁγιστείας τὰς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐπεφανέστερον τῶν ἄλλων ἐσπούδασεν. i. e. *cum in Ægyptum veniſſet & factus eſſet eorum diſcipulus reliquam Philoſophiam primus Græciæ intulit, tum ſacrificiorum & conſecrationum in templis majus ſtudium, quàm cæteri, habuit.* Poſteà, ſic *Iamblichus*, denuo atque iterum domum remeavit. v. Samum. Interea dum ſic agit, quæ didicerat, acriter propugnabat, ceu teſtatur idem. inſiſtens doctrinæ modo allegorico ac Symbolis Ægyptiorumque diſciplinis. Locum ibidem quoque ſibi præparavit à ſemicirculo *Hemicyclium* Pythagoræ vocitatum, in quo Samii deinceps de rebus Politicis conſultabant. Sic loco citato *Iamblichus* in ejus vit. cap. 5.

Πυθαγόρου καλούμενον ἔτι καὶ νῦν ἡμικύκλιον, ἐν ᾧ νῦν Σάμιοι περὶ τῶν κοινῶν βουλεύονται. ſic & *Antiphon* ap. *Malchum ſive Porph.* dicunt παρελθόντα εἰς Ἰωνίαν κατασκευάσαι ἐν τῇ πατρίδι διδασκαλεῖον τὸ Πυθαγόρου καλούμενον ὅτι καὶ νῦν ἡμικύκλιον. i. e. *reverſum in Ioniam ludum in Patria aperuiſſe, quem Pythagoræ Hemicyclium jam etiam appellant.* Et addit *Iambl.* quod extra urbem Ἔξωτε πόλεως οἰκεῖον τῆς αὐτοῦ φιλοσοφίας ἄντρον ποιησάμενος ἐν τούτῳ τὰ πολλὰ τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας διέτριβε καὶ τὴν ζήτησιν ἐποιεῖτο τῶν ἐν τοῖς μαθήμασι χρησίμων, τὸν αὐτὸν τρόπον Μίνῳ τῷ τοῦ Διὸς υἱῷ διανοηθείς. i. e. *proprium Philoſophiæ ſuæ fecit antrum, in quo maximam partem noctes atque dies verſabatur & quæſtiones inſtituebat eorum quæ diſciplinis utilia eſſent. Eundem morem cum animo volutans, quem Minos Iovis filius tenuerat.* Subjungit denique idem, quod præter Politicam ſcientiam συνετέλεσε τὴν περὶ τῶν οὐρανίων ἐπιστήμην καὶ ταῖς ἀποδείξεσι αὐτῆς ὅλαις ταῖς Ἀριθμητικαῖς καὶ ταῖς Γεωμετρικαῖς διέλασεν. i. e. *de rebus cæleſtibus ſcientiam conſummarit, eamque demonſtrationibus univerſis tam Arithmeticis, quàm Geometricis percurrerit.* adeo ut tota Græcia eum admi-

rari

rari cœperit, & undequaque ad ipſum confluxerint plurimi. Jam dicemus ut in Italiam venerit.

Cap. VII.

Cur Pythagoras *in Italiam venit & quando. in qua* Italiæ *parte conſedit & docuit. fama ejus & laus ex ingenio & eruditione & honor. tantum* Philoſophus *audiri voluit & cur. licet non fuerit primus Philoſophus. & quomodo dicta ab eo Philoſophia, diſtincta ſit à σοφία, & quæ illa & hæc.*

QUare in Italiam venit Pyth. refert *Strabo* lib. 14. p. m. 608. Ἐπανιόντα, inquit, ἐκεῖθεν Sc. Babylone ὁρῶντα ἐπισυμμένουσαν τὴν τυραννίδα Πολυκράτους πλεύσαντα εἰς Ἰταλίαν ἐκεῖ διατελέσαι τὸν βίον. i. e. *cum reverſus eſſet adhuc perdurante Tyrannide Polycratis in Italiam navigans ibi vitam contrivit.* Sic etiam *Laertius* in ejus vita. *Iamblichus* cap. 6. in ejus vit. cauſam fuiſſe dicit, *quod cum fugeret Politica negotia & Samiorum negligentiam in literis*, ἀπῆρεν εἰς Ἰταλίαν πατρίδα ἡγησάμενος τὴν πλειόνων ἀνεχόντων πρὸς τὸ μανθάνειν ἠθικῶς ἔχουσαν χώραν. i. e. *in Italiam diſceſſit Patriam reputans quæ quàm plurimos haberet benè erga literas affectos.* Quando autem eò venerit docet *Gellius* lib. 17. cap. 21. *Pythagoras*, in-

quit, *Samius in Italiam venit Tarquinii filio Regnum obtinente, cui cognomentum ſuperbus fuit*. ſic *Cicero* quoque 1. Tuſc.4. & *Livius* l. cit. illud tempus conjicit in Servium Tullium Regem. qui dicit, quod tunc conſederit in Italiæ ea ora, quæ eſt circa Metapontum Heracleamque & Crotonam, ubi ſtudiis ſuis & diſcipulis floruiſſe perhibetur. *Crotonam*, inquit Juſtinus lib. 20. cap.4. *venit populumque in luxuriam lapſum ſua authoritate ad uſum frugalitatis revocavit*. Sic etiam *Diogenes Laert*. lib.8. in ejus vit. *In Italiæ eam partem*, ut *Valer*. lib. 8. cap. 7. *quæ tunc major Græcia appellabatur*, *perrexit*, *in qua plurimis opulentiſque urbibus effectus ſuorum* ſtudiorum *approbavit. cujus ardentem rogum plenis Venerationis oculis Metapontus aſpexit*. vid. & *Auguſtin*. lib.8. cap.2. & *Cicero* ſuprà citatus, *Pythagoras*, inquit, *tenuit Magnam Græciam cum honore & diſciplina*, *tum etiam authoritate*. Lege *Iamblichum* in ejus vit. cap. 6. ubi oſtendit, quid ibidem egerit, tum quæ ad civilem vitam tum quæ ad Philoſophiam Specialiter pertinebant. quomodo hic famam & authoritatem obtinuerit Pythagoras paucis ſic docet *Iſocrates* in Laud.

Laud. Buſiridis: Τοσοῦτον γὰρ, inquit, εὐδοξίᾳ τοὺς ἄλλους ὑπερέβαλεν, ὥς τε τοὺς νεωτέρους ἅπαντας ἐπιθυμεῖν αὐτοῦ μαθητὰς εἶναι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἥδιον ὁρᾶν τοὺς παῖδας τοὺς αὐτῶν ἐκείνῳ συγγιγνομένους ἢ τῶν οἰκείων ἐπιμελουμένους. i. e. *in tantum nobilitate cæteris excelluit, ut & adoleſcentes omnes ejus diſcipuli eſſe cuperent. Et ſenes cum eo vivere mallent & liberos ſuos, quàm rem familiarem, curare.* Hic breviter recenſebo, quomodo famam illam ingenio ſuo atque eruditione promeruerit. *Clementi* Alexandr. lib. 1. ϛρωμ. ob ingenium, & eruditionem dicitur μέγας. ſic etiam *Euſeb.* lib. 14. præp. cap. 2. *Lactantio* de ira cap. 10. *Magnæ ſectæ princeps. Euſeb.* lib. 11. cap. 6. *Majorem* eum Platone potentioremque virum appellat. & *Iamblichus* in ejus vit. cap. 1. ἀρχηγὸν καὶ πατέρα τῆς Θείας Φιλοσοφίας. i. e. *principem & Patrem divinæ Philoſophiæ. Omnis Sapientiæ dicitur peritus Iamblicho* in ejus vit. cap. 29. ubi deſcribit, in quibus ejus Sapientia conſiſtebat. & *Plinio* lib. 25. cap. 2. *Clarus* ſapientia appellatur. vid. ap. *Iamblich.* cap. 15. ejus encomium in carmine ab Empedocle ipſi datum, pòſt quod ſic *Iambl.* τὸ γὰρ περιώσια καὶ τῶν

ὄντων πάντων λεύσσεσκεν ἕκαςον καὶ πατρίδων πλεῖστον καὶ τὰ ἐοικότα, ἐμφατικὰ μάλιστα τῆς ἐξαιρέτου καὶ ἀκριβεστέρας παρὰ τοὺς ἄλλους διοργανώσεως ἢ ἔντε τῷ ὁρᾷν καὶ τῷ ἀκούειν καὶ τῷ νοεῖν. i. e. *Superflua & rerum omnium quodcunque videbat & mentium divitias & id genus alia, quæ maximè evidentia erant eximii illius & exactioris præter reliquos apparatus, cum in videndo, tum etiam in audiendo cogitandoque.* Apud *Theodoretum* lib.2. Græc. Aff. citatus Xenophon in iis, quæ ad Æſchinem Socraticum ſcripſit, Sapientiam hujus Philoſophi extollens ſic loquitur: Αἰγύπτου γὰρ ἠράσθησαν καὶ τῆς Πυθαγόρου τερατώδους σοφίας. i.e. *Adamarunt ſc: duo Philoſophi Plato & Ariſtippus Ægyptum monſtroſamque Pythagoræ Sapientiam.* v. *Euſeb.* lib. 14. præp. ev. cap. 4. In carmine quod Iön Chius de ſeipſo ſcripſit apud *Laertium* in vita Pherecydis dicitur Πυθαγόρας ἐτύμως ὁ σοφὸς. i. e. *Pythagoras ſummè Sapiens.* & ap. *Valerium M.* lib. 8. cap. 7. §. 2. ext. *Perfectiſſimum opus Sapientiæ à juventa ingreſſus.* Specialiter ejus ingenium laudatur *Apulejo* lib. 2. Flor. cap. 26. & *Iamblicho* in vit. ejus c. 32. ob quod &c. apud Crotoniatas referente eodem cap. 10. vocabatur

batur Θεῖος i. *Divinus* & Θειότατος i. *Diviniſſimus* cap. 29. & Philoſophia ejus eſſe à Deo cap: 1. & Θεῖα ibid. cap. 6. Θείας ὑποθήκας i. *ejus Divinas præceptiones vocat*. & cap. 17. Θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐπιστάμων. i. e. *rerum Divinarum humanarumque peritus*. diciturque cap. 29. in eo fuiſſe θαυμαστὸν τὸ εἶδος τῆς σοφίας. i. e. *perfectiſſima ſpecies ſapientiæ*. Huc pertinet ejus *Magia Plinio* lib. 24. cap. 17. celebrata, quam conſectatus *Mag. Coriaceſiam* & *Calliciam* didicerat, ita eo authore magna Græcia omni Sapientia impleta eſt, ut tradit *Iamblichus* in vita ejus cap. 29. ut &, Πυθαγόραν μετὰ τῶν θεῶν κατηρίθμουν ὡς ἀγαθόν τινα δαίμονα καὶ φιλανθρωπότατον. i. e. *Divis annumerarent ceu bonum aliquem hominiſque amantiſſimum genium*. unde & Δαιμόνιος ἀνὴρ eidem nuncupatus eſt. qualem autem eum nominarunt & ut Deum veniſſe in terras arbitrati ſunt tradit *Iamblichus* cap. 6. vit. ejus: & quod proverbium inde ſit natum, τὸ ἐκ Σάμου Κομήτην ἐπὶ τῷ σεμνοτάτῳ διακηρύττει. i. e. *Samius Capillatus de honeſtiſſimo ac religioſiſſimo dici ſolet*: Idem refert authoritate *Ariſtotelis* diviſionem eam obtinuiſſe inter ea quæ maximè arcana ſunt

animantium ratione prædƖitorum, ut alius quidem ſit Deus, alius homo, alius autem *Pythagoras*. Quin imò etiam pro Deo illum cultum fuiſſe teſtatur *Iuſtinus* lib.20. cap.4 ubi; *Cujus tanta admiratio fuit ut ex domo ejus templum facerent; eumque pro Deo colerent.* paulò aliter hæc *Valer. Max.* lib.8. cap.15. *Opulentiſſima*, inquit, *Crotoniatarum civitas tam frequenter venerata poſt mortem* ſc. ejus Pyth. *Domum Cereris Sacrarium fecit; Quantumque illa urbs viguit & Dea in hominis memoria & homo in Deæ religione cultus eſt.* Cæterum licet, cum viveret ac doceret, tanto in honore paſſim ſit habitus ob Sapientiam ſuam, non tamen eam ſibi tribui voluit, cum non σοφὸν, ſed *Philoſophum*. i. e. Sapientiæ cupidum ſive amantem tantum ſe appellari cavit & deinceps hoc nomen in ejus ſucceſſoribus retineri juſſit. *Laertius* in procem. φιλοσοφίαν δὲ πρῶτος ὠνόμασε Πυθαγόρας καὶ ἑαυτὸν φιλόσοφον. i. e. *Philoſophiam Pythagoras primus appellavit, ſeque Philoſophum ſc. Coram Leonte Tyranno.* Pergit, θᾶττον δὲ ἐκαλεῖτο σοφία καὶ σοφὸς ὁ ταύτην ἐπαγγελλόμενος, ὃς εἴη ἂν κατ᾽ ἀκρότητα ψυχῆς ἀπηκειβωμένος., φιλόσοφος δὲ ὁ σοφίαν ἀσπαζόμενος. i. e. *Ante Sapientia*

tia

tia dicta & qui hanc Profitebatur Σοφὸς i. *Sapiens*, quicunque ad ſummam animi virtutem excreverunt. *Philoſophus autem dicebatur, qui erat Sapientiæ ſtudioſus.* rationem jam ante dederat ſc. μηδένα γὰρ εἶναι σοφὸν ἄνθρωπον ἀλλ' ἢ Θεόν. i. e. *nullum enim hominum, ſed ſolum Deum eſſe Sapientem.* videamus *Iamblichum* in ejus vita. cap. 12. & 29. Φιλοσοφίαν μὲν οὖν, inquit, πρῶτος αὐτὸς ὠνόμασε καὶ ὄρεξιν αὐτὴν εἶπεν εἶναι καὶ οἱονεὶ φιλίαν σοφίας. i. e. *Philoſophiam itaque ipſe primus appellavit eamque appetitum dixit eſſe & veluti amorem Sapientiæ.* addit quoque quid ſit Sapientia. σοφίαν δὲ ἐπιστήμην τῆς ἐν τοῖς οὖσιν ἀληθείας καὶ τὴν σοφίαν εἶναι τῶν κυρίως ὄντων ἀλλὰ οὐχὶ τῶν ὁμωνύμως. i. e. *Sapientiam rerum quæ verè & per ſe ſunt* &c. *Clemens* lib. 1. στρωμ. pag. 300. Πυθαγόρας φιλόσοφον ἑαυτὸν πρῶτος ἀνηγόρευσεν. Unde ſatis intelligimus Pythagoram non abſolutè fuiſſe primum Philoſophum, ſed tantum ita ſe modeſtiæ ergo appellari voluiſſe, cum aliàs Anaxagoras & Xenophanes ejus temporibus viventes etiam fuerint Philoſophi. Et ante eum Philoſophi, qui erant Sapientes ſuperbiæ titulo & dicebantur & dici volebant. *Sapientum nomen,*

men, inquit *Cicero* 5. Tuſcul. q. 8. *uſque ad Pythagoræ manavit ætatem.* Et *Auguſtinus* lib. 8. cap. 2. civit. *Nam cum antea Sapientes appellarentur, qui modo quodam laudabilis vitæ aliis præſtare videbantur, iſte interrogatus quid profiteretur, Philoſophum ſe eſſe reſpondit, id eſt, eſt ſtudioſum & amatorem Sapientiæ. quoniam ſapientem profiteri arrogantiſſimum videbatur* v. *Euſeb.* lib. 10. præp. cap. 2. & *Auguſtin.* lib. 18. civ. cap. 25. & *Lactantius* lib. 3. cap. 14. & lib. 3. cap. 2. *At enim*, inquit, *verecundiæ cauſa ſtudioſos ſe Sapientiæ non ſapientes vocaverunt. imo vero Pythagoras, qui hoc primus nomen invenit, cum paulò plus ſaperet quàm illi priores, qui ſe Sapientes putarunt, intellexit nullo humano ſtudio poſſe ad ſapientiam perveniri & ideo non oportere incomprehenſa atque imperfectæ rei perfectum nomen imponi* v. *Apulejum* in Apol. 6. & *Valer. M.* lib. 8. cap. 7. §. 2. extr. jam proximè dicendum de varietate Philoſophiæ Pythagoricæ, deinde de diſcipulis Pythagoræ.

Digitized by Google

Cap. VIII.

Philoſophia Pythagorica *ut diſtincta in* purgantem & perficientem. *& quæ utraque pars. item,* in Theoreticam & Practicam. & *in* Exotericam & Eſotericam. *quarum illa Politica, hæc Scholaſtica. Explicatur utraque. quæ* Acuſmatica & Mathematica *philoſ. etiam utraque explicatur. quæ ἀκούσματα & eorum diviſio.* Matheſeos *quædam partes uti* Phyſicæ *præſtruebantur. & qui* Phyſici. *ad* Phyſiſicam *etiam pertinebat* Theologia, *quæ per numeros exprimebatur. item* Medicina, *quæ ut tradita & exculta à Pythagoricis, item* Muſica & Divinatio, *oſtenditur.*

DIſtingui poteſt Pythagoræ Philoſophia in *Purgantem* & *Perficientem*. quod diſcimus ex *Hieroclis* verbis, in commentar. Carminum Pythagoricorum, ubi; Φιλοσοφία ἐστὶ ζωῆς ἀνθρωπίνης κάθαρσις καὶ τελειότης. i. *Philoſophia eſt vitæ humanæ purgatio atque perfectio.* priorem ſic explicat: κάθαρσις μὲν ἀπὸ τῆς ὑλικῆς ἀλογίας καὶ τοῦ θνητοῦ σώματος. i.e. *purgatio quidem cum fæce rationi contraria mortalique corpore liberat.* poſteriorem ſic: τελειότης δὲ, τῆς οἰκείας εὐζωίας ἀνάληψις πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν ἐπανάγουσα. i.e. *Perfectio v. cum ſuæ vitæ rerum parata præſtantia ad Divinam ſimilitudinem reducit.* primam *Iamblichus* c. 16. in ejus vit. deſcribit & vocat καθάρτησιν

ψυχῶν.

ψυχῶν. *purgationem* animorum &c. κατάστασιν i. *Diſpoſitionem* c. 20. & addit; πολέμιον δὲ ἡγεῖτο τὴν ἀγριότητα περὶ τοιαύτην διαγωγήν. i. *ferocitatem autem ad hanc inſtitutionem inimicam eſſe cenſebat.* utramque complectitur *Iamblichus* in Protrept. cap. 13. Εἰ τοίνυν καὶ ἀρετὴν τελείαν καὶ κάθαρσιν τῆς ψυχῆς φιλοσοφία μόνη παρέχειν πέφυκε, μόνης αὐτῆς ἀντιλαμβάνεσθαι ἄξιον i.e. *Quod ſi igitur & perfectam virtutem & animi purgationem ſola Philoſophia præbere ſolet, eam ſolam apprehendendam eſſe æquum eſt.* ſubjungit: εἰς γὰρ θεῶν γένος μὴ φιλοσοφήσαντι καὶ παντελῶς καθαρῷ ἀπιόντι οὐ θέμις ἀφικνεῖσθαι ἄλλῳ ἢ τῷ φιλομαθεῖ. i. e. *nam in Deorum contubernium alii, qui Philoſophatus non ſit, quique omnino purus non abierit, non eſt fas pervenire. Hierocles* ταῦτα δὲ, inquit, πέφυκεν ἀρετὴ καὶ ἀλήθεια μάλιστα ἀπεργάζεσθαι. ἡ μὲν τὴν ἀμετρίαν τῶν παθῶν ἐξορίζουσα ἡ δὲ τὸ θεῖον εἶδος ἐκφυῶς ἔχουσα προσκτωμένη. i. e. *quæ duo quoniam virtute & veritate fieri maximè natura comparatum eſt. Earum illa quidem tollit perturbationum intemperiem, iſta autem Divinam formam, ſi rectè ſe habeat, inducit.* Hæc diſtinctio æquivalet ei quæ eſt in *Theoreticam* & *Practicam* communiter apud

pud Philoſophos adhiberi ſolitæ. quod ſic etiam docet idem *Hierocles* ubi de aureis *Pyth.* Carminibus: περιέχει γὰρ Sc. ἔπη Πυθαγορικὰ πάσης φιλοσοφίας πρακτικῆς καὶ θεωρητικῆς, τὰ καθόλε δόγματα, δι' ὧν ἄν τις ἀλήθειαν καὶ ἀρετὴν κτήσαιτο καὶ ἐὰν καθαρὸν ἀπολαύοι καὶ πρὸς Θεὸν ὁμοίωσιν εὐτυχήσειε. i. e. *continent enim Carmina Pythagorica totius Philoſophiæ, quæ in agendo & quæ in contemplando verſatur decreta ſumma. quibus non ſolum veritatem atque virtutem ſibi quiſque comparet, ſed purus etiam Deoque ſimilis facile efficiatur.* Et huic etiam congruebat diviſio in Ἐξωτερικὴν & ἐσωτερικὴν φιλοσοφίαν. priori voce utitur *Iamblichus* in protreptico c.21, illamque refert ad Reipublicæ meditanes & ſic Politica magis erat quàm Scholaſtica, quique illam tenebant extra ſocietatem Scholæ Pythagoricæ Reipublicæ & Politicis muniis erant dediti, in iiſque ſe exercebant Pythagoram tantum audire ſoliti, nec præcepta ejus interiora obſervare, erant hi οἱ ἔξω i. extranei ſc. ſectæ Pythagoricæ. *Iambl.* in vit. *Pyth.* c.17. dicuntur πολιτικοὶ ubi ſic; οἵπερ ἐλαλοῦντο Πολιτικοὶ καὶ Οἰκονομικοί τινες καὶ νομοθετικοὶ ὄντες: i. e. *qui vulgò Politici & Oeconomici & quaſi legiſlatores*

res dicebantur, ſic dicto loco idem *Iamblichus*, ἐξωτερικὰς ἐπιλύσεις & ἐξωτερικὰς ἐννοίας. i. *Extraneas ſolutiones & extraneas notiones appellat.* atque ἐξωτερικὸν opponit ἀκροαματικῷ hoc eſt *accurato* & *recondito*, quod tantum eruditis auditoribus conveniebat. Ἐσωτερικοὶ deſcribitur à *Iamblicho* in illis Pythagoræ diſcipulis, qui idem nomen poſt varia exercitia acquirebant ſc. in ejus vit. cap. 17. ubi; αὐτοὶ δὲ οἱ μὲν ἄξιοι ἐφαίνοντο τοῦ μετέχειν δογμάτων ἐκ τοῦ βίου καὶ τῆς ἄλλης ἐπιεικείας κριθέντες μετὰ τὴν πενταετῆ σιωπὴν ἐσωτερικοὶ λοιπὸν ἐγίνοντο. i. e. *Ipſi qui quidem digni videbantur ut dogmatum fierent participes ex vita quam tranſegiſſent, partim ex reliqua vitæ morumque moderatione & æquitate judicati poſt ſilentium quinquennale interiores fiebant.* quomodo autem illi & ſecretiores atque interioris admiſſionis erant, narrat in ſeq. Priores ergo practicam Philoſophiam, & hi Theoreticam præcipue amplectebantur atque exercebant, licet & exoterici etiam aliquando varia deſumſerint è placitis Eſotericorum, quæ divina & humana erant. hi *Eſoterici* à more demonſtrandi & probandi Mathematico etiam hanc Philoſophiam appellabant μαθηματικήν.

κῶν. ſecundum ergo eam dicti Mathematici non ſimpliciter aſſerebant ſententias, ſed & per rationes probabant & è cauſis ſive principiis. Et ſic cum Mathematica *Eſoterica* conveniebat, & Exotericæ utraque opponebatur & Acuſmaticæ, quod docemur apud *Iamblich.* in vit. Pyth. cap. 28. ubi; καθ' ἄλλον δ' αὖ τρόπον δύο ἦν εἴδη τῆς φιλοσοφίας. δύο γὰρ ἦν γένη καὶ τῶν μεταχειριζομένων αὐτήν, οἱ μὲν ἀκουσματικοί, οἱ δὲ Μαθηματικοί, ὡμολογοῦντο Πυθαγόρειοι εἶναι ὑπὸ τῶν ἑτέρων. i. e. *Iuxta alium autem modum duæ erant Philoſophiæ formæ ſive ſpecies. Duo quippe eorum, qui eam tractarent & manibus quaſi verſarent, genera erant.* Alii *quidem Acuſmatici* h. eſt, auditores: *alii vero Mathematici* i. e. qui diſciplinis vacabant, *ab aliis agnoſcebantur Pythagorei eſſe.* & addit, quod iidem ἀκουσματικοὺς ad eorum *Pyth.* numerum non referebant neque eorum opus ac totam actionem Pythagoræ, ſed Hippaſi eſſe judicabant. *Acuſmaticorum* Philoſophica ſtudia ſic *Iambl.* in ſeq. deſcribit: ἡ μὲν ἀκουσματικῶν φιλοσοφία, ἀκούσματα ἀναπόδεικτα καὶ ἄνευ λόγων, ὅτι οὕτω πρακτέον καὶ τ' ἄλλα, ὅσα παρ' ἐκείνου ἐρρέθη, ταῦτα πειρῶνται διαφυλάττειν ὡς

θεῖα δόγματα. αὐτοὶ δὲ παρ' αὐτοῖς ὑπολαμβάνουσι τούτους ἔχειν βέλτιστα πρὸς φρόνησιν, οἵτινες πλεῖστα ἀκούσματα ἔσχον. i. e. *Philoſophia horum auditorum in auditionibus nudis conſiſtit, idque abſque ulla ratione, & demonſtratione, quia ita agendum eſt, & reliqua quæcunque dicta ſunt ab illo ceu divina oracula cuſtodire conantur. Ipſi verò apud ſeipſos hos optime erga prudentiam affectos eſſe exiſtimant, qui plurima collectanea ejus excerpta habebant.* Porrò in ſeq. deſcribit & partitur ἀκούσματα eorum ſic: Πάντα δὲ τοιαῦτα ἀκούσματα διῄρηται εἰς τρία εἴδη. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν τί ἐστι, σημαίνει. τὰ δὲ, τί μάλιστα. τὰ δὲ τί δεῖ πράττειν. τὰ μὲν οὖν τί ἐστι, τοιαῦτα. οἷον, τί ἐστιν αἱ Μακάρων νῆσοι, ἥλιος, σελήνη τί ἐστι ἐν Δελφοῖς μαντεῖον τετρακτὺς, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἁρμονία, ἐν ᾗ αἱ Σειρῆνες. τὰ δὲ τί μάλιστα, οἷον τί τὸ δικαιότατον; Θύειν. τί τὸ σοφώτατον; ἀριθμός. δεύτερον δὲ, τὸ τοῖς πράγμασι τιθέμενον. τί σοφώτατον τῶν παρ' ἡμῖν; Ιατρική. τί κάλλιστον; ἁρμονία. τί κράτιστον; γνώμη. τί ἄριστον; εὐδαιμονία. τί δὲ ἀληθέστατον λέγεται; ὅτι πονηροὶ οἱ ἄνθρωποι. i. e. *Iſtiuſmodi ſcripta omnia auditione percepta in tres ſpecies dividuntur. quidam enim ex illis quid ſunt, ſignificant. alia vero quid maximè:*

mè: rurſus alia quid facere vel non facere oporteat. Ea quæ quid ſunt ſignificant, hujuſmodi ſunt veluti; quid ſunt beatorum inſulæ, Sol, Luna. quid ſit Delphicum illud oraculum. Tetractus vel quaternarius numerus. quænam illa ſit harmonia, in qua ſint Syrenes. quæ verò quod maximè ſignificant, talia ſunt. veluti, quid eſt juſtiſſimum? ſacrificare. quid ſapientiſſimum? numerus. ſecundo loco, quod rebus nomina imponit. quid ſapientiſſimum rerum humanarum? medicina. quid pulcerrimum? harmonia & concentus. Quid potentiſſimum? ſententia. Quid optimum? felicitas. Quid veriſſimum eſſe dicitur? homines malos eſſe. Secundi generis ἀκȣ́σματα dicit convenire cum Sapientum dictis. tertii generis ἀκȣ́σματα in ſequentibus exponit. ſed ea nos latius in Philoſophia Pythagoræ & Pythagoræorum practica poſteà exponemns. Et de primò genere in Theoretica Phil. Scilicet hæc *Acuſmatica* & *contemplativam* & *activam* Philoſophiam Spectabat, uti è ſupra citatis ſatis liquet. atque ſic quoque intelligendum eſt, quod *Acuſmatici* adultiores erant auditores & Politicis occupati curis, qui ſe non uſque adeo demonſtrationibus & ſollicitis anquiſitioni-

bus intendere poterant. contra verò *Mathematici* erant juniores, qui hoc tantum agebant, id eſt, ſe ſpeculationibus & cæt: ſtudiis totos dabant. Eorum Philoſophia erat μετὰ λόγων. Et ejuſmodi erant, contra quos *S. Empiricus* dubitationem Scepticam venditans copioſe ſcripſit. Optimum ego erat Philoſophorum genus *Mathematicorum*. ex adverſo autem *Acuſmatici* ſimplices ac creduli Philoſophi erant qui præcepta & dogmata citra rationis examen admittebant tanquam immobilia. Quemadmodum ergò, ut dictum, *Exoterici* cum *Acuſmaticis* conveniebant, ita quoque differebant, in eo: quod *Exoterici* quicunque eſſe poterant, vel Pythagorici vel Extranei erant. *Acuſmatici* v. ſoli *Pythagorici*. ſiquidem tractabant ea, quæ ad vitam pertinebant, ſed tantum *Pythagoricam*. Illi v. quæ ad *communem* & *civilem* dirigebantur. licet aliquando uſi dicantur ἀκȣ́σμασι quibuſdam. Ideo & *Iamblichus* quoque *Acuſmaticæ* triplicem oſtendit uſum cap. 21. lib. 2. i. protrept. dicitque ſymbolorum, quæ etiam ſunt inter Ἀκȣ́σματα, modum unum interpretandi Symb. exiſtere proprium ſectæ *Pythagoricæ* atque *arcanum* eſſe nec aliis vul-

vulgandum. Alium verò *popularem*, quique omnibus communiter tradi poſſit. tertium dicit eſſe *medium* inter utrumque, non omninò popularem nec palam *Pythagoricum*, ſed nec ab utroque remotum. quæ omnia ibidem prolixius exſequitur. ubi tamen ſemper, qui ad arcana iſtius Philoſ. admittebantur ſunt dicendi ἐσωτερικοὶ. Et ſciendum, quod hæc ἐσωτερικὴ includebat Μαθηματικὴν, non tam in ſua latitudine, quâ demonſtrativam ſic in genere dictam Philoſ. memoravimus, ſed ſpecialem in *numeris* ſc. & *figuris* conſiſtentem. ita ut Ἐσωτερικοὶ præmittere ſuis ſacris tenerentur *Muſicam*, *Aſtronomiam* & *Geometriam*, quibus potiſſimum animi à ſenſibilibus abſtracti aptiores fiebant percipiendis intelligibilibus faciliuſque præparabantur per virtutum ſtudia ad beatitudinem. ſic *Iamblichus* in vit. Pyth. cap. 32. vid. & Porphyrium in vit. Pyth. quod Mathemata cæteram Philoſophiam præceſſerint apud Pythagoricos (quod & Plato aliique obſervaſſe dicuntur) docet quoque *Aulus Gellius* lib. 1. cap. 9. *Hi prorſus* ſc. qui tacebant, *appellabantur intra tempus tacendi audiendique* ἀκουστικοί. *At ubi res didicerant rerum o-*

mnium difficillimas, tacere, audire atque eſſe jam cœperant ſilentio eruditi, cui erat nomen ἐχεμυθία; *tum verba facere & quærere, quæque audiſſent ſcribere & quæ ipſi opinarentur, expromere poteſtas erat. Hi dicebantur in eo tempore* μαθηματικοὶ; *ab his ſcilicet artibus, quas jam diſcere atque meditari inceptaverant; quoniam Geometriam & Gnomonicam, Muſicam cæteraſque item diſciplinas altiores* μαθήματα *Græci appellabant. & poſt: Exinde his ſcientiæ ſtudiis ornati ad perſpicienda mundi opera & principia naturæ procedebant ac tunc denique nominabantur* φυσικοί. Atque ſic intelligimus, quod dicta μαθήματα præſtiterint ſtudia προπαιδευτικὰ ad interiorem naturæ inquiſitionem contendentibus. & hanc tanquam & difficiliorem & digniorem olim ſpectatam. ſciendum quoque quod ſub *Phyſica* illa etiam continebatur *Theologia*, ita ut non tantum de principiis & elementis rerum ac corporibus &c. egerint, ſed etiam de Deo & rebus Divinis. v. *Iamblichum* in vit. Pyth. cap. 29. atque ideo ejuſmodi *Phyſicos* doctiſſimos appellat *S. Empiricus*. ita *Iamblichus* l. c. Pythagoræ Sapientiam laudans ſic loquitur; τὴν περὶ τῶν νοητῶν καὶ περὶ θεῶν ἐπιστήμην παραδίδω-

διδάσκει. ἔπειτα τὰ φυσικὰ πάντα ἀναδιδάσκει. i. e. *eam ſcientiam tradit, quæ erat de intellibilibus & Diis. Deinde Phyſica omnia docet.* ubi & intelligibilia diſtingui oportet à Diis ſive Divinis, velut *Metaphyſica* à *Theologicis.* & hoc ultimum genus erat apud Pythagoricos tanquam ſemotum & arcanum ſilentioque premendum, quò ἀκουσμάτων συμβολικῶν interpretamenta referri debebant. etiam numeri, quibus ad Divina exprimenda utebantur. v. *Iamblich.* in vit. Pyth. cap. 28. audiamus ipſum: ἐκ δὴ τούτων φανερὸν γέγονεν, ὅτι τῶν ἀριθμῶν ὡρισμένην οὐσίαν τῶν θεῶν περὶ τῶν Ὀρφικῶν παρέλαβεν. Ἐποιεῖτο δὲ διὰ τῶν αὐτῶν ἀριθμῶν καὶ θαυμαστὴν πρόγνωσιν καὶ θεραπείαν τῶν θεῶν καὶ τοὺς ἀριθμοὺς, ὅτι μάλιστα συγγενεστάτην. i. e. *Ex his notum eſt, quod naturam numerorum, quâ Deorum indoles naturaque definitur ab Orphicis deſumſerit. faciebat autem per eoſdem numeros etiam admirabilem prænotionem & cultum Deorum juxta numeros, quam maximè cognatum.* Addo quoque, quod Pythagoræ memorati diſcipuli *Medicinam* amplexi ſint atque exercuerint. ſic *Ælian.* lib. 9. var. Hiſt. cap. 21. λέγουσι τοὺς Πυθαγορείους πάνυ σφόδρα τὴν περὶ Ἰατρικὴν σπουδάσαι τέχνην.

i.e. *Dicunt Pythagoræos ſummum ſtudium & operam medicandi facultati novaſſe.* Plenius *Iamblichus* in vit. Pythagoræ cap. 29. refert eos præter Muſicam divinandique artem hoc ſtudium Medicinæ adamaſſe. Τῶν δὲ, inquit, ἐπιστημῶν οὐχ ἥκιστα φασὶν αὐτοὺς τοὺς Πυθαγορείους τιμᾶν Μουσικήν τε καὶ Ἰατρικὴν καὶ Μαντικὴν & pòſt. Τῆς Ἰατρικῆς μάλιστα μὲν ἀποδέχεσθαι τὸ διαιτητικὸν εἶδος. καὶ εἶναι ἀκριβεστάτους ἐν τούτῳ καὶ πειρᾶσθαι πρῶτον μὲν καταμανθάνειν σημεῖα συμμετρίας πόνων τε καὶ σιτῶν καὶ ἀναπαύσεως. ἔπειτα περὶ αὐτῆς κατασκευῆς τῶν προσφερομένων σχεδὸν πρώτους ἐπιχειρῆσαί τε πραγματεύεσθαι καὶ διορίζων. i. e. *Scientiarum non minimè ajunt Pythagoreos excolere & in Pretio habere Muſicen & medendi divinandique artem. Medicinæ verò maxime recipere eos partem illam quæ videndi rationem præſtat. atque ea eſſe longe exactiſſimos & conari primum quidem perdiſcere. Signa temperamenti, exercitiorum, potus & quietis. Deinde de ipſa confectione quæ aſſumuntur penè primos conatos eſſe & commentari & definire.* Quemadmodum autem *Chyrurgicam* &c. præ reliq. excoluerint, refert in ſeq. ἅψασθαι δὲ χρὴ καὶ καταπλασμάτων ἐπὶ πλείω τοὺς Πυθαγορείους τῶν ἐμπροσθέν.

ϑέν. τὰ δὲ περὶ τὰς φαρμακείας ἧττον δοκιμάζειν. αὐτῶν δὲ τούτων τοῖς πρὸς τὰς ἑλκώσεις μάλιςα χρῆσθαι, τάδε περὶ τὰς τομάς τε καὶ καύσεις ἥκιςα πάντων ἀποδέχεσθαι. i. e. *Pythagoræos etiam oportet ut plurimum tractare præ illis qui ante fuerunt, cataplaſmata, & mollientia remedia. Illa autem quæ ſpectant ad medicamenta, minus probare. Ex illis porrò ipſis maximè iis uti ad hulcerationes, ad inciſiones uſtioneſque minimè omnium ea eſſe recipienda.* Etiam muſica uſi ſunt Pythagoræi ad exhilerandum animum vegetandumque corpus, uti poſteà prolixius videbimus. etiam de Divinandi ſtudio & arte.

C A P. IX.

Vt diſcipuli Pythagoræ probabantur. ubi δοκιμασία, κρίσις & βάσανος. cum morem obtinuiſſe ap. Indos Phil. quibus partibus abſolvebatur probatio. Ibi & obſervata Phyſiognomia eorum. *Quod & quale* Silentium *triennale & quinquennale fuerit. & in quem finem utrumque inſtitutum. ſc. ut à ſenſibilibus ſe abſtraherent* &c. *quodnam perpetuum fuerit* Silentium, *quod potiſſimum reſpectu extraneorum obſervatum. qui* ϑύραιοι & βέβηλοι. *qui* Pythagorei & Pythagoriſtæ. *qui item* γνήσιοι & ζηλωταί. Acuſmatici *tacebant & Mathematici loquebantur. qui* φυσικοὶ, ϑεωρητικοὶ & Σεβαστικοὶ, & ἄνδρες. *ut diſcipulas etiam fæminas habuerit Pythagoras & quæ ipſas docuit. plures ſimul auditores habuit. ubi* ὁμακοεῖον. & *Politici. Leges iis dedit & edicta. concordia Pythagoricorum & communio*

Digitized by Google

nio facultatum. ut reveriti ſunt Magiſtrum, ubi αὐτὸς ἔφα. *ut Pythagoras diſcipulos amabat & ἑταίρους appellabat. ubi,* ἑρασταὶ, γνώριμοι *&* μαθηταί. *docebat Pythagoras juxta captum cujuſque diſcip. ubi &* παιδαρτᾶν.

PRæcedenti capite ſatis Explicatum eſt, qui erant Pythagoræ diſcipuli *Exoterici* & *Eſoterici*, unde philoſophia ejus ſic denominata fuit. videndum jam quemadmodum Exotericorum quidam paulatim per probationem Eſoterici vocari merebantur. primum de *probatione.* δοκιμασίαν & κρίσιν adhibitam, antequam diſcipuli proprii fierent, à Pythagora teſtatur *Iamblichus* in vit. Pyth. cap. 17. in princ. παρασκευασμένῳ δὲ αὐτῷ οὕτως εἰς τὴν παιδείαν τῶν ὁμιλητῶν, προσιόντων τῶν ἑταίρων καὶ βουλομένων συνδιατρίβειν, οὐκ εὐθὺς συνεχώρει, μέχρις ἂν αὐτῶν τὴν δοκιμασίαν καὶ τὴν κρίσιν ποιήσηται. i. e. *Præparaturus diſcipulos ad diſciplinam demeſticorum & amicorum non ſtatim annuere ipſis eſt ſolitus, donec adhibuiſset explorationem ac judicium ſuum de illis.* βάσανον quoque vocat illam explorationem idem *Iambl.* in ſeq. & cap. 19. ubi & σιωπῆς. i. *ſilentii*, de quo poſteà, meminit: morem illum explorandi didiciſſe videtur hic Philoſophus apud

Brach-

Brachmanes. videamus Philoſtratum lib. II. cap. 12. Ap. παρ' Ινδοῖς ἀνάγκη πᾶσα ἐκβασανίζεσθαί τε τοὺς ἐπ' αὐτὴν ἰόντας, ἐλέγχοις τε ὑποβεβλῆσθαι μυρίοις. i. e. *apud Indos neceſſe erat omni modò probari & mille tentationibus ſubjici, qui ad eam ſc. Philoſophiam percipiendam volunt accedere.* Ibidem quoque occurrit vox δοκιμάζεσθαι. de ſilendi apud eos more ſic *Strabo* lib. 15. p. m. 676. τὸν δὲ ἀκροώμενον οὔτε λαλῆσαι θέμις, οὔτε χρέμψασθαι. i. e. *auditori non eſſe fas aut loqui aut ſternutare &c.* Pythagoricorum prior δοκιμασία ſive βάσανος ſpectabat vitam ante actam, ut nos docet *Iamblichus* in vit. Pyth. cap. 17. ſcil. *quomodo* cum Parentibus aliiſque familiaribus converſati eſſent, exquirebat. *Deinde* attentis oculis intempeſtivos eorum riſus, ſilentium, ſermonem non neceſſarium vel loquacitatem obſervabat. *poſteà* eorum cupiditates, & familiares & mutuam conſuetudinem introſpiciebat. *præterea* quas ob res lætitia juxtà ac dolore perſuaderentur. *Quin imò* accuratè oris ſpeciem, inceſſum, totumque corporis motum conſiderabat, unde morum ſigna in animo quoque colligebat: ἐφυσιογνωμόνει. vid. & *Gellium* lib. I. c. 9. ubi

&

& hanc partem explorandi exprimit per vocem φυσιογνωμονεῖν. vid. & Porphyrium in vit. Pyth. Et ſic *exploratione* facta, ut *Iamblichus* ἐφίει τριῶν ἐτῶν ὑπερορᾶσθαι, δοκιμάζων πῶς ἔχει βεβαιότητος καὶ ἀληθινῆς φιλομαθίας καὶ εἰ πρὸς δόξαν ἱκανῶς παρεσκευάσθαι ὥστε καταφρονεῖν τιμῆς. i.e. *Triennium jubebat aſpernari & ſuſque habere explorans inſuper & qua futurus eſſet conſtantia veraque diſcendi cupiditate præditus & num ſatis inſtructus foret ut honorem contemptui haberet.* & hactenus obtinebat illa *triennalis* βάσανος, qua veluti lapide Lydio tentabantur ingenia & mores diſcentium, tradita per partes ſuas, quarum pleraſque etiam apud Indorum Sapientes obtinuiſſe teſtatur *Philoſtratus* in ſuo Apollonio. poſtea illis præſcribebat Pythagoras *Quinquennale ſilentium* σιωπὴν πενταετῆ. de quo ſic l. cit. *Iambl.* πειρόμενος πῶς ἐγκρατῶς ἔχουσι πρὸς χαλεπότερον τῶν ἄλλων ἐγκρατευμάτων τοῦτο, τὸ γλώσσης κρατεῖν καθὰ καὶ ὑπὸ τῶν τὰ μυστήρια νομοθετησάντων ἐμφαίνεται ἡμῖν. i. e. *periculum faciens, quomodo temperanter affecti forent erga aliquam continentiarum ſpeciem hac longè difficiliorem, linguam ſc. compeſcere: prout & ab his qui quaſi lege lata myſteria promulgarunt, liquidò*

Digitized by Google

liquidò nobis apparet. Diogenes Laert. in vit. Pyth. lib. 8. ἀυτȣ̃ οἱ μαθηταὶ πενταετίαν ἡσύχαζον μόνον τὸν λόγον κατακȣ́οντες. i. e. *Ipſius diſcipuli quinquennium totum ſilebant, ſolum quæ dicerentur audientes.* & referunt de Philoſtrati *Apollonio*, quod toto illo tempore nihil locutus ſit. *Hieronym.* in Eccleſ. cap. 3. *Pythagoricorum diſciplina eſt tacere per quinquennium.* addit, ſe putare, ex verbis Eccleſiaſtæ illud traxiſſe Pythagoram. *Clem. Alexand.* lib. 5. ςϱωμ. p. 580. Τȣ̃το ἄρα, inquit, βȣ́λεται καὶ τῷ Πυθαγόρᾳ ἡ τ̃ πενταετίας σιωπὴ, ἣν τοῖς γνωρίμοις παρεγγυᾷ. i. e. *Quinquennii ſilentium, quod præcipit diſcipulis.* v. *Ambroſium* lib. 1. off. c. 10. & *Apulej.* in Flor. & *Athenæum* lib. 7. v. *Plutarch.* de curioſit. Illud ſilentium ἐχεμυθίαν vocabant docentibus *Gellio* lib. 1. cap. 9. & *Iamblich.* in vit. Pyth. cap. 32. & *Suida.* Supra cit. *Clemens* vult quoque illam ἐχεμυθίαν deſcendiſſe ad Græcos à Moſe, ubi de ea loquens ſic ait: παρὰ Μωσέως τοιαῦτα φιλοσοφήσαντες οἱ τ̃ Ἑλλήνων ἄκροι. per hoc ſilentium omnes interrogationes & colloquia cum Magriſtris fuiſſe diſcipulis prohibita tradit *Gellius* lib. 1. cap. 9. cum aliàs ſilentium egreſſi & verba *facere* & *quære-*

re

re poterant. v. ibid. Cur autem illam præcipuè adhibuerit Pyth. idem tradit, ubi; ὡς δὴ ἀποστραφέντες τῶν αἰσθητῶν ψιλῷ τῷ νῷ τὸ Θεῖον ἐποπτεύοιεν. i. e. *ut averſi à ſenſibilibus rebus nuda mente Deum contemplarentur.* Et *Olympiodorus Alexandrinus* ait *Pythagoricos per ſilentium arcana.* i. e. ἀπόρρητα *Dei ſignificare. Iamblich.* in vit. Pyth. cap. 16. ἐν τοῖς ἑτέροις ἐχεμυθίαν τε καὶ παντελῆ σιωπὴν πρὸς τὸ γλώσσης κρατεῖν συνασκοῦσαν ἐπὶ ἔτη πόλλα συντονόν τε καὶ ἀδιάπνευστον περὶ τὰ δυσληπτότατα τῶν θεωρημάτων ἐξέτασίν τε καὶ ἀνάληψιν. i. e. *Inter alia & ſilentium & omnimodam taciturnitatem quâ linguam in officio continerent præcepit ſimul exerceri & in annos plurimos continentem minimeque interſpirantem contemplationum inquiſitionem apprehenſionemque quæ circa res difficillimas verſantur.* eadem repetit cap. 32. unde colligo diſtinguendam eſſe ἐχεμυθίαν à παντελοῦς σιωπῆς atque adeò & quinquennii & totius vitæ ſilentia diſtincta fuiſſe. de priori genere ſupra dictum. ad poſterius pertinet quod exprimit *Iambl.* per τὸ λώσσης κρατεῖν, συντονόν τε καὶ ἀδιάπνευστον ἐξέτασιν καὶ ἀνάληψιν. Pythagoras enim præceperat linguæ imperare, quod præcipuum continentiæ ſignum

gnum eſſe putabat. & teſte *Laertio*, μὴ εἶναι πρὸς πάντας πάντα ῥητά. i. e. *non omnia omnibus dicenda*. licet, ut habet *Iambl.* cap. 3. vit. Pyth. πάντων χαλεπότατόν ἐστιν ἐγκρατευμάτων τὸ γλώττης κρατεῖν. i. e. *omnium moderationum difficillimum Linguam domare.* & hoc omnes Pythagoricos ſpectabat. v. *Plutarch.* in lib. περὶ ἀκούειν. præterea ſciendum quod Pythagorici non tam inter ſe, quam apud alios quæ arcana erant & præcepta Pythagoræ tacere ſolebant. quod ſic refert *Iambl.* cap. 32. vit. Pyth. Ὅτι, ait ille, τὰ κυριώτατα καὶ συνεκτικώτατα τῶν ἐν αὐτῇ δογμάτων ἀπόρρητα ἐν ἑαυτοῖς διεφύλαττον ἅπαντες ἀεὶ, μετὰ ἀκριβοῦς ἐχεμυθίας πρὸς τοὺς ἐξωτερικοὺς, ἀνέκφορα διατηροῦντες ἀγράφως ἐν μνήμῃ τοῖς διαδόχοις, ἅπερ μυστήρια θεῶν μεταπαραδιδόντες. i. e. *præcipua & continentiſſima eorum dogmatum in ea ſc. ſecta quæ erant arcana inter ſe, ſemper cuſtodiebant omnes cum exacta* ἐχεμυθίᾳ *ſive ſilentio erga Exotericos ſive externos, non efferenda ſervantes in memoria ſine ſcripto ſucceſſoribus, quæ ſimul ceu Deorum myſteria tradebant.* Et addit: ea tantum inter privatos parietes & edocta & ſervata. Ideo inter externos & prophanos ænigmaticè loquebantur. Sic enim

nim *Iamblich.* ἐπὶ δὲ τῶν θυραίων, καὶ, ὡς εἰπεῖν, βεβήλων, εἰ καί ποτε τύχοι, διὰ συμβόλων ἀλλήλοις οἱ ἄνδρες ἠνίττοντο. i. e. *cum externis & ut ſic dicam, Prophanis, ſi quando uſus ferret, congrediendum eſſe per ſymbola mutuò ſenſa mentis ſignificabant.* notandum, quod qui hic θύραιοι & βέβηλοι memorantur ſuprà dicti ſint ἐξωτερικοί. Et revera utrique erant Exoterici, licet θύραιοι diſtinguerentur ἀπὸ τῶν βεβήλων. quippe qui nondum intromiſſi ad ſecretiorem diſciplinam ſive Eſotericam βεβήλους reſpiciebant tanquam vulgus prophanum, non futuros Pythagoræ diſcipulos. Ergo θύραιοι adhuc ſub probatione hærebant. neque ipſum Pythagoram, ſed aliquem è ſenioribus diſcipulis audiebant. quod ſic teſtatur *Laertius* lib. 8. in vit. Pyth. μαθηταὶ αὐτοῦ πενταετίαν ἡσύχαζον, μόνον λόγων κατακούοντες καὶ οὐδέπω Πυθαγόραν ὁρῶντες εἰς ὃ δοκιμασθεῖεν. i. e. *quinquennium totum ſilebant, ſolum quæ dicerentur audientes nunquam Pythagoram videntes: donec probati eſſent.* Et ſic nondum illi intra *Sindonem* admittebantur, quod Solis *Eſotericis* competebat. Et hi etiam pertinebant ad eos, quos *Pythagoriſtas* appellare ſolebant, qui tantum

Pytha-

Pythagoræ erant ſtudioſi, non diſcipuli, quos *Pythagoreos* nuncupabant. Utroſque deſcribit *Iamblichus* in vit *Pyth.* cap. 8. & diſtinguit. κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λόγον, τοὺς μὲν Πυθαγορείους καλέσας, τοὺς δὲ Πυθαγοριστάς. ὥσπερ Ἀττικοὺς τινας ὀνομάζομεν, ἑτέρους δὲ Ἀττικιστάς. i. e. *Hac ratione alios quodem Pythagoreos, alios v. Pythagoriſtas vocavit. Perinde atque Atticos quoſdam nominamus, alios v. Atticiſtas.* Illorum, qui *Pythagorei* vocabantur, fortunas & convictum communem fecit. reliquos proprias poſſeſſiones habere juſſit. unde colligere facile licet Pythagoreos fuiſſe τοὺς γνησίους, quales quoque à *Iamblicho* vocantur, & *Pythagoriſtas* fuiſſe τῶν Πυθαγορείων ζηλωτάς. i. e. *imitatores Pythagoreorum.* & ideo *Acuſmaticis* (*Gellius* eos ἀκουστικοὺς appellat l. c.) à *Iambl.* accenſeri *Pythagoriſtas*, & *Mathematicis* i. e. diſciplinis vocantibus *Pythagoreos.* Et ſic quoque *Acuſmatici* cum ſub probatione erant, etiam *tacebant*, ſed *Mathematicis* jam vacantes diſciplinis *loquebantur*. provectiores adhuc erant, quos ſuprà è *Gellio* φυσικοὺς nominavimus, quique θεωρητικώτατοι & ἀκρότατοι τῶν φιλοσόφων & ἄνδρες à *Iamblicho* atque à *Porphyrio* τέλειοι θεωρητικοὶ dicti ſunt. &, ubi conjun-

Digitized by Google

xerunt ſtudiis ſuis Divina, etiam apud *Photium* Σεβαϛικοὶ. i. e. religioſi nominabantur. & hi à Magiſtro etiam Πυθαγορικοὶ ſc. ἄνδρες denominabantur. Etiam *fœminas* habuit hic Philoſophus diſcipulas. *Matronarum*, inquit, *Iuſtinus* lib. 20. cap. 4. *quoque ſeparatam à viris doctrinam & puerorum à Parentibus frequenter habuit.* & nomina quarundam recitantur ap. *Iamblichum* in vit. Pyth. cap. ult. quæ ap. *Laertium* vocantur *Pythagoricæ.* v. & *Clem. Alex.* lib. 4. ϛρωμ. pag. 522. & ſeqq. quid autem docuerit illas tradit *Iuſtinus* l. cit. *Docebat has*, inquit, *pudicitiam & obſequia in viros. nunc illos modeſtiam & literarum ſtudium. Inter hæc & velut GENETRICEM virtutum frugalitatem omnibus ingerebat. conſecutuſque diſputationum aſſiduitate erat, ut Matronæ auratas veſtes cæteraque dignitatis ſuæ ornamenta velut inſtrumenta Luxuriæ deponerent. Eaque omnia delata in Iunonis ædem ipſi Deæ conſecrarent, vera ornamenta Matronarum pudicitiam, non veſtes eſſe. In juventute quoque quantum profligatum ſit, victi fœminarum contumaces animi manifeſtant.* Ex hactenus dictis conſtat varietatem *Philoſophiæ Pythagoricæ* petitam eſſe potiſſimum è diſcipulorum & inſti-

inſtitutionum diſcrepantia. Et ſciendum, quod Pythagoras & ejus diſcipuli non tantum nominibus ſuis appellatos diſcip. habuerint, ſed plures ſimul promiſcuè ad ſcientias & virtutes adhortati ſint & in his quandoque integras civitates, quemadmodum loc. cit. *Iuſtinus* & lib. 1. *Livius* tradunt. audiamus & *Iamblichum*, qui ſic in vit. Pyth. cap. 6. Καὶ ἐν πρώτῃ Κρότωνι ἐπισημοτάτῳ πόλει προτρεψάμενος πολλοὺς ἔσχε ζηλωτὰς ὥστε ἱστορεῖται ἑξακοσίους αὐτὸν ἀνθρώπους ἐσχηκέναι, οὐ μόνον ὑπ᾽ αὐτοῦ κεκινημένους εἰς τὴν Φιλοσοφίαν, ἧς μετεδίδου, ἀλλὰ καὶ τὸ λεγόμενον, κοινοβίους, καθὼς προσέταξε, γενομένους. καὶ οὗτοι μὲν ἦσαν Φιλοσοφοῦντες. Οἱ δὲ πολλοὶ ἀκροαταὶ, οὓς ἀκουσματικοὺς καλοῦσι, ἐν μιᾷ μόνον ἀκροάσει, ὥς φασιν, τὴν πρωτίστην καὶ πάνδημον μόνον ἐπιβὰς τῆς Ἰταλίας ὁ ἄνθρωπος ἐποιήσατο πλέονες ἢ δισχίλιοι τοῖς λόγοις ἐνεσχήθησαν. ἀλλὰ ὁμοῦ παισὶ καὶ γυναιξὶν ὁμακόειον παμμέγεθες ἱδρυσάμενοι καὶ πολίσαντες αὐτοῖς τὴν παρὰ πάντων ἐπικληθεῖσαν μεγάλην Ἑλλάδα. i. e. *Cum Crotone, quæ nobiliſſima urbium erat, primitus adhortationem inſtituiſſet permultos ſectatores habuit, ut palam narretur ipſum homines ſexcentos habuiſſe non à ſe modò ad Philoſophiæ, quam tradebat, ſtudium*

 exci-

excitos eſſe: verum etiam ab communi, quod dicitur, vivendi modo, uti inſtituit cœnebios *factos.* Atque *Siquidem erant, qui philoſophiæ operam dabant. plerique v. auditores, quos à præceptis, quæ audiunt,* ἀκουσματικοὺς *appellant, unica ſolum prælectione, ut ajunt, quam primam & inſpectante populo publicam vel ingreſſus ſolum in Italiam hic homo habuit amplius bis mille homines, orationibus capti fuerunt. Sed pueris & fœminis ſimul* ὁμακόειον *h. e. auditorium publicum, ad quod omnes ſimul convenirent, idque magnum & amplum ædificarunt urbiſque inſtar ipſis fabricarunt, ab omnibus MAGNAM GRÆCIAM vocitatum.* Cum ante dixiſſet δισχιλίους i. bis mille ipſum audiſſe cap. 9. ſic: ἐκάλεσαν οἱ χίλιοι τὸν Πυθαγόραν εἰς τὸ συνέδριον. i. e. *mille viri Pythagoram ad ſe in concilium vocarunt.* quæ tantum ad politicos pertinere putem. *Laertius.* Ἐδοξάσθη σὺν τοῖς μαθηταῖς. οἱ περὶ τοὺς τριακοσίους ὄντες, ᾠκονόμουν ἄριστα τὰ πολιτικά, ὥστε σχεδὸν ἀριστοκρατίαν εἶναι τὴν πολιτείαν. i. e. *Cum diſcipulis clarus habitus eſt* Sc. Crotone, *qui fermè trecenti Rempublicam adminiſtrabant ita prudenter, ut merito Ariſtocratia* i. e *Reſpublica optimorum videretur.* Idem addit: ἐκ

Κρό-

Κρότωνι νόμȣς θεὶς τοῖς Ἰταλιώταις. i. e. *quod Crotone Leges Italis dedit. Iamblich.* l. cit. νόμȣς τε παρ' αὐτȣ̃ δεξάμενοι καὶ προστάγματα ὡσανεὶ θείας ὑποθήκας. ὧν ἐκτὸς ȣ̓δὲν ἔπραττον. i. e. *leges ab ipſo acceperunt & edicta, tanquam divinas præceptiones, citra quas nihil adminiſtrabant.* quomodo inſuper hic coram viris his, qui Rempublicam adminiſtrabant ſermocinatus ſit de optimis dicendi rationibus & ſtudiis v. *Iamblichum* cap. 9. quæque ſacra injunxerit viris, tradit idem cap. x. & fœminis cap. XI. *Concordiam* inter ſe ut Pythagoræ auditores & diſcipuli ſervaverint apparet ex eo, quod, ut ſupà, *communiter* inter ſe viverent *facultateſque* inter ſe miſcerent. ſic *Iamblichus* in vit. Pyth. cap. 6. Παρέμειναν ὁμονοȣ̃ντες ὅλῳ τῷ ὁμιλητῶν ἀθροίσματι εὐφημȣ́μενοι καὶ παρὰ τῶν πέριξ μακαριζόμενοι. τάς τε ȣ̓σίας κοινὰς ἔθεντο ὡς προελέχθη. i. e. *permanſerunt uno eodemque animo concordes ab univerſo cætu diſcipulorum & familiarium prædicati habitique felices. ſimulque facultates ſuas, ut modo dictum eſt, communes habuerunt.* addit *Iuſtinus* l. cit. *ſed CCC ex Iuvenibus, cum ſodalitii jure ſacramento quodam nexi ſeparatam à cæteris civibus vitam exercerent,*

quaſi cœtum clandeſtinæ conjurationis haberent, civitatem in ſe converterunt, quæ eos cum in unam domum conveniſſent, cremare voluit. & cap. 31. dicit: omnes *Pythagoreos* invicem affectos fuiſſe, ut bonus & honeſtus pater erga ſuos liberos affectus eſſe poteſt. Sic illi inter ſe. Erga Magiſtrum ſuum Pythagorei, ut ſummam modeſtiam tenere ac reverentiam ſolebant, ita, ejus placitis in totum ſtare & acquieſcere ſic debebant, ut ſuarum opinionum non alias rationes adferrent, quàm αὐτὸς ἔφα i. e. *Ipſe dixit*, ut communiter dicunt. Vide *Diogen. Laert.* in vit. ejus. qui tamen vult hoc profluxiſſe à Pythagora Zacynthio. ἐφ' οὗ, inquit, καὶ τὸ αὐτὸς ἔφα παροιμιακὸν εἰς βίον ἦλθεν. i. e. *à quo illud proverbiale,* Ipſe dixit *in publicum manavit.* In hanc rem ſpectant, quæ de eo prodit *Valerius Maximus* lib. 8. cap. 15. Ext. 1. *Pythagoræ tanta veneratio ab auditoribus tributa eſt, ut quæ ab eo acceperant, in diſputationem deducere nefas exiſtimarent. Quin etiam appellati ad reddendam cauſam, hoc ſolum reſpondebant* ipſum dixiſſe. *Clem. Alex.* lib. 2. ςρωμ. pag. 369. dicit: Πυθαγόρου τοῦ Σαμίου ζηλωταὶ τῶν ζητουμένων τὰς ἀποδείξεις παραιτούμενοι, τό, Αὐ-

Αὐτὸς ἔφα, πίστιν ἡγεῖσθαι καὶ ταύτῃ ἀρκεῖσθαι μόνῃ τῇ φωνῇ πρὸς τὴν βεβαίωσιν ὧν ἀκηκόασι. i. e. *Pythagoræ ſectatores negantes eorum, quæ quærebantur, demonſtrationes, illud, ipſe dixit, fidem facere arbitrati, & ad ea, quæ audierunt, confirmanda hanc vocem ſufficere, putare: Theodoret.* lib. 1. de curat. Græc. Aff. *Ex quo factum eſt, ut qui ſemel ejus diſciplinæ ſe addixiſſent, ſi forte rerum, quos dicerent, demonſtrationes poſcerentur,* αὐτὸς ἔφα, *h. e. ipſe dixit, reſpondere ſoliti fuerint, omni demonſtratione validiorem eſſe cenſentes Pythagoricam vocem, idque ipſam etiam aliis perſuadere conantes.* & generale præceptum fuiſſe omnibus Pythagoricis, pendere ab ore præceptoris, docet *Iamblichus* in vit. Pyth. cap. 31. & ſequenti cap. refert illos ejus placitis tam conſtanter adhæſiſſe, ut antequam ea violarent, mori vellent. ſic ille: οἵτε ἑταῖροι αὐτοῦ πρὸ τοῦ τι παραβῆναι τῶν ὡρισθέντων ὑπὸ αὐτοῦ ᾕρουντο ἀποθανεῖν. Etiam ipſe Pythagoras ſuos diſcipulos adamabat valde. ſic ut vel ἑταίρους eos appellitaret, ut tradit *Iamblichus* vit. Pyth. cap. 32. & 35. ubi citat & hoc Pythagoreorum.

Τοὺς μὲν ἑταίρους ἦγεν ἴσον μακάρεσσι θεοῖσι·
Τοὺς δ' ἄλλους ἡγεῖτ' οὔτ' ἐν λόγῳ, οὔτ' ἐν ἀριθμῷ.

Id eſt:

Diis ſimiles atque æquales ducebat amicos.
At reliquos nulloque loco numeroque putabat.

Ἑταίρους, γνωρίμους & μαθητὰς ſic conjungit Plutarchus in libro de vit. Mor. νέοι, διδασκάλοις ἐντύχοντες ἀστείοις, ὑπὸ χρείας τὸ πρῶτον ἕπονται καὶ ζηλοῦσιν, ὕστερον δὲ καὶ φιλοῦσι, ἀντὶ γνωρίμων καὶ μαθητῶν ἐρασταὶ καλούμενοι καὶ ὄντες. i.e. *Iuvenes, qui ſcitis præceptoribus ſe dederunt, principio eos uſus gratia ſectantur & æmulantur, poſtea v. eos diligunt atque de familiaribus diſcipuliſque amatores eorum fiunt & dicuntur.* γνωρίμους quoque appellat *Clemens Alex.* iib. 5. στρωμ. pag. 580. ſciendum quod hic Philoſophus diſcipulis ſuis publicè gratus fuerit, licet privatim eviluerit, uti vult *Iambl.* in ejus vita cap. 35. docebat tamen κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἑκάστου καὶ δύναμιν τῆς σοφίας τὴν ἐπιβάλλουσι μοῖραν. i.e. *juxta captum naturamque cujuſque Sapientiæ convenientem portionem.* & cap. 31. occurrit παιδαρτᾷν h. e. ad captus puero-

rum

Digitized by Google

tum ſe demittere. Atque de illis huc uſque. ſequitur jam ut de ſucceſſione Pythagorica (in qua non omnes, ſed quoſdam recenſebimus) & Philoſophia dicamus.

Cap. X.

Qui Succeſſores Pythagoræ & Philoſophiæ ejus propagatores. Archytas *quis, quid ſcripſerit, quando vixit. ejus ſtudia Mathematica, & inventa. ubi Lignea & volatilis* Columba. Epicharmus *quis & qualis, quæ ſcripſit. ejus ſententiæ.* Philolaus *quis, quando vixit. ut Plato ab eo acceperit Pythagoricos libros. de quibus plura. quæ ſcripſit de natura & mundo.*

SPecialiter Pythagoras ſenex diſcedens quoſdam diſcipulos reliquit ſucceſſores, qui ejus placita pleraque ſecuti idem nomen Pythagoricæ Philoſophiæ propagarunt. Pythagoræ jam Senis diſcipulos coætaneos dicit *Iamblichus* in ejus vit. cap. 23. fuiſſe Philolaum, Euritum, Charondam, Saleucum, Bryſſon: item, Archytam Seniorem, Ariſtæum, Lyſidem, Empedoclem, Zamolxin, Epimenidem, Molonem, Leucippum, Alcmæonem, Hippaſum, Thymaridem. & eorum diſcipulos, de quibus ſic; οἱ καθ' αὐτοὺς ἅπαντες πλῆθος ἐλλογίμων καὶ ὑπερφυῶν ἀνδρῶν ταῖς τε διαλέξεις καὶ ταῖς πρὸς ἀλλήλους ὁ-

μιλίας. i. e. *qui multitudinem clariſſimorum maximorumque virorum tam ad diſſertationes, quam mutuas conſuetudines conſtituunt.* Idem nomina notorum Pyth. diſcipulorum & auditorum omiſſis ignotis recenſet cap. 36. uſque ad ducent: & octodecim. ita tamen, ut quoſdam faciat ἐκ τοῦ συστήματος τῶν ἀνδρῶν i. e. *ex conſortio virorum*, id eſt, Pythagoreorum ſive interiorum diſcipulorum. quoſdam verò τοὺς ἔξωθεν ἀκροατάς. i. e. *extraneos auditores.* Succeſſorem notiſſimum Pythagoræ ibidem facit primo loco Ariſtæum Damophontis filium Crotoniatem, qui vixit ante Platonem 49. annis. dicitque illum Pythagoram interpretatum per 39 annos & ei ſucceſſiſſe in Schola, & poſt illum Mnemarchum, & poſt hunc Tydam. item Diodorum Aſpendium, Cliniam & Philolaum reliquoſque, quos juxta civitates ſuas, unde orti, ordine recitat. Quoſdam poſt Pythagoram ſic deſcribit *Laertius* in Procemio. *Pythagoræ Telauges filius ſucceſſit, ei Xenophanes, cui Parmenides, huic Zeno Eleates, Leucippus Zenoni, Democritus Leucippo. Democrito complures, ſed inter reliquos Nauſiphanes Naucydeſque celebrantur. iis verò ſuo ordine ſucceſſit*

ceſſit Epicurus, in quo hanc ſectam deſinere ſupra tradiderat. Sed ille non diſtinguit Eleaticæ ſectæ, quorum conditor Xenophanes fuit, philoſophos, qui à Pythagoricis edocti diverſam in multis viam ingreſſi dicuntur, à reliquis Pythagoreis. vid. *Clem. Alex.* lib. 1. ϛρωμ. p.301. nos non omnes Pythagoricos, ſed quoſdam ſolum, eoſque celebriores, unde illius philoſophia luculentius propagata eſt, in ſequentibus qualitercunque trademus. Dicemus primò de Archyta & Epicharmo. deinde de Philolao, Alcmæone, & Empedocle, &c. Atque ſic omnium philoſophemata jungemus, tanquam ſi unus eadem tradidiſſet, notatis ſubinde conſentientium & diſſentientium nominibus. *Archytas Tarentinus* Philoſophus Mneſagoræ filius aut Hiſtiæi. de quo præter ea, quæ ſupra vidimus, ſic *Strabo* lib. 16. p. m. 270. ἐδέξαντο δὲ καὶ τὴν Πυθαγόρειον φιλοσοφίαν, διαφερόντως δὲ Ἀρχύτας, ὃς προέστη τῆς πόλεως πολὺν χρόνον. i. e. *Amplexi ſunt ſc. Ductores Equitum mille Pythagoricam Philoſophiam, imprimis Archytas, qui diu civitati ſc. Tarentinorum præfuit.* Dicitur octavus fuiſſe à Pythagora, quem & Philolaum etiam Plato nonus ab eo

audi-

audivit. hic omnino diſtinguendus eſt ab eo, qui *Mitylenæus* Muſicus fuit. etiam ab eo, qui de Agricultura ſcripſit. Item, à Poëta Epigrammatario, & etiam juxtà quoſdam ab Architecto illo, cujus proferunt librum de Machina. De hoc, ut eſt apud *Laertium* lib. 8. de ejus vit. refert Ariſtoxenus, quod, cum exercitui præeſſet, nunquam ſuperatus ſit. Et, quod, quàm primum ſe ob invidiam abdicaſſet imperia, hoſti ceſſerit exercitus. etiam Platonem captum à Dionyſio Siciliæ Tyranno fertur liberaſſe. Extant etiam ejus Epiſtolæ ad eundem Platonem; unde conſtat hunc etiam illius vixiſſe temporibus. Inter alia ejus ſtudia ludicra apud *Athenæum* lib. 12. Deipnoſophiſt. c. 6, eſt quod, cum vir eſſet urbanus & philoſophus multaſque haberet ſervos, ſæpe cum iis ſolitus ſit ludere atque ſic ſe oblectare. Scripſiſſe hunc librum de *Sapientia* teſtatur *Iamblichus* in protrept. cap. 3. qui fragmentum ex eo citat. ubi & viſus & mentis præſtantiam laudat. etiam librum de morum doctrina, alterumque de bono & beato viro, item de diſciplinis tert. & morum doctrina quart. unde decerpta quædam Diogenis Laertii edi-

editioni junguntur. de aliquibus præter hæc ſtudiis & inventis ejus ſic *Laertius* lib. 8. in ejus vit. οὗτος πρῶτος, inquit, τὰ Μηχανικὰ ταῖς Μηχανικαῖς προσχρησάμενος ἀρχαῖς ἐμεθώδευσε καὶ πρῶτος κίνησιν ὀργανικὴν διαγράμματι γεωμετρικῷ προσήγαγε διὰ τῆς τομῆς τοῦ ἡμικυλίνδρου δύο μέσας ἀνάλογον λαβεῖν ζητῶν εἰς τὸν τοῦ κύβου διπλασμόν. καὶ ἐν γεωμετρίᾳ πρῶτος κύβον εὗρεν, ὥς φησι Πλάτων ἐν πολιτείᾳ. i. e. *Primus hic Mechanica Mechanicis principiis uſus expoſuit, primuſque motum organicum deſcriptioni Geometricæ admovit, ex Dimidii cylindri ſectione duas medias ſecundum proportionem ſumere quærens ad cubi duplicationem invenit, ut Plato in libro de Republ. teſtatur.* Eadem teſtatur *Eutocius*. Sunt qui eidem quoque tribuunt inventum vulgò memoratæ volatilis ligneæ columbæ. cujus tamen traditionem alii volunt conſtanti mendacio ad nos tranſiſſe. audiamus *Gellium* lib. 10. cap. 12. *Id quod Archytam Pythagoricum commentum eſſe atque feciſſe traditur neque minus admirabile, neque tamen vanum æquè videri debet. Nam & plerique Nobilium Græcorum & Favorinus Philoſophus memoriarum veterum exequentiſſimus affirmatiſſimè ſcripſerunt, ſimula-*

crum

crum columbæ è ligno ab Archyta ratione quadam diſciplinaque mechanica factum volaſſe. Ita erat ſcilicet libramentis ſuſpenſum & aura ſpiritus incluſa atque occulta concitum. Licet Herclè ſuper tam abhorrenti à fide ipſius Favorini verba ponere: Ἀρχύτας Ταραντῖνος, φιλόσοφος ἅμα καὶ Μηχανικὸς ὤν, ἐποίησε περιστερὰν ξυλίνην, πετομένην ἥτις εἴποτε καθίσειεν, οὐκέτι ἀνίστατο. μέχρι, γὰρ τούτου. hæc de illo. *Epicharmus* Elothalis al. Metrodori, fil. Cous fuit & diſcipulus Pythagoræ, uti teſtatur *Laertius* lib. 8. in ejus vit. ſed ἐξωτερικός, ut vult *Iamblichus* in vit. Pythag. cap. 36. etiam converſatus cum Megarenſibus & Siculorum Syracuſiis. ad quos cum veniſſet, per Hieronis Tyrannidem palam à *Sapientiæ* ſtudio abſtinuit. Sic *Iamblichus* in vit. Pythag. cap. ult. ἀφικόμενον εἰς Συρακούσας διὰ τὴν Ἱέρωνος τυραννίδα τοῦ μὲν φανερῶς φιλοσοφεῖν ἀποσχέσθαι. qualis hic fuit apud *Laertium* ejus ſtatuæ inſcriptum ſeq. Carmen teſtatur:

Ὅτι παραλλάσσει Φαέθων μέγας ἅλιος ἄστρων
Καὶ πόντος ποταμῶν μεῖζον' ἔχει δύναμιν.

Φημὶ

Φημὶ τοσοῦτον ἐγὼ σοφίᾳ προέχειν Ἐπιχάρμον
Ὃν πατρὶς ἐστεφάνωσ' ἅδε Συρηκοσίων.

Id eſt:

Quantum ſol vincit ſublimia ſidera cœli,
Quanto vis pelago major ineſt fluviis:
Tantum ego profiteor Sophia præſtare Epicharmum,
Cui Syracuſa comis patria ſerta dedit.

vid. & Jambl. vit. Pyth. c. 22. in fin.

Quæ autem & quomodo ſcripſit hic philoſ. ſic tradit *Laertius* l. cit. Οὗτος ὑπομνήματα καταλέλοιπεν, ἐν οἷς φυσιολογεῖ, γνωμολογεῖ, ἰατρολογεῖ. καὶ παραστιχίδας γε τοῖς πλείστοις τῶν ὑπομνημάτων πεποίηκεν, οἷς διασαφεῖ, ὅτι αὐτοῦ ἐστι τὰ συγγράμματα. i. e. *Commentaria reliquit in quibus de natura rerum, de ſententiis, de medicina diſſeruit. notaſque breves commentariorum locis appoſuit, quibus aperte indicat ab ſe elaborata opuſcula.* de ſententiis ejus ſic *Iamblichus* in vita ejus cap. 29. fin. οἵτε γνωμολογῆσαί τι τῶν κατὰ τὸν βίον βουλόμενοι τὰς Ἐπιχάρμου διανοίας προφέρονται καὶ σχεδὸν πάντες αὐτὰς οἱ φιλόσοφοι κατέχουσι. i. e. *ex iis, qui ad uſum vitæ hominum ſententioſe & graviter dicta proferre voluerunt, Epichar-*

mi

mi ingenioſe dictas ſententias allegant, omneſque pene philoſophi eas in promptu habent. Ex ſententiis ejus una occurrit apud *Clementem Alex.* lib. 4. ϛϱωμ. pag. 492. Αὕται φύσις ἀνθρώπων ἄσκοι πεφυσημένοι. i. e. *ipſa hominum vita ſunt utres inflati.* refert *Iamblichus* in vit. Pyth. cap. 34. hunc philoſophum dialectorum ſive Idiomatum Græcanicorum omnium optimam & indicaſſe & accepiſſe *Doricam.* Sapientiam hujus prædicat *Iambl.* in vit. Pyth. cap. 29. f. quam & Plato ſic approbaſſe fertur, ut ex ejus monumentis multa in ſuam rem traxerit, ceu teſtatur *Laertius* in vit. Platonis, quæ ibidem enumerantur. *Philolaus* Crotoniata, etiam Pythagoricus fuiſſe dicitur *Laertio* lib. 8. in vit. ejus. & quidem Pythagoræ ſenis diſcipulus *Iamblicho* teſte in ejus vit. cap. 23. Vixit & claruit temporibus Platonis, ſed ante eum obiit, eo major æt. & cujus auditor ille quoque fuit, ut ſupra vidimus. mori autem debuit, cum interciperetur à Crotoniatis ob affectatæ tyrannidis ſuſpicionem, ut eſt ap. *Laertium.* Ab hoc Pythagoricos libros (cum ante ipſum Pythagoræ nullum extaret monumentum) emendos ut curaret Dioni ſcribit

bit Plato ibid. teſte eodem. & quidem centum minis, ut tradit idem in vit. Platonis. In vit. Philolai apud *Laert.* etiam authoritate *Hermippi* dicitur ille librum ſcripſiſſe, qui emptus XL minis eſſet ab ipſius conſanguineis, unde Plato ſuum Timæum transſcripſiſſet. licet alii velint Platonem eum à Dionyſio accepiſſe reluctantem, licet abductum ex carcere adoleſcentem ex Philolai diſcipulis. quid referat de libris Pythagoricis *Iamblichus* in vit. Pythag. cap. 31. videamus. Ἐν γὰρ τοσαύταις, inquit, γενεαῖς ἐτῶν οὐθεὶς οὐδενὶ φαίνεται τῶν Πυθαγορείων ὑπομνημάτων περὶ τετεύχεως πρὸ τῆς φιλολάου ἡλικίας, ἀλλὰ οὗ πρῶτος ἐξένεγκε τὰ θρυλλούμενα ταῦτα τρία βιβλία ἃ λέγεται Δίων ὁ Συρακούσιος ἑκατὸν μνῶν πρίασθαι πλάτωνος κελεύσαντος εἰς πενίαν τινα μεγάλην τε καὶ ἰσχυρὰν ἀφικομένου τοῦ Φιλολάου. i. e. *Nam inter tam multa annorum curricula & ætates nulli unquam vel quicquam Pythagoricorum commentariorum factum elaboratumque apparet ante Philolai ætatem. ſed cujus primus in lucem edidit hos tres vulgò ſatis jactatos libellos; quos Dion ille Syracuſanus centum fertur minis emiſſe, idque ex juſſu Platonis, nempe Philolai paupertate intellecta, in quam*

 cum

cum magnam, tum gravem extremamque deveniſſet. Euſebius libr. contra Hieroclem, ὐτ' αὐτὸς Ἐχεῖνος ὁ τὰς Πυθαγόρου γεγραφὼς διατριβὰς ὁμιλίας Φιλολάος. i. e. *Neque ipſe ille Philolaus, qui diſſertationes Pythagoræ ſcripto tradidit*. proculdubio diſſ. illæ Philoſophiam Pythagoricam complexæ ſunt. Apud *Laertium* refert *Demetrius* in homonymis Pythagorica de natura rerum Philolaum primum edidiſſe, quorum initium eſt: Φύσις δὲ ἐν τῷ κόσμῳ ἡρμόχθη ἐξ ἀπείρων τε καὶ περαινόντων καὶ ὅλος κόσμος καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα. i. e. *In mundo natura coacta eſt ex infinitis & finitis, munduſque totus & quæ ſunt in ipſo omnia. Clemens Alex.* citat etiam quædam ejus lib. 3. στρωμ. pag. 433. Et hactenus videtur Pythagoreorum leges tranſgreſſus hic Philoſophus, cum eorum erat omnia tenere & tradere memoriter ſine ſcripto, uti ſupra oſtendimus.

CAP. XI.

Alcmæon *quis & cujus diſcipulus. Phyſica ſcripſit & Medica.* Empedocles *quis & cujus diſcipulus. Poeta fuit. quod ſcripſerit. etiam Medicus fuit & Magus & Phyſicus. ejus peregrinatio. quando vixit. quorundam Pythagoreorum fragmenta.*

Alc-

A*Lcmæon Crotoniares Piciti* filius etiam fuit Pythagoræ auditor teſtibus *Iamblicho* in vit. ejus cap. 23. & *Diog. Laert.* qui & de illo affirmat, quod plerumque de natura diſputabat, ἐφυσιολόγει. & *Clementi Alex.* lib. 1. ϛρωμ. pag. 308. πρῶτος φυσικὸν λόγον συνέταξεν. i. e. *primus Phyſicam rationem conſtruxit.* quod *Laertius* authoritate Favorini ſic: πρῶτος φυσικὸν λόγον δοκεῖ συγγεγραφέναι. i. e. *videtur primus de Phyſica ratione conſcripſiſſe.* & citat ibid. quædam ex iis, quæ ſcripſit Alcmæon. vid. *Theodoret.* lib. 1. de curat. Græc. aff. Atque ſic deflexit intentior ad res Medicas, in quibus potiſſimum exercebatur. Ideo τὰ πλεῖστά γε Ἰατρικὰ λέγει, ut *Laertius.* hæc de illo. *Empedocles* teſtimonio Hippoboti & Timæi apud *Laertium* lib. 8. Metonis filius fuit, licet aliis aliter placeat. Agrigentinus quod fuerit teſtatur *Laertius* & apud ipſum alii. Auditorem Pythagoræ fuiſſe author eſt Timæus apud *Diogenem.* Tolaugen Pythagoræ filium quod audiverit Empedocles vult *Euſebius* lib. x. præpar. c. 3. & *Theodoretus* lib. 2. de curat. Græc. Aff. Theophraſtus cenſet apud *Diog.* eum imitatum eſſe Parmenidem ipſiuſque æmulum fuiſſe

& quidem in poëmatibus, καὶ γὰρ, *inquit Laertius*, ἐκεῖνον ἐν ἔπεσι τὸν περὶ φύσεως λόγον ἐξενεγκεῖν. i. e. *Quippe & illum verſu de Phyſica ratione ſequi & exprimere. Hermippus* voluit illum Xenophontis imitatorem fuiſſe, & poſteà Pythagoricis congreſſum. Et Alcidamas, eum Anaxagoram & Pythagoram audîſſe. *Ariſtoteles* in Sophiſta opinatur eum oratoriæ inventorem primum fuiſſe. & Zatyro teſte Gorgiam Summum Rhetorem ejus fuiſſe diſcipulum. Quod magnus extiterit Poëta hic Philoſophus & quidem Homericus author eſt *Ariſtoteles* in Poeticis, & acutus in dicendo, tranſlationibus item ac cæteris Poëticis figuris uſus. *Tullius* lib. 1. de orat. 217. *Empedocles Phyſicus egregium poëma facit*. Et de amicitia 24. eum dicit *carminibus vaticinatum*. Fertur inter alia poëmata etiam Xerxis tranſitum inque Apollinem procemium ſcripſiſſe, & Politica. Apud *Laertium* Hieronymus quadraginta tria ipſius opuſcula ſe legiſſe aſſerit. ubi & refertur initium verſuum de *natura* ſcriptorum & Epigramma in Pauſaniam ejus amicum & in Agrigentinos. & fragmenta quædam Epigrammatum *ejus* citantur à *Clemente Alexandrino* in ad-

admonit: ad Gentes pag. 17. & lib. 2. στρωμ. pag. 432. Item, lib. 4. pag. 479. & 549. & 552. & ſeq. etiam pag. 570. etiam, ut eſt apud *Diogenem*, non tantum de *natura*; ſed & de *expiationibus* ſcripſit, quæ ad quinque millia verſuum pertingunt. & quæ de *Medicina*, ad ſexcentos. quomodo præceptoris ſui Pythagoræ laudem expreſſerit carmine, teſtatur *Iamblichus* in vit. Pythagoræ cap. 25. *Medicum* fuiſſe, inſuper Satyrus apud *Laertium* affirmat, qui addit, & ſe affuiſſe Empedocli Magiam exercenti. Quomodo à cohibitis Eteſiarum flatibus per Aſinorum excoriatorum utres κωλυσανέμος ſit vocitatus dicto loco videre eſt. vid. & *Clem. Alex.* lib. 6. στρωμ. pag. 630. apud *Iamblichum* in vit. Pyth. cap. 28. ideo vocatur Ἀλεξάνεμος. De *Phyſica*, cujus ante mentio facta, Empedoclis ſic idem *Iamblichus* cap. 29. Καὶ, inquit, περὶ τῶν φυσικῶν ὅσοι τινὰ μνείαν πεποίηνται πρῶτον Ἐμπεδοκλέα καὶ Παρμενίδην τὸν Ἐλεάτην προφερόμενοι συγχάνουσιν. i. e. *Ex iis, qui de rebus naturalibus aliquam mentionem fecere primum Empedoclem & Parmenidem illum Eleatem in medium producunt,* Legitur hic idem author fuiſſe *Sphæræ*, licet alii hoc Deme-

 trio

trio Triclinio tribuant. Etiam hic narratur uſus *Peregrinationibus* in Perſidem aliaſque regiones ad *Magiam* diſcendam *Plinio* lib. 30. cap. 1. Res civiles & Magiſtratum ut curarit & ut Deum ſe haberi dicique voluerit: item ut miracula fecerit legere eſt apud *Iamblichum*. floruiſſe dicitur à *Laert*. circa LXXXIV. Olympiada. atque hæc ſufficiat de quibuſdam Pythagoreis dixiſſe. interim meminiſſe poſſumus cum *Diogene Laertio* edita quoque Pythagoreorum quædam fragmenta; quemadmodum *Hippodami* Thyrii de *felicitate*: *Euruphami* de *vita*: *Hipparchi* de *animi tranquillitate*: *Theagis* de *virtutibus*: *Metopi Cliniæ* de *virtute*. *Critonis* de *prudentia* & *felicitate*: *Poli* de *juſtitia* &c.

CAP. XII.

An Pythagoras *quædam ſcripſerit, diſquiritur. quæ invenerit in Mathematicis: ubi* τρίγωνον ὀρθογώνιον &c. *& norma & regula. ut hecatomben obtulerit Iovi. octava chorda in lyra ab eo inventa. ut diligens Arithmeticus fuerit. qualis Muſica ab eo inventa ſit & qua occaſione. qui Muſici Pythagorici. ubi & triplex Muſicorum genus. An Eclipticæ obliquitatem invenerit Pythagoras* &c.

PYthagoras an aliquid ſcripſerit, diſquiri poſſet. *Laertius* in vit. Pyth. dicit ple-

Digitized by Google

pleroſque tradere Pythagoram nihil ſcripſiſſe, & ſuprà audivimus nihil quicquam monumenti Pythagorici extitiſſe ante Philolai ætatem. *Lucianus* lib. de Saltatione; Ὁ Θεσπέσιος, inquit, Πυθαγόρας μηδὲν αὐτὸς ἡμῖν ἴδιον καταλιπεῖν τῦ αὐτῦ ἠξίωσεν. i. e. *Vir Divinus Pythagoras nullam doctrinæ ſuæ partem literis conſignatum relinquere nobis voluit.* Etiam *Ioſippus* Orig. Iud. lib. 1. Πυθαγόρου μὲν, οὐδὲν ὁμολογεῖται σύγγραμμα. i. e. *Pythagoræ nullum de quo certò conſtet ſcriptum eſt.* ſic quoque Ruffinus, cui reſpondet *Hieronymus* lib. 3. adverſus eum cap. 10. *Pythagoræ*, inquit, *à me libros flagitas. quis enim tibi dixit, illius extare volumina.* & paulò pòſt. *De dogmatibus, non de libris locutus ſum, quæ potui in Cicerone Bruto & Seneca diſcere. lege pro Vatinio oratiunculam & alias, ubi ſodalitiorum mentio fit. revolve dialogos Tullii, reſpice omnem oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur.* & porrò; *Pythagoricorum dogmatum inciſa publicis literis æra cognoſces. cujus enim illa ſunt* χρυσᾶ παραγγέλματα, *nonne Pythagoræ? in quibus omnia ejus dogmata breviter continentur & quæ in latiſſimo opere Philoſophus commentatus eſt Iamblichus, imitatus ex*

parte Moderatum virum eloquentiſſimum & Archippum ac Lyſidem Pythagoræ auditores. Dicit *Laertius* nihil Pythagoram ſcripſiſſe cenſentes, ſtolidè id putare. *Heraclitus* Phyſicus apud eundem loquitur: Πυθαγόρας Μνηπάρχου ἱστορίην ἤσκησεν ἀνθρώπων μάλιστα πάντων: καὶ ἐκλεξάμενος ταύτας τὰς συγγραφὰς ἐποιήσατο ἑαυτοῦ σοφίην, πολυμαθίην, κακοτεχνίην. i. e. *Pythagoras Mneſ. filius ſe hiſtoria rerum exercuit ſupra omnes homines: ſeligenſque hæc ſcripta, ſuæ ſapientiæ, multæque peritiæ & artis documentum dedit.* & ibid. initium libri ejus citatur, quod ſic legitur: οὐ μὰ τὸν ἀέρα τὸν ἀναπνέω, οὐ μὰ τὸ ὕδωρ τὸ πίνω, οὐ κατόισω ψόγον περὶ τοῦ λόγου τοῦδε. i. e. *non per aërem, quem ſpiro, non per aquam quam bibo, non admittam hujus ſermonis vituperationem.* Idem *Diogenes* dicit, quod ſcripſerit Pythag. tria volumina, de *Inſtitutione*, de *civilitate*, de *natura.* ſed addit: Quod nomine Pythagoræ legitur, Lyſidis eſſe. & refert authoritate *Heraclidis*, ſcripſiſſe & illum de *TOTO* verſibus: ſecundum, item ſacrum ſermonem, cujus initium [illegible]: ὦ νέοι ἀλλὰ σέβεσθε μεθ' ἡσυχίας τάδε πάντα. i.e. *ô Iuvenes tacita colite hæc pia ſacra quiete.* tertium, de *anima*: quartum de *pietate*: quin-

Digitized by Google

quintum *Helothalem* Epicharmi Comici patrem: Sextum *Crotonem & alios:* χρυσᾶ παραγγέλματα carmine expreſſa eſſe à Philolao ejus diſcipulo infra videbimus. etiam plura ab Ariſtone Crotoniata ſcripta Pythagoræ inſcripta eſſe, ſcilicet ut plus authoritatis præferrent, tradit *Laertius*. Scopiadas etiam ajunt ipſius eſſe, cujus initium: ὃ ἡ ἀρχὴ, μὴ ἀναίδε μηδενί. i. e. *nullius Rex egens eſto.* quæ autem in tribus ſupra memoratis voluminibus continebantur, infra trademus & in tempore. tranſeamus ad inventa hujus Philoſophi. Invenit autem hic Pythagorus id quod Euclides in Elementis propoſit. 47. exprimit: ſcil. ut habet *Laertius*, ὅτι τοῦ ὀρθογωνίου τριγώνου ἡ ὑποτείνουσα πλευρὰ ἴσον δύναται ταῖς περιεχούσαις. i. e. *quod trianguli rectanguli ſubtenſum latus tantundem valeat, quantum, quæ illum continent.* & ob illud hecatomben immolaſſe eum teſtatur *Apollorus* ſupputator apud eundem. Etiam *Vitruvius* lib. IX. Archit. cap. 2. *quod Pythagoras normam ſine artificis fabricationibus inventum oſtenderit.* i. e. trigonon ejuſque menſuram invenerit. & addit: *Id Pythagoras cum inveniſſet non dubitans à Muſis ſe in ea inventione monitum, maximas*

gratias agens hoſtias dicitur iis immolaſſe, eo more, cujus meminit *Cicero* lib. 3. de nat. Deor. quo, cum in Geometria novi aliquid inveniſſet, Muſis bovem immolare ſolebat. ſed ob hoc inventum, uti diximus, centum obtulit. vide etiam *Athenæum* lib. 10. deipnoſ. Addit *Diogenes*, quod præcipue hic philoſophus occupari ſolitus circa Arithmeticam invenerit τὸν κανόνα τὸν ἐκ μιᾶς χορδῆς, *regulam quæ eſt ex una chorda*. octavam Chordam in lyra hic etiam invenit. cum ante eum ut ejus ætate lyra ἑπτάχορδος, ſic ſingulæ chordæ erant Planetæ dedicatæ. Vidit autem Pythagoras lyram, quæ ſolum habebat 7. chordas non poſſe continere διὰ πασῶν. & ideo inter mediam & tertiam conjunctarum impoſuit chordam, quæ toni differentiam inferret à media, hemitonio à tertia conjunctarum, quæ παρὰ μέσην dicitur. ſic *Nicomachus Geraſenus* lib. 1. Creditum eſt præterea ab Antiquis Theoreticam Muſicam, quæ tantum ſic intelligitur, quæ non aures movet, ſed ratione determinatur, à Pythagora repertam. nam teſtibus eodem *Nicomacho* l. cit. & *Boëthio* lib. 1. Muſ. cap. x. dicitur, quod Pythagoras in fabrorum ferrariorum offi-

cinis

Digitized by Google

cinis ex percuſſione malleorum obſervaverit primus διὰ τεσσάρων, διὰ πέντε & διὰ πασῶν, unde orta eſt συμφωνία ſc. eò videtur reſpexiſſe *Virgilius* lib. 4. Georg. verſ. 174. *Illi inter ſeſe magna vi brachia tollunt in numerum*: hoc eſt in ordinem, uti vult *Servius* ibid. v. & *Callimachum* hymno in Dianam de iiſdem Cyclopibus. quamvis communiter dicta Muſica antiquitatem longè altiorem repetat. ceu oſtendit *G. Voſſius* in Muſica art. Popul. cap. 4. §. 6. & ſeq. poſſes tamen cum ipſo §. 9. etiam defendere eos, qui Pythagoram Muſices authorem faciunt, quatenus ea diſciplina eſt ſonos acutos & graves non ſenſu modò, ſed ſubtiliori etiam ratione perpendens. vid. *Iamblichum* in vit. Pyth. cap. 26. & ab hoc Muſicorum illi, qui ſonos ratione potius, quàm ſenſu diſcernebant, *Pythagorici* vocabantur ap. *Porphyrium* in harmonicis ex teſtimonio Ptolemaïdis Cyrenaicæ. inde nata poſteà eſt diſtinctio Muſicorum in tria genera, quorum aliud concentum ratione dijudicat, ut Pythagor. aliud ſenſu, eorum, qui ſequebantur Ariſtoxenum. Aliud & rationem & ſenſum attendebat, uti à Ptolemæo factum, ceu probat *G. Voſſius* cap.

19. art. pop. ex Ptolemaïde Cyren. ap. Porphyrium in harmonicen Ptolemæi. qui ibidem & aliorum meminit. qua ratione Pythagoras ſonituum intervalla invenerit *admirabili commento*, ut loquitur *Cenſorinus* cap. 10. (qui ibidem latè exponit quomodo reperit Phthongos Muſicorum convenire ad rationem numerorum &c.) v. *Iamblichum* de vit. Pyth. cap. 26. & *Macrob*. lib.2. in Somn. Scip. cap.1. & *Boëthium* lib.1. Muſicis. cap. x. de Muſica Pyth. & cæleſti harmonia poſteà plenius dicemus. Sunt etiam, qui huic Pythagoræ inventionem obliquitatis Eclipticæ tribuant cum Plutarch. lib. 2. de placit. Philoſ. cap.12. ſed alii, ut ſuprà dictum, Anaximandro rectius hoc adſcripſiſſe videntur. videamus jam quæ dogmata Philoſophia Pythagorica contineat.

CAP. XIII.

Quæ partes Philoſophiæ *ad interiores diſcipulos Pyth. ſpectabant. quæ eorum* demonſtratio *& dictio. ut ad Sapientiam contendebant. ubi* Arithmetica, Geometria, Gram. *&* Rhetor: *quæ* nniverſalia *&* particul: *&* τὰ ὄντα. *de* Deo *quod ſenſerit Pyth. cum ſuis. ubi &* τετρακτὺς. *principium rerum μονάς.* Mens *rerum cauſa. unde noſtræ* mentes. *de* providentia *Divina. ubi &* neceſſitas *&* fatum.

Pytha-

PYthagoras ut Philoſophiæ interioris diſcipulos fieri, non alios, quàm Mathematicos voluit, (ut audivimus ſupra è Gellio) ſic quoque illos & moralem & λογικὴν variaſque omnis generis diſciplinas in Philoſopho requiri oſtendit apud *Iamblichum* in vita ejus cap. 29. hinc conſtat ipſum & quoſdam ejus diſcipulos philoſophari ita voluiſſe, ut *demonſtrarent*, quæ alios docerent, eaque ſtylo & dictione uberiore, ac propria, quæ plenam inderent ſcientiam, atque ad auguſtam Sapientiam rerum Divinarum & humanarum viam ſternerent. audiamus *Iamblichum* loco, cit. ubi loquitur de commentariis Pythagoreis: ὥσπερ τινὸς ἀχειροπλήτου νοῦ προσπνέοντος μεθ' ἐπιστήμης δαιμονίας ἄκρως συλλελογισμένα. i. e. *quaſi mente, quæ manu apprehendi non poteſt, afflante divina ſcientia extremè collecti.* & poſtea: ὡς μάλιστα μεστὰ μετὰ ἀποδείξεως ἐπιστημονικῆς. καὶ πλήρεις τὸ λεγόμενον συλλογισμῷ. i. e. *tanquam pleni omni demonſtratione ſcientifica & quod dicitur, collectione abundans.* & paulo pòſt. τὰς κοινὰς δὲ ἐπιστήμας ὥσπερ τὴν ἀποδεικτικὴν καὶ τὴν ὁριστικὴν καὶ τὴν διαιρετικὴν παρέδωκε. i. e. *communes ſcientias ſicut eam, quæ dicitur demon-*

monſtrativa, item quæ deſinitiva & diſtributiva hominibus tradidit. Arithmeticam primo loco reponebant Pythagorei, deinde Grammaticam ac Rhetoricam. primum Sapientiæ opus erat *numeros* ſcire, alterum *ſermocinari.* ſic *Proclus*: τούτων γὰρ λόγος, σοφώτατον εἶναι τὸν εὑρόντα τὸν ἀριθμὸν, δεύτερον δὲ τὸν τὰ ὀνόματα θέμενον. ſic quoque *Porphyr.* περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων lib.11. addit Geometriam. Οἱ γοῦν Πυθαγόρειοι περὶ τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰς γραμμὰς σπουδάζοντες ἐπὶ τὸ πλέον τοῖς θεοῖς ἀπήρχοντο. vid. *Iamblich.* in protrept. cap. 3. ubi & de Logica ac cæteris diſciplinis. Idem *Iamblichus* in vit. Pyth. cap. 29 tradit, quid in log. de *univerſalibus ac particularibus* ſenſerit. Τῇ, inquit, καθόλου ἐπιστήμῃ παρομαρτεῖ, ἡ τοῦ κατὰ μέρος. τοὶ γὰρ περὶ τοῦ καθόλου φησὶν Ἀρχύτας, καλῶς διαγνόντες, ἔμελλον καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρος οἷα ἐντὶ καλῶς ὀψεῖσθαι. i. e. *Scientiam univerſalem particularis ſequitur: itaque qui univerſalia, inquit Archytas, probè cognoverunt, particularia etiam qualia ſunt, probè videre poterunt.* huc ſpectant τὰ ὄντα, circa quæ verſatur ſapientia. nam *Iamblich.* in vit. Pyth. cap. 29. σοφίαν vocat ex mente Pythagoræ ἐπιστήμην τῶν ἐν τοῖς οὖσιν ἀλη-

ἀληθείας. i. e. *ſcientiam veritatis rerum ſive in iis quæ ſunt*. ſic etiam *Boëthius* lib. 1. de Arith. cap. 1. ſic τὰ ὄντα *Iamblichus* l. cit. dividit in τὰ κυρίως, ſive ὄντως ὄντα & τὰ ὁμωνύμως ὄντα. priora appellat *materiæ expertia* & *æterna* adeoque ſola agentia, cujuſmodi omnia corporum expertia. ſic enim: ὄντα δὲ ἤδη καὶ ἔλεγε ἄυλα καὶ ἀΐδια καὶ μονοδραστικά, ὅπερ ἐστὶ τὰ ἀσώματα. Poſteriora vocat *entia* per *participationem*. ὁμωνυμως δὲ, inquit, λοιπὸν ὄντα κατὰ μετοχὴν ἀυτων ὅτω καλέμενα. & ea dicit eſſe, quæ *corporalia* & *materialia* ſunt, item *nata* & *corruptibilia*. v. & *Boëthium* loc. cit. Circa τὰ κυρίως ὄντα verſari ſcientias propriè dictas, oſtendit eodem capite *Iamblich.* & ad ea quoque refert *Deum* ut incorruptibilem cap. 28. ἐδενὸς, inquit, τ͂ περιττῶν καὶ φθαρτικῶν νομίζειν δεῖν μεταλαμβάνειν τὸ δαιμόνιον. i.e. *Divinum numen rerum ſuperfluarum & corruptibilium nihil prorſus recipere oportere. Lactantius* lib. 1. cap. 5. *Pythagoras*, inquit, *unum Deum confitetur dicens, incorporalem eſſe mentem, quæ per omnem rerum naturam diffuſa & intenta vitalem ſenſum cunctis animantibus tribuat.* & cum ſit incorporeus, voluit nec in annulis geſtari debere, ut habet Sym-

Digitized by Google

trio Triclinio tribuant. Etiam hic narratur uſus *Peregrinationibus* in Perſidem aliaſque regiones ad *Magiam* diſcendam *Plinio* lib. 30. cap. 1. Res civiles & Magiſtratum ut curarit & ut Deum ſe haberi dicique voluerit: item ut miracula fecerit legere eſt apud *Iamblichum*. floruiſſe dicitur à *Laert*. circa LXXXIV. Olympiada. atque hæc ſufficiat de quibuſdam Pythagoreis dixiſſe. interim meminiſſe poſſumus cum *Diogene Laertio* edita quoque Pythagoreorum quædam fragmenta; quemadmodum *Hippodami* Thyrii de *felicitate*: *Euruphami* de *vita*: *Hipparchi* de *animi tranquillitate*: *Theagis* de *virtutibus*: *Metopi Cliniæ* de *virtute*. *Critonis* de *prudentia* & *felicitate*: *Poli* de *juſtitia* &c.

CAP. XII.

An Pythagoras *quædam ſcripſerit, diſquiritur. quæ invenerit in Mathematicis: ubi* τρίγωνον ὀρθογώνιον &c. *& norma & regula. ut hecatomben obtulerit Iovi. octava chorda in lyra ab eo inventa. ut diligens Arithmeticus fuerit. qualis Muſica ab eo inventa ſit & qua occaſione. qui Muſici Pythagorici. ubi & triplex Muſicorum genus. An Eclipticæ obliquitatem invenerit Pythagoras* &c.

PYthagoras an aliquid ſcripſerit, diſquiri poſſet. *Laertius* in vit. Pyth. dicit ple-

pleroſque tradere Pythagoram nihil ſcripſiſſe, & ſuprà audivimus nihil quicquam monumenti Pythagorici extitiſſe ante Philolai ætatem. *Lucianus* lib. de Saltatione; Ὁ Θεσπέσιος, inquit, Πυθαγόρας μηδὲν αὐτὸς ἡμῖν ἴδιον καταλιπεῖν τῶν αὐτοῦ ἠξίωσεν. i. e. *Vir Divinus Pythagoras nullam doctrinæ ſuæ partem literis conſignatum relinquere nobis voluit.* Etiam *Ioſippus* Orig. Iud. lib. 1. Πυθαγόρου μὲν, οὐδὲν ὁμολογεῖται σύγγραμμα. i. e. *Pythagoræ nullum de quo certò conſtet ſcriptum eſt.* ſic quoque Ruffinus, cui reſpondet *Hieronymus* lib. 3. adverſus eum cap. 10. *Pythagoræ,* inquit, *à me libros flagitas. quis enim tibi dixit, illius extare volumina.* & paulò pòſt. *De dogmatibus, non de libris locutus ſum, quæ potui in Cicerone Bruto & Seneca diſcere. lege pro Vatinio oratiunculam & alias, ubi ſodalitiorum mentio fit. revolve dialogos Tullii, reſpice omnem oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur.* & porrò; *Pythagoricorum dogmatum inciſa publicis literis æra cognoſces. cujus enim illa ſunt* χρυσᾶ παραγγέλματα, *nonne Pythagoræ? in quibus omnia ejus dogmata breviter continentur & quæ in latiſſimo opere Philoſophus commentatus eſt Iamblichus, imitatus ex*

parte Moderatum virum eloquentiſſimum & Archippum ac Lyſidem Pythagoræ auditores. Dicit *Laertius* nihil Pythagoram ſcripſiſſe cenſentes, ſtolidè id putare. *Heraclitus* Phyſicus apud eundem loquitur: Πυθαγόρας Μνησάρχου ἱστορίην ἤσκησεν ἀνθρώπων μάλιστα πάντων: καὶ ἐκλεξάμενος ταύτας τὰς συγγραφὰς ἐποιήσατο ἑαυτοῦ σοφίην, πολυμαθίην, κακοτεχνίην. i. e. *Pythagoras Mneſ. filius ſe hiſtoria rerum exercuit ſupra omnes homines: ſeligenſque hæc ſcripta, ſuæ ſapientiæ, multæque peritiæ & artis documentum dedit.* & ibid. initium libri ejus citatur, quod ſic legitur: οὐ μὰ τὸν ἀέρα τὸν ἀναπνέω, οὐ μὰ τὸ ὕδωρ τὸ πίνω, οὐ κατοίσω ψόγον περὶ τοῦ λόγου τοῦδε. i. e. *non per aërem, quem ſpiro, non per aquam quam bibo, non admittam hujus ſermonis vituperationem.* Idem *Diogenes* dicit, quod ſcripſerit Pythag. tria volumina, de *Inſtitutione*, de *civilitate*, de *natura.* ſed addit: Quod nomine Pythagoræ legitur, Lyſidis eſſe. & refert authoritate *Heraclidis*, ſcripſiſſe & illum de *TOTO* verſibus: ſecundum, item ſacrum ſermonem, cujus initium eſt: ὦ νέοι ἀλλὰ σέβεσθε μεθ᾽ ἡσυχίας τάδε πάντα. i.e. *ô Iuvenes tacita colite hæc pia ſacra quiete.* tertium, de *anima*: quartum de *pietate*: quin-

Digitized by Google

quintum *Helothalem* Epicharmi Comici patrem: Sextum *Crotonem & alios:* χρυσᾶ παραγγέλματα carmine expreſſa eſſe à Philolao ejus diſcipulo infra videbimus. etiam plura ab Ariſtone Crotoniata ſcripta Pythagoræ inſcripta eſſe, ſcilicet ut plus authoritatis præferrent, tradit *Laertius.* Scopiadas etiam ajunt ipſius eſſe, cujus initium: ὃ ἡ ἀρχὴ, μὴ ἀναίδε μηδενί. i. e. *nullius Rex egens eſto.* quæ autem in tribus ſupra memoratis voluminibus continebantur, infra trademus & in tempore. tranſeamus ad inventa hujus Philoſophi. Invenit autem hic Pythagorus id quod Euclides in Elementis propoſit. 47. exprimit: ſcil. ut habet *Laertius*, ὅτι τοῦ ὀρθογωνίου τριγώνου ἡ ὑποτείνουσα πλευρὰ ἴσον δύναται περιεχούσαις. i. e. *quod trianguli rectanguli ſubtenſum latus tantundem valeat, quantum, quæ illum continent.* & ob illud hecatomben immolaſſe eum teſtatur *Apollorus* ſupputator apud eundem. Etiam *Vitruvius* lib. IX. Archit. cap. 2. *quod Pythagoras normam ſine artificis fabricationibus inventum oſtenderit.* i. e. trigonon ejuſque menſuram invenerit. & addit: *Id Pythagoras cum inveniſſet non dubitans à Muſis ſe in ea inventione monitum, maximas*

M 5 *gra-*

gratias agens hoſtias dicitur iis immolaſſe, eo more, cujus meminit *Cicero* lib. 3. de nat. Deor. quo, cum in Geometria novi aliquid inveniſſet, Muſis bovem immolare ſolebat. ſed ob hoc inventum, uti diximus, centum obtulit. vide etiam *Athenæum* lib. 10. deipnoſ. Addit *Diogenes*, quod præcipue hic philoſophus occupari ſolitus circa Arithmeticam invenerit τὸν κανόνα τὸν ἐκ μιᾶς χορδῆς, *regulam quæ eſt ex una chorda*. octavam Chordam in lyra hic etiam invenit. cum ante eum ut ejus ætate lyra ἑπτάχορδος, ſic ſingulæ chordæ erant Planetæ dedicatæ. Vidit autem Pythagoras lyram, quæ ſolum habebat 7. chordas non poſſe continere διὰ πασῶν. & ideo inter mediam & tertiam conjunctarum impoſuit chordam, quæ toni differentiam inferret à media, hemitonio à tertia conjunctarum, quæ παρὰ μέσην dicitur. ſic *Nicomachus Geraſenus* lib. 1. Creditum eſt præterea ab Antiquis Theoreticam Muſicam, quæ tantum ſic intelligitur, quæ non aures movet, ſed ratione determinatur, à Pythagora repertam. nam teſtibus eodem *Nicomacho* l. cit. & *Boëthio* lib. 1. Muſ. cap. x. dicitur, quod Pythagoras in fabrorum ferrariorum officinis

cinis ex percuſſione malleorum obſervaverit primus διὰ τεσσάρων, διὰ πέντε & διὰ πασῶν, unde orta eſt συμφωνία ſc. eò videtur reſpexiſſe *Virgilius* lib. 4. Georg. verſ. 174. *Illi inter ſeſe magna vi brachia tollunt in numerum*: hoc eſt in ordinem, uti vult *Servius* ibid. v. & *Callimachum* hymno in Dianam de iiſdem Cyclopibus. quamvis communiter dicta Muſica antiquitatem longè altiorem repetat. ceu oſtendit *G. Voſſius* in Muſica art. Popul. cap. 4. §.6. & ſeq. poſſes tamen cum ipſo §. 9. etiam defendere eos, qui Pythagoram Muſices authorem faciunt, quatenus ea diſciplina eſt ſonos acutos & graves non ſenſu modò, ſed ſubtiliori etiam ratione perpendens. vid. *Iamblichum* in vit. Pyth. cap. 26. & ab hoc Muſicorum illi, qui ſonos ratione potius, quàm ſenſu diſcernebant, *Pythagorici* vocabantur ap. *Porphyrium* in harmonicis ex teſtimonio Ptolemaïdis Cyrenaicæ. inde nata poſteà eſt diſtinctio Muſicorum in tria genera, quorum aliud concentum ratione dijudicat, ut Pythagor. aliud ſenſu, eorum, qui ſequebantur Ariſtoxenum. Aliud & rationem & ſenſum attendebat, uti à Ptolemæo factum, ceu probat *G. Voſſius* cap.

19.

19. art. pop. ex Ptolemaïde Cyren. ap. Porphyrium in harmonicen Ptolemæi. qui ibidem & aliorum meminit. qua ratione Pythagoras ſonituum intervalla invenerit *admirabili commento*, ut loquitur *Cenſorinus* cap. 10. (qui ibidem latè exponit quomodo reperit Phthongos Muſicorum convenire ad rationem numerorum &c.) v. *Iamblichum* de vit. Pyth. cap. 26. & *Macrob*. lib. 2. in Somn. Scip. cap. 1. & *Boëthium* lib. 1. Muſicis. cap. x. de Muſica Pyth. & cæleſti harmonia poſteà plenius dicemus. Sunt etiam, qui huic Pythagoræ inventionem obliquitatis Eclipticæ tribuant cum Plutarch. lib. 2. de placit. Philoſ. cap. 12. ſed alii, ut ſuprà dictum, Anaximandro rectius hoc adſcripſiſſe videntur. videamus jam quæ dogmata Philoſophia Pythagorica contineat.

Cap. XIII.

Quæ partes Philoſophiæ *ad interiores diſcipulos Pyth. ſpectabant. quæ eorum* demonſtratio *& dictio. ut ad Sapientiam contendebant. ubi* Arithmetica, Geometria, Gram. *&* Rhetor: *quæ* univerſalia *&* particul: *&* τὰ ὄντα. *de* Deo *quod ſenſerit Pyth. cum ſuis. ubi &* τετρακτὺς. *principium rerum* μονὰς. Mens *rerum cauſa. unde noſtræ* mentes. *de* providentia *Divina. ubi &* neceſſitas *&* fatum.

Pytha-

PYthagoras ut Philoſophiæ interioris diſcipulos fieri, non alios, quàm Mathematicos voluit, (ut audivimus ſupra è Gellio) ſic quoque illos & moralem & λογικὴν variaſque omnis generis diſciplinas in Philoſopho requiri oſtendit apud *Iamblichum* in vita ejus cap. 29. hinc conſtat ipſum & quoſdam ejus diſcipulos philoſophari ita voluiſſe, ut *demonſtrarent*, quæ alios docerent, eaque ſtylo & dictione uberiore, ac propria, quæ plenam inderent ſcientiam, atque ad auguſtam Sapientiam rerum Divinarum & humanarum viam ſternerent. audiamus *Iamblichum* loco, cit. ubi loquitur de commentariis Pythagoreis: ὥσπερ τινὸς ἀχειρολήπτου νοῦ προσπνέοντος μεθ' ἐπιστήμης δαιμονίας ἄκρως συλλελογισμένα. i. e. *quaſi mente, quæ manu apprehendi non poteſt, afflante divina ſcientia extremè collecti.* & poſtea: ὡς μάλιστα μεστὰ μετὰ ἀποδείξεως ἐπιστημονικῆς. καὶ πλήρεις τὸ λεγόμενον συλλογισμῷ. i. e. *tanquam pleni omni demonſtratione ſcientifica & quod dicitur, collectione abundans.* & paulo pòſt. τὰς κοινὰς δὲ ἐπιστήμας ὥσπερ τὴν ἀποδεικτικὴν καὶ τὴν ὁριστικὴν καὶ τὴν διαιρετικὴν παρέδωκε. i. e. *communes ſcientias ſicut eam, quæ dicitur demon-*

monſtrativa, item quæ deſinitiva & diſtributiva hominibus tradidit. Arithmeticam primo loco reponebant Pythagorei, deinde Grammaticam ac Rhetoricam. primum Sapientiæ opus erat *numeros* ſcire, alterum *ſermocinari*. ſic *Proclus*: τούτων γὰρ λόγος, σοφώτατον εἶναι τὸν εὑρόντα τὸν ἀριθμὸν, δεύτερον δὲ τὸν τὰ ὀνόματα θέμενον. ſic quoque *Porphyr*. περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων lib. 11. addit Geometriam. Οἱ γοῦν Πυθαγόρειοι περὶ τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰς γραμμὰς σπουδάζοντες ἐπὶ τὸ πλέον τοῖς θεοῖς ἀπήρχοντο. vid. *Iamblich.* in protrept. cap. 3. ubi & de Logica ac cæteris diſciplinis. Idem *Iamblichus* in vit. Pyth. cap. 29 tradit, quid in log. de *univerſalibus ac particularibus* ſenſerit. Τῇ, inquit, καθόλου ἐπιστήμῃ παρομαρτεῖ, ἡ τοῦ κατὰ μέρος. τοὶ γὰρ περὶ τοῦ καθόλου φησὶν Ἀρχύτας, καλῶς διαγνόντες, ἔμελλον καὶ περὶ τοῦ κατὰ μέρος οἷα ἐντὶ καλῶς ὀψεῖσθαι. i. e. *Scientiam univerſalem particularis ſequitur: itaque qui univerſalia, inquit Archytas, probè cognoverunt, particularia etiam qualia ſunt, probè videre poterunt.* huc ſpectant τὰ ὄντα, circa quæ verſatur ſapientia. nam *Iamblich.* in vit. Pyth. cap. 29. σοφίαν vocat ex mente Pythagoræ ἐπιστήμην τῆς ἐν τοῖς οὖσιν ἀλη-

ἀληθείας. i. e. *ſcientiam veritatis rerum ſive in iis quæ ſunt*. ſic etiam *Boëthius* lib. 1. de Arith. cap. 1. ſic τὰ ὄντα *Iamblichus* l. cit. dividit in τὰ κυρίως, ſive ὄντως ὄντα & τὰ ὁμωνύμως ὄντα. priora appellat *materiæ* expertia & *æterna* adeoque ſola agentia, cujuſmodi omnia corporum expertia. ſic enim: ὄντα δὲ ἤδη καὶ ἔλεγε ἄϋλα ϗ ἀΐδια καὶ μονοδραστικὰ, ὅπερ ἐστὶ τὰ ἀσώματα. Poſteriora vocat *entia* per *participationem*. ὁμωνύμως δὲ, inquit, λοιπὸν ὄντα κατὰ μετοχὴν αὐτῶν οὕτω καλούμενα. & ea dicit eſſe, quæ *corporalia* & *materialia* ſunt, item *nata* & *corruptibilia*. v. & *Boëthium* loc. cit. Circa τὰ κυρίως ὄντα verſari ſcientias propriè dictas, oſtendit eodem capite *Iamblich.* & ad ea quoque refert *Deum* ut incorruptibilem cap. 28. οὐδενὸς, inquit, τῶν περιττῶν ϗ φθαρτικῶν νομίζειν δεῖν μεταλαμβάνειν τὸ δαιμόνιον. i. e. *Divinum numen rerum ſuperfluarum & corruptibilium nihil prorſus recipere oportere*. *Lactantius* lib. 1. cap. 5. *Pythagoras*, inquit, *unum Deum confitetur dicens, incorporalem eſſe mentem, quæ per omnem rerum naturam diffuſa & intenta vitalem ſenſum cunctis animantibus tribuat*. & cum ſit incorporeus, voluit nec in annulis geſtari debere, ut habet Sym-

Symbolum: Θεοῦ τύπον μὴ ἐπίγλυφε. i. e. *Dei formam & imaginem annulo ne inſculpito.* & *Euſebius* lib. 15. cap. 5. dicit Pythagoram de *æternitate* Dei philoſophatum. quod *unum* dixerit Deum præter *Laert.* teſtatur *Clemens Alex.* in admonitione ad gentes pag. 47. οὐκ ἀποκρυπτέον, inquit, οὐδὲ τοὺς ἀμφὶ τὸν Πυθαγόραν οἵ φασιν, οἱ μὲν Θεοὶ, εἷς. i. e. *nec v. prætermittendi ſunt Pythagoræ ſectatores, qui dicunt Deum unum eſſe.* teſtatur *Iuſtinus* de Monarchia ſequentia eſſe Pythagoræ: ὁ Θεὸς εἷς. i. e. *ſane quidem Deus unus eſt.* licet *Euſebio* lib. 14. cap. 2. præp. dicatur *Pythagoras* ſtatuiſſe *tres Deos* & *hoc Socrates imitatus.* & contrarium cap. 6. *Vnitatem Deum & bonum dixit.* quomodo μονάδα principium rerum ſtatuit infrà videbimus. *Iuſt.* addit: αὐτὸς δὲ οὐχ ὥς τινες ὑπονοοῦσιν ἐκτὸς τᾶς διακοσμήσιος. ἀλλὰ ἐν ἑαυτῷ ὅλος, ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ ἐπισκοπῶν πάσας τὰς γενέσιας ἐστὶ κρᾶσις ἐὼν τῶν ὅλων αἰώνων, καὶ ἐργάτας τῶν αὐτοῦ δυνάμεων καὶ ἔργων. ἀρχὰ πάντων, ἐν, ἐν οὐρανῷ φωστὴρ καὶ πάντων πατὴρ, νοῦς καὶ ψύχωσις τῶν ὅλων, κύκλων ἁπάντων κίνασις. i. e. *non ille autem ſicut nonnulli ſuſpicati ſunt extra hunc mundi ornatum. Sed ipſe in ſe totus in circulo toto generationes omnes*

mnes inſpiciens ſeculorum omnium eſt temperatio & virtutum operumque ejus omnium opifex, principium omnium, unum, cæli lumen & parens omnium, mens & animatio univerſorum, circulorum omnium motio. vid. eadem verba apud *Clem. Alex.* in admon. ad Gentes pag. 49. quod dixit mentem, ſic confirmat *Cicero* lib. 1. de nat. Deor. *Pythagoras cenſuit* (ſc. Deum) *animum eſſe per naturam rerum omnem intentum & commeantem, ex quo noſtri animi carperentur.* ſic v. & *Salvianum* lib. 1. de gubernat. Dei p. 4. non tantum omnium Parentem, ſed & dominum eſſe voluit apud *Iambl.* c. 18. & 28. ἐπεὶ γὰρ ἐστι τε Θεὸς καὶ οὗτος πάντων κύριος. & ab ipſo quicquid bonum & honeſtum eſt eſſe petendum ibid. ap. eundem in protrept. cap. 14. Deum non eſſe injuſtum. ὁ Θεὸς οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἄδικος, ἀλλ', ὡς οἷόντε, δικαιότατος. & cap. 1. in vit. ejus Deum eſſe invocandum, eumque ut Philoſophiæ ducem ſequi voluit. neque illud faciendum perfunctoriè, ut eſt in Symbolo 2. præcipuè cum Deum Solum Sapientem diceret, uti teſtatur *Clemens Alexandrinus* lib. 4. ϛρωμ. pag. 477. Καὶ Πυθαγόρος, inquit, σοφὸν μὲν εἶναι τὸν Θεὸν μόνον.

quod ille applicat verbis Apoſtoli ad Rom. 16. verſ. 27. εἰς ὑπακοὴν πίστεως, εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος μόνῳ σοφῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Et ſic hactenus vidimus, quod *Euſebius* dicit lib. 14. præp. cap. 6. *Nullam Græcos ante Pythagoram & Anaxagoram Dei cognitionem habuiſſe*. refert inſuper *Iamblichus* c. 28. in vit. Pyth. Eum & diſcipulos ejus omnes ſuas actiones & vota retuliſſe ad confeſſionem numinis. Etiam Pythagoras ap. *Clem. Alex.* lib. 5. στρωμ. pag. 596. fertur dixiſſe, ſe audire vocem Dei conſiderando univerſorum conſtrictionem, quæ à Deo accuratè facta eſt & ab eo perpetuo continetur & audiviſſe Moſen dicentem: *dixit & facta ſunt*. ſic ille. Πυθαγόρας λέγων ἀκούειν φωνῆς Θεοῦ τὴν κατασκευὴν θεωρῶν ἀκριβῶς ἀπὸ θεοῦ γεγονυῖαν καὶ συνεχομένην ἀδιαλείπτως, ἀκηκόει γὰρ τοῦ Μωσέως λέγοντος, εἶπε καὶ ἐγένετο. & uniververſam hominis vitam in eos poſitam ut *Deum* ſequatur. huc ſpectat quoque verbum Pyth. τετρακτύς. i. e. quaternarius num. per quod jurabant Pythagorei hac formula ap. *Iambl.* cap. 29.

Οὐ μὰ τὸν ἁμετέρῃ γενεῇ παραδόντα τετρακτὺν

Πα-

Παγὰν ἀενάϩ φύσεως ῥιζώματ' ἔχουσαν.

Id eſt:

Iura quadruplicem numerum qui pectore noſtro
Abdidit inſevitque animi penetralibus imis
Naturæ fontem generatoremque perennis.

Vid. & *Plutarch.* lib. 1. de placit. philoſ. c. 3. & *Lucianum* in vitarum auctione. de eo *Macrob.* lib. 1. in Somn. Scip. cap. 5. *Quaternarium*, inquit, *numerum faciebant diſcipuli* ejus ad perfectionem animæ pertinentem, ut inter arcana venerarentur & ex eo jurisjurandi religionem ſibi facerent. vid. & *Plutarch.* lib. de Iſid. & Oſiride. Apud *Lucianum* l. c. καὶ ἐπὶ τούτοισι δὲ γνώσεαι τὸν Θεὸν ἀριθμὸν ἐόντα καὶ ἁρμονίην. i. e. *ipſum etiam Deum numerum eſſe & harmoniam cognoſces.* Quidam putant τετρακτὺν reſpicere tetragrammaton Sanctum, יהוה Judæorum, unde Pythagoras hoc ad Græcos tranſtuliſſet. Refero eodem, quod cauſam & principium rerum hic quoque conſtituit unitatem, μονάδα, quam Deum eſſe & effectricem mundi cauſam voluit. v. *Theodoret.* Cypr. Epiſc. lib 2. de cur. Græc. Aff. & *Plutarch.* lib. 1.

Digitized by Google

de placit. Philoſ. cap. 3. & *Euſeb.* lib. 14. præp. Ev. cap. 6. & *Plut.* c. 10. *mentem eſſe cui dicit Principatum tribuit.* refutare conatur illam μονάδα eſſe cauſam rerum *Ariſtoteles* lib. 3. de cælo cap. 2. videamus jam, quid nonnulli ex diſcipulis Pythagoræ de *Deo* dixerint. *Pythagorei,* inquit *Cicero* in Cat. 78. *nunquam dubitarunt quin ex univerſa mente Divina delibutos animos haberemus.* reſpice quæ citavimus ſuprà è *Iuſtino* & *Clemente.* ſic nominatim Epicharmus apud *Clem. Alex.* lib. 5. στρωμ. pag. 605.

Ὁ δέ γε τἀνθρώπου λόγος πέφυκ᾽ ἀπὸ
θείου λόγου i. e.
Noſtra namque ratio nata eſt ex Divina ratione.

Cum jam ante ceciniſſet:

Ὁ λόγος ἀνθρώπους κυβερνᾷ, κατὰ τρόπον σώζει
Ratio gubernat mortales & juxta modum ſervat.

Et:

Εἰ ἔστιν ἀνθρώπῳ λογισμὸς, ἐστὶ καὶ θεῖος λόγος
Ὁ λόγος ἀνθρώπῳ πέφυκεν περὶ βίου καὶ τὰς τροφὰς &c.

Et

Digitized by Google

Et ratiocinatio ceſſit & ratio mortalibus.
Sola dirigit Mortales ratio, nutrit atque alit.

Et apud *Theodoretum* lib. 6. de cur. Gr. Aff. de Dei omniſcientia & omnipotentia ſic: οὐδὲν διαφεύγει τὸ θεῖον. τοῦτο γινώσκειν σε δεῖ αὐτὸς ἐσθ' ἁμῶν ἐπόπτης, ἀδυνατεῖ δὲ οὐδὲν Θεῷ. i. e. *nihil effugit Deum, ſcire te hoc oportet, ipſe noſtri & ſpeculator nihilque Deus non poteſt. Philolai* de Deo ſententia occurrit apnd *Philonem Iudæum* lib. de opif. mundi pag. 17. Ἔστι γὰρ, φησὶν, ἡγεμὼν καὶ ἄρχων ἁπάντων Θεὸς, εἷς ἀεὶ ὢν, μόνιμος, ἀκίνητος, αὐτὸς αὐτῷ ὅμοιος ἕτερος τῶν ἄλλων. i. e. *Eſt*, inquit, *author & princeps rerum omnium Deus, ſemper unus ſtabilis & immobilis, ipſe ſui ſimilis, aliorum diſſimilis.* Alcmæon, cum, ut habet *Laertius* in ejus vita, diceret multas humanarum rerum cauſas, Apud *Clementem* in admonit. ad Gentes pag. 43. ᾤετο τοὺς ἀστέρας εἶναι ἐμψύχους ὄντας. i. e. *Aſtra Deos eſſe putabat quæ ſunt animata.* vid. & *Laertium* l. cit. De Diis ſic ipſe ap. eundem: περὶ τῶν ἀφανέων, περὶ τῶν θνητῶν σαφήνειαν μὲν Θεοὶ ἔχοντες. ὡς δὲ ἀνθρώποις τεκμαίρεσθαι καὶ τὰ ἑξῆς. i. e. *De inviſibili-*

ſibilibus, de immortalibus rebus manifeſtam quidem ſcientiam habent Dii, quantum verò conjicere hominibus licet, & cætera. quomodo Pythagorei numeros & figuras etiam Deorum ornaverint appellationibus vid. apud *Plutarchum* lib. de Iſide & Oſirid. cap. 90. De providentia Divina Pythagoras quid ſenſerit, ſic prodit *Laertius.* l. cit. ſc. προνοεῖσθαι τ̃ Θεὸν ἡμῶν. i. e. *Deum noſtri providentiam genere.* vid. *Plutarch.* lib 2. de placit. philoſ. cap 3. Apud *Iamblichum* in vit. Pyth. cap. 32. dixit Pythagoras ὀρανόθεν ἠρτῆσθαι καὶ οἰκονομεῖσθαι πάντα. i. e. *omnia cælitus pendere & gubernari.* De Deorum providentia in ſtatuis cultorum ex ſententia Pythagoræ vide eundem in vit. P. cap. 28. aſſertio Pythagoreorum traditur ab eodem. l. cit. ὅτι δ᾽ ὀδὲν ὤοντο ἐκ ταυτομάτȣ συμβαίνειν καὶ ἀπὸ τύχης, ἀλλὰ κατὰ θείαν πρόνοιαν μάλιςα τοῖς ἀγαθοῖς καὶ εὐσεβέσι τῶν ἀνθρώπων βέβαιοι &c. *quod nihil ſua ſponte atque à fortuna contingere arbitrantur, ſed Divina providentia, bonis imprimis & piis hominibus argumento fuerint &c.* Et porrò docent, illi providentiæ non eſſe reluctandum & cap. 32. ὅτι ἐςὶ Θεῖα πρόνοια πᾶσαν ἐλπίδα ἀνθρωπίνην καὶ δύναμιν ὑπερέχȣσα.

i. e.

i. e *Divinam eſſe providentiam, quæ ſpem omnem potentiamque humanam excedat ac ſuperet.* Etiam *neceſſitatem* mundo circumdatam putabat Pythagoras teſtibus *Plutarcho* de placit. philoſ. lib. 1. cap. 25. & *Theodoreto* lib. 6 de curat. Græcar. Aff. & Philolaus lib. 8. in vita ejus ap. *Laertium* opinatus eſt, *omnia neceſſitate fieri.* & *fatum* omnium & eorum, quæ ſunt, per partes adminiſtrandorum cauſam esſe apud *Laertium* dicitur ſenſiſſe Pythagoras: Εἱμαρμένην τῶν ὅλων εἶναι καὶ τὰ κατὰ μέρος αἰτίαν τῆς διοικήσεως. Latius hæc Iamblichus in vit. Pythag. cap. 32. καὶ τὸ μέγιστον, inquit, τῶν καθ' εἱμαρμένην καὶ κατὰ νοῦν δρωμένων, τὴν διάκρισιν ἐποιήσατο καὶ τῶν κατὰ πεπρωμένην καὶ καθ' εἱμαρμένην περὶ δαιμόνων τε πολλὰ καὶ σοφὰ διελέχθη. i. e. *Quodque maximum eſt eorum quæ juxtà fatum oc mentem fiunt. Tum eorum quæ ſecundum fatum ejuſque neceſſitatem & ipſum ordinem ſeriemque cauſarum diſcrimen ſtatuit, item de Spiritibus multa eaque Sapienter diſerta ſunt.* ſequitur jam, ut de principiis rerum dicamus.

Digitized by Google

Cap. XIV.

Ariſtoteles non rectè intellexit Pythagoræ μόναδα. unitas ut principium & numeri. ubi plura de numeris Pythagoricis, & eorum vi ac dignitate. ubi de binario, ternario, & de ſenario, ſeptenario, octonario &c. De materia *rerum &* elementis *quatuor. De* amicitia & diſcordia *Empedocl.* de natura. & neceſſitate & fato. *de* mundo *& ejus ortu. is unus, non plures. circularis mundus, intelligibilis, interitui obnoxius, non periturus. de mutatione & παλιγγενεσίᾳ ejus. de inclinatione* mundi. *de ordine corporum mundanorum. de* Muſica *&* harmonia *Cæleſti. ut didicerit Pythagoras* Muſicæ *harmoniam à fabris. quomodo æſtimavit & exercuit Pythagoras* Muſicam. *& quibus inſtrumentis. ubi de* Lyra *&* cithara.

QUod *Ariſtoteles* lib. 3. de cælo cap. 2, ut ſupra dictum, ferre non potuit, τὴν μονάδα eſſe principium rerum, videtur ἀεροβατεῖν. ſic ille: τὰς δὲ μόναδας οὔτε σῶμα ποιεῖν οἷόν τε συντιθεμένας οὔτε βάρος ἔχειν. i. e. *Vnitates neque corpus facere compoſitæ neque pondus habere poſſunt.* quibus intellexiſſe videtur principium materiale, cum Pythagoras hic principium i. e. cauſam efficientem illam unitatem eſſe voluit. audiamus *Plutarch.* lib. 1. de placit philoſ. cap. 3. §. 5. *Vnitatem & infinitati conjunctum binarium in principiis ponit* Pythagoras. & explicat hoc. *tendunt autem principia*

cipia ejus, alterum ad effectricem cauſam ac formantem, quæ eſt Deus, mens ſcilicet. alterum ad perpeſſionibus ſubjectam & materialem, quæ eſt mundus in viſum incurrens. & cap.7. *Pythagoras de principiis unitatem Deum ac bonum, quæ ſit unius natura ipſa mens. Infinitam autem binarii naturam, genium & malum, unde eſt multitudo materiæ, viſui expoſitus mundus. Laertius* in Pythag. vit. lib.8. ἀρχὴν μὲν ἁπάντων μονάδα. ἐκ δὲ τῆς μονάδος ἀόριστον δυάδα, ὡς ἂν ὕλην τῇ μονάδι αἰτίῳ ὄντι ὑποστῆναι. ἐκ δὲ τῆς μονάδος καὶ ἀορίστου δυάδος τοὺς ἀριθμούς. i. e. *principium quidem omnium eſſe unitatem. porrò ex unitate indefinitam dualitatem veluti materiam authori unitatem ſubjeciſſe. Ex monade verò & inde terminata dualitate numeros gigni.* in ſequentibus ſuccedentem ſecundum proportiones rerum ac corporum conſtitutionem ſic obtinuiſſe putabat ubi ait: ἐκ δὲ τῶν ἀριθμῶν τὰ σημεῖα, ἐκ δὲ τούτων τὰς γραμμάς, ἐξ ὧν τὰ ἐπίπεδα σχήματα. ἐκ δὲ τούτων, τὰ στερεὰ σώματα, ὧν καὶ τὰ στοιχεῖα εἶναι τέτταρα τὸ πῦρ ὕδωρ, γῆν, ἀέρα &c. i. e. *ex numeris puncta, ex punctis lineas, ex quibus planæ figuræ conſtent. Ex planis autem ſolidas figuras, ex item ſolidis conſiſte-*

re corpora, quorum & quatuor elementa eſſe, ignem, aquam, terram, aëra. V. *Macrob.* lib. 1. in Somn. Scip. cap. 5. & lib. 2. cap. 2. Et hactenus intelligendum eſt, quod dicunt *Cicero* 4. Acad. 118. *Pythagorei ex numeris & Mathematicorum initiis proficiſci volunt omnia.* & *Arnobius* lib. 2. contr. Gent. Plutarch. l. cit. *Pythagoras Mneſarchi filius rerum principia cenſuit eſſe numeros eorumque inter ſe proportiones ſive concinnitates & ex utriſque compoſita elementa, quæ Geometrica dicuntur.* quod ex numeris faciant principia Pythagorei, teſtatur *Ariſtoteles* lib. 3. de cælo cap. 2. τὴν φύσιν, inquit, ἐξ ἀριθμῶν συνιστᾶσιν τῶν Πυθαγορείων τινές. i. e. *quidam Pythagoreorum è numeris naturam conſtituunt.* Et lib. 1. de cælo cap. 1. καθάπερ γάρ φασι καὶ οἱ Πυθαγόρειοι τὸ πᾶν καὶ τὰ πάντα τοῖς τρισὶν ὥρισται. i. e. *nam, ut Pythagorici etiam inquiunt, ipſum omne ac omnia tribus ſunt definita.* aliter *Plutarchus* in libr. de Iſide & Oſiride cap. 56. *Pythagorici pluribus utrumque principium afficiunt nominibus.* Bonum *unitatis, finiti, quieſcentis, recti, imparis, quadrati, æqualis, dextri, ſplendidi.* Malum, *binarii, infiniti, in motu verſantis, curvi, paris, altera dimenſione longioris,*

ris, inæqualis, ſiniſtri, tenebricoſi. hæc eſſe principia ortus rerum ſtatuunt. Numeros ut habebant Pythagoras & Pythagorei hac occaſione brevibus videamus. τὸ μὲν, inquit de Pyth. *Iambl.* in vit. ejus cap. 28. δέξιον ἀρχὴν τοῦ περιττοῦ λεγομένου τῶν ἀριθμῶν καὶ θεῖον πθέμενος. τὸ δὲ ἀριστερὸν τοῦ ἀρτίου καὶ διαλυομένου σύμβολον πθέμενος. i. e. *Dextrum quidem locum initium ejus, quod in numeris* impar *dicitur & divinum. Siniſtrum* v. paris, *ejuſque quod diſſolvi poterat, Symbolum ac teſſeram ſtatuebat.* de impari numero laudato à Pythagora vid. *Cenſorinum* de Die nat. cap. XI. & eodem cap. *Iambl.* etiam à Pythagora profluxiſſe ſequens hoc dicitur: Τὰν ἀριθμῶ ὠσίαν ἀΐδιον εἶναι μὲν ἀρχὰν προμαθεστάταν τῶ παντὸς ὠρανῶ καὶ γᾶς καὶ τᾶς μεταξὺ φύσιος. Ἔτι δὲ καὶ Θείων καὶ Θεῶν καὶ δαιμόνων δαιμόνας ῥίζαν. i. e. *Numeri ſubſtantiam æternam prorſus eſſe principium totius cæli terræque, quæ eſt media inter haſce, providentiſſimum. Adhæc v. etiam rerum Divinarum & Deorum. Præterea Deorum ſimul ac Geniorum ſigillatim radicem.* & hoc tractum vult *Iamblichus* ab Orphicis, quorum Theologia erat numeroſa. & ab Ægyptiis, *Apulejo* lib. 11. Flor. narratur *à Sacer-*

cerdotibus Ceremoniarum incredendas potentias, numerorum admirandas vires didiciſſe; quod putandum eſt ad ſacra pertinuiſſe, in quibus occultas numerorum facultates explicabat. ſic *Iamblichus* l. cit. ἐποιεῖτο δὲ διὰ τῶν αὐτῶν ἀριθμῶν καὶ θαυμαστὴν πρόγνωσιν καὶ θεραπείαν τῶν θεῶν, κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς, ὅτι μάλιστα συγγενεστάτην. i.e. *faciebat autem per eoſdem numeros etiam admirabilem prænotionem & cultum Divinum, juxta numeros quam maximè cognatum.* & poſteà, ubi de Divinatione fieri ſolita ſine ſanguine & victima dixerat ſubjicit: τὸ λεγόμενον πᾶν ἀληθὲς ἀπετέλεσαν αὐτῷ δι᾽ ἀριθμητικῆς ἐπιστήμης συντεταγμένα. i. e. *Quæ omnia jam dicta, ut vera ei effecerunt, per ſcientiam Arithmeticam conſtituta.* Uſque adeo videtur Pythagoras numeros adamaſſe, ut pleraſque res cum numeris compararet. quod refert *Stobæus* Eclog. phyſ. cap. 2. ſic ille: Τὴν περὶ τοὺς ἀριθμοὺς πραγματείαν μάλιστα πάντων τιμῆσαι δοκεῖ Πυθαγόρας καὶ προάγειν εἰς τὸ πρόσθεν ἀπαγαγὼν ἀπὸ τῆς τῶν ἐμπόρων χρείας πάντα τὰ πράγματα ἀπεικάζων τοῖς ἀριθμοῖς. i. e. *Numerorum diſciplinam maximi videtur feciſſe Pythagoras & in medium à mercatorum uſu abductam protuliſſe, rebus*

bus omnibus cum numeris comparatis. Et dicebat apud *Iamblichum* in ejus vit cap. 12. πρῶτον ἦν ἐκεῖνο, ἡ τῶν ἀριθμῶν καὶ λόγων φύσις δι᾽ ἁπάντων διαθέουσα, καθ᾽ οὓς τὰ πάντα ταῦτα συντέτακταί τε ἐμμελῶς καὶ κεκόσμηται πρεπόντως. i. e. *primum illud erat,* ſcil. eorum, quæ mente & cogitatione percipiuntur, *numerorum ac ſermonum per univerſa media diſcurrens natura, quibus omnia hæc ſuo ordine*, ſc. in cælo *quaſi numeroſè ſcitèque conſtituta ac decenter ornata ſunt.* Quomodo Pythagorei etiam numeros & figuras Deorum ornaverint appellationibus, tradit *Plutarch.* in lib. de Iſide & Oſiride cap. 90. Etiam Apophthegma Pythagoræ erat præter hoc: ἀρχὴ δέ τοι ἥμισυ παντός. i. e. *Principium dimidium totius*, ἀριθμῷ δέ τε πάντ᾽ ἐπέοικεν. i. e. *cuncta decent numerum* ap. *Iamblichum* in vita ejus cap. 29. & ſapientiſſima res numerus dicitur ab eodem ap. *Iambl.* cap. 18. *Epicharni* Pythagorici in libr. de Rep. à *Clemente* lib. 5. στρωμ. pag. 605. hoc citatur: ὁ βίος ἀνθρώποις λογισμῷ κἀριθμῷ δεῖται πάνυ. i. e. *Scilicet numero & ratione vita ſtat mortalium.* Et: ζῶμεν δ᾽ ἀριθμῷ καὶ λογισμῷ, ταῦτα γὰρ σώζει βροτούς. i. e. *numero & ratione vivimus, iſta Mortales ſer-*

ſervant. etiam quomodo Pythagoras dicitur numeros replicaſſe vid. ap. *Martian. Capell.* lib. 2. de nupt. philol. quomodo *ternarius* numerus Divinum ſit Pythagoræ inventum, refert *Iamblichus* in ejus vit. cap 28. v. *Ariſtotelem* lib. 1. de cælo. c. 1. Quanta reverentia coluerint *Quaternarium* numerum Pythagorei jurantes per tetractyn ſupra dictum eſt. de *Senario* numero ex ſententia Pythagoræ *Cenſorinus* de die nat. cap. 11 dicit, quod ſit fundamentum gignendi &c. ſic ille: *Nec immeritò* Senarius *fundamentum gignendi eſt. Nam eum Græci* τέλειον: *nos autem perfectum vocamus*. vid. & de eo ap. *Clementem* lib. 5. ςρωμ. De *Septenario* laudato à Pythagora vid. *Cenſorinum* de Die natal. XI. Ubi eum vocat, quo tota vita humana finitur. vid. & cap. 7. ubi quid Theano Pythagorica & Epicharmus de eo dixerint in caſu fætus edendi. & alibi Paulus JCtus in hanc rem numeros Pythagoreos allegat lib 4. ſentent. tit. 9. *Octonarium* ut Pythagorici laudarint. vide *Macrobium* lib. 1. in Somn. Scipion. cap. 4. ita ait: Pythagorici hunc *numerum juſtitiam vocarunt. quia primus omnium ita ſolvitur in numeros pariter pares hoc eſt in bis*

qua-

quaterna, ut nihilominus in numeros æquè pariter pares diviſio quoque ipſa ſolvatur, id eſt, in bis bina. poſteà: *meritò propter æqualem diviſionem juſtitiæ nomen accepit.* De Denario Pythagoram dixiſſe narrat *Plutarchus* lib. 1. de placit. phil. cap. 6. §. 5. quod *natura numeri eſſet denarius, cum ad decem uſque progrediantur numerando omnes & Græci & Barbari. Item denarii numeri vim & naturam in quaternione eſſe &c.* hæc de numeris Pythagoricis generaliter ſic intellectis. Infrà de illis ſpecialius, ubi de Muſica & harmonia cæleſti, acturi ſumus. Redeamus ad rerum principia. quorum ſecundum poſt Deum ſive mentem erat materiale ſive κόσμος ὁρατὸς. Eum exprimere dicebatur materia & conſtituere. ejus naturam *fluxam* eſſe dicebat, ut teſtatur *Plutarchus* lib. 1. de placit. Philoſ. cap. 9. vel, ut loquitur *Theodoretus* lib. 4. de curat. Græcar. Aff. Lat: *verſatilem, alterabilem fluxamque.* Idem lib. 5. de cur. Gr. Aff. *E quinque elementis Pythagoræ ſucceſſores corpus conſtare aſſerebant. Quatuor n. illi notiſſimis & quintum ætherium adjunxerunt.* Ex numeris & eorum proportionibus conſtare elementa voluerunt Pythagorici, ut ſupra

prà audivimus. Ea conſtituebant quatuor: ignem, aquam, terram & aërem. De Empedocle Pythagareo *Plutarch.* lib. de plac. phil. cap. 13, refert, quod dixerit ante quatuor elementa quædam fuiſſe minutiſſima fragmenta tanquam elementa elementis priora ſimilarium partium & teretia. *Ariſtoteles* lib. 1. de gen. & corr. cap. 1. ὁ δὲ, ταῦτα μὲν ἁπλᾶ καὶ στοιχεῖα. γῆν δὲ, καὶ πῦρ, ἀέρα, σύνθετα. πανσπερμίαν γὰρ εἶναι τούτων. *Hic ſc.* Empedocles *hæc quidem ſimplicia, Elementaque. hæc verò terram, inquam, aquam, aëremque & ignem compoſita: utpote quibus gignendis illa præſtant ſemina.* Philolaus, ut eſt ap. *Laertium* in ejus vita, dixit quod mundo natura eſſet coacta ex infinitis ac finitis & mundus totus & quæ ſunt in ipſo omnia. Illis Elementis teſte *Plut.* lib. 1. de plac. phil. cap. 14. figuram globoſam tribuebant, dempto igni, cui ut ſupremo turbinis formam dabant. de ſententia ipſius Pythagoræ ſic *Plutarch.* lib. 2. de placit. Philoſ. cap. 6. f. *Pythagoras, cum ſint quinque formæ ſolidorum corporum (Mathematica enim hæc vocantur) è cubo ortam ait terram: è Pyramide ignem: ex octo baſium corpore aërem: ex viginti baſium forma*

ma aquam : è duodecim baſium forma globum univerſi. Ignem primo eſſe factum & deinde quintum, elementum ante mundi productionem cenſuit Pythagoras, teſte *Plutarcho* lib. 2. de pl. philoſ. cap. 6. ſed Empedocles ibidem dixit primò fuiſſe ſecretum ætherem, deinde ignem, pòſt terram &c. Idem apud *Laertium* lib. 8. in ejus vit. quatuor elementis, quot conſtituebat, tribuebat amicitiam & diſcordiam. ſic ille: Φιλίαν τε ᾗ συγκείνεται καὶ νεῖκος ᾧ διακρίνεται. i.e. *amicitiam, qua copulentur & diſcordiam, qua diſſideant.* addit: Δία μὲν τὸ πῦρ λέγων. Ἥρην δὲ, τὴν γῆν. Ἀιδωνέα δὲ, τὸν ἀέρα. Νῆστιν δὲ, τὸ ὕδωρ. i. e. *Iovem, ignem: Iunonem terram: Aidoneum, aërem: Neſtin, aquam dicens.* *Clemens Alex.* lib. 6. στρωμ. p. 624. ſic de omnibus: primum de 4. Elem. τέσσαρα τῶν πάντων ῥιζώματα πρῶτον ἄκουε, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖαν ἠδ᾽ αἰθέρος ἄπλετον ὕψος, ἐκ γὰρ τῶν, ὅσα τ᾽ ἦν ὅσα τ᾽ ἔσεται ὅσσα τ᾽ ἔασιν. i. e. *cunctarum rerum radices, quatuor audi; ignem primum & aquam & terram, deinde æthera ſummum, ex his præterita & præſentia ſuntque futura.* Deinde de reliquis in admonit. ad Gentes. p. 42. Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος εἰς πλῆθος ἐμ-

πεσὼν παρὰ τὰ τέτταρσι στοιχείοις τούτοις νεῖκος καὶ Φιλίαν καταριθμεῖται. i. e. *Empedocles Agrigentinus cum multitudinem admiſiſſet præter hæc quatuor Elementa contentionem enumerat & amicitiam. Plutarchus* lib. 1. de placit. Philoſ. cap. 3. dicit ipſum ſtatuiſſe 4. elemenra; duo autem principia, *amicitiam* & *diſcordiam*, quorum hoc uniat res, alterum diſcernat. v. *Euſeb.* lib. 1. cap. 5. & *Ariſtotelem* lib. 1. de cælo cap. XII. §. 109. inde eſt, quod idem de Empedocle dicat lib. 1. de cælo cap. XII. voluiſſe ipſum, quod concordia ſic mundi fuerit cauſa, ut diſcordia cauſa Sphæræ. utriuſque diſpoſitionis i. e. Sphæræ & mundi contraria ſit cauſa i. e. concordia & diſcordia. & hactenus videntur eo modo intelligi verba *Ariſtotelis* lib. 1. de Gen. & corr. cap. 1. Ἐμπεδοκλῆς μὲν γὰρ τὰ μὲν σωματικὰ, τέτταρα. τὰ δὲ πάντα μετὰ τῶν κινούντων, ἓξ τὸν ἀριθμόν. i. e. *Empedocles corporea quidem elementa, quatuor: omnia verò una cum his, qui motu ciendi vim habent, numero ſex ait eſſe.* de loco Elementorum ſentiebat Empedocles, quod non perpetuo ac definitis locis repoſita eſſent ea, ſed quodvis in cujusvis locum ſuccedere, apud *Plutarch.* lib. 2. de plac. phil.

phil. cap. 7. Elementa etiam dixit Pythagoras ap. *Laertium*, μεταβάλλειν καὶ τρέπεσθαι δι' ὅλων. i. e. *per omnia ſe vertere & mutare*. Empedocles tradente *Ariſtotele* lib. 1. de gen & corr. cap. 1. §. 11. contrarium vult οὐ ἕτερον ἐξ ἑτέρου γίνεσθαι τῶν στοιχείων οὐδέν. i e. *Elementorum alterum ex altero non fieri*. ubi & illum reprehendit Ariſtoteles, quod inſuper dixerit; ἅμα δ' ὅταν συναγάγῃ εἰς ἓν τὴν ἅπασαν φύσιν πλὴν τοῦ νείκους, ἐκ τοῦ ἑνὸς γίγνεσθαι πάλιν ἕκαστον. i. e. *& cum univerſam naturam in unum coëgit præter diſcordiam, ex illo uno rurſus quodque ſc. Elementum fieri aſſerit*. præſertim cum dixiſſet στοιχεῖα εἶναι ἐξ ὧν ἄλλα πάντα. i. e. *Elementa eſſe, è quibus omnia conſtent*. ibid, Idem Empedocles volebat *naturam* neceſſitatis eſſe cauſam, quæ utatur principiis & Elementis, ut eſt apud *Plut.* lib. 1. de placit. philoſ. cap. 26. & eam nihil aliud eſſe quàm permixtionem & divulſionem elementorum eodem libr. cap. 30. ubi è libro ejus de naturali philoſophia ſequentes verſus citat, quos Latinè exhibeo:

Iam quod naturam mortales nomine dicunt

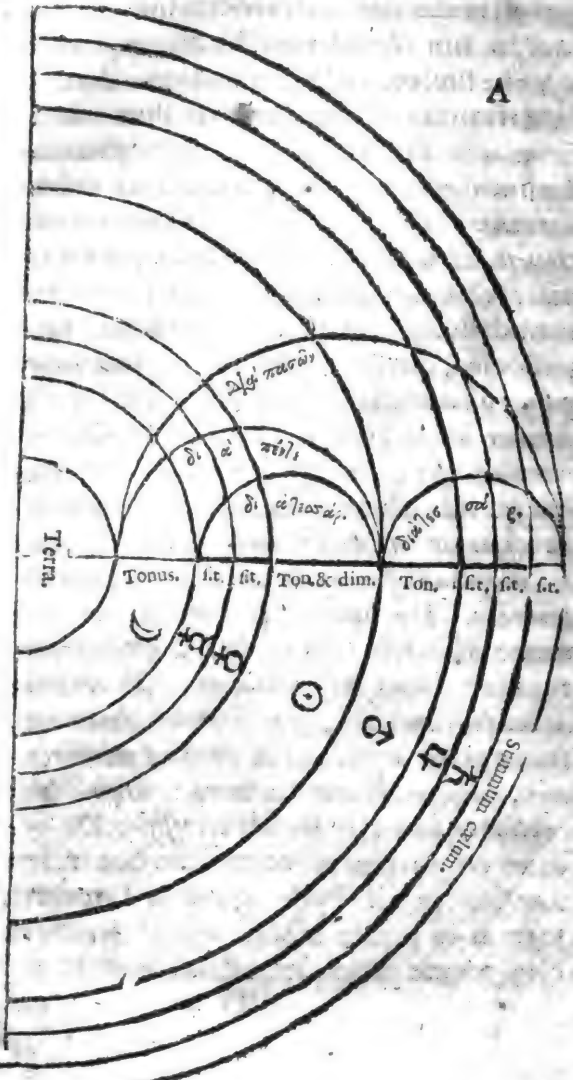
Hoc nihil eſt. neque enim mortem natura vel ortum
Humano generi præbet. nam mixtio tantum
Mixtorum ſubeſt quædam ſecretio rebus
Idque homines vulgò naturam dicere ſuêrunt.

Ex coactione infinitorum & finitorum *naturam* conſtare voluit Philolaus apud *Laertium* in ejus vit. ubi ſic. Φύσις δὲ ἐν τῷ κόσμῳ ἡρμόχθη ἐξ ἀπείρων τε καὶ περαινόντων. i. e. *natura in mundo coacta eſt ex finitis & infinitis.* etiam ille putabat omnia neceſſitate fieri, ut refert *Laertius* l. cit. ubi: δοκεῖ δὲ αὐτῷ πάντα ἀνάγκῃ καὶ ἁρμονίᾳ γίνεσθαι. i. e. *Opinatur autem neceſſitate & harmonia cuncta fieri.* etiam Empedocles apud eundem in ejus vita ſtatuit ἀΐδιον διακόσμησιν i e *æternum rerum ordinem.* & ſuprà è Jamblicho, Plutarcho & Theodoreto conſtitit, ipſum Pythagoram *mundo* incumbere & adjacere *neceſſitatem* univerſalem, dixiſſe. eodem referendum quod prodit *Laertius* in Pyth. de fato: εἱμαρμένην τῶν ὅλων εἶναι, καὶ τὰ κατὰ μέρος, αἰτίαν τῆς διοικήσεως. i. e. *fatum quoque omnium & eorum quæ ſunt per partes admini-*

miniſtrandorum cauſam eſſe. Ex Elementis conſtare mundum narrante *Laertio* voluit Pythagoras, ubi, γίνεσθαι ἐξ αὐτῶν κόσμον dicit. Sed ordine agamus. *Mundi* nomine Pythagoras, ut habet *Plutarchus* lib. 2. de placit. philoſ. cap. 1. intellexit complexum univerſi, ſic dictum propter ordinem, qui in eo eſt. Etiam factum eſſe mundum ut arbitratus Pythagoras, teſtatur *Plutarch.* lib. 2. de placit. Philoſ. cap. 4. & quidem à Deo, ut idem *Plutarch.* lib. 2. cap. 6. & quidem primo exordio facto ab igni & quinto elemento, ut ibidem traditur. In factione mundi *Empedocles* dicebat primò ſecretum fuiſſe ætherem, deinde ignem, pòſt terram. qua nimis in arctum coacta ob impetum circumagitationis, aqua ebullierit, ex hac aërem exhalaſſe ac cælum quidem ex æthere natum: ſolem ex igne: reliqua circa terram, quæ ſunt condenſata, coiiſſe ex reliquis. ſic tradit Plut. l. cit. *Euſebio* lib. 1. cap. 5. præp. ev. idem dicitur voluiſſe, à prima elementorum complexione ſegregatum aëra circumfuſum. & poſteà ignem erupiſſe cumque alium locum non repe-riret ſurſum à frigore aëris repulſum &c. *materiam* mundi Pythagorici ſtatuebant

autem mutantem extruere. vide *Philon. Jud.* in libr. quod mundus ſit incorrupt. p. 728. Philolaus dixit mundum ali variis mutationibus obnoxium. ut Plut. lib. 2. de placit. Philoſ. cap. 5. ubi: *Philolaus duplicem eſſe interitum, unum igne cælitus defluente, alterum Lunari aqua per revolutionem aëris effuſa: atque horum exhalationes eſſe alimentum mundi.* De mutatione mundi ſive palingeneſia quid ſenſerit Empedocles, prodit *Clem. Alex.* lib. 6. ϛρωμ. pag. 595. ubi ait: ὃς φυσικῶς οὕτως τῆς τῶν πάντων ἀναλήψεως μέμνηται, ὡς ἐσομένης ποτὲ εἰς τὴν τοῦ πυρὸς οὐσίαν μεταβολῆς. i. e. *qui ſc. Empedocles admodum naturaliter univerſorum meminit inſtaurationis, quod ſc. aliquando futura ſit mutatio in ignis eſſentiam.* De cauſa inclinati mundi tradente *Plutarcho* lib 2. de pl. philoſ. cap. 8. dixit idem Empedocles, ſc. *aëre cedente ſolis impetui, ſeptentriones declinaſſe, ita ut partes iis vicinæ in ſublime attollerentur, deprimerentur auſtrinæ: atque hinc inclinationem toti mundo acceſſiſſe.* De ordine corporum mundanorum hoc refert *Laertius* in vit. Pyth. quod is Locaverit terram in medio mundi. quem deinde ex ejus mente perſequens *Cenſorinus* de die

Digitized by Google

A
διὰ πασῶν
Terra.
Tonus.
ſ.t.
ſ.t.
Ton.& dim.
Ton.
ſ.t.
ſ.t.
ſ.t.
Summum cœlum.

cap. 13. dicit terræ ſuccedere Lunam, ipſi Mercurium & deinde Venerem. Inde ſolem porrigi, & poſteà Martem, Jovem ac Saturnum ſucceſſivè aſcendere majorique ambitu circumagi. & ultrà hos ſiderum fixorum locum eſſe. vide figuram A.

Ubi ☾ Luna. T. terra. ☿ Mercurius. ♀ Venus. ☉ Sol. ♂ Mars. ♃ Jupiter. ♄ Saturnus reliq. Stellarumfixarum Sphæra. Hunc ordinem, quem & Cenſorinus comprobat, ſecuti etiam ſunt *Cicero* lib. 1. de divinat. & in fragment. lib. 4. de Rep. in Somn. Scip. *Manilius* lib. 1. Aſtronom. *Plinius* lib. 11. cap. 23. *Cleomedes* lib. 1. meteor. cap. 3. *Hyginus* de limit. Agror. & Geminus de apparentiis cæleſt. ac *Chalcidius* in Timæum Plat. Volebat Pythagoras, ut habet Cenſorinus l. cit. *Totum mundum Muſica factum ratione.* Et *Cicero* lib. 3. de nat. Deor. 27. *Ad harmoniam etiam canere mundum, dicit eſſe Pythagoræ inventum.* Audiamus *Athenæum* lib. 14. deipnoſ. cap. 8. Καὶ γὰρ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος τηλικαύτην δόξαν ἔχων ἐπὶ φιλοσοφίᾳ καταφανής ἐστιν ἐκ πολλῶν οὐ παρέργως ἁψάμενος Μουσικῆς. ὅσγε καὶ τὴν τοῦ παντὸς οὐσίαν διὰ Μουσικῆς ἀποφαίνει συγκειμένην. i. e.

Pythagoras Samius tam inclytus Philoſophus, ut multis indiciis patet, non perfunctorie operam impendit Muſicæ, qui naturam univerſi Muſicis rationibus fabricatum fuiſſe demonſtrat. Pergit Cenſorinus: *Septem ſtellas inter cælum & terram vagas motum habere* εὔρυθμον. & in fine: *Multa, quæ Muſici tractant ad alias retulit Stellas, & hunc omnem* ἐναρμόνιον *eſſe oſtendit.* omnia etiam harmonia fieri, ut voluit Philolaus, vid. *Laertium* lib. 8. in ejus vita. Sententiam Pythagoreorum de harmonia mundana ſive cæleſti ex motu deducta refutare nititur *Ariſtoteles* lib. 2. de cælo cap. 9. præterea de diaſtematis ſic: *Intervalla Muſicis diaſtematis congrua.* ſc. ſtatuit. eundem vid. c. 10. & *Iamblichum* in vit. Pythagoræ cap. 26. De concentu cælorum *Cenſorinus* l. c. ſic: *Sonituſque varios reddere pro ſua quamque altitudine, ita concordes, ut dulciſſimam concinant melodiam. Sed nobis inaudibilem propter vocis magnitudinem, quam capere aurium noſtrarum anguſtiæ non poſſunt. Macrob.* lib. 2. in Somn. Scip. cap. 1. *Ex his inexpugnabili ratiocinatione collectum eſt Muſicos Sonos de Sphærarum cæleſtium converſione procedere, quia & ſonum ex motu fieri neceſſe & ra-*

tio

Digitized by Google

tio, quæ Divinis ineſt, ſit ſono cauſa modulaminis. hoc Pythagoras primus omnium Grajæ gentis hominum mente concepit. Ex *Ariſtotelis* ſententia lib. 2. de cælo cap. IX. text. 53. hoc de cælorum concentu à Pythagora ἐμμελῶς λέγεται καὶ μουσικῶς, ἀδύνατον δὲ τοῦτον ἔχειν τὸν τρόπον. v. *Ciceron.* in Somn. Scip. *Philon. Iudæum* de Somn. & *Boethium* lib. I. de Muſ. cap. X. & *Ambroſium* præfat. in Pſalm. & lib. II. hexaem. cap. II. ubi ait eam opinionem non niti aut ullis aut validis argumentis. Unius toni intervallum erat Stadiorum 126. mill: qualem diſtantiam putabat Pythagoras inter terram atque Lunam, à qua ad Mercurii Stellam dimidium ejus l. c. ἡμιτόνιον: v. præter *Cenſor.* etiam *Plinium* lib. II. cap. VIII. licet *Laertius* ejus inventorem parmenidem faciat. Et hinc ad Veneris Stellam tantundem & porrò inde ad Solem tonum & dimidium: ab eo ad Stellam Martis tonum: hinc ad Jovis Stellam ἡμιτόνιον. Et tantundem à Jove ad Saturni Stellam. ſic *Cenſorinus.* l. cit. διάστημα Solis à terra vocavit διὰ πέντε: à Luna in ſolem, διὰ τεσσάρων. ſic & à ſole ad ſummum cælum διὰ τεσσάρων. & à terra ad idem διὰ πασῶν. quemadmodum

dum videre eſt è præcedente ſchemate lit. *A.* quomodo, ut habet *Macrob.* lib. 2. in Somn. Scip. cap. 1. hic Pythagoras *intellexerit quidem compoſitum quoddam de Sphæris ſonare propter neceſſitatem rationis, quæ à cæleſtibus non recedit: ſed quæ eſſet illa ratio, vel quibus obſervanda modis, non facile deprehendit.* Et ut poſteà Muſicæ harmoniam ex ictibus fabrorum ferrariorum didicerit ſuprà dictum eſt & copiosè traditur à *Macrob.* l. cit. & *Iamblich.* in vit. ejus cap. 26. ubi quoque videre eſt, qua methodo & concentu atque ſermonibus concentum habentibus ſcientiam Muſices illius exhibuerit ſuis diſcipulis. & ad imitationem harmoniæ cæleſtis, ut tradit idem cap. 15. addam his de cætera ejus Muſica aliquid. *Macrobius* l. cit. hic Pythagoras, inquit, *tanti ſecreti compos deprehendit numeros, ex quibus ſoni ſibi conſoni naſcerentur: adeo ut fidibus ſub hac numerorum obſervatione compoſitis certæ certis aliæque aliis convenientium ſibi numerorum concordia tenderentur: ut una impulſa plectro, alia licet longè poſita, ſed numeris conveniens ſimul ſonaret. Ex omni autem innumera varietate numerorum pauci & numerabiles inventi ſunt, qui ſibi adſufficiendum*

dam Muſicam convenirent. Sunt autem hi ſex omnes; epitritus, hemiolius, duplaris, quadruplus, & epogdous &c. Uſque adeo Muſicam æſtimavit Pythagoras, ut eam non infimam humanæ ſcientiæ partem dixerit, teſte *Iamblicho* in ejus vit. cap. 29. & Doricam præ cæteris Muſicam illum adprobaſſe vult idem cap. 34. Muſicam ſuam etiam cithara exercuit, teſte *Cenſorino* de die nat. cap. 12. *Pythagoras*, inquit ille, *ut animum ſua ſemper Divinitate imbueret, priuſquam ſe ſomno daret & cum eſſet expergitus, cithara, ut ferunt, cantare conſueverat.* v. *Iamblichum* in ejus vit. cap. 25. f. ubi de variis cantilenis memorat, addit: καὶ κάρους δι' ἀλλοτρόπων ἀπήλλασον ἀσμάτων. i. e. *capitis gravedines aliis atque aliis cantilenis pellebant.* Lyra Pythagoras etiam fertur uſus, ut ſcribit *Iambl.* cap. 15. in ejus vit. & cap. 25. non alio inſtrumento, quam Lyra: in qua, ut ſuprà, etiam octavam chordam invenit. ejus inſtituto etiam inſtiterunt ejus diſcipuli teſte *Athenæo* lib. 14. deipnoſoph. cap 309. ubi de Clinia Pythagorico: audiamus *Quintilianum* lib. 9. inſtit. orat. cap. 4. *Pythagoreis*, inquit, *certè moris fuit & cum evigilaßet, animos ad Lyram exci-*

excitare, quo eſſent ad agendum erectiores & cum Somnum peterent, ad eandem prius Lenire mentes, ſi quod fuiſſet turbidiorum cogitationum, componerent. vid. & *Ælian.* var. Hiſt. lib. 14. cap. 23. & *Plutarch.* de Iſide & Oſyrid. f. Sic etiam *Ambroſius* lib. 3. de Virgin. & *Boeth.* lib. 1. de Muſic. cap. 1. ubi etiam narrat, quomodo per ebrietatem Bacchantes juvenes Muſica ſanarit. v. & *Sext. Empic.* lib. 6. contr. Math. pag. m. 128. & coram illis refert Tibicini juſſum à Pyth. τὸ σπονδεῖον ἐπαυλῆσαι μέλος. i. e. *Spondæum cantare melos.* quo genere ipſe Pythagoras frequenter uſus dicitur. Etiam ad dolores animi pellendos & morbos curandos exhibuit ſuam Muſicam. Sic *Seneca* lib. 3. de ira cap. 9. *Pythagoras*, inquit, *perturbationes animi Lyra componebat.* vid. *Iamblich.* in vit. Pyth. cap. 25. ubi μέλεσί τισιν ἐπιτηδείοις εἰς τὰ ἐναντία πάθη περιάγων χρησίμως τὰς τῆς ψυχῆς διαθέσεις. i. e. *Carminibus quibuſdam idoneis in contrarium affectiones animæque diſpoſitiones utiliter circumducens.* ubi additur: ipſum Homeri ac Heſiodi dictionibus iiſque ſelectis ad animi emendationem uſus fuiſſe. & ita Pyth. dicuntur τῇ Μουσικῇ χρῆσθαι ἐν ἰατρείας τάξει, i. e. *Muſica Medicina*

dicinæ vicè uti. Et ipſe Pyth. vocabat τ Μȣσικῆς ἰατρείαν. l. cit. & ſeq. cap. oſtendit, quomodo ille Muſica utiliſſimam vitæ correctionem fecerit. de Pythagoreis ſic *Martianus Capella* lib. 9. de nupt. Philol. cap. de Muſic. *Pythagorei*, inquit, *etiam docuerunt ferociam animi tibiis aut fidibus mollientes non corporibus adhærere nexum fœdus animarum, membris quoque latentes inſerere numeros non contemſi. hoc etiam Ariſtoxenus Pythagoraſque teſtantur.* Sed redeamus in viam.

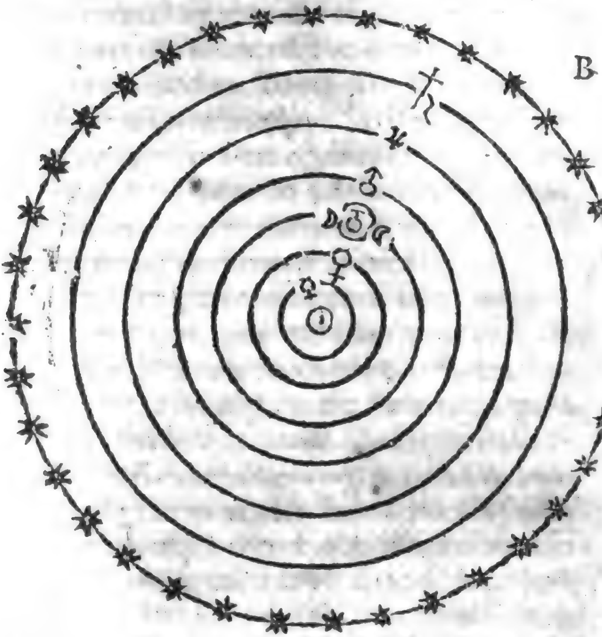
Cap. XV.

Cælum *ut* Pythagoræ *& Pythagoricis diviſum. & quale Philolai &c.* Syſtema mundi. *de mundi qualitatibus. de* cælo *quid. illud an ſit ſolidum. de* Stellis *quid, & æthere. an* Stellæ *Dii. quid de* Sole, *motu ejus & radiis ſive luce & calore. quid de* Luna *&* Lumine *ejus & Eclipſibus & Phaſibus. quid de* Venere. *quid de* terra. *Eam habere* Antipodas *& Zonas & figuram rotundam. de ejus ortu. quid de aëre. de* mari. *de Cometa, via Lactea. quid de* tempore, anno, *& die. de anni quatuor tempeſtatibus.*

PYthagoras & ejus ſectatores cælum in circulos quinque dividebant, ipſi Zonas i. e. cingula appellabant. v. *Plutarch.* lib. 2. de pl. Phil. cap. 12. Quid Philolaus Pythagoricus conſtituerit de Syſtemate mun-

mundi, prodit *Plutarchus* lib.3. de placit. Philoſ. cap.11. ſc. quod igni 1. Soli medium detulerit locum: quod ſit quaſi focus univerſi: ſecundum antichthoni: tertium ei, in qua nos degimus: terræ, ſitæ ex adverſo & contrario motu circumvertenti, unde fiat, ut qui in una ſunt terra, ab iis, qui conſtituti ſunt in altera, non cernantur. Et *Laertius* lib.8. in vit. Philolai, dicit primum ipſum dixiſſe γῆν κινεῖσθαι κατὰ κύκλον. i. e. *terram in circuitum moveri*. addit tamen alios affirmaſſe, quod Hicetas Syracuſanus primus hoc aſſeruerit. Sed expreſſè *Plutarchus* præter quæ ſuprà dixerat lib.3. de placit. Philoſ. cap.13. ſic: *Philolaus Pythagoreus in orbem terram circumferri circum ignem obliquo circulo in morem Solis & Lunæ, ſentit.* hunc Philolaum volunt ſecutum eſſe Platonem jam ſeniorem mutata priori ſententia, uti poſteà videbimus. Ergo cæteris immutatis tantum reſpexit aut præcipuè conſideravit ſolem & terram, quorum ſedes transplantavit, loco terræ ſtabilis Solem quieſcentem ponens, & terram inter Martem & Venerem loco Solis mobilis mobilem ſtatuens. Schema Philolai & cæterorum è Pythagoricis quorundam de ordine corporum

porum cæleſtium, quod ideo *Pythagoricum* appellari meruit, expreſſum vid. ad literam B.

De Empedocle refert *Ariſtoteles* lib. 2. de cælo, quod dixerit terræ lationem prohiberi à cæli converſione, ut infrà videbimus. Prætereà refert *Laertius* l. cit. Pythagoram voluiſſe ἰσόμοιρά τε εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ φῶς καὶ σκότος καὶ θερμὸν καὶ ψυ-

λεὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν. i. e. *æquis etiam partibus mundo ineſſe lucem ac tenebras, calidumque & frigidum, ſiccum & humidum.* Quod *Plutarchus* referat lib. 2. de pl. Ph. cap. 9. De Pythagoricis, quod extra mundum inane eſſe exiſtimant, in quod & è quo mundus reſpiret, putem reſpicere opiniones Democriti & Leucippi &c. de quibus poſtea inter Eleaticos philoſ. dicemus. Sed tranſeamus ad cæli deſcriptionem. Dextrum & ſiniſtrum poſuiſſe in cælo Pythagoricos & in iis Empedoclem tradit *Plutarchus* lib. 2. de pl. Phil. cap. 1. & *Ariſtoteles* lib. 2. de cælo cap. 2. Empedocles dixit cælum eſſe ſolidum glaciei in modum ab igne ex aëre compactum, quod ignitam aëriamque naturam in utroque globi ſemiſſe contineat, ut teſtatur *Plutarchus* lib. 2. de plac. Philoſ. cap. 11. eodem videtur pertinere, quod dixerit Stellas inerrantes cryſtallo eſſe alligatas, errantes ab eo ſolutas apud *Plut.* lib. 2. de pl. Phil. cap. 13. ubi & Pythagorei communiter dicuntur Statuiſſe *Stellam* eſſe *mundum* in æthere infinito, qui terram, aërem, ætheremque contineat. & apud *Clem. Alex.* lib. 5. στρωμ. pag. 614. οἱ Πυθαγόρειοι τὸν οὐρανὸν τὸν ἀντίχθονα καλοῦσι.

λέγουσι. i. e. *Pythagorei cœlum appellant ἀντίχθονα* i. e. *terram ex adverſo ſitam.* de æthere omnia continente & conſtringente Empedoclis *Clem Alex.* lib. 5. στρωμ. pag. 570. ſequentia citat:

> Γαῖά τε καὶ πόντος πολυκύμων ἠδ᾽ ὑγρὸς ἀὴρ
> Τιτὰν ἠδ᾽ αἰθὴρ, σφίγγων περὶ κύκλον ἅπαντα.

i. e. *Tellus atque mare exundans atque humidus aër ; Titan atque æther, qui cuncta aſtringit in orbem.* Solem, Lunam & reliqua ſidera eſſe Deos voluit Pythagoras, ceu teſtatur *Laertius* in ejus vit. *Cicero* 1. nat. Deor. *Crotoniates Alcmao Soli & Lunæ reliquiſque ſideribus divinitatem dedit.* Philolaus Pythagoricus eum voluit è vitro conſtare, quod oppoſitum ſplendorem ab eo igne, qui eſt in mundo, accipiat, ad nos vero lucem teporemque transfundat ſimulacri cujuſdam partes locumque ſortitus. vid. *Plut.* lib. 2. de pl. phil. cap. 20. & *Theodoret.* lib. 4. de curat. Græc. aff. *Solem* dicebat *Empedocles*, eodem n rrante, eſſe ingentem ignis maſſam lunaque majorem & natum ex igne, apud *Plutarch.* lib. 2. de placit Ph. cap. 6.

Etiam eum ignem appellatum à Philoſophis infrà memorabo. *Solem* dixit Philolaus juxta *Theodoretum* lib. 4. de curat. Græc. aff. *terræ æqualem.* Empedocles duos fecit *Soles*, unum primogenium ignem, in altero globi mundani ſemiſſe, qui eum ſemiſſem impleat ſemper ex adverſo ſitus ſuæ repercuſſioni ſplendoris. alterum in altero hemiphærio reſplendentiam hujus, quod hemiſphærium impleatur aëre cum calida natura permixto. hanc reſplendentiam à rotunditate terræ reflecti in ſolem cryſtallinum & cum motu ignei elementi circumtrahi. Verbo: ſolem eſſe reſplendentiam ignis, qui eſt circa terram. ſic *Plutarch.* lib. 2. de plac. Phil. cap. 20. vid. *Euſeb.* lib. 1. præp. Ev. cap. 5. Idem de converſionibus ſolis ſic: ſc. ſolem, ne in directum ſemper progrediatur, impediri à continente ipſum globo & à tropicis, hoc eſt, à ſolſtitiorum circulis, apud *Plutarchum* lib. 2. de plac. Phil. cap. 23. de radii ſive radiorum ſolarium vi quid dixerit Pythagoras, narrat *Laertius* in vita ejus ſc: ἥκειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀκτῖνα διὰ τοῦ αἰθέρος τοῦ τε ψυχροῦ καὶ παχέος. i. e. *penetrare à ſole radium per æthera frigidum & corpulentum.*

lentum. De *Luna* jam videamus. Eam Deum eſſe etiam voluit Pythagoras apud *Laertium* in vit. ejus. Et eſſe ſempiternam, ibidem ſtatuit Alcmæon. Lunam eſſe ſaxeum corpus ex opinione Pythagoræ cenſet *Theodoretus* lib. 4. Græc. Aff. ſed teſtatur *Plutar.* lib. 2. de pl. Philoſ. cap. 25. igneam ſequi naturam dixiſſe eundem. Et cap. 30. dicitur Pythagoreis terreſtris viſa, & ſicuti noſtra terra, habitata à majoribus & pulchrioribus animalibus quindecies decies noſtrorum quantitatem continentibus neque ullum excrementum dejicientibus. formam ejus eſſe diſco ſimilem apud *Laertium* Empedocles Pythagoricus affirmat. v. & *Plutarchum* lib. 2. de plac. Philoſ. cap. 23. Etiam *Lunam* à ſole illuminari arbitrabatur Pythagoras, ut refert *Laertius* in ejus vit. & *Euſeb.* lib. 1. præp. cap. 5. Et terræ antichthona eſſe Idem Philoſophus voluit apud *Plutarchum* lib. 2. de plac. Phil. cap. 29. *Eclipſin* ejus eſſe reſplendentiam & obſtructionem profectam à terra Pythagorei feruntur dixiſſe apud *Plutarch.* l. cit. Empedocles duplam dicebat Lunæ à Sole eſſe diſtantiam ejus, quæ eſt terræ à Luna, uti refert *Plutarch.* lib. 2. de placit. Phil. cap. 31. de phaſibus

Lunæ quid cenſuerint quidam è Pythagoreis vid. *Plutarch.* lib. 2. de pl. Ph. cap. 29. de *Venere* habemus, quod Pythagoras ſecundum nonnullos dicatur obſervaſſe eam eſſe Veſperum & Luciferum, licet hoc alii tribuant Parmenidi, uti infrà videbibimus. terram Pythagoras dixit eſſe rotundam σφαιροειδῆ ap. *Laertium* in ejus vit. & circumhabitari, περιοικουμένην, ibid. & ſic εἶναι καὶ ἀντίποδας καὶ τὰ ἡμῖν κάτω, ἐκείνοις ἄνω. i. e. *eſſe antipodas nobiſque obverſa veſtigia premere.* de ejus in Zonas diſtinctione quod ſenſerit Pythagoras ſic prodit *Plutarchus* lib. 3. de placit. Phil. cap. 14. *Pythagoræ*, inquit, *opinio eſt*, *terram eadem*, *qua totius cæli globum*, *proportione in quinque eſſe diviſam partes*, *ſeptentrionalem*, *æſtivam*, *hybernam*, *æquinoctialem*, *antarcticam*. quarum *media terræ mediam regionem definiat*, *hac ipſa de cauſa nomine aduſtæ ſeu torridæ prædita. Eam quæ incoli poteſt in medio jacere æſtivæ atque hybernæ*, *temperatam*. de ortu *terræ* Empedocles narrante *Plut.* lib. 2. de pl. Phil. cap. 6. Statuit, poſt ſecretum æthera & ignem ſeparatam eſſe *terram*, qua minus in arctum coacta ob impetum circumagitationis aqua ebullierit. Ex hac aërem exhalaſſe.

halaſſe. & cælo ex æthere facto, & ſole ex igne reliqua circa terram, quæ ſunt condenſata, coiiſſe. quomodo voluerit idem, ut ſuprà, τὴν τοῦ οὐρανοῦ φορὰν κύκλῳ περιθέουσαν καὶ θᾶττον φερομένην τὴν τῆς γῆς φορὰν κωλύειν. i. e. *Cælum converſione ſua celeriore, quàm eſt terræ motio, lationem ipſius terræ prohibere*. & modum exponit per motum aquæ in cyatho. de *aëre* quid dixit Pythagoras, aperit *Laertius* l. cit. τὸν περὶ τὴν γῆν ἀέρα, ἄσειστον καὶ νοσερὸν, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα θνητά. τὸν δὲ ἀνωτάτω, ἀεικίνητόν τε εἶναι καὶ καθαρὸν καὶ ὑγιᾶ. καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ ἀθάνατα καὶ διὰ τοῦτο θεῖα. i. e. *Inſalubriorem eſſe eum, qui terram compectitur, aëra immotum ac morbidum & quæ in illo ſunt, omnia eſſe mortalia. Summum verò ſemper moveri & eſſe liquidiſſimum ac ſaluberrimum & quæ in eo ſunt, immortalia omnia ac idcirco divina.* addit in ſequent: καλοῦσι δὲ τὸν μὲν ἀέρα, ψυχρὸν αἰθέρα. i. e. *vocant autem aërem, frigidum æthera.* De *mari* dixit Empedocles quod eſſet terræ ſudor aduſtæ à ſole, qui nimia ejus compreſſione emitteretur, authore *Plut*. lib. 3. de pl. Ph. cap. 16. *Laertius* de Pythagoricis l. c. καλοῦσι τὴν θάλασσαν καὶ τὸ ὑγρὸν καὶ παχὺν αἰθέρα. i. e.

vocant mare, & humidum & corpulentum æthera. videamus jam quid de Cometis. nonnullos è Pythagoreis dicit *Ariſtoteles* lib. de meteor. cap. 6. ſtatuiſſe εἶναι τῶν πλανητῶν ἀστέρων, διὰ τὸ πολλοῦ τε χρόνου τὴν φαντασίαν αὐτοῦ εἶναι καὶ τὴν ὑπερβολὴν ἐπὶ μικρόν. i. e. *Cometen è Stellis errantibus unam eſſe: verum non niſi longo interpoſito tempore comparere in cælo & parum à ſole digredi. Plutarchus* lib. 3. de plac. Phil. cap. 2. *Pythagoreorum quidam Cometam putant eſſe Stellam ex earum numero, quæ non ſemper videantur, ſed ſtato tempore ſua revolutione exoriantur.* quid de circulo lacteo? *Plut.* lib. 3. de pl. Philoſ. cap. 1. *Pythagoreorum alii*, inquit, *dixerunt ſtellæ ardore effectum, quæ ſuo loco delapſa tempore incendii à Phaethonte excitati, quicquid loci circulari curſu peragravit, aduſſerit. alii curſum initio hac fuiſſe. quidam ſpeculare viſum eſſe putant, ſplendore ſolis in cælum reflectente.* vid. etiam *Ariſtotelem* lib. 7. de cælo cap. 8. Quid de tempore? juxtà *Plut.* lib. 1. de pl. Philoſ. cap. 21. Pythagoras illud dixit *globum ambientis corporis.* Annum naturalem teſte *Cenſorino* de die nat. cap. 19. dies CCCLXIV & dimidiatum habere prodidit

Digitized by Google

dit Philolaus. vid. & *Scaligerum* lib. 11. de Emend. temp. Ejuſdem magnus annus eſt, qui conſtat ex annis LIX, in quo ſunt menſes intercalares viginti & unus. vide *Cenſorinum* de die nat. cap. 18. De *die* Pythagoras apud *Laertium* dixit τῆς ἡμέρας θάλλειν μὲν τὴν ἕω, φθίνειν δὲ τὴν ἑσπέραν. i. e. *oriri quidem auroram ac veſperam occidere.* & quomodo ille voluerit lucem & tenebras æquis partibus ineſſe mundo, ſuprà audivimus è *Laertio.* Ibidem tempora anni vices ſuas mutare ait; καθ' ἐπικράτειαν θερμοῦ μὲν, θέρος γίνεσθαι ψυχροῦ δὲ, χειμῶνα. ἐὰν δὲ ἰσομοιρῇ, τὰ κάλλιστα εἶναι τοῦ ἔτους, οὗ τὸ μὲν θάλλον. ἔαρ ὑγιεινόν. τὸ δὲ φθίνον, φθινόπωρον νοσερόν. i. e. *Dum calor obtinet, æſtatem: Dum frigus, hyemem fieri: ea dum æquis partibus ſunt, optima anni tempora conſici. Nam ea quæ viret, eſt veris grata ſalubriſque temperies. quæ verò declinat, autumni eſt inſalubris illa pars anni.* Empedocles ap. *Plut.* lib. 3. de pl. Philoſ. cap. 8. *Hiemem dicebat fieri, cum aër ſuam denſitatem obtinet & ſurſum vi eluctatur. æſtatem, igni deorſum vi tendente.*

Cap. XVI.

Pythagoræ *motus* quid. *item* ortus *&* interitus *illi &* *Empedocli*. natura, generatio *animalium & modus ejus & cauſæ. diſtinct. anim. quæ dicantur* vivificari *&* vivere. plantas *eſſe animatas. ut* Sol *cauſa vitæ. quod ſit* nutriri, creſcere *&* tabeſcere. *de* geminis *&* monſtris. *de ſemine animal: quid. de* mulis. *de reſpiratione animalis in utero. de ortu* humani *generis. de* generatione *hominis. ubi de formatione* fætus *hum. an primus homo è terra & quomodo. an & alii. de tempore formandi* fætus *& edendi & alendi in utero.* mares *&* famellæ *cur gignantur, &* ſexus *diverſitas exiſtat. ut Pythagoras humanas* ætates *diſtinxerit.*

MOtum Pythagoras volebat eſſe differentiam quandam aut diverſitatem in materia, ut refert *Plut.* lib. 1. de pl. Ph. cap. 23. *Ortum* & *interitum* eſſe, cum res alteratione, mutatione & reſolutione elementorum fiant. ap. *Plutar.* eodem lib. cap. 24. ubi & Empedocles ortus & interitus negat, & tantum concretiones & ſecretiones obtinere in rerum mutationibus ſtatuit. & ita, ut ſuprà, *naturam* dixit eſſe permixtionem & divulſionem elementorum apud eundem cap. 30. de *generatione* animalium & hominis & quæ his annexa, porrò videamus. Apud *Laertium* Pythagoras ſtatuit, τὰ ζῶα γεννᾶ-

Digitized by Google

θαι ἐξ ἀλλήλων ἀπὸ σπερμάτων· τὴν δὲ ἐκ γῆς γένεσιν, ἀδυνάτον ὑφίςαθαι. i. e. *Animalia ex ſe invicem naſci ſeminali ratione. quæ v. à terra fiat, generationem non poſſe ſubſiſtere.* Sed Empedocles Pythagoricus teſte *Plutarcho* lib. 5. de pl. Phil. cap. 19. *primò animalia ac plantas dixit nequaquam integro ortu extitiſſe, ſed membris, quæ nondum coaluiſsent: deinde partes coaluiſſe, ita ut ſpectri formam compages referret. tertium ortum fuiſſe ex his, quæ viciſſim naſcuntur. quartum jam non ex ſimilibus, ut ex terra & aqua: ſed proinde viciſſim, cum alimentum aliorum eſset denſatum: aliis mulierum formæ venuſtas incitamentum emittendi ſeminis attuliſſet.* quomodo diſtincta ſint animalia in ſeq. ſic refert: *animalium porrò omnium genera diſcreta fuiſſe certorum ratione temperamentorum: ob quam alia aquam expetant, alia aërem, quæ plus ignei habeant: alia, quæ graviora ſunt, ad terram ſuo appetitu ferantur. quæ autem æquabili ſunt temperamento, ea vocem è pectore emittere.* Pythagoras apud *Laertium* cum dixiſſet ſolis radios omnia penetrare, καὶ διὰ τῦτο ζωοποιεῖν πάντα. i. e *& ob id vivificare omnia*, addit: ζῆν μὲν πάντα, ὅσα μετέχει τῦ θερμῦ. i. e. *vivere*

vere omnia, quæ calori participent. iterum: διὸ καὶ τὰ φυτὰ, ζῶα εἶναι. i. e. *Ideo & plantas eſſe animantes.* quamvis, ut idem poſteà vitam diſtinguat, ab anima ſubjungit: ψυχὴν μέντοι μὴ ἔχειν πάντα. i. e. *animam tamen non habere omnes. Empedocles*, ut *Plut.* lib. 5. de pl. Phil. cap. 26. *Stirpes etiam anima præditas eſſe & in animalium numero, cenſet.* eo argumento; *quod & nutent & ramos habeant directos, qui inflexi, ſi remittantur, ſuum repetant locum atque rectitudinem.* ibidem *Plutarchus* univerſalius: *Empedocles primo inter animalia loco arbores è terra enatas ait, antequam Sol convolveretur noxque à die diſcerneretur. & ob concinnitatem temperamenti ſexus maſculini ac fœminei rationem continuiſſe, incrementum iis obtigiſſe à caloris terræ incluſi diſtributione. Itaque terræ eſſe partes, ſicuti fœtus in utero matricis ſunt partes. ſemina, excrementa eſſe terræ & ignis abundantiam. Et quæ humoris ſatis non habeant, earum ſub æſtatem defluere folia exſuccatarum. pleraſque durare, ut laurum, oleam, palmam. diſcrimina ſuccorum eſſe ob diverſitatem partium & cauſarum varietatem, maxime nutrimentum: ut in vitibus* &c. Ap. *Plut.* ibid. cap. 28. Emped. *Animalibus vult appetitum*

petitum obtingere defectu elementorum, quibus conficiuntur. voluptates autem ex humiditate & periculorum ſimiliumque motu &c. & cap.27. *nutriri* dicit animalia ſubſidente eo, quod iis eſt natura accommodatum: *creſcere* ob caloris præſentiam: *decreſcere* & *tabeſcere* utriuſque defectu. cap.22. idem *carnes arbitratur naſci ex interna elementorum contemperatione: nervos ignis & terræ duplicibus portionibus admixtis. ungues, nervis, ubi aëri occurrerunt, refrigeratis. oſſa ex aqua & interna terra. quatuor autem ignis & terræ contemperatis portionibus ſudorem & lacrymam corporis fieri* &c. *Geminos* naſci voluit Empedocles authore *Plut.* lib.5. de pl. Phil. cap. 10. ob abundantiam & diviſionem genituræ. vid. & *Cenſorinum* de die nat. cap. 6. & cap. 8. *monſtra* naſci vel abundantia vel defectu ſeminis: aut à motus initio aut diviſione in plura, aut quod aliò vergat. *Semen* quod ſit ex ſententia Pythagoræ, prodit *Laertius* l. cit. ubi σπέρμα εἶναι σαγόνα ἐγκεφάλȣ περιέχȣσαν ἐν αὐτῇ θερμὸν ἀτμόν i. e. *ſemen eſſe ſtillam cerebri, quæ in ſe calidum contineat vaporem*: quod uberius tradit *Plut.* *ſpumam utiliſſimi ſanguinis, ſuperfluiditatem alimenti, ſicuti ſangui-*

guinem & medullam. & ſeq. cap. refertur, *vim ſeminis incorpoream ſtatuiſſe, ut mentem moventem:* corpoream autem materiam, quæ profunditur. ibid. Alcmæon Pythagoricus *ſemen* cerebri partem eſſe vult. fæminis etiam tribuit Pythagoras ſemen & quod habeant adſtites teſticulares, ſed inverſo modo. ideoque eas præter uſum appetere. ſic de eo *Plut.* ejuſd. libri cap. 5. idem ſentiunt Alcmæon & Empedocles ap. *Cenſorinum* de die nat. cap. 5. ubi addit: quod Alcmæon non à medullis modò, ſed & ab adipe & carne derivari *ſemen* voluerit. *Muli quod ſteriles* ſint ap. *Plut.* lib. 5. de pl. Ph. cap. 14. Alcmæon dicit ob *ſeminis tenuitatem ſive frigiditatem fieri.* & mulæ, *quod matrices earum non hient.* Empedocles ibid. *ob exilitatem, humiditatem anguſtiamque vulvæ univerſæ ventri innata, ut neque rectè ad eam ſemen ejiciatur, neque ſi id fiat, excipiatur.* Quærenti, an fætus in utero ſit animal? Reſpondet ap. *Plut.* lib. 5. de pl. Phil. c. 15. Empedocles negando, tantumque Spiritu præditum dicens. & primam animalis *reſpirationem* fieri, cum partu editur, decreſcente humore, qui eſt in fœtu & in exhauſti locum ſuccedente in vaſa

ſa aëre externo reſerata. quomodo fœtus in utero alatur pòſt dicetur, ubi primum de homine. *Homines* ſemper extitiſſe fertur Pythagoras cum ſuis arbitratus ſic enim *Cenſorinus* de die nat. cap. 4. *Illa ſententia, qua ſemper humanum genus fuiße creditur, auctores habet Pythagoram Samium & Ocellum Lucanum & Archytam Tarentinum omneſque adeo Pythagoricos.* & *Varro* lib. 11. de R.R. cap. 1. authoritate Dicæarchi. *Igitur, inquam, & homines & pecua cum ſemper fuiße ſit neceſſe, natura. ſive aliquod fuit Principium generandi animalium, ut putavit Thales Mileſius & Zeno Cittieus, ſive contrà principium horum extitit nullum, ut credidit Pythagoras Samius & Ariſtoteles Stagirites, neceſſe eſt humanæ vitæ à ſumma memoria gradatim deſcendiſſe ad hanc ætatem.* de generatione per coitum hominis & anim: ſic Pythagoras ap. *Laertium*: ταύτην δὲ ſc. σταγόνα προσφερομένην τῇ μήτρᾳ, ἀπὸ μὲν τοῦ ἐγκεφάλου, ἰχῶρα καὶ ὑγρὸν καὶ αἷμα προΐεσθαι. i. e. *hæc vid.* ſ*puma dum infunditur vulvæ, cerebro ſaniem & humorem ſanguinemque profluere.* & porrò notat cauſam materialem & formalem formandi fœtus: ἐξ ὧν σάρκας τε καὶ νεῦρα καὶ ὀστᾶ καὶ τρίχας, καὶ

τὸ

τὸ ὅλον συνίςαϑαι σῶμα. i. e. *ex quibus ſc. ſanie humore & ſanguine, caro, nervi, oſſa, pili totumque conſiſtat corpus.* addit: ἀπὸ δὲ τȣ̃ ἀτμȣ̃ ψυχὴν ϗ᾽ αἴσϑησιν ſc. συνίςαϑαι. i. e. *ex eo autem* vapore, *ſenſum atque animum conſtare.* Empedocles apud *Cenſorinum* de die nat. cap. 4. de formatione prim. hom. dicit, *quod membra ſingula ex terra quaſi prægnante paſſim edita ſint, deinde coierint & effecerint ſolidi hominis materiem, igni ſimul & humori permiſtam.* Varro apud *Non: Marcell.* in blitum: *Empedocles natos homines ex terra ait, ut blitum.* de ordine & tempore formandi fœtus Pythagoræ ſententiam *Laertius* ſic exprimit: μορφȣ̃σϑαι δὲ τὸ μὲν πρῶτον, παγὲν ἐν ἡμέραις τεσσεράκοντα. i. e. *formari autem primò quidem concretum & compactum intra dies quadraginta.* Plut. lib. 5. de pl. Phil. cap. 21. *Empedocles hominum membra incipere conformari ait à die* XXXVI. *perfici membra die undequinquageſimo.* pergit *Laertius.* κατὰ δὲ τȣ̀ς τῆς ἁρμονίας λόγȣς, ἐν ἑπτὰ, ἢ ἐννέα ἢ δέκα τὸ πλεῖςον μησὶ τελεωϑὲν, ἀποκυΐσκεσϑαι τὸ βρέφος. i. e. *juxtà verò rationem harmoniæ intra ſeptem aut novem aut decem menſes ut plurimum conſummatum atque perfectum gigni infantem*

tem. quo videntur ſpectare illa *Cenſorini* cap. 9. *Pythagoras autem* (*quod erat credibilius*) *dixit partus eſſe genera duo, alterum ſeptem menſium, alterum decem: ſed priorem aliis dierum numeris conformari, aliis poſteriorem. Eos verò numeros ſc. Dierum, qui in unoquoque partu aliquod afferunt mutationis, dum aut ſemen in ſanguinem, aut ſanguis in carnem, aut caro in hominis figuram convertitur, inter ſe collatos rationem habere eam, quam voces habent, quæ in Muſica* σύμφωνοι *vocantur.* Et ſic dicit *Laertius*; ἔχειν ἐν αὐτῷ πάντας τοὺς λόγους τῆς ζωῆς, ὧν εἰρομένων, συνέχεσθαι κατὰ τοὺς τῆς ἁρμονίας λόγους, ἑκάστων ἐν τεταγμένοις καιροῖς ἐπιγινομένων. i. *habere ſc. ſic perfectum infantem in ſe omnis vitæ rationes, quibus ſua ſerie connexis contineri juxta congruentiæ rationem, cum ſingula ſtatutis temporibus accedunt.* quomodo fœtus formatio fiat juxta ſymphoniam vid. ap. *Cenſorinum* cap. 11. ubi plura. Septimo menſe parere mulierem poſſe Theano Pythagorica & Empedocles cenſent apud *Cenſorinum* de die nat. cap. 7. ubi & Epicharmus cum ſuis dicuntur negaſſe octavo menſe infantem naſci. de Empedocle ſic *Plutarchus* lib. 5. de pl. Philoſ. cap. 18. *Empedocles*, quo

tempore *humanum genus è terra eſt enatum, propter tarditatem motus ſolis, tantam fuiſſe longitudinem unius diei, quanta nunc & decem menſium. progreſſu temporis contractum fuiſſe ad quantitatem ſeptem menſium. Itaque & decimo menſe & ſeptimo editos fœtus vitales eſſe, natura mundi hoc meditata, ut in una die infans augeſcat & naſcatur. Cor* primum naſcentibus formari voluit Empedocles teſte *Cenſorino* cap. 6. *quod hominis vitam maximè contineat.* Alcmæon teſte *Plut.* lib. 5. de plac Phil. cap. 17. *caput ſtatuit tanquam partem principem.* v. *Gellium* lib. 3. cap. 10. Ali v. fætum in utero voluit idem Alcmæon ap. *Plut.* cap. 16. *per totum corpus, quod ſpongiæ in morem recipiat, quæ alendo ſunt idonea. Mares gigni*, ut Empedocles apud *Cenſor.* cap. 6. *è dextris partibus profuſo ſemine, at è lævis fæminas.* ſed ibidem: *Ex qua parente ſeminis amplius fuit, ejus etiam ſexum repræſentari dixit Alcmæon.* Et in ſequentib. *Empedocles*, ubi de Geminis, *ait, ſi utrumque ſedes æquè calidas occupaverit, utrumque marem naſci. ſi frigidas æque, utramque fæminam. ſi v. alterum calidiorem, alterum frigidiorem, diſpari partu ſexum futurum*: Jam enim ante dixerat, ubi

ubi de ſimilitudine aut diſſ. parent. & liber. *Si par calor in parentum ſeminibus fuerit, patri ſimilem marem procreari; ſi frigus, fœminam matri ſimilem.* Plutarch. lib. 5. de pl. Philoſ. cap. 11. *Empedocles ſimilitudinem ſc. prolis defert ſemini prævalenti, diſſimilitudinem evaporationi caloris, qui in ſemine erat.* v. & Cenſorin. cap. 6. & *Plut.* cap. ſequenti etiam aliam ſubtexit cauſam, cur aliis, non parentibus, ſimiles ſint infantes. *Empedocles*, inquit, *imaginatione mulieris inter concipiendum formari fœtum putat. Sæpè enim imagines etiam & ſtatuæ ſunt in mulieribus adamatæ, ſimiliſque earum proles in lucem edita.* Addo hîc: Quod Pythagoras tradente *Laertio* ita humanam ætatem diſtinxerit: *Puer viginti annos implet, adoleſcens viginti, juvenis viginti, ſenex viginti. Sunt autem ætates iſtæ anni temporibus accommodatæ. Veri puer, æſtati adoleſcens, autumno Juvenis, & hyemi ſenex. Adoleſcentem intelligit puberem, juvenem virum.*

Cap. XVII.

Quid de anima *Pythagoras cenſuit. Bruta animalia etiam* rationem *habere. de diviſione* animi *humani. de qualitatibus* animæ. *de* mente *& ejus vi. corpus* animæ carcer. *de pœnis* animæ. *de immortalitate ejus & μετεμψύχωσι. unde eam didicerit Pythagoras. ἀνάμνησις*

Pyth. de ſede animæ. mentem *ſolam* ſentire, ſenſus *fallere. de* viſu, *de* imaginibus *in ſpeculo. de* colore, & auditu & obſfactu, *de* reſpiratione, voce, Somno, morte. *de* Dæmonibus & heroibus, *de* ſacrificiis & divinationibus &c.

NOn omnia, quæ vivunt, animam habent, è ſententia Pythagoræ apud *Laertium*. ubi & dicit, differre animam à vita, quod hæc etiam rebus corruptibilibus conveniat, illa ſit incorruptibilis & immortalis. Pythagoras l. cit. τὴν ψυχὴν εἶναι ἀπόσπασμα αἰθέρος καὶ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ τῷ συμμετέχειν ψυχροῦ αἰθέρος. i.e. *Animam eſſe avulſionem ætheris & calidi & frigidi. eò quod ſit particeps frigidi ætheris.* & hanc, uti poſteà videbimus, eandem dicit eſſe ἀθάνατον, i.e. *immortalem*, ἐπειδήπερ καὶ τὸ ἀφ' οὗ ἀπέσπασται, ἀθάνατόν ἐστι. i.e. *quandoquidem & id, à quo avulſa eſt, immortale eſt.* quid Pythagorei animam eſſe voluerint, prodit Ariſt. lib. 1. de ma cap. 2. §. 22. ἔφασαν γὰρ τινες τῶν Πυθαγορείων, ψυχὴν εἶναι τὰ ἐν τῷ ἀέρι ξύσματα. οἱ δὲ τὸ ταῦτα κινοῦν. & pòſt, ἐπὶ ταὐτὸ δὲ φέρονται καὶ ὅσοι λέγουσι τὴν ψυχὴν τὸ αὐτὸ κινοῦν. i. e. *Quidam Pythagoreorum disebant animam eſſe ramenta illa, quæ ſunt in aëre. Alii v. id quod hæc movet. Eodem feruntur etiam quicunque dicunt animam*

mam eſſe id quod ſeipſum movet. quæ etiam animam mundi ſpectare videntur. cum poſtea addit, illos exiſtimare πάντα κινεῖσθαι διὰ τὴν ψυχήν. i. e. *omnia moveri per animam.* Pythagoras quidem voluit, animas etiam omnium animalium, quæ bruta dicuntur, eſſe rationis compotes, non tamen agere ſecundum rationem, idque fieri ob incommodum corporum temperamentum, & quia loquela deſtituuntur, quod in canibus & ſimiis apparet, vocem non articulatam tamen emittentibus. ſic de eo loquitur *Plutarchus* lib. 5. de plac. Philoſ. cap. 20. & *Iamblichus* in vit: ejus cap. 13. μέχρι τῶν ἀλόγων ζώων ἀναλυτικόν τι καὶ νουθετικὸν ἐλέχθη τὸ Πυθαγόρας ἐν λόγῳ, διὰ τούτου συμβιβάζων. i. e. *Pythagoras uſque ad belluas ratione carentes orationem ſuam direxit in dicendo, ut earum feritatem diſſolveret.* & cap. 24. dicitur τὰ ἄγρια ζῶα σωφρονίζων καὶ παιδεύων διὰ λόγων καὶ ἔργων. i. e. *Animalia ſylveſtria tum verbis, tum actionibus moderans & inſtituens ad Sapientiam.* Quando animam cum mente convertit & *eam dicit eſſe numerum, qui ſe ipſum moveat. numerum autem ſumit pro mente,* ut tradit *Plutarchus* lib. 4. de plac. Phil. cap. 2. v. & *Theo-*

Digitized by Google

Theodoret. lib. 5. de cur. Gr. Aff. & cap. 4. Plut. *Pythagoras ſecundum ſupremam, rationem & ut homini convenit, duas partes ei aſſignat. quarum una ratione ſit prædita, altera ejus expers ſive bruta: ſecundum propinquam autem & ſubtiliorem rationem tres: dividunt enim brutam in iræ & in cupiditatibus deditam. Cicero* 4. Tuſc. 18. *Pythagoras & Plato animum in duas partes dividunt. alteram rationis participem faciunt, alteram expertem. In participe rationis ponunt tranquillitatem, i.e. placidam quietamque conſtantiam. In illa altera motus turbidos tum iræ, tum cupiditatis contrarios inimicoſque rationi.* v. *Theodoret.* lib. 5. de cur. Gr. aff. *Laertius* cum refert Pyth. ψυχὴν συνίστασθαι ἐξ ἀτμοῦ. i. e. *animam conſtare è vapore* dixiſſe, ſubjicit: τὴν δὲ ἀνθρώπου ψυχὴν διαιρεῖσθαι τριχῆ, εἴς τε νοῦν καὶ φρένα καὶ θυμόν. νοῦν μὲν οὖν εἶναι καὶ θυμὸν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις. φρένα δὲ, μόνον ἐν ἀνθρώπῳ. i. e. *porro humanam animam trifariam dividit, in ſenſum, in mentem & iram. ſenſus igitur & iræ cæteras quoque animantes eſſe participes; mentem v. ad ſolum pertinere hominem.* & ſubjectis deinceps diſtinguit: εἶναι δὲ τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ἀπὸ καρδίας μέχρι ἐγκεφάλου. καὶ τὸ

μὲν

μὲν ἐν τῇ καρδίᾳ μέρος αὐτῆς ὑπάρχειν θυμόν. Φρένας δὲ καὶ νοῦν τὰ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ. i. e. *eſſe autem principium animæ à corde uſque ad cerebrum, & eam quidem quæ ſit in corde, ipſius partem, concupiſcentiam eſſe. mentem v. atque animum in cerebro conſtare.* Plut. lib.4. de pl. Phil. cap.5. *vitalem animæ partem eo modo diſtinguit à ratione & mente.* Juxta *Theodoretum* lib. 5. de cur. Græc. aff. voluit hanc *animam eſſe commixtam ex ætherea & aërea ſubſtantia. ac ſponte ſua mobilem* Alcmæon cenſuit ap. eundem. *Tullio* teſte I.N. Deor. 27. *Pythagoras cenſuit Deum animum eſſe per naturam rerum omnem intentum commeantem, ex quo animi noſtri caperentur.* Et Caton: 76. *Pythagorei nunquam dubitarunt, quin ex univerſa mente Divina delibutos animos haberemus.* quomodo in Pythagoricorum juramento quaternarius numerus animæ tribuebatur, præter Macrobium Som. Scip. etiam exponit *Plutarchus* lib. 1. de plac. Phil. cap. 3. *Quin*, inquit, *& animam noſtram Pythagorici ajunt quaternione conſtare. Eſſe enim hæc quatuor: mentem, ſcientiam, opinionem, ſenſum. unde omnes artes & ſcientiæ profectæ ſunt, ipſique ratione præditi propterea ſumus:* de ſingulis ſeorſim

de deſumptam animam etiam ille putabat. ſuprà dixerat mentem (quam etiam ſub anima contineri volebat) ad ſolum hominem pertinere, etiam intellectum eò retulit: Eumque eſſe *Divinam partem* ſtatuit referente *Theodoreto* lib. 5. de curat. Gr. Aff. *Cicero* 1. Nat. Deor. *Alcmæo ſideribus animæque Divinitatem dedit.* Mentis humanæ præſtantiam ſuprà modum extollens *Archytas Pythagoricus* ſic ait ap. *Iambl.* in Protrept. cap. 3. καὶ νόος ὕπατος λόγῳ καὶ διανοίᾳ τὸ δέον ἐπικρίνων. i.e. *mens quaſi Supremæ dignitatis eſt, quod ratione & intelligentia utatur.* Et ante ipſum Pythagoras apud *Laertium* μέγιστον φησὶ τῶν ἐν ἀνθρώποις εἶναι τὴν ψυχὴν πεῖσαι ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν ἢ ἐπὶ τὸ κακόν. i. e. *maximum eorum quæ in hominibus fingi poſſunt dixit animam eſſe, quæ ad bonum induceret ſive ad malum.* Nam, ut idem *Iamblich.* in vit. Pyth. cap. 32. νοῦς κατ' αὐτοὺς ſc. Πυθαγορείους πάνθ' ὁρᾷ καὶ πάντ' ἀκούει. *Mens ſecundum Pythagoricos cuncta videt & cuncta audit.* Ideo & Αὐτεξούσιον fecit animum Pythagoras. ſic enim *Iambl.* in ejus vit. cap. eodem. περί τε τῆς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτεξουσίου δυνάμεως ἀναμφισβητήτως ἀπέδειξε καὶ περὶ τοῦ λόγου καὶ τοῦ νοῦ τελείας

Digitized by Google

ἐνεργείας ἐπεξῆλθεν ἱκανῶς. i. e. *de potentia, quæ ſui juris eſt in animo, ſine controverſia & dubitatione demonſtravit ac de rationis mentiſque perfecta efficacitate ſatis ſuperque exorſus diſſeruit.* Et maximè Pythagorei ἀυτεξέσιον approbabant juxtà eundem in Protrept. cap. 3. mentem ſive intellectum extrinſecus inſinuari nobis, etiam putabant Pythagorici teſte *Theodoreto* lib. 5. de cur. Gr. Aff. atque adeo ante corpus exiſtere, & poſt illud remanere, ut poſteà pleniùs trademus. quod certo numero animæ extiterint antequam corporibus infunderentur, è Pythagora aut ejus diſcipulis hauſit Plato. Sic n. *Theodoretus* lib. 5. de curat. Gr. Aff. *Pythagoras & Plato populum nobis animarum, ſed carentium corpore proponunt eaſque animas, quæ in peccatum aliquod inciderint ajunt Supplicii cauſa in corpora deſtinari.* Ideo corpus Pythagorei carcerem & vinculum animi reputabant, ut refert *Iamblichus* in vit. Pyth. cap. 36. & quod ſepulcrum animæ ſit habitum v. *Clem. Alex.* lib. 3. ςρωμ. pag. 433. Apud *Laertium*, δέσμα εἶναι τῆς ψυχῆς, τὰς φλέβας καὶ τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰ νεῦρα. i. e. *animæ vincula venas eſſe & arterias & nervos,* arbitrabatur Pythago-

thagoras. plura de animæ habitudine in ſeq. ubi: ὅταν δὲ ἰσχύῃ καὶ καθ' αὐτὴν γενομένη ἠρεμῇ, δεσμὰ γίνεσθαι αὐτῆς τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα. ἐκριφθεῖσαν δὲ αὐτὴν ἐπὶ γῆς, πλάζεσθαι ἐν τῷ ἀέρι, ὁμοίαν τῷ σώματι. i. e. *ubi v. invaluerit & ſecum fuerit, quieſcere vinculaque ipſius fieri rationes atque opera. Ejectam eam in terram in aëre vagari corpori ſimilem.* quod ſic *Plut.* lib. de pl. Phil. cap.7. *cum enim exit, pervenire in cognatam ſibi animam mundi.* addit *Laertius* porrò; quod Mercurius ex corporibus & ex terra & mari animas immittat, & καθαρὰς i. e. *puras* in excelſum ducat. τὰς δὲ ἀκαθάρτους i. e. *impuras* verò illis ne adpropinquare quidem invicem ſibi ipſis, ſed δεῖσθαι ἐν ἀῤῥήκτοις δεσμοῖς ὑπὸ ἐριννύων. i. e. *vinciri à Furiis infractis nexibus.* In ſe ubi Pythagoras animam conſiderabat, in continua operatione ac motu eam verſari dicebat. Sic *Laertius*: μηδέποτε δὲ ἠρεμεῖν, μηδὲ τὸν αὐτὸν ῥόον κρατεῖν. i. e. *eam nunquam quieſcere neque eundem fluxum obtinere.* & refert Alcmæonem dixiſſe, *quod anima moveatur perpetuo inſtar ſolis.* v. *Theod.* lib. 5. de cur. Gr. Aff. Animam hom. eſſe incorruptibilem & immortalem, etiam dixit Pyth. audiamus *Laert.* καὶ τὸ

μὲν

μὲν φρόνιμον, ἀθάνατον, τὰ δὲ λοιπὰ θνητά. i. e. *partem animæ prudentiæ capacem eſſe immortalem, cætera v. mortalia.* v. & *Plut.* lib. 4. de pl. Phil. cap. 7. ubi & posteà: *Pythagoras ſcil. dixit ratione præditam partem non interire: eſſe animam quippe non Deum, ſed opificium æterni Dei. brutam eſſe obnoxiam interitui. Laertius*, ut ſupra, *eam eatenus dixit eſſe immortalem, quatenus id, à quo avulſa eſt, immortale eſt.* v. *Iamblichum* in vit. Pyth. cap. 30. & 32. Sententiam Alcmæonis immortal. animæ etiam aſſerentis vid. apud *Laertium* in ejus vit. Pythagoras præcipuè animæ immortalitatem & explicare & aſſerere ſtatuit per μετεμψύχωσιν. i. e. *tranſitum animarum in corpora.* ſic docet nos idem *Laertius* authoritate Heraclidis Pontici. illumque Pythag. de ſe dicere ſolitum, quod fuiſſet aliquando Æthalides ac Mercurii filius habitus. Mercurium monuiſſe illum, ut peteret propter immortalitatem, quod vellet. petiiſſe igitur; ut vivens & vita functus omnium, quæ contingerent, memoriam haberet. Itaque in vita meminiſſe omnium, eandemque memoriam pòſt mortem reſervaſſe atque aliquanto poſt in Euphorbum veniſſe. Euphorbum

autem

autem dixiſſe. aliquando Æthalidem fuiſſe atque à Mercurio pro munere accepiſſe, ut anima illius perpetuo errore vagaretur, & in quas vellet, arbores vel animantes commigraret & quæ apud inferos anima omnia perpeſſa eſſet ac cæteræ animæ quænam patiantur. Et poſt obitum Euphorbi animam ingreſſam eſſe Hermotimum, & illo defuncto veniſſe in Pyrrhum Delium Piſcatorem & poſteà in Pythagoram. v. *Hieronymam* epiſt. ad Avitum 59. cap.2. & epiſt.3. ad *Heliodor.* tom.1. cap. 2. & *Pamphilus* ad Hieronymum tom. 9. cap.151. & ſic ille nugatus dicitur *Iamblicho* in ejus vit. cap.14. *Hieronymus* adverſus Rufinum lib.3. cap.10. *Quia*, inquit, *Pythagorica dogmata legiſſe me dixeram, audi, quod apud Græcos Pythagoras primus invenerit: immortales eſſe animas & de aliis corporibus tranſire in alia, quod quidem & Virgilius in ſexto Æneidos volumine ſequens loquitur:*

Has omnes ubi mille rotam volvêre per annos
Lethæum ad fluvium Deus evocat agmine magno
Scilicet immemores ſupra ut convexa reviſant

Rurſus

Rurſus & incipiant in corpora velle re-
verti.

Hanc doctrinam dicitur hauſiſſe Pythagoras ex Ægyptiorum Philoſophia, ut teſtantur *Herodotus* lib.2. & *Diodorus Sicul.* lib.1. cap.98. & *Porphyrius* in vit. Pythag. audiamas *Herodotum:* Πρῶτοι δὲ τόνδε τὸν λόγον Αἰγύπτιοι εἰσι εἰπόντες, ὡς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατός ἐστι. τοῦ σώματος δὲ καταφθίνοντος, εἰς ἄλλο ζῶον ἀεὶ γινόμενον ἐσδύεται. ἐπεὰν δὲ περιέλθῃ πάντα τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πετεινά, αὖτις ἀνθρώπου σῶμα γινόμενον ἐσδύνειν. τούτῳ τῷ λόγῳ εἰσὶ οἳ Ἑλλήνων ἐχρήσαντο, οἱ μὲν πρότερον, οἱ δὲ ὕστερον ὡς ἰδίῳ ἑωϋτῶν ἐόντι. τῶν ἐγὼ εἰδὼς τὰ οὐνόματα, οὐ γράφω. i. e. *Ægyptii primi fuerunt, qui dixerunt, animam hominis eſſe immortalem. Si enim corpus interiret, eam in aliud animal, quod gigneretur, commigrare ac poſtquam omnia & terreſtria & maritima & aërea peragrata eſſent, tandem in corpus humanum reverti. Atque ſunt è Græcis, qui hanc doctrinam ut ſuam propoſuere, alii primum, alii poſteà, quorum licet ſciam nomina, prodere tamen nolo.* ubi procul dubio Græcorum Pythagoras aut ejus præceptor (unde ille ſua) intelligi debet. cum paſſim inter Græcos & primi

mi memorentur ex Ægypto in Græciam tranſtuliſſe Philoſophiam & pro ſua venditaſſe. & diſertè ſupra citati authores hoc teſtantur. v. & *Euſebium* lib x. præp. Evangel. cap. 2. f. quod prius diximus de immortalitate anim: & migratione in corpora, etiam *Cicero* confirmat, 1. Tuſc. 38. ſic: *Pythagoras diſcipulus Pherecydis opinionem de immortalitate animarum maxime confirmavit.* hinc *Lactantius* lib. 7. de præm. Divin. cap. 8. *Pythagoras ejuſque præceptor Pherecydes fuerunt, quos Cicero tradit primò de æternitate animarum diſputaſſe.* & cap. 23. ejuſdem lib. *Pythagoras tranſire animas in nova corpora diſputavit, ſed ineptè quod ex hominibus in pecudes & ex pecudibus in homines & ſeipſum ex Euphorbo eſſe reparatum.* v. & cap. 12. f. & 18. hanc eandem ſententiam propugnarunt ejus diſcipuli. Idem *Lactantius* lib. 3. de falſ. Sap. cap. 18. ubi loquitur de illis, qui dicunt animas ſupereſſe poſt mortem. *Pythagorici*, inquit. *& Stoici non naſci animas, ſed inſinuari potius in corpora & de aliis in alia migare dixerant. non putarunt aliter fieri poſſe, ut ſuperſint animæ poſt corpora, niſi videantur fuiſſe ante corpora.* Etiam *Empedocles* apud *Laertium* lib. 8. in

vit.

vit. ejus voluit animam omnigenum animalium & arborum ſpecies induere juxtà ſequentia ejus.

Ἤδη γάρ ποτ᾽ ἐγὼ γενόμην κοῦρός τε κόρη τε
Θάμνος τ᾽ οἰωνός τε καὶ ἐξ ἁλὸς ἔμπυρος ἰχθύς.

Id eſt:

Nam (memini) fueram quondam puer atque puella
Plantaque & ignitus piſcis pernixque volucris.

V. de eadem Alcmæonis ſententia circa an. immort. ap. *Theodoret.* lib.5. Gr. Aff. & de ea opinione plura ap. *Ambroſium* de bono mortis & *Tertullian.* Apolog. cap. 47. & de anima cap. 28. & 31. & 32. ac ſeq. *Theodoret.* lib.xI. de judicio, in opepere de cur. Gr. Aff. *Euſeb.* lib.x. præp. Evang. cap.2. *Hermiam.* in Irriſione Gentil. Philoſ. *Iuſtin.* Martyr: Quæſt. Græc. fol. 163. *Arnob.* lib.2. contra gentes pag. m.54. *Minut. Felicem* in Octavio p. mihi 24. *Photium* biblioth. fol. 713. *Niceph. Call.* Eccleſ. Hiſt. lib.x. cap.35. *Origin.* contra *Celſum* lib. 1. pag. 16. & *Damaſc.* de hæreſibus. De Apophtegmate Pythagoræ in ridentem reditum animarum ab in-

inferis. v. *Iamblichum* in ejus vit. cap. 30. Ex hac tranſmigratione anim. fluebat, aut ei innitebatur doctrina de ἀναμνήσει. i. e. *reminiſcentia*. de qua vid. *Diog. Laert.* in vit Pyth. & *Iamblichum* in ejus vita cap. 14. quam inſtitutionis omnis initium faciebat. & apud *Hieronymum* lib. 3. adverſ. Ruff. cap. 10. dicit Pythagoras μαθήσεις ἀναμνήσεις εἶναι. i. e. *diſciplinas eſſe reminiſcentias*. quas ſecutus eſt Plato in Phædone & Timæo, qui potiſſimum illi doctrinæ inhæſiſſe nobis poſteà dicetur. De animæ humanæ ſive mentis ſede in homine quid ſenſerit Pythagoras, prodit *Laertius* in vit ejus, ubi; Φρένας δὲ καὶ νοῦν, τὰ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ. i. e. *mentem v. & animum in cerebro ſc: conſtare dixit*. & *Plutarchus* lib. 4. de pl. Phil. cap. 5. *Vitalem animæ partem circa cor, rationalem & mentem circa caput locabat*. Empedocles teſte *Euſebio* lib. 1. præp. cap. 5. *Mentem dicebat non in capite, nec in pectore, ſed in ſanguine diſſeminatam eſſe*. v. & *Plutarch.* lib. 4. de pl. Phil. cap. 5. v. & *Theodoret.* lib. 5. ubi dicit eum mentem in corde poſuiſſe. præterea, ut ſenſibus in veritate inquirenda locum non relinqueret Epicharmus Pythagoricus apud *Theodoret.* lib.

1. de cur. Gr. Aff. dixit, νοῦς ὁρῇ καὶ νοῦς ἀκούει, τὰ δ' ἄλλα κωφὰ καὶ τυφλά. i. e. *mens videt atque audit, cætera ſunt ſurda & cæca*. v. & *Clem. Alex*. lib. 2. στρωμ. pag. 369. & ſuprà audivimus, quod Archytas Pythagoricus mentem laudàrit ob rationem atque intelligentiam, quæ utraque neceſſaria eſt ad verum inveniendum. & alios etiam Pythagoricos dixiſſe quod νοῦς πάνθ' ὁρᾷ καὶ πάντ' ἀκούει apud *Iamblichum* in vit Pyth. cap. 32. ubi jam ante dictum erat, τὸ σκοπὸν προθέσθαι τὸ κρειώτατον ῥύσασθαι καὶ ἐλευθερῶσαι τῶν τοιούτων εἰργμῶν καὶ συνδέσμων τὸν κατεχόμενον ἐκ βρεφῶν νοῦν, οὗ χωρὶς ὑγιὲς οὐδὲν ἄν τις οὐδὲ ἀληθὲς τὸ παράπαν ἐκμάθοι, οὐδ' ἂν κατίδοι, δι' ἧς τὸ νοσοῦν ἐνεργῶν αἰσθήσεως. i. e. *proponendum eſſe ſcopum accuratum, ut liberetur & aſſeratur compreſſa à prima infantia mens à carceribus & vinculis, ſine quo nihil ſani nec quicquam veri quis didicerit neque etiam perſpexerit operando per ſenſum id quod morbidum & affectum eſt*. quin & Empedocles ap. *Euſeb*. lib. 1. cap. 5. præp. ev. etiam præcipuum, quod eſt in ſenſu, acceſſit à mente, cum dicit: *homines in illis partibus magis ſentire, in quibus plus mentis ineſt*. ſenſus autem ad veritatem judican-

dicandum nihil conferre, ideo voluerunt Pythagorici, quod quę iis regerentur, dixerint κωφὰ καὶ τυφλά. i. e. *ſurda & cæca* quomodo autem quidam arbitrati ſint ſenſus fallere amplius infrà referam. quid ſit ſenſus *Laertius* deſcribit ex ſententia Pythagoræ ſic: τὴν αἴσθησιν κοινῶς καὶ κατ' εἶδος τὴν ὅρασιν, ἀτμόν τινα εἶναι ἄγαν θερμόν. i. e. *ſenſum communiter omnem & in ſpecie viſum vaporem eſſe quendam nimis calidum.* Empedocles *pro meatuum concinnitate ſenſum fieri dicebat, cum quodvis ſenſibile ſuo ſenſui accommodatur.* ap. *Plutarchum* lib. 4. de pl. Phil. cap. 9. quod viſum dicat vaporem calidum, amplius oſtendit, ubi porrò *Laertius*: καὶ διὰ τοῦτο λέγεται δι' ἀέρος ὁρᾶν καὶ δι' ὕδατος, ἀντερείδεσθαι γὰρ τὸ θερμὸν ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ. i. e. *Ideo dicitur videre per aërem & aquam. Quippe calidum affligitur à frigido.* & adhuc: Ἐπεί τοι εἰ ψυχρὸς ἦν ὁ ἐν τοῖς ὄμμασιν ἀτμὸς, διειστήκει ἂν πρὸς τὸ ὅμοιον ἀέρα. i. e. *nam ſi eſſet frigidus vapor in oculis, diſtaret profectò adverſus ſimilem aërem.* citatur à *Iamblicho* in protrept. cap. 3. liber Archytæ de ſapientia, in quo dicitur, quantum mens ab anima, ſol à ſideribus diſcrepat, tantum quoque viſum à reliquis ſenſibus

 differ-

differre. fieri autem viſum putabat Empedocles apud *Plutarchum* lib. 4. de plac. Philoſ. cap. 13. imaginum inſertione, *quibus radios adjungit id quod ſit appellans radios imaginis compoſita.* Ideo à Pythagora ap. *Laert.* ἡλίȣ πύλαι οἱ ὀφθαλμοί. i. e. *ſolis Ianua oculi* vocantur. & in libr. Archytæ ſupra citato, oculus quaſi ſol. ἅλιος γε μὲν ὀφθαλμός. de imaginibus, quæ in Speculis videntur hoc ſtatuunt Pythagorei: Sc. fieri eas reflectione viſus, qui cum intentus feratur ad res, denſo levique corpori occurrens, ab eo repercutiatur, & in ſe redeat, ac ſimile quidpiam ei accidat. cum manu, quæ extenditur & ad humerum reducitur, ut eſt apud *Plutarch.* lib. 4. de pl. cap. 14. ſic ille Græcè. Οἱ ἀπὸ Πυθαγόρȣ κατ' ἀντανακλάσεις τῆς ὄψεως. φέρεσθαι μὲν γὰρ τὴν ὄψιν τεταμένην ὡς ἐπὶ τὸν χαλκὸν. ςείχȣσαν δὲ, πυκνῷ καὶ λείῳ πληχθεῖσαν. ὑποςρέφειν αὐτὴν εἰς ἑαυτήν. ὅμοιόν τι πάσχȣσαν τῇ ἐκτάσει τῆς χειρὸς καὶ τῇ ἐπὶ τὸν ὦμον ἀντιςροφῇ. ibidem quoque Empedoclis ſententiam recitat: ſc. *eas imagines apparere ob effluxus, qui in ſuperficie ſpeculi coeant perficianturque ab ignea vi, quæ à ſpeculo excernitur propoſitumque aërem, in quem effluentia feruntur,*

tur, ſimul circumagat. De colore ſic: Eum Pyrhagorei ſuperficiem corporis appellarunt, ut teſtatur *Plutar.* lib. 1. de plac. Phil. cap. 15. & de Iſide & Oſyride. cap. 91. & ſeq. diſcrimen colorum deducebant à certis mixtionibus elementorum: & in animalibus, à varietatibus locorum & aëris. Empedocles ap. eundem colorem dicebat id, quod congrueret meatibus viſui inſervientibus. vel tradente *Platone* in Menone pag. ed. ſerr. 76. eſſe quaſdam defluxiones rerum & meatus in quos, & per quos defluxiones manent. εἶναι ἀποῤῥοάς τῶν ὄντων καὶ πόρους, εἰς οὓς καὶ δι᾽ ὧν αἱ ἀποῤῥοαὶ πορεύονται. De *auditu* Pythagoras dicitur τὰ αὐτὰ καὶ τῶν λοιπῶν αἰσθήσεων δογματίζειν. *eadem decernere ac de reliquis ſenſibus*, ut eſt apud *Laertium*. Alcmæo apud *Plut.* lib. 4. de pl. Ph. cap. 16. vult *audire* nos inani, quod intra aurem eſt. id enim perſonare appellente aëre. *omnia enim*, inquit, *vacua ſonant.* Empedocles *auditionem* fieri dicit aëre accidente ad auris partem, quæ cochleæ inſtar in gyros contorta, intra aurem ſuſpenſa tintinnabuli inſtar percutiatur. Ibidem *Olfactum* idem Emped. fieri dicit, cum reſpiratione pulmonis. Cum autem

difficulter ſpiratur, ut fit in humorum defluxu, tum ob aſperitatem non ſentiri odores, apud eundem cap. 17. Alcmæo autem in cerebro eſſe partem animæ principem, eâ ſentiri odores ſpirando ab ea attractos, ibidem. de reſpiratione autem ſic Empedocles ap. *Plut.* cap. 22. Scil. primam ille putat fieri primi animalis reſpirationem in fœtu edito, nacta abſceſſionem humiditate, in cujus locum extrinſecus ſuccedat aër in vaſa corporis aperta Poſtmodò autem cum jam innatus calor foras erumpens una elideret aërem, *exſpirationem*: eodemque introrſum recedente & aëri viciſſim ingreſſum præbente, *inſpirationem*. At enim nunc cum ſanguis feratur verſus ſuperficiem ſuoque accurſu aërem per nares foras pellat, hujus eliſione fieri *exſpirationem*: aëre autem recurrente & illabente per loca, quæ calor rara & pervia fecit, *inſpirationem*. de *guſtu* Alcmæon apud eundem cap. 18. hoc dixit: quod humiditate & tepore, qui in lingua eſt, diſcernantur *Sapores*. *Vocem* Pythagoras teſte eodem cap. 20. corporis expertem faciebat. nec eſſe aërem, ſed aëris figuram & ſuperficiem & certo ictu fieri vocem. De *Som-*

no

no & *morte* Alcmæon ap. eundem lib. 5. de plac. Phil. cap. 24. illum exiſtere dicit ſanguinis in concurſu venarum receptione: ejuſdemque effuſione nos *evigilare*: plenum autem abſceſſum *mortis* eſſe cauſam. Ibidem Empedocles ait; moderata caloris, qui eſt in ſanguine, refrigeratione *Somnum*, perfecta *mortem* accidere. Ibidem Emp. cap. ſequenti. ubi quæritur, an *mors* & *ſomnus* ad animam, an ad corpus pertineant? dicit mortem eſſe igneæ naturæ ſecretionem ab his, ex quibus homo coaluit; ideoque communem eſſe animo corporique *mortem*. *Somnum* v. evenire ſecretione naturæ igneæ. Pythagoras apud *Laertium* putat, ſomnia & ſigna & morbos &c. hominibus & pecudibus immitti à Dæmonibus. ſic ille: ὑπὸ δαιμόνων καὶ ἡρώων πέμπεσθαι ἀνθρώποις τούς τε ὀνείρους καὶ τὰ σημεῖα, νόσους τε καὶ ὑγιείας. i. e. *à Dæmonibus & Heroibus immitti hominibus ſomnia & ſigna, morbos & ſanitates.* addit: καὶ οὐ μόνον ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ προβάτοις καὶ τοῖς ἄλλοις κτήνεσιν. i. e. *neque ſolum hominibus, verum & pecudibus ac cæteris jumentis.* Præterea totum aëra animis ψυχῶν eſſe plenum, καὶ τούτους, inquit, *Laert.* δαίμονάς τε καὶ ἥρωας νομί-

νομίζεσθαι. i. e. *eoſque & dæmonas & heroas exiſtimari.* teſte *Plutarcho* lib 1. de pl. Philoſ. cap.8. cenſuit Pyth. illos eſſe genios & ſubſtantias anima præditas. heroas quoque eſſe animas à corporibus ſeparatas, bonos, ſi bonæ; malos, ſi malæ. Ad eos, ut *Laertius*, dicit referri καθαρμοὺς. i.e. *luſtrationes*: ἀποτροπιασμοὺς. i. e. *ſacrificia expiatoria ſive averruncationes iræ Deûm*: μαντικὴν πᾶσαν. i. e. *omnem Divinationem*: καὶ κληδόνας. i e. *& omina* &c. Apud Iamblichum in vit. ejus cap. 28. dicitur Pythagoras Orphicorum ἀγγέλλειν τοὺς καθαρμοὺς καὶ τὰς λεγομένας τελετάς. i. e. *nunciare purgationes luſtrationeſve & ſacrificia.* Et eodem cap. προσεῖχε, *inquit*, δὲ καὶ φήμαις καὶ μαντείαις καὶ κληδόσι ὅλως πᾶσι τοῖς αὐτομάτοις. i. e. *animum adhibebat Deorum ratiociniis & reſponſis, divinationibus & ſortilegiis ſive ominibus.* de ſortilegiis Pythagoræ ſic *Plinius* lib. 28. cap. 4. *Pythagoræ inventis*, inquit, *non temere fallere impoſitivorum nominum imparem vocalium numerum, clauditates, oculorumque orbitatem ac ſimiles caſus dextris aſſignare partibus, parem lævis.* *Plutarchus* in vita Numæ de Philoſophia Pythagorica tantum dixiſſe ſatis habuit, quod verſaretur

potiſſi-

Digitized by Google

potiſſimum περὶ τῇ θεῖον ἀγχιστείᾳ καὶ διατριβῇ. i. e. *in eo, ut familiare ſibi facerent numen & cum eo intimè verſarentur. Iamblichus* l. cit. cum oſtendiſſet omnem Philoſophiæ Pythagoricæ doctrinam eò facere, ut ſequamur Deum. quod etiam de eo refert *Cicero* 2. de leg. 26. & fieri hoc non poſſe, niſi illa, quæ ei grata ſint, præſtemus. & præcipuè illa ſciri non poſſe citra ſingularem cum Deo amicitiam. Ideo Pythagoreos divinationibus adhæſiſſe. ſic ille loc. cit. δῆλον, ὅτι ταῦτα πρακτέον, οἷς τυγχάνει ὁ Θεὸς χαίρων. ταῦτα δὲ οὐ ῥάδιον εἰδέναι ἂν μή τις ἢ Θεοῦ ἀκηκοότος ἢ Θεοὺς ἀκούσῃ, ἢ διὰ τέχνης θείας ποείζηται. διὸ καὶ περὶ τὴν μαντικὴν σπουδάζουσι μόνη γὰρ αὐτὴ ἑρμηνεία περὶ τῆς τῶν Θεῶν ἑρμηνείας ἐστι, &c. i. e. *Iam vero ea facienda eſſe, quibus Deum delectari conſtat, manifeſtum eſt. hoc autem ſcitu haud ita facile eſt, niſi quis aut Deum audientem vel Deos audierit, vel Divina arte ſibi ſcientiam pararit. Ideoque ſe in Divinationibus exercent. hæc enim ſola interpretatio benevolentiæ Deorum eſt.* & poſteà ad Deorum cognitionem totum ſe contuliſſe Pythagoram & ejus diſcipulos. quos inter Archytas & Apollonius Tyranæus erant, auctor eſt

Chryſantius apud *Eunapium*. Et ſic manticam artem præ cæteris excoluit ille Philoſophus. v. *Iambl.* l. cit. tantum eam partem Divinationis improbabat, quæ conſtabat ſacrificiis, ut vult *Plutarchus* lib. 5. de pl. Ph. cap. 1. quo etiam reſpiciunt, quæ tradit *Iambl.* in ejus vit. cap. 28. βουλόμενος, inquit, ὁ Πυθαγόρας μὴ ἀφαιρεῖν μὲν αὐτὴν τὴν εἰς τ' ἀληθὲς σπουδὴν, προγιγνώσκειν δὲ διά τινος ἀσφαλεστέρου καὶ χωρὶς αἵματος καὶ σφαγῆς. i. e. *Pythagoras voluit quidem ejus ſc. ſacrif. ad verum indagandum ſtudium non tollere. Sed per quandam tutiorem ſacrificandi rationem abſque ſanguine & mactatione prædicere.* Etiam Pythagoreos eam Divinandi artem quàm maximè excoluiſſe, tradit *Iambl.* cap. 29 in ejus vit. quid obtulerit in ſacris Pythagoras, idem cap. 28. prodit. Ἐπέθυε δὲ Θεοῖς λίβανον, κέγχρους, πόπανα, κηρία τ' ἄλλα θυμιάματα. i. e. *Diis adolebat Thus, milii ſemina, placentulas, liba mellita, alioſque ſuffitus.* ut abſtinuerit ab animalibus ſacrif. ſic tradit; ζῶα δὲ αὐτὸς οὐκ ἔθυεν, οὐδὲ τῶν θεωρητικῶν Φιλοσόφων οὐδείς. i. e. *Animalia autem ipſe non immolabat, neque etiam quiſquam Philoſophorum, qui contemplationibus intenti erant.* Apud *Laertium* in

Digitized by Google

in vit. Pyth. ὡς Πυθαγοριςὴ θύομϑυ τῷ Λοξία, ἔμψυχον ἐδὲν ἐσθίοντες παντελῶς. Sed Exotericos ſive Acuſmaticos ac Politicos qui iis legibus ſacrif. non parebant, quamvis rarò, tamen dicit, ἔμμψυχα θύειν ἢ ἀλεκτρυόνα ἢ ἄρνα ἄλλο τι τῶν νεογένων βῦς δὲ μὴ θύειν. i. e. *Viventia & animata ſacrificare, vel gallum vel agnos vel aliud quid eorum, quæ recens nata ſunt, boves v. minimè ſacriſicare.* Et quamvis Pythagoras, ut loquitur *Tullius* 1. Divinat. 5. etiam *augur eſſe voluit, tamen,* ut idem 3. de nat. Deor. 88. *Ne Apollini quidem Delio hoſtium immolare noluit, ne aram ſanguine aſpergeret.* de *ominibus* Pythagoræorum hæc ſunt ejuſdem *Ciceronis* 1. Divinat. 102. *Pythagorei non ſolum Deorum voces obſervarunt, ſed etiam hominum, quæ vocant omina.* Atque hæc hactenus ſufficiat de Theoretica Pythagor. Philoſophia dixiſſe. ſequitur jam Practica, quæ brevibus à nobis & compendio tradatur.

Cap. XVIII.

Quæ Philoſophia practica Pythagoræ & Pythagoræorum Symbolis, ænigmatis & monitis moralibus conſtans. & quæ Carmina aurea, & quid contineant. &c.

Phi-

PHiloſophia practica Pyth. partim exprimitur per ænigmata ſive Symbola, partim per χρύσεα ἔπη. i. e. quæ aurea carmina vocantur. ut præcepta Pythag. ſymbolis involuta ejus diſcipuli coram extraneis proloqui ſolebant ſuprà notavimus. Quod ille Symbola à Tyrrhenis acceperit, author eſt *Plut.* in Sympoſ. ſed ab Ægyptiis ea didiciſſe fertur *Iambl.* in vit. ejus c. 5. & Porphyrio in vit. qui ſic : καὶ ἐν Αἰγύπτῳ μὲν τοῖς ἱερεῦσι συνῆν ἐξέμαθε γραμμάτων τὰς τριοσὰς διαφορὰς, ἐπιστολογραφικῶν τε καὶ ἱερογλυφικῶν καὶ συμβολικῶν. i. e. *Et in Ægypto quidem cum ſacerdotibus vixit & triplex literarum genus didicit, Epiſtolicum ſcil. hieroglyphicum & Symbolicum.* Unde eſt, quod Græci Symbolicum & Ænigmaticum genus ſcribendi à Barbaris traxiſſe dicantur *Clementi Alexandrino* lib. 2. στρωμ. pag. 358. καὶ ὡς, inquit, τὰ μάλιστα τὸ ἐπικεκρυμμένον τῆς βαρβάρου φιλοσιφίας, τὸ συμβολικὸν τοῦτο καὶ αἰνιγματῶδες εἶδος ἐζήλωσαν οἱ πραγματικῶς τὰ τῶν ἀρχαίων φιλοσοφήσαντες. i. e. *quod maximè occultum Barbaræ Philoſophiæ Symbolicum hoc & ænigmaticum genus ſunt æmulati, qui actione & exercitatione Priſcam ſunt ſectati philoſophiam.* illud v. laudat ab utilitate χρησιμώτατον, μᾶλλον δὲ ἀ-

ναγκαί-

γαγκαιότατον τῇ γνώσει τῆς Ἀληθείας ὑπάρχον. i. e. *Vtiliſſimum atque adeo maximè neceſſarium cognitioni veritatis.* Præterea cum & Chaldæi ac Hebræi etiam Symbolis ſint uſi, qualia multa apud Moſen & Salomonem & Hebræorum alios vates occurrunt, inde Pythagoras multa didiciſſe ac in ſuam rem traxiſſe dicitur Reuchlino. Cyrillus & Porphyrius eum quoque in iis imitatum dicunt Zoroaſtem. Ad Pythagoræ imitationem etiam ejus diſcipuli *Iamblich.* in vit. ejus cap. 35. memorante ὑπομνήματα τινὰ κεφαλαιώδη καὶ σύμβολα συνταξάμενοι τάτε τῶν πρεσβυτέρων συγγράμματα καὶ ὧν διεμέμνηντο συναλίσαντες κατέλιπον ἕκαστος. i. e. *monumenta quædam brevia & quaſi parvis capitibus comprehenſa ac ſymbola compoſuerunt & ſcripta & lucubrationes Antiquorum eaque quorum memoriam habebant ceu in unum faſcem collecta ſinguli reliquerunt.* Symbola Pythagoræ, quæ Myſtica ſenſa vocantur *Macrobio* lib. 1. in Somn. Scip. cap. 2. ut erant involuta vid. *Iamblich.* in vit. Pyth. cap. 34. & cap 23. de quibus & *Theodoret.* lib. 1. de curat. Græc. Aff. Quædam ex iis tradam. quorum nonnulla *Hieronymus* lib. 3. adverſ. Ruff. cap. 10. nobis Latinè exhi-

bet. etiam Clemens & Jamblichus aliique. *Ænigmata*, inquit Hieron., *illa diligentiſſimè etiam Ariſtoteles in ſuis libris proſequitur*. Sunt hæc: I. *Stateram ne tranſilias, i.e. ne prætergrediare juſtitiam.* quod *Iamblicho* in Protrept. Symb. 14. ſic: ζυγὸν μὴ ὑπέρβαινε. vide & *Clem. Alex.* lib. 5. ϛρωμ. pag. 560. qui dicit hoc habere Pythagoram à Moſe. ait enim αὐτίκα ἐπιτομὴν τῶν περὶ δικαιοσύνης εἰρημένων Μωσεῖ ὁ Πυθαγόρας πεποίηται. i. e. *& eorum quæ à Moſe dicta ſunt de juſtitia compendium fecit Pythagoras.* II. *Ignem gladio ne fodias, id eſt, Iratum & tumidum animum verbis maledicis ne Laceſſas.* Sic Hieronymus. ſic interpretantur quoque & Plutarch. & Laertius & Athenæus. *Iamblicho* Symb. 9. πῦρ μαχαίρα μὴ σκάλευε. v. & in vit. Pythag. cap. 32. & *Theodoret.* lib. 8. de cur. Gr. Aff. & *Clem. Alex.* lib. 6. Jambl. dicit ipſum eo ad prudentiam adhortari, qui *ignem* pro iracundia & furore accipit. III. *Coronam minimè carpendam. i. e. Leges urbium conſervandas.* Hieron. Græci dicunt, ϛέφανον μὴ δρέπεσθαι. v. *Reuchilin.* & *Eraſm.* ubi add. *Magiſtratus non Laceſſendos.* IV. *Cor non comedendum. i. e. mærorem de animo projiciendum.* Hieronym.

Iam-

Iamblicho Symb 30. καρδίαν μὴ τρώγε. qui hoc aliter explicat. *Cyrillus: cor ne Edas. hoc eſt: ne te ipſum conficias curis*, quod ſic intelligendum ex Homero & aliis probat Gyraldus in hoc Symb. V. *Cum profectus fueris, ne redeas. i. e. poſt mortem vitam ne deſideres.* Hieronym. l. c. quod ſic *Iambl.* Symb. 15. ἀποδημῶν τῆς οἰκίας μὴ ἐπιστρέφου. addit: Ἐρινύες γὰρ μετέρχονται. quippe furiæ ſimul comitantur. v. Suidam Marcilium & Plutarch. de Educ. liber. VI. *Per viam publicam ne ambules. i. e. ne multorum ſequaris errorem.* Hieronym. l. cit. Jamblichus Symb. 5. ait: τὰς λεωφόρους ὁδοὺς ἐκκλίνων διὰ τῶν ἀτραπῶν βάδιζε. i.e. *Per ſemitas ingreditor publicas vias declinans.* Id cum Hieronymo vult *Ambroſius* tom. 3. lib. 1. Ep. 6. ad Irenæum Pythagoram è Judæis didiciſſe. idem Philo lib. quod omnis probus liber ſit pag. 670. & Origenes alibi. aliter Olympiodorus. v. *Clem. Alex.* lib. 5. στρωμ. pag. 561. VII. *Hirundinem in domum non ſuſcipiendam. i. e. garrulos & verboſos homines ſub eodem tecto non habendos.* Jambl. Symb. 21. χελιδόνα οἰκίᾳ μὴ δέχου. aliis eſt ὁμωροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν. i. e. *familiares non habendas.* v. *Plutarch.* lib. de garrulitate.

VIII.

VIII. *Oneratis ſuperponendum onus, deponentibus non communicandum. i. e. ad virtutem incedentibus augenda præcepta, tradentes ſe otio relinquendos.* Hieronym. ἀνδρὶ ἐπανατιθεμένῳ μὲν φορτίον συνέπαιρε. μὴ συγκαθαίρει δὲ ἀποτιθεμένῳ, *Iamblichus.* qui vult adhortationem eſſe ad fortitudinem. v. & *Olympiodor.* in Plat. phæd. *Plutarch.* in Sympoſ. & *Suidam* in Lex. IX. *Iamblichus* (è quo reliqua, quæ ſequuntur excerpam) Symb. 1. ſic tradit & exprimit. Εἰς ἱερὸν ἀπιόντα προσκυνῆσαι μηδὲν ἄλλο μεταξὺ βιωτικὸν μήτε λέγειν μήτε πράττειν. i. e. *In templum progreſſum Divos adoratum nihil intereà quod ad vitam facit nec dicendum nec faciendum eſſe.* quo docet, *ſervandum Numinis cultum quatenus per ſe purus & ſincerus eſt, immaculatum & purum.* v. *Olympiodorum* in Plat. Phæd. X. Idem Symb. 2. Τὸ ὁδοῦ πάρεργον οὐκ εἰσιτητέον εἰς ἱερὸν, οὐδὲ προσκυνητέον τὸ παράπαν, οὐδ᾽ εἰ πρὸς ταῖς θύραις αὐταῖς παριὼν γένοιο. i. *perfunctoriè templum ne ingreditor neque omnino adorato, neque ſi ipſas foras prætergreſſus fueris.* i. *in ſacris tantum* hoc age *eſſe attendendum.* v. ſeq. XI. Ἀνυπόδητος θύε καὶ προσκύνει. i. e. *diſcalceatus ſacrificato & adorato.* i. e. *oportet modeſtè & moderatè Deos colere. Iambl.*

Symb.

Symb. 3. XII. Περὶ Θεῶν μηδὲν θαυμαστὸν ἀπίστει μηδὲ περὶ Θείων δογμάτων. i. e. *De Diis & de Divinis oraculis nihil tam mirabile dicitur, quod non credere debeas.* ita exprimit Deorum eminentiam & ſublimitatem, quæ non debet æſtimari à noſtra collatione. *Iambl.* ad fin. Symb. 25. XIII. Μελανούρου ἀπέχου, χθονίων γάρ ἐστι Θεῶν. i. e. *Ab eo quod nigram habet caudam, abſtineto, terreſtrium enim id Deorum eſt.* Admonet, *cæleſte iter amplecti oportere Diiſque intelligentibus adhæreſcendum & abſtinendum à natura materiali*: Sic *Iambl.* Symb. 5. XIV. Γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράτει, Θεοῖς ἑπόμενος. i. e. *Linguam ante omnia contineto, Deos ſequens.* quæ indicant; *primum opus ſapientiæ eſſe Linguam coërcere & deinde Deum colere. Iambl.* Symb. 7. v. *Plut.* de audiendo. Olympiodorus de ἀπορρήτοις Dei. XV. Ἀνέμων πνεόντων τὴν ἠχὼ προσκύνει. i. e. *Ventis Spirantibus ſonum adora.* docet; quemadmodum oporteat amare Divinarum naturarum ſimilitudinem. *Iambl.* Symb. 8. XVI. Τὴν ὀξίδα ἀποστρέφειν ἀπὸ σαυτοῦ. i. e. *Acetarium omne vas abs te removeto.* vult, *prudentia utendum eſſe, non a. ira. Iamblich.* Symb. 10. XVII. Εἰς ὑπόδησιν τὸν δεξιὸν

πόδα παρέχε, εἰς δὲ ποδόνιπτρον τὸν ἐυώνυμον. i. e. *Dum calceamenta pedibus ſubduntur pedem dextrum ante afferendum, in pelluvium v. ſiniſtrum inferendum eſſe.* commendat *prudentiam activam bonis quidem actiones tanquam dextras circumponendas, pravas tanquam ſiniſtras abjiciendas.* v. *Gyrald.* de hoc Symb. XVIII. Περὶ Πυθαγορείων ἀνεὺ φωτὸς μὴ λάλει. i. e. *de Pythagoreis ſine lumine ne loquitor.* Sic inſtituit, *ut mens ſibi prudentiam comparet quæ lumen eſt in intelligendis his Pythagoreis. Iambl.* Symb. 13. XIX. πρὸς ἥλιον τετραμμένος μὴ ὄρει. i. e. *Ad ſolem converſus ne mejito.* docet, *nihil belluinum eſſe faciendum.* (Alii, *venerandiam & pudorem ſervandum*) *ſed Philoſophandum cælum & ſolem intuendo: & lumen veritatis ducem eſſe debere. Iambl.* Symb. 16. Eraſmus ad Magos pertinere putat. v. *Gyrald.* in hoc Symb. XX. Δαδίῳ θᾶκον μὴ ἀπόμασσε. i. e. *Oleo ſedem ne abſtergito. Iambl.* Symb. idem admoneri putat. XXI. Ἀλεκτρυόνα τρέφε μὲν, μὴ θύε δέ. Μήνῃ γὰρ καὶ ἡλίῳ καθιέρωται. i. e. *Gallum alito quidem, ne autem occidito, Lunæ quippe & ſoli ſacer eſt.* quo conſcribit; *nutriendum nobis eſſe corpus & non negligenda ea, quæ corruptio-*
ni

ni ſunt obnoxia, quæ magna indicia ſunt unitatis mundi & conſpirationis naturæ. Iambl. Symb. 18. Alii; gallos i. e. milites ac bellatores homines in civitate habendos eſſe & in contubernio retinendos. Non tamen rei ſacræ cauſa, intelligendo urbis vigiles & cuſtodes. cum & fabulæ Gallum Marti comitem faciunt, ut ex Luciani Gallo patet. XXII. Ἐπὶ χοίνικι μὴ καθέζε. quidam ex Græcis ſic: χοίνικι μὴ ἐπικάθισαι. Suidas ἐπὶ χοίνικος μὴ καθίζειν. i. e. *ſupra modium non ſedendum.* Interpr: *otium eſſe fugiendum.* aliter *Iambl.* Symb. 19. XXIII. Γαμψώνυχον μηδὲν παράτρεφε. i. e. *nihil eorum, quod curvos ingues habet, nutrito.* quaſi dicas; *Eſto familiaris cum aliis, imprimis amicis communicato & largitor, reliquos homines, ut tales ſint, præparato.* Hebræis ſc. etiam mos fuit avibus veſci uncunguibus, quo fortan hic reſpexit. XXIV. Ἐν ὁδῷ μὴ σχίζε. i. e. *In via ne ſcindito. Iamblichus* Symb. 21. interpretatur; *Vnam quidem eſſe veritatem, mendacium v. multiplex. Etiam eligendam eam Philoſophiam & eam ejus viam in qua non contraria ſtabilias dogmata,* quod eſt Πυθαγορεικῶς φιλοσοφεῖν. XXV. Δακτύλιον μὴ φόρει, alii addunt στενόν. & Θεοῦ

τύπον μὴ ἐπίγλυφε δακτυλίῳ. i. e. *Annulum ne geſtato.* Et, *Dei imaginem annulo ne inſculpito*. Hieronymus interpretatur prius, *non debere quenquam anxiè vivere nec ſemet in ſervitutem conjicere. Iamblichus* Symb. 23. verè eſſe Philoſophandum & animum eſſe abſtrahendum à circumpoſito vinculo. Philoſophiam quippe eſſe meditationem mortis & ſeparationem animi à corpore. poſterius, quod ſic Philoſophandum ſit, ut ante omnia Deos incorporeos ducamus. Idem Symb. 24. Paulò aliter Cyrillus & Rhodiginus. v. *Hieronymum* adverſ. Ruff. lib. 3. cap. 10. tom. 1. & *Clem. Alex.* lib. 5. ςρωμ. pag. 550. quorum ultimum etiam Pythagoras è Moſis decalogo hauſiſſe ibidem dicitur & oſtenditur. XXVI. Περὶ λύχνȣ μὴ ἐσοπτρίζȣ. i. e. *Ad lucernam in ſpeculo faciem ne contemplare.* Explicat *Iambl.* Symb. 25. ſic: Philoſophare non accurrens περιτρέχων, non imaginationibus, quæ ſub ſenſus cadunt, quæ lucem aliquam ad comprehenſionem efficiunt. &c. XXVII. Ἀσχέτῳ γέλωτι μὴ ἔχεσθαι. i. e. *riſu incontinente ne concutitor.* oſtendit *Affectiones eſſe vincendas. Iamblich.* Symb. 26. XXVIII. Παρὰ Θυσίᾳ μὴ ὀνυχίζȣ. i. e. *In ſacrificiis ungues*

ungues ne præcidito. agit *de amicitia ſervanda inter proximos conſanguineos. Iamblich.* Symb. 27. XXIX. Δεξιὰν μὴ παντὶ ῥᾳδίως ἔμβαλε. i. e, *Dextram ne cui facilè injicitio.* i. ne *facile* amicitiâ *concilieris inidoneis & ineptis hominibus. Iambl.* Symb. 28. v. & Plut. *Theodoretus* lib. 8. de Curat. Gr. Aff. vult illud deſignare, *Muſas Sirenibus præferendas.* XXX. Στρωμάτων ἐξανασὰς συνέλισσε αὐτὰ καὶ τύπον συνστόρνυε. i. e. *è Stragulis ſurgens ea convolvito & figuram confundito. Iamblichus* Symbl. 29. interpretatur ſic: ſc: quod *Philoſophari aggreſſus in cogitationibus mentis & rebus incorporeis exerceri debeat. Plutarchus* in Sympoſ. hoc ad pudorem & thalami reverentiam pertinere vult. XXXI. Ἐγκέφαλον μὴ ἔσθιε. i.e. *Cerebrum ne comedito. Iambl.* Symbl. 31. interpret. *non oportere res probe judicatas & diſciplinas convitiis dilacerare ſive arrodere.* XXXII. Ἀποκαρμάτων σῶν καὶ ἀπονυχισμάτων κατάπτυε. i. e. *Expurgamenta tua & unguium præſegmina conſpuito.* docet interprete *Iambl.* Symb. 32. *Illa facile contemni quæ tecum naſcuntur, ſed pretioſiora eſſe, quæ tecum naſcuntur, ſed pretioſiora eſſe, quæ animo ſunt conjunctiora.* Dicitque Philoſophiam ſpe-

culativam hic commendari. XXXIII. Ἐρυθῖνον μὴ προσλαμβάνε. i. e. *Eruthinum ne ſuſcipito.* Alii habent ἐσθίειν. i. *comedere. Iamblich.* Symb. 33. vult hic ſignificari, *inverecundum hominem non eſſe ſuſcipiendum, ſed potius animo collapſum.* Alii; cum ſit hoc piſcis genus coloris rubri, nos à ſanguine & vindicta abſtinere debere. Et in eo, ut Gyraldus in hoc Symb. imitatus eſt Pythagoras Hebræos, quibus præceptum erat, ne ſanguine veſcerentur. Et Pythagoram abſtinuiſſe à θνησιμαίοις. i. e. *morticinis animalibus* ex inſtituto Hebr. latius Gyrald. dicto loco docet. v. & *Cyrill. Alex.* lib. 9. contra Julianum Cæſarem. XXXIV. Χύτρας ἴχνος ἀπὸ σποδοῦ ἀφάνιζε. i. e. *Ollæ veſtigium ab cinere, ne compareat, tollito.* quo putat *Iambl.* Symb. 34. admoneri Philoſophaturum *obliviſci debere earum rerum quæ ſenſibus percipiuntur.* Alii habent; χύτρας ἴχνος συγχεῖν ἐν τῇ τέφρᾳ. i. e. *ollæ veſtigium in cinere confundito.* quod interpretatur Gyraldus, poſt inimicitias nullum iræ veſtigium ſeu ſignum nobis eſſe ſervandum, & ut *Plutarch.* in Sympoſ. *omnem memoriam iracundiæ abolendam eſſe.* alii: Cor plenum curis & ſollicitudinibus

bus eſſe exonerandum, ad imitationem prophetæ uaticinantis de olla igne & carbonibus ſuccenſa. Sic Gyraldus. v. *Clem. Alex.* lib. 5. ϛρωμ. pag. 559. XXXV. Χρυσὸν δ' ἐχύσῃ μὴ πλησίαζε ἐπὶ τεκνοποιΐα. i. e. *Cum ea quæ aurum habet, ne congreditor ad liberos procreandos.* Interprete *Iamblicho* Symb. 35. docetur, *non eſſe ſibi admovendam eam Philoſophiam quæ multum corporeæ rei in ſe habet.* XXXVI. Πρότιμα τὸ σχῆμα καὶ βῆμα, τὸ σχῆμα καὶ τριώβολον. i. *honora imprimis & habitum & tribunal. habitum, inquam, & triobolum. Iamblichus* Symb. 36. cenſet eo moneri; quod *Philoſophandum ſit non oſcitanter; Sed per gradus ad propoſitum ſecedendum.* Dicitque commendari Italicam Philoſophiam, quæ præ reliquis *incorporeis* utitur. XXXVII. Κυάμων ἀπέχου. i. e. *A fabis abſtineto. Iamblichus* Symb. 37 interpretatur; abſtinendum ab eo *quod exitium orationi & oraculis Divinis inducere poteſt.* An & quare Pythagoras à fabis abſtinnerit varia eſt authorum ſententia. Apud *Gellium* lib. 4. c. XI. dicitur ille Philoſophus authoritate Ariſtoxeni nullo ſæpius legumine uſus quàm fabis. ubi addit: *Videtur autem de κυάμῳ non eſitato cauſam erroris fuiſſe.* Quia

S 4 in

in Empedoclis carmine, qui diſciplinas Pythagoricas ſecutus eſt, verſus ſic invenitur. Δειλοὶ πάνδειλοι, κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι. & dicit ſic κυάμους non legumentum, ſed teſticulos ſignificari more Pythagorico opertè ſic dictos. & idcirco illum homines à rei Venereæ proluvio voluiſſe deducere. quare autem à fabis abſtinendum voluerit Pythagoras, multis oſtendit Gyraldus in Symbolo hoc. *Plutarchus* libro περὶ παίδων ἀγωγῆς interpretatur abſtinendum à ſuffragiis, quæ per bicolores fabas ferri ſolebant ap. Athenienſes Magiſtratus. v. *Lucianum* in βίων πράσει. &c. XXXVIII. Μολόχην μεταφύτευε μὲν, μὴ ἔσθιε δέ. i. e. *Malvam quidem tranſplantato, ſed ea ne veſcitor.* ſic vertit Politianus. Ficinus herbam moloſſinam habet. *Iamblichus* Symb. 31. interpret. *Naturæ conſenſu quidem ita abſtinendum, ut & cogitationem ad alia ejuſdem generis transferas. neque è medio tollendas ejuſmodi obſervationes, ſed augendas.* alii. *ad conſuetudinem & placabilitatem erga alios invitari nos, ſed non erga nos, in quos acres judices eſſe oportet.* cum illius herbæ ſit mollire & ſolvere. XXXIX. Ἐμψύχων ἀπέχου. i. e. *Ab iis, quibus vita eſt ani-*

nimalis, abſtineto. Animalia quædam, ut noluerit mactari Pythagoras. v. *Iambl.* in vit. ejus c.xi.quædam v. mactanda, non ſacrificanda c. 18. & ſic à quibus Edendo abſtineri voluerit c. 24. v. Diogenem *Laërt.* in vit. ejus contrarium apud Gellium lib. 4. c. 11. ad cujus finem vide, quemadmodum Pythagorei non ab omnibus, ſed à quibuſdam animalibus abſtinuerit. Ut animalia non* ſacrificabat Pythagoras vid. ap. *Iamblich.* in vita ejus c. 28. & in Protrept. cap. 6. qui idem cap. 39. putat hoc inſtituto juſtitiæ ſervandæ admoneri & conſanguinitatis colendæ. vult *Clemens Alex.* lib. 4. ϛρωμ. pag. 406. hoc à Judæis derivatum. Prætereà Inſcribuntur Plutarcho & alia Pythagoræ Symbola, quæ ipſe interpretatus eſſet. quorum compendium ſit ſequens. *Panem non frangendum.* i. e. amicitam non violandam. *Sal apponendum.* i. e. Laudandam in omni vita juſtitiam vel prudentiam, quod eâ cuncta ſerventur. *Cibum in Scapham putridam non ponendum.* i. e. improbis non eſſe committenda ſecreta. *quæ ceciderint, non tollenda*: hoc eſt, antiquatas conſuetudines non novandas. *In ſuperfluis capillorum unguiumque ſegmentis non mejendum.* i. e.

Digitized by Google

nec homines quidem abjectiſſimos flocci-pendendos. *gladium acutum ſeponendum.* i. e. vitandam iracundiam. *Sepiam piſcem nec edendum.* i. e res implicitas non recipiendas. *In limite non conſiſtendum.* i. e. in ambigua ſententia non commorandum: *progredienti gregi è via cedendum.* id eſt, multitudini nil opponendum. *Muſtela è tranſverſo offensâ retrò cedendum.* i. e. homines delatores fugiendos. *Arma à muliere ſubminiſtrata rejcienda.* i. e non ſumendos eſſe animos à fraude vel effæminata aliqua conſuetudine. *In tenebris abſque veſtitu aliquo non vadendum.* i. e. nudam & apertam ſententiam ab obſcuris rebus non proferendam. *Rectum pedem promovendum.* i. e. recta eſſe & juſta proferenda: *In poculi fundo reſiduum non relinquendum.* i. e artes quas cæperis, funditus exhauriendas. *Colubrum intra ædes collapſum, non perimendum.* i. e. hoſpitem quanquam nocivum perhumaniter tractandum. *Offensâ in veſtibulis obſcæna vetulâ, non egrediendum.* i. e. res, quarum turpia ſunt principia, non eſſe proſequendas *Noctu in tenebris deambulanti cavendum.* i. e. mortalibus enitendum, ut fuiſſe in vita videantur. *Sole collucente ignem*

deferre

deferre nefas. i. e. rebus claris & perſpicuis rationem non adferendam: *Lapidem in fontem jacere ſcelus*. i. e. In eum qui det operam utilitati publicæ, durum aliquid injicere, ſcelus. *Pede in Limine illiſo, retrocedendum*. i. e quæ in principio ſunt noxia, non proſequenda. *Lumen poſt caput appenſum detinere, flagitium*. i. e. induſtriam & providentiam non in poſtremis habendam. *Siniſtra manu ſumere cibum, nefas*. i. e. non niſi recto & legitimo lucro videndum. *In ſacrato ſepulcro dormitare, periculoſum*. i. e. res ſuperis conſecratas ad uoluptatem & ſocordiam non ſubſternendas. *Minuta panis pedibus conculcare turpe*. i. e. quamvis minimam degendæ vitæ rationem non peſſundandam. *Egrediendi introeuntique valvas exoſculandas*. i. e. initia & fines actionum & inſtitutionum captanda. *Lyram illotis manibus non attingendam*. i.e. puriſſimum eum, qui dicat, eſſe oportere. *Sudorem ferro abſtergere, tetrum facinus*. i. Labore parta nemini vi eripienda. *In ſolitudine ſine baculo non ambulandum*. i. e. Cum amicis in neceſſitatibus conferendum & conſulendum. *Apud quadrupedem poëma non canendum*. i. e. apud ignaros ſeria non proferenda.

renda. *Faciem in fluvio non lavandam vel ſpectandam.* i. e. Ex labili re & penitus inſtabili ſpecimen non appetendum. *Hominis veſtigia non eſſe ferro configenda.* i.e. hominis memoriam non eſſe lacerandam. *Integrum faſciculum in igne non eſſe ponendum.* i. e. non una opes omnes in unum diſcrimen ponendas. *Egredienti è laribus ſinciput, redeunti occiput ſcalpendum.* i. e. præcautionem & diligentiam ad res agendas excitandam, his peractis memoriter examinandas. *de Rheda junctis pedibus non exſiliendum.* i. e. de Statu in quo ſis in alium niſi ſenſim tranſeundum. *In Aſtrum nunquam digitum intendendum.* i. e. de ſupremis viris nihil temerè loquendum. *In Arundineto non confabulandum.* i.e. cum leviſſimis hominibus familiaritatem non habendam. *Candelam ad parietem non applicandam.* i. e. tardis & frigidis hominibus ſapientiæ laudes non commodandas. *In nive non ſcribendum.* i. e. Stupidis & mollibus animis nihil committendum. *Vulturem avem in augurio infelicem.* i. e. innocuos homines facile eſſe infelices. *Facilius emori hominem, cui oculi claudantur.* i. e. hominem ipſum ex negligentia facile in miſeriam cadere. *Puerum aut fæminam*

minam ſtricto vagari gladio, omen malum. i. e. non defuturum malum, ſi gubernatio ineptis & levibus tradatur hominibus. *Duorum temporum quam maximè habendam curam, matutini & veſpertini.* i. e. Eorum quæ acturi ſumus & eorum quæ geſſerimus. de quo etiam v. *Hieronymum* lib. 3. adverſ. Ruff. cap. 10. hinc eſt, quod teſte *Iamblicho* in vita Pyth. cap. 29. Πυθαγόρειος ἀνὴρ οὐ πρότερον ἐκ τῆς κοίτης ἀνίστατο, ἢ τὰ χθὲς γενόμενα πρότερον ἀναμνησθείη. i. e. *Nullus Pythagoreus prius è lecto ſurgebat quàm, quæ pridie acta fuerant cum animo recognoverit.* v. & Aurea Carm. hæc de ſymbolica Philoſophia plura qui vult & his ſimilia, legat *Gyraldum* in ſymbola Pyth. quæ etiam ex Antiquis interpretati ſunt *Anaximander Mileſius* Junior & *Alexander Polyhiſtor*, ſed eæ interpretationes interciderunt. Ex recentioribus etiam videri poterunt *Eraſmus Rott. Ioannes Phorcinus* & ante eos Beroaldus Senior, qui pauca quædam collegit.

CAP. XIX.

Pythagoræ Summum bonum *quod. quæ* aurea carmina *ei inſcripta. quæ monita moralia contineant & præcepta, quorum ſeries ordine videri poteſt.*

Cæte-

CÆtera moralis Philoſophia Pythag. jam ſequitur, quæ compendio nobis tradatur. De ſummo *Bono* quid definiverit Pythagoras, tradit Heraclides Ponticus apud *Clem. Alex.* lib. 2 στρωμ. Πυθαγόραν δὲ, inquit, ὁ Ποντικὸς Ηρακλείδης ἱστορεῖ τὴν ἐπιστήμην τῆς τελειότητος τῶν ἀρετῶν ψυχῆς εὐδαιμονίαν εἶναι παραδεδωκέναι. i. e. *Pythagoram refert Heraclides Ponticus ſcientiam perfectionem virtutum animæ tradidiſſe beatitudinem. Illius* χρύσεα ἔπη feruntur, quorum πατὴρ appellatur apud *Proclum* lib. 3. in Timæum Plat. v. & *Clem. Alex.* lib. 1. Pædag. cap. 10. Licet *Galenus* lib. de cognitione & curatione morborum animi dubitet, an ejus ſint, & *Suidas* in voce Pyth. Lyſidis eſſe putat *Laertius*. Vulgò tamen creduntur à Philolao ejus diſcipulo compoſita. v. *Iamblichum* in vit. Pyth. cap. 31. Ea ab aliis præcipuè *Hierocle Alexandrino* explicata. & à *Theodoro Marcilio* Latinè verſa. quæ cum ſymbolis ſupra memoratis eò tendebant, ut inſtituerent ad bene beateque videndum & mentes à cogitationum intentione ad tranquillitatem ducerent. Eorum compendium nobis exhibet *Laertius* in vit. Pythag. Excerpam breviter, quæ ibi & in dictis

dictis carminibus atque ab Hieronymo mo &c. traduntur. ſic *Laert.* ὅρκιον εἶναι τὸ δίκαιον, καὶ διὰ τοῦτο Δία ὅρκιον λέγεσθαι. i. e. *Iuſtum vim habere jurisjurandi atque ideo Iovem juratorem dici.* Τήν τε ἀρετὴν, ἁρμονίαν εἶναι καὶ τὴν ὑγίειαν, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἅπαν, καὶ τὸν Θεόν. i. e. *Virtutem harmoniam eſſe, ſanitatem præterea & bonum omne atque Deum.* Φιλίαν τε εἶναι ἐναρμόνιον ἰσότητα. i. e. *Amicitiam itidem eſſe æquabilem congruentiam.* Ideo inquit *Hieronymus* ſuprà citatus, *primus authore Timæo amicorum omnia communia dixit amicitiamque æqualitatem.* vid. & *Iamblichum* in vit. ejus cap. 19. ubi, κοινὰ τὰ τῶν φίλων. & addit *Hieron. amicum ſeipſum eſſe alterum.* Ideo Pythagorei etiam facultates communes habebant, uti teſtatur *Iamblichus* in vit. ejus cap. 6. & 30. & amicitiam eo nomine tam ſerio commendatam voluit diſcipulis ſuis, ut plerique etiam de iis, qui ſibi amiciſque benevolè cupiebant, dicerentur τῶν Πυθαγορείων εἶναι. ſic *Iambl.* cap. 3. & cap. 35. in carmine ibi expreſſo Diis ſimiles atque æquales ducebat amicos &c. pergit *Laertius:* τιμὰς θεοῖς δεῖν νομίζειν καὶ Ἥρωσι μὴ τὰς ἴσας. i. e. *honores Diis exhibendos, Heroas tamen haud æquo honore ducen-*

ducendos. ſic & in aureis carm: ſed addit Ille; Diis quidem cum laudibus amictuque candido & caſto honores adhibendos, Heroibus v. ex dimidio dici. Eam v. mundiciem expiationibus Lavacriſque atque aſperginibus fieri, vacando à funere & cubili & inquinamento omni, morticiniſque & pollutis carnibus abſtinendo trigliſque ac ſepiis oviſque & quæ ex ovis naſcuntur animalibus fabiſque quoque & cæteris, quæ prohibent, qui in templis myſteria rituſque faciunt; quorum quædam an congruant Judæorum ſacris & inde tracta videantur, quiſque judicet. *Dæmonas* quoque & poſt eos *parentes* honorandos cenſet in Carm. aur. deinde *conſanguineos*, & *amicos*. Etiam *fato* attendi debere. compeſcendum *Somnum* & *iram*. Etiam *Ventrem* & *Venerem*. ubi omne nimium hic reprobat, ut loquitur *Laertius*, neque debere quenquam laborum & ciborum *tranſgredi modum*. Ibique dicitur Pythagoras præcepiſſe ſuis diſcipulis fugiendam carnis ſuperfluam pinguedinem. v. & *Aurea Carm.* ſic & ap. *Iambl.* in vit. ejus cap. 32. profert *Hieronymus* lib. 3. adverſ. Ruff. cap. 10. illud in hunc modum: Φευκτέον παντάπασι καὶ

ἐκ-

ἐκκοπτέον ἀπὸ τῶν πάντων τὸ ἀκρατές. i. e. *à cunctis rebus intemperantia eſt fuganda & abſcindenda. Ebrietatem* quoque ſeorſim perniciem vocavit teſte *Laertio.* & Siobæo Sermone 18. *μικρὰν μανίαν.* i. e. *parvam inſaniam.* & μανίας μελέτην i. e. *inſaniæ meditationem.* ubi & additur ratio ſerm. 5. ῥώμη ψυχῆς σωφροσύνη, αὕτη γὰρ ψυχῆς ἀπαθοῦς φῶς ἐστι. i. e. *Robur animæ eſt temperantia, hæc enim animæ paſſionum expers lumen eſt.* & ſerm. 17. præcipit: ῥώμην μεγίστην καὶ πλοῦτον τὴν ἐγκράτειαν κτῆσαι. i. e. *continentiam tibi ut robur ingens opeſque parato.* Cum jam ante dixerat: παντὸς καλοῦ κτήματος πόνος προηγεῖται ὁ κατ' ἐγκράτειαν. i. e. *nil egregium comparatur, quod non continentiæ labor præceſſerit. &* ibidem incontinentiam deteſtatur: τεθνάναι πολλῷ κρεῖττον, ἢ δι' ἀκρατίαν τὴν ψυχὴν ἀμαυρῶσαι. i. e. *Satius eſt mori quàm per incontinentiam animum obnubilare.* & ab intemperantia morbos oriri docet ap. *Iamblichum* in vit. Pyth. cap. 32. ὅτι νόσοι καὶ ὅσα πάθη σώματος ἀκολασίας ἐστὶ σπέρματα. i. e. *quod morbi & aliæ affectiones intemperantiæ & protervitatum ſunt ſemina.* De rebus *Venereis* ſic ſtatuit Pyth. ſc. Venerea hyeme, non æſtate facienda

antumno aut vere levius. omni autem tempore eſſe gravia & ad ſanitatem minimè idonea. ſic *Laertius* tradit. ubi rogatus Pythagoras quando eſſet concumbendum? *tunc*, inquit, *cum te ipſo infirmior fieri vis*. Apud *Iambl.* in vit. Pyth, cap. 31. dicit rem Veneream ejuſque uſum eſſe rem in iis generibus, ἐν οἷς βελτίον ἐστιν ἡ ὀψιμαθία. i. e. *in quibus eſt potior ſera & tarda eruditio.* Pythagorei ut à rebus Venereis abſtinuerint, tradit *Clem. Alex.* lib. 3. στρωμ. pag. 435. *Hieronym.* loco cit. De hoc Pyth. præcepto circa ventrem & Venerem verſante ſic: Φευκτέον παντάπασι καὶ ἐκκοπτέον ἀσθένειαν τοῦ σώματος καὶ ἀκολασίαν τῆς γαστρός. i. e. *fuganda ſunt omnibus modis & abſcindenda, languor à corpore & luxuria à Ventre.* & in univerſum prohibet, ut in carm. aur. τὸ αἰσχρόν. i. e. *turpe*, cujus ſemper pudere debeat. ſic enim apud *Stobæum* pr. ipſe dixit: ἃ μὴ δεῖ ποιεῖν, μηδὲ ὑπονόου ποιεῖν. i. e. *quæ nefas eſt facere, nec ſuſpectus habearis quaſi facias.* & Serm. 13. τὰ ἁμαρτήματά σου πειρῶ μὴ λόγοις ἐπικαλύπτειν, ἀλλὰ θεραπεύειν ἐλέγχοις. i. e *Vitia tua ne verbis celare coneris, ſed emendare reprehenſionibus.* Et οὐκ οὕτω χαλεπὸν ἁμαρτάνειν, ὡς τὸ ἁμαρτάνοντα

μὴ

μὴ ἐξελέγχειν. i. e. *non tam difficile eſt ipſum peccare, quàm peccantem alium non redarguere.* ibid. Deinde ut animi vitium ſit corrigendum: ὥσπερ σωματικὸν πάθος οὐ κρυπτόμενον, οὐδὲ ἐπαινούμενον, ὑγιάζεται. οὕτος οὐδὲ ψυχὴ κακῶς φρουρουμένη καὶ συναγορευομένη θεραπεύεται. i. e. *ut corporis morbus, ſi abſcondatur, laudeturve, non ſanatur: ita animi vitium, cui vel patrocinaris vel obſcondis, non emendatur.* ibid. Ideò, ut habet Idem Serm. 14. χαῖρε τοῖς ἐλέγχουσί τε μᾶλλον ἢ τοῖς κολακεύουσιν. i. e. *gaude potius redarguentibus, quàm aſſentantibus.* porrò in aureis carm. docet juſtitiam & verbo & ſermone colendam. Et ap. eund. Serm. 44. ποίει ἃ κρίνεις εἶναι καλὰ, κἂν ποιῶν μέλλῃς ἀδοξεῖν. i. e. *fac ea quæ judicaveris eſſe honeſta, etiamſi poſtquam feceris inglorius futurus ſis.* Et Serm. 6. Ξένος ἀνὴρ δίκαιος οὐ μόνον πολίτου ἀλλὰ καὶ συγγενοῦς διαφέρει. i. e. *peregrinus vir juſtus non ſolum à cive differt, ſed & à cognato.* Idem. Serm. 1. οὗτος Θεοῦ νόμος, ἀρετὴν εἶναι τὸ ἰσχύον μόνον. τὰ δὲ ἄλλα λῆρον. i. e. *Hæc eſt Lex Dei; Virtutem ſolam eſſe, quæ potens ſolidaque ſit, cætera omnia nugas & ineptias.* & ex adverſo apud eundem Serm. 2. Νόμου θείου τὸ φαῦλον ἀνήκοον, διὸ καὶ παρανομεῖ.

i. e. *Legi Divinæ improbitas non obtemperat, ideoque etiam delinquit.* unde ſatis pœnæ habet. Nam κακὰ μείζω πάσχει διὰ τοῦ συνειδότος ὁ ἀδικῶν βασανιζόμενος ἢ ὁ τῷ σώματι καὶ ταῖς πληγαῖς μαστιγούμενος. i. e. *Vir iniquus plus mali patitur afflictus conſcientia quam ille, qui in corpore caſtigatur & flagris cæditur. ſic apud Stobæum ſerm.* 24. Etiam, ut Serm. 44. οἱ μὴ κολάζοντες τοὺς κακοὺς, βούλονται ἀδικεῖσθαι τοὺς ἀγαθούς. i. e. *qui de malis pœnas non ſumunt, bonos affici volunt injuriis.* docet præterea in aureis carm. Pythagoras; non attendum eſſe rationibus quæ non ſtringant nos. cui vicinum eſt quod Hieronymus l. cit. profert; Φευκτέον καὶ ἐκκοπτέον ἀπαιδευσίαν τῆς ψυχῆς. i. e. *fugandam eſſe abſcindendam imperitiam ab animo.* v. & *Iamblichum* in vit. Pyth. Apud illum additur, ipſius eſſe; poſt Deum *Veritatem colendam*, quæ ſola homines proximos Deo facit. Et *Ælian.* l. 12. Var. Hiſt. cap. 59. Πυθαγόρας ἔλεγε, δύο ταῦτα ἐκ τῶν θεῶν τοῖς ἀνθρώποις δεδόσθαι κάλλιστα, τό τε ἀληθεύειν καὶ εὐεργετεῖν, καὶ προσετίθη, ὅτι καὶ ἔοικε τοῖς Θεῶν ἔργοις ἑκάτερον. i. e. *Pythagoras dicebat, hæc duo Divinitùs hominibus data eſſe longè pulcerrimas, veritatem amplecti & aliis*

lius benefacere. & addit, utrumque cum Deorum immortalium operibus comparari poſſe. Etiam ſciri oportere, quod ſtatutum ſit hominibus mori, præcipiunt aurea carmina. item Divitias eſſe inſtabiles & cuique ſortem tenendam & juſtis hominibus illam parcius diſpenſari. conſtantem tamen in ejuſmodi caſu eſſe oportere, nec quicquam faciendum, quo quis hic nocens fiat. item prius conſultandum quàm faciendum nec quid ſtultè loquendum aut faciendum, ne poſteà facti pœniteat. nil gerendum quod neſcimus. diſcendum ſemper quæ profutura ſunt. quæ cum fiant, jucundiſſima erit vita. etiam corpus eſſe curandum. v. & *Stob.* Serm. 99. & invidiam eſſe vitandam. nimios ſumtus etiam vitandos, & avaritiam fugiendam. & modum ubique tenendum, nec quicquam faciendum, quod lædat. vitæ agendæ compendium hoc ponit.

Μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι
Πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρὶς ἕκαστον ἐπελθεῖν.
Πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;
Ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου ἐπέξιθι καὶ μετέπειτα

Δεινὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσεο, χρηστὰ
δὲ, τέρπου.

Id eſt:

Mollia nec prius admittant tibi lumi-
na ſomnum
Exactæ quàm ter reputeris cuncta diei:
Qua prætergreſſus? quæ geſſi? quæ mala
omiſſi
Singula percurrens à primo facta, qui-
bus tu
Vel parvus dolëas, capias vel gaudia juſtis.

Deinde dicit, quod poſt Tetrada numina precari oportet prius, quàm quid faciamus. & de Divinis rebus & regimine Deorum inquirendum & de mundi natura & hominum. neque angi oportere vana ſpe neque ignorare quicquam. ſciendum, ut homines ſtulti in ſua damna ruant, cum commoda non oculis, non auribus capiant. & ut varia mortales ſors & teneat & premat. contentioni item non concertandum, ſed cedendum. &c. alia vid. in fragmentis metricis Pythagoræ è Porphyrio, Diogene, Euſtatio, Proclo, Juſtino Martyre, Sexto Emp. & Stobæo deſumptis. Adde quæ apud *Hieronym.* lib. 3. adverſus Ruffin. cap. 10. occurrunt.

Φευ-

φθυκτέον καὶ ἐκκοπτέον στάσιν τῆς πόλεως, τὴν δὲ διαφωνίαν ἀπὸ τῆς οἰκίας. i. e. *ſeditionem ſc. abſcindendam à civitate, à domo diſcordiam.* v. & *Iamblichum* in vit. Pyth. cap. 7. Apud quem in vit. Pyth. etiam hæc præterea occurrunt: ἄγρυπνος ἔσο κατὰ νοῦν. συγγενὴς γὰρ τοῦ ἀληθινοῦ θανάτου οὗτος ὁ ὕπνος. i. e. *Vigila mente, cognatus enim veræ mortis talis ſomnus eſt.* & : ἰσχύειν τῇ ψυχῇ αἱροῦ μᾶλλον ἢ τῷ σώματι. i. e *valere animo præoptes: quàm corpore.* item: πέπεισο μὴ εἶναι σὸν κτῆμα, ὅπερ μὴ ἐντὸς διανοίας ἔχεις. i. e. *perſuaſum habeas tuas non eſſe facultates, quas non concluſas animo geras.* item: πρᾶττε μεγάλα, μὴ ὑπισχνούμενος μεγάλα. i. e. *Age res præclaras, nihil magnifici interim promittens.* etiam: ψυχῆς πᾶν πάθος εἰς σωτηρίαν αὐτῆς πολεμιώτατον. i. e. *Animæ quivis affectus infenſiſſimus ſaluti ipſius eſt hoſtis.* idem *Stobæus* ſerm. 6. ubi quoque: οὐδεὶς ἐλεύθερος ἑαυτοῦ μὴ κρατῶν. i. e *nullus liber, qui ſibi ipſi non imperat.* Pergit *Iamblich.* τὰ ἐπίπονα, τῶν ἡδέων μᾶλλον ἡγοῦ συντελεῖν εἰς ἀρετήν. i. e. *cum labore conjuncta magis, quàm cum voluptate ducas conferre ad virtutem.* fortitudinem ut commendarit & ipſe exercuerit, docet *Iamblichus* in vit. ejus cap. 32. Adjice,

Digitized by Google

quæ *Stobæus* præter ſuprà citata habet Serm. 1. χρὴ βίον αἱρεῖσθαι τὸν ἄριστον. ἡδὺν γὰρ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. πλοῦτος ἀσθενὴς ἄγκυρα, δόξα ἔτι ἀσθενεστέρα. τὸ σῶμα ὁμοίως, αἱ ἀρχαὶ, αἱ τιμαὶ, πάντα ταῦτα; ἀσθενῆ καὶ ἀδύνατα. τίνες οὖν ἄγκυραι δυναταί; Φρόνησις, μεγαλοψυχία, ἀνδρεία. ταύτας οὐδεὶς χειμὼν σαλεύει. i. e. *optima nobis vita eſt eligenda, quàm ſuavem mox ipſa conſuetudo ſit effectura. Divitiæ conchora ſunt infirma, gloria etiam infirmior; corpus itidem, Magiſtratus, honores, omnia hæc imbecilla & viribus deſtituta. Ergo quæ ſint anchoræ firmæ? prudentia, magnanimitas, fortitudo, eas nulla tempeſtas agitat.* & Serm. 3. ἰσχὺς καὶ τεῖχος καὶ ὅπλον σοφοῦ ἡ Φρόνησις. i. e. *Robur & murum & arma ſapienti prudentia præſtat.* &: ὑπομίμνησκε σεαυτὸν, ὅτι πάντες ἄνθρωποι μέγιστον ἀγαθὸν τὴν Φρόνησιν εἶναι λέγουσιν. Ὀλίγοι δὲ εἰσιν οἱ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τοῦτο κτήσασθαι ἐντονήσαντες. i. e. *Recordare, quod, cum omnes homines maximum bonum in ſapientia ſitum adſerant, tam pauci interim ad poſſeſſionem nitantur.* Serm. 5. Ζῆν κρεῖττόν ἐστιν ἐπὶ στιβάδος κατακείμενον καὶ θαῤῥεῖν ἢ ταράττεσθαι χρυσῆν ἔχοντα κλίνην. i. e. *ſatius eſt humi cubantem vivere & bono animo eſſe, quàm perturbatum in le-*

cto

ēto aureo. Serm. 13. Ὅμοιον ἀψινθίου τὸ δριμὺ καὶ λόγου παῤῥησίαν ἐκκόψαι. i.e. *Idem facit, qui abſinthii amaritudinem & qui orationis libertatem tollit.* Serm. 19. μεγάλην παιδείαν νόμιζε, δι' ἧς δυνήσῃ φέρειν ἀπαιδευσίαν i. e. *magnam peritiam æſtimato, quâ ferre potes aliorum imperitiam.* Serm. 34. δεῖ σιγᾷν ἢ κρείσσονα σιγῆς λέγειν. i. e. *aut oportet ſilere, aut adferre meliora ſilentio.* ibid. αἱρετώτερόν σοι ἔστω λίθον εἰκῇ βαλεῖν ἢ λόγον ἀργόν. i. e. *Optabilius tibi ſit lapidem temere projicere, quam Sermonem otioſum.* &: μὴ ἐν πολλοῖς ὀλίγα λέγε, ἀλλ' ἐν ὀλίγοις πολλά. i. e. *Ne multis verbis pauca comprehendas, ſed paucis multa.* & Serm. 46. Θέλε μᾶλλον τοὺς συνόντας σοι αἰδεῖσθαί σε ἢ φοβεῖσθαι. αἰδοῖ μὲν γὰρ πρόσεστι σέβας, φόβῳ δὲ μῖσος. i. e. *magis capere debes ut converſantes tibi revereantur quàm metuant. Reverentiam enim admiratio, timorem odium comitatur.* Serm. 92. Οὔτ' ἵππων χωρὶς χαλινοῦ, οὔτε πλούτων δίχα φρονήσεως δυνατὸν κρατεῖσθαι. i. e. *Nec equum ſine freno, neque divitias ſine prudentia gubernare licet.* hæc hactenus de Philoſophematibus Practicis Pyth. ſequitur jam de Eleaticis Philoſophis eorumque placitis.

Digitized by Google

PARTIS PRIMÆ LIBER TERTIUS

De Philoſ. Veterum Philoſophia.

De Eleaticis Philoſophis & eorum Philoſophematis.

CAP. I.

Xenophanes *quis & qualis Philoſophus. Eleaticæ philoſ. Princeps. quando vixit. ejus peregrinatio & ſcripta. de Deo & anima quid philoſophatus ſit. ut Epimenidi Thaleti & Pythagoræ ſit adverſatus, etiam* Logicæ *cultor.* Parmenides *quis & qualis Philoſ. ſcripta ejus. quid de Venere obſervarit.* Zeno *Eleates, cujus diſcipulus, quando vixit. error Diogenis chronologicus. qualis Philoſophus. quæ ſcripta ejus. Inventor* Dialecticæ. Leucippus *quis & cujus auditor. Epicureæ philoſ. author. ideo in Lactantii deteſtationem incidit.* Democritus *quis. ejus peregrinatio & in ea quæ ejus ſtudia, apud præceptores indigenas & exteros. quæ didicit ap. eos. quantus philoſophus inde factus. Democritus ut innotuerit primò ut ſtultus, deinde ut doctus. quæ prædixit. ejus medicina. qualis Mathematicus ille fuerit. quæ ſcripſerit theoretica & practica. quando vixit.*

X*Enophanes* Colophonius primo Dexii vel Orthomenis fil. Pythagoricus fuit, licet alii velint illum neminem: alii Botonem, alii Archelaum audiviſſe. Poſteà deflexit inde, teſte

teſte Phavorino apud Diog. Laert. lib. 9. in ejus vita. ἰδίαν τινὰ ὁδὸν πεπορευμένος i. e. *iter quoddam novum ingreſſus*, ut loquitur Euſeb. lib. 1. præp. cap. 5. Platoni in Sophiſta p. 242. dicitur *Eleaticæ Philoſophiæ ratio originem habere à Xenophane & Antiquioribus Philoſ.* & *Euſebio* lib. 10. præp. Ev. cap. 2. *Eleaticæ ſectæ ſive Philoſophiæ author* ille dicitur. & *Theodoret*. lib. 2. Græc. Aff. cur. Lat. *Gens Philoſophorum, qui apud nos Eleatici nominantur à Xenophane atque altius initium ducens &c.* Et lib. 4. pr. *Eleaticæ ſectæ Princeps* dicitur Xenoph. Et *Clem.* lib. 1. Στρωμ. τῆς Ἐλεατικῆς ἀγωγῆς Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος κατάρχει. apud Eundem ibi dicitur vixiſſe tempore Hieronis Siculi Regis & Epicharmi Philoſ. & *Laërtio* Anaximandri ætate, qui & tradit in vit. Thalet. quod Thaletem præ cæteris ſit miratus. claruiſſe autem dicitur ab eodem circa ſexageſimam Olympiadem. ubi quoque narratur admodum longævus fuiſſe & ſexaginta ſeptem annos à patria peregrinatus, cum tum viginti quinque eſſet annorum. dicitur ſcripſiſſe Elegias & Jambos contra Heſiodum & Homerum, increpans ea quæ de Diis dixerant. ferturque apud *Euſeb.* lib. 14. præp. cap. 5.

cap. 5. f. De *æternitate Dei & animæ immortalitate Philoſophatus*. Etiam teſte Diogene ſugillaſſe Epimenidem. Elegiæ dictæ initium citatur ap. eundem in vit. Pyth. hoc: νῦν οὖν τ᾽ ἄλλον ἔπειμι λόγον, δείξω δὲ κέλευθον. quod v. de illo dixit, ſic ſe habet:

Καὶ ποτέ μὲν συφελιζομένου σκύλακος πα-
ειόντα
Φασὶν, ἐποικτεῖραι καὶ τόδε φάσθαι ἔπος·
Παῦσαι, μηδὲ ῥάπιζ᾽. ἐπεὶ φίλου ἀνέρος ἐστὶ
Ψυχὴ, τὴν ἔγνων φθεγξαμένης ἀΐων.

Id eſt:

*Qui Catulum duro miſeratus verbere ca-
ſum*
Quum (ut fama eſt) olim præteriiſſet, ait.
*Deſine, ne miſerum cadas. Nam charus
amici*
Eſt animus, quod vox indicat ipſa mihi.

Hic Philoſophus ibid. Thaletis ac Pythagoræ, ut ſuprà, opinionibus contraria ſenſiſſe traditur. quod a. Sotion dicat, eum omnia ἀκατάληπτα. i. e. *incomprehenſibilia primum dixiſſe*, fallitur. de placitis hujus infrà dicetur. In univerſum de Eleaticis Philoſophis affirmat *Euſebius* lib. 11. præp. Evang. c. 1. quod *Logicæ* ſolummodo ſtuduerint.

Parme-

Parmenides Pyretis filius Eleates Theophraſto in Epitome dicitur Anaximandrum audiviſſe. Sed teſte *Euſebio* lib. 1. præp. cap. 5. & lib. 10. cap. 3. Xenophanis auditor. v. & *Clem. Alex.* lib. 1. στρωμ. p. 301. & ejus ſodalis *Theodor.* lib. 2. Græc. Aff. ſed *Laërtius* vult, quod, cum Xenophanis auditor fuerit, ſecutus tamen illum non ſit, ſed adjectus Ameniæ & Diochætæ Pythagorico, ut ait Sotion. & hunc ſecutus ibidem traditur. *Euſebio* lib. 1. præp. cap. 5. fertur primum Xenophanem, deinde oppoſitam quandam viam ſectatus. Hunc Parmenidem magni faciebat Socrates apud *Platonem* in Theæteto pag. 183. ubi & ſic de illo: Παρμενίδης μοὶ φαίνεται τὸ τοῦ Ὁμήρου, αἰδοῖός τε μοι εἶναι ἅμα δεινός τε. i. e. *auguſtus & acer.* & μέγας vocatur *Clementi* lib. 5. στρωμ. pag. 576. Diogenes l. cit. ait, eum carmine expreſſiſſe philoſophiam ſuam; ſicut & Heſiodus, & Xenophanes & Empedocles. citatur ejus poëma de ſpe, apud *Clementem* lib. 5. στρωμ. pag. 552. & de duarum viarum forma eodem libr. pag. 576. hujus Parmenidis nomine Plato Dialogum inſcripſit vocavitque Parmenidem ſive de Ideis. vixiſſe fertur apud *Laertium* Olymp. XCIX. author eſt

eſt Phavorinus apud eundem, quod primus hic animadverterit Venerem eſſe Veſperum & Luciferum, licet alii hoc dent Pythagoræ. fertur civibus ſuas tuliſſe leges teſte Pſeuſippo in libr. de Philoſ. diciturque primus ſermone interrogaſſe Achillem, ut ap eundem *Laert.* Phavorinus aſſerit. nec hic fuit orator, ut ille, qui artem oratoriam narratur ſcripſiſſe.

Zeno Eleates, teſte Apollodoro in Chron. Pyrrheti filius. Parmenidis diſcipulus traditur fuiſſe à *Laertio* lib. 9. in ejus vit. qui ſic: Ὁ δὴ Ζήνων διακήκοε Παρμενίδου καὶ γέγονεν αὐτοῦ παιδικά. i. e. *Parmenidis auditor fuit & pædica.* & lib. 8. in vita Empedocl. refert authoritate Alcidamantis, eodem tempore Zenonem & Empedoclem unà audiviſſe Parmenidem. vid. & *Clem.* lib. 1 στρωμ. pag. 301. floruit juxtà Diog. circiter ſexageſimam olympiadem. ubi miror, quod dicat Parmenidem (quem dixerat XCIX. Olymp. uixiſſe) Zenonis Præceptorem fuiſſe, quod ſtare hic non poteſt. porrò de eo qualis fuerit, Idem *Diogenes* l. cit. γέγονε δὲ ἀνὴρ γενναιότατος καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ ἐν πολιτείᾳ. i. e. *fuit & in Philoſophia & in Republ. vir ſanè nobiliſſimus.* Et poſteà. γέγονε δὲ τά τε

ἄλλα

ἄλλα ἀγαθὸς ὁ Ζήνων ἀλλὰ καὶ ὑπεροπτικὸς τῶν μειζόνων, καθ' ἴσον Ἡρακλείτῳ. i. e. *Præclarus & in cæteris fuit Zeno Majorumque non ſecus atque Heraclitus quadam animi altudine contemptor.* ejus ſcripta qualia fuerint ibid. Φέρεται γοῦν αὐτῷ βιβλία πολλῆς συνέσεως γέμοντα. i. e. *feruntur ipſius volumina ſapientiæ pleniſſima.* traditur ab eodem fuiſſe inventor *Dialecticæ*, ſicut Empedocles Rhetoricæ. etiam à quibuſdam fertur Achillem primus oratione compellaſſe. plura de eo vid. apud *Laertium.*

Leucippus Eleates ſive juxtà alios Abdirites, ſive Mileſius, eodem *Laertio* teſte in vit. ejus, Zenonis auditor ipſique (ut eſt in prooemio) ſucceſſiſſe in Schola dicitur; ſic etiam *Clem. Alex.* lib. 1. στρωμ. pag. 301. Hic primus fundamenta Philoſophiæ Epicureæ jecit, quod ſic *Lactantius* lib. 3. de falſ. ſapient. 17. *Cur illa nemo præter unum Leucippum ſomniavit? à quo Democritus eruditus hæreditatem ſtultitiæ reliquit Epicuro* & lib. de ira cap. 10. ipſum ſic inceſſit: *An ſolus Leucippus oculos habuit? ſolus mentem? qui profectò ſolus omnium cæcus & excors fuit, qui ea loqueretur, quæ nec æger quiſquam delirare, nec dormiens poſſit Somniare.* de placitis ejus

jus deinceps. *Democritus* Hegeſiſtrati ſive juxtà alios Athenocriti vel certè Damaſippi filius, Mileſius fuit & aliis Abderita. qui omnino diſtinguendus eſt à reliquis quinque Democritis *Laertio* in vita ejus memoratis ; Qui idem refert authoritate Herodoti. quod puer apud Magos & Chaldæos ſit hoſpitatus. οὗτος, inquit, Μάγων τινῶν διήκουσε καὶ Χαλδαίων, Ξέρξου τοῦ βασιλέως ἐπιστάτας τῷ πατρὶ αὐτοῦ καταλιπόντος. i. e. *Magos quoſdam & Chaldæos audivit Xerxe Rege qui patri illius præceptores reliquerat*. & addit quid didicerit: Παρ' ὧν τάτε περὶ Θεολογίας καὶ ἀστρολογίας ἔμαθεν, ἔπι παῖς ὤν. i. e. *A quibus & Theologiam & Aſtrologiam didicit adhuc puer*. Poſteà dicitur Leucippum conveniſſe & ſecundum quoſdam Anaxagoram ἔτεσι, inquit *Laertius*, ὢν αὐτοῦ νεώτερος τετταράκοντα, *cum annis XL. junior, quàm ille eſſet*. quod ultimum de Anax. non admittit ille. cum è Phavorino teſtatur Democritum ejus opiniones improbaſſe. quomodò deinceps non contentus patriæ ſuæ ſapientia ad exemplum magni illius Pythagoræ ulterius peregrinatum ivit, refert è teſtimoniis Demetrii & Antiſthenis, ſc: in Ægyptum ad Sa-

Sacerdotes Geometriam percepturus, & in Perſidem ad Chaldæos. additque non defuiſſe, qui dixerint & Gymnoſophiſtis in India congreſſum eſſe atque in Æthiopiam veniſſe. vid. *Euſeb.* lib. 10. præp. cap. 2. *Ælianus* lib 4. var. Hiſt. cap. 20. cauſam & rationem, ob quam peregrinatus eſt ſic tradit: Δημόκριτον τὸν Ἀβδηρίτην λόγος ἔχει τά τε ἄλλα γενέσθαι σοφὸν καὶ δὴ καὶ ἐπιθυμῆσαι λαθεῖν καὶ ἐν ἔργῳ θέσθαι σφόδρα πάνυ τοῦτο, διὰ ταῦτά τοι καὶ πολλὴν ἐπῄει γῆν, ἧκεν οὖν καὶ πρὸς τοὺς Χαλδαίους καὶ εἰς Βαβυλῶνα καὶ πρὸς τοὺς Μάγους καὶ τοὺς σοφιστὰς τῶν Ἰνδῶν. i. c. *Democritum Abderitam fama eſt tum in aliis ſingulari fuiſſe Sapientia, tum in hoc, quod ignorari & Latere cupiebat atque in eam curam diligenter incubuiſſe. Ideo multas terras adibat, & perveniebat ad Chaldæos atque in Babylonem & ad Magos & ad Sophiſtas Indos.* v. *Plin.* lib. 30. cap. 1. ubi dicitur paragraſſe Perſidem, Arabiam, Æthiopiam, & ad Ægypti Magos veniſſe. apud quos quamdiu ſit commoratus, etiam refert *Euſebius* lib. 10. præp. Evangel. cap. 2. ubi recitat verba è *Diodoro* Siculo deſumpta lib. 1. cap. 99. ὑπολαμβάνουσι, inquit, καὶ Δημόκριτον παρ' αὐτοῖς Sc. Αἰγυπτίοις ἔ-

τῃ διατρῖψαι πέντε. i. e. *Exiſtimant Democritum apud Ægyptios per quinquennium diverſatum fuiſſe.* Et cum *Laertius* dixerat, eum ibidem Geometriam didiciſſe, hic ait in ſeq. καὶ πολλὰ διδαχθῆναι τῶν κατ' ἀστρολογίαν. i. e. *& in multis, quæ Spectabant Aſtrologiam edoctum eſſe. Plinius* lib. 25. cap. 2. ideo dicit peregrinatum, ut de *herbis* cognoſceret. unde ut medicinam expreſſerit, infrà memorabo. de tempore peregrinationis & quid in ea quoque hauſerit ipſe Democritus loquens inducitur. Ἐγὼ δὲ τῶν κατ' ἐμαυτὸν ἀνθρώπων πλείστην γῆν ἐπεπλανησάμην, ἱστορέων τὰ μήκιστα καὶ ἀέρας τε καὶ γαίας πλείστας εἶδον καὶ λογίων ἀνδρῶν πλείστων ἐπήκουσα καὶ γραμμέων συνθέσιος μετ' ἀποδείξεως οὐδείς κώ με παρήλλαξεν, οὔτε Αἰγυπτίων οἱ καλεόμενοι ἀρσεπεδονάπται, οἷς ἐπὶ πᾶσιν ἐπ' ἔτεα ὀγδοήκοντα ἐπὶ ξένης ἐγενήθην. i. e. *Ego multò plures quàm cæteri homines, qui modò ſunt, regiones peragravi, multas urbes vidi, Sapientes v. audivi. nec quiſquam me in demonſtratione Linearum ſuperare potuit, ne quidem ipſi, qui Arſepedonaptæ dicuntur. Octuaginta enim annos longè à patria ſc. diſcinarum amore abſui.* apud *Clem* lib. 1. στρωμ. pag. 304. Antequam peregrinaretur narrante

rante *Laërtio*, cum tertius eſſet frater dicitur diviſiſſe ſubſtantiam, minoremque portionem, quæ erat in pecunia, ſibi elegiſſe, qua illi in peregrinatione opus erat. Sic etiam *Ælianus* var. Hiſt. lib.4. cap. 20. & *Valer. Max.* lib.8. cap.8. Demetrius ibidem author eſt, ipſius partem centum talenta exceſſiſſe, eumque illa brevi conſumpſiſſe. quàm ſtudioſus fuerit, utque Athenas venerit & colloquium cum Socrate de Philoſophia habuerit, tradit in ſeq. Etiam à Thraſullo quinque certaminum victori ſimilis dicebatur. καὶ, inquit *Diogenes*, ἦν ὡς ἀληθῶς ἐν φιλοσοφίᾳ πένταθλος. τὰ γὰρ φυσικὰ, καὶ τὰ ἠθικὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ μαθηματικὰ καὶ τοὺς ἐγκυκλίους λόγους καὶ περὶ τεχνῶν πᾶσαν εἶχεν ἐμπειρίαν. i. e. *Et erat reverâ in Philoſophia* πένταθλος. i.e *quinque certaminum. Nam naturalia, moralia, mathematica, liberalium diſciplinarum rationes, artiumque omnium peritiam habebat.* *Apulejus* in Apolog. Democritum vocat *rerum naturæ Patronum* & Seneca de brevit. vitæ cap. 14. *Antiſtitem bonorum artium.* ut non immeritò illum Abderitæ, ut eſt ap. *Ælianum* l. cit. appellarint *Philoſophiam.* v. *Lucian.* in Macrob. & apud *Laert.* laudatur

tur ceu optimus Philoſophorum, ubi nominatur σοφὸς, παντοδαὴς. i. e. *Sapiens & omnia faciens.* & à Timone ſequenti verſu:

Οἷον Δημόκριτόν τε περίφρονα, ποιμένα μύθων,
Ἀμφίνοον λέσχην, ἐν πρώτοισιν ἀνέγνων.

Id eſt:

Qualis erat prudens Democritus, author amœni
Sermonis, lepidique joci, imprimiſque facetus.

Cui vicinum eſt, quod *Ælianus* de eo prodit l. cit. Κατεγέλα δὲ πάντων ὁ Δημόκριτος καὶ ἔλεγεν αὐτοὺς μαίνεσθαι, ὅθεν καὶ Γελάσινον αὐτὸν ἐκάλουν οἱ πολῖται. i. e. *Democritus omnes deridebat, & ajebat eos inſanire, unde etiam Gelaſinum i. riſorem eum cives appellarunt.* ubi & legere eſt, quomodo Hippocrates primo congreſſu Democritum tanquam ſtultum cenſuerit, cum ſic ei curandus ab Aberitanis & commentus & traditus eſſet. ut docent Epiſtolæ inter Abderit. & Hippocrat. communicatæ. ſed poſtquam familiaritas interceſſit, mirum in modum admiratus ſit illius ſapientiam, ut apparet abunde ex E-

piſtola

piſtola Hippocratis ad Damagetum. & cum Doricus eſſet Hipp. etiam in gratiam ipſius libros ſuos Ionica lingua ſcripſerit. Solitarius plerumque egit hic Philoſophus, ut præter *Ælianum* teſtatur *Laertius*, quo fortius intentiones ſuas figeret: δοκιμάζειν τὰς φαντασίας ἐρημάζων ἐνίοτε καὶ τοῖς τάφοις διατρίβων. i.e. *in deſertis quandoque & ſepulchris habitans. Etiam hic & Pythagoras primi in noſtro orbe celebravere magiam conſectati magos*, inquit *Plinius* lib. 24. cap. 17. & cap. 13. dicitur *Magorum ſtudioſiſſimus*. v. & lib. 28. cap 8. ubi *Sagax vir nominatur & vitæ utiliſſimus nimio mortales juvandi ſtudio prolapſus*. & ut per prædictiones ſapiens ſit dictus & honoribus elatus, docent authores. *Lucianus* ἐν μακροβίοις. Δημόκριτος, inquit, ἐκ τοῦ τῶν μεταρσίων παρατηρήσεως πολλὰ προλέγων σοφία ἐπωνομάσθη. i. e. *Democritus quod ex ſublimium rerum obſervatione multa prædiceret cognomen Sapientiæ invenit*. v. *Plin.* lib. 18. cap. 35. Et *Laertius*. ὡς προειπὼν τινὰ τῶν μελλόντων εὐδοκίμησε λοιπὸν ἐνθέου δόξης παρὰ τοῖς πλείστοις ἠξιώθη. i. e. *Ubi verò futura quædam prædixerat ſequenſque rerum eventus fidem fecerat, Divinis jam honoribus dignus à pleriſque judicatus eſt*. v.

Digitized by Google

Clementem Alex. lib.6. ϛρωματ. pag.631. apud quem lib.1. ϛρωμ. pag. 81. quod dixit de ſapientia, ſic refertur. Ἰατρικὴ μὲν γὰρ κατὰ Δημόκριτον σώματος νόσοις ἀκέεται. σοφίη δὲ ψυχὴν παθῶν ἀφαιρεῖται. i. e. *Medicina medetur corporis morbis. Sapientia autem liberat animum à perturbationibus. Valerio* lib. 8. cap. 8. dicitur *omnia temporum momenta ad percipiendam & exercendam doctrinam contuliſſe.* & add. *Stupet mens admiratione tantæ induſtriæ.* Et extat apud Hippocratem ſect. 8. Epiſtola Democriti ad eum ſcripta de natura humana, unde præcedentia ſic recites: Χρὴ πάντας ἀνθρώπους ἰατρικὴν τέχνην ἐπίστασθαι ὦ Ἱππόκρατες. καλὸν γὰρ ἅμα καὶ ξυμφέρον εἰς τὸν βίον τουτέων δὲ μάλιστα τὰς παιδείας καὶ λόγων ἴδριας γεγεννημένους. ἱστορέην σοφίης γὰρ δοκέω τῆς Ἰητρικῆς ἀδελφήν καὶ ξυνοικον. σοφίη μὲν γὰρ ψυχὴν ἀναρύεται παθῶν. i. e. *omnes artem Medicam noſſe convenit ô Hippocrates. cum præclara ſimul res ſit & ad vitam conducibilis. tum v. vel maximè eruditionis & eloquentiæ peritis. Sapientiæ enim cognitionem Medicinæ ſororem & familiarem, eſſe duco.* fuit hic Democritus *Botanicus Medicus & Anatomicus* præter quod referunt de ejus Philoſophia. *Petronius* in Satyrico

co

co pag. edit. Lotich. 22. *Ita, Hercules, omnium herbarum ſuccos Democritus expreſſit: & ne lapidum virgultorumque vis lateret, ætatem inter experimenta conſumpſit.* hodie ſic appellandus eſſet *deſtillator*. unde etiam diſcere eſt ipſum conquiſiviſſe ſibi vegetabilium & mineralium ſummam cognitionem. quantus fuerit *Anatomicus* ſatis docet epiſtola ejus ad Hippocratem ſuprà citata, qua corporis humani deſcriptionem peritiſſimè exhibet. De Medicina ex animalibus ſumpta à Democrito v. *Plin.* lib. 14. cap. 2. Etiam teſte *Strabone* lib. 1. idem hic Democritus dicitur inter primos fuiſſe, qui *Geographiam* attingere auſi ſunt. qualis Mathematicus fuerit & Aſtronomus, ſpeciatim infrà è libris ejus pateſcet. & affirmat *Laertius* in vita ejus, quod Δίακοσμον majorem & minorem, in quo agebat de concinno mundi ordine ſive de harmonica corporum naturalium digeſtione fecerit. commentaria ejus, uti aſſerit Ariſtoxenus apud Diogenem, Plato voluit comburere. Verum ab Amycla & Clinia Pythagoricis prohibitus eſt. ejus libros & Thraſyllus notavit & in ordinem digeſſit ſecundum Platonis modum. breviter tradamus eos

è *Laertio*. Morales ſunt: Pythagoras, de affectu ſapientis. de his, qui ſunt apud inferos. Tritogenia, (hoc eſt, quod ex ea tria fiant, quæ humana cuncta contineant) de probitate ſeu de virtute, de copiæ cornu, de ſedatione animi, commentariorum vel domorum. de libr. moral. *Clem*. lib. 1. ςρωμ. pag. 303. Δημόκριτος τοὺς Βαβυλωνίους λόγους ἠθικοὺς πεποίηται. λέγεται γὰρ τὴν Ἀκικάρου στήλην ἑρμηνευθεῖσαν τοῖς ἰδίοις συντάξαι συγγράμμασι. i. e. *Democritus morales libros ſcripſit Babylonicos. Dicitur enim Acicari, quam eſt interpretatus columnam*, ſuis ſcriptis *adjunxiſſe*. Porrò libros *naturales* facit Diogenes, Magnum Diacoſmum, quàm Theophraſtus Leucippi eſſe ait, & Parvum: Coſmographiam, de ſideribus vagis; de natura unum, de natura hominis ſive de carne duos, de mente, de ſenſibus. quibus adſcribuntur de anima, de liquoribus, de coloribus, de differentibus fragoribus, περὶ ἀμειψιρρυσμιῶν κρατυντήρια. h. e. judicium ferentia de ſupradictis. de imagine ſive de providentia, de peſtibus normæ, ά β' γ' ἀπορρημάτων, ambiguorum. *Incompoſiti* libri ſeq. cæleſtes cauſæ, aëriæ cauſæ, planæ cauſæ. de igne & quæ ſunt

in

in igne cauſæ, cauſæ de vocibus, de ſeminibus, arboribus, fructibus. cauſæ de animalibus tres. promiſcuæ cauſæ, de lapide. *Mathematici* hi: De ſententiæ differentiis. de contactu circuli & ſphæræ, de Geometria & Geometricorum numeris, de mutis & ſolidis lineis duo libr. explicationes, magnus annus ſive Aſtronomia, παράπηγμα, certamen clepſydræ, cæli deſcripto, terræ deſcriptio. De *Muſica* ſeq. hi: de concentu & harmonia, de Poëſi, de carminis venuſtate, de conſonis & diſſonis rebus, de Homero ſive verſuum rectitudine & linguis, de carmine, de verbis & nominibus. de *Medicina* hi libri & de his, quæ ſub artem cadunt. prænotio. de ratione victus ſive *Medicinæ* ſententia. cauſæ de intempeſtivis, de tempeſtivis, de Agricultura ſive Geometricus, de pictura, de Re militari & armis. de febre, de his qui morbo tuſſi agitantur. Democriti quoque opus eſſe dicit de herbarum viribus *Plinius* lib. 25. cap. 2. Idem lib. 28. cap. 1. *de Medicina ex animalibus ſumpta miræ commentationes Democriti.* ſunt & qui ſeorſim & commentariis ſeq. conſtituunt. de Sacris in Babylone literis (forſan iidem

Digitized by Google

qui ſuprà memorati) de his, quæ ſunt in Meroë, Oceani navigatio. de hiſtoria Chaldaïca & Phrygia, Legales cauſæ, Chernica ſive problemata. Præterea dicit *Plinius* lib. 24. cap. 17. Democriti eſſe *Socineta* i. e. libri hoc nomen ſic dicti, quod aſſiduè manibus tractari debeat. Idem lib. 28. cap. 8. refert Democritum ſcripſiſſe librum de Chamælionte. in quo mira & indigna illo animalculo & Philoſopho narrat, ut oſtendit *Gell.* lib. 10. c. 12. Adde ſuperioribus quæ tradit *Plinius* lib. 14. cap. 2. *Quod vitium genera mundo comprehendi poſſe unus exiſtimavit. Democritus cuncta ſibi Græciæ cognita profeſſus:* vixiſſe autem perhibetur LXXX. Olympiade juxtà Apollodorum in Chron. vel ſecundum Traſyllum LXXVII. anno major natu quàm Socrates & ætate Archelai ſuprà memorati, item Protagoræ Abderitæ, qui Socrati σύγχρονος fuit. hæc de illo.

Cap. II.

Doctrina *qualis*, *ut eam prævia* fides. *quis* Sapiens. *de* Deo *quid ſenſerint* Xenophanes, *Parmenides & Democritus.* principia *rerum quæ ſtatuit Leucippus*, *Democritus & Zeno.* quot Elementa *Xenophanes*, *Parmenides*, *& Democritus & quæ fecerunt. de* Natura *quid Zeno. de rebus* incorruptibilibus *&* corruptibilibus *quid Democritus & Xenophanes. quo*corru-

modo fiant corpora *per* actionem *&* paſſionem *Democriti ſententia.* item *Leucippi de* motu *quid Democrit. & Zeno. plures eſſe* mundos, *Xenophanis Leucippi & Democriti opinio eſt.item Zenonis.* mundum *eſſe* æternum *Xenophanis eſt & Parmenidis.* univerſum *eſſe* infinitum, *Leucippi & Parmenidis eſt. & Illius eſſe,* inane. immobile *&* ſtabile, *Parmenidis & Meliſſi.* vacuum *in mundo eſſe Leucippi & Democriti eſt. Zeno negat illud. de* corporum mundanorum originibus *Leucippus. de forma* mundi *quid Democritus & Parmenides. de* ordine corporum mundanorum *Democritus. de ortu* Solis *Xenophanes & Democritus. de ejus natura Parmenides & Democritus & Xenophanes. de* figura & defectu Solis *Leucippus & Democritus. ibid. multos eſſe* Soles. Sol *unde lumen habeat,* Leucippus. *de* ſtellarum *natura, Xenoph. Leucippus Democrit. de* Luna *quid Xenophanes Democrit. & Leucipp.* Venere. *de* circulo Lacteo *quid Parmenides & Democritus. de* cometis *quid Democrit. & Xenophanes. de* Caſtoribus *idem. de* terra *quid* Leucippus *Xenoph. Democrit. &* Parmenides. *de* nubibus *quid Xenophanes. de* Nilo *&* Eteſiis *quid Democrit.* &c.

NOn abs re cenſuit *Democritus*, ut eſt apud *Theodoretum* lib. 4. de cur. Gr. Aff. Optimam eſſe *doctrinam* naturæque perquàm ſimilem. quà transformantur animæ atque in melius diriguntur & notæ illæ, quas ab initio natura nobis inſeruit, quaſi vetuſtate abolitæ renovantur. quam ſic intrare animam per *fidem* præviam in veritate admittenda earum rerum, quæ ſolo intellectu percipiuntur, voluit *Parme-*

ſolo

nides ap. eund. lib. 1. de cur. Græc. Aff. Quò tandem homo *Sapiens* fieri poſſet, quem Xenophanes apud *Laertium* in ejus vita definivit τὸν ἐπιγνωσόμενον τὸν σοφὸν. i. e. *qui novit explorare Sapientem.* quod neſcio an expreſſerint ſatis, cum *Deum* ipſum (omnis ſapientiæ fontem) quærere & agnoſcere anniſi ſunt illi Philoſophi. Quorum *Xenophanes* teſte *Cicerone* lib. 1. de nat. Deorum *mente adjuncta, omne prætereà, quod eſſet infinitum Deum voluit eſſe.* v. *Ariſtotel.* lib. 1. Metaphyſ. cap. 5. & Epiphanium de fid. Ecclеſ. Cath. idem Philoſoph. apud *Laertium* in ejus vita dicit: οὐσίαν θεοῦ σφαιροειδῆ, μηδὲν ὅμοιον ἔχουσαν ἀνθρώπῳ. ὅλον δὲ ὁρᾶν καὶ ὅλον ἀκούειν, μὴ μέντοι ἀναπνεῖν. σύμπαντάτε εἶναι νοῦν καὶ φρόνησιν, καὶ ἀΐδιον. i. e. *Dei ſubſtantiam rotundam eſſe & globoſam nihilque cum hominibus habere commune, totum cernere, totum audire, non tamen reſpirare, ſimulque eſſe omnia, mentem, prudentiam, æternitatem.* Et *Parmenides* affirmat apud *Euſebium* lib. 1. Præp. Ev. cap. 5. ſi quid eſt præter ens, id eſſe non ens. Non ens autem eſſe in rebus, & ſic ens ingenitum ſibi relinquit. Idem lib. 14. c. 5. Locutus de Antiquis Philoſophis etiam de Democri-

Digitized by Google

mocrito & Empedocle ait: Τοιαύτη δὲ αὐτῶν καὶ ἡ περὶ ἀρχῶν δόξα, οὐ θεὸν, οὐ ποιητὴν, οὐ δημιουργὸν, οὐδὲ τι τῶν ὅλων αἴτιον ἀποφήνασθαι οὐδὲ μὴν Θεοὺς, οὐδ' ἀσωμάτους δυνάμεις, οὐ νοερὰς φύσεις, οὐ λογικὰς οὐσίας, οὐδ' ὅλως τὶ τῶν ἐκτὸς αἰσθήσεων ἐν ἀρχαῖς ὑποθεμένων. i. e. *Iſta ſunt de principiis illorum opiniones. Qui non Deum, creatorem, factorem neque quid omnium cauſam oſtendi, nec Deus omninò neque incorporeas virtutes neque intelligentes naturas, neque ratonales eſſentias neque omnino quid, quod ſupra ſenſum in principiis ſtatuunt.* De *Democrito* Speciatim *Cicero* lib. 1. de nat. Deor. *Demotritus imagines earumque circuitus in Deorum numero refert, tum illam naturam, quæ imagines fundat ac mittat tum ſcientiam intelligentiamque noſtram.* vid. *Theodoret.* lib.2. de curat. Gr. Aff. Apud *Euſebium* lib.14. pr. Ev. cap.6. mundi animam ait eſſe *Deum* & eum pilæ igneæ formam poſſidere. *Plut.* lib.1. de pl. Phil. cap. 7. *Democritus Deum in igne globoſo mundi animam ſtatuit.* Providentiam tamen Divinam negaſſe eum teſtatur *Plutarchus* lib.2. de placit. Phil. cap.3. aliter *Theodoret.* lib. 6. de curat. Græc. affect. apud quem dicitur providentiam occul-

tam

tam humanæ rationi cauſam feciſſe. &, ut habet *Laertius* lib. 8. in vita ejus. Statuiſſe, quod cuncta ſecundum neceſſitatem fiant. Sed quomodo, ille addit: τῆς δίνης αἰτίας οὔσης τῆς γενέσεως πάντων, ἣν ἀνάγκην λέγει. i. e. *cum ſit vertigo cauſa generationis omnium, quam neceſſitatem dicit. Euſeb.* lib. 1. cap. 5. dicit eſſe Democriti: ἄνωθεν ὅλως ἐξ ἀπείρου χρόνου προκατέχεσθαι τῇ ἀνάγκῃ πάνθ' ἁπλῶς τὰ γεγονότα καὶ ὄντα καὶ ἐσόμενα. i. e. *Surſum prorſus ex infinito tempore cuncta, quæ fiunt, quæ facta ſunt, quæque futura ſunt neceſſitate prædeſtinata fuiſſe.* Hujus Phil. & Pharmenidis ſententiam jungit *Plutarch.* lib. 1. de pl. Phil. cap. 25. ubi Parmenides & Democritis (ajunt) omnia fieri ex neceſſitate: eandem eſſe fatum, juſtitiam providentiam, mundi effectricem. & hujus eſſe dicit, cap. 26. quod reniſus, latio & percuſſio materiæ ſit natura ſive ſubſtantia fati. *Theodoretus* lib. 6. de curat Gr. Aff. ait, quod Parmenides *neceſſitatem etiam Dæmonem, juſtitiam & providentiam* appellaverit. *Principia* rerum duo ſtatuit Leucippus, *plenum & inane*, τὸ πλῆρες καὶ τὸ κενὸν ap. *Clem. Alex.* in admonit. ad Gentes pag. 43. ſic *Laertius* lib. 9. in ejus vita.

vita. ἤρεσκε δὲ αὐτῷ, ἄπειρα εἶναι τὰ πάντα, καὶ εἰς ἄλληλα μεταβάλλειν. τό, τε πᾶν εἶναι κενὸν καὶ πλῆρες σωμάτων. i. e. *Placebat illi infinita eſſe omnia, & in ſe ipſa commutari, atque univerſum illud inane eſſe plenumque corporibus.* His ſpecies addit Democritus ſic loco cit. *Clemens*: τῷ πλήρει καὶ τῷ κενῷ προσέθηκε λαβὼν τούτοιν τοῖν δυεῖν τὰ εἴδωλα ὁ Ἀβδηρίτης Δημόκριτος. i. e. *Ab his ſc. Leucippo & Metrodoro duobus mutuata adjecit ſimulachra ſeu rerum ſpecies Democritus Abderitanus.* Qui principia faciebat atomos atque inane, teſte *Laertio* lib. 9. in ejus vit. ἀρχὰς εἶναι τῶν ὅλων ἀτόμους καὶ κενόν. τὰ δ' ἄλλα πάντα νενομίσθαι δοξάζεσθαι. i. e. *principia omnium eſſe atomos atque inane, cætera omnia legitimum eſſe, opinari.* quam ſententiam etiam Leucippo tribuit Ariſtoteles lib. 3. de cœlo cap. 7. Λεύκιππός τε καί, inquit, Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης πασὶ εἶναι τὰ πρῶτα μεγέθη, πλήθει μὲν ἄπειρα μεγέθει δὲ ἀδιαίρετα καὶ οὔτε ἐξ ἑνὸς πολλὰ γίγνεσθαι, οὔτε ἐκ πολλῶν ἕν. ἀλλὰ τῇ τούτων συμπλοκῇ καὶ περιπλήξει πάντα γεννᾶσθαι. i. e. *Leucippus & Democritus Abderites primas magnitudines multitudine quidem infinitas, magnitudine autem indiviſibiles dicunt. Et neque*

neque ex una multa fieri, neque ex multis unum, ſed harum complexione & mutatione omnia generari. verò Plutarch. etiam *Zeno Eleates* diverſa rerum principia dicitur feciſſe apud *Theodoretum* lib. 2. de curat. Græc. Aff. & apud *Laertium* in vit. Leucippi, primum *Attomos*, principia ſubjeciſſe. Licet Democritus dicatur plurima ejuſdem generis in peregrinatione ſua didiciſſe. & nominatim Moſchus Phænix atomorum author traditur à *Sext. Empirico.* contra Math. pag. 367. de Democrit. vid. præterea *Euſeb.* lib. 14. Præp. Evang. cap. 5. & *Theodoret.* lib. 2. de cur. Gr. Aff. ubi infinitum omne dicitur aſſeruiſſe & ingenitum: Et juxtà *Ariſtotelem* lib. 1. de Gen. & corr. Leucippus plures materias πλείω τὴν ὕλην adſtruxiſſe: & ἄπειρα στοιχεῖα i. e. *infinita elementa* cum Democrito rebus dediſſe. qui & ibidem ἐκ σωμάτων ἀδιαιρέτων τἄλλα συγκεῖσθαι i. e: *ex indiviſibilibus corporibus componi cætera.* ſic *Laertius* in Democrit. καὶ τὰς ἀτόμους ἀπείρους εἶναι κατὰ μέγεθος καὶ πλῆθος. Φέρεσθαι δ' ἐν ὅλῳ δινουμένας, καὶ οὕτω πάντα, τὰ σύγκριμα γεννᾶν, πῦρ, ὕδωρ, ἀέρα, γῆν. εἶναι γὰρ καὶ ταῦτα ἐξ ἀτόμων τινῶν συστήματα, ἅπερ

εἶναι

Digitized by Google

εἶναι ἀπαθῆ καὶ ἀναλλοίωτα διὰ τὴν στερρότητα. i. e. *Atomos prætereà & magnitudine & numero eſſe infinitas ferrique in toto ac rotari, atque ita concretiones omnes gignere, ignem, aquam, aërem, terram. Quippe & hæc ex atomis quibuſdam conſtare, eſſeque & paſſioni & immutationi ob firmitatem ac ſoliditatem minimè obnoxia.* Igitur ille Atomos elementorum elementa eſſe eſſe voluit, ut exponit *Plut.* lib. 1. de pl. Phil. cap. 17. Licet iis malè Divinitatem tribuerit juxtà *Ciceron.* lib. 1. de nat. Deor. cap. 28. totidem Elem. i. quatuor etiam fecit Xenophanes teſte *Laertio* lib. 9. in ejus vit. Φησὶ, inquit, δὲ τέτταρα εἶναι τῶν ὄντων στοιχεῖα. i. e. *quatuor eſſe omnium rerum elementa. Parmenides* ap. eundem in vit. ejus fertur ſtatuiſſe, δύο εἶναι στοιχεῖα, πῦρ καὶ γῆν. i. e. *duo eſſe elementa, ignem & terram.* καὶ τὰ μὲν, δημιουργοῦ τάξιν ἔχειν, τὴν δὲ, ὕλης. i. e. *illum opificis, hanc materiæ tenere ordinem.* v. *Theodoret.* lib. 4. Gr. Aff. Idem ap. *Laertium* dicit è ſole ut frigido & calido omnia conſtare. *Democritus* ap. eundem in vit. Pyth. dicitur τὰς ποιότητας ἐκβαλών, ἵνα, φησὶ, Νόμῳ ψυχρὸν, νόμῳ θερμόν. i. e. *excluſis qualitatibus ait lege calidum aut lege frigidum. Democritus*

Digitized by Google

critus cum voluit ex atomis reliqua quatuor elementa conſtare, etiam cum ſuis illa ad rerum naturam producendam dixit miſceri invicem, ut eſt apud *Plutarch.* lib. 1. de pl. Phil. cap. 17. Naturam autem omnium rerum conſtare ex calido & frigido, arido & humido, volebat *Zeno Eleates*, teſte *Laertio* in ejus vita. ſic, ut dixerit *Democritus* ex nihilo nihil fieri, neque in id quod non eſt, corrumpi. & *Xenophanes* primus definiverit, omne quod fiat, corruptioni eſſe obnoxium, apud *Laertium* lib. IX. in ejus vit. cui contrarium eſſe videtur, quod teſte *Theodoreto* lib. 4. de cur. Gr. Aff. aſſeruiſſet, ſc: *perpetuum eſſe omne, quod videmus & cuncta è terra conſtare.* quomodo autem ab agentibus cauſis formantur corpora, dixit Democritus, teſte *Ariſtotele* lib. 1. cap. 7. de Gen. & corr. quod agens & patiens idem ſint ac ſimile, τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ὅμοιον, τό τε ποιοῦν καὶ τὸ πάσχον. de modo agendi, v. lib. 1. cap. 1. Quamvis Empedocles dixerit agens per poros corporis patientis ingredi. μίγνυσθαί φασι ὅσων οἱ πόροι σύμμετροι πρὸς ἀλλήλους εἰσὶ, *Leucippus & Democritus* melius de eo ſenſiſſe ipſi dicuntur & ex principiis naturæ. ubi refutatur *& Parmenides*

menides cauſam è vacuo arceſſens. *Motui* Democritus unum genus dedit i. e. obliquum, ap. *Plutarch.* lib. 1. de pl. Phil. cap. 23. *Zeno*, ut ait *Laertius* in vit. Pyrrhonis, *Motum* tollit, τὴν κίνησιν ἀφαιρεῖ: dicens τὸ κινούμενον οὔτε ἐν ᾧ ἐστι τόπῳ κινεῖται οὔτε ἐν ᾧ μὴ ἐστι. i. e. *Omne quod movetur, neque in quo eſt loco movetur, neque in quo non eſt.* *Mundos* eſſe multos ac infinitos opinati ſunt *Xenophanes*, *Leucippus* & *Democritus*. teſtibus *Plutarcho* lib. 1. de placit. Phil. cap. 1. & *Theodoret.* lib. 4. de cur. Gr. Aff. v. & *Laertium* lib. 9. in eor. vit. ſic etiam *Zeno* Eleat. ap. eundem. æternum etiam univerſum ſtatuebant. ſic *Xenophanes* ap. *Theodoretum* lib. 4. Gr. Aff. ait; *omne quod oculis intuemur unum eſſe prorſus atque immobile, orbiculari forma, finitum, nequaquam genitum.* Licet poſteà ſui oblitus, è terra omnia conſtare dicat. v. & *Euſeb.* lib. 1. præp. cap. 5. ubi dicitur οὔτε γένεσιν, οὔτε φθορὰν ἀπολείπει, ἀλλὰ λέγει τὸ πᾶν ἀεὶ ὅμοιον. i. e. *neque generationem neque corruptionem relinquit, ſed eſſe dicit univerſum Semper ſimile.* quæ tantum de futuro dici videntur, εἰ γὰρ, inquit, γένοιτο τοῦτο φησιν, ἀναγκαῖον πρὸ τούτου μὴ εἶναι. τὸ μὴ ὂν δὲ οὐκ ἂν γένοιτο, οὐδ' ἂν τὸ

μὴ ὂν ποιῆσαι τι, οὔτε ὑπὸ τοῦ μὴ ὄντος γένοιτ' ἄν τι. i. e. *Nam ſi aliquid*, inquit, *generatur, non id fuiſſe anteà neceſſum eſt, quod autem non eſt, id gigni non poſſe. nam neque non ens facere aliquid, neque à non ente fieri aliquid poſſe.* quæ verba videntur ſpectare æternitatem mundi à priori conſideratam. v. etiam *Plutarch.* lib. 2. de plac. Phil. cap. 3. *Parmenides* etiam apud *Euſebium* lib. 1. præp. Ev. cap. 5. Cenſet ſempiternum atque immobile eſſe univerſum, quod eſt ens ſecundum veritatem rerum. Solum enim eſſe ſimplex & intrepidum & ingenitum. ἀΐδιον μὲν γὰρ τὸ πᾶν, καὶ ἀκίνητον ἀποφαίνεται καὶ κατὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν. εἶναι γὰρ αὐτὸ μόνον, μονογενές τε καὶ ἀτρεμὲς ἠδ' ἀγέννητον. v. & *Theodoret.* lib. 4. de Cur. Gr. Aff. qui ſic: Parmenides Xenophanis auditor conſona illis ſcripſit, quæ prius è *Xenophane* prodita ſunt. Illius enim verſum hunc eſſe ajunt.

Μοῦνον, μουνογενές τε καὶ ἄτρεμες ἠδ' ἀγένητον.

v. *Euſeb.* lib. 14. cap. 1. de præp. Evang. univerſum eſſe *infinitum* dixit *Leucippus* ap. *Laërtium* lib. 9. in ejus vit. ſic etiam *Parmenides* teſte Theodoreto lib. 4. de curat. Gr. Aff. *Leucipp.* etiam referente illo Diogene

gene univerſum eſſe *Inane* voluit, quamvis plenum ſit corporibus. Immobile & ſtabile univerſum ſtatuebant *Parmenides* & *Meliſſus* ap. *Platonem* in Theæteto p. ed. Serr. 180. ὡς ἕν τε πάντα ἐστὶ καὶ ἕστηκεν αὐτὸ ἐν αὑτῷ οὐκ ἔχον χώραν ἐν ᾗ κινεῖται. i. e. *unum omnia ſunt & id ipſum in ſe ipſo conſiſtit, nullum habens locum in quo moveatur.* Sic *vacuum* mundo cum Leucippo etiam Democritus dedit, teſte *Ariſtotele* lib. 1. de cælo cap. 8. §. 73. v. *Clem. Alex.* lib. in admonit. ad Gentes. pag. 43. & *Theodoreto* lib. 4. de Cur. Gr. Aff. & in vacuo moveri corpora mundana dixit *Democritus*. vid. *Laertium* in vit. Pyrrh. lib. 9. & ſic teſtatur *Euſebius* lib. 14. præp. Evang. cap. 2. idem de eo & Leucippo *Ariſtol.* lib. 3. de cælo cap. 3. §. 4. *Zeno* Eleat. plane dari vacuum negavit, ut teſtatur *Laertius* lib. 9. in ejus vita. ſententiam *Leucippi* de mundorum (quos ille ſtatuit) origine tradit *Laertius* in ejus vit. hunc in modum: τοὺς κόσμους γίνεσθαι σωμάτων εἰς τὸ κενὸν ἐμπιπτόντων καὶ ἀλλήλοις περιπλεκομένων. i. e. *mundos fieri corporibus in hoc inane incidentibus & in ſe invicem complicatis*. & poſteà ex elementis eos fieri. κόσμους τε ἐκ τούτων ἀπείρους εἶναι καὶ

διαλύεσθαι εἰς ταῦτα. i. e. *mundos ex iis infinitos eſſe & in illa delabi atque diſſolvi.* porrò: γίνεσθαι δὲ τοὺς κόσμους οὕτω. φέρεσθαι κατ' ἀποτομὴν ἐκ τῆς ἀπείρου πολλὰ σώματα παντοῖα τοῖς σχήμασιν εἰς μέγα κενόν. ἅπερ ἀθροισθέντα δίνην ἀπεργάζεσθαι μίαν, καθ' ἣν προσκρούοντα καὶ παντοδαπῶς κυκλούμενα, διακρίνεσθαι χωρὶς τὰ ὅμοια πρὸς τὰ ὅμοια. i. e. *ſicut autem fieri mundos ex infinito per abſciſſionem, multa corpora figuris omnigena in magnum vacuum ferri, eaque in unum coacta unam vertiginem efficere, ſecundum quam offendere ac circumvolvi modis omnibus atque ita diſcerni, ut ſeorſim ſimilia, quæ ſunt ſui ſimilia, petant.* præterea docet, quomodo firmamentum & corpora inibi contenta fieri cœpta: ἰσορρόπων δὲ διὰ τὸ πλῆθος μηκέτι δυναμένων περιφέρεσθαι, τὰ μὲν λεπτὰ χωρεῖν εἰς τὸ ἔξω κενόν, ὥσπερ διαττόμενα. τὰ δὲ λοιπὰ, συμμένειν καὶ περιπλεκόμενα συγκατατρέχειν ἄλληλα, καὶ ποιεῖν τι πρῶτον σύστημα σφαιροειδές. τοῦτο δὲ οἷον ὑμένα ἀφίστασθαι, περιέχοντα ἐν ἑαυτῷ παντοῖα σώματα. ὧν κατὰ τὴν τοῦ μέσου ἀντέρεισιν περιδινουμένων, λεπτὸν γίνεσθαι τὸν πέριξ ὑμένα, συρρεόντων ἀεὶ τῶν συνεχῶν κατ' ἐπίψαυσιν τῆς δίνης καὶ οὕτω γενέσθαι τὴν γῆν. i. e. *Cæterum Æquilibra, cum ob multitudinem minimè jam*

jam circumferri poſſint, exilia quidem ad exterius vacuum contendere, ſic ordinante natura: cætera ſubſidere & innexa atque in ſe implicata invicem concurrere, atque ea concurſione prius quandam concretionem efficere rotundam. hanc autem velut membranam ſubſiſtere continentem in ſe omnigena corpora, ſive dum ſecundum medii reluctationem circumvolvuntur, tenuem per gyrum membranulam fieri juxtà vertiginis tractum corporibus perpetuis ſemper confluentibus. atque ita fieri terram &c. Quomodò & mundo ſit tunica circumdata, ut Leucippus, etiam *Democritus* cenſet, teſte *Plutarcho* lib. 2. de pl. Phil. cap. 7. Etiam *Parmenides* corollas eſſe ait crebras, inter ſe confectas, unam ex raro, alteram ex denſo. his interjectas alias ex lumine & tenebris mixtas. eſſe autem ſolidum quippiam inſtar muri, quod iſtas omnes corollas contineat. De ordine corporum mundanorum ſic *Democritus* ap. *Plutarch*. lib. 2. de pl. Phil. cum primo loco fixas ſtellas ponit, deinde errones, in quibus ſolem, Luciferum, Lunam &c. ſucceſſivè collocat. quid hic ſenſerit *Leucippus*, tradit Diogenes lib. 9. in ejus vita. εἶναι τὸν τοῦ ἡλίου κύκλον ἐξώτατον. i. e. *ſolis circulum eſſe extimum.*

mum. τὸν δὲ τ̃ σελήνης, προσγειότατον, τοὺς δὲ τ̃ ἄλλων, μεταξὺ τούτων. i.e. *Lunæ ſc. circulum eſſe terræ proximum. cæteris in medio horum poſitis.* De ortu ſolis *Xenophanes* ap. *Euſeb.* lib. 1. præp. Ev. c. 5. dixit, quod ex nubibus genitus ſit. & expreſſiùs *Plut.* lib. 2. de pl. Phil. cap. 20. *ſolem eſſe ex igniculis, qui appareant collectis ex humida exhalatione & eam cogentibus.* ubi & *Democritus* dicit ſolis generationem eſſe propriam ſeparatamque ab aliis. ſed ap. *Laertium*: τὸν ἥλιον ἐκ τοιούτων δινῶν καὶ περιφερῶν ὄγκων συγκεκρίσθαι i. e. *ex hujuſmodi vertiginibus ſc. Atomorum tumorumque circumferentiis eſſe compoſitum.* de natura ſolis ſic: *Parmenides* ap. *Laertium* vult ἥλιον ὑπάρχειν τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, ἐξ ὧν τὰ πάντα συνεστάναι. i. e. *Solem ipſum calidum eſſe atque frigidum, ex quibus conſtent omnia. Democritus* ap. *Plutarchum* lib. 2. de plac. Phil. cap. 20. *Solem eſſe maſſam aut lapidem igne candentem.* ſic quoque teſtatur *Theodoret.* lib. 3. de curat. Gr. Aff. apud *Euſeb.* lib. 1. cap. 5. Præp. Ev. dicit naturam ejus nec calidam nec ſplendidam fuiſſe, ſed contra generationis ſuæ naturæ ſimilem. ſed poſteà, cum major orbis ſolaris factus eſſet, ignem in ipſum fuiſſe intru-

intruſum. Solem dixit *Xenophanes* ignitam nubem ap. *Theodoret.* lib. 4. de cur. Gr. Affect. *Leucippus*, ut habet *Laertius*, figuram *ſolis* tympano ſimilem eſſe putabat. *Deficere ſolem* dixit Idem extinctione rurſumque naſci in ortu alium. Narrationem porrò adjecit de quodam ſolis defectu, qui totum duraverit menſem, & alio perfecto, qui diem in noctem mutaverit. ap. *Plutarch.* lib. 2. de pl. Phil. c. 24. Ibidem quoque ille dixit multos eſſe ſoles ſecundum terræ diverſa climata, ſegmenta ac zonas. quodam autem tempore ſolis diſcum incidere in quandam terræ portionem à nobis non habitatam & ſic tanquam in vacuum delato deliquium accidere. Idem; *Solem* in infinitum progredi, nobis autem videri quod rotetur, ob diſtantiam. Solem inflammari à ſideribus, ὑπὸ τῶν ἀστέρων ἐκπυροῦσθαι, voluit *Leucippus* ap. *Laertium* in ejus vit. addit: ἐκλείπειν δὲ ἥλιον τῷ κεκλίσθαι, τὴν γῆν πρὸς μεσημβρίαν. τὰ δὲ πρὸς ἄρκτον, ἀείτε νίφεσθαι καὶ κατάψυχρα εἶναι καὶ πήγνυσθαι. τὸν δὲ ἥλιον ἐκλείπειν σπανίως. i. e. *Solem deficere, quod terra ad meridiem vergat: quæ ad ſeptentrionem ſunt, nivibus conſpergantur & pruinis algeant in glaciemque concreſcant.*

ſcant. & Solem rarò deficere. ſc. ut ille, propter majorem, in quo fertur, circulum. Stellas è nubibus genitas aſſeruit *Xenophanes*, teſte *Euſebio* lib. 1. Præp. Evang. cap. 5. *Leucippus* ap. *Laertium* ſic: τούτων ſc. σωμάτων δὲ τινα συμπλεκόμενα ποιεῖν σύστημα. τὸ μὲν πρῶτον, κάθυγρον καὶ πηλῶδες, ξηρανθέντα καὶ περιφερόμενα σὺν τῇ τοῦ ὅλου δίνῃ, εἶτ᾽ ἐκπυρωθέντα τὴν τῶν ἀστέρων ἀποτελέσαι φύσιν. i. e. *Ex his ſc. corporibus quædam complicata concretionem facere & primò quidem humidam & luteam, exſiccata atque circumacta cum totius vertigine: Deinde incenſa & ignita ſiderum efficere naturam.* *Xenophanes* apud *Theodoret.* lib. 4. cur. Gr. Aff. eas eſſe compoſitas ex ignitis nubibus, quæ cum adveniente die extinguuntur, rurſus ad nocturnas tenebras carbonum ritu exſuſcitentur. *Democritus* ſecutus ſententiam Anaxagoræ etiam dixit, Stellas nuncupari, quæ ſint petræ avulſæ ex mundi rotatu & ſubinde ignitas & in ſuperna compactas regione. Ibidem v. & de *Xenophanis* opinione *Plut.* lib. 2. de pl. Philoſ. cap. 13. Stellas moveri ab ortu verſus occaſum, *Democritus* voluit ap. *Plut.* lib. 2. de pl. Phil. cap. 16. Jam de *Luna.* ejus generationem *Democritus* vole-

Digitized by Google

volebat eſſe eandem cum ſolis gen. teſte *Euſebio* lib. 1. c. 5. præp. Eam *Xenophanes* dicebat eſſe nubem conſtipatam ap. *Plut.* lib. 2. de placit. Phil. cap. 25. & *Theodoret.* lib. 4. de curat. Gr. Aff. *Parmenides* & *Heraclitus* dicebant eam è ſolo igne conflatam eſſe, teſte *Theodoreto* lib. cit. *Leucippus* apud *Laertium* dixit Lunam paululum ex igne ſibi uſurpare. *Democritus* ignitam ſoliditatem, quæ inſitas ſibi planities montes valleſque contineat. ibid. vel, ut habet *Plut.* lib. 2. de pl. Phil. cap. 25. firmanentum eſſe ignitum, in quo ſunt montes & valles. Eam quoque ex atomorum vertiginibus tumorumque circumferentiis eſſe compoſitam, idem voluit, ceu teſtatur *Laertius*. *Theodoretus* lib. 4. adſcribit *Democrito*, quod dixerit, Lunam eſſe ignitum ferrum & lapidem flamma ſuccenſum. Quoad magnitudinem ejus definivit *Xenophanes*, juxta ſui temporis Mathematicos; quod orbis ejus duo de viginti partibus major ſit, quàm terra. ut eſt ap. *Lactantium* lib 3. de falſ. Sap. cap. 21. *Parmenides* ſoli æqualem fecit apud *Plut.* lib. 2. de pl. Phil. cap. 26. l. cit. addit *Lact.* *Xenophanem* ſtultiſſime dixiſſe, intra concavum Lunæ eſſe áliam terram

ſive

Digitized by Google

ſive Lunam, in qua aliud genus hominum ſimili modo, quo nos in hac terra, vivat. & teſte *Plut.* lib. 2. de pl. Phil. cap. 24. voluit; multas eſſe Lunas ſecundum terræ diverſa climata, ſegmenta, ac zonas. Lunam *deficere* eo modo, quo ſolem, putabat *Leucippus*, ut legere eſt ap. *Laërtium* l. cit. & ſæpius illam laborare, quam hunc, διὰ τὸ, inquit, ἀνίσους εἶναι τοὺς κύκλους αὐτῶν. i. e. *quod ſunt impares eorum circuli.* de *Venere* primum animadverſa & appellata Veſpero ac Lucifero à Parmenide, vid. Diog. *Laert.* lib. 9. in vit. ejus, licet alii hoc adſcripſerint Pythagoræ, ut ſuprà notatum. De *circulo Lacteo* idem Philoſophus dixit, quod denſi ac rari mixtione fiat. & *Democritus*, ſplendoris eſſe collectionem & denſationem à multis iiſque parvis & continentibus ſtellis profecti, ut legere eſt ap. *Plut.* lib. 3. de pl. Phil. cap. 1. *Ariſtoteles* lib. 1. de cælo cap. 8. de Democrito & aliis: Φῶς εἶναι τὸ γάλα λέγουσι ἄστρων τινῶν. i. e. *Lac eſſe quorundam ſiderum lumen.* *Cometas* cenſuit *Democritus* coitum ſtellarum duarum aut plurium fulgorem ſuum conjungentium. & *Xenophanes* omnia id genus compactum aliquid aut motum eſſe ignitarum nu-

Digitized by Google

nubium, ap. *Plut.* lib. 3. de pl. Phil. c. 2. *Caſtores ſtellas* appellatas dixit *Xenophanes* nubeculas ob certum affulgentes motum ap. eundem lib. 3. de pl. Phil. cap. 18. De *Terræ* ortu *Leucippus* apud *Laertium* in ejus vita. qui, ubi quædam ſuprà memorata præmiſerat ſic ait porrò: καὶ οὕτω γενέσθαι τὴν γῆν, συμμενόντων τῶν ἐνεχθέντων ἐπὶ τὸ μέσον. αὐτόν τε πάλιν τὸν περιέχοντα, οἷον ὑμένα, αὔξεσθαι κατὰ τὴν ἐπέχρυσιν τῶν ἔξωθεν σωμάτων. δίνῃ τε φερόμενον αὐτὸν ὧν ἂν ἐπιψαύσῃ, ταῦτα ἐπικτᾶσθαι. τούτων δὲ τινα συμπλεκόμενα ποιεῖν σύστημα. τὸ μὲν πρῶτον κάθυγρον καὶ πηλῶδες, ξηρανθέντα καὶ περιφερόμενα σὺν τῇ τοῦ ὅλου δίνῃ. i. e. *Atque ita fieri terram, manentibus quæ ſemel in medium injecta erant, ipſumque rurſus continentem membranæ inſtar augeri juxtà externorum influentiam corporum: & cum vertigine fertur, quæcunque attigerit, ea acquirere. Ex his quædam complicata concretionem facere, primò quidem humidam ac luteam, exſiccata & circumacta cum totius vertigine* &c. *Xenophanes* ap. *Plut.* lib. 3. de pl. Phil. cap. 9. vult *terram ex inferiori parte radices egiſſe in infinitam profunditatem, compactam autem eſſe ex aëre & igne.* Democritus ap. eundem lib. 3. cap. 13. ait *initio*

initio effictam fuiſſe terram ob parvitatem & levitatem: ſucceſſu autem temporis denſatam atque degravatam ſubſediſſe. Parmenides teſte *Euſebio* lib. 1. præp. cap. 5. *terram* denſioris partis defluxu factam arbitratur. *Parmenides* primò dixit *terram* eſſe globoſam ac rotundam, ut & apud Diog. Laert. in ejus vit. *Leucippus* tympani figuram ei dedit, teſte *Plut.* lib. 3. de pl. Phil. cap. 10. *Democritus* diſci formam habere in ſuperficie, in medio cavam. ibid. *De loco terræ in mundo. Parmenides* in medio eam eſſe citam ἐν μέσω κεῖσθαι, vult apud *Laertium* in vit. ejus. vid. & *Plutarch* lib. 3. de plac. Phil. cap. 11. *Xenophanes* apud eundem loco cit. primum ei locum aſſignat, quod radices egerit in altitudinem infinitam. De *terræ* inclin. ſic: *Democritus* ap. *Plut.* lib. cit. cap. 12. quia ambitus pars auſtrina eſt imbecillior, ideo terram mole auctam eò declinare. partes ſeptentrionales inæqualiter, meridionales æqualiter eſſe temperatas. Eò itaque inclinaſſe terram, ubi fructibus & incrementis abundè ſuppeditat materiam. *Leucippus* ibidem terram in partes Auſtrinas prolabi putat ob iſtarum raritatem. quippe, inquit, ob gelu concretis parti-

bus ad ſeptentrionem vergentibus, dum oppoſitæ interim ardent. *Parmenides* cap. præced. terræ habitatæ loca diſcreviſſe dicitur à duabus ſub ſolſtitialibus circulis quæ jacent zonis. vid. & *Diogen. Laert.* Jam de motu, & quiete terræ; *Leucippus* ap. *Laertium* in vita ejus dixit; τὴν γῆν ὀχεῖσθαι, περὶ τὸ μέσον δινουμένην. i. e. *terram vehi, ac circa medium verti. Democritus* ap. eundem cap. 13. dicit, ob levitatem ſuam primò motam eſſe terram & deinde ob gravitatem poſteà ſubſediſſe. Quietis terreſtris etiam author eſt *Xenophanes* ap. *Ariſtotelem* lib. 2. de cælo cap. 13. qui ſic; οἱ μὲν διὰ ταῦτα ἄπειρον τὸ κάτω τῆς γῆς εἶναί φασιν, ἐπ' ἄπειρον αὐτὴν ἐρριζῶσθαι λέγοντες, ὥσπερ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος. i. e. *Quidam enim ob hoc infinitam inferam terræ partem inquiunt eſſe, in infinitum ipſam radicatam eſſe dicentes, ut Xenophanes Colophonius dixit*. ibidem §. 26. etiam *Democritus* illud adſtruit & illius τὸ πλάτος αἰτίαν εἶναι τοῦ μένειν αὐτήν. i. e. *latitudinem cauſam quietis eſſe.* ubi additur: οὐ γὰρ τέμνειν, ἀλλ' ἐπιπωματίζειν τὸν ἀέρα τὸν κάτωθεν ὅπερ φαίνεται τὰ πλάτος ἔχοντα τῶν σωμάτων ποιεῖν. i. e. *non enim dividere, ſed operire aërem dicunt inferum:*

inferum: quod quidem latitudinem habentia corpora facere videntur. Parmenides & *Democritus* putabant, terram undique æqualiter diſtantem æquilibrioque ſuſpenſam, quod cauſam non habeat, cur huc potius, quàm illuc vergat; concuti tamen, non moveri, ſic *Plutarchus* lib. 3. de placit. Phil. cap. 15. Tremoris terræ Democritus cauſam arceſſit ab aquis, apud eundem, quibus delatam continuò terram paulatim in maria longo tempore abituram, cenſet *Xenophanes*, ap. *Euſebium* lib. 1. de præp. Ev. cap. 5. Nubes quomodo fieri voluerit *Xenophanes*, refert *Diog. Laertius* lib. 9. in ejus vit. τὰ νέφη, inquit, συνίστασθαι τῆς ἀπ᾽ ἡλίου ἀτμίδος ἀναφερομένης καὶ αἰρούσης αὐτὰ εἰς τὸ περιέχον. i. e. *nubes conſiſtere, cum ſolis vapor ſurſum fertur, eaſque in aërem cogi.* De *Nili* incremento *Democritus* hoc dixit: ſc. nive in partibus ad ſeptentriones ſitis ſub ſolſtitium æſtivum reſoluta atque diffuſa denſari ex vaporibus nubes, quæ compulſæ verſus meridiem & ad Ægyptum ab Eteſiis ventis in magnos ac vehementes diſſolvantur imbres, quibus cum paludes, tum Nilus impleantur, apud *Plut.* lib. 4. de pl. Ph. cap. 1.

Digitized by Google

Cap. III.

De origine hominis *quid ſenſit* Democritus, *item* Parmenides & Zeno. *De* ortu *rerum*, *generatione & corruptione ſententia* Xenophanis, Democriti, & Leucippi. Semen *quid è ſententia* Leucippi, Zenonis, Parmenidis. *Cur* mares aut fœmillæ *naſcantur de ſent:* Democriti & Parmenidis, & Leucippi. *de ſimilitudine* Sexus *ſententia* Parmenidis & Democriti. *De anima quid ſenſerint* Zeno & Democritus & Xenophanes & Leucippus. *de ſede ejus in corpore quid* Parmenides & Democritus, *qui eam* corruptibilem *facit*, *ſed corpora* reſurgere *poſſe*, *vult. de animæ beatitudine idem quid. ſolam* animam *judicare non ſenſus, voluit* Parmenides *eoſque* falli. *ſic etiam* Xenophanes. *de* ſenſibus *quid* Democritus & ſenſibillibus. *de* voce *quid* Democritus. *de* Divinatione *quid* Xenophanes. *de* inſomniis *quid* Democritus &c.

QUoad primam hominis originem dixiſſe hoc traditur *Democritus* apud *Cenſorinum* de die nat. cap. 4. quod ille ex aqua limoque procreatus ſit. Ideo ſic de ejus ſententia judicat *Lactantius* lib. 7. de præm. Divin. cap. 7. *Erravit Democritus, qui vermiculorum modo putavit effuſos eſſe* homines *de terra nullo au*'*hore, nulla ratione. cur enim formatus ſit homo, Divini ſacramenti eſt. quod quia ſcire non poterat, humanam vitam deduxit ad nihilum.* Eadem eſt ſententia Zenonis ap. *Laertium* in

Y ejus

Digitized by Google

ejus vita. Ex ſole factum eſſe hominem arbitratur *Parmenides* ap. *Laertium* l. cit. ſic ille: γένεσιν ἀνθρώπων ἐξ ἡλίου πρῶτον γενέσθαι. vid. & *Cenſorinum* l. cit. quamvis ipſe hic Philoſophus & Zeno cum omnia motus expertia opinarentur, ortum & interitum rerum prorſus negaverint, uti teſtatur *Plut.* lib. 1. de pl. Ph. cap 24. ſic & *Xenophanes* ap. *Euſeb.* lib. 1. de præp. cap. 5. Generatio & corruptio quod ſint & quomodo fiant ex ſententia *Democriti* & *Leucippi* refert *Ariſtoteles* lib. 1. cap. 2. de gen. & corr. ſc. διακρίσει καὶ συγκρίσει γένεσιν καὶ φθορὰν, τάξει δὲ καὶ θέσει ἀλλοίωσιν. i. e. *congregatione & ſegregatione fieri generationem & corruptionem, ordine & poſitu alterationem.* quæ tamen Philoſophus poſteà confutat. *Semen*, à quò aut homo aut animal brutum, quid ſit, & unde fluat, variè ſentiunt Philoſophi. *Leucippus* & *Zeno* corpus eſſe exiſtimant, eſſeque aliquid ab anima avulſum, teſte *Plutarch.* lib. 5. de Phil. pl. cap. 4. *Democritus* ibidem vim ſeminis corpus etiam eſſe, quippe ſpiritum. qui idem à totis corporibus defluere ſemen dicit & præcipuis partibus. juxtà ipſum ſemen genitale eſt carnearum venarum, apud eundem cap. 3. & ut habet
Cen-

Cenſorinus cap. 5. de die nat. *non medullis modo; verum adipe mares exhauriri. Parmenides* ibidem ſemen tum è dextris tum è lævis partibus derivari putavit. & non tantum è patris, ſed & è matris ſemine partum naſci. ſic etiam *Democritus* ap. *Plut.* lib. 5. de pl. Phil. cap. 5. ubi additur: *Habere etiam fœminas adſtites teſticulares, ſed inverſo modo, ideoque etiam præter uſum appetere.* Idem *Parmenides* ap. *Cenſorinum* cap. 6. vult ante omnia alvum cum capite creſcere, quæ plurimum habent ex inani. *Ali fœtum* in utero per os, cenſuit *Democritus.* itaque ſtatim atque natus eſt ore ad mammam ferri. nam, inquit, in utero ſunt ubera quædam & oſcula, quibus alatur. ſic *Plutarch.* lib. 5. de pl. Phil. c. 16. Cur mares fœminæve naſcuntur & quid cauſæ ſit, variè ab iiſdem Philoſophis proditum eſt. Statuit *Parmenides* ap. *Cenſorinum* de die nat. cap. 6. inter ſe certare & fœminas & mares & penes utrum victoria ſit, ejus habitum referri. quod paulò aliter de eo refert *Plutarch.* lib. 5. de plac. Phil. cap. 7. Scil. ſemen à dextra parte in dextram uteri partem conjici, à ſiniſtra in ſiniſtram. quod ſi ſecus fiat, fœminas concipi. Etiam fœminarum generandarum,

Digitized by Google

cauſam frigori magis aſſignat quàm maſculorum. *Leucippus* ibidem ſecundum variationem membrorum, quod mas colem, matricem fœmina habet. Utrius verò parentis principem ſedem prius occupaverit, ejus reddi naturam, *Democritus* retulit ap. *Cenſorinum* de die nat. cap. 6. quod ſic *Plut.* lib. 5. de pl. Phil. cap. 7. communes partes ex utro contigerit: peculiares, prout prævaluerint. De ſimilitudine & diſſ. *Parmenidis* ſententia eſt; cum dextræ partes ſemina dederint, tunc filios eſſe patri conſimiles; cùm Lævæ, tum matri, apud *Cenſorinum* de die Nat. cap. 6. quod ſic *Plut.* lib. 5. de pl. Phil. cap. 11. Si dextra vulvæ parte ſemen excernatur, patrum, Si à ſiniſtra, matrum ſimiles naſci. Jam de *anima*. Eam hominis Zeno Eleat. apud *Laertium* lib. 9. in ejus vit. κρᾶμα ὑπάρχειν ἐκ τῶν προειρημένων. i. e. *ex his omnibus eſſe commixtam, quæ prædiximus* ſc. è calido, frigido, humido & arido & terra. addit: κατὰ μηδενὸς τούτων ἐπικρατοῦντος. i. e. *ut à nullo eorum plus quàm à cæteris obtineatur. Democritus* ap. eundem in ejus vit. τὴν ψυχὴν ἐκ τούτων δινῶν καὶ περιφερῶν ὄγκων συγκεκεῖσθαι. i. e. *Animam ex huiuſmodi vertiginibus* ſc. *atomorum eſſe com-*

compoſitam. Parmenides & Heraclitus *animam* luculentam & igneam nuncuparunt, teſte *Theodoreto* de cur. Gr. Aff. Apud *Plut.* lib.4. cap. 3. ſic de anima *Democritus* : *Democritus igneam compagem partium mente ſola perceptarum, quæ formis ſunt globoſis, ignea vi, denique corpus.* ſic fere ap. dict. *Ariſtotelem* lib. 1. de anima c 2. §. 20. Δημόκειτος, inquit, πῦρ τι καὶ θερμὸν φησὶ αὐτὴν εἶναι. i. e. *Democritus eam eſſe ignem quendam & calorem.* addit etiam quædam, quæ eodem ſpectant. ἀπείρων γὰρ ὄντων σχημάτων καὶ ἀτόμων, τὰ σφαιροειδῆ πῦρ καὶ ψυχὴν λέγει. i. e. *Cum enim infinitæ ſint figuræ & atomi. Eas, quæ ſunt rotundæ ignem & animam eſſe dicit.* eandem dicit in ſeq. eſſe ſententiam *Leucippi*, ubi: Ὁμοίως δὲ καὶ Λεύκιππος. τούτων δὲ τὰ σφαιροειδῆ, ψυχήν. διὰ τὸ μάλιστα διὰ παντὸς δύνασθαι διαδύνειν τοὺς τοιούτους ῥυσμοὺς καὶ κινεῖν τὰ λοιπὰ, κινούμενα καὶ αὐτὰ, ὑπολαμβάνοντες τὴν ψυχὴν εἶναι τὸ παρέχον τοῖς ζώοις τὴν κίνησιν. i. *Similiter etiam Leucippus ſtatuit: Harum autem eas, quæ ſunt rotundæ, eſſe animam. Quoniam hujuſmodi figuræ maximè poſſunt per univerſum permeare & reliqua movere. cum & ipſæ moventur: exiſtimantes ſc. Democritus & Leucippus, animam eſſe, quod*

 ani-

animalibus motum præbet. Et particularius adhuc de anima *Democritus*, ut cauſa motus. lib. 1. de anima c.3. §.44. Ὁμοίως δὲ καὶ Δημόκριτος λέγει. κινουμένας γάρ φησι τὰς ἀδιαιρέτους σφαίρας, διὰ τὸ πεφυκέναι μηδέποτε μένειν, συνεφέλκειν καὶ κινεῖν τὸ σῶμα πᾶν. i. e. *Similiter autem & Democritus aſſerit: nam dicit individuos orbes, dum moventur, eo quod ſunt ea natura præditi, ut nunquam conſiſtant, ſimul trahere atque movere corpus univerſum*. Sic Idem quoque præter hanc rat. communem quandam fecit animam, quam omnia habere dicit, etiam cadauera, ut legere eſt apud *Plut.* lib.4. de pl. Phil. cap. 5. ſed *Xenophanes* animam fecit *Spiritum* πνεῦμα apud *Laërtium* lib. 9. in vit. ejus. *Parmenides* ap. *Laertium* vult animam idem eſſe quod mentem. ſic quoque *Democritus* apud eundem. & *Ariſtotelem* lib 1. de anima cap. 2. §. 23. Idem apud *Plutarch.* lib. 4. de plac. Philoſ. cap.4. bimembrem facit animam, cujus pars rationis compos in pectore ſita ſit, bruta per totam corporis concretionem diffuſa, ap. *Plut.* lib.4. de pl. Phil. cap.4. Aliàs cap. 5 hujus libri dicitur ponere animam in toto capite, & in cerebro ſitam eſſe, ut habet *Theodoretus*

lib. 5.

Digitized by Google

lib. 5. de curat. Græc. Aff. *Parmenides* animam locat in toto pectore; teſte *Plut.* lib. 4. de pl. Phil. cap. 5. v. & *Theodoret.* lib. 5. & *Lactant.* teſte lib. 3. de falſ. ſap. cap. 18. & lib. 7. de præm. div. cap. 7. *Democritus* dixit animam perire cum corpore. v. iterum *Theod.* lib. 5. & *Plut.* lib. 3. de Plac. Phil. c. 2. quomodo Idem corporibus reviviſcendi Spem dederit, vid. ap. *Plin.* lib. 7. c. 55. hiſt. nat. v. *Ariſtot.* lib. 1. de anima cap. 3. qualem animæ beatitudinem eſſe voluit ille Philoſophus, tradit *Laërtius* in ejus vit. Τὸ δὲ, inquit, τέλος εἶναι τὴν εὐθυμίαν, τὴν αὐτὴν οὖσαν τῇ ἡδονῇ (ὡς ἔνιοι παρακούσαντες ἐξεδέξαντο) ἀλλὰ καθ' ἣν γαληνῶς καὶ εὐσταθῶς ἡ ψυχὴ διάγει, ὑπὸ μηδενὸς ταραττομένη φόβου, ἢ δεισιδαιμονίας, ἢ ἄλλου τινὸς πάθους. i. e. *Finem eſſe rectum quietumque animi ſtatum, quam* εὐθυμίαν *vocat, quæ, ut quidam obliquè interpretantur, non idem ſit, quod voluptas. verum ſecundum quam animus magna tranquillitate conſtantiaque beatus eſt, dum nullo metu, ulla ſuperſtitione, aut alia quavis perturbatione agitatur.* Addit: καλεῖ δ' αὐτὴν καὶ Εὐεστὼ καὶ πολλοῖς ἄλλοις ὀνόμασι. i. e. *eandem v. &* Ἐυεστὼ *appellat à bonitate conſtantiæ multiſque nominibus aliis.* animæ ſolum eſſe de

rebus ſenſibilibus &c. judicare, non ſenſuum, etiam dixit *Parmenides* ap. *Laertium* in ejus vit. ſic ille: κριτήριον δὲ τὸν λόγον εἶπε, τάς τε αἰσθήσεις μὴ ἀκριβεῖς ὑπάρχειν. Φησὶ γοῦν.

Μή σε θεὸς πολύπειρον ὁδὸν κατὰ τήνδε βιάσθω
Νωμᾷν ἄσκοπον ὄμμα καὶ ἠχήεσσαν ἀκουὴν.
Καὶ γλῶσσαν, κρῖναι δὲ λόγῳ πολύδηριν ἔλεγχον.

Id eſt:

Nec tibi communis ſenſus perſuadeat unquam
Quicquam, ut fallaces oculi aut ut judicet auris
Aut lingua: at ratio dirimat diſcrimina rerum.

Quod hic dixerit, ſenſus ſæpius falli, quò minus duces eſſe in cognitione rerum poſſint, apud eundem de illo teſtatur Timon ſeq. verſu:

Παρμενίδου τε βίην μεγαλόφρονα, τὴν πολύδοξον
Ὅς ῥ' ἐπὶ φαντασίας ἀπάτης ἀνενείκατο νώσεις.

Id eſt:

Parmenidæ ingentes animos, vireſque potentes

Qui

Qui ſenſus vanis ſimulacris fallier inquit. *Theodoret.* lib. 2. Gr. Aff. *Parmenides falſum eſſe ſenſuum judicium dixit, negans utique nos hoc duce veritatem conſequi poſse.* Etiam *Xenophanes* apud *Euſebium* lib. 1. c. 5. ſic ſenſit, Ἀποφαίνεται, inquit, δὲ καὶ τὰς αἰσθήσεις ψευδεῖς καὶ καθόλου σὺν αὐτοῖς καὶ αὐτὸν τὸν λόγον διαβάλλει. i. e. *Aſſerit etiam ſenſus eſse fallaces & illis omnino rationem adjicit.* Præterea plures eſſe ſenſus, brutorum animalium, Deorum, ſapientum, ſententia eſt *Democriti* ap. *Plut.* lib. 4. de plac. Phil. cap. 10. Idem ille & *Leucippus* dicunt ſenſum ſc. viſus & intelligentiam munus ſuum obire, viſis ſive imaginibus (ſic illorum ſimulacra, idola exprimo) foris oblatis. his non accidentibus, neutrum iſtorum quicquam moliri. ap. eundem cap. 8. lib. cit. & ſpeciatim de *Democrito* ſic illo cap. 13. *Democritus imaginum inſertione putavit nos videre.* quod ſic *Laertius*: ὁρᾷν ἡμᾶς κατ' εἰδώλων ἐμπτώσεις. i. e. *intueri nos incidentibus in nos rerum imaginibus.* De imaginibus quæ in ſpeculis videntur *Democritus* ap *Plut.* lib. 4. de pl. Phil. cap. 14. dixit; eas extare *imaginum ſubſiſtentia, quæ à nobis feruntur & circumagitatione ſubſiſtant in ſpeculo.*

Digitized by Google

lo. in univerſum dixit *Democritus* ap. *Ariſtotelem* lib. de ſenſili & ſenſu cap. 4. §.19. πάντα τὰ αἰσθητὰ, ἁπτά. i. e. *omnia ſenſibilia eſſe tactilia*. De *voce* hoc eſt *Democriti* ap. *Plut*. lib.4. de plac. Phil. cap. ubi: *Democritus aërem comminui ait in conformia fruſta, ſimulque cum vocis fruſtis volutari. graculum enim graculo aſſidere ac ſemper ſimilem ad ſimilem duci, ut eſt in proverbio. nam in littoribus ſimiles calculi eodem apparent in loco alio globoſi collecti, alio oblongi. & inter cribandum congregantur, quæ ſunt ejuſdem generis, ita ut à ciceribus fabæ ſecernantur*. De *Divinatione* nihil *Xenophanes* definire voluit, utpote quàm totam rejecit. v. *Plut*. lib. 5. de pl. Phil. cap. 1. De *inſomniis* Democritus hoc dixit, *quod fiant acceſſu imaginum*, ap. eundem cap. 2. Atque hæc ſufficiant hactenus, quæ pertinent ad Philoſophiam Eleaticam. Sequitur noſtræ Ordine *Sceptica*.

CAP. IV.

Pyrrho *quis & qualis, quorum diſcipulus, quantus* Philoſophus *& quam* ſectam *inſtituerit & ut vixerit. ἀκαταληψία ejus. ut quæſtiones tractavit. ejus ἀταραξία. ejus ſectatores, qui varia ſortiti nomina generaliter* Sceptici *dicti ſunt. an etiam alii eadem ſenſerint, qui non ſic dicti. q. Generalis* Scepticæ *conſideratio &* Specialis

cialis. *quæ* Sceptica, Zetetica, Ephectica, Aporetica. *quæ propriè* Scepſis *& in quo conſiſtat. quæ* ἐποχὴ, *quæ* ἀταραξία. *Principia* Scepticæ. *quæ* Scepticorum ἀκαταληψία & aſſenſus retentio; & *quibus formulis expreſſa. quæ* ἀῤῥεψία. *ut* Sceptici ſenſibus *non crediderint. ut voluerint res ſenſu perceptas revera tales non eſſe. aliam eſſe rationem & veritatem apparentium rerum, aliam ipſius* eſſentiæ. τὸ μὴ δογματίζειν, *ut intelligendum.*

OMiſſis hic Protagora Abderitano, Metrodoro Chio & ejus diſcipulo Diogene Smyrneo, & Anaxarcho, cujus auditor fuit Pyrrhon, brevitatis ſtudio, qua tantum pleraque & potiora Antiq. Philoſophiæ tradere inſtitui, videbo in ſeq. de Pyrrhone, ejuſque placitis & quæ inde profecta ſit, Scepticorum &c. Philoſophia. *Pyrrho* Elienſis, Pliſtarchi filius ex pictore Philoſophus factus eſt, ceu teſtantur *Laertius* in vit. ejus & *Lucianus* in bis Accuſato. Præceptore uſus eſt Dryſone primum, deinde Anaxarcho, ut videre eſt ap. Diogenem l. c. & *Clementem* lib. 1. στρωμ. pag 301. etiam ut amplius diſceret, peregrinatus fertur, ſic *Laertius* in ejus vit. ubi; ὡς καὶ τοῖς Γυμνοσοφισταῖς ἐν Ἰνδίᾳ συμμίξας καὶ τοῖς Μάγοις. i. e. *Gymnoſophiſtas & Indiam adiit Magiſque congreſſus eſt.* inde idem refertur γενναιότατα φιλοσοφῆσαι.

σοφῆσαι. i. e. *nobiliſſimè Philoſophiam tractaſſe.* v. in ſeq. ob quod ſic adamatus eſt ab Alexandro M. ut illi ad primum congreſſum CCIↃↃ aureos dono dederit, ſic vult *Plutarch.* in orat. 1. de fort. Alex. præcipuè *Laertio* &c. laudatur, quod peculiarem Philoſophandi modum inſtituerit, τὸ, inquit, τῆς ἀκαταληψίας καὶ ἐποχῆς εἶδος εἰσαγαγὼν, ὡς Ἀσκάνιος ὁ Ἀβδηρίτης φησίν. i. e. *commentus modum, quo de omnibus nihil decerneret, neque quicquam comprehendi poſſe diceret, ut Aſcanius Abderites author eſt.* vid. *Sextum Empiricum* lib. 1. Pyrrh. hyp. cap. 8. de hoc poſteà plenius. Vitam quoque ejus fuiſſe huic Philoſophiæ conformem, idem ſic tradit: ἀκόλουθος δ' ἦν καὶ τῷ βίῳ, μηδὲν ἐκτρεπόμενος μηδὲ φυλαττόμενος, ἅπαντα ὑφιστάμενος, ἁμάξας, εἰ τύχοι, καὶ κρημνοὺς καὶ κύνας καὶ ὅσα τοιαῦτα μηδὲν αὐτοῖς αἰσθήσεσιν ἐπιτρέπων. i. e. *conſentanea adhæc illi & vita erat: nihil declinans, nihilque devitans ſuſtinebat omnia: currus ſi fortè occurriſſent & prærupta & canes & talia, nihil omnino ſenſibus permittens.* hanc ἀδιαφορίαν ejus poſteà per exempla varia comprobat. & authoritate Caryſtii Antigoni addit; φιλοσοφεῖν αὐτὸν κατὰ τὸν τῆς ἐποχῆς λόγον,

γον, μὴ μέντοι γε ἀπροοράτως ἕκαστα πρά-ττειν. i. e. *De aſſenſu retinendo eum quidem eſſe Philoſophatum, non tamen imprudenter geſſiſſe ſingula.* ſed ut turpis & honeſti diſcrimen ſuſtulerit. v. *Laertium:* οὐδὲν γὰρ ἔφασκεν οὔτε καλὸν οὔτε αἰσχρὸν, οὔτε δίκαιον οὔτε ἄδικον. i. e. *Negabat quicquam turpe eſſe aut honeſtum, juſtum vel injuſtum.* forſan in eo genere ἀκαταληψίας etiam traxiſſe quippiam cenſeri poteſt ab Anaxarcho præceptore, qui juxtà Diogenem dicitur μηδὲν αὐτὸ τοῦτο εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν οἶδε. i. e. *ſe ne id quidem ſcire quod nihil ſciret.* qualis fuerit Pyrrho in quæſtionibus ventilandis, idem *Diogenes* ſic tradit. ἐν τοῖς ζητήσεσιν ὑπ' οὐδενὸς κατεφρονεῖτο, διὰ τὸ ἐξοδικῶς λέγειν καὶ πρὸς ἐρώτησιν. i. e. *In quæſtionibus à nomine contemnebatur, quod obiter ſolumque ad interrogata diceret.* etiam authoritate Timonis affirmat, illum hoc Philoſophandi modo à perturbationibus, ſuperſtitione & vanitate ac captione Sophiſtica liberum evaſiſſe ſeq. verſ.

Ὦ γέρον, ὦ Πύῤῥων, πῶς ἢ πόθεν ἔκδυσιν εὗρες
Λατρείης, δοξῶν τε κενοφροσυνής τε σοφιστῶν,
Καὶ πάσης ἀπάτης πειθοῦς τ' ἀπελύσαο δεσμά.

Οὐδὲ

Οὐδὲ μέλει σοι ταῦτα μεταλλήσειν τίν۞· αὖραι
Ἑλλάδ' ἔχουσι, πόθεν τε καὶ εἰς ὅ, τι κυρεῖ ἕκαστα;

Id eſt:

Miror, qui tandem potuiſti evadere Pyrrho
Turgentes fruſtrà ſtupidos vanoſque Sophiſtas,
Atque impoſturæ fallacis ſolvere vincla.
Nec fuerit curæ ſcrutari, Græcia quali
Aëre cingatur, nec ubi aut unde omnia conſtent.

Habuit etiam hic Philoſophus ſuos ſectares & in his Nauſiphanem, ut habent *Laertius* l. c. & *Clem.* lib. 1. ϛρωμ. pag. 301. & Eurylochum, Philonem, Hecatæum Abderitem & Timonem Phliaſium, ut ille teſtatur. de illis ejus diſcipulis idem ſic loquitur: οὗτοι πάντες Πυῤῥώνειοι μὲν ἀπὸ τοῦ διδασκάλου, Ἀπορητικοὶ δὲ καὶ Σκεπτικοὶ καὶ ἔτι Ἐφεκτικοὶ καὶ Ζητητικοὶ ἀπὸ τοῦ οἷς δόγματ۞· προσηγορεύοντο. i. e. *Hi omnes à Magiſtro quidem Pyrrhonii, ſed à dogmate Aporetici & Sceptici, Prætereaque & Ephectici & Zetetici appellabantur.* v. *Cicer.* 3. de orat. 59. & *Senec.* Ep. 89. quod autem dicat cit. author cit. de Homero, ſeptem Sapienti-

pientibus, Euripide, Xenophane, Zenone Eleate, Democrito, Empedocle, Heraclito, & Hippocate,tanquam qui aut conditores aut ſectatores hujus ſectæ fuiſſent, credat, qui velit. Generali voce Pyrrhonii Phil. Σκεπτικοὶ dicti Græcis ſunt, teſte *Gellio* lib. 11. c. 5. Ut brevibus ſingula perſequamur, dicimus Scepticæ illius juxtà *Sextum Empiricum* lib. 1. Pyrrh. hypotheſ. cap. 2. aut eſſe *generalem* conſiderationem, in qua notæ & judicia ſcepſeos explicantur, id eſt, quæ ſit ejus mens, quæ principia, quæ rationes, quod criterium ſive inſtrumentum ad judicandum, quis finis: item qui ἐποχῆς modi &c. aut *Specialem*, in qua unicuique parti ejus, quæ Philoſophia nuncupatur, contradicitur. quoad primum, Σκεπτικὴ ἀγωγὴ, inquit *Sextus* cap. 3. καλεῖται μὲν ζητητικὴ ἀπὸ ἐνεργείας τῆς κατὰ τὸ ζητεῖν καὶ σκέπτεσθαι. i. e. *Sceptica inſtitutio vocatur quæſitoria ab ipſa actione, quæ eſt in quærendo & utendo, ſcepſi.* v. *Gellium* l. cit. *Laertius* ſic. Σκεπτικὴ ἀπὸ τοῦ σκέπτεσθαι ἀεὶ καὶ μηδέποτε εὑρίσκειν. *Sceptica ſc. dicitur, quod ſemper quærat & nunquam inveniat.* de Zetetica jam dixerat ante: ζητητικὴ μὲν οὖν φιλοσοφία ἀπὸ τοῦ πάντοτε ζητεῖν τὴν ἀλήθειαν. i. e. *Eſt enim*

Zetetica

Zetetica Philoſophia ſic dicta, quod ſemper in veritatis inquiſitione verſatur. de Ephectica etiam addit: Ἐφεκτικὴ δὲ, ἀπὸ τοῦ μετὰ τὴν ζήτησιν πάθους. λεγὼ δὲ τὴν ἐποχήν. i. e. *Ephectica autem dicitur ab affectu quo etiam poſt inquiſitionem adhuc judicium ſuſpendit.* quod *Sextus* l. cit. ſic: Ἐφεκτικὴ ἀπὸ τοῦ μετὰ τὴν ζήτησιν περὶ τὸν σκεπτόμενον γινομένου πάθους. i. e. *Ephectice appellatur ab ea affectione, quæ in ea eſt, qui ſcepſi utitur deducto nomine.* Aporetica autem ipſi eſt dicta ἤτοι ἀπὸ τοῦ περὶ παντὸς ἀπορεῖν καὶ ζητεῖν. ὡς ἔνιοι φασίν. ἢ ἀπὸ τοῦ ἀμηχανεῖν πρὸς συγκατάφασιν ἢ ἄρνησιν. i. e. *aut inde quod de re omni dubitet & quærat, ut nonnulli volunt: aut propterea quod hæſitans ſuſpenſio ſit ad aſſentiendum aut repugnandum animo. Laertius*: Ἀπορητικὴ δὲ ἀπὸ τοῦ τοὺς δογματικοὺς ἀπορεῖν καὶ αὐτούς. i. e. *Aporetica dicta eſt quod ejus ſectatores ſemper addubitent.* v. & *Gellium* loc. cit. de Sceptico v. etiam *Lucian. in Icaro-Menippo* & *Vit. Auct.* & *Budæum* de aſſe. De Zetet: & Aporet: v. *Lucianum* in Icaro-Menippo & bis accuſato & Hermotimo. &c. Videamus porrò quid ſit illa, de qua tot Philoſophi & Veteres & recentes loquuntur, ſcepſis. Illam nobis exhibet *Sextus* l. cit.

l. cit. cap. 4. Ἔστι δὲ ἡ σκεπτικὴ δύναμις ἀντιθετικὴ φαινομένων καὶ νοουμένων. i. e. *Eſt ſceptica vis eſt & facultas, quæ ea, quæ ſub ſenſum cadunt iis quæ mente & intellectu percipiuntur, opponit.* addit: καθ' οἷον δήποτε τρόπον. ἀφ' ἧς ἐρχόμεθα διὰ τὴν ἐν τοῖς ἀντικειμένοις πράγμασι καὶ λόγοις ἰσοσθένειαν, τὸ μὲν πρῶτον εἰς ἐποχήν, τὸ δὲ μετὰ τοῦτο εἰς ἀταραξίαν. i. e. *Idque quolibet modo, à quo quidem devenimus propter paria in oppoſitis rebus ac orationibus momenta, primum quidem ad aſſenſus retentionem. Deinde v. ad vacuitatem à perturbatione.* Deinceps oſtendit quod, cum ſenſibilia intelligibilibus opponantur, hoc non fiat tam per affirmationem & negationem, quam per oppoſitas rationes. ἰσοσθένειαν i. e. *æquam potentiam* ſc. rationum hic potiſſimum urget eamque vocat τὴν κατὰ πίστιν καὶ ἀπιστίαν ἰσότητα. i. e. *æqualitatem ad fidem faciendam vel non faciendam.* ὡς μηδένα μηδενὸς προκεῖσθαι τῶν μαχομένων λόγων, ὡς πιστότερον. i. e. *Ita ut adverſantium rationum nunquam altera alteri præponatur.* explicat etiam quid ſit ἐποχή, & quid ἀταραξία. Ἐποχὴ δέ, inquit, ἐστι στάσις διανοίας, δι' ἣν οὔτε αἴρομέν τι, οὔτε τίθεμεν. i. e. Ἐποχὴ *autem eſt ſtatus mentis per quem neque ponimus*

mus quicquam neque tollimus. Ἀταραξία δὲ ἐστὶ ψυχῆς ἀοχλησία καὶ γαληνότης. i. e. *Ἀταραξία eſt vacuitas perturbationis in animo & tranquillitas.* & hanc in Pyrrhone apud *Laertium* laudat Timon in Indalmis verſ. ſeq.

Πῶς ποτ' ἀνὴρ ἔτ' ἄγεις ῥᾷστα μεθ' ἡσυχίας
Μοῦνος ἐν ἀνθρώποισι Θεοῦ τρόπον ἡγεμονεύων.

Id eſt:

Qui fuerat facilis lætaque vita tibi,
Solus ut in vivis generes te numinis inſtar.

Vide de ἀφασίᾳ & ἀταραξίᾳ Scept. *Sext. Pyrrh.* lib. 1. & *Euſeb.* lib. 14. præp. Ev. cap. 8. ubi plura in hanc rem & ſeq. dicuntur, quæ Timon profert. Principium autem *Scepticæ* è cauſa finali petitum *Sextus* cap. 6. facit τὴν ἐλπίδα τοῦ ἀταραχτήσειν. i. e. *ſpem aſſequendæ vacuitatis à perturbatione.* Siquidem homines ingenio valentes propter rerum inæqualitatem & diffidentiam turbantur facile, quibus potius aſſentiendum ſit. unde dubitare cœperunt, quid verum, quid falſum, & quærere, ut ſic ſe imperturbatos retinerent. Principium autem *Scepticæ*, quo nititur illa, potiſſimum eſt: παντὶ λόγῳ λόγον

γῳ ἴσον ἀντικεῖσθαι. i. e. *omni rationi rationem æqualem adverſari.* v. *Laertium* loc. cit. v. & *Sext.* lib. cit. cap. 27. unde immediatè profluebat, illam nihil certi ſtatuere, & ut *Sextus*, ἀπὸ γὰρ τούτου καταλήγειν δοκοῦμεν εἰς τὸ μὴ δογματίζειν. id eſt *ex hoc enim videmur eò delabi, ut nulla dogmata ſtatuamus.* quod amplius ille docet cap. 7. Prius audiamus *Gellium* lib. XI. cap. 5. Sceptici nihil *decernunt, nihil conſtituunt; ſed in quærendo ſemper conſiderandoque ſunt, quidnam ſit omnium rerum, de quo decerni conſtituique poſſit.* Ideoque omnem doctrinam ſuam rejiciebant Sceptici in ἀκαταληψίαν, qua omnia dicebant eſſe incerta, & dubia. neque ad verum & falſum ratione perveniri poſſe. In quem ſenſum ſic *Laertius* in vit. Pyrrhonis lib. 9. διετέλουν, inquit, δὲ οἱ σκεπτικοὶ τὰ τῶν αἱρέσεων δόγματα πάντα ἀνατρέποντες αὐτοὶ δὲ οὐδὲν ἀποφαίνοντες δογματικῶς. ἕως δὲ τοῦ προφέρεσθαι τὰ τῶν ἄλλων καὶ διηγεῖσθαι μηδὲν ὁρίζοντες. i. *Sceptici ſectarum omnium dogmata evertere perſtabunt, nihil ipſi dogmatis aſſerentes, atque cæterorum tantum enuncianda dogmata atque enarranda proponentes, nihil deſiniendo.* Et quatenus hæc, tradit *Empiricus* cap. 6. Pyrrh. lib. I. Μὴ δογματίζειν

 λέγο-

λέγομεν καθ' ὃ δόγμα εἶναί φασι τινὲς τὴν τινὶ πράγματι τῶν κατὰ τοῖς ἐπιστήμαις ζητουμένων ἀδήλων συγκατατίθεται ὁ πυῤῥώνειος. 1. *Scepticum dogma non ponere eo ſenſu quo dogma nonnulli eſſe ajunt aſſenſum ad rem aliquam dubiam & incertam earum, de quibus in ſcientiis queritur & ambigitur.* Laertius addit: Et Scepticos illud τὸ μὴ ὁρίζειν tollere, dicentes; οὐδὲν ὁρίζομεν, ἐπεὶ ὥριζον ἄν. 1. *Nihil definimus, nam profectò definirent.* Quod ſic *Sextus*? οὐδὲ ἐν τῷ προφέρεσθαι περὶ τῶν ἀδήλων τὰς Σκεπτικὰς φωνὰς, οἷον τὴν οὐδὲν μᾶλλον, ἢ τὴν, οὐδὲν ὁρίζω ἢ τῶν τῶν ἄλλων. 1. Ne tum quidem dogmata ſtatuit, cum *voces Sceptica inſtitutionis pronunciat, ſcil. vel hanc, nihilo magis: aut illam. Nihil definio aut aliam aliquam.* His verbis dicitur etiam ante omnes uſus Pyrrho ap. *Gellium* l. cit. in hunc modum; οὐ μᾶλλον οὕτως ἔχει τόδε, ἢ ἐκείνως ἢ οὐδετέρως. Putat *Sextus* Scepticum dictas voces non ita ponere, quatenus protinus dici debeant, eſſe. Sed arbitrari eum, cum hæc præferuntur; *omnia ſunt falſa*, cum aliis etiam illa eſſe falſa, dici. item illa; *Nihil eſt verum:* Eodem modo & illa: *Nihilo magis*, cum aliis etiam illa dici *nihilo magis* eſſe & præterea unà cum aliis circumſcribi. Vid. & *Sene-*

cam

cam Ep. 89. F. & *Clem. Alex.* lib. 8. στρωμ. p. 777. Quæ huc pertinent, etiam habet *Diogenes*: λέγεται δὲ τὸ, οὐδὲν μᾶλλον καὶ θετικῶς, ὡς ὁμοίων τινῶν ὄντων. οἷον οὐδὲν μᾶλλον ὁ πειρατὴς κακός ἐστιν ἢ ὁ ψεύστης. 1. *Dicit enim nihil magis poſitive de quibuſdam quaſi ſimilia ſunt, ut, nihil magis Pirata malus eſt quam mendax.* Etiam negativè illa & ſimilia intelligi poſſe & per comparationem in ſequentibus explicat. & quod illa vox: *nihil magis* ſignificet τὸ μηδὲν ὁρίζειν ἀλλὰ ἀπροσθετεῖν. 1. *Nihil definire, verum hærere ambiguum.* Quod aliorum ſententiis recenſendis occupentur & quo fine, ſic latius tradit *Laertius* L. cit. προφερόμεθα δὲ (φασὶ) τὰς ἀποφάσεις εἰς μήνυσιν τῆς ἀπροσκλισίας. ὡς εἰ καὶ νεύσαντας τοῦτο, ἐνεδέχετο δηλῶσαι. Διὰ τῆς οὖν οὐδὲν ὁρίζομεν, φωνῆς τὸ τῆς ἀῤῥεψίας πάθος δηλοῦται. 1. *Sententias aliorum proferimus noſtræ infirmitatis indicium, perinde acſi annuentes hoc indicare poſſibile eſſet. Ex eo igitur quod voce nihil definimus, deſignat* ἀῤῥεψίας *morbum, quo neutram in partem ſententiam inclinet propenſius.* Sic ap. *Gellium* volunt, hominem non debere eſſe præcipitem & judicii *ſui prodigum. Cum omnium rerum fides veritaſque mixtis confuſiſque ſignis veri atque falſi inprenſibilis*

ſit. de Scepticorum vocibus qui plura velit, Legat S. Empir. lib. 1. Pyrrh. Hyp. cap. 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, &c. Præterea, quod ſuprà recitavimus, Scepticos ſenſibus fidem non habere, hoc etiam ſic tradit idem *Gellius* ubi: *Ac ne videre quoque planè quicquam, neque audire ſe putant, ſed ita pati afficique, quaſi videant vel audiant. Eaque ipſa, quæ affectiones iſtas in ſe efficiant qualia & cujuſmodi ſunt, cunctantur atque inſiſtunt*, & Poſtea: *Ex omnibus rebus proinde viſa fieri dicunt, quas* φαντασίας *appellant: non ut rerum ipſorum natura eſt, ſed affectio animi corpori ſue eſt eorum, ad quos ea viſa perveniunt: Itaque omnes omninò res, quæ ſenſus movent* τῶν πρός τι *eſſe dicunt. Id verbum ſignificat, nihil eſſe quicquam, quod ex ſe conſtat nec quod habeat vim propriam & naturam, ſed omnia prorſum ad aliquid referri. Taliaque videri eſſe, qualis ſit eorum ſpecies, dum videntur, qualiaque apud ſenſus noſtros, quo pervenerunt, creantur; non apud ſe inde profecti ſunt.* Et ſic dicit *Laertius* ipſum Pyrrhonem dixiſſe: ἐπὶ πάντων μηδὲν εἶναι τῇ ἀληθείᾳ. i. *In omnibus nihil verè eſſe.* & addit *Gellius*, Pyrrhonios dicere: *ne id quidem ullo pacto videri verum, quod nihil eſſe verum videatur.* De ſuprà dictis

dictis quid dicatur ap. *Euſebium* lib. 14. præp. eo. cap. 7. & ſeq videamus; οὓς δὲ αὐτοὺς ſc. Σκεπτικοὺς μηδὲν εἶναι τὸ παράπαν, μήτε γ᾽ ἐν αἰσθήσει μήτε ἐν λόγῳ καταληπτὸν ὁριζομένους, ἐπέχοντας δ᾽ ἐν πᾶσιν ὅπως ἀπήλεγχον οἱ ἀντιδοξάζοντες. Et ſequenti cap. ſub perſona Timonis, qui Pyrrhonis diſcipulus fuit. τὰ μὲν οὖν πράγματα φησὶ αὐτὸν ἀποφαίνειν ἐπίσης ἀδιάφορα καὶ ἀστήθμητα καὶ ἀνέγκριτα, διὰ τοῦτο μήτε τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν, μήτε τὰς δόξας ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι διὰ τοῦτο οὖν μηδὲ πιστεύειν αὐτοῖς δεῖν, ἀλλ᾽ ἀδοξάστους καὶ ἀκλινεῖς καὶ ἀκραδάντους εἶναι περὶ ἑνὸς ἑκάστου λέγοντα ὅτι ὁ μᾶλλόν ἐστιν ἢ οὐκ ἔστιν. ἢ καὶ ἔστι καὶ οὐκ ἔστιν.. Interim, Τὸ μὴ δογματίζειν, Scepticis etiam *Sextus* non eo ſenſu intelligi vult, quo dicunt nonnulli, *dogma* eſſe generaliter, aſſenſionem ad aliquam rem. Τοῖν γὰρ, inquit, κατὰ φαντασίαν κατηναγκασμένοις πάθεσιν συγκατατίθεται ὁ Σκεπτικός. i. *Nam illa iis quibus per phantaſiam cogitur affici, aſſentitur.* Exemplum quoque dat: οἷον οὐκ ἂν εἴποι θερμαινόμενος ἢ ψυχόμενος, ὅτι δοκῶ μὴ θερμαίνεσθαι ἢ ψύχεσθαι. i. *Cum caleſit aut frigeſit, nequaquam dixerit; Puto me non caleſieri aut frigeſieri.* Phyſiologiam etiam tractat Scepticus, ſed tantum quatenus rationibus aliæ contrariæ reſpondent

Digitized by Google

dent & quatenus infert ἀταραξίαν. Sic *Empiricus* cap 9. καὶ τὸν λογικὸν μέρ☉ καὶ τὸ ἠθικὸν τῆς λεγομένης φιλοσοφίας ἐπεχόμεθα. 1. *Et Logicam & Ethicam ejus quæ Philoſophia dicitur, partem tractamus.* Interim citra ea, quæ per phantaſiam percipiuntur, etiam res apparentes quærunt Sceptici & de iis dubitant, non ut apparentibus, ſed tantum de eo, quod de iis dicitur. Ἀλλὰ, *inquit Sextus* cap. XI. περὶ ἐκείνε ὃ λέγεται περὶ τῦ φαινομένε. Exemplo ſic declarat in ſeq.: φαίνεται ἡμῖν γλυκάζων τὸ μέλι τῦτο συγχωρῦμεν. γλυκαζόμεθα γὰρ αἰσθητικῶς. εἰ δὲ καὶ γλυκύ ἐστιν, ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ ζητῦμεν. 1. *Apparet nobis mel dulcare. dulcedinem n. ſenſu percipimus. Sed an dulce ſit, quod ad rationem & intelligentiam attinet, ambigimus.* Hic autem circa apparentia, ubi quæſtio movetur, non de iis fit, ſed ut dogmaticis Philoſophis ſtatuendi temeritas præcidatur.

CAP. V.

Criterium *Scepticum quid ſit & circa quæ verſetur & quomodo Philoſophus eo afficiatur. Quæ ἀταραξία, & μετελοπάθεια & ἐποχή. Qui ſint decem modi, quibus ad ἐποχὴν* Scepticam *pervenitur. Ubi quæ ἀγωγή, νόμ☉, ἔθ☉, μυθική, πίστις, δογματική, πρόληψις. Alii alios quoque modo addiderunt poſteà. Quot ſint modi, quibus* dog-

Digitized by Google

dogmaticos ſive αἰτιολογικῶς evertere ſtudent Sceptici.

Κριτήριον Scepticum eſt inſtrumentum ad judicandum, uti definit S. *Empiricus* lib. 1. Pyrrh. cap. XI. & ubi inquiritur de re an ſit, aut non ſit & ubi actiones vitæ communis judicantur. Eſt igitur id, quod apparet ſive Phantaſia. Ita ut quod tale aut tale apparet, in dubium non vocetur. Sed, ut ille, περὶ τοῦ εἰ τοιοῦτόν ἐστιν ὁποῖον φαίνεται, ζητεῖται. 1. *De hoc an tale ſit, quale apparet, ambigitur*. Præterea, quæ ad communem vitam pertinet, ut habenda. τοῖς φαινομένοις οὖν προσέχοντες κατὰ τὴν βιωτικὴν τήρησιν ἀδοξάστως βιοῦμεν. 1. *Apparentibus acquieſcentes ea quæ ad vitam communem pertinent obſervando opinatione omni Liberi vivimus.* Hæc vita comm. ipſi dicitur Spectare opera ſenſus & intellectus. Item paſſiones & appetitus, legumque ac morum conſuetudines. Præterea, proſpiciens Scepticus finem ſuum primò Philoſophaturus ad Phantaſias diſcernendas comprehendaſque deflectit, quærens, quæ veræ ſint quæ falſæ, ut peturbatione mentis careat, incidit in contrarias ſibi invicem rationes, quas cum dijudicare non poſſit, aſſenſum retinet & ſic forte imperturbatæ mentis ſtatus ſequitur

circa opinabilia. Quæ ubi intentius conſiderat, utpote vel bona vel mala, fieri poteſt ut in plures perturbationes incidat, tum ob novitatem, tum quod ſæpè immodicè efferatur mutationemque timens totus in hoc ſit, ne amittat ea, quæ ipſi videntur eſſe bona. In univerſum autem, ut *Empiricus* cap. 12. vult, in illis quidem, quæ ex opinatione pendent ἀταραξίαν dicimus finem eſſe Sceptici & in coactis μετριοπάθειαν. Nonnulli autem non ignobilium Scepticorum eis ἐποχὴν, quæ circa quæſtiones verſatur, addiderunt. Ad illam perturbationis vacuitatem ex aſſenſus retentione perveniebant, quam per mutuam rerum inter ſe oppoſitionem conquirebant. Cum apparentia apparentibus aut intellectualia intellectualibus opponebant: aut permutatim: Eadem turris procul tuenti apparet rotunda, prope ſpectanti quadrata eſt. Et cum, ei, qui ex cæleſtium ornatu & legibus infert eſſe providentiam, opponebant: bonos ſæpe adverſa uti fortuna, malos proſpera, &c. *Sextus* tradit decem modos (qui λόγοι & τύποι diverſis vocibus idem ſignificant) quibus ad τὴν ἐποχὴν perveniebant. Quorum *primus* (ut parvis lineis hæc tradamus) differen-

rentiam animalium reſpicit, quæ Phantaſiæ occurrunt, tum in eorum generatione, tum in differ. præcipuarum corporis cujuſque partium. Quæ ſingula & ſeq. perſequitur cap. 14. lib. 1. Pyrrh. Hyp. Ubi & contra dogmaticos illam quæſtionem: *an ratione utantur animalia, quæ vocantur irrationalia*, urget, allatis in adverſum Specioſis rationibus. v. *Laert. Secundus* modus Epoches ſpectat hominum diverſitatem, tum ratione corporis, tum ratione animi. Priori modo conſiderantur formæ & ἰδιοσυγκρισίαι. 1. *Eſt temperamenta.* Poſteriori modo Spectatur appetitio vel declinatio in voluntate & in odio. Ubi voluptas & odium in ſenſu verſari dicitur & Phantaſia, cum eadem alii appetunt, alii declinant. Ita ut dicendum ſit, non ſingulos eodem affici modo. Unde propter hominum varietatem neceſſum eſſe judicant adhibere ἐποχήν. v. *Laertium* & *Sext.* L. cit. *Tertius* modus verſatur in diverſitate organorum ſive ſenſuum tum ratione viſus diſcrepantis, tum ratione guſtus & aliorum ſenſuum. Qui in variis ſæpe variant, etiam de hoc vid. *Laertium. Quartus* eſt, qui παρὰ τὰς περιστάσεις vocatur. Quo nomine intelligimus

mus τὰς διαθέσεις vel habitus vel diſpoſitiones. Et ejus contemplatio dicitur conſiſtere in eo, quod ſecundum naturam aut quod præter naturam eſt. Scilicet in vigilia aut Somno, in ætatibus, in motu aut quiete, in odio aut amore, in inedia aut ſaturitate, in eo, ſi ebrii Sumus aut non poti. Item ἐν προδιαθέσεσι. 1. *Prædiſpoſitionibus* ſive *præhabitudinibus*, in confidentia aut metu, in mærore aut gaudio, &c. Sic ferè *Laertius* & *Sext.* *Quintus* eſt ex poſitionibus & intervallis & locis, cum eadem res vel rectè vel obliquè, vel propè vel è longinquo vel hoc aut illo loco lucido aut obſcuro aut aliter ſe habente poſita videatur alia atque alia. Hic *Laertio* eſt Septimus. *Sextus* fit ex admiſtionibus, quas præferunt corpora, quæ non ſola Spectantur, ut de rebus coloratis manifeſtum eſt, & de voce per varium aerem admiſſa & percuſſa & de odorabilibus & guſtabilibus, &c. v. *Laert.* cui hic eſt Oct. *Septimus* verſatur circa quantitates & σκευασίας vel συνθέσεις. 1. *Conſtitutiones & compoſitiones*, pro quibus aſſenſum ad affirmandum, quid certi de rerum natura cohibebant Sceptici. *Octavus* eſt ex relatione ad aliquid, ſecundum quem colligunt

eum

cum omnia ſint ad aliquid, de hoc, quænam ſint per ſe & ſecundum naturam aſſenſum retenturis. Hic eſſe ad aliquid Sextus ſumit pro apparere ad aliquid, idque dupliciter ſcilicet vel apparens ad *judicans* πρὸς τὸ κρῖνον. Vel ad ea quæ ſimul in contemplationem veniunt πρὸς τὰ συνθεωρούμενα: ut dextra ad ſiniſtrum, &c. Plura vid. apud *Empiricum* l. 1. & *Laertium*, in Pyrrh. qui hunc modum decimum facit. *Nonus* dicitur eſſe ex crebrò aut rarò contingentibus. Ut cum Sol continuo apparens, licet obſtrupeſaciendi vim habeat, tamen Cometa rarò comparens à Diis ad aliquid portendendum inſtitutus eſt. Et hoc idem notat & numero & re *Laertius*, &c. *Decimus* Modus ad moralia Spectat, qui eſt ex inſtitutis conſuetudinibus & legibus fabuloſiſque perſuaſionibus ac dogmaticis opinionibus. Ubi Inſtitutum ἀγωγὴ dicitur electio vitæ aut alicujus rei, quæ apud unum aut multos fit. Νομος 1. *Lex.* v. pactum ſcriptum (ἔγγραφος συνθήκη) apud Reip. moderatores, quod qui tranſgreditur, punitur. Ἔθος ſive συνήθεια 1. *Conſuetudo.* 1. *Communi multorum aſſenſu rei alicujus comprobatio.* Μυθικὴ πίστις. 1. *Fabuloſa perſuaſio eſt fictarum rerum &*

quæ

quæ nunquam fuerunt, approbatio. Δογματικὴ ὑπόληψις. 1. *Dogmatica opinio eſt approbatio alicujus rei, quæ conſideratione aut aliqua demonſtratione confirmari videtur.* Horum unumquodque Sceptici aliquando ſibi ipſi, aliquando aliorum unicuique opponunt. Quæ latius ſingula *Sextus* perſequitur in ſeq. Hic decimus modus *Laertio* eſt quintus, qui alia quædam præter hæc complectens videri poterit. Quomodo Sceptici poſteriores inſuper alios quinque ἐποχῆς modos excogitarint, ſic tradit *Sext. Empericus* lib. 1. Pyrrh. Hyp. cap. xv. Οἱ δὲ νεώτεροι Σκεπτικοὶ παραδιδόασι τρόπους τῆς ἐποχῆς πέντε τούσδε. Πρῶτον τὸν ἀπὸ τῆς διαφωνίας. Δεύτερον δὲ εἰς ἄπειρον ἐκβάλλοντα. Τρίτον τὸν ἀπὸ τοῦ πρός τι. Τέταρτον τὸν ὑποθετικόν. Πέμπτον τὸν διάλληλον. 1. *Primum, qui à diffidentia: Secundum, qui in infinitum rejicit: Tertium, qui eſt à relatione ad aliquid: Quartum Hypotheticum: Quintum dallelum.* De quibus plura legi poſſunt l. cit. De iis etiam vid. *Laertium* lib. 9. in vit. Pyrrh. qui illos ibi Agrippæ cujuſdam eſſe inventum addit cap. 15. duos alios Epoches modos tradunt, ubi, cum quicquid comprehenditur aut ex ſe aut ex alio comprehenditur, *dubitationem*

de

de rebus omnibus inducere videntur Sceptici. De quibus idem cap. 16. Tradit quoque *Sextus* cap. 17. Authoritate *Oneſidemi* octo modos, quibus illi Dogmaticos ſive ἀντιλογικοὺς evertere ſtudent. Horum *Primus* eſt, ſecundum quem ἀπολογίας genus, quod in rebus non apparentibus verſatur, non habet confeſſam ex apparentibus approbationem. *Secundus*, juxtà quem, cum magna ſit ſæpe in varias partes inclinandi occaſio, adeo ut multis modis poſſit rei ratio, cujus quæſtio agitur, afferri, uno tantum modo nonnulli rationem afferunt. *Tertius*, quæ eorum, quæ ordinatè fiunt rationes reddunt, quæ nullum ordinem oſtendunt. *Quarto* accipientes apparentia, ut fiunt, etiam non apparentia putant ſe, ut fiant, comprehendiſſe. Cum ea quæ non apparent eodem modo fortaſſe efficiantur, quo apparentia, fortaſſe etiam non eodem modo, ſed quædam peculiari. *Quintum* faciunt, ſecundum quem omnes fermè ſecundum proprias elementorum ſuppoſitiones, non autem ſecundum communes & paſſim receptas diſputandi vias rationes reddunt. *Sextum*, juxtà quem ſæpe, quæ facile deprehendi poſſunt, in ſuis ſuppoſitionibus ſumunt:

munt: iis autem repugnantia, licet æquè ſint probabilia, prætermittunt. *Septimo* ſæpe reddunt rationes, quæ non modò apparentibus, ſed etiam propriis eorum ſuppoſitionibus repugnant: *Octavo*, cum ſæpe æquè dubia ſint ea, quæ apparere videntur, atque ea de quibus quæſtio eſt, ſententiam ſuam de dubiis ex æquè dubiis aſtruunt. Sed fortè quinque ex iis epoches modi hic ſufficiunt, ut ille vult.

Cap. VI.

Quomodo Sceptici Philoſophiam Dogmaticorum *oppugnent. Ubi de* Criterio veritatis *& quid ſit* comprehendere. Judicii ſuſpenſio. Senſus fallere. *aliquid natura* verum *eſſe. & de ſigno ut dubitant* Scept. *Item de* demonſtratione, Syllogiſmo definitione, diviſione *totius in* partes & Species, *& hujus* in particularia. *Item de* accidentibus Sophiſmatis & amphiboliis.

Contra Dogmaticos acturus *Empiricus* & unamquamque tum rationalis, tum naturalis, tum moralis Philoſophiæ partem oppugnaturus, prius quærit lib. 2. cap. 1. Hyp Pyrrh. *An Scepticus poſſit aliquid inquirere in ea, quæ à dogmaticis dicuntur.* Objicientibus, aut comprehendit Scepticus, quæ à dogmaticis dicuntur aut non. Et ſiquidem comprehendit, quomodo

modo dubitet de iis, quæ comprehendiſſe ſe dicit? ſi non comprehendit, ac dicere de iis novit, quæ non comprehendit, & ita minus novit unumquodque eorum, quæ à Dogmaticis dicuntur, & inquirere non poterit adverſus eos de iis, quæ non novit. Reſpondet, *Comprehendere* (τὸ καταλαμβάνειν) aliquando ſumi ſimpliciter pro *intelligere*, nihil de exiſtentia eorum, de quibus diſſerimus, affirmando: aliquando pro *intelligere* ſimul eorum exiſtentiam, de quibus diſputamus, ponendo. Addit deinde: ει μὲν γὰρ καταλαμβάνειν εἶναι λέγουσι ἐν τῷ λόγῳ τὸ καταληπτικῇ φαντασίᾳ συγκατατίθεσθαι, τῆς καταληπτικῆς φαντασίας οὔσης ἀπὸ ὑπάρχοντος κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον ἐναπομεμαγμένης καὶ ἀναπεσφραγισμένης, οἷα οὐκ ἂν γένοιτο ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος. οὐδὲ αὐτοὶ βουλήσονται τάχα μὴ δύνασθαι ζητεῖν περὶ ἐκείνων ἃ μὴ κατειλήφασιν οὗτοι. 1. *Si n. comprehendere vocant in ſermone ſive ratione comprehenſivæ phantaſiæ aſſentiri: cum Phantaſia comprehenſiva ſit ab exiſtente ſecundum ipſum exiſtens impreſſa & intus obſignata, qualis quidem eſſe non poſſit à non exiſtente: ne ipſi quidem volent fortaſſe non poſſe de iis quærere, quæ non percipiunt.* Exemplo quoque hoc confirmat

ſc: cum Stoicus adverſus Epicureum quæſtionem movet dicentem; diviſam eſſe ſubſtantiam aut Deum non providere iis, quæ ſunt in mundo, aut voluptatem eſſe bonum: Quærit, utrum comprehendat ille, an non? Et ſi comprehendit, exiſtere ipſa dicens, funditus evertet Stoicam diſciplinam: ſi non comprehendit, non poteſt quicquam adverſus ea adferre. Et ſtabilietur, inquit, Sceptica Philoſophia, ſi hoc concedatur: non poſſe quærere quenquam de eo, quod non ita comprehenſum fuerit. Qui enim de re incerta pronunciat & dogma ponit aut re comprehenſa aut non comprehenſa, de ea pronunciare ſe dicet. Nec ab intelligendi facultate excluditur *Scepticus* juxta eundem, eâ, quæ ipſi fit ab iis, quæ paſſibiliter ipſi obverſantur ortu ipſo apparentia: neque neceſſario eorum, quæ ſub intellectum cadunt, exiſtentiam inducit. Unde etiam *Ephecticus* ſive quærat ſive intellectus facultate utatur, in Sceptico inſtituto dicitur permanere. De *Criterio* veritatis, quod rationale eſt, Sive inſtrumento ad judicandum de veritate *Sextus* lib. 2. cap 4. diſſerit, an ſit; Sed ἐπέχει. & inquirendum judicat, quod vel eſt, à quo, per quod

quod & ſecundum quod. Ex. Gr. à quo homo, per quod ſenſus aut intellectus, ſecundum quod applicatio Phantaſiæ, ſecundum quam homo aggreditur dijudicare per unum aliquod ex ante dictis. *Amplius*: De *Primo*; homo mihi videtur ex iis, quæ à Dogmaticis dicuntur non ſolum comprehenſiva facultate, ſed etiam intellectiva carere. Audimus enim apud Platonem *Socratem* apertè fatentem, ſe neſcire, an ſit homo, an aliud quidpiam. & differunt Philoſophi in ejus notione, &c. Quibus plura alia ſubtexit *S. Empiricus* cap. 5. Deinde de *Secundo*; qui juxtà Dogmaticos; homo eſt id, à quo judicantur res. ſed is aliud nihil habere poteſt, per quod judicare queat, quàm ſenſum & intellectum, ut oſtendere conatur Author cap. 6. Nec ſolum ſenſum judicare poteſt nec per ſolum intellectum, neque per utrumque ſimul. v. plura in ſeq. De *tertio*. i.e. *Criterio*, ſecundum quod, agit cap. 7. Illud, inquit, primum dicere de eo licet, Phantaſiam nos imaginari non poſſe. Dicunt enim *Phantaſiam* eſſe impreſſionem in Hegemonico. Cum igitur anima & hegemonicum Spiritus ſint, aut tenujus quoddam Spiritu (ut ajunt,) non poterit quiſquam im-

preſſionem in ipſo imaginari, nec per prominentiam, neque per depreſſionem in profundum, ut in ſigillis videmus; nec per eam, quæ miraculoſè configitur, *Heteræoticam*. Quæ poſteà ſatius deducit dicto loco. Itaque hic dicendum eſt, quod habet *Laertius* in vita Pyrrhonis lib. 9. Sceptici ἀνῄρουν πᾶν κριτήριον. i. *Omne judicium tollebant*. Ubi quoque de iis latius agit & alia quadam via.. Quorum & ſequens addendum eſt: αἱ δὲ αἰσθήσεις ψεύδονται, ὁ δὲ λόγος διάφωνος, ἡ δὲ καταληπτικὴ φαντασία ὑπὸ νοῦ κρίνεται καὶ ὁ νοῦς ποικίλως τρέπεται, ἄγνωστον οὖν ἐστι τὸ κριτήριον καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀλήθεια. i. *Senſus autem falluntur mentiunturque, ratio autem diſcordat, perceptibiliſque. Phantaſia ab animo judicatur, animuſque ipſe variis motibus circumagitur. Hac ergo ratione ignotum eſt judicium ac per id veritas quoque ignoratur*. v. *Euſeb.* lib. 14. cap. 8. Præterea *Sextus* etiam quærit, *an aliquid natura ſit verum* cap. 9. lib. 2. Pyrrh. Hypoth. & tandem dicit: εἰ οὖν μήτε τὰ φαινόμενα ἐστὶν ἀληθῆ, μήτε ἄδηλα μόνα, μήτε τινὰ μὲν φαινόμενα, τινὰ δὲ ἄδηλα, οὐδέν ἐστιν ἀληθές. i. *Si igitur nec apparentia vera ſint neque incerta ſola nec quæpiam ex apparentibus, quæpiam ex incertis, nihil eſt ve-*

verum. *Signum* quomodo negent *Sceptici*, diſcimus è *Laertio* l. cit. σημεῖόν τε οὐκ εἶναι. εἰ γὰρ ἐστι (φασὶ) σημεῖον, ἤτοι αἰθητόν ἐστιν ἢ νοητόν. Αἰθητὸν μὲν οἴω οὐκ ἔστιν. ἐπεὶ τὸ αἰθητόν, κοινόν ἐστι. τὸ δὲ σημεῖον, ἴδιον. καὶ τὸ μὲν αἰθητόν, κατὰ διαφοράς. τὸ δὲ σημεῖον τῶν πρός τι. νοητὸν δὲ οὐκ ἔστιν. ἐπεὶ εἰ ἔστι νοητὸν ἤτοι φαινόμενόν ἐστι φαινομένου ἢ ἀφανὲς ἀφανοῦς ἢ ἀφανὲς φαινομένου ἢ φαινόμενον ἀφανοῦς. οὐδὲν δὲ τούτων ἐστὶν, οὐκ ἄρα ἐστὶ σημεῖον. 1. *Signum item eſſe negant. Nam ſiquidem ſignum eſt, inquiunt, aut ſenſibile eſſe neceſſe eſt aut intelligibile. At ſenſibile non eſt: nam ſenſibile commune: ſignum v. proprium eſt. Ac ſenſibile ſecundum quidem differentiam, ſignum v. eorum, quæ ad aliquid dicuntur, eſt. Intelligile itidem non eſt. Quoniam ſi eſt intelligibile aut apparens erit ex eo, quod videtur, aut non apparens ex eo, quod non videtur, aut non videtur ex eo quod apparet aut videtur ex eo quod non apparet; Nihil autem horum eſt, non igitur ſignum. Sextus Pyrrh.* cap. x. lib. 2. Ex eo, quod quædam res ſint certæ, quædam incertæ, excludere ſignum nititur & porro an ſignum judicatorium dari poſſit ſeq. cap. quærit. Etiam de *demonſtratione* agentes aſſenſum retinent *Sceptici.* de quo vid. *Laertium* l. cit. &

Digitized by Google

Empiric. lib. 2 Pyrrh. c. 12. & ſeq. ubi rationum συνακτικῶν i. *Colligendi vim habentium* alias faciunt veras, alias non. Illarum alias demonſtratorias, alias quoque non tales. Quarum iterum illæ per certa dicuntur colligere incertum. è quibus aliæ ἐφοδευτικῶς eos ducunt per ſumptiones ad concluſionem, i. quæ ex fide & memoria pendere dicuntur. Sic ut concluſioni aſſentiantur, non tam propter ſumptionum neceſſitatem, quàm quod credatur pronuncianti. Aliæ non ſolum ἐφοδευτικῶς, ſed etiam ἐκκαλυπτικῶς i. *Declarativè* eos ducere ad concluſionem dicuntur, ſic ut probatio incertam adhuc relinquat concluſionem. Quomodo tollatur ipſa demonſtratio dogmatica apud Scepticos, ſic *Laertius* docet in hunc fere ſenſum: Omnis demonſtratio aut ex demonſtratis rebus conſtat aut ex non demonſtratis. Si ex demonſtr. Igitur & illa demonſtratione egebunt. Atque ita in infinitum. Sin v. ex non demonſtratis, ſi omnia, ſi quædam, ſi unum etiam ſolum diſſideat, totum demonſtratione carebit. v. plura in ſeq. & hic & apud *Sextum.* Iiſdem, quibus demonſtrationem, & aliis rationibus etiam ſyllogiſmos eliminant, ut idem *S. Emp.* lib. cit.

Digitized by Google

cit. cap. 14. & 15. oſtendit. Et quo incertiora inducant etiam ipſas definitiones jugulant, ut legere eſt ap. eundem cap. ſeq. præcipuè, cum Dogmatici ᾗ, ſic ait, ϖρὸς κατάληψιν ἢ ὡς ϖρὸς διδασκαλίαν ἐν πᾶσι ἀποδεικνύουσι τοὺς ὅρους ἀναγκαίους. 1. *Aut ad comprehenſionem, aut ad docendi Methodum in omnibus neceßarias eſſe definitiones oſtendunt.* Addit: ἐὰν οὖν ὑπομνήσωμεν ὅτι ϖρὸς οὐδέτερον τούτων χρησιμεύουσι, περιτρέψομεν οἶμαι πᾶσαν τὴν γεγεννημένην περὶ αὐτῶν παρὰ Δογματικοῖς ματαιοπονίαν. 1. *Si igitur docuimus ad neutram horum utiles eſſe, evertemus meo quidem judicio omnem vanum circa has Dogmaticorum laborem.* Cujus ſumma huc tendit: ſi is, qui ignorat id quod definitur, non poteſt id quod ipſi eſt incognitum definire: At is qui cognoſcit & poſteà definit, non comprehendit ex definitione id quod definitur; ſed ad id jam comprehenſum ſuperaddit definitionem, non erit ad comprehenſionem rerum neceſſaria definitio. & ſic, ſi omnia definiri vellemus, omnino nihil definiemus, eò quod in infinitum prolaberemur. Etiam, ſi aliqua abſque definitionibus comprehendantur, definitiones ad comprehenſionem non erunt neceſſariæ, &

ratio erit nulla, cur ſic & cætera non comprehendantur. Et; aut omnino nihil deſiniendum propter progreſſionem in infinitum, aut non neceſſarias proferemus deſinitiones & ita nihil ad docendum conferent. Cum, qui docere debet, cognovit citra definitiones, etiam, qui diſcunt, ſine iis doceri poterunt. Prætereà, ex iis quæ definiuntur, dijudicant definitiones, ajuntque vitioſas eſſe eas, quæ aliquid complectuntur eorum, quæ non inſunt deſinitis aut omnibus aut aliquibus, & ita deinceps. Contra *diviſionem* nominis in ſignificata, totius in partes, generis in ſpecies, ſpeciei in particularia etiam ſe erigunt iidem *Pyrrhonii.* Quoad *primum*; vellicant ſcientiæ diviſionem in natura & poſitione talem, ap. *Sext.* lib. 2. cap. 18. &c. Quoad *ſecundum:* exempl. eſt in diviſione *numeri denarii* in unitates, à quo, ſi toties unitas auferatur, non amplius manebit denarius, ſed minor atque alius, & ita ſequentium ablatio non erit à decade, &c. Apud eundem cap. 19. Quoad *tertium*, &c. dicunt, Ubi Dogmatici genera & ſpecies velint eſſe noemata, eadem valere hic contra eos, quæ à Scepticis proferuntur adverſus hegemonicum
&

& Phantaſiam. Præterea, ſi illis propriam ſubſiſtentiam tribuant Dogmatici, ſic inſurgunt in eos Sceptici: ſi genera ſunt, aut tot ſunt, quot ſunt ſpecies; aut fieri poteſt, ut communis omnibus, quæ ejus ſpecies eſſe dicuntur, ſit ſpecies, ſcilicet *genus*. Si ergo tot ſunt genera quot ſunt ſpecies; non jam fuerit commune genus, quod in ipſas dividatur: At ſi unicum eſſe dicatur genus in omnibus ſpeciebus; Unaquæque illius ſpecies, aut ejus totius particeps eſt, aut partis ejus. Sed *totius* nequaquam. Cum ſemper pars minor toto & impoſſibile ſit, ut, cum unum quoddam exiſtat, in alio & alio eodem tempore contineatur. ſin *partem*, primùm quidem non conſequitur ſpeciem genus totum, ut volunt Dogmatici. Nec homo erit animal, tantum pars animalis, ſcilicet ſubſtantia; neque animata neque ſenſitiva. quibus *addunt:* omnes ſpecies aut dicentur participes eſſe ejuſdem partis generis ſui, aut aliûs atque aliûs. Sed ejuſdem impoſſibile eſt. ſi v. alius atque aliûs, nec ſimiles inter ſe erunt ſpecies ſecundum genus, quod illi negant, & infinitum erit genus unumquodque in infinitas ſciſſum non ſolum ſpecies, ſed & particularia, in

Digitized by Google

quibus cum ſpeciebus ſpectantur. Quod ſi unaquæque ſpecies neque totius generis particeps eſt neque partis ejus, dici non poterit, unum eſſe genus in omnibus ſuis ſpeciebus, in quas dividatur. Omitto ea, quæ inſuper *Sextus* cap. 20. longè plura contra hæc profert. vid. prætereà, quæ apud eundem cap. 21, & 22, & 23. contra *communia accidentia* & *Sophiſmata* & *Amphibolias* objecta occurrunt. Atque hæc Philoſophiæ Dogmaticorum partem rationalem ſpectant. Videamus jam paucis, quæ adverſus naturalem habent Sceptici & moralem.

CAP. VII.

De Deo *ut dubitarunt* Sceptici, *item de* cauſis, principiis *corporum naturalium. Quid contra* motum *Localem adtulerint. In Morali Philoſophia quid in dubium vocaverint. Vbi* turpis *&* honeſti *ſive boni & mali & indifferentium*, remotio. *Item* actus *ſecundum* vitam. Diſciplinas *uti abſtulerint Sceptici.*

DE *Deo* cum Sceptici inquirunt, illud præfari ſolent, quod *Emp*. lib. 3. Pyrrh. Hyp. cap. 1. exhibet in hunc modum: ὅτι τῷ μὲν βίῳ κατακολουθοῦντες ἀδοξάστως φαμὲν εἶναι θεοὺς, καὶ σέβομεν θεοὺς καὶ προνοεῖν αὐτοὺς φαμέν. i. *Nos vitam communem ſequentes*, *nulli*

nulli autem opinioni adhærentes, dicimus eſſe Deos & colimus Deos & providentiam illis attribuimus. Sed cum inquirunt, quid dogmaticorum argumenta pro Deo demonſtrando valeant, ob oculos ponunt. Ideo ſic ille; πρὸς δὲ τὴν προπέτειαν τῶν Δογματικῶν τάδε λέγομεν. 1. *Adverſus dogmaticorum temeritatem hæc dicimus.* Eorum ſummam ſic exhibemus. Earum rerum quas intellectu percipimus ſubſtantiam imaginari debemus, quod aut *corpora* ſunt aut *incorporea* aut *formæ.* Deinde, quod intellectu percipitur, *alicubi* percipitur. Quum igitur è Dogmaticis alii *Deum* dicant eſſe corpus, alii incorporeum: Et alii quidem ſumma forma præditum, alii minimè: & alii, in loco eſſe; alii, in loco non eſſe: & eorum, qui in loco eum eſſe ajunt, alii intra mundum; alii extra eum collocant. Quomodo poterit Deus intellectu percipi, ſi neque ſubſtantia ejus habeatur, de qua conſtet, neque forma, neque locus in quo ſit? Prius illi fatentur & aſſentiuntur, talem eſſe Deum; deinde ipſum deformantes, jubent eum intellectu percipi. Ergo Sceptici hinc inferunt; ſe à Dogmaticis, quamdiu indeciſa inter eos eſt lis quoad dicta, non habere quid certi de

de Deo. Sed ſi aliquis *incorruptibile* & *beatum* imaginetur, Regerunt illi; quomodo poterunt accidentia aut attributa dari ei rei, de cujus natura nil explorati eſt? accedit, quod dicere nondum poterit, quid ſit beatum: an, quod agit ſecundum virtutem & providet iis, quæ ſubjecta ſunt. An quod in nulla ratione verſatur neque ipſum ullum negotium habet neque alteri exhibet. Inter hæc rurſus mota controverſia, impervestigabile adhuc manet, quid *beatum* illud, & quid *Deus* ſit. Addunt: quodſi etiam intellectu Deus percipiatur; aſſenſus retinendus eſt, an ſit nec ne. cum aliàs à Dogmaticis penderent Sceptici. Et ſi ex ſe ipſo in ſenſus noſtros, inquiunt, caderet Deus, conveniſſet inter dogmaticos de hiſce, quis ſit & qualis & ubi. Sed controverſa hæc ſunt. Ergo demonſtratione hic opus. Qua, qui affirmat *Deum eſſe*, hoc facit aut per manifeſtum, aut per incertum. Non priori modo. Nam ſi certum fuerit id, quod demonſtrat *eſſe Deum*: Quia quod demonſtratur id demonſtrans intelligentia percipit, ideo etiam comprehenditur ſimul cum eo, certum etiam erit hoc: *Deum eſſe*. Sed non eſt hoc certum, ergo non ſit de-

demonſtratio per certum. Sed etiam nec, inquiunt, per incertum. Nam incertum illud opus habet demonſtratione, quæ fiat per certum, & ſic fiet certum, quod non obtinet. Nec quæ fiat per incertum, ne progreſſus in infinitum contingat. Ergo non poteſt ex alio demonſtrari, *Deum eſſe*. Quod ſi ex ſe ipſo eſt certum, neque ex alio demonſtratur, non poterit comprehendi, an ſit *Deus*. Alia argumenta deſumpta à providentia urgentur contra eoſdem dogmat. quæ ibid. vide. Etiam contra *Cauſas* præliantur Sceptici. Dicunt quidem, veriſimile eſſe, quod ſit cauſa, ſed etiam veriſimiliter loqui, qui aliquid alicujus cauſam eſſe negant. Et quidem proferunt ſeq. ſc. Cauſam non eſſe neque eam imaginari quenquam poſſe, priuſquam effectum ejus comprehenderit. Et ne ipſum quidem effectum cauſæ, ut effectum ejus eſſe diſcat, niſi prius cauſam effectus comprehenderit. Et cum mutuò alterum alterius confirmatione egeat, utrum prius imaginari illum oporteat, equidem dubitat. & ita, inquiunt, nec eſſe alius cauſam, dicere poterimus. Plura vid. ap. *Sextum* lib. 3. cap. 3. Pyrrh. & *Laertium* in vit. Pyrrh. Adverſus *Principia materialia* hæc habent: ſcil.

Ea

Ea eſſe incomprehenſibilia dicunt è controverſia, quæ de iis eſt inter dogmaticos, ubi alius vult ea eſſe terram, ut *Pherecydes*; alius aquam ut *Thales*: alius infinitum, ut *Anaximander*: alias aerem: ut *Diogenes Apollon*. & *Anaximenes*: alius ignem, ut *Hippaſius* Met: alius terram & aquam, ut *Xenophanes Coloph*. Alius ignem & aerem, ut *Oenopidis Chius*: alius ignem & aquam, ut *Hippon*. *Rheginus*: alius ignem, aquam & terram, ut *Onomacritus*: alius ignem, aerem, aquam & terram, ut *Empedocles*, & *Ariſtoteles* aliique: alii atomos, ut *Democritus*, & *Epicurus*. Alius homoiomerias, ut *Anaxagoras Clazomenius*. Alius minima & innumerabilia corpora, ut *Diodorus Cronus*. Alii incompoſitas moles, ut *Heraclides Ponticus* & *Aſclepiades Bithynus*. Alius Numeros, ut *Pythagoras*; alii extremitates corporum, ut *Mathematici*, alius qualitates, ut *Straton* Phyſicus &c. In tanta ſententiarum diverſitate, inquiunt, aut omnibus aſſentiemur aut aliquibus, non omnibus citra contradictionem. Si aliquibus; hoc facit ſimpliciter, ut ſine demonſtratione, aut cum demonſtratione. Non prius, cum hoc eſſet ἀφιλόσοφον. Sin poſterius, vera debebit eſſe demonſtratio. Sed vera

eſſe

eſſe non poterit, niſi verum judicium ejus fuerit. Verum autem κειτήειον per demonſtrationem judicatam oſtenditur. Cum demonſtratio ſemper egeat criterio demonſtrato, criterium demonſtratione judicata. Et ſi ſemper criterium criterio judicetur, & demonſtratio demonſtratione demonſtretur, ad Infinitum procedetur. Ergo, ajunt, cum nec omnibus nec aliquibus opinionibus de elementis aſſentiri poſſimus, aſſenſus neceſſario retinendus. vid. hæc ap. *Sextum* lib. 3. cap. 4. Et quærens ſeq. cap. an corpora ſint comprehenſibilia, etiam ἐπέχειν malit, propter oblatas dubitationes. Sicut & de craſi elementorum, cujus non unam dicit eſſe apud Dogmaticos opinionem, cap. 6. contra *motum* Localem etiam ſua dubia inferunt Sceptici apud eundem cap. 8. Ubi de motu refert tres diſcrepantes ſententias eorum. *Bias* & aliqui alii Philoſophi eſſe motum dicuntur ſtatuiſſe: *Parmenides* v. *Meliſſus* & alii eundem negare. Et Sceptici, non magis eſſe motum, quam non eſſe. Quantum ad apparentia quædam, videri eſſe motum, ſed quatenus quis Philoſophicam rationem ſequatur, non eſſe. Contra priores duas opiniones quæ proferunt non

non magni momenti, vide ibid. Quæ habent contra augmentationem & diminutionem, ablationem & additionem, tranſpoſitionem, totum & partem, naturalemque mutationem, generationem & corruptionem; quietem, locum, tempus & numerum, vid. apud dictum S. Empiricum à cap. 9. ad 19. lib. 3. Pyrrh. vid. etiam *Laertium* de quibuſdam in vit. Pyrrh. Contra Ethicam etiam ſe Sceptici erigunt, inque illa ſuam ἐποχὴν locum habere contendunt. Hujus inſtituti ut aliquid nobis conſtet, per ſumma capita ibimus. ut tantum illa hic reſpiciamus, quæ de bonorum & malorum & indifferentium exiſtentia illi inquirunt, &c. Refert *Laertius*, quid Pyrrho de his ſenſerit: οὐδὲν, inquit, ἔφασκεν οὔτε καλὸν, οὔτε αἰχρὸν, οὔτε δίκαιον οὔτε ἄδικον. 1. *Negabat n. quicquam turpe eſſe aut honeſtum, juſtum vel injuſtum.* Modum autem, quo Sceptici volunt nihil natura bonum aut malum eſſe in ſeq. ſic idem tradit. Φύσει τε inquit, μὴ εἶναι ἀγαθὸν ἢ κακόν. εἰ γὰρ τί ἐστι φύσει ἀγαθὸν καὶ κακόν, πᾶσιν ὀφείλει ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπάρχειν. ὥσπερ ἡ χιὼν πᾶσι ψυχρόν. κοινὸν δὲ οὐδὲν πάντων ἀγαθὸν ἢ κακόν ἐστιν. οὐκ ἄρα ἐστὶ φύσει ἀγαθὸν ἢ κακόν. 1. *Natura quoque bonum aliquod aut malum eſſe,*

eſſe, ita negant. Si quid, agunt, natura bonum aut malum eſt, illud omnibus bonum aut malum eſſe debet. Sicut & nix omnibus æquè frigida eſt. Nullum eſt autem bonum aut malum, quod ſit commune omnium; non igitur eſt natura bonum aut malum. Pergit ille: ἤτοι γὰρ πᾶν τὸ ὑπό τινος δοξαζόμενον ῥητέον ἀγαθὸν ἢ οὐ πᾶν. καὶ πᾶν μὲν οὐ ῥητέον, ἐπεὶ τὸ αὐτὸ ὑφ' οὗ μὲν δοξάζεται ἀγαθὸν, ὡς ἡ ἡδονὴ ὑπὸ Ἐπικούρου· ὑφ' οὗ δὲ κακὸν, ὑπὸ Ἀντισθένους. συμβήσεται τοίνυν τὸ αὐτὸ, ἀγαθόν τε εἶναι καὶ κακόν. εἰ δ' οὐ πᾶν λέγοιμεν τὸ ὑπό τινος δοξαζόμενον ἀγαθὸν, δεήσει ἡμᾶς διακρίνειν τὰς δόξας. ὅπερ οὐκ ἐνδεχόμενόν ἐστι, διὰ τὴν ἰσοσθένειαν τῶν λόγων. 1. *Aut n. omne quod à quoquam exiſtimatur bonum dicendum eſt aut contra. At omne dicendùm non eſt: namque idem ab aliquo putatur bonum, ſicut voluptas ab Epicuro ab aliquo è converſo malum ſcilicet ab Antiſthene. Contingit igitur id quod fieri non poteſt, idem & bonum eſſe & malum. Quod ſi non omne, quod ab aliquo putatur, bonum dixerimus, neceſſe erit nos diſcernere opiniones. Quod per parem rationum vim poſſibile non eſt.* Concludit: ἄγνωστον οὖν φύσει ἀγαθόν. Vide etiam de his ap. *Sextum* lib. 3. cap. 23. Pyrrh. hypoth. Ubi etiam de indifferenti & alias rariones

Digitized by Google

in contrarium profert. Adde quoque cap. 24. quo loco & tradit, quæ ſit ea, quæ dicitur ars circa vitam, eamque cap. 25, ut judicatur verſari debere circa bonorum, malorum & indifferentium conſiderationem, dari poſſe negat. & ſeq. cap. duobus, neque hominibus eam artem quæ eſt ſecundum naturam, indi, neque eos doceri. Quomodo diſciplinas abſtulerint Scceptici, ita brevibus exhibet *Laertius* in Pyrrhone: εἴτε (φασὶ) διδάσκεταί τι ἤτοι τὸ ὂν τὸ εἶναι διδάσκεται. ἢ τὸ μὴ ὂν, τῷ μὴ εἶναι. οὔτε δὲ τὸ εἶναι διδάσκεται. (ἡ γὰρ τῶν ὄντων φύσις πᾶσι φαίνεται καὶ γινώσκεται) οὔτε τὸ μὴ ὂν, τῷ μὴ ὄντι. (τῷ γὰρ μὴ ὄντι οὐδὲν συμβέβηκεν) ὥστε οὔτε τὸ διδάσκεσθαι. I. *Si quid, ajebant, docetur, ſive quod eſt eo ipſo quod eſt, ſive quod non eſt, docetur. Neque verò quod eſt, eo ipſo quod eſt, docetur. Namque natura omnium, quæ ſunt, omnibus patet, atque cognoſcitur id, quod non eſt. Ei quod non eſt, nihil contingit, ita ne doctrina quidem.* vid. *Sext.* in princip. advſ. Math. cap. 1. Qui etiam quærit ejuſdem lib. cap. 28. An ſit aliquid quod doceatur. & negat, quod cum nec falſum nec verum ſit exiſtens, non poſſit doceri, & ea de quibus dubitatur, etiam doceri non poſſint. Adde

ex

ex ipſo, quod res quæ docetur; aut apparens ſit aut incerta. Quæ autem apparet res, non docetur, cum omnibus attendentibus apparet. Sed ſi incerta, cum ea ob indijudicabilem de iis controverſiam incomprehenſibilis ſit res, non poterit doceri. Præterea ſic illi: id quod docetur aut corpus eſt aut incorporeum. Utrumque autem eorum ſive apparens ſit ſive incertum doceri non poteſt ſecundum ſuprà datam rationem. Plura vid. in ſeq. & eundem contra Mathematicos in princip. cap. 2. Etiam an ſit docens & diſcens *Hypoth. Pyrrh.* lib. 3. cap. 29. & contra Math. princip. cap. 4. item, an ſit diſcendi modus cap. 30. *Pyrrh. hyp.* lib. cit. atque hæc ſufficiant de Philoſophia *Sceptica*. Aſcendamus jam ad tempora Socratis, quem & Philoſophandi ejus rationem porrò intueamur.

CAP. VIII.

Socrates quis, quando vixit, cujus diſcipulus. Etiam *militaſſe* fertur. Ille naturâ *tardus* ad diſcendum, ſed per Philoſophiam correctus. Inde & *ingenioſus* factus & ejus *diſputandi ingenium*. Ejus animi *magnitudo*, *modeſtia*, *patientia*, *continentia*, *temperantia & frugalitas*, animi *gratia*, *gravitas*, *Libertas*, *contemptus* divitiarum. Compendio ejus *virtutes* traduntur, quas non tantum docuit, ſed

Digitized by Google

& præſtitit. Quibus Socrates fuit illaudatus. *Dæmonium* ejus quid & quale. Socrates *eloquentia* & *diſputandi* ratio peculiaris per *interrogationes* inſtitui ſolita. Quomodo *dubitare* ſit ſolitus & arguere & argui. Quomodo alios *refellere* ſolebat. An de rebus *naturalibus* diſſeruerit. Philoſophia *Socratico Platonica* ut nobis ſumenda. Ut *Mathematicas* diſciplinas parvi æſtimavit Socrates. Ut æſtimata ab eo *Geometria*, *Aſtronomia*, *Muſica*, & *Poeſis*, *Rhetorica*. nihil Socrates ſcripſit.

Inter Jonicos Philoſophos non minimam famam tenuit *Socrates* ſincerioris Philoſophiæ repertor, in Græcis ac Latinis celebratiſſimus. Hic Patre natus Sophroniſco marmorario, cujus & ipſe artis peritus traditur fuiſſe ap. *Diogenem Laertium*, lib. 2. in ejus vit. vid. & *Xenophontem de administr. domeſt.* & *Ioh. Chryſoſt.* tom. 5. lib. 2. contr. contempt. vitæ Monaſt. & *Theod.* de cur. Gr. Athenæ ejus patria fuerunt, ubi & Philoſophatus & floruiſſe traditur. Vixit ille tempore Euripidis poetæ & Archelai Phyſici Jonii, quorum & Anaxagoræ diſcipulus fuiſſet. vid. Laertium l. cit. qui id teſtatur authoritate Mneſibochi, Ariſtophanis, Alexandri & Ariſtoxeni. v. *Platonem* in Phædone pag. ed. Serr. 97. eadem pene apud *Auguſtinum* de civit. Dei lib. 8. cap. 2. & *Clem. Alex.* lib. 1. ϛρωμ. pag. 301. ſic. *Euſebius* lib. 14. Præp. cap. 5. ἦν δὲ Ανα-

ξαγό-

Digitized by Google

ξαγόρου μὲν διάδοχος, τῆς τε διατριβῆς ὁμοῦ καὶ τῆς δόξης Ἀρχέλαος. Ἀρχελάου δὲ ἀκουστὴς γεγονέναι λέγεται Σωκράτης. 1. *Erat Anaxagoræ aſſecla quoad converſationem & Opiniones Archelaus, Archelai v. auditor traditur fuiſſe Socrates.* Natus autem fertur Euripides apud Laertium anno primo Septuageſimæ Olympiadis ſub Calliade. Et Socrates ibidem teſtimonio Apollodori in Chronicis ſub Apſephione ſeptuageſimæ & ſeptimæ Olympiadis anno quarto, Thargelionis menſis ſext. ſic etiam *Ælian:* lib. 2. var. Hiſt. cap. 25. Quod tempus, ut ille, non ſolum Athenienſibus, ſed & aliis multa bona attulit. & mortuus eſt primo anno 95. Olymp. 1. anno ætatis prope 70. Educatus fuit honeſtè, ſed non molliter; quippe qui etiam militaſſe fertur & lapſum equo Xenophantem ſervaſſe; cumque Alcibiade pugnans fortiſſimè, ipſi tamen victoriam conceſſiſſe. In quo vitæ genere peregrinatus eſt, ſed non ſtudiorum cauſa. Natura tardus ad diſcendum fuiſſe dicitur. Ideo *Zopyrus* (apud *Ciceronem* de fato. 10.) *Phyſiognomon ex aſpectu frontis collegit eum eſſe ſtupidum & bardum, quod jugula concava non haberet.* Qui idem fertur 4 Tuſc. 80. ob id deriſus

à cæteris, qui illa in Socrate vitia non agnoverant, ab ipſo Socrate ſublevatus eſt, *cum illi ſigna ea ſibi ineſſe, ſed ratione à ſe dejecta diceret. Laertium* lib. 2. in vita ejus, ἦν γὰρ, inquit, ἱκανὸς ἀπὸ τῶν πραγμάτων τοὺς λόγους εὑρίσκειν. 1. *Erat illi ingenium ad eliciendos ex rebus ſermones accommodatum.* Ingenii ejus Magnitudo & multiplex ratio diſputandi laudatur apud *Laert.* in ejus vita. & *Euſebio* lib. XI. præp. cap. 1. dicitur Socrates *ingenioſiſſimus natura fuiſſe* teſtimonio Ariſtotelis. *Cicero* orat. 41. *Majore, inquit, mihi ingenio eſſe videtur quam ut cum orationibus Lyſiæ comparetur.* (de quo pòſt) vide *Ciceronem* 5. Tuſc. q. 11. Porrò, ut conſtet quemadmodum hic Philoſophis vixerit, qui Practicam Philoſophiam docere & adprobare annitebatur, quaſdam animi ejus virtutes, *ad quas major ejus indoles erat* juxtà *Ciceronem* or. 41. delibemus. *Magnitudo* animi in eo Laudata fuit à *Tullio* 1 Tuſc. q. 71. etiam in rejicienda Lyſiæ oratione defenſoria ap. *Valerium Max.* lib. 6. cap. 4. & ap. *Laertium* licet αὐτοῦ τὸ ὑπερόπτικον καὶ μεγαλόφρον oſtendens *Ariſtophanes* ſic canat:

Βρενθύῃ τ' ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ τὼ ὀφθαλμὼ
παραβάλλεις

καὶ

—— καὶ ἐν ἡμῖν σεμνοπροσωπεῖς. 1.
Elatus faſtu vias terit, oculiſque innuit & inter nos vultu gravitatem præ ſe fert. Aliàs anteà Diogenes dixerat de illo, quod ἦν δ' ἱκανὸς καὶ τῶν σκωπτόντων αὐτὸν ὑπερορᾶν. 1. *Magna animi ſublimitate carpentes ſe atque objurgantes contemnebat. Xenophon* in Apologia ejus circa fin. probat ejus ῥώμην τῆς ψυχῆς, de qua in hanc modum: Ἐγὼ μὲν δὲ κατανοῶν τοῦ ἀνδρὸς τὴν σοφίαν καὶ τὴν γενναιότητα οὔτε μὴ μεμνῆσθαι δύναμαι αὐτοῦ οὔτε μεμνημένος μὴ οὐκ ἐπαινεῖν. 1. *Sapientiam quidem certo animique magnitudinem in hoc viro cum conſidero, non poſſum non ejus meminiſſe, nec ubi meminerim non etiam laudare.* Magno quoque ille animo pecunias Archelai, Scopæ & Eurylochi aſpernatus eſt, ut teſtatur *Laertius. Modeſtiam* ejus commendat idem lib. 1. memorabilium p. m. 562. etiam Ælianus lib. 3. var. Hiſt. cap. 28. ubi & Alcibiadis faſtum retundit. Vide de eo etiam apud *Theod.* l. 1. de Curat. Gr. Aff. *Dion Chryſoſt.* Orat. 56 dicit ipſum nunquam quicquam *Magnum* de ſe dixiſſe. Et *Euſebius* lib. 1. de præp. evang. citato in hanc rem Xenophonte ait, quod nemo unquam Socratem impium quippiam & irreligioſum feciſſe vi-

 dit,

dit, aut dixiſſe andivit. Tolerantiam ejus paſſim laudant. Amipſias ap. Diogenem καρτερικόν. i. *Patientem* appellat. & Ariſtophanes ſuprà cit: κακὰ πολλὰ ἀνέχοντα. i. *Multa mala tolerantem*. Quantam patientiam ei expreſſerit uxor Xantippe, tum *Laertius*, tum alii ubertim deprædicant. Cum à pleriſque ob id quod jactaret digitos crineſque in oratione vellere videretur, dicitur ille πάντα ταῦτα φέρειν ἀνεξικάκως i. *æquo animo hæc omnia toleraſſe.* Et cum à quodam calce percuſſus eſſet, admirantibus illius tolerantiam dixit: εἰ δέ με ὄνος ἐλάκτισε δίκην ἂν αὐτῷ ἐλάγχανον. i. *Quid enim ſi me aſinus calce impetiviſſet, num illi diem dixiſſem?* v. *Senecam* lib. 3. de ira. cap. xi. v. *Gellium* lib. 2. cap. 1. Ubi & tradit, quomodo patientiam corporis exercere ſolitus ſit. *Stare, inquit, ſolitus dicitur pertinaci ſtatu perdius atque pernox à ſummæ lucis ortu ad ſolem alterum Orientem inconnivens, immobilis, iiſdem in veſtigiis & ore atque oculis eundem in locum directis cogitabundus, tanquam quodam ſeceſſu mentis atque animi facto à corpore. Patientiam* ejus in comædorum ſalibus & uxoris injuriis ferendis laudat *Seneca* libro de conſtant. Sap. cap. 18. & epiſt. 105.

Hæc

Digitized by Google

Hæc, inquit, eouſque animum Socratis non moverunt, ut ne vultum quidem moverit. Illam admirabilem laudem & ſingularem uſque ad extrenum ſervavit. non hilariorem quiſquam, non triſtorem Socratem vidit: æqualis fuit in tanta inæqualitate fortunæ. Sic ille per calamitates, quas recenſet ibidem Seneca tractus, Perpeſſitius Senex dicitur. vide & *Gellium* lib. 1. cap. 17. & *Ælian.* lib. 9. var. Hiſt. cap 7. *Conſtantiam* ejus præter *Laertium* laudat idem *Ælian.* lib. 2. var. Hiſt. cap. 13. Ubi non tantum populi de ſe judicium & calumnias adverſariorum contemnit & munera, ut Idem lib. 9. cap. 29. habet, ſed & ipſam mortem, teſte eodem lib. 2. cap. 36. vid. & *Ciceron.* 1. Divin. 124. *Socrates, inquit, cum impiis ſententiis damnatus eſſet æquo animo ſe dixit mori.* v. *Valer. Max.* lib. 6. cap. 4. in ext. & Xenophont. l. cit. & *Cicer.* 1 Orat. 231. *Plin.* lib. 7. cap. 18.

Humanitatem Socratis laudat *Dio Chryſoſtomus* Orat. 55. *Continentiam* ejus *temperantiam* & *frugalitatem Xenophon* l. cit. extollens ſic infit: πρῶτον μὲν ἀφροδισίων καὶ γαστρὸς πάντων ἀνθρώπων ἐγκρατέστατος ἦν. & poſt: ἔπι δὲ πρὸς τῷ μετρίως δίαιταν πεπαιδευμένος. 1. *Primam Venerearum*

rum rerum & ventris erat continentiſſimus etiam ſic ad frugalitatem inſtitutus. Laertius l. cit. εὔτακτος ἦν τὴν δίαιταν 1. *Parcè & temperatè vixit. Gellius* l. cit. *Temperantia quoque, inquit, eum fuiſſe tanta traditum eſt, ut omnia ferè vitæ ſuæ tempora valetudine inoffenſa vixerit. & pòſt: Is parcendi moderandique rationibus dicitur & à voluptatum labe caviſſe & ſalubritates corporis retinuiſſe.* 13. Animi *gratiam* in eo admiratum fuiſſe Critonem, teſtatur Diogenes: & *Amænitas* Socratica appellatur Gellio lib. 14. cap. 3. *Gravitas* Socratis laudatur ap. *Euſebium* lib. 14. ev pr. cap. 2. & prudentia ejus *Dioni Chryſoſtomo* Orat. 64. fin. *Libertas* ejus enituit in eo, quod magno & alto animo fœdam adulationem contempſerit apud *Laertium*. Ubi quoque dicitur ἱκανὸς ἀμφότερα καὶ προτρέψαι καὶ ἀποτρέψαι. 1. *Æqua illi & hortandi facultas.* Quomodo etiam Theætetum, Eutyphrona & Lyſidem revocaverit à malis ſuis cæptis atque inſtitutis, teſtatur idem Diogenes. Huc pertinent ea *Senecæ* lib. de tranq. animi cap 3. *Socrates in medio erat & lugentes Patres conſolabatur & deſperantes de Republ. exhortabatur & divitibus opes ſuas metuentibus exprobrabat ſeram*

Digitized by Google

ram periculoſæ avaritiæ pœnitentiam: & imitari volentibus magnum circumferebat exemplar, cum inter triginta Dominos liber incederet. Hunc autem Athenæ ipſæ in carcere occiderunt. Et qui tutò inſultaverat agmini Tyrannorum ejus libertatem libera civitas non tulit. Eodem animo & divitias contempſit, ut ex ante dictis notum. & Speciatim præter illa tradit *Valerius Max.* lib. 6. cap. 2. §. 1. ext. & ap. *Laertium* dixit πλȣ̃τον καὶ εὐγένειαν ȣ̓δὲν σεμνὸν ἔχειν. πᾶν δὲ τοὐναντίον κακόν. i. *Opes ac nobilitates non ſolum in ſe nihil habere honeſtatis, verum & omne malum ex iis oriri.* Ab injuria inferenda etiam valde alienus fuiſſe memoratur & ſic vixiſſe, ut nulli unquam injuriam intulerit. quod ſic *Xenophon* ex ipſius teſtimonio lib. 4. Memorabilium circa fin. Οἶδα γὰρ ἀεὶ μαρτυρήσεσθαί μοι ὅτι ἐγὼ ἠδίκηκα μὲν ὐδένα πώποτε ἀνθρώπων ȣ̓ δὲ χείρω ἐποίησα, &c. Omnes virtutes ejus breviter complexus eſt idem in ſeq. ἐμοὶ μὲν δὴ, *inquit*, τοιȣ̃τος ὢν οἷον ἐγὼ διήγημαι εὐσεβὴς μὲν ȣ̓́τως, ὥστε μηδὲν ἄνευ τῆς τῶν θεῶν γνώμης ποιεῖν. δίκαιος δὲ ὥστε βλάπτειν μὲν μηδέποτε παραιρεῖσθαι τὸ ἥδιον ἀντὶ τȣ̃ βελτίονος, Φρόνιμος δὲ ὥστε μὴ διαμαρτάνειν κρίνων τὰ βελτίω καὶ τὰ χείρω, μηδὲ ἄλλȣ προσδεῖσθαι. ἀλλὰ

ἀλλὰ αὐτάρκης εἶναι πρὸς τὴν τούτων γνῶσιν. ἱκανὸς δὲ καὶ λόγῳ εἰπεῖν τε καὶ διορίσασθαι τὰ τοιαῦτα. ἱκανὸς δὲ καὶ ἄλλους δοκιμάσαι τε καὶ ἁμαρτάνοντα ἐξελέγξαι καὶ προτρέψασθαι ἐπ' ἀρετὴν καὶ καλοκαγαθίαν ἐδόκει τοιοῦτος εἶναι οἷος ἂν εἴη ἄριστος γε ἀνὴρ καὶ εὐδαιμονέστατος. 1. *Mihi quidem cum talis eſſet, qualem commemoravi nim: adeo religioſus at ſine Deum conſilio nihil ageret: Adeo juſtus ut nemini ne exigua quidem in re noceret. Prodeſſet autem iis maximè, qui ipſo uterentur: Adeo continens, ut nunquam id quod jucundius eſſet meliori anteponeret. Adeo prudens, ut in melioribus ac pejoribus dijudicandis non erraret neque alterius ad hoc opere egeret. Sed ipſe ſibi ad cognitionem horum ſufficeret, atque etiam oratione proferre ac definire hujuſmodi poſſet ac cæteroquin etiam aliquem explorare, delinquentem arguere, ad virtutem ac honeſtatem hortari. Ejuſmodi vir eſſe viſus eſt, qualis & poſſet optimus & feliciſſimus.* Julianus quò meliores ſui temporis hominibus oſtenderet Antiquos illos Græcorum Philoſophos, præ cæteris Socratem proponebat, ut teſtatur *Cyrillus* lib. 6. contr. Julianum. *Sanctiſſimè* vixiſſe dicitur *Ciceroni* 1. de Orat. 231. & beatus ſibi & aliis ap. *Dionem Chryſoſtomum*

mum Orat: 65. v. *Xenophontem* in Apol. ejus in fin. Inde eſt, quod ejus diſcipuli *plus è moribus ejus, quàm verbis* traxiſſe dicantur, ut eſt apud *Senecam* ep. 6. in fin. qui apud *Euſeb.* lib. 14. præp. cap. 4. *is virtutes præcepiſſe & primus feciſſe dicitur.* His non obſtantibus dictus fuit Socrates *Scurra Atticus* à Zenone apud *Ciceronem* 1. de Nat. Deor. 94. Et virtutes ejus negaſſe, legitur *Athenæus* lib. 5. *Deipnoſoph.* cap. 17. etiam *Lactantius* lib. 3. de falſ. Sap. c. 19. Etiam Dæmonium ſibi adeſſe firmavit, quo conſultore aut dicere quid aut agere vel non agere ſibi videbatur. Audiamus *Tullium* 1. de divinat. 122. *Eſſe Divinum quoddam, inquit, quod Socrates dæmonium appellat, cui ſemper ipſe paruerit, nunquam impellenti, ſæpe revocanti.* Quibus ſimilia dicuntur à *Chalcidio* in Plat. Timæo. p. 112. Ubi & *benevolum Numen* appellat. v. *Platonem* in Theage pag. edit. Serr. 129. & de ejus dæmonii virtute ibidem. Ipſe Socr. apud *Xenophontem* in ejus Apolog. ναὶ inquit, μὴ Δία φάναι αὐτὸν καὶ δὶς ἤδη ἐπιχειρήσαντός μου σκοπεῖν περὶ τῆς ἀπολογίας ἐναντιοῦταί μοι τὸ Δαιμόνιον. i. *Niſi v. per Iovem bis jam conanti de purgatione circumſpicere adverſatur genius.*

V.

v. *Ælianum* var. Hiſt. lib. 8. cap. 1. *Plat.* in Apolog. Socrat. ed. Serr. pag. 40. & *Apuleum* in Apol. & de Deo Socrat. Extat & *Plutarchi* liber περὶ τοῦ Σωκράτους Δαιμονίου. *Tertullian.* Apologet. cap. 32. dæmonem vocat. *Lactantius* lib. 2 de orig. erroris cap. 4. *Socrates, aut eſſe circa ſe aſſiduum Dæmona loquebatur, qui ſibi puero adhæſiſſet, cujus arbitrio & nutu ſua virtus regeretur.* v. & *Auguſtin.* lib. 9. civit. & *Clemens Alex.* lib. 1. στρωμ. p. 334. *Socrates, inquit Minucius Felix in Octavio, ad arbitrium aſſidentis ſibi Dæmonis negotia declinabat vel petebat.* Quoad ſtudia Socratis primò quid *Eloquentiæ*, deinde quid *Sapientiæ* habuerit, videamus. *Laertius* de priore ſic: ἦν γὰρ καὶ ἐν τοῖς ῥητορικοῖς δεινός, ὥς φησι καὶ Ἰδομενεύς. i. *Erat n. & in Oratoria ſive Rhetoricis, ut Idomeneus refert, promptus & acer.* Et pòſt. καὶ γὰρ πρῶτος (ὥς φησι καὶ Φαβωρῖνος ἐν παντοδαπῇ ἱστορίᾳ) μετὰ τοῦ μαθητοῦ Αἰσχίνου ῥητορεύειν ἐδίδαξε. i. *Primus quippe (ut Phavorinus in omnimoda ſcribit Hiſtoria) cum Æſchine diſcipulo Oratoriæ campos aperuit.* *Auguſtinus* lib. 8. De civit. dei cap. 3. & 14. Laudat ejus *leporem admirabilem diſſerendi & acutiſſimam urbanitatem.* *Cicero*

1. de

1. de off. 10. *De Græcis dulcem & facetum feſtivique ſermonis atque omni re ſimulatorem, quem εἴρωνα vocant Græci, Socratem accepimus.* Quamvis brevibus omnia dicere ſtuduerit, uti teſtatur *Plato* in Protagora p. ed. ſerr. 334. & in Alcibiade ſic ipſe loquitur: ἆρα ἐρωτᾷς εἴ τινα ἔχω εἰπεῖν λόγον μακρὸν, οἵους δὴ ἀκούειν εἴθισαι; οὐ γάρ ἐστι τοιοῦτον τὸ ἐμόν. 1. *Rogaſne poſſim prolixum quendam ſermonem contexere, quales ſolitus es audire? non n. hoc eſt poſitum in mea poteſtate, nec is meus eſt mos.* Apud *Eundem* in Phædro p. 238. πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες, παρὰ τὸ εἰωθὸς εὔροιά τις σε εἴληφε. 1. *Omnino, Socrates, præter morem profluens quædam dicendi facultas & copia te cepit.* licet hoc neget Theodoretus lib. 1. Gr. Aff. refert *Dion Chryſoſtomus* Orat. 55. Quod ſolitus ſit Socrates in foro oberrare & ingredi palæſtras & ſedere circa menſarios, ſi quis adoleſcentum vel ſeniorum quid vellet interrogare aut audire. Ubi addit: *multi igitur potentum & Rhetorum ſimulabant ſe eum ne videre quidem.* Socraticos ob *Eloquentiam* quoque commendat idem Orat. 18. Diſputandi *ſublimitatem* ejus extollit *Cicero* de claris Orat. 31. & 5. Tuſc. q. 11. *modeſtia* ejus in diſputando lau-

laudatur à *Platone* in Phædone p. ed. Serr. 89. *Interrogandi* partes plerunque in diſp. ille tenebat v. *Platonem* in Theæteto p. 150. quod didiciſſe videtur à Parmenide, quem colebat, ſic diſputare ſolito. ap. eundem *Plat.* in Sophiſta p. 217. & in Protagora p. 338. de Socrate ſic idem Philoſophus lib. 1. de Rep pag. 337. πάνυγε οἶμαι, ἦδ' ὅς ἵνα Σωκράτης τὸ εἰωθὸς διαπράξηται. αὐτὸς μὲν μὴ ἀποκρίνηται. ἄλλε δ' ἀποκρινομένε λαμβάνη λόγον καὶ ἐλέγχη. i. *Hactenus ſcil. inquit, ut conſuetudinem ſuam tueatur.* i. *non ipſe quidem reſpondeat, ſed alio quodam reſpondente ſermonem ipſe moderetur & refutet.* Ideo *Ciceroni* 2. de finibus 2. dicitur *percontando atque interrogando elicere ſolitus aliorum opiniones quibuſcum diſſerebat, ut ad ea quæ ii reſpondiſſent, ſi quid videretur, diceret.* & inductione plurimum uſus, eodem teſte 1. de Invent. 53. qui ait: *Propterea, quod nihil ipſe afferre ad perſuadendum volebat, ſed ex eo quod ſibi ille dederat, qui, cum diſputabat, aliquid conficere malebat.* *Quomodo* à ratione eos, adverſus quos diſputabat, abducere ſolebat, docet *Plato* lib. 6. de Rep. pag. 487. Ὦ Σώκρατες, ἔφη πρὸς μὲν ταῦτά σοι οὐδεὶς ἂν οἷός τε εἴη ἀντειπεῖν, ἀλλὰ

γὰρ

γὰρ τοιόνδε τὶ πάσχουσι οἱ ἀκούοντες ἑκάστοτε ἃ νῦν λέγεις. ἡγοῦνται, δι' ἀπειρίαν τοῦ ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι, ὑπὸ τοῦ λόγου περ' ἕκαστον τὸ ἐρώτημα σμικρὸν παραγινόμενοι, ἀθροισθέντων τῶν σμικρῶν ἐπὶ τελευτῆς τῶν λόγων, μέγα τὸ σφάλμα καὶ ἐναντίον τοῖς πρώτοις ἀναφαίνεσθαι. 1. *His rebus, ô Socrates, nemo tibi poſſet repugnare: At eo ferè modo afficiuntur ii qui audiunt te quotidie ea quæ pro more ſoles, explicantem. Arbitrantur n. interrogandi & reſpondendi imperitia in ſingulis interrogationibus à ratione paululum abduci: collectis v. paucis ad finem diſputationis magnum errorem & iis quæ prius fuerunt poſita contrarium atque diſcrepantem apparere.* Et ſic viſus eſt continuò voluiſſe non tam docere alios, quàm ab aliis diſcere, juxtà ea quæ idem *Plato* lib. 1. de Rep. p. 338. habet. αὕτη δὴ, ἔφη, ἡ Σωκράτους σοφία, αὐτὸν μὲν ἐθέλειν διδάσκειν, παρὰ δὲ τῶν ἄλλων περιιόντα μανθάνειν καὶ τούτων μηδὲ χάριν ἀποδιδόναι. 1. *Eſt hæc, inquit, Socratis ſapientia, ut ipſe nihil docere velit, ſed ab aliis diſcere, quaſi aliud agens: atque adeo nullam hinc gratiam referre.* Lege apolog. Socrat. p. 19. Quod alio loco 1. in Menone pag. 80. dicitur *dubitaſſe*, & nihil aliud egiſſe. Sic ille: Ὦ Σώκρατες, ἤκουον μὲν ἔγωγε

bitare. & ap. Platonem loco ſuprà in Menone citato additur: ὅμως δὲ ἐθέλω μετὰ σοῦ σκέψασθαι καὶ συζητῆσαι ὅ, τι ἐστί. *Nihilominus tn. cupio locum conſiderare & una diſquirere quidnam, ipſa ſit.* Et poſteà: οὔτε γὰρ ἄν γε ὃ οἶδε, ζητοῖ. i. *Quoniam id minimè inveſtigarit, quod jam novit*, & deinceps: οὐδὲ γὰρ οἶδεν, ὅ, τι ζητήσει. i. *Non tn. quod quis inveſtigaturus ſit, novit.* Diſſeruiſſe Socrates de quibuſdam rebus naturalibus dicitur ap. *Laertium.* ubi & teſtimonio Xenophontis de providentia traditur diſputaſſe. *Gellius* lib. 14. cap. 3. *Dicitur in Platonis libris Socrates de Phyſica & Muſica & Geometria diſſeruiſſe.* Conſtat n. Platonem inducere Socratem paſſim in ſuis Scriptis loquentem, è cujus, (quem magni faciebat) mente etiam ſuas in rebus Phyſicis, &c opiniones proponit & diſputationes inſtituit. v. *Ciceronem* 3. de Orat. 51. & Tuſc, 11. Quas ſi Socrati vendicaremus, hic locandæ eſſent; ſed quia Plato quoque eas ſuas facit, in Platone ejuſque Philoſophia eas infrà trademus, quæ ſic haberi poterunt pro Socratico-Platonicis. Mathematicas diſciplinas Socrates non magni faciebat, ut vult *Euſebius* lib. 14. cap. 4. teſtimonio Xenophontis.

tis, ubi addit: *Docebat, inquit Xenophon, quantum oporteat ſingularum rerum atque artium habere peritiam.* & porrò: *tantum conſulebat Geometriæ ſtudendum, quantum ſufficeret ad menſurationem agrorum, & diſtributionem. Atque adeo facile dicebat, ut ſi quis diligenter animadvertat: quam primum quantitatem agri cognoverit, menſurationem ignorare non poſſit. Reprobat v. tantam ejus rei curam ac ſtudium, ut ſi difficili figurarum cognitioni invigilare velis, nullam tn. utilitatem in illa ſpeculatione videre ſe, aſſerebat. Nec n. erat Geometriæ imperitus.* Aſtronomiam Socrates teſte *Euſebio* lib. 14. cap. 4. præp. è Xenophonte, diſcendam conſulebat, ut dies & noctes, horas, menſes & annos rectius intelligamus. Eouſque autem Aſtronomiam addiſcere, quouſque planetarum motus & diſtantias eorum à terra comprehendat quis, vehimenter improbat. Idque propter longam, quam hæc requirunt, experientiam & ætatem. Omninò eſſe homini curandum, dicebat, ut per cæleſtia corpora futurorum, quæ in poteſtate Divina ſunt, cognitionem perquirat. *Muſicam* uſque adeo adamavit, ut etiam ſenex eam didicerit, ut teſtantur *Diogenes* in ejus vit. & *Sext. Empiri-*

Digitized by Google

piricus lib. 6. contr. Math. p. 129. & *Athenæus* lib. deipnoſoph. Quomodo Muſicam tantum in voce conſtituerit, vide ap. *Cenſorinum* cap. 12. *Euſebius* loc. cit. inducit Xenophontem ſic loquentem: quando, ô Aſchines, Socratem quiſpiam audivit de cæleſtibus aliquid corporibus dicere aut ad ſubtiles linearum ſpeculationes perdiſcendas exhortari? Muſicam n. ipſam auribus ſcimus ſolummodo percepiſſe. Socrates apud ipſum Platonem in lib. de Rep. de Gymnaſtica, Muſica & Aſtronomia ita loquitur, ut etiam Plato non multa iis tribuere videatur. Poematum quoque non erat contemptor, quippe qui ap. *Platonem* in Phædone p. ed. Serr. 60. dicitur *Poemata* feciſſe. ſc. Æſopicas fabulas verſu reddidiſſe & Apollinis hymnum: ἐκτείνας, inquit ille, τοὺς τοῦ Αἰσώπου λόγους καὶ τὸ εἰς ἀπόλλω προοίμιον (cujus carminis initium etiam recitat *Laertius* in vit. ejus) πρῶτον μὲν, ſic poſteà, εἰς τὸν Θεὸν ἐποίησα, οὗ ἦν παροῦσα θυσία. μετὰ δὲ τὸν Θεὸν ἐννοήσας, ὅτι τὸν ποιητὴν δέοι, εἴπερ μέλλοι ποιητὴς εἶναι ποιεῖν μύθους, ἀλλ' οὐ λόγους. 1. *Primum carmen in Deum illum feci, cujus hoc erat ſacrum. Secundum illam curam de Deo, quam cogitaret poetam*

decere, ſiquidem eo nomine cenſeri debeat fabulas, non orationes, condere. Rhetoricam etiam didicit, ne ignoraſſe eam videretur; quamvis ipſe Orator oratoribus illudere ſit ſolitus, ut eſt ap. Platonem in Menexi-mo p. 235. Nihil tamen horum Socrates ſcripſiſſe dicitur à *Cicerone* 3 de Orat. 57. ſic ille: *Socrates, cujus ingenium varioſque ſermones immortalitati tradidit ſuis ſcriptis Plato, literam nullam reliquit.*

CAP. IX.

Quomodo Socrates *declinatâ rerum Philoſophicarum obſcuritate & omiſſis* cæleſtibus *rebus &* naturalibus, *quarum ſcientiam ſibi cæteri Philoſophi vendicabant ſuperbè, ea quærere ſtuduit tantum, quæ &* certiorem & meliorem *hominem facere poſſunt, ſc.* quæ ſunt Moralis Phiſophiæ, *quam primus ille ſolam Spectaſſe & exercuiſſe viſus eſt. Quomodo ille Adverſarios ſuos confutaverit, etiamque ſimularit, ſe* nihil ſcire. *Cur* Sapientiſſimus *ſit dictus.*

SIc Philoſophari voluit Socrates, ut quæ tanquam obſcura & incerta ſibi videbantur & ab aliis tantum jactata, repudiaret & ad certiora deflecteret. *Auguſtinus* lib. 8. de civit. Dei cap. 3. dicit, ipſum *tædio rerum obſcurarum & incertarum ad aliquid apertum & certum reperiendum animum intendiſſe, quod eſſet beatæ vitæ neceſſarium.*

Prop-

Digitized by Google

Propter quam una omnium Philoſophorum invigilaſſe & laboraſſe videtur induſtria. Obſcura a. appellabat ea, de quibus continuò diſputabatur à Philoſophis, quæ improbabat ille. Et ſcribit *Xenophon* lib. 1. memorabilium, ipſum demonſtraſſe, de mundi ortu & univerſitate rerum cæleſtium diſputantes, fatuos eſſe. καὶ πρῶτον, inquit, μὲν αὐτῶν ἐσκόπει, πότερα ποτὲ νομίσαντες ἱκανῶς ἤδη τἀνθρώπινα εἰδέναι ἔρχονται, ἐπὶ τὸ περὶ τοιούτων φροντίζειν ἢ τὰ μὲν ἀνθρώπινα παρέντες, τὰ δαιμόνια δὲ σκοποῦντες, ἡγοῦνται τὰ προσήκοντα πράττειν. ἐθαύμαζε δ' εἰ μὴ φανερὸν αὐτοῖς ἐστιν, ὅτι ταῦτα οὐ δυνατόν ἐστιν ἀνθρώποις εὑρεῖν. 1. *Primum de iis hoc conſiderabat, an quod rati ſe humana ſatis intelligere, ad ea tractandum accederent. An relictis rebus humanis Divinas contemplantes, conſentanea ſibi facere putarent. Mirabatur, etiam non eos clariſſimè perſpicere, non poſſe homines hæc invenire. Lactantius* lib. 3. de falſ. ſap. cap. 19. *Non, inquit, inficior, fuiſſe Socratem paulò cordatiorem, quàm cæteros, qui rerum naturam putarunt ingenio poſſe comprehendi?* & poſteà. *Aliquid ergo Socrates habuit cordis humani, qui cum intelligeret hæc non poſſe inveniri, ab ejuſmodi quæſtionibus ſe removit. Laertius* in

vit. ejus dicit eum, γνόντα τὴν φυσικὴν θεωρίαν μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς. i. *eum ſciviſſe eam Phyſicam conſiderationem reſpectu noſtri nihil eſſe.* Ideo dicitur Ariſtoteli lib. 1. de anim. cap. 1. ὅτι Σωκράτης, τὸ ζητεῖν περὶ φύσεως ἔληξε. i. *Quod Socrates ab inquiſitione naturæ abſtinuit.* & *Gellio* lib. 14. cap. 3. è Xenophonte, *nec ipſum Socratem* de naturæ cauſis rationibuſque *unquam diſputaſſe.* v. & *Euſeb.* præp. ev. lib. 1. c. 5. & lib. 14. cap. 5. & *Senec.* ep. 71. ac *Sid. Apollin.* Imò traditur *Lactantio* lib. 3 de falſ. Sap. cap. 20. *totam Phyſicam repudiaſſe.* Reſpiciens igitur hic Philoſophus incertitudinem rerum phyſicarum & præcipuè cæleſtium, quas imperiti quique ſe ſcire jactabant, in univerſum iis abſtinere voluit, ut quæreret, de quo certius humanum genus inſtrui poſſet. v. *Auguſtinum* lib. 8. de Civ. Dei cap. 3 & eo ſenſu dixit: *quæ ſupra nos, nihil ad nos.* *Minutius* in Octavio: *ejus viri, quoties de cæleſtibus rogabatur, notum reſponſum eſt: quæ ſuprà nos, nihil ad nos.* Quod ipſe probat. Sed *Lactantius* lib. 3. cap. 19. improbat. v. & *Hieronym.* in Apolog. adverſ. Ruff. cap. 8. & *Xenophontem* lib 1. memorab. v. *Gellius* lib. 14. cap. 3. *Theodoret.* lib. 4. Gr. Aff.

&

Digitized by Google

& *Sext. Empicir.* lib. 7. contr. Math. p. 139. *Auguſtinus* lib. 8. de civ. Dei cap. 3. *Nolebat, n. inquit, immundos terrenis cupiditatibus animos ſe extendere ad divina conari: quandoquidem ab iis cauſas rerum videbat inquiri, quas primas atque ſummas non niſi ab hujus veri ac ſummi Dei voluntate eſſe credebat.* Et pleniſſimè de eo diſputat Socrates moriturus apud *Platonem* in Phædone, ubi contendit; Philoſophari neminem rectè poſſe, niſi ſe, quàm maximè fieri poſſit, à conſortio corporis. 1. ab omnibus affectibus ſejungat. Quod dicit, tunc benè fieri, cum animus liber & corporis carcere ſolutus liberrimè Deum & divina contempletur. Quo ſenſu *Philoſophia dicitur mortis meditatio.* 1. Corporis & animæ ſeparatio, ceu divortium quoddam, ut animus purus ſit, & corporis ſordibus non infectus. Et ſic in Cratylo ſolus vir bonus Sapiens pronunciatur. Et in Epimenide peritiam cæleſtium rerum neminem docere poſſe, niſi opem Deus tulerit, vult uti Apul. ex Plat. nec alia rerum principia inveniri poſſe, aut quæ Deo nota ſint, aut ei qui ſit Diis amicus. Audiamus porrò *Auguſtinum* loc. cit. *Vnde, inquit, non eas ſc. rerum cauſas putabat niſi mundata*

mente poſſe comprehendi; & ideo purgandæ bonis moribus vitæ cenſebat inſtandum, ut deprimentibus libidinibus exoneratus animus naturali vigore in æterna ſe attolleret naturamque incorporei & immutabilis luminis, ubi cauſæ omnium factarum naturarum ſtabiliter vivunt, intelligentiæ puritate conſpiceret. v. *Lactant.* lib. 3. cap. 28. Ideo relictis vanis diſputationibus contulit ſe ad moralem Philoſophiam. Sic n. *Cicero* 1 Tuſc. q. *Socrates mihi videtur primus à rebus occultis & ab ipſa natura involutis, in quibus omnes ante eum Philoſophi occupati fuerant, advocaſſe Philoſophiam & ad vitam communem adduxiſſe, ut de virtutibus & vitiis omninòque de bonis rebus & malis quæreret. Cæleſtia a. vel procul eſſe à noſtra cognitione cenſeret vel ſi maximè cognitæ eſſent, nihil tn. ad benè invendum conferre.* & ſic *Gellio* lib. 14. c. 3. dicitur Socrates, quæ *ad bene beateque vivendum non pergerent, diſciplinas non attigiſſe nec comprobaſſe.* & *Lactant.* lib. 3. de falſ. Sap. cap. 20. *eò ſe contuliſſe, ut de virtutibus atque officio quæreret.* Totus ergo Socrates, ut habet *Auguſtinus* cit. loco, *univerſam Philoſophiam ad corrigendos componendoſque mores flexit. Cicero* 3. Tuſc. 8. *à Socrate*, inquit,

quit, *omnis quæ eſt de vita & moribus, Philoſophia manavit.* & 1. de leg. 34. *Noluit utilitatem ſc. Socrates à natura ſejungi.* *Seneca* ep. LXXI. *Socrates Philoſophiam totam ad mores revocavit, quam ſummam dicit Sapientiam bona malaque diſtinguere.* Euſeb. lib. XI. cap. 1. ἐπεισήνεγκε τὰς τε ἠθικὰς καὶ πολιτικὰς σκέψεις. i. *Introduxit morales & civiles conſiderationes.* Et ſic primus Philoſophiæ moralis author dicitur *Ciceroni*, 1. Acad q. 16. ut eam videatur è cælo evocaſſe & in urbibus collocaſſe 5 Tuſc. q. 10 ap. *Clem. Alex.* lib. 1. ςρωμ. p. 301. citatur Timon in Sillis in hunc modum loquens:

> Ἐκ δ᾽ ἄρα τῶν ἀπέκλινε λαοξόος ἐννομολέσχης
> Ἑλλήνων ἐπαοιδός. i. Ab his
> *Æquiloquus declinavit lapicida*
> *Grajum incantator.*

Ubi additur, illud ſic dictum,
Quod à Phyſicis declinarit ad ea, quæ ad mores pertinent. Ideo S. Empirico lib. 7. contr. Math. pag. 139. τοῦ ἠθικοῦ μόνου ἐπιμελεῖτο. i. *Solus curam gerebat ejus, quod in moribus verſabatur.* Unde poſteà ipſum appellat ex ſententia Timonis ἠθολόγον. i. *Morum diſceptatorem.* διετέλει γὰρ, inquit, *Euſebius* lib. 14. præp. cap. 4. ἑκάστοτε

ϛοτε αὐτοῖς λέγων, τί καλὸν καὶ τί ἀνδρεία, δικαιοσύνη τε καὶ ἄλλαι ἀρεταί. ἀνθρώπινα γὰρ αὐτὰ ἀγαθὰ ἐκάλει. τὰ ἄλλα, ἢ ἀδύνατον ἀνθρώποις ἁλῶναι ἔφασκεν ἢ μύθων εἶναι συγγενῆ. 1. *Quotidie a. diſſerebat, quid bonum; quæ fortitudo, quæ juſtitia & aliæ virtutes eſſent. Hæc namque bona hominibus appellare ſolebat. Cætera v. aut percipi ab hominibus non poſſe, aut non longè à fabulis diſtare.* Et ap. *Laertium* in ejus vita. In publico etiam Philoſophans ea potius inquirenda hortabatur, quæ mores inſtruerunt & quorum uſus nobis domi eſſet neceſſarius. Præ reliquis igitur Philoſophus hic ſapere contendit ea, quæ meliorem Philoſophum facere poſſint, ſectatus. Nam *conſtat*, ut habet *Auguſtinus* lib. 8. civit. Dei cap. 3. *eum imperitorum ſtultitiam ſcire ſe aliquid opinantium etiam in ipſis moralibus quæſtionibus, quò totum animum intendiſſe videbatur; vel confeſſa ignorantia ſua vel diſſimulata ſcientia lepore admirabili diſſerendi & acutiſſima urbanitate agitaſſe atque verſaſſe.* Plura in hanc rem vide ap. *Theodoretum* lib. 2. de Curat. Gr. Aff. Socratis ſermones retulerunt in dialog. diſcipuli ejus Plato, Xenophon, Æſchines, Xenocrates & alii: quibus ille ſummo ingenio imperitiam eorum,

rum, qui nihil ignorare ſe & ſibi & aliis perſuadere conabantur, ſc. Protagoræ, Gorgiæ, Entydemi, Dionyſodori, &c. detegit. *Lactantius* lib. de ira cap. 1. *Rectè Socrates, cum eßet omnium Philoſophorum* doctiſſimus; *tamen ut cæterorum argueret inſcitiam, qui ſe aliquid tenere arbitrabantur ait: ſe nihil* ſcire, *niſi unum, quod nihil* ſciret. Et addit: *diſſimulavit ipſe doctrinam ut alios refelleret. Sed vidit ex parte aliqua veritatem: teſtatuſque eſt, etiam in judicio (ſicut traditur à Platone) quod nulla eßet humana ſapientia: Adeoque doctrinam, qua tunc Philoſophi gloriabantur, contemſit, deriſit, abjecit; ut id ipſum pro ſumma doctrina profiteretur, quod nihil* ſcire *didiciſſet*. v. *Ciceron.* 1. Acad. Quæſt. 16. & 4 Tuſc. 15. *Platon.* in Apol. Socr. p. ed. Serr. 21. *Laert.* in ejus vit. *Sext. Empiric.* lib. 2. Pyrrhon. Hyp. cap. 5. Ideo quoque ab Apolline *Sapientiſſimus* habitus eſt. Sic n. *Cicero* Acad. q. lib. 1. *Socrates*, inquit, *in omnibus fere ſermonibus ita diſputat, ut nihil affirmet ipſe, refellat alios, nihil ſe ſcire dicat, niſi id ipſum, eoque præſtare cæteris, quod illis quæ neſciant, ſcire ſe putent, ipſe ſe nihil ſcire unum ſciat, ob eamque rem ſe arbitrari ob Apolline omnium* Sapien-

pientiſſimum *eſſe dictum, quod hæc eſſet una omnis Sapientia, non arbitrari ſe ſcire, quod neſciat.* Quod Socrates ſit habitus Sapientiſſimus, tradunt *Plato* in Apolog. Socr. p. ed. Serr. 21. *Cicero* 1 de Orat. 31. & 1 Acad. q. 16. *Socrates*, inquit, *ab Apolline omnium Sapientiſſimus dictus eſt.* & 1 Tuſc. q. 97. & de Senect. 78. exploraſſe oraculi ſententiam. ibid. *Valerius* lib. 3. cap. 4. *Socrates non ſolum hominum conſenſu verum, & Apollinis Oraculo Sapientiſſimus judicatus.* v. Minut. Fel. in Oct. Plin. lib. 34. c. 6. *Ælian.* lib. 4. var. Hiſt. cap. 16. *Apulejus* in Apolog. *Solin.* cap. 7. *Laertius* in vit. Socr. *Liban. Sophiſt.* in Apolog. Socr. *Dion Chryſoſt.* in Orat. 8. circa fin. *Theodoret.* lib. 2. de cur. Gr. Aff. *Photius* in Bibl. *Iul. Firm.* lib. 1. Aſtron. cap. 3. *Cyrillus* lib. 5. contra *Iulianum.* Item *Pauſan.* in Atticis. Galenus in προτρεπτικῷ λόγῳ πρὸς τὰς τέχνας. *Tertullian.* Apol. 46. *Origenes* contr. Celſ. lib. 7. *Auguſtinus* de conſenſu Evangel lib. 1. cap. 7. *Iuſtinus Mart.* in cohort. ad Græc. *Cicero* 1 de Orat, 231. dicit; Apollinem nullam aliam cauſam habuiſſe, eum Sapientiſſimum judicandi, quam quod ſe nihil ſcire noſſet ut ante. Quod teſte eodem *Cicerone* dice-

dicebat per εἰρωνίαν. de ea εἰρωνίᾳ agens *Ariſtoteles* in Nicomach. lib. 4. cap. 7. Socratis adducit exemplum, & *Cicero* 2 de Orat. 270. *Et Socrates in Ironia diſſimulantiaque longè omnibus lepore & humanitate præſtitit.* Eodem argumento idem Socrates dicitur ap. *Ciceronem* lib. 1. Acad. q. & in Catone, *fons omnium* ferè Philoſophorum. *Valer. Max.* lib. 6. cap. 4. *Socrates*, inquit, Græcæ *doctrinæ clariſſimum columen. Lactantio* lib. de Ira. 1. *Omnium Philoſ. doctiſſimus.* Et *cum Platone ſectæ Princeps* cap. XI. *Philoſophorum* Princeps ap. *Cicer.* 1 Acad. q. 15. & 3. de Orat. 56, ubi: *Socrates rebus omnibus omnium judicio quamcunque in partem ſe dediſſet, facile* Princeps. Idem & Plato *Reges* Philoſophorum appellantur à *Lactantio* lib. 3. cap. 13. & ille Parens *Philoſophiæ* apud *Ciceronem*. 1. de Nat. Deor. 94. & 167. Etiam eidem 1 Tuſc. q 97. dicitur præſtans virtute & ſapientiæ gloria & *Valerio* lib. 6. cap. 2. §. 4. *Humanæ Sapientiæ dicitur quaſi quoddam terreſtre oraculum.* v. & Xenophont. l. cit. & apud *Ciceronem* 1 Tuſc. 4. 1. Socratis *rerum varietas & ingenii magnitudo laudantur.* Ideo *Ioannes Chryſoſtomus* tom. 5. lib. 2. contra vituperat. vit. Monaſt. dicit,

cit, *ipſum Socratem Archelao quamvis pauperem, fuiſſe illuſtriorem & glorioſiorem ſc. Sapientia.* Licet eam nunquam præ ſe tulerit. ut habet Dion *Chryſoſtomus* Orat 56. Etiam ap. J. Chryſoſt. tom. 4. hom. 2. comment. in 1 cap. Epiſt. 1. ad Corinth. *Magnus dicitur ac apud Græcos omnes in Philoſophia ſuperaſſe.* Licet *Plinius* lib 34. cap. 6. hic velit excipere Pythagoram ex ſententia Senatus in ſtatuis expreſſa. Sic ille: *mirum eſt, illos Patres ſc. Rom. Socrati cünctis ab eodem Deo Sapientiâ prælato Pythagoram prætuliſſe.* Propter hanc ſapientiæ gloriam dixit Seneca Ep 79. *Socratem vix fama recepit.* Et ideo etiam Plato fertur naturæ gratias egiſſe, quod temporibus Socratis natus eſſet Ut teſtatur *Lactantius* lib. 3. de falſ. ſap. cap. 18.

Cap. X.

Socrates *ut de* Deo *ſenſit* & Diis. *quot illi fuerint. de ſummo* bono *quid definiverit hic Philoſophus. Quomodo non potuerit ἄθεος dici. Quale ſummum* bonum *eſſe voluerint varii ejus diſcipuli. Vt* voluptas *ei inſerviat. in* ſcientia & virtute *ut Socrates, ſummum bonum conſtituerit. Quæ* exempta *ſunt ab ipſo ſumm: bono. Qualis fuerit hujus* Philoſophi *religio, oſtenditur, ubi de* oratione & ſacrificiis & divinatione & vaticiniis. *An novorum minimum author.* De animæ *immortalitate quid ſenſerit ille. De virtutibus quid dixerit & conſtitue-*

ſtituerit, *quid de* juſto & injuſto. an libertas *etiam* virtutibus *ab ipſo ſit tributa*. *De* continenti *&* incontinenti, *item de* amicitia *&* amicis, *de* voluptate, ingratitudine *ergo Parentes*, *quid & diſſeruerit & finiverit*.

DE *Deo* quid ſenſerit Socrates, docet *Cicero* 1 de Nat. Deor. 31. *Socrates*, inquit, *apud Xenophontem formam Dei quæri non oportere eundemque & ſolem & animum eſſe ait & modò unum, tum plures Deos*. *Xenophon* ſic lib. 1. memorabil. p. m. 575. Erat τὸ θεῖον, ὅτι τοσοῦτον ἐστὶν ὥσθ᾽ ἅμα πάντα ὁρᾶν καὶ πάντα ἀκούειν καὶ πανταχοῦ παρεῖναι καὶ ἅμα πάντων ἐπιμελεῖσθαι αὐτοὺς. i. *Numen tantum ac tale eſſe, ut omnia pariter videat & audiat & ubique adſit & omnium curam habeat*. Et addit poſteà: μηδὲν θεοὺς διαλαθεῖν. i. *Nihil Diis eſſe occultum*. Apud *Plutarchum* lib. 1. de placit. Phil. cap. 7. legimus ſtatuere Socratem cum Platone; *Deum* eſſe unum ſingularis ac per ſe ſubſiſtentis naturæ ac ſolitarium, revera bonum & omnia hæc nomina ad mentem referri. *Mens* ergo ipſi eſt *Deus*, ſpecies ſeparata, ſincera ab omni materiæ admixtione perpeſſionibus obnoxiæ. Quoad Deos quæ determinarit Socrates, ſic Xenophon: ὃς ἀντὶ μὲν, τοῦ μὴ νομίζειν θεοὺς φανερὸς ἦν θε-

θεραπεύων τοὺς θεοὺς μάλιστα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. i. *Pro eo, quod non probat Deos, palam ſe colere Deos ſtudioſius, quàm cæteros homines, declarabat.* v. *Minut. Fel.* in Octav. *& Sext.* Emp. lib. 2. Adverſ. Math. p.69. ubi ait. Sectam eſſe ſive Philoſophiam Socraticam ὡς ἐκφαυλίζουσαν τὸ θεῖον. i. *Quæ Deos vituperaret.* Quæ cauſa quoque memoratur à Xenophonte l. cit. ejus damnationis, ceu etiam teſtantur *Diog. Laert.* lib. 2. in vit. ejus & *Valer. Max.* lib. 1. cap. 1. f. ubi: *Socratem damnavit, quod novam religionem introducere videbatur.* Etiam *Lactantius* lib. 5. de Juſtitia cap. 14. *Imprimis religiones Deorum evertere debent, quia contrariæ ſunt Pietati. Quod quidem Socrates quia facere tentavit, in carcerem conjectus eſt.* v. *Platonem* & *Xenophontem* in Socratis Apologiis & *Senec.* Ep. 104. Item *Iuſtin. Martyr.* Apolog 1 & 2. *Euſeb.* præp. ev. lib. 5. cap. 14. & *Tertullian.* Apolog. cap. 14. Deos tres poſuiſſe Socratem ex imitatione Pythagoræ & hoc non ignoraſſe Platonem, refert *Euſebius* lib. 14. Præp. cap. 2. Sed ſi rem dicamus, putandum eſt, Socratem in ea ſententia fuiſſe, quod Ethnicorum Dii veri Dei non ſint, ut apparet ex ejus verbis apud *Platonem*
mul-

multis in locis & nominatim in Apolog. ejus pag. ed. Ser. 26. licet viſus ſit *Lactantio* lib. 3. de falſ. Sap. cap. 19. Ægyptiorum ſuperſtitiones ratas habuiſſe, quas authoritate ſua Athenis firmavit & ante mortem præcepiſſe viſus eſt, ut Gallum, quem voverat Æſculapio, ſacrificarent: Timuit n. ne apud Rhadamanthum receptorem voti reus fieret ab Æſculapio. De ſummo & vero *Deo*, quid ille ſenſerit, prodit ex parte *Auguſtinus* lib. 8. cap. 3. civit. ubi: *cauſas rerum primas in unius veri ac ſummi Dei voluntate eſſe credebat.* Etiam Socrates fertur (& ut Pythagoras ac Plato) dixiſſe ſe audire vocem Dei, ἀκȣ́ειν φωνῆς θεȣ͂ τ. κατασκευὴν θεωρῶν ἀκριβῶς, ἀπὸ Θεȣ͂ γεγονυῖαν καὶ συνεχομένην ἀδιαλείπτως. i. *Cum conſideraret univerſum, quod à Deo accuratè & perfectè factum eſt & ab eo perpetuo continetur*. Sic *Clemens* lib. 5. στρωμ p. 596. Qui addit: ἀκηκόασι γὰρ τȣ͂ Μωσέως λέγοντος, εἶπε καὶ ἐγένετο. i. *Audiverunt namque Moſen dicentem, dixit & facta ſunt.* Unde conſtat, Socratem rectè ſe vindicaſſe à cavillis adverſariorum, ne ἄθεος ſit dictus. vid. *plat.* in apolog. Socrat. p. 26. ed. Serr. & quomodo Deum coli voluerit præ hominibus, ex eo conſtat, quod ma-

contra ſentimus noſtraque hæc eſt controverſia, non hæc quidem, ſed ſummum bonum potius eſſe; ſapere, intelligere, meminiſſe & quæ his ſunt cognata atque affinia: nimirum rectam opinionem, veraſque ratiocinationes: eas voluptate meliores eſſe atque præſtantiores omnibus rebus, quæ illarum participes eſſe poſſint: addit: δυνατοῖς δὲ μεταχεῖν ὠφελιμώτατον ἁπάντων εἶναι πᾶσι τοῖς οὖσί τε καὶ ἐσομένοις. i. *In earum, inquam, facultate & uſu ſummam conſtare iis omnibus rebus, quæ ſunt & quæ erunt, utilitatem.* Et Deinceps Socrates in illo libro ait, ſuæ diſputationis finem eſſe, ut demonſtret, ἕξιν ψυχῆς τὴν δυναμένην ἀνθρώποις πᾶσι τὸν βίον εὐδαίμονα παρέχειν. i. *Animi affectum ſive habitum omnibus exhibere poſſe vitam felicem.* Quam ἕξιν inſeq. dicit eſſe τοῦ φρονεῖν i. *Quæ conſiſtat in ſapientia.* Et in Gorgia Socrates beatam vitam ſitam eſſe vult in *Doctrina* & *virtute.* Apud *Laert.* lib. 2. in ejus vita: ἔλεγε δὲ καὶ ἓν μόνον ἀγαθὸν εἶναι τὴν ἐπιστήμην. i. *Dicebat & unicum eſſe bonum, ſcientiam.* Quod fortius affirmaſſe videtur, ubi ejus contrarium *malum* unicum vocat. Additur n. καὶ ἓν μόνον κακὸν, τὴν ἀμαθίαν. i. *Malum contra unicum, inſcitiam.* Et à ſummo bono etiam eximit opes & hono-

θυσίαις μᾶλλον ἢ ταῖς μικραῖς ἔχαιρον (πολλάκις γὰρ ἂν αὐτοῖς τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν εἶναι κεχαρισμένα) οὔτ' ἂν ἀνθρώποις ἄξιον εἶναι ζῆν εἰ τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἦν κεχαρισμένα τοῖς θεοῖς ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν. Ἀλλ' ἐνόμιζε τοὺς θεοὺς ταῖς παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων μάλα χαίρειν. I. *Cum de facultatibus exiguis exigua ſacra faceret, nihilo ſe putabat minus præſtare, quàm magnis copioſisque opibus multas & amplas hoſtias cæderent. Etenim neque decere Deos hoc ajebat, ut magnis potius, quàm exiguis ſacrificiis gauderent.* (nam *alioquin iis hominum improborum ſacrificia ſæpius eſſent accepta, quàm bonorum*) *neque vivendum hominibus eſſe, ſi ſacrificia improborum diis eſſent acceptiora, quàm bonorum. Imprimis exiſtimabat Deos honoribus gaudere, quos religioſiſſimi homines offerrent.* Etiam laudabat hoc carmen:

Καδδύναμιν δ' ἔρδειν, ἱερ' ἀθανάτοισι θεοῖσι.

Id eſt,

Sacra, potes quantum, diis immortalibus offer.

Divinationem quatenus à Diis arceſſebat Socrates, docet *Xenophon* lib. 3. memorabilium pag. m. 560. ubi nec obſcurè

Digitized by Google

dicitur *Vaticiniis* uſus. Unde pervulgatum erat dicere: *numen omnia ſignificare.* Ὅθεν δὴ, inquit Xenophon, μάλιστά μοι δοκοῦσιν αὐτὸν αἰτιάσασθαι καινὰ δαιμόνια εἰσφέρειν. i. *Quæ cauſa mihi videtur imprimis fuiſſe, ut introductorum novorum numinum culpam in eum conferrent.* Additque, Socratem nihil rei novæ introduxiſſe, quod non etiam alii, quicunque divinationem (μαντικὴν) eſſe ſtatuentes auguriis utuntur, & ominibus & portentis & ſacrificiis. Et hoc in ipſo notat *Tertullianus* adverſus gentes cap. 14. quod *in contumeliam Deorum quercum & hircum & canem dejeraverit.* De *animæ* immortalitate quid credi voluerit Socrates, docet nos *Cicero* de ſenectute 78. *Demonſtrabantur, inquit, mihi præterea quæ Socrates ſupremo vitæ die de immortalitate animorum diſſeruiſſet.* v. ejus ſententiam ap. *Platonem* in Phædone p. ed. Serr. 73. & expreſſius p. 106. ubi in hunc modum: ὁπότε δὴ τὸ ἀθάνατον καὶ ἀδιάφθορόν ἐστιν, ἄλλο τί ψυχή, ἤ, εἰ ἀθάνατος τυγχάνει οὖσα καὶ ἀνώλεθρος ἂν εἴη; πολλὴ ἀνάγκη. i. *Quandoquidem immortale corruptionis etiam expers eſt, quid nam aliud ſtatuendum eſt, cum immortalis ſit anima, quam ab omni etiam exitio & pernicie im-*

munem

munem liberumque eſſe. De *virtutibus* Socrates melius ac copioſius fertur diſſeruiſſe, quàm Pythagoras, apud *Ariſtotelem* lib. 1. Eth. cap. 1. licet tn. ejus judicio non rectè. Sic ille: παρὰ τοῦτον Σωκράτης ἐπιγνόμενος βέλτιον καὶ ἐπὶ πλεῖον ὑπὲρ τούτων, Ὀρθῶς δὲ οὐδ' οὕτως· τὰς γὰρ ἀρετὰς ἐποίει· τοῦτο δ' ἐστὶν εἶναι ἀδύνατον. i. *Poſt hunc ſcilicet Pyh. Socrates de hac re melius & copioſius diſſeruit; ſed ne ipſe quidem rectè. quoniam virtutes ſcientias efficiebat; quod fieri nullo modo poteſt.* In ſequentibus latius eam ſententiam refellit. De qua etiam vid. eundem lib. 6. ad Nicom. cap. ult. & magnorum moral. lib. 1. cap. 35. Illi tamen probatur, quod dixit Socrates; neminem, qui bene de rebus exiſtimaret quicquam aliud quam, quod ſit optimum, agere: ſed ſi agat, propter inſcientiam agere. Scilicet lib. 7. de moribus cap. 2. ſic in textu: οὐθὲν γὰρ ὑπολαμβάνοντα πράττειν παρὰ τὸ βέλτιστον, ἀλλὰ δι' ἄγνοιαν. Improbatur autem, quod voluerit, in rebus non eſſe probos vel malos, lib. 1. magnorum moralium cap. 9. ubi: ἀλλ' ὥσπερ Σωκράτης ἔφη, οὐκ ἐφ' ἡμῖν γενέσθαι τὸ σπουδαίους εἶναι ἢ φαύλους. Εἰ γάρ τις, φησὶν, ἐρωτήσειεν ὅντινα οὖν πότερον ἂν βούλοιτο δίκαιος εἶναι ἢ ἄδικος, οὐθεὶς

ἂν

ἂν λέγοιτο τ̀ ἀδικίαν. i. *Sed, quemadmodum Socrates dixit, in nobis non eſt, probos vel malos eſſe: quemadmodum, ſi quis roget aliquem, velit ne juſtus eſſe, an injuſtus? nemo delegerit injuſtitiam.* Libertatem ſic virtutibus & vitiis, aut illis qui ea tractant, non convenire, abſurdum eſſe judicat Ariſtoteles, ideo addit: ὁ δὴ τοιοῦτος λόγος οὐκ ἔστιν ἀληθής. i. *Hæc ratio neutiquam vera eſt.* Apud *Laertium* lib. 2. in ejus vita rogatus Socrates, quænam eſſet juvenum virtus? Reſpondit *nihil nimis.* De continenti & incontinenti ut argumentatus ſit Philoſophus, docet nos *Ariſtoteles* lib. 1. magnor. Moral. capit. 14. ubi utrumque οὐχ ἑκούσιον εἶναι φησίν. i. *Non eſſe voluntarium affirmat.* quod Ariſt. in ſequentibus refutat. De *Amicitia* Socrat. multa præclara pronunciavit. Apud *Platonem* in Phædone ait; *omnes bonos eſſe inter ſe amicos* & in *Lyſ.* probat ὡς ἐν ἀδικίᾳ καὶ πονηρίᾳ οὐκ ἄν ποτε σωθείη φιλία. i. *Inter injuſtitiam & probitatem nunquam ſervari poſſe amicitiam.* Sic *Clemens Alex.* lib. 5. ςρωμ p. 594. ubi & refert, quale bonum intelligi voluit ex ejus ſentent. Scilicet quod ſolum bonum ſit honeſtum & virtus ſufficiat ad felicitatem. v. Plat. in Alcibiad. p. 116.

Digitized by Google

p. 116. pr. Unde ipſe Socrates ibidem citatur in Phædro precans; ὦ Πάν τε καὶ ἄλλοι θεοὶ δοίητέ μοι καλῷ γενέσθαι τἄνδον. i. *ô Pan & cæteri dii, date mihi, ut intus ſim pulcer.* de amico & bono jam ante dixerat: ὡς οὐχ εἵμαρται κακὸν κακῷ φίλον εἶναι, οὐδ' ἀγαθὸν ἀγαθῷ μὴ φίλον. i. *Non eſſe ordinatum, ut malum ſit malo amicum, neque ut bonum bono non amicum.* Licet in Lyſide ap. *Platonem* p. 216. velit neque malis propriè competere amicitiam, cum boni non indigeant, mali minimè ſint illius capaces, ſic ibidem; ἔγωγε λέγω τοίνυν ἀπομαντευόμενος τοῦ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ, φίλον εἶναι τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακόν. i. *Nunc igitur quaſi vaticinans ajo, pulcri & boni amicum eſſe, quod neque bonum neque malum.* Et poſt: καὶ οὔτε τἀγαθὸς τἀγαθῷ, οὔτε τὸ κακὸν τῷ κακῷ, οὔτε τἀγαθὸν τῷ κακῷ φίλον εἶναι. i. *Neque v. bonus bono neque malum malo neque bonum malo amicum eſſe.* Volunt etiam ſignum boni amici eſſe, quod non tantum ſit benevolus, ſed etiam proſit. *Xenoph.* lib. 1. memorabilium p. 568. ἔφη καὶ περὶ τῶν φίλων αὐτὸν λέγειν, ὡς οὐδὲν ὄφελος εὔνους εἶναι, εἰ μὴ τὸ ὠφελεῖν δυνήσονται. i. *Nihil eſſe commodi ex eorum benevolentia, ſi non etiam prodeſſe poſſint.* De fraterna *amicitia*

Socra-

Socrates diſputat copioſè apud eundem lib. 2. p. 587. Cum qua divitias confert & præ illa has contemnendas docet. Et in genere de *amicitia* agit p. 590. ubi etiam vult veris amicis conquirendis præ cæteris nos intentos eſſe & rectè iis uti debere. De *voluptate* etiam diſſeruit adverſus Ariſtippum ap. eundem Xenephontem lib. 2. memorab. p. 579. & ſequentibus. Ibidem quoque p. 585. ad Lamproclem fil. de *ingratitudine* erga parentes plenius agit, & ſic ingratos ibidem dicit ἐν τοῖς ἀδίκοις καταλογίζεσθαι. i. *Ad in juſtorum hominum numerum referri*. De juſtitia in æquitate ab ipſo poſita ſic *Lactantius* lib. 3 de falſ. Sap. cap. *docente igitur*, *inquit*, *Socrate non fugit Platonem juſtitiæ vim in æquitate conſiſtere. Siquidem omnes pari conditione naſcuntur*. vide & *Platonem* in Apologia Socrat. p. ed. Serr. 32. Plura ab eo lepidè dicta de rebus moralibus, vide ap. Laertium & alios. Et quæ hic deeſſe ob brevitatem videantur, in Philoſophia Platonica locum fortè invenient. Politicam ejus vitam non attinet hic tradere. De ea vide Platonem & Xenophontem diſcipulos ejus in Apologiis. quem a. ipſe magiſtratum Athenis geſſerit, tradit Plato in Apolog.

log. ejus p. Ed. Ser. 32. Et notat *Laertius* quod fuerit imprimis δημοκρατικὸς. 1. *Popularis rei Studioſus*, quod ſatis conteſtatus eſt, cum jubentibus, qui cum Critia erant, nobilibus Leontem Salaminium illuſtrem & opulentum virum ad ſe deduci perimendum haudquaquam ceſſit, ſoluſque adverſus decem potentiſſimos duces ſententiam ferre auſus eſt. Quamvis ille voluerit μὴ κρίνειν ἀρετὴν λαοδίκῳ σοφίῃ, 1. *Virtutem in jus judice plebe vocari*, apud *Diog.* in ejus vita. Senatus tamen conſulta in tribu ſua præſcribi ſummam imperii obtinens vetuit, ut habet *Athenæus* lib. 5. deipnoſoph. cap. 18. qui ſic citato in hanc rem *Platone* in Gorgia inducit Socratem dicentem: Καὶ πέρυσι βουλεύειν λαχὼν. ἐπειδὴ ἡ φυλὴ ἐπρυτάνευε καὶ ἔδει μὲ ἐπιψηφίζειν, γέλωτα παρεῖχον, καὶ οὐκ ἐδυνάμην ἐπιψηφίσαι. 1. *Haud ita dudum tribu mea imperii ſummam obtinente in curiam me cooptatum è concilii ſententia decretum facere cum oporteret, riſum excitavi, quod ſenatus conſultum perſcribere aut ſciſcere non didiciſſem.* Addit: τοῦτο δ' ὁ Σωκράτης οὐ δι' ἄγνοιαν ἐποίει, μᾶλλον δὲ κατ' ἀνδραγαθίαν, οὐ γὰρ ἐβούλετο λύειν δημοκρατίας νόμους. *Id autem à Socrate factum non ob ignorantiam, ſed ob conſtantem*

item animi fortitudinem, quod leges nollet popularis adminiſtrationis labefactare. Licet in omnibus plebi conſentire noluerit, ut tradit *Xenophon* lib. 1. Hiſt. Gr. p. m. 350. De gubernatione civitatis quid pronunciarit, idem memorat lib. 2. memorabil. pag. m. 580. ſcil. quod debeat qui civitati præeſt non tantum ſibi neceſſaria, ſed etiam ſingulis civibus ſuppeditare, quæ ſi non præſtet, pænæ ſubjectum eſſe vult. ubi etiam quærit, an regentes, an iis parentes feliciores dicendi ſint. *Imperatorem* qualem eſſe in munere ſuo voluerit, idem Hiſtoricus lib. 3. memorabilium p. m. 601. oſtendit. de quo ſic: καὶ τὸν παρασκευαστικὸν τῶν εἰς τὸν πόλεμον τὸν στρατηγὸν εἶναι χρὴ, καὶ ποριστικὸν τῶν ἐπιτηδείων τοῖς στρατιώταις, καὶ μηχανικὸν καὶ ἐργαστικὸν καὶ ἐπιμελῆ καὶ καρτερικὸν καὶ ἀγχίνουν καὶ φιλόφρονά τε καὶ ὠμὸν καὶ ἁπλοῦν τε, καὶ ἐπίβουλον καὶ φυλακτικόν τε καὶ κλέπτην καὶ προετικὸν καὶ ἅρπαγα, καὶ φιλόδωρον καὶ πλεονέκτην καὶ ἀσφαλῆ καὶ ἐπιθετικὸν καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ φύσει καὶ ἐπιστήμῃ, ἃ δεῖ τὸν εὐστρατηγήσοντα ἔχειν. Καλὸν δὲ καὶ τακτικὸν εἶναι· πολὺ γὰρ διαφέρει στράτευμα τεταγμένον ἀτάκτου, &c. 1. *Nam neceſſe eſt imperatorem eſſe peritum parandi ea, quæ ad bellum requiruntur & ſuppeditandi commeatum militibus & in conſiliis*

filiis ſolertem & in agendo & diligentem & tolerantem & perſpicacem ingenio & benignum & ſævum & ſimplicem & inſidioſum & cautum & furem & profuſum & rapacem & largiendi cupidum & avarum, muniendi ſe & alios aggrediendi non ignarum; alia denique multa tum à natura, tum à ſcientia requiruntur in eo, qui rectè munere imperatorio functurus ſit. Nihilominus bonum eſt etiam aciei inſtituendæ peritum eſſe nam multum intereſt ordinatas inter & confuſas copias &c. Quid præcipuè imperatori propoſitum eſſe debeat, idem in ſequentibus p. 603. perſequitur. ſcilicet procurare ἵνα οἱ ἑλόμενοι δι' αὐτὸν εὖ πράττωσι. i. *Ut illi, qui illum crearunt per ipſum beati ſint:* ſive, ut poſteà loquitur; εὐδαίμονα ποιεῖν ἡγεῖται. ideo & pag. 605. ejus lib. 3. in rebus bellicis præſtantiſſimos quoſque imperatores eſſe eligendos cenſet, qui majorem victoriæ ſpem preſerant, quæ communis ei ſit cum civitate univerſa. vide plura ibidem, ubi & illi cum bono patre familias comparantur &c. Addam hic tantum, ne plura comportando ultra deſtinatam brevitatem progrediar, qui Socratis præcipui fuerint diſcipuli, è *Laertio* in ejus vita ſub finem conſtat, ubi: Τῶν δὲ διαδεξαμένων

in ſpecie circa ſummum bonum quærundum determinandumque occupabantur. Sic n. *Auguſtinus* lib. 8. de civ. Dei cap. 3. *Socrates reliquit plurimos Philoſophiæ ſuæ ſectatores quorum certatim ſtudium fuit in quæſtionum moralium diſceptatione verſari, ubi agitur de ſummo bono, ſine quo fieri homo beatus non poteſt. Quod in Socratis diſputationibus, dum omnia movet, aſſerit, deſtruit, quoniam non evidenter apparuit, quod cuique placuit, unde ſumſerunt & ubi cuique viſum eſt, conſtituerunt finem boni. Sic a. diverſas inter ſe Socratici de iſto fine ſententias habuerunt. Quod vix credibile eſt, unius potuiſſe facere ſectatores &c.* v. & *Euſeb.* lib. XI. præp. Ev cap. 2. oſtendit a. Auguſtinus breviter, quid cenſuerint quidam illud ſummum bonum ſic ait: *ut quidam ſummum bonum eſſe dicerent voluptatem, ſicut Ariſtippus: quidam virtutem, ſicut Antiſthenes. Sic alii atque alii aliud atque aliud opinati ſunt.* à *Cicerone* in Orat. *dicitur Antiſthenes patientiam & duritiem in Socratico ſermone adamaſſe.* Et Ariſtippus, *quem magis voluptuariæ diſputationes delectarunt, & ejus poſteri voluptate omnia metiebantur. Dum verecundius id agebant nec dignitati ſatisfaciebant quam non aſpernanbantur nec volupta-*

tem tuebantur, quam amplexari volebant. *Hieronymus* commentario in Eccleſiaſten, ubi de voluptate loquitur, *Et hæc*, inquit, *aliquis loquatur Epicurus.* & de Socraticis ſic *Cicero* lib. 3. de Oratore. 59. *Primum ab ipſo Platone Ariſtoteles & Xenocrates; quorum alter peripateticorum, alter Academiæ nomen obtinuit: Deinde ab Antiſthene Cynici primum, deinde Stoici: tum ab Ariſtippo Cyrenaica Philoſophia manavit, quam ille & ejus poſteri ſimpliciter defenderant*: addit: *fuerunt etiam alia genera Philoſophorum, qui omnes ſe Socraticos eſſe dicebant: Eretriacorum, Herilliorum, Megaricorum, Pyrrhoneorum. Sed ea horum vi & diſputationibus ſunt jam fracta & extincta.* Vid. & de illis eundem *Tullium* lib. 1. Acad. *Ariſtippus & Cyrenaici & cæteri, pecudes Philoſophorum.* De Epicureis etiam vid. dicto l. & Ciceronem de Stoicis. De Ariſtippo vid. etiam *Lactantium* lib. 3. c. 3. *Athenæum* lib. 12. deipnoſ. & *Epiphanium* lib. 3. de Antiſthene eundem *Lactant.* lib. 3. c. 8. De omnibus Socraticis Laertius in vitis eorum. Plenius nos quoque de quibuſdam ex illis ſuo loco. Primum de *Platone* Socraticorum ac Philoſophorum principe agendum, cujus authoritate una

&

& conſentiens duobus vocabulis Philoſophiæ forma inſtituta eſt Academicorum & Peripateticorum. Et hic nobis dabit Philoſophiam theoreticam & practicam.

Cap. XI.

Plato *unde dictus. ejus genus & ætas, ingenium, virtutes & vitia. Ejus ſtudia Poetica, Mathematica, Medica & Theologica. Quos præceptores ille habuit & quas peregrinationes inſtituit. Quæ in iis didicit. An etiam ab Hebræis didicerit aliquid. Scientia & Sapientia ejus ampla & ob eam celebratus ille. Summa ejus eloquentia, authoritas & fama. Veteris Academiæ inſtitutor. quem magiſtrum in Philoſophando ſecutus ſit & quem modum tenuit. Cujus ſectæ Philoſophus, quæ nova induxit. Quos diſcipulos reliquerit & quos à ſe ſcriptos libros.*

PLato (prius Ariſtocles appellatus, ut habent Laertius & S. Empiricus) à latitudine pectoris vel frontis ſic dictus juxtà Heſych. in ejus vita lib. 1. de dog. Plat. & ſic ob egregium corporis habitum, quem ei tribuit Laertius. Alii apud illum & hunc in vit. ejus ab ubertate ſermonis orationiſque & latitudine verborum id nomen trahunt, quæ *Ciceroni* Orat 5. *Amplitudo* vocatur & latitudo *Plinio* lib. 1. Ep. x. filius fuit Ariſtonis & Periſtonæ ſive Potonæ à Solone oriundæ, à quo

Digitized by Google

Plato ſextus numeratur ap. eundem *Laert.* natus ille dicitur à Diog. teſtimonio Apollodori 88va. Olympiade Thargelionis Septima, & deceſſiſſe anno primo centeſimæ octavæ olymp. ætatis 81mo. juxtà *Lucianum* in Μακροβ. & perveniſſe ad 82^{dum}. uti vult *Athenæus* lib. 5. deipnoſ. cap. 18. Licet alii hic numerent 84. Moritur, inquit *Cicero* de Senectute 13, *Uno & octuageſimo anno ſcribens.* Sic quoque *Hieronymus* ad Nepotianum Epiſt. 2. cap. 2. Floruit, ut eſt apud *Euſeb.* lib. x. præp. Ev. cap. 3. circa finem regni Perſici, paulò ante Alexandrum Macedonem, quadringentis annis vel paululum plus ante Auguſtum Cæſ. *Ingenium* ejus laudat Cicero 1 Tuſc. 22. & ad Q. Fratr. 1. Ep. 23. Ubi *Princeps ingenii* appellatur. *Auguſtinus* lib. 8. civit. D. cap. 4. dicitur *eum fuiſſe ingenio mirabili & longe ſuos condiſcipulos anteiſſe*, ita ut cæteros obſcuraret. Apud *Laertium* κορυφαιότατος appellatur. Et hanc illius ſupra ſuos conſortes eminentiam oſtendit *Beſſarion* lib. 1. contr. Calumn. cap. 3. *Luciano* in piſcat. ſive reviviſc. laudatur ejus μεγαλόνοια θαυμαστή. i. *Intelligentia ac prudentia ejus magna.* vid. quoque *Quintilian.* lib. x. cap. 1. inſtit. Orat. Illud ejus inge-

ingenium potiſſimum illuxit è monumentis, quæ *Athenæo* lib. 5. deipnoſoph. c. 18. Omnia attentè & cogitanter ſcripta feruntur, ſic n. ille: οὐ γὰρ ἀγράφως τι ἔλεγεν ἀλλὰ πάνυ ἐσκεμμένως. ὡς ἐν τῷ Γοργίᾳ γράφων φησίν. Et *libri ejus à Cicerone* 3 de. Orat. 15. *Mirabiliter ſcripti* dicuntur. & Famil. 9. *Apud Platonem ſcripta divinitùs.* Cui etiam Orat. 10. Ille *intelligendi graviſſimus author & magiſter dicitur* & ideo *divini ejus ingenii profunditas* celebratur *Macrobio* lib. 2. in ſomn. Scip. cap. 2. *Verecundia* laudatur *Ciceroni* 9. Famil. Ep. 22. & *Laertio* in vit. ejus. qui ait, eum juvenem adeo verecundum fuiſſe & compoſitum, ut numquam riſiſſe niſi modicè deprehenſus ſit. *Humilitas* Æliano lib. 4. var. Hiſt. cap. 9. & lib. 3. cap. 19. & *vitæ contemptus* apud eundem lib. 9. c. 10. *Continentiam* in vita frugali exprimebat, teſte eodem lib. 2. cap. 18. & habitu corporis minus curioſo, lib. 3. cap. 19. *Fortitudo* ejus enituit in duobus (militabat n. ob paupertatem juxtà eundem lib. 3. cap 27.) præliis, in quibus ſe ſtrenuum exhibuit, uti legimus lib. 7. cap. 14. *Iuſtitiæ* patronus nominatur *Lactantio* lib. 5. de Iuſt. cap. 14. Licet ei objectum ſit, quod aliter

Digitized by Google

ter viveret, quàm loqueretur, ut eſt ap. *Senecam* de vita beat. cap. 27. legatur apud *Athenæum* lib. XI. Deipn. §, 250. f. ubi ſummæ ſuperbiæ inſimulatur, & calumniator vocatur § 248. Perverſus ac malevolus §. ſeq. 250. ejus ibidem quoque malignus ejus erga omnes animus memoratur, hoc argumento, quod καὶ Φαίδωνι τὴν τῆς δουλείας ἐφιστὰς δίκην ἐφωράθη. i. *Contra Phædonem actionem vindiciariam inſtituerit.* Ideo inceſſitur quoque à Comicis acerbioribus convitiis. & quod ipſe Xenophonti non conſenſerit nec Ariſtippo nec Æſchini ap. *Laertium*. *Faſtum* ejus in ſuſtentanda per eum mortui Socratis Schola interpretatur Athenæus l. cit. ubi & invidum & improbum vocat. & lenonem deterrimum *Ioh. Chryſoſt.* tom. 4. p. m. 1632. Imo & *Hieronymus* Epiſt. 1. ad Heliod. cap. 8. *ſtultum*. Cæterum, ut ad ſtudia ejus veniamus, *picturæ* etiam Studioſus fuit hic noſter, ut prodit Diogenes. Poemata quoque ſcripſiſſe dicitur ap. eundem: Primò quidem *dithyrambos* & deinde *melos* & *Tragœdias*. Videatur Ælianus lib. 2. var. Hiſt. cap. 30. Deinceps ut ad interiorem Philoſophiam admitteretur variis diſciplinis ſe tradidit addiſcendis.

Inter

Inter quas *Geometriam* imprimis colere cœpit, eamque & reliquas Matheſeos partes, Philoſophiæ præmittere voluit, ut liquet è ſeptimo ejus de legibus & ſeptimo de Rep. Geometriam ideo προπαίδειαν appellabat & κατὰ παίδευσιν ὁδὸν. i. *Viam ad Doctrinam.* Ubi & cenſet Logiſticæ naturâ deditos facilius capere ſtudia. Et eo uſque ei ſententiæ de ea colenda ante Philoſ. inſtandum ratus eſt, ut hoc: οὐδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίτω, Gymnaſii ſui frontiſpicio inſcribi curarit. Etiam paſſim exemplis Mathematicis in ſuis ſcriptis uſus eſt, & dicitur à Fabio lib. 1. cap. 17. Præcipuè in *Timæo* ſuo, qui ne intelligi quidem, niſi ab iis, qui hanc quoque partem diſciplinæ diligenter perceperint, poteſt. Et ſimilia deprehendes in *Menone* & *Theæteto* & lib. de *Rep.* & *Epinomide*, uti demonſtrat *Theo Smyrnæus* Platonicus, initio libri, qui inſcribitur τῶν κατὰ μαθηματικὴν χρησίμων εἰς τὴν Πλάτωνος ἀνάγνωσιν. i. *In expoſitione eorum, quæ in Mathematicis ad Platonis Lectionem utilia ſunt.* Non leviter hanc Studiorum partem excoluit, ſed *in ea ſe contriviſſe dicitur Ciceroni* 1. de fin. 72. Traditur quoque inventum ejus ſpeciale agri menſurandi apud

Digitized by Google

Vitruvium lib. 9. Architect. cap. 1. Nec tantum ibi, ſed & in numeris Muſicis diſcendis omnis fuit. Dicitur enim Ciceroni l. cit. etiam in *Muſicis ſe contriviſſe.* Et *in Geometria & Muſicis præſtantiſſimus.* 1. De Orat. 217. Et ideo ita Plato Muſicam commendat, ut pueris ingenuis eam ſtatuat neceſſariam lib. 7 de legib. ed. Serr. 809. *Cicero* illam adprobans 9. famil. 38. *Platoni*, inquit, *aſſentior*, *nihil tam facile in animos teneros & mobiles refluere*, *quam varios canendi ſonos.* & de vi Muſicæ, 3. Acad. 22. *Platoni noſtro placet muſicorum cantibus mutatis*, *mutari civitatum ſtatus.* Arithmeticis ſtudiis etiam eruditus fuit, cum *Tullius* eum de Finib. 72. dicat in *numeris* ſe contriviſſe. vid. & ipſum Platonem lib. 7. de Rep. p. 522. & eam pueris commendat lib. 7. de legibus p. 809. Etiam creditur ille initia Algebræ inveniſſe. In Phædro ſuo meminit πεττείας καὶ κυβείας, quas Ægyptios inveniſſe ait & artem eſſe calculis & cubis numerandi *G. Voſſius* de ſcient. Math. cap. 8. §. 2. *Aſtrorum* diſciplinam etiam coluit, ut teſtatur idem *Cicero* l. proximè cit. *Plato*, inquit ille, *in Muſicis*, *Geometria*, *numeris*, *& aſtris ſe contrivit.* Et eum in finem Philolai

lai Pythagorici librum à propinguis xl minis Alexandrinis emi curavit, uti ex Hermippo tradidit Laertius lib. 8. & eandem diſcipl. commendat pueris ingenuis lib. 7. de leg. *Geographiam* quoque didicit, ut patet ex ejus Atlantica in Timæo p. ed. Serr. 24. & aliis locis. Quæ illic dicitur νῆσος ἅμα Λυβίης καὶ Ἀσίας μείζων. i. *Inſula Libya & Aſia Major.* Quam poſteà dicit ſubmerſam. *Dialecticæ* ſummam cognitionem ſibi paravit, ut poſteà conſtabit. Et ex eo, quod eam commendet ut ſupremam ſcientiam, ad cujus cognitionem gradus ſunt Mathematicæ artes. vide eum lib. 7. de Rep. p. 522. & 351. & artium præſtantiſſimam in Philebo p. 57. & ſeq. vocet. vid. & *Laertium* in ejus vit. *Medicinæ* quoque notitiam quandam ſibi paravit, teſte *Æliano* lib. 9. var. Hiſt. c. 22. ubi ſic: Πλάτων δὲ Φροντίδα εἰς αὐτὴν ſc. ἰατρικὴν ἔσχε πλείστην. i. *Plato etiam plurimum curæ in medicandi artem contulit.* Qua indigere turpe eſſe dicit propter deſidiam & diſſolutum victum. lib. 3de. Rep. p. 405. *Politices & juris* cognitionem ſatis adprobavit in libris de Rep. & legibus aliiſque. *Theologiam* etiam intentius didicit, ut deinceps videbimus. Hic Plato Socrati diſci-

diſcipulus ſucceſſit, ut teſtantur *Laertius* in vit. Socrat. lib. 2. & in vita Plat. & Auguſtinus lib. 8. de civit. Dei cap. 4. Et non tantum Socratem, ſed & alios præceptores habuit. Socratem primò, inquit Euſeb. lib. x. præp. cap. 3. f. 1. deinde Pythagoricos audivit. Auguſtinus l. cit. de eo, *Parum putans*, ait, *perficiendæ Philoſophiæ ſufficere ſeipſum ac Socraticam diſciplinam, quam longè latèque potuit peregrinatus eſt, quaquaverſum eum alicujus nobilitata ſcientiæ percipiendæ fama rapiebat. Cicero* 1 Tuſc. 39. *Platonem ferunt, ut Pythegoræos cognoſceret, in Italiam veniſſe & in ea cum alios, tum Architam Timæumque cognoviſſe & didiciſſe Pythagorea omnia.* Dicit Laertius, eum cum annum viceſimum ætatis ageret, Socratem audiviſſe. Illo decedente, Cratylo Heracliti diſcipulo & Hermogeni Parmenidis Philoſophiam tuenti operam dediſſe: deinde, cum eſſet annorum duo de triginta, Megara ſe ad Euclidem cum aliis Socraticis contuliſſe. Hinc Cyrenem profectum Theodorum Mathematicum audiviſſe atque inde in Italiam ad Pythagoricos Philolaum atque Euritum conceſſiſſe, atque ab his in Ægyptum abiiſſe ad Prophetas & Sacer-
dotes.

dotes. Cum quo non convenit Auguſtinus l. cit. qui vult prius eum in Ægyptum, deinde ad Italiæ pythagoreos veniſſe. de peregrinationibus Platonis vid. *Apuleum* lib. de dogm. Plat. 5. & 7. Laertio aſſentitur *Euſebius* lib. x. præp. Ev. c. 2. Ubi ait Platonem, cum Italicam Philoſophiam hauſerat, in Ægyptum abijſſe nec brevi tempore ibidem converſatum. Forſan illa differentia exinde nata, quod bis Italium pietierit hic Philoſophus. Cum & tradantur ejus tres profectiones in Siciliam ab ipſo Epiſt. 7. & Laertio in ejus vit. ſeriem peregrinationum ejus ſic *Quintilianus* lib. i. tradens c. 12. *Plato*, inquit, *non contentus diſciplinis, quas præſtare poterant Æthenæ, non Pythagoreorum, ad quos in Italiam navigaverat, Ægypti quoque Sacerdotes adijt.* Italiæ pars, in quam ille profectus eſt, *Hieronymo* Epiſt. 103. cap. 1. Magna *Græcia* appellatur. *Plato*, inquit Cicero; *Tarentum venit L. Æmilio & App. Claud. Coſſ.* In illam igitur Italiam venit, ut diſceret Philoſophiam Pythagoricam, ut Laertius & Euſebius teſtantur. *Auguſtinus* lib. 8. civit. c. 4. *Inde, ait, in eas Italiæ partes veniens ubi Pythagoreorum fama celebratur quicquid Italica Philoſo-*

loſophiæ tunc florebat, auditis eminentioribus in ea Doctoribus, facillimè comprehendit. Quibus propè congruit *Hieronymus* lib. 3. adverſ. Ruffinum cap. 10. vid. & *Apulejum* lib. 2. Flor. 1. 26. Et *Theodoretum* lib. 1. de curat. Græc. Aff. ubi & additur, eum in Siciliam quoque veniſſe. ſcil. ut Ætnæ incendium videret & leges per diſceret. addit *Laertius*, eum cum Euripide eo profectum. vid. *Euſeb.* lib. 10. cap. 2. In Ægyptum venit, teſte *Auguſtino* lib. 8. de civ. c. 4. ut *diſceret quæcunque illic magna habebantur. Ambroſius* Serm. 18. in Pſalm. 118. *Eruditionis gratia Plato in Ægyptum profectus, eſt. Veritatis inveniendæ cauſa Ægyptum Thebaſque Ægyptias perluſtraſſe Platonem,* dicit *Theodoret.* lib. 1. de curat. Græc. Aff. & lib. 2. & Macrob. lib. 1, in ſomn. Scip. c. 19. *Plato Ægyptios omnium Philoſophiæ diſciplinarum parentes ſecutus eſt.* v. & *I. Chryſoſt.* tom. 4. p. 3. *Lactantius* lib. 4. de vera Sap. cap. 2. Plato *amore indagandæ veritatis accenſus ad Ægyptias penetravit, ut earum gentium ritus & ſacra cognoſceret.* Apud Clementem lib. 1. στρωμ. p. 303. Plato fatetur ſe & Pythagoram multa didiciſſe à Barbaris, inter quos præcipuos facit Ægyptios. Et in admonitione ad gen-

tes

Digitized by Google

tes p. 46. Sic Ægyptios habuiſſe dicitur magiſtros ſuos, ut didicerit ab iis Geometriam. *Diodorus* Sic. lib. 1. cap. 6. Biblioth. etiam Platonem numerat inter eos, qui eruditionis gratia in Ægyptum profecti erant. & apud *Clem.* lib. 1. στρωμ. p. 303. Plato dicitur fuiſſe diſcipulus Sechnuphidis Heliopolitani, atque *Sacerdotum Ægypti arcana perdidiciſſe*, ut loquitur *Quintilianus* lib. 1. cap. 12. Inſt. Addit *Lactantius* lib. 4. de ver. Sap. cap. 2. Platonem etiam ad *Magos uſque & Perſas penetraſſe* ut earum gentium ritus & ſacra cognoſceret. vid. etiam Clementem lib. 1. στρωμ. p. 303. Dicente Laertio, quod à Magis audiendis ſit prohibitus bello Aſiatico. à Babyloniis etiam, fatetur Plato ſe hauſiſſe Philoſophiæ pulcerrima quæque apud *Clementem* lib. 1. στρω. p. 301. & in admonit. ad Gentes fertur Aſtronomiam à *Babyloniis* didiciſſe, rectas & ſanas incantationes à *Thracibus*. Cæterum an hic Philoſophus etiam venerit ad Judæos, ab iiſque aliqua didicerit, variant ſcriptores. *Lactantius* lib. 4. cap. 2. Abſolutè negat. alii affirmant, apud Clementem in Admonit. ad Gentes p. 46. dicitur Platoni; νόμους τοὺς, ὅσοι ἀληθεῖς καὶ δόξαν τὴν τοῦ θεοῦ, παρ' αὐτῶν ὠφέ-

ὠφέλησαι τῶν Ἑβραίων. i. *Leges autem quocunque veræ ſunt & de Deo opinio ſuppeditata tibi ſunt ad Hebræis.* & lib. 2. ϛρωμ. p. 150. ὁ τ̄ ἀλήθειαν ἐζηλωκὼς τῶν Φιλοσόφων Πλάτων πὰ ἔναυσμα τ̄ Ἑβραϊκῆς φιλοσοφίας ζωπυρῶν. i. *Ille, qui veritatem Philoſophorum ita ſectatus eſt Plato, ut Hebraicæ veritatis excitarit ſcintillam.* Theodoreto lib. 2. de cur. Græc. Aff. dicitur parva quædam veritatis lumina, quædamque initia à Moſe deſumſiſſe. & ibidem addit: ænigmata quædum de Deo ab Ægyptiis Hebræiſque collegiſſe &, ut habet Euſebius, de parabolis Salomonis multa ſumſiſſe. *Ambroſius* Serm. 18. in Pſalm. 118. *Eruditionis*, inquit, *gratia profectus Plato in Ægyptum, ut Moſis geſta, legis oracula & Prophetarum dicta cognoſceret.* Huic convenit *Iuſtinus* Martyr in exhort: qui vult Platonem Moſis doctrinam cæterorumque Prophetarum de uno ſolo Deo in Ægypto didiciſſe. conſule eundem Apolog. 2. pro Chriſtianis. Clemens lib. 1. ϛρωμ. p. 274. ἐν γοῦν τοῖς νόμοις ὁ ἐξ Ἑβραίων φιλόσοφος Πλάτων. Et idem p. 349. Πλάτων δὲ ὁ φιλόσοφος ἐκ τῶν Μωσέως τὰ περὶ τ̄ νομοθεσίαν ὠφεληθεὶς, ἐπετίμησε μὲν τῇ Μίνωος καὶ Λυκούργου πολιτείᾳ. i. *Plato Philoſophus à Mo-*

Moſe in legibus ferendis adjutus reprebendit quidem minoris Lycurgique Politiam &c. Apud dictum *Clementem* lib. 1. p. 342. Plato à Numenio Pythagorico ibi citato Μωσῆς Ἀττικίζων. i. *Moſes Atticè loquens* vocatur v. & *Euſeb.* lib. 13. præp. c. 7. & putat *Euſeb.* lib. 9. de præp. Ev. eundem modum ſcribendi habere Platonem, quem Moſes. & ideo judicat eum legiſſe legem hujus. Quod Moſen diligenter ſit ſecutus, his indicat Clemens 5. ϛρωμ. p. 560. Ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ σὺν δὲ Πλάτωνι μάλιϛα τῶν ἄλλων φιλοσόφων σφόδρα τῷ νομοθέτῃ ὡμίλησαν, ὡς ἔϛιν ἐξ αὐτῶν συμβάλλεσθαι τῶν δογμάτων καὶ κατά τινα μαντείας εὔϛοχον φήμην οὐκ ἀθεεὶ συνδραμόντας ἔν τισι προφητικαῖς φωναῖς τὴν ἀλήθειαν κατὰ μέρη καὶ εἴδη διαλαβόντες &c. i. e. *Pythagoras & ejus diſcipuli una etiam cum Platone maximè ex aliis Philoſophis uſi ſunt legiſlatore, ut conjici poteſt ex ipſis dogmatibus. Et cum per rectè conjectantem famam divinationis, non abſque inſtinctu divino concurriſſent cum quibuſdam vocibus Propheticis & veritatem per partes & ſpeciem tractaſſent.* vid. lib. 1. ϛρωμ. p. 342. ubi putatur hic Phil. multa e lege Moſis deſumſiſſe. Ariſtobulus Judæus ad Philometora lib. 1. ut citat Euſebius, legem, inquit, noſtram in multis

tis Plato ſecutus eſt. Apertè namque in multis diligenter examinaſſe ſingula videtur. Etaddit: Moſaica n. volumina ante Alexandrum & Perſarum imperium traducta fuerunt, unde plurima, ſicut & Pythagoras Philoſophus ille, accepit. *Auguſtinus* lib 8. de civit. Dei cap. XI pòſt alia ſic: *Quod Plato dicit amatorem Dei eſſe Philòſophum, nihil ſic in illis ſacris literis flagrat: Et maximè illud, quod & me plurimum adducit, ut pene aſſentiar Platonem illorum librorum expertem non fuiſſe.* Ibidem in Princip. *Nonnulli putaverunt, eum, quando perrexit in Ægyptum, Hieremiam audiviſſe Prophetam, vel ſcripturas Propheticas in eadem peregrinatione legiſſe.* De Hieremia tempore captivitatis Babilonicæ in Ægyptum progreſſo & Tanis lapidibus obruto, vid. *Hieronymus* proæmio in Jerem. *Tertullian.* in ſcorpiaco c.8. & *Iſidor.* lib. de vita & morte ſanct. & quod Plato in Ægyptum peregrinatus ſit arcanorum diſcendorum animo, ſuprà audivimns. Pergit *Auguſtinus*: *quorum quidem opinionem in quibuſdam libris meis poſui* i. e. libro 2. de Doctr. Chriſtian. c. 28. ubi vult, & eam fuiſſe Ambroſii ſententiam, Platonem ſacris literis per Hieremiam fuiſſe imbu-

tum

tum. Quam ille ibi videtur quadantenus amplecti, ut conſtat è lib. 2. retract. cap. 4. ubi fatetur, ſe memoria *lapſum*, tanquam Plato & Hieremias coætanei fuerint. & deinde addit: *Sic maturius conſideratâ Chronologia &c.* Et in l. cit. de civit. *ſed diligenter ſupputata temporum ratio, quæ Chronica hiſtoria continetur, Platonem indicat à tempore, quo Prophetavit Hieremias, centum fermè annos poſteà natum fuiſſe.* Imò plures anni intercefferunt inter utrumque. Nam *Euſebius* in Chronico natalem Platonis conjicit in 88[væ]. Olympiad. quartum annum. Et Olymp 37 & 38. vult prophetaſſe Hieremiam. Sic etiam *Cyrillus* lib. 1. contra Julian. & ei σύγχρονον facit Sophoniam, unde ablatis, qui debent, numeris, reſtant longè plures anni. Pergit *Auguſtin. Qui Plato cum octoginta & unum vixiſſet ab anno mortis ejus (quæ incidit in annum primum Olymp. 109[æ].) uſque ad tempus, quo Ptolemæus Rex in Ægyptum Scripturas Propheticas gentis Hebræorum de Iudæa poposcit & per* LXX *viros Hebræos, qui etiam Græcam Linguã noverant, interpretandas habendaſque curavit*, (quod factum Olymp. 124.) *anni fermè reperiuntur* LX. ſed videntur tempora Hieremiæ verius convenire ætati

tis Plato ſecutus eſt. Apertè namque in multis diligenter examinaſſe ſingula videtur. Et addit: Moſaica n. volumina ante Alexandrum & Perſarum imperium traducta fuerunt, unde plurima, ſicut & Pythagoras Philoſophus ille, accepit. *Auguſtinus* lib. 8. de civit. Dei cap. xi. pòſt alia ſic: *Quod Plato dicit amatorem Dei eſſe Philoſophum, nihil ſic in illis ſacris literis flagrat: Et maxime illud, quod & me plurimum adducit, ut pene aſſentiar Platonem illorum librorum expertem non fuiſſe.* Ibidem in Princip. *Nonnulli putaverunt, eum, quando perrexit in Ægyptum, Hieremiam audiviſſe Prophetam, vel ſcripturas Propheticas in eadem peregrinatione legiſſe.* De Hieremia tempore captivitatis Babilonicæ in Ægyptum progreſſo & Tanis lapidibus obruto, vid. *Hieronymus* proœmio in Jerem. *Tertullian.* in ſcorpiaco c. 8. & *Iſidor.* lib. de vita & morte ſanct. & quod Plato in Ægyptum peregrinatus ſit arcanorum diſcendorum animo, ſuprà audivimus. Pergit *Auguſtinus*: *quorum quidem opinionem in quibuſdam libris meis poſui* i. e. libro 2. de Doctr. Chriſtian. c. 28. ubi vult, & eam fuiſſe Ambroſii ſententiam, Platonem ſacris literis per Hieremiam fuiſſe imbu-

tum!

im. Quam ille ibi videtur quadantenus
mplecti, ut conſtat è lib. 2. retract. cap. 4.
bi fatetur, ſe memoria *lapſum*, tanquam
Plato & Hieremias coætanei fuerint. &
leinde addit: *Sic maturius conſideratâ Chronologia &c.* Et in l. cit. de civit. *ſed diligenter ſupputata temporum ratio, quæ Chronica hiſtoria continetur, Platonem indicat à tempore, quo Prophetavit Hieremias, centum fermè annos poſteà natum fuiſſe.* Imò plures anni intercesserunt inter utrumque. Nam *Euſebius* in Chronico natalem Platonis conjicit in 88^{væ}. Olympiad. quartum annum. Et Olymp 37 & 38. vult prophetaſſe Hieremiam. Sic etiam *Cyrillus* lib. 1. contra Julian. & ei σύγχρονον facit Sophoniam, unde ablatis, qui debent, numeris, reſtant longè plures anni. Pergit *Auguſtin. Qui Plato cum octoginta & unum vixiſſet ab anno mortis ejus (quæ incidit in annum primum Olymp. 109^{æ}.) uſque ad tempus, quo Ptolemæus Rex in Ægyptum Scripturas Propheticas gentis Hebræorum de Iudæa popoſcit & per LXX viros Hebræos, qui etiam Græcam Linguã noverant, interpretandas habendaſque curavit,* (quod factum Olymp. 124.) *anni fermè reperiuntur* LX. ſed videntur tempora Hieremiæ verius convenire ætati

Ff Py-

Digitized by Google

Pythagoræ, qui quibuſdam ab Ezechiele dicitur inſtitutus. Poſt concludit Auguſtinus hunc in modum: *quapropter in illa peregrinatione ſua Plato, nec Hieremiam videre potuit tanto ante defunctum. Nec eaſdem ſcripturas legere, quæ nondum fuerant in Græcam linguam tranſlatæ, qua ille pollebat.* Licet non neget alio modo potuiſſe eundem Philoſ. exinde quædam diſcere: *Niſi fortè*, inquit, *quia fuit acerrimi ſtudii ſicut Ægyptias, ita & iſtas per interpretem didicit, non ut ſcribendo transferret, quod Ptolemæus pro ingenti beneficio, qui regia poteſtate etiam timeri poterat, meruiſſe perhibetur, ſed ut colloquendo, quid continerent, quantum capere potuiſſet, addiſceret.* & quod illa ſuadeant cum ſacris convenientia, in ſeq. oſtendit. Imò & hoſpes Platonis in Polit. pag. ed. Serr. p. 270. fatetur ſe aliunde hæc, quorum ibi mentionem facit, ſcilicet quæ de παλιγγενεσίᾳ narrat, didiciſſe. Sic n. ἀπεμνημονεύετο δὲ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων προγόνων τῶν πρώτων οἱ τελευτώσῃ μὲν τῇ προτέρᾳ ἐπιφορᾷ τὸν ἑξῆς χρόνον ἐγειτόνουν, τῆσδε κατ' ἀρχὰς ἐφύοντο. i. *Tradiderunt hæc nobis primi illi majorum noſtrorum, qui ſtatim poſt primam revolutionem orti ſunt.* Simile quid habetur in Gorgia

p. 524.

Digitized by Google

): 524. v. plura apud *Euſebium* præparat.
Ev. lib. XI. cap. X. &c. Alia videbimus
uis quæque locis. Sed penitius Platonem
ntroſpiciamus. Variam Eruditionem cum
Plato peregrinando inveniſſet, tam felici-
er inclaruit, ut magnæ ſplendorem fa-
næ circumtulerit. Unde Ciceroni 1. ad
Q. Fratr. Ep. 23. *Princeps ingenii & Do-
rinæ appellatus eſt.* & *omnium princeps*,
. de legibus. *Ambroſio* lib. 2. de Abr. cap.
. *princeps Philoſophorum* dicitur. & præ-
at. in enarr. Pſalm 35. dicit eum *tenere in
mnes ſecularis Sapientiæ principatum.* Et
emo Platoni æqualis eſt Sexto Empirico
b. 5. adverſ. Math. p. 123. *Philoſophiæ
ater* eidem *Ambroſio* lib. 2. de Abr. c. 7.
hiloſophorum Rex Lactantio lib. 3. cap.
3. *Philoſophorum apex* ſublimis & colu-
nen *Arnobio* lib. 1. contra gentes. *Phi-
ſophorum quaſi Deus Ciceroni* 1 Tuſc. 1.
: 2. de nat. Deor. 32. Et 4. ad Atticum
p. 15. *Deus ille* noſter Plato in πολιτείᾳ.
ivinus dicitur *Iulio Firmico* lib. 1. Aſtron.
: *Ciceroni* de opt. Orat. 17. & de leg.
9. & *Arnob.* lib. 1. contr: gentes, & paſ-
n apud Græcos θεῖος dicitur & δαίμων
quæ ſcripſit *divinitus* ſcripta eſſe *Cic.*
Fam. ep. 9. *Sanctiſſimus Cenſorino* de die

nat. cap. 14. *Ciceroni* 3. de legibus Philoſophorum Homerus *Sanctiſſimus*. *Luciano* περὶ μακροβ. ἱερώτατ☉ & ἱερὸς ἐκεῖν☉ eidem in fugitivis & ap. *Suidam* lib. 15. *Magnus* appellatur Arnobio lib. 2. contr. gentes. *Præſtantiſſimus* Ciceroni 1. ad Q. Fratr. & *nobilis* ſua Philoſophia Senecæ. ep. 44. pr. Omnibus in ſcientia civili *anteponendus* Ciceroni 1. de legib. 15. & cap. 25. Quem *omnibus anteponis*, *quem maxime diligis*. Eidem 2. de legibus dicitur *vir Doctiſſimus*. & pro Rabirio Poſth. 25. vir unus totius Græciæ facile *Doctiſſimus*. *Lactantio* lib. 5. de juſtitia cap. 3. cenſetur inter eos, qui Philoſophorum *Doctiſſimi* dicebantur. *Excellens* in Philoſophia *S. Empirico* lib. 6. contr. Math. p. m. 129. Etiam Philoſophorum *ſapientiſſimus Ciceroni* 3. de legibus. Omnium *ſapientiſſimus Lactantio* lib. 1. de falſa religione cap. 5. *Sapientiæ Antiſtes Plinio* lib. 7. n. Hiſt. cap. 30. pr. Ipſius *veritatis arcanum* Macrobio lib. 1. in Somn. Scip. cap. 5. His encomiis adjungamus quod in Piſcat. ſive reviviſc. habet *Lucianus*, cui ἡ σύνεσις καὶ τὸ ἀκριβὲς καὶ ἐπαγωγὸν ἐν χερσῷ τῶν ἀποδείξεων. 1. *Cognitio ejus ac diligentia nec non tempeſtiva demonſtrationum*

um introductio, laudantur. Non tantum
'hiloſophicis ſtudiis ſic enituit hic Philo-
ophus; ſed etiam eloquentiæ laude ac
loria celebratus eſt, poſtquam dicendi ar-
em & hauſiſſet uberius & exercuiſſet
ario ſcriptorum genere. Quibus bonis
rælusiſſe feruntur apes, quæ in ore par-
ulo ſediſſe dicuntur *Plinio* lib. 11. cap.
7. Ideo *Cicero* de divin. 78. *Cum Pla-
oni*, inquit *in cunis parvulo dormienti apes
 labellis conſederunt: reſponſum eſt eum ſin-
ulari ſuavitate ſermonis fore.* Qualem po-
ea eloquentiam ſibi paravit, paſſim
eprædicant ſcriptores. Græci Sermonis
roprietas laudatur Empirico lib. 1. ad-
erſ. Math. c. 5. Licet à ſtultis & impe-
tis Grammaticis ut barbarè loquens, ideo
uod eum conſequi non potuerint, tra-
ıctus ſit, ibidem. Apud *Lucianum* in Piſc.
ve reviviſc. laudatur ejus καλλιφονία δεινῶς
τιική καὶ τό κεχαρισμένον καὶ πειθοῦς μεςόν.
*Eloquentia redundans & Attico lepore re-
cta, flexanima & vetuſta. Ficinus* in com-
entario cap. 41. Platonis *elegantiam* ad-
iratum dicit Barthol. Fontium Rheto-
m. Dicitque nec Lactantium neque
ornelium Celſum, neque Ciceronem
ſum in re deſcribenda ad miram Plato-
Ff 3 nis

nis eloquentiam accedere potuiſſe. *Euſebius* lib x. præp. Ev. cap 3. f. ait: quod Plato, cum Socratem primò, deinde Pythagoricos audivit, omnes, qui ante ipſum fuerunt, in Philoſophia tum eloquentia, tum prudentia ſuperarit. Etiam *Theodoretus* lib. 1. de cur. Gr. Aff. dicitur *cæteros Philoſophos eloquentiæ copia obruiſſe.* & *vis Platonicæ eloquentiæ* nemoratur lib. 5. ubi: *qui omnes homines nec ſolum Græcos, ſed ipſos quoque Athenienſes facundia verborumque ornatu facile obruit.* Et Ciceroni 2. de nat. vocatur *eloquentiſſimus inventor* & *linguæ Magiſter* 3. de Orat. 137. *& cæleſtis ejus facundia* appellatur *Apuleio* in Apologia n. 519. vid. lib. de dog. Plat. 5. *Laertius* in ejus vita ait: δοκεῖ δέ μοι Πλάτων ἀκριβώσας τὸ εἶδος καὶ τὰ πρωτεῖα δικαίως ἂν ὡς τοῦ καλοῦ οὕτω καὶ τῆς εὑρέσεως ἀποφέρεσθαι. 1. *Plato meo quidem judicio id genus expolivit adhuc alioquin rude atque perfectum. Ita non ſolum ornatæ & politæ orationis, Verum & ipſius inventionis digniſſimè ſibi primatum vendicat.* Et tanta fuit Platonis eloquentia, ut vulgatum ſit apud Veteres illud, Jovem, ſi Græcè loqui vellet, non aliter locuturum, quàm Platonem. v. *Cic.* de clar. Orat. 121, Etiam Ariſtotelem virum excel-

xcellentis ingenii *eloquio* ſuperavit, teſte *Auguſtino* lib. 8. de civit. Dei cap. 12. Ejus in dicendo *ubertas* memoratur *Ciceroni* de clar. orat. l. c. *quis*, inquit, *uberior dicendo Platone? gravitas* eidem Orat. 10. *Dicendi graviſſimus author & Magiſter Plato.* & 62. *Dicendi gravitate Princeps Plato.* & 2. de nat. D. *graviſſimus inventor.* Copia, *Cicer.* Orat. 62. *Longè omnium quicunque ſcripſerunt aut locuti ſunt & copia dicendi & gravitate Princeps Plato.* & copioſus 1 Acad. q. 17. *Platonem exiſtimo, ſi genus forenſe dicendi tractare voluiſſet, graviſſime & copioſiſſimè potuiſſe dicere.* vid. 1 Off. 4. amplitudo Orat. 5. *Platonis amplitudo Ariſtotelem à ſcribendo non deterruit.* Varius & multiplex 1 Acad. Q. 17. Et Plinius lib. 1. ep. 10. *Platonis & ſublimitatem & latitudinem laudat.* etiam de ejus ſublimitate vide Hermogenem περὶ ἰδεῶν tom. β. mihi p. 377. Ubi & dicitur ejus ſermo Panegyricorum *optimus.* vid. & Longinum περὶ ὕψους. Et ille *ſummus Orator.* 1 de Orat. 47. *Et talis omnium Rhetorum exagitator, ut tn. unum Iſocratem imitatus ſit.* Orat. 42. Audiamus quoque *Quintilianum* lib. x. inſtit. c. 1. *Quis dubitet, inquit, Platonem eſſe præcipuum ſive acumine differendi*

ſive eloquendi facultate divina & Homerica. multum n. ſupra proſam & quam pedeſtrem Græci vocant, ſapit; ut mihi non hominis ingenio, ſed quodam Delphico videatur oraculo inſtinctus. & lib. 5. cap. 7. eo nomine maximè *Platonem* imitandum cenſet. Styli ejus genus à Laertio dicitur μεταξὺ ποιήματος εἶναι καὶ πεζοῦ λόγου. i. *Inter poema & proſam Orationem medium*, authoritate Ariſtotelis. Cicero Orat. 67. *Platonis locutio potius poëma putandum, quàm Comicorum & Poëtarum.* Ob hæc omnia magni nominis hic Philoſophus ſic inclaruit, ut longe latèque famam ſparſerit. unde etiam *Ælianus* lib. 2. v. h. c. 42. ἡ Πλάτωνος δόξα καὶ ὁ τῆς κατ' αὐτὸν ἀρετῆς λόγος καὶ εἰς Ἀρκάδας ἀφίκετο καὶ Θηβαίους. i. *Platonis gloria & virtutis fama uſque ad Arcadas & Thebanos pervenit.* Celebrat quoque ejus famam & claritudinem Joh. *Chryſoſtomus* lib. 2. adverſ. vitup. vit. Monaſt. p. mihi 1270. unde *authoritas* ejus ſumma. *Cicero* cum eum 2 de legibus 1. appellaſſet *virum graviſſimum*, 1. de divinat. ſic loquitur: *Plato & Socrates, ut rationem non redderent, authoritate tamen reliquos minutos Philoſophos vincerent.* & 2 de legibus 68. *Platònis ſummi viri authoritatem agnoſcit* ta-

talem, quâ, ut ille 1 Acad. 17. *Una & conſentiens duobus vocabulis Philoſophiæ forma inſtituta ſit Academicorum & Peripateticorum.* Quorum *perfectiſſimam diſciplinam* nominat 4. Acad. 15. & de clar. Orat. 191. *Plato mihi unus erit inſtar omnium.* Sic ut quidam cum ipſo *errare* maluerint, quam cum aliis *vera* ſentire, & ipſe *Cicero* 1. Tuſc. 39. & 2 de legibus 68. vid. & *Apulejum* 4. de Dog. S. c. m. 11. Hic Philoſophus *Academiam* inſtituit teſte *Laertio* in proœmio. quæ demum *Vetus* vocitata eſt, cum jam Arceſilas alteram ut novam introduxiſſet. Nam cum Athenas eſſet regreſſus, in Academia commorabatur, ut idem habet in vita ejus. Ubi ſic deſcribit ille locum, quod fuerit in ſuburbano memoroſus, à quodam heroe Academo appellatus. Dicitque ante per E. ſcribi ſolitam, ut Hecademiam. Nam ut, habet Heſychius Ill. in vita Plat. πρότερον ἡ Ακαδημία τὸ χωρίον Ἑκαδημίας ἐκαλεῖτο. i. Hecademi fundus dicta eſt Academia. & alio loco Diogenes tradit illum in Academia plurimum temporis Philoſophatum & ſepultum, ſectamque Academicam inde appellatam. Empirico lib. 7. adverſ. Math. dicitur Ακαδημαϊκὴ ἱστορία ἄνωθεν

θεν ἀπὸ Πλάτωνος ἀποδοθεῖσα. i. *Hiſtoria Academica ab alto à Platone originem ducere.* v. *Suidam* in Ακαδημία & Ariſtophanis Schol. ἐν νεφέλ. & Sextus addit lib. 1. Pyrrhon. cap. 33. Academias enumerans Platonis Academiam eſſe antiquiſſimam, Secundæ & Mediæ authorem eſſe *Arceſilam* Polemonis auditorem : Tertiæ & novæ *Carneadem* Clitomachum. & eſſe, qui his quartum Philonis & Charmidæ ſubjungant. In Philoſophando non unum Magiſtrum ſecutus eſt neque unum modum tenuit. *Diogenes* in ejus vita, μίξιν, inquit, ἐποιήσατο τῶν τε Ηρακλειτείων λόγων καὶ Πυθαγορικῶν καὶ Σωκρατικῶν. i. *Miſcuit Heracliteorum & Socraticorum rationes.* His eadem tradens Heſychius addit, in quibus potiſſimum hæc obtinuerint, τὰ μὲν γὰρ αἰσθητὰ καθ' Ηράκλειτον, τὰ δὲ νοητὰ κατὰ Πυθαγόραν, τὰ δὲ πολιτικὰ κατὰ Σωκράτην ἐφιλοσόφει. i. *In iis quæ ſenſibus ſubjacent Heracliti partes tuebatur. Porrò in iis, quæ ad intelligentiam pertinent Pythagoræ acquieſcebat, in rebus autem civilibus Socratem ſuum maximè amplectebatur. eadem habet Heſychius* Ill. quo teſte conſtat ipſum etiam multa ab Epicharmo mutuatum, quorum quædam recenſentur apud Diog. Laert.

Digitized by Google

Laert. in Plat ſcilicet περὶ τῶν αἰσθητῶν καὶ νοητῶν. Qui etiam vult non pauca ipſum ſcripſiſſe, quæ Socrates non dixerit. vid. Theodoretum de Curat. Gr. Aff. lib. 1. *Qui quoſcunque ſermones pareret, uni ſemper Socrati referebat acceptos, credique ab omnibus paſſim ſtudebat, non aliunde illos, quàm à mente Socratis prodiiſſe.* Ideo Socrati gratias fertur egiſſe, quod ab illo didicerit, ut habet *Seneca* 5. de benef. cap. 7. Philoſophando dicitur hic Philoſophus, quæ perceperat, exponere, quæ v. falſa ſunt, coarguere, de rebus incertis nihil definire. Atque de his quidem, quæ ipſe opinatur, quatuor inducit perſonas, Socratem, Timæum Athenienſem hoſpitem, peregrinum Eleatem. & ſunt Peregrini figmenta ſine nomine. Quando autem Socratis & Timæi verba, dum loquitur, pro decretis infert Plato. Qui mendacii convincantur, inducit Thraſymachum, Calliclem, Polum, Gorgiam, Protagoram, Hippiam atque Euthydemum &c. vide *Illuſtrium* in vita ejus. ſed cum probationibus & argumentis concludere nititur, plurimum utitur inductione & quidem bipartita, quod teſtatur in ejus vita *Laertius*. vid. & *Heſychium* l. cit. Ap. illum Plato

περὶ-

πρῶτος τὸν κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τῆς ζητήσεως τρόπον εἰσηγήσατο Λεωδάμαντι τῷ Θασίῳ. 1. *Primus inquiſitionis modum per reſolutionem Leodamanti Thaſio induxit.* Cicero 1 Acad. q. 45. *Platonem ex Academia Vetere numeramus, cujus in libris nihil affirmatur & in utramque partem multa diſſeruntur, de omnibus quæritur, nihil certi dicitur.* Licet tamen apud eundem 4 Acad. 15. *Plato & Socrates ipſi tollendi ſint ex eorum numero, qui negarunt, quicquam ſciri aut percipi poſſe.* Sciendum ab aliis dogmaticum eſſe habitum, aliis aporeticum. 1. *Dubitatorem.* aliis in quibuſdam dogmaticum, in quibuſdam aporeticum. Sextus *Empiricus* lib. 1. Pyrrhon. hypot. cap. 33 putat illum in gymnaſticis libris 1. exercitatoriis, ubi Socrates aut ludens cum aliquibus inducitur aut pugnans adverſus Sophiſtas, exercitatorium & dubitatorium quendam habere characterem. Dogmaticum autem, ubi feriò loquens ſententiam ſuam aut per Socratem aut per Timæum aut per aliquem ex hujuſmodi viris exponit. Addit, eundem, cum de ideis pronunciat aut providentiam eſſe aut vitam cum virtute conjunctam præferendam eſſe vitæ, quæ ſit cum vitiis conjuncta: ſive

ſive is tanquam exiſtentibus aſſentiatur, dogmaticè pronunciare. Sive tanquam probabilioribus aſſentitur, quia alterum alteri præfert ad fidem obtinendam aut non obtinendam, à forma Sceptica diſcedere. Et ideo, licet quædam Scepticorum more pronunciet, cum ſe exercet, non tamen eſſe Scepticum. Nec quamvis de aliquibus dubitet, tamen, quia in quibuſdam ipſe aut de eſſentia rerum incertarum aut ex incertis alia aliis tanquam fide digniora præſert, ſcepticum eſſe poſſe. Diſſimulandæ Doctrinæ modum quoque à Socrate mutuatus eſt Plato, teſte *Auguſtino* lib. 8. de civit: Dei cap. 4. Unde dicit factum, quod multæ de magnis rebus ſententiæ ejus haud facile perſpiciantur. Sic tamen ſuas eſſe voluit, ut omnibus ante ſe Philoſophis contradixerit juxta Laertium l. cit. Ipſe quoque varia nova induxit Philoſophiæ, inter quæ etiam hæc ſunt, quæ dicto loco prodit Diogenes. Ubi πρῶτος, inquit, ἐν φιλοσοφίᾳ ἀντίποδας ὠνόμασε καὶ στοιχεῖον καὶ διαλεκτικὴν, καὶ ποιήματα καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τὸ προμήκη, καὶ τῶν περάτων τὸ ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν καὶ Θεοῦ πρόνοιαν. *Primus in Philoſophia nominavit Antipodas & elementum & dialecticam*

cam & Poëmata & prælongum in numero ex-tremorumque planam ſuperficiem ac Dei pro-videntiam. Etiam ibidem πρῶτος ἐν ἐρώτησι λόγον παρήνεγκεν. 1. *Primus dialogos in-troduxit* & πρῶτος ἐθεώρησε τῆς γραμματικῆς τὴν δύναμιν. 1. *Primus Grammaticæ vim ſpeculatus eſt*. Magnus hic Philoſophus varios habuit diſcipulos. Sed qui alicujus nominis fuerunt, illos dicunt fuiſſe Speuſippum Athenienſem, Xenocratem Chalcedonium; Ariſtotelem Stagiriten, Philippum Opuntium, Hiſtiæum Perinthium, Dionem Syracuſanum, Amiclam Heracleoten, Eraſtum & Coriſcum Sceпſios, Timolaum Cycicenum, Euæonem Lampſacenum, Pithonem & Heraclidem Ænios, Hippothalem & Callippum Athenienſem, Demetrium Amphipoliten, Heraclidem Ponticum &c. De his omnibus vide Laertium. de Speuſippo ſororis ejus filio ſpeciatim ſic *Cicero* 1 Acad. 17. *Plato Speuſippum ſororis filium Philoſophiæ quaſi hæredem reliquit*. & 1 de nat. Deor. 32. *Platonem avunculum Speuſippus ſubſequens &c.* de Speuſippo & Amicla, quos tum honoribus proſequebatur, tum diſputationum participes eſſe patiebatur Plato; vid. *Ælianum* lib. 3. v. Hiſt. c. 19.

Ubi

Ubi quoque Xenocratis ut ejus diſcipuli meminit. Ariſtotelis etiam magiſtrum facit idem *Tullius* 1 de nat. Deor. 3. quamvis ejus mores Plato improbarit, ut teſtatur *Ælianus* l. cit. ubi vult eundem ab Ariſtotele è Peripato ejectum. De Dione v. Cic. 1. Off. 115. qui 3 de Orat. 137. eum dicit *à Platone omnibus* diſciplinis expolitum. & *Ælianus* illum ejus vocat ἑταῖρον & παιδικὸν. Etiam Platonis auditorem facit Demoſthenem *Cicero* Orat. 15. & 1 de nat. Deor. Pamphilum quendam. & ibid. 34 ex eadem Platonis Schola Heraclidem Ponticum prodiiſſe, duos etiam mulieres Laſtheniam Mantineam & Axiotheam Phliaſiam diſcipulas ejus. & Theophraſtum illius auditorem fuiſſe & Hipperidem Oratorem & juxtà quoſdam, Lycurgum quoque faciunt. Quæ ſcripſit Plato, attentè & cogitanter expreſſit, teſte *Athenæo*, & Socratica dulcedine, ut *Macrob.* in Somn. Scip. lib. 1. c. 1. Quamvis quibuſdam in eo peccaſſe viſus ſit, quod plurimum gaudeat metaphoris & ſubinde haud verecundis, ſed audacibus & planè Poëticis ac φορτικοῖς. Quam ſcribendi rationem judicant Philoſophiæ minus convenire. v. *Ariſtotelem* lib. 2. de demonſtra-

tione

ζητητικόν, qui in inquirendo verſatur. Priorem in duo genera diſtinguit, alterum in ſpeculatione, alterum in actione conſiſtentem. Primum in naturale ac rationale, ſecundum in morale ac civile dividit. Secundum itidem in duas ſpecies diſpeſcit, quarum prima, quæ exercet, *gymnaſtica*, ut ſecunda certaminibus occupata *agoniſtica* illi dicitur. Gymnaſticæ iterum bipartitam diviſionem eſſe vult, quâ altera ſit *maeutica* 1. incunabula exercitationis tradens vocatur: altera *piraſtica*, quæ jam ſuis viribus utens tentat quid poſſit. Eodem modo agoniſticam bipartitur, aliam *Endicticam*. 1. Demonſtrationi inſervientem, aliam *anatrepticam* 1. Exhortantem vocans. Alii illos dialogos aliter diſtinguunt. Libros hujus Philoſophi, quales & quod extant in operibus ejus, non quot à Laertio traduntur, juxtà Philoſophiæ partes diſtinctos; ſic breviter exhibendos cenſemus. In prima Συζυγίᾳ 1. *Eutyphro* ἢ περὶ ὁσίου. 1. *De Sancto* eſt Theologicus aut Metaphyſicus. 2. *Apologia* Socratis eſt Ethicus. 3. *Crito* ἢ περὶ πρακτέου. 1. *De eo quod agendum eſt*, Ethicus eſt. 4. *Phædo* ἢ περὶ ψυχῆς. 1. *De animo* eſt Metaphyſicus. In Secunda Συζυγίᾳ de vera Philoſophia

 agunt

Digitized by Google

agunt tres. Quorum 1. *Theages*, qui eſt de *Sapientia*. 2. *Amatores*, qui de *Philoſophia* ejuſque uſu & omnium ſcientiarum & artium architectonica & earum rectè diſcendarum methodo agit. 3. *Theætetus ſcientiæ* definitionem tradit. Quatuor ſequentes adverſus Sophiſticam veræ Philoſophiæ imaginem ementientem inſurgunt. Igitur 4. *Sophiſta* continet *Sophiſtæ* definitionem & illius à Philoſopho diſcrimen. 5. *Euthydemus* dat falſam ſcientiæ comparandæ rationem, ut à Sophiſtis notatur & earum inanitatem monſtrat 6. *Protagoras* de inanibus *Sophiſticarum* ſpeculationum commentis agit. 7. *Hippias minor* præpoſterum *Sophiſtarum in diſputando* morem carpit. In Tertia Συζυγίᾳ. 1. *Cratylus* eſt liber dialecticus de recta *nominum ratione* 2. *Gorgias*, liber *Rhetoricus* Rhetoricam artem tradit. 3. *Iō* ſive de *Iliade*, *Poëticus* eſt de *Poëtico* charactere ſive de vera *Poëtarum* exponendorum ratione tractans. In Συζυγίᾳ quarta prima pars generalem Ethicorum doctrinam exhibet: & continet 1. *Philebum* ἢ περὶ ἡδονῆς. 1. *De voluptate* ſive ſummo bono. 2. *Menonen* ἢ περὶ ἀρετῆς 1. *De virtute*. 3. Alcibiadem primum ἢ περὶ φύσεως ἀνθρώπου. 1. *De natura hominis*.

Secun-

Secunda pars habet peculiarem Ethicorum explicationem. 1. *Alcibiadem ſecundum* ἢ περὶ προσευχῆς. 1. De *voto* ſeu *precatione*. 2. *Charmidem* ἢ περὶ σωφροσύνης. 1. *De temperantia*. 4. *Hipparchum* ἢ φιλοκερδὴς. 1. de *lucri cupiditate*. Tertia pars continet Politica omnia. In ea 1. *Menexemus* ἢ ἐπιτάφιος λόγος. 1. *Oratio funebris* dat exhortationem ad patriam amandam defendendamque. 2. *Politicus* ἢ περὶ βασιλείας id eſt de *Regno*. 3. *Minos* ἢ περὶ νόμου. 1. De *Lege*, habet introductionem in libros Politicos. 4. Πολιτειῶν libri x. 1. de *Rep.* ſive de *juſto*. 5. Νόμων ἢ περὶ νομοθεσίας. 1. De *legibus* vel legum latione libri XII. 6. *Epinomis* ἢ φιλόσοφος. 1. *Legum* appendix & ſumma ſive *Philoſophus*. In quinta Συζυγίᾳ continentur Phyſica & Theologica. 1. *Metaphyſica*, quorum. 1. *Timeus* ἢ περὶ φύσεως. 1. De *natura* ſive *univerſitate*. 2. *Timæus locrus* περὶ ψυχᾶς κόσμω καὶ φύσιος. 1. *De mundi anima & natura*. 3. Critias ἢ Ἀτλαντικός. 1. *Atlanticus* appendix Timæi de priſci *mundi* hiſtoria. 4. *Parmenides* ἢ περὶ Ἰδεῶν. 1. *De Idæis*. 5. *Sympoſium* ἢ περὶ ἔρωτος. 1. *Convivium* ſive de *amore*. 6. Phædrus ἢ περὶ καλοῦ. 1. *De pulcro*. In Sexta Συζυγίᾳ traduntur

i.e. *Epiſtolæ*. i. Eſt Ἀξίοχος *Axiochus* ſive de *morte*. 2. Περὶ δικαίου. i. De *juſto* ſive juſtitia. 3. περὶ ἀρετῆς. i. *De virtute, an doceri poſſit*. 4. Δημόδοκος ἢ περὶ τοῦ συμβουλεύεσθαι. i. *Demodochus* ſive de conſultando. 5. Σίσυφος ἢ περὶ τοῦ βουλεύεσθαι. i. Eſt *Siſyphus ſive de deliberando*. 6. Ἐρυξίας ἢ περὶ πλούτου. i. de *divitiis*. Aliis *Eraſiſtratus*. 7. Eſt opuſculum nothum, quod inſcriptum eſt ὅροι, i. *Definitiones*. Ex horum librorum quibuſdum aliorumq; Authorum quæ deſumpta, meo ordine tradam, quæ in ſequentibus Platonis Philoſophemata datura ſunt.

CAP. XII.

Homo quo pacto *ſapiens* fieri poſſit. σοφίας & φιλοσοφίας diſtinctio & explicatio. *Philoſophiæ* diviſio. *Dialectica* Platoni ut intellecta & quas diſciplinas complexa. *Logica* ejuſdem. quomodo artes *Mathematicæ, Arithmetica, Geometria, Aſtronomia*, & *Muſica* ad *Dialecticam* ejus ſint gradus, & quæ illæ.

QUod ſapientes fieri poſſint homines, oſtendit *Plato* in Epinomide p. 974. Quia, inquit, rei illius acquirendæ facultas & ratio ſingulis hominibus ineſt. Dicitque illas obtinere τῆς ψυχῆς σφόδρα πεποιθυίας καὶ μαντευομένης, ὡς ἔστιν αὐτῇ κατά τινα φύσιν ταύτης. Proficit autem animus & nutritur diſciplinis, quibus

bus ad Sapientiam pervenit, ut habet in Protagora p. 313. & amplius, ſi accedat meditatio. Sic ille Theæteto p. 153. ἡ ἐν τῇ ψυχῇ ἕξις ὐχ ὑπὸ μαθήσεως μὴν καὶ μελέτης, κινήσεων ὄντων κλᾶται τε μαθήματα καὶ σώζεται καὶ γίνεται βελτίων. 1. *Animi conſtitutio nonne diſciplina & meditatione, quæ ſunt motus, & Doctrinarum cognitionem ſibi comparat & ita conſervatur meliorque fit.* Quamvis ſubinde, ubi de ipſa rerum veritate & natura inquiritur exactius, propter humanam infirmitatem intra veriſimilia rationi noſtræ ſtandum putet in ſuo Timæo p. 29. Sed antequam ad τὴν σοφίαν perveniat, profiteri ſe debet φιλόσοφον. Philoſophiæ & Sophiæ explicationem ac diſtinctionem ex mente Platonis exhibet *Laertius* lib. 3. in vita ejus: ubi dicit σοφίαν εἶναι τὴν τῶν νοητῶν καὶ ὄντως ὄντων ἐπιστήμην. 1. *Sapientiam eſſe rerum quæ intelligentia comprehenduntur & quæ verè ſunt, ſcientiam.* Quam interpretatur eſſe intelligendam de Deo & anima à corpore ſeparata. Licet non neget communiter poſſe dici ſapientiam omnem peritiam, ut cum v. c. ſapientem vocat artificem. Juxtà eundem Plato aliquando σοφίαν & φιλοσοφίαν conjungit, aliquando ſeparat. Ubi

ille l. cit. ἰδίᾳ σοφίαν καὶ φιλοσοφίαν καλεῖ ὄρεξιν οὖσαν τῆς θείας σοφίας. i. *Proprie v. ſapientiam & Philoſophiā vocat appetitionem quandam ac deſiderium divinæ ſapientiæ.* Quod procul dubio ſic intelligit, ut σοφία humana & ejus initium & gradus φιλοσοφία & hæc per illam accedere dicatur ad τὴν θείαν σοφίαν. i. *Ad divinam Sapientiam.* Philoſophia ipſi Platoni in Euthydemo p. 288. vocatur κτῆσις ἐπιστήμης, i. *Poſſeſſio ſcientiæ*: additque per illam eam ſcientiam eſſe quærendam, quæ nobis uſui eſſe poſſit. Et comparat inquiſitionem Philoſophorum cum foſſoribus, qui aurum rem pretioſiſſimam eruunt è terra ſummo uſui inter homines futurum. Alibi quoque in *amatores* ſive de Philoſophia p. 133. Latitudinem Philoſophiæ conſiderans continuumque diſcendi omnia deſiderium juxtà illud γηράσκω δ᾽ ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος, eam dicit eſſe πολυμάθειαν. i. *Multarum rerum ſtudium & ſcientiam.* Etiam qualemcunque Philoſophiam à vera diſtinguit lib. 7. de Rep. p. 521. Ubi ait veram eſſe τὴν ψυχῆς περιαγωγὴν ἐκ νυκτερινῆς τινὸς εἰς ἀληθινὴν τοῦ ὄντος οὖσαν ἐπάνοδον. i. *Animi eſſe circumactum è nocturno quodam die ad verum ejus, quod verè eſt,*

eſt, reditum. i. e. ad ſolidam germanamque veritatis agnitionem. & amplius oſtendit, illam eſſe quæ animam trahit à rebus caducis ad id, quod verè eſt, ἐπὶ τὸ ὄν. v. quæ deducit ex eo in hanc rem *Theodoretus* lib. 1. de curat. Græc. Aff. proxime præcedenti loco idem Philoſophus à potiori parte appellat Philoſophiam καλὸν καὶ ἀγαθόν. i. *Rem honeſtam & bonam* & à praxi, *meditationem mortis*, in Phædone p.64. Ubi & ea ſic via ad felicitatem eſſe oſtenditur. At videamus jam, quas Philoſophiæ partes hic fecerit. *Auguſtinus* lib. 8. civitatis cap. 4. dicit, *Socratem in activa Philoſophia excelluiſſe, Pythagoram magis contemplativæ inſtitiſſe, Platonem utramque jungendo Philoſophiam perfeciſſe. Laertius* in ejus vita ait, eum, cum miſcuiſſet Heracliteorum Pythagoreorumque ac Socratis rationes, in iis, quæ ſenſibus ſubjacent, Heracliti partes ſecutum: in iis quæ ad intelligentiam pertinent, Pythagoræ acquieviſſe; In rebus autem civilibus Socratem ſuum amplexum. Illorum trium etiam meminit *Apulejus*. duplicis phil. tantum meminit *Proclus* in Timæum Plat. ubi inter alia: ἐστὶ μὲν γὰρ ἐν αὐτῷ παρὰ μὲν Πυθαγορικῆς συνηθείας τὸ ὑψολόγον,

τὸ νοερὸν, τὸ ἔνθεον, τὸ ἀπὸ τῶν νοητῶν πάντα ἐξάπτειν, τὸ ἐν ἀριθμοῖς ὅλα ἀφοριζόμενον, τὸ μυστικῶς τὰ πράγματα καὶ συμβολικῶς ἐνδεικνύμενον καὶ τὸ ἀνάγωγον καὶ ὑπεραῖρον τὰς μερικὰς διαβολὰς τὸ ἀποφαντικόν, παρὰ δὲ τὸ Σωκρατικῆς φιλανθρωπίας τὸ εὐσυνουσιαστὸν, τὸ ἥμερον, τὸ ἀποδεικτικόν, τὸ δι' εἰκόνων τὰ ὄντα θεωρεῖν, τὸ ἠθικόν, πάντα τοιαῦτα. *Euſebius* lib XI. præp. cap. 1. dicit authoritate Attici Platonem omnes Philoſophiæ partes uſque ad ætatem ſuam ſicut membra Penthei disjectas & confuſas in unum corpus atque animal integrum reduxiſſe: eumque nullam Philoſophiæ partem imperfectam reliquiſſe. Sed omnes diligentius complexum nec in neceſſariis defuiſſe nec ad inutilia delapſum. Diciturque Plato medius fuiſſe inter Pythagoram & Socratem, ita ut ſublimitatem Pythagoræ ad humilitatem & humile dejectumque Socratis ad gravitatem reduxerit, ut ſic Pythagorâ popularior, Socrate gravior viſus ſit in dicendo & Philoſophando. Univerſam igitur Philoſophiam Plato in tres partes diſpeſcit. In *Phyſicam* 1. Naturalem, civilem 1. *moralem*, & *Logicam* ſive rationalem, ut teſtatur *Laertius* in ejus vita & *Euſebius* lib.

lib. XI. de præp. ev. cap. I. lib. I. cap. I. *Cicero* lib. I. Acad. 4. *fuit accepta à Platone Philoſophandi ratio triplex, una de vita & moribus: altera de natura & rebus occultis: tertia de diſſerendo & quid verum & quid falſum: quid rectum in oratione pravumque: quid conſentiens, quid repugnans judicando.* Idem *Auguſtinus* de Civit. Dei lib. 8. cap. 4. authoritate Ariſtotelis & lib. 15. cap. 25. & lib. 3. contra Academicos cap. 17. v. etiam *Apulejum* in dogmate Platonis & *Alcinoum* de doctrina Plat. cap. 3. Et *Plutarchum* libr. I. de placit. Phil. c. 10. Putat *Euſebius* hanc diviſionem Phil. hauſiſſe Platonem ab Hebræis. *hac tripartitio*, inquit Auguſtinus l. cit. *non eſt contraria illi diſtinctioni, qua intelligitur omne ſtudium Sapientiæ in actione & contemplatione conſiſtere.* quid de ſingulis dixerit Plato in inquirendis rerum cauſis & omnium actionum fine determinando, ſuis locis trademus. Phil. pars Platoni dialectica vocatur, quæ ipſi non notat τοπικὴν ſive artem probabiliter in utramque partem diſſerendi: ſed μεταφυσικὴν, quatenus utitur Logices inſtrumento. & ita hoc nomen Dialectices & Metaphyſicam & Logicam comprehendit. Dialectica u-

Digitized by Google

tentes è mente Platonis apud *Laertium* dicuntur περὶ τὴν τῶν λόγων τερθρείαν κατατρίβεσθαι i. *Verborum ac rationum acumine pugnare*. Et eos ipſe Plato in Phædro pag. 266. καλεῖ μέχρι τοῦδε διαλεκτικούς. i. *Dialecticos hactenus vocat*. & diſciplinam eorum εἶδος διαλεκτικόν. Τὸ νοητὸν *Plato* lib.6. de Rep. p. 511. & ſeq. ſic diſtinguit, ut primą ſpecies dicatur eſſe poſita ἐν ὁρατοῖς εἰκόσι i. Viſibilibus imaginibus, ita ut ex ὑποθέσεως οὐκ ἐπ' ἀρχὴν πορεύηται, ἀλλὰ ἐπὶ τελευτήν. Secunda, quæ nullis imaginibus utitur, ſed αὐτοῖς εἴδεσι, δι' αὐτῶν τὴν μέθοδον ποιεῖται ἐξ ὑποθέσεως ἐπ' ἀρχὴν ἀνυπόθετον ἰοῦσα. Prima Specie Mathematicas diſciplinas intelligit, circa τὸ νοητὸν ſuis abſtractionibus verſari ſolitas; Sic, ut concluſiones earum dependeant ab hypotheſibus. Secunda primam philoſophiam (ſimul includentem rationalem i. Logicam partem) ſive metaphyſicam indicat, quàm, ut ſupra, τὴν διαλεκτικὴν vocat. id eſt ἀποδεικτικὴν, quæ verſatur circa τὸ ὂν ἄνευ αἰσθήσεως καὶ ὑποθέσεων. i. *Sine ſenſu & hypotheſibus*. Sed hoc latius ipſe Plato perſequitur l. cit. pag. 511. τὸ τοίνυν, inquit, ἕτερον μάνθανε τμῆμα τοῦ νοητοῦ λέγοντά με τοῦτο. οὗ αὐτὸς ὁ λόγος ἅπτεται τῇ

τῷ

τοῦ διαλέγεσθαι δυνάμει τὰς ὑποθέσεις οἱ ἐπιβάσεις τε καὶ ὁρμάς, ἵνα μέχρι ἀνυποθέτου ἐπὶ τὴν τοῦ παντὸς ἀρχὴν ἰών, ἁψάμενος αὐτῆς, πάλιν αὖ ἐχόμενον τῶν ἐκείνης ἐχομένων, οὕτως ἐπὶ τὴν τελευτὴν καταβαίνῃ, αἰσθητῷ παντάπασιν οὐδενὶ προσχρώμενος, ἀλλ' εἴδεσι αὐτοῖς δι' αὐτῶν εἰς αὐτὰ καὶ τελευτᾷ εἰς εἴδη. 1. *Alteram igitur intelligibilis partem noris me ſignificare, quam ipſa ratio attingit atque complectitur dialecticæ artis vi ac facultate. Dum poſitiones quaſdam ſubſternit, non principia, ſed reverâ hujuſmodi poſitiones, quæ ex arbitrio aſſenſuque ponuntur, ut illis nimirum gradibus & progrediendi modo utatur. donec ad verum ſempiternumque principium, quod verè conſtat per ſe, neque ponitur ullo modo, progrediatur. & illud ſolidè complectatur: & rurſus illis hæreat, quæ ipſi principio hærent. atque ita ad finem uſque deſcendat nullo ſenſibili prorſus utens, ſed ipſis purè ſpeciebus per ipſas in ipſas deſinens.* Scientiam autem illam diſſerendi in ſeq. accuratius tradens, ait, clariorem & evidentiorem eam eſſe, quam modos illarum cognitionum, quæ artes appellantur, quibus principia ſunt hypotheſes. & addit, eos, qui ex iis agunt cogitatione animi, non rerum ſenſibus

ſibus agere. & in Philebo pag. 57. & *Dialecticam* dicit eſſe, τὴν περὶ τὸ ὂν καὶ τὸ ὄντως καὶ τὸ κατὰ ταυτὸν ἀεὶ πεφυκὸς, πάντως ἔγωγε οἶμαι ἡγεῖσθαι ξύμπαντας ὅσοις τοῦ καὶ σμικρὸν προσήρτηται μακρῷ ἀληθεστάτην γνῶσιν. *i. quæ omnem artem ſive ſcientiam, de qua nunc ſermo inſtituebatur, novit. nam ea circa id quod eſt, & revera eſt & ſemper eodem modo ſe habet, verſatur. Omnes quidem exiſtimo, quibus modò vel minimum ſanæ mentis adſit longè omnium veriſſimam cognitionem conceſſuros.* Præter hæc hujus dialecticæ præſtantiam & officium deſcribens Philoſophus lib. 7. de Rep. à p. 533 ait, ejus rationem ita progredi, ut ſublatis hypotheſibus, ad ipſum ſimplex impermixtumque principium pergat, & ut firmum fundamentum ſibi ſubſternat, oculumque animi cæno quodam barbarico demenſum ſenſim trahat deducatque ſurſum, artium aliarum velut ſociarum & famularum præſidiis utens. & hactenus ibidem dicitur ὥσπερ θριγκὸς τοῖς μαθήμασι ἡμῖν ἐπάνω κεῖσθαι, καὶ οὐκέτ' ἄλλο τούτου μάθημα ἀνωτέρω ὀρθῶς ἐπιτίθεσθαι, ἀλλ' ἔχειν τέλος τῶν μαθημάτων. *i. Eſſe velut culmen & apex in ſummo faſtigio collocata neque ulla diſciplina hac eſſe ſuperior, ſed illa omnium*

diſci-

diſciplinarum finem in ſe omnino habere. Ad hanc diſcendam Mathematicas artes dicit eſſe gradus lib. 7. de Rep. pag. 522. & ſeq. Atque oſtendit nominatim de *Arithmetica, Geometria, Aſtronomia* & *Muſica. Plotinus,* παραδοτέον inquit τοῖς νέοις τὰ μαθήματα πρὸς συνεθισμὸν τῆς ἀσωμάτου φύσεως. 1. *Tradendæ adoleſcentibus ſcientiæ Mathematicæ, ut aſſueſcant contemplationi naturæ.* Et citato libro ipſe *Plato* eos dicit, qui natura facti ſunt ad Logiſticam, uti ſuprà, cæterorum ſtudiorum ſubtilitates capere facilius & ſic ingenia aliàs tardiuſcula acui artis hujus uſu & exercitatione. Vide p. 526. nec tantum hoc: ſed & utiliſſimam eſſe Arithmeticam militi, Philoſopho & Reipubl. cuſtodi, p. 522. & 525. Licet aliter ea utatur Philoſophus ac Mercator, ut oſtendit in Philebo p. 56. & ſeq. ubi in illo dicit accuratiorem eam, quàm in hoc. Etiam pueris diſcendam Arithmeticam, ut in Ægypto fieri ſolebat, ſtatuens lib. 7. de Repbl. p. 819. addit: πρῶτον μὲν γὰρ περὶ λογισμοὺς ἀτεχνῶς παισὶν ἐξευρημένα μαθήματα μετὰ παιδιᾶς τε καὶ ἡδονῆς μανθάνειν. 1. *Primum enim tota computandi ars ſic eſt ad ingenii puerilis captum exquiſita atque accommodata, ut cum ludo*

inter ſe ſunt diſſimiles, ſimilitudo, ad planorum rationem partemque collata eluceſcit. addit: μετὰ δὲ ταύτην, τοὺς τρεῖς ηὐξημένους καὶ τῇ στερεᾷ φύσει ὁμοίους. i. *Poſt illam autem ii ſcil. numeri, qui in tres uſque dimenſiones adducti ſunt naturæ ſolidæ ſimiles.* & rurſus: τοὺς δὲ ἀνομοίους αὖ γεγονότας ἑτέρᾳ τέχνῃ ὁμοίᾳ ταύτῃ, ἣν δὴ γεωμετρίαν ἐκάλεσαν οἱ προστυχεῖς αὐτῇ γεγονότες i. *Et rurſus, qui diſſimiles ſunt, alterius cujuſdam huic cognitæ artis beneficio* (στερεομετρίας *ſcil.*) *conſiderandi ſunt.* in ſequent. plura habet de proportionibus. Uſum *Geometriæ* Plato oſtendit loco cit. de Rep. quatenus præparet ad Philoſophiæ ſtudium & ad τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέαν. ubi, ἕλκον ἄρα, ὦ γενναῖε, πρὸς ἀλήθειαν ψυχὴν εἴη ἂν καὶ ἀπεργαστικὸν φιλοσόφου διανοίας πρὸς τὸ ἄνω σχεῖν, ἃ νῦν κάτω (οὐ δέον) ἔχομεν. i. *Trahet igitur, mihi crede, animnm ad veritatem: cogitationemque noſtram ad Philoſophiæ ſtudium ita componet, ut pro eo, quod animum rebus hiſce inferioribus præter id quod decet, dimittimus, eum ad res ſuperiores convertamus.* Et cum in præcedentibus dixerat, utiliſſimam eſſe Geometriam rebus bellicis, addit, eum debere ejus peritum eſſe, qui locandus ſit in civitate ſua. &

ἴσμεν

eorum, quæ corpus non habent. Sed & in ſeq. accuratiorem Geometriæ cognitionem requirit in Aſtronomo. Etiam quemadmodum in Geometria, ſic & in Aſtronomia explicanda dicit eſſe adhibendas propoſitiones, in Epinomide p. 530. ubi, προβλήμασιν, inquit, ἄρ', ἦν δ' ἐγώ, χρώμενοι, ὥσπερ γεωμετρίαν οὕτω καὶ ἀστρονομίαν μέτιμεν. & utrumque cum aliis requirit ad eum formandum, qui rectè intelligere ſingula contendit. ſic n. ille dicto loco in Epinomid. πᾶν διάγραμμα, ἀριθμοῦ τε σύστημα. καὶ ἁρμονίας σύστασιν ἅπασαν, τῆς τε τῶν ἄστρων περιφορᾶς τὴν ὁμολογίαν, οὖσαν μίαν ἁπάντων ἀποφανῆναι δεῖ τῷ κατὰ τρόπον μανθάνοντι. i. *Omnem linearum deſcriptionem numerique conſtitutionem & concentus rationem & circuitus aſtrorum congruentiam atque conſenſionem & quaſi conſpirationem ab illo intelligendam, qui rectum intelligendi modum tenet*, ubi & plura requirit ad unum intelligendum, cum omnium commune ſit vinculum, ſine quibus putat neminem unquam felicem in Republ. ſua eſſe poſſe. Et in Epinomide pag. 990. non tantum dicit *Aſtronomum* eſſe debere ſapientiſſimum, quem Heſiodus & ſimiles ſcriptores exhibent, οἷον δυσμάς τε καὶ ἀνατολὰ

ἐπεσκεμμένον. i. *qui ortus & occaſus conſideret*, ἀλλὰ τὸ τῶν ὀκτὼ περιόδων τὰς ἑπτὰ περιόδους διεξιούσης τὸν αὐτῶν κύκλον ἑκάστης οὕτως, ὡς οὐκ ἂν ῥᾳδίως ποτὲ πᾶσα φύσις ἱκανὴ γένοιτο, θεωρῆσαι μὴ θαυμαστῆς μετέχουσα φύσεως. i. *Sed eum, qui octonos illos circuitus & quomodo ſeptem ſub primo verſentur, quove ordine ſinguli circuitus ſuos peragunt, contempletur. quarum quidem rerum cognitionem nemo conſequitur, niſi mirabili & auguſta natura ſit præditus.* Etiam dicit lib. 7. de Rep. p 809. ad hoc ſtudium pertinere, ut ſciat ille ἡμερῶν τάξεις εἰς μηνῶν περιόδους καὶ μηνῶν εἰς ἕκαστον τῶν ἐνιαυτῶν, ἵνα ὧραι καὶ θυσίαι καὶ ἑορταὶ τὰ προσήκοντα ἀπολαμβάνουσι ἑαυταῖς ἑκάσται τῷ κατὰ φύσιν ἄγεσθαι ζῶσαν τὴν πόλιν καὶ ἐγρηγορυῖαν παρεχόμεναι. i. *Ordinem dierum ad menſium ambitus & menſium ad annorum curricula, ut tempora, ſacrificia & feſta accipiant ſibi requiſita, quibus ſingula celebrentur juxtà ſuam naturam, quæque conſervent civitatem & vigilem reddant.* Etiam quantum temporum Aſtronomo prænoſcendorum ratio conferat rei militari & Agriculturæ, diſſerit lib. 7. de Rep. p. 527. & in ſeq. quomodo Aſtronomia animum & oculos ſurſum eliciat, ſic, ut & ſiderum

Muſi-

Muſicam ἐναρμόνιον è motibus diſcat. quem in finem, ſicut aſtris videndis oculos, ita & harmoniis eorum obſervandis aures datas arbitratur, in Epinomide p. 530. ubi ſeq. ἐκείνους, inquit, λέγειν οὓς ἔφαμεν νῦν δὴ περὶ ἁρμονίας αἱρήσεσθαι. Ταὐτὸν γὰρ ποιοῦσι τοῖς ἐν τῇ Ἀστρονομίᾳ. τοὺς γὰρ ἐν ταύταις ταῖς συμφωνίαις ταῖς ἀκουομέναις ἀριθμοὺς ζητοῦσιν. ἀλλ' οὐκ εἰς προβλήματα ἀνίασιν, ἐπισκοπεῖν τίνες ξύμφωνοι ἀριθμοὶ καὶ τίνες οὔ. 1. *Illos potius, ut de harmonia dicant, rogandos. Nam & idem agunt ij, qui Aſtronomiæ dant operam. In illis enim concentibus, qui percipiuntur, numerorum illorum rationes conſectantur; ſed certis propoſitionibus prius poſitis minimè inveſtigant, ecqui numeri concentu quadrent, ecqui diſcrepent.* Cum autem ea canonica & Mathematica nitatur ratione, ut ſuprà dictum, illam dicimus poſtmodum vocatam harmonicam. *Plato* lib. 3. de Rep. p. 398 Univerſæ melodicæ ſpecies tres ponit, ſcilicet λόγον, ἁρμονίαν, ῥυθμόν. Λόγος eſt ipſa Poëſis ἁρμονία concentus ipſius forma, quatenus exprimit ſonorum analogiam. ῥυθμὸς eſt ipſius cantionis articulatio & diſtinctio. & ſic τὴν ἁρμονίαν καὶ ῥυθμόν, ut ille, ἀκολουθεῖν δεῖ τῷ λόγῳ,

 1. *Har-*

1. *Harmonia & rythmus rationem ſive λόγον ſequi debet.* Idem lib. 3. de Rep. p. 398 ἁρμονίας modos, cantionum Phrygium, Lydium, Jönicum, Doricum &c. copiosè explicat. ubi Φιλοθρήνους omneſque molles & effæminatas ſpecies, quas χαλαρὰς vocat, damnat. Et deinceps dicit, quod κυριωτάτη ἐν μουσικῇ τροφὴ μάλιστα καταδύεται εἰς τὸ ἐντὸς τῆς ψυχῆς, ὅτε ῥυθμὸς καὶ ἁρμονία καὶ ἐρρωμενέστατα ἅπτεται αὐτῆς φέροντα τὴν εὐσχημοσύνην, ἐάν τις ὀρθῶς τραφῇ. 1. *Accurata in Muſica educatio, quæ in modulorum & concentuum rationibus verſatur, efficaciſſimè in interioris animi partes influat & venuſtate quadam animam vehementiſſimè tangat, cum eodem venuſtatis decore afficitur, ſi quis rectè à teneris in ea inſtituatur & nutriatur.* Quid ſit harmonia in lyra & fidibus, explicans in Phædone, ταύτῃ, inquit, ἔμοιγε (ἦ δ' ὅς) ἤδη καὶ περὶ ἁρμονίας ἄν τις καὶ λύρας τε καὶ χορδῶν τὸν αὐτὸν τοῦτον λόγον εἴποι. ὡς ἡ μὲν ἁρμονία ἀόρατόν τι καὶ ἀσώματον καὶ πάγκαλόν τι καὶ θεῖόν ἐστιν ἐν τῇ ἡρμοσμένῃ λύρᾳ. 1. *Hactenus, aut, quandoquidem & de Harmonia quis & Lyra & fidibus eadem ratione dixerit: Harmoniam videlicet inconſpicabile quiddam & incorporeum & pulcerrimum quid & Divinum in bene*

Digitized by Google

bene conſona & conſentiente Lyra. Uſum & *Harmoniæ* & *Muſicæ* tradit in Timæo pag. 47. cum dixiſſet, quicquid muſicæ vocis ſit in ratione ab auditu concentus & harmoniæ cauſa tributum, & vult harmoniam cognatos habere iis motus, qui in animo noſtro ſunt, illique hominum generi datam eſſe, qui Muſis cum ratione & intelligentia utuntur, non ad temerariam & rationis expertem voluptatem: & uſum ejus potius hunc eſſe dicit, quo animorum noſtrorum temperies è perturbatis motibus manantes ad decorum & congruum concentum revocantur. Eidem uſui ſervire rythmum in ſeq. judicat lib. 3. de leg. p. 700. & notat Antiquis temporibus unam tantum ſpeciem Muſicæ fuiſſe, ſcil. εἶδος ᾠδῆς, εὐχαὶ πρὸς θεούς. 1. *Precationes ad Deos.* quos vocabant ὕμνους. & illi ſpeciei alia contraria erat, ſcil. Θρήνων. Sic ille de iis aliiſque. Θρήνους δέ τις ἂν αὐτοὺς μάλιστα ἐκάλεσα καὶ παίωνες, ἕτερον. καὶ ἄλλο Διονύσου γένεσις, οἶμαι, διθύραμβος λεγόμενος. νόμους τε αὐτὸ τοῦτο τοὔνομα ἐκάλουν ᾠδὴν, ὥς τινα ἑτέραν. Ἐπέλεγον δὲ κιθαρωδικούς. 1. *Et illi ſpeciei quam threnos, alia, quam paanas nuncupabant & alia Liberi patris inventum dythyrambi no-*

mine & aliæ citharæ dictæ leges appellatæ. his carminum formis conſtitutis non licebat cuiquam aliquo verſuum genere abuti alterius vice. Sed eorum tantum robur, ut & de iis judicare & quæ hæc non rectè obſervaret, mulctare, non erat fiſtulæ munus. neque in hac re dominabantur imperitæ voces & exclamationes vulgi, uti poſteà obtinuit. Sed tota erat eorum, qui eruditionem præferebant literaſque profitebantur. Et iis ea dabatur à cæteris reverentia, qua ad finem uſque cum attentione ſilentioque exaudirentur. Pueris v. & pædagogis & populo virgâ magiſterii illius inſigni actionem ornantis admonitio fiebat & ſic omnis ſtrepitus & tumultus præcidebatur. Sed omnia poſt in pejus lapſa eſſe, pluribus docet Plato l. c. ubi imperiti poëtæ præter legitimum carminis uſum cæperunt debacchari & modum excedere, miſcere threnos hymnis & pæanas dithyrambis, tibiarumque ſonos & cantus citharæ cantibus imitati auditores corruperunt. Unde poſteà theatra ex antiquo ſilendi ritu clamoribus perſonabant licentiâ ſumma. Muſica & dux ejus Philoſophia, quid operentur aut operari debeant in homine, ſic indicatur lib. de mundi ani-

anima p. 104. Ubi: Μωσικὰ δὲ καὶ ἁ ταύτας ἁγεμὼν Φιλοσοφία, ἐπὶ τᾷ τᾶς ψυχᾶς ἐπανορθώσει ταραχθεῖσαι ὑπὸ Θεῶντε καὶ νόμων, ἐθίζοντι καὶ πείθοντι, τὰ δὲ καὶ ποταναγκάζοντι, τὸ μὲν ἄλογον τῷ λογικῷ πείθεσθαι &c. 1. *Muſica & hujus dux Philoſophia ad animi emendationem à Diis legibuſque conſtitutæ aſſuefaciunt & ſuadent & cogunt partem animi expertem rationis parere rationi &c.* In quem autem finem Mathematicæ diſciplinæ ſint diſcendæ, exhibet Philoſophus lib. 7. de Legibus p. 818. ubi de Arithmetica, Geometria & Aſtronomia liberis ingeniis dignis locutus ſic addit: ταῦτα δὲ ξύμπαντα, οὐχ ὡς ἀκριβείας ἐχόμενα δεῖ διαπονεῖν τοὺς πολλούς, ἀλλὰ τινὰς ὀλίγους. 1. *Hæc v. minimè ſunt à vulgo diſcenda ſumma quadam & exquiſita cura: ſed pauci cumulatam illarum rerum cognitionem ſibi vendicare debent.*

Cap. XIII.

Dialectica *ſive* Logica *quæ. ſignificationes* τοῦ λόγου *quot apud Plat.* diſſerendi *genera.* univerſalia & ſingularia. genus. Species *ſive* pars. *entia* per ſe & ad aliquid. 1. abſoluta & relata. accidens *aut ſeparabile aut inſeparabile.* potentia *naturalis.* Idem, ſimile, diſſimile, unum, alterum, par, impar. cauſæ *quot & quæ.* totum, pars, diviſio, definitio, contraria. etymologia. ignorantia, inſcitia.

ſ a. doceri. diſcere, intelligere. ſcientia. reminiſci. *eſſe*. diſcere, *ubi ἀνάμνησις*. cognoſcere. ſcire. Opinio. oratio. inductio, argumentatio, veritatis judicium *non eſſe ſenſuum*, *Sed* mentis. *modi perveniendi ad* ſcientiam & ordo, *qui à* facilioribus *incipit*.

RAtionalis Philoſophiæ ſive dialecticæ altera pars Logica eſt, cum Philoſophus lib. 7. de Rep. p. 533. vocat dialecticam τὸν λόγον ἑκάστου λαμβάνοντα τῆς οὐσίας. 1. *quæ rationem cujuſque eſſentiæ notat & deſignat*. τοῦ λόγου tres ſignificationes ponit in Theæ-tero p. 208. 1. Sumit eum pro cogitationis in voce ſimulacro. 2. Pro via & progreſſione elementi ad ipſum totum. 3. Pro ſigno, quo res aliæ ab aliis differunt. Apud *Laertium* quinque τοῦ λόγου recitantur modi. primus, quo utuntur in concionibus; Secundo oratores; tertio privati inter ſe colloquentes. quarto, qui rogant & reſpondent, dialectici. quinto, artifices de ſua arte differentes. Sed tamen has ſignificationes Plato putat non ſufficere ad veram plenamque definitionem ſcientiæ exhibendam. Cum jam antè dixerat, dialecticam eſſe, per quam verborum rationumque acumine pugnatur. Et τοῦ διαλέγεσθαι ἐπιστήμην εἶναι. quæ directò reſpiciunt, quam nos dialecticam ſive Logicam appellamus.

mus. Eodem pertinet, diſputare dialectico modo, de quo in Menone p. 75. Ει δὲ inquit, βούλοιντο ἀλλήλοις διαλέγεσθαι. δεῖ δὴ πρᾳότερόν πως καὶ διαλεκτικώτερον ἀποκρίνεσθαι. i. *Quod ſi ea de re diſſerere vellent, pacatius & magis Dialecticè reſpondere oportet.* vid. Diog. Laert. in vit. Plat. Docet autem, quid ſit *Dialecticè* reſpondere. Ἔστι δὲ ἴσως τὸ διαλεκτικώτερον μὴ μόνον τ' ἀληθῆ ἀποκρίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνων, ὧν ἂν προσομολογῇ εἰδέναι ὁ ἐρωτώμενος. i. *Eſt autem illud magis dialecticè non tantum vera reſpondere, ſed & per illa ipſa reſpondere, quæ is, qui interrogat ſe ſcire profiteatur, diſtinctis reſponſionum, quæ aliæ ex aliis ordine naſcantur, articulis.* ſic ut damnandæ ſint diſputationum ambages, in Politico p. 286. f. & duplex diſſerendi genus prodit, ſcilicet aut continenti oratione aut per interrogationum articulos loqui, ut hoc dicat eſſe facilius, Illud tamen præſtare, in Sophiſta p. 217. *Dialecticam* ſive *Logicam* cum doceat in Theæteto l. c. Εἰς τὸ ἓν καὶ ἐπὶ πολλὰ πεφυκότα ὁρᾶν, i. *unum & multa eorum quæ ſunt conſiderare,* Hoc eſt tradere *univerſalia* & *ſingularia.* Inter quæ ἔστι γένος τι ἑκάστου καὶ οὐσία αὐτὴ καθ' αὑτήν. i. *Genus eſt rei cujuſque*

& eſſentia ipſa ex ſe ipſa, quatenus dicitur unum in multis. in Parmenide p. 135. Genus & partem ſive ſpeciem diſtinguit in Politico p. 263. τὖτο αὐτὸ, inquit, πῶς, ἄν τις γένος καὶ μέρος ἐναργέστερον γνώη; ὡς ὖ ταυτὸν ἐστιν, ἀλλ' ἕτερον ἀλλήλοιν, i. *Quomodo ipſum genus & partem magis perſpicuè cognoverit, non idem eſſe, ſed aliud quippiam & diverſum inter ſe.* ubi ſciendum, quod in ſeq. τὸ εἶδος etiam ſit μέρος, licet non ſemper. Sic ut *ſpecies* alicujus ſit *pars* dicenda, non vice verſâ. Nam ὡς εἶδος, inquit, μὲν, ὅταν ἤ τυ καὶ μέρος ἀναγκαῖον αὐτὸ εἶναι ὖ πράγματος, ὅτυ περ ἄν εἶδος λέγηται, μέρος δὲ, εἶδος, ὐδεμία ἀνάγκη. i. *Quicquid alicujus ſpecies, ejus quoque pars ſit, neceſſe eſt, cujus ſpecies eſſe dicitur.* Partem v. *eſſe ſpeciem vel ſpeciei partem non eſt neceſſe.* Ibidem duo genera animantium ponit, humanum & brutum: ita ut omnes homines ſub humano & omnia animantia bruta ſub bruto contineantur tanquam ſpecies. Præterea inveniendarum ſpecierum duplicem viam exhibet Philoſ. in Politico p. 265. ſcilicet unam accuratam per medias differentias (quod μεσοτομεῖν appellat): alteram breviorem, ubi proximas tantum

ſpe-

ſpecies ſumimus dividendas. Sic ille: καὶ μὴν ἐφ' ὅ γε μέρος ὥρμηκεν ἡμῖν ὁ λόγος, ἐφ' ἐκεῖνο δύο τινὲς καθορᾶν ὁδὼ τεταμένα φαίνεται. Τὴν μὲν θάττω πρὸς μέγα μέρος σμικρὸν διαιρεμένην. Τὴν δὲ ὕπερ ἐν τῷ πρόσθεν ἐλέγομεν, ὅτι δεῖ μεσοτομεῖν, ὡς μάλιστα τοῦτ' ἔχουσαν μᾶλλον μακροτέραν γε μὴν I. *Atqui in hac quidem parte vel ſpeciei diſquirendæ ratione, ad quam noſtra proceſſit oratio, duæ quidem viæ mihi videntur ſtratæ. Vna quidem, celerior quæ ad magnæ partis comparationem dividit parvum: altera verò, de qua ſuperius dicebamus, cum per medias differentias diviſio inſtituenda eſt: quo quidem rem melius aſſequitur: eſt enim longior.* De iis quæ ſunt, infrà plenius agemus. Sed eorum, quæ ſunt ap. *Laert.* alia dicuntur per ſe, alia ad aliquid. illa nulla interpretatione, ut intelligantur, indigent, ut homo, equus &c. Hæc interpretatione quadam egent, ut eſt, majus aliquo, aliquo celerius & melius &c. illa aliàs Logicis *abſoluta* & *relata* appellari poſſunt. Accidentis *Plato in Lyſide* p. 216, notat variam ὕπαρξιν & accidentium nonnulla putat eſſe veluti τὸ πυῤῥόν, nonnulla non item. Quod diſcrimen exemplis indicat albedinis adſcititiæ & naturaliter ingenitæ. Atque ita ſigni-

ſignificat illo modo, accidentium quoddam eſſe ἀχώριστον, quoddam χωριστόν. *Potentiam* naturalem quadripartitam ex ex mente Plat. exhibet *Laertius* in ejus vita. *Vnam* eſſe dicit, qua cogitare animo & opinari poſſumus. *Alteram*, qua corpore valemus, ut proficiſci & accipere & dare &c. *Tertiam*, qua vel pecuniarum copia vel multitudine militum potentes dicimur. *Quartam*, qua & facere & pati bene & male poſſumus. Primam potentiæ ſpeciem ait, conſtare animo: ſecundam corpore: tertiam exercitu & pecuniis: quartam in faciendo & patiendo conſiſtere. De *eodem* & *ſimili* & *diſſimili*, *uno* & *altero*, item de *pari* & *impari*, in Parmenide p. 140. agit Philoſ. de ſimili & diſſimili ab eo deſcripto etiam loquitur *Laertius* in vita ejus. Speciatim de *pari* ſic Plato l. cit. ἴσον μὲν ὂν τῶν αὐτῶν μέτρων ἔσται ἐκείνῳ, ᾧ ἂν ἴσον ᾖ· καὶ μεῖζον δὲ που ἢ ἔλαττον ὄν, οἷς μὲν ἂν συμμέτρων ᾖ, τῶν μὲν ἐλαττόνων πλείω μέτρα ἕξει, τῶν δὲ μειζόνων ἐλάττω. 1. *Si par quidem erit, ejuſdem menſuræ ratione cum illo conveniet, cui par erit? Certè. quod magis eſt & minus, quibus quidem ejuſdem menſuræ proportione reſpondebit, plures quidem habebit menſuras quàm mino-*

minora, & pauciores quàm majora. Sed videamus, quid Philoſophus de cauſis determinarit. *Cauſa* ei dicitur, cujus vi aliquid fit, apud Plutarch. lib. 1. de pl. Phil. cap. 6. Cauſas ut diſtinguat Plato, tradit *Seneca* Ep. 65. §. 7. ubi; *Quinque cauſæ ſunt, ut Plato dicit, id ex quo, id à quo, id quo, id ad quod, id propter quod. noviſſimè id quod ex his eſt. Tanquam in ſtatua, id ex quo, æs eſt: Id à quo, artifex eſt: Id quo, forma eſt, quæ aptatur illi: Id ad quod, exemplar eſt, quod imitatur is qui facit: Id propter quod, facientis propoſitum eſt. Id quod ex iſtis eſt, Ipſa ſtatua. hæc omnia mundus quoque, ut ait Plato, habet.* & ipſe *Plato* in Philebo pag. 26. reverâ *efficientem* eſſe cauſam & cauſam ab ea niſi nomine diſtingui dicto loco oſtendit Philoſ. Πῶς γὰρ, inquit, χωρὶς τούτων γίγνοιτο; Σωκρατ. οὐκοῦν ἡ τοῦ ποιοῦντος φύσις οὐδὲν πλὴν ὀνόματι, τῆς αἰτίας διαφέρει; Τὸ δὲ ποιοῦν καὶ τὸ αἴτιον, ὀρθῶς ἂν εἴη λεγόμενον ἕν; Πρω. ὀρθῶς. 1. *Quomodo enim ſine aliqua cauſa aliquid exiſteret? Socrat. Nonne efficientis natura nulla alia in re præterquam nomine à cauſa differt? At efficiens & cauſa recte unum diceretur? Pro. recte.* Efficientem quoque ordine naturæ effectum præcedere, ſic tradit: ἄρ' οὖν ἡγεῖ-

ται

Digitized by Google

ται μὲν τὸ ποιοῦν ἀεὶ κατὰ φύσιν. Τὸ δὲ ποι-
ούμενον ἐπακολουθεῖ γιγνόμενον ἐν ἐκείνῳ. Πρω.
πάνυ γε. 1. *Efficiens igitur ſemper antecedit
ex naturæ quidem præſcripto: At id quod
efficitur, dum fit, efficiens ſequitur.* Quo-
modo ab effectibus cauſæ diſtingui debe-
ant, docet in Eutyphr. p. 10. cauſas &
concauſas efficient. deſcribit in Politico
p. 281. Ὅσαι μὲν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ μὴ δημι-
ουργοῦσι, ταῖς δὲ δημιουργούσαις ὄργανα παρα-
σκευάζουσιν, ὧν μὴ παραγενομένων οὐκ ἄν ποτε
ἐργασθείη τὸ προστεταγμένον ἑκάστῃ τῶν τε-
χνῶν ταύτας μὲν, συναιτίους. τὰς δὲ αὐτὸ τὸ
πρᾶγμα ἀπεργασαμένας, αἰτίας. 1. *Quæcunque
rem ipſam non fabricant, ſed fabricantibus
inſtrumenta ſuppeditant, quibus abſentibus
inſtitutum opus nequaquam perficeretur, eas
concauſas, ut ita dixerim, nominamus. Eas
nutem quæ principem primariamque in agen-
do operam præſtant, cauſas appellamus.* De
concauſis etiam vid. *Platonem* in Timæo
p. 46. ubi etiam duplicem cauſam rerum
eſſe dicit, primam ſcilicet & ſecundam. &
libro de anima mundi. ubi Deus dicitur
ſumma & princeps cauſa omnium. Ἀρχὰ τῶν
ἀρίστων, ἀρχαγὸς πάντων τῶ βελτίονος. De
fine Plat. videatur *Laertius*. qui eum di-
ſtinguit in legitimum rerum finem, natu-
ralem,

ralem, arte conſtantem & fortuitum. Primum in legibus: Secundum in rebus ipſis earumque duratione: tertium in artifice & artefactis: quartum in iis, quæ præter opinionem fiunt. De *cauſa* finali, ad quam omnes cæteræ ſubordinatæ veluti ad metam referuntur, agit Philoſophus in Gorgia p. 467. dicitque eſſe eam, cujus gratia agit cauſa. & additur: ἄλλο τι οὖν οὕτω καὶ περὶ πάντων; ἐάν τις τι πράττῃ ἕνεκά του, οὐ τοῦτο βούλεται ὃ πράττει, ἀλλ' ἐκεῖνο οὗ ἕνεκα πράττει. 1. *Nonne & hoc de omnibus conſtituendum eſt? Si quid agat alicujus cauſa, non hoc vult quod agit, ſed illud cujus cauſa agit. Formam* Plato ap. Senecam ſuprà cit. dicebat id, quo agitur. Licet Plato eam in Timæo p. 28 & Timæus in lib. de anima mundi Ideam appellet. Sed *Seneca* ep. 65. Platonis exemplar ut quintam cauſam enumerat, quod dicit illum Ideam vocare. *Materia* ei dicitur juxtà Senecam, ex quo aliquid fit, juxtà Ciceronem, in quo aliquid efficitur, juxtà Laertium, ὕλη. vide quoque Timæum de anima mundi. At de illis plenius infrà in Phyſicis. *Partem* & *totum* Plato in Parmenide p. 157. ſic explicat: μόρια δέ γε (φαμὲν) τοῦτο ἐστὶν, ὃ ὂν ὅλον ᾖ. Φαμὲν γάρ.

ἀλλὰ

ἀλλὰ μὴν τόγε ὅλον, ἓν ἐκ πολλῶν ἀνάγκη εἶναι, ὧ ἔσαι μόρια τὰ μόρια. Ἕκαστον γὰρ τῶν μορίων ὧ πολλῶν μόριον χρὴ εἶναι, ἀλλὰ ὅλου. i. *Partes autem ejus eſſe affirmamus, quod totum ſit, affirmamus ſcilicet. Atqui totum ipſum unum ex multis neceſſe eſt, cujus partes erunt partes. Vnamquamque enim partem non multorum partem eſſe oportet, ſed totius.* Quod poſteà vocat ἐξ ἁπάντων ἓν τέλειον γεγονός. i. *Ex omnibus unum perfectum quoddam atque abſolutum.* De *Diviſione* totius in partes hoc habet Philoſophus, quod illa fieri debeat per medias differentias: & bipartitam præfert in Politico p. 262. ubi Ὀλίγον, inquit, σὺ πρότερον ᾠήθεις ἔχειν τὴν διαίρεσιν ἐπέσπευσας λόγον. ἀλλὰ γὰρ, ὦ φίλε, λεπτουργεῖν οὐκ ἀσφαλές. διὰ μέσων δὲ ἀσφαλέστερον ἰέναι, τέμνοντας καὶ μᾶλλον ἰδέαις ἄν τις προστυγχάνοι. i. *Tu paulò ante quàm te diviſionem nactum exiſtimares ad dividendam operam properantius acceſſiſti. Atqui, mihi crede, haudquaquam tutum eſt, nimis tenuiter ac minutè omnia perſequi. Tutius ſane eſt per medias differentias ſecundo progredi: ſic enim potius ſpecies comperiemus.* De bimembri diviſione vide ſeq. & lib. x de leg. p. 895. de dividuis & indivi- duis vide *Laert.* in vit. Plat. Plato loco pro-

Digitized by Google

proximè cit: *Definitionem* appellat τ̃ οὐσίας λόγον. 1. *Eſſentiæ ſive ſubſtantiæ rationem.* Et vult in omni re intelligenda tria eſſe conſideranda, ſubſtantiam, definitionem & nomen. Ideo dicit interrogationes de omni re duas eſſe, de quibus ſic: Ποτὲ μὲν ἡμῶν ἕκαστον τοὔνομα προτεινόμενον αὐτὸ, τ̃ λόγον ἀπαιτεῖν. Ποτὲ τ̃ λόγον αὐτὸν προτεινόμενον ἐρωτᾷν αὖ τοὔνομα. 1. *Quod ſcilicet nomine nobis propoſito definitionem ipſam quæramus, aliquando definitionem aſſecuti nomen jam inveſtigemus.* Dicitque unius cujuſque rei definitionem non eſſe facilem. In Sophiſta p. 217. ſic ille: καθ' ἕκαστον μὲν διορίσασθαι σαφῶς τί ποτ' ἐστὶν, οὐ σμικρὸν οὐδὲ ῥᾴδιον ἔργον. 1. *Singulatim de unoquoque diſtinctè definitèque explicare non exigui aut facilis eſt operis.* De definitione Platonis vid. *Cic.* 1. Ac. 2. De *Contrariis* hoc dicit, quod in eodem ſubjecto eadem ratione eſſe non poſſint, & exemplum affert in Gorgia p. 495. de ſanitate & morbo. οὐ γὰρ, inquit, ἅμα δή που ὑγιαίνει τε καὶ νοσεῖ ὁ ἄνθρωπος· οὐδὲ ἅμα ἀπαλλάττεται ὑγιείας τε καὶ νόσου. 1. *Non enim idem homo una & ſanus eſt & æger, neque eodem modo ſimul à morbo & liberatur & eo tenetur.* Neque idem facere ſeu pati contraria ſe-

ſecundum idem & ad idem poſſunt eadem contraria. hoc docet 4. de Rep. δῆλον ὅτι ταυτὸν τἀναντία ποιεῖν ἢ πάσχειν κατὰ ταυτόν γε καὶ πρὸς ταυτὸν οὐκ ἐθελήσει ἅμα. Et pòſt exemplum profert: ἑστάναι (εἶπον) καὶ κινεῖσθαι τὸ αὐτὸ ἅμα κατὰ τὸ αὐτὸ ἆρα δυνατόν; οὐδαμῶς. 1. *Conſtat plane contraria idem facere ſeu pati ſecundum idem & ad idem ſimul non poſſe. Poteſtne eadem res eodem modo ſtare & moveri? nequaquam.* Sic contraria non unà fiunt neque exiſtunt juxtà ea, quæ monſtrat in Phædone p. 102. f. Neque contraria contrarium ſuſcipiunt, ut habet in eodem Phædone p. 104. & ſeq. Μὴ μόνον ἐναντίον τὸ ἐναντίον μὴ δέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο, ὃ ἂν ἐπιφέρῃ τι ἐναντίον ἐκείνῳ, ἐφ᾽ ὅτι ἂν αὐτὸ ἴῃ αὐτὸ τὸ ἐπιφέρον τὴν τοῦ ἐπιφερομένου ἐναντιότητα μηδέποτε δέξεσθαι. 1. *Contrarium non tantum contrarium non ſuſcipere, ſed illud etiam, quod illi aliquod afferat contrarium, ad quod ipſum veniat illud nimirum quod affert, nunquam contrariam ejus, quod affertur, admittere formam.* De etymologia vocabulorum & nominum paſſim agit Philoſophus & latè in Cratylo à p. 391. ad 391. ad 399. ubi p. 393. de Synomynis &c. Cicero lib. 1. Acad. q. circa fin. *Verborum etiam explicatio probabatur,*

batur, qua de cauſa quæq; eſſent ita nominata, quam Etymologiam appellabant. *Ignorantia* unde ſit exponit Plato lib. 3. de leg. p. 689. Ubi: Ὅταν οὖν ἐπιστήμαις ἢ δόξαις ἢ λόγῳ ἐναντιῶται τοῖς φύσει ἀρχικοῖς ἡ ψυχή, τοῦτο ἄγνοιαν προσαγορεύω. i. *Cum ergo aut ſcientiis aut opinionibus aut rationi (quæ res ſunt quaſi firmamenta & principia naturæ) animus repugnat, hoc ignorantiam voco.* Etiam in Sophiſta p. 228. oſtendit quid ſit ignorare. τό γε μὴν, inquit, ἀγνοεῖν ἐστιν, ἐπ' ἀλήθειαν ὁρμωμένης ψυχῆς παραφόρου ξυνέσεως γιγνομένης, οὐδὲν ἄλλο πλὴν παραφροσύνη. i. *Ignorare nihil quidem aliud eſt, quam dementia, cum nimirum animo ad veritatem contendente intelligentiæ vis à finē inſtituto abducitur deliratque.* Ejus remedium ibidem dicit eſſe doctrinam. τί δέ; περὶ ξύμπασαν ἄγνοιαν μὴν ἄλλην τινὰ ἢ διδασκαλικὴν ὀρθότητα εἴποι τὶς ἄν. Θεαί. οὐδεμίαν. i. *Verum adverſus univerſam ignorantiam num aliud quoddam remedium quam doctrinam rectiſſimè quis ſtatuerit? Thе. nullum.* Propterea ibi ſubjungit magnam difficilemque ſpeciem *ignorantiæ*, ſcil. τὸ μὴ κατειδότα τι, δοκεῖν εἰδέναι. δι' οὗ κινδυνεύει πάντα ὅσα διανοίᾳ σφαλλόμεθα, γίγνεσθαι πᾶσι. i. *Qua is qui neſcit ſcire ſe putat*

tat, per illam videlicet omnia ea, quibus cogitando fallimur, omnibus videtur evenire. Eam poſteà vocat *inſcitiam*: καὶ δὴ καὶ τούτῳ γε οἶμαι μόνῳ τῷ ἀγνοίας ἀμαθία τοὔνομα προσρηθῆναι. i. *Et hic quidem ſoli ignorantiæ parti nomen inſcitiæ evenire exiſtimo.* Et huic παιδείαν. i. *Eruditionem* opponit tanquam remedium. Cujus duas ſpecies facit, alteram mollem & paternam νουθετικήν, alteram aſperiorem ἐλεγκτικήν. Sic ergo edocenda eſt, ut & plenius ſingula cognoſcat & rectius affirmet negetque. *Doceri* tantum poſſe ea quæ novimus, notat & probat in Alcibiade pag. 106. & ſeq. & lib. 1. de Rep. p. 337. Et *docere* velle, quæ neſciamus, indecorum eſſe, dicit ibidem p. 109. Et rectè *docere* non poſſe eos, qui in re diſſentiunt, etiam ille oſtendit p. 111. *Diſcere* quid ſit explicat in Euthydemo p. 277. Quam videlicet aliquis ἐξ ἀρχῆς μηδεμίαν ἔχων ἐπιστήμην περὶ πράγματος τινὸς, ἔπειτα ὕστερον αὐτοῦ λαμβάνῃ ἐπιστήμην. i. *Initio nullam habeat de re aliquam ſcientiam, poſteà v. ipſius ſcientiam cognitionemque accipiat.* & in Theæteto p. 145. Diſcere eſt σοφώτερον γίνεσθαι περὶ ὃ μανθάνει τις. i *Peritiorem fieri illius rei, quam aliquis diſcere inſtituit.* Platonica

quæ-

quæſtio; *nos omnino nihil diſcere* aut quod ſcimus, ut ſolvitur ab Ariſtotele, vid. lib. 1. poſt. Analyt. c. 1. Interim inter *diſcere* & *intelligere* dicto loco Euthydemus diſtinguere videtur, cum ſic infit: Ἐπειδὰν ἔχων ἤδη τ᾽ ἐπιστήμην, ταύτῃ τῇ ἐπιστήμῃ ταυτὸν τοῦτο πρᾶγμα ἐπισκοπῇ ἢ πραττόμενον ἢ λεγόμενον. Μᾶλλον μὲν αὐτὸ ξυνιέναι καλοῦσιν ἢ μανθάνειν. Ἔστι δ᾽ ὅτε μανθάνειν. 1. *Cum v. illius rei ſcientiam jam conſecutus eadem illa ſcientia rem illam, ſive dum fit, ſive dum dicitur, conſiderat atque perſpicit, ipſum v. illud potius vocant intelligere, quam diſcere: aliquando tamen diſcere.* Poſteà tamen dicit in communi hominum uſu id verbum *diſcere* contrariis rebus attribui, ſcilicet ſcienti & neſcienti, licet non ex æquo. Neſcienti tamen potius tribuitur lib 1. de Rep. p. 337. & in Alcibiade 1. pag. 106. f. Et ſciendum, quod diſcere Platoni ſit reminiſci ſive recordari, in Philebo p. 34. & expreſſius in Menone p. 81. ubi: τὸ γὰρ ζητεῖν ἄρα καὶ τὸ μανθάνειν ἀνάμνησις ὅλον ἐστίν. 1. *Inveſtigare enim & diſcere omnino eſt reminiſcentia.* & poſt: ἁπλῶς λέγεις τοῦτο, ὅτι οὐ μανθάνομεν, ἀλλὰ ἣν καλοῦμεν μάθησιν, ἀνάμνησίς ἐστιν. 1. *Simpliciter ſtatuis, nos minimè diſcere. Sed eam,*

quam vocamus diſciplinam, reminiſcentiam eſſe. & hoc vocat p 85 Socrates ἀναλαμβάνειν ἐν αὐτῷ ἐπιστήμην. i. *Scientiam in ſeipſo recolere atque retractando aſſumere.* In univerſum cum diſcendo cognoſcimus, ut tandem ſciamus, videndum, quid ſit cognoſcere & ſcire. In Theæteto p. 209. τὸ γνῶναι ἐπιστήμην που λαβεῖν ἐστιν. i. *cognoſcere eſt quodammodo ſcientiam comparare.* Et de cognoſcibili obiecto diſſerit philoſophus lib. 5. de Rep. p. 476. & ſeq. ubi multis quærit, an, quod omnino cognoſcitur, ſit aut non ſit. & concludit tandem propriè id *eſſe*, & vocat παντελῶς γνωστόν. & ignorationem verſari circa id quod non eſt. atque ibidem à ſcientia diſtinguit opinionem. Et hanc dicit cadere in id, quod non eſt, in Sophiſta p. 260. διὰ ταῦτ᾽ οὖν, inquit, λόγον πρῶτον καὶ δόξαν καὶ φαντασίαν διερευνητέον ὅτι ποτ᾽ ἐστίν. i. *quandoquidem nec opinio nec oratio cum ejus, quod non eſt, natura quicquam habent commune.* Licet diſtingui poſſit inter opinionem veram & falſam, ut ille in Theæteto p. 187. ubi opinionem veram dicit eſſe ſcientiam & falſam ab ea diſtinguit. δόξαν μὲν πᾶσαν, inquit, εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες, ἀδύνατον, ἐπειδὴ καὶ ψευδής ἐστι δόξα. κινδυνεύει δὲ ἡ ἀλη-

θὴς

θὴς δόξα ἐπιϛήμη εἶναι. i. *Opinionem illam omnem eſſe, Socrates, ſtatuere eſt. Ex earum rerum genere, quæ fieri non poſſunt, Quandoquidem & falſa eſt opinio. At vera opinio videtur eſſe ſcientia.* Addit in Theæteto p. 201. Opinionem veram cum oratione eſſe ſcientiam. ἔφη δὲ τὴν μὲν μετὰ λόγου ἀληθῆ δόξαν, ἐπιϛήμην εἶναι. i. *ajebat autem veram cum oratione opinionem eſſe ſcientiam.* & porrò: τὴν δὲ ἄλογον, ἐκτὸς ἐπιϛήμης· καὶ ὧν μὲν μή ἐϛι λόγος οὐκ ἐπιϛητὰ εἶναι. i. *eam autem, quæ oratione careret, opinionem, in ſcientiam cadere non poſſe.* & opiniones abſque ſcientiis eſſe cæcas, lib. 6. de Rep. p. 506. δοξῶν αἱ βέλτιϛαι τυφλαὶ ἄνευ ἐπιϛήμης. & opinio in Sophiſta pag. 264. eſt cogitationis concluſio, in quâ ſenſus & cogitationis commiſtio reperitur, διανοίας ἀποτελεύτησις. quomodo Platonici omne δοξαϛὸν derivarint à ſenſibus, qui nihil certi vel conſtans docere poſſunt, tradit *Cicero* lib. 1. Ac. Q. f. Antequam explicem è Platone *ſcientiam*, videbo, quid dicendum de oratione. Hæc conſtituitur è nominibus & verbis, juxtà ea, quæ habet Philoſ. in Sophiſta p. 261. & ſeq. ubi & hæc: λέξω τοίνυν σοι λόγον συνθεὶς πρᾶγμα πράξει δι᾽

ὀνόματ☉ καὶ ῥήματ☉. i. *Orationem tibi offeram, rem cum actione nominis & verbi opere & vinculo componendo.* ubi videtur notare, ſubjectum & prædicatum nectente utrumque vinculo conſtituere orationem ſive propoſitionem. & in Cratylo p. 385 diſtinguit orationem in veram & falſam, illam, quæ res, ut ſunt, dicat: hanc, quæ contrà. vid. Diog. Laert. in vit. Plat. Præterea l. cit. in Soph. p. 263. dicit etiam in Oratione. i. propoſitione contineri φάσιντε καὶ ἀπόφασιν. i. *eſt affirmationem & negationem*, vid. & in Theæteto p. 183. ideo orationibus & opinionibus vult ineſſe falſitatem, cum affirmantur neganda & neganda affirmantur, in Sophiſta p. 241. de propoſitione univerſali & particulari vid. *Diogenem* in ejus vit. ubi & de Platonis *inductione* plura. de *argumentatione* Platonicorum Cicero 1. Acad. Q. circa fin. *Pòſt argumentis, inquit, & quaſi rerum notis utebantur ad probandum & ad concludendum id, quod explanari volebant, in qua tradebatur omnis dialectica diſciplina, Id eſt orationis ratione concluſæ.* Veritatis judicium non eſſe ſenſibus, ſed menti adſcribendum, Plato cum ſuis voluit, teſte *Cicerone* 1. Acad. Q.

circa

circa fin. ſic ille: *Quanquam oriretur à ſenſibus, tamen non eſſe judicium veritatis in ſenſibus: mentem volebant rerum eſſe judicem: Solam cenſebant idoneam, cui crederetur, quia ſola cerneret id, quod ſemper eſſet ſimplex, uniuſmodi & tale, quale eſſet. hanc illi Ideam appellabant, rem à Platone ita nominatam. nos ſpeciem rectè poſſumus dicere. Senſus autem omnes hebetes & tardos eſſe arbitrantur nec percipere ullo modo res eas, quæ ſubjectæ ſenſibus viderentur: quæ eſſent aut ita parvæ, ut ſub ſenſum cadere non poſſint: aut ita mobiles & concitatæ, ut nihil unquam unum eſſet conſtans ne idem quidem, quia continenter laberentur & fluerent omnia, itaque hanc omnem partem rerum opinabilem appellabant.* Et ipſe *Plato* ap. *Cicer.* 4. Acad. Q. 142. *omne judicium veritatis veritatemque adductam ab opinionibus & ſenſibus* cogitationis *& mentis eſſe voluit.* ideo magis Veritatem mentis judicio adſcribendam, cum tanquam præclarum quid perſuaderi debeat. citatur enim Plato ap. *Laertium* in vita ejus de veritate dicens: καλὸν μὲν ἡ ἀλήθεια, ὦ ξένε, καὶ μόνιμον. ἔοικε δὲ οὐ ῥᾴδιον πείθειν. *i. præclarum quoddam eſt veritas, ô Hoſpes atque durabile, verum id perſuadere non facile videtur.*
 detur.

detur. & *Auguſtinus* lib. 8. de civit. Dei cap. VII Platonicos diſtinguit ab Epicureis Stoiciſque, quorum illi *judicium veritatis in ſenſibus corporis ponebant eorumque infidis & fallacibus regulis omnia, quæ dicuntur, metienda eſſe cenſuerunt; hi amantes ſolertiam diſputandi, quam dialecticam nominant, à corporis ſenſibus eam ducendam putabant.* ſed dictos Platonicos ait *diſcreviſſe ea, quæ mente conſpiciuntur ab iis, quæ ſenſibus attinguntur, nec ſenſibus adimentes quod poſſunt, nec iis dantes ultra quod poſſunt. Lumen autem mentium eſſe dixerunt ad diſcenda omnia, eundem ipſum Deum, non quo facta ſunt omnia.* Jam de ſcientia quædam tradenda. In Theæteto pag. 206 dicitur, Orationem junctam opinioni veræ perfectiſſimam exhibere *ſcientiam.* & ſic ſcientiam cum ſapientia eandem eſſe pag. 145. & p. 197. oſtenditur quod *ſcire* ſit ἕξις. i. habitus & κτῆσις. i. *poſſeſſio*, quæ in mente reſideant. In ſeq. enim ſic: ἣν δ' ἂν ἐπιστήμην κτησάμενος κατείρξει εἰς τὸν περίβολον φάναι αὐτὸν μεμαθηκέναι ἢ εὑρηκέναι τὸ πρᾶγμα, οὗ ἦν αὐτὴ ἡ ἐπιστήμη καὶ τὸ ἐπίστασθαι, τοῦτ' εἶναι. i. quod *Si quis comparatam ſcientiam in animi ſepto concluſerit, ſtatuendum quidem illam didiciſſe aut rem inveniſſe,*

niſſe, cujus hæc ipſa erat ſcientia & illud ſc. eſſe ſcire. Plato lib. 7. de Rep. p. 534. diſtinguit ſcientiam ab aliis, ita ut ἐπιστήμην vocet ſcientiam tanquam primam & principem: Secundam διάνοιαν i. *ratiocinationem*: tertiam πίστιν. i. *fidem*. quartam εἰκασίαν i *aſſimilationem*. unde & δόξα i. *Opinio*. quæ circa generationem & νόησις i. *Intelligentia*, quæ circa eſſentiam verſantes prodire dicantur. Ita ut ad generationem eſſentia, id ſit ad opinionem intelligentia, & quod intelligentia ad opinionem, id & ad fidem ſcientia & ad imaginationem ratiocinatio. A quibus comparetur ſcientia, docet *Plato* Epiſt. 7. p. 342. ubi dicit, in unaquaque re tria eſſe genera, è quibus ſcientiam comparari ſit neceſſe. Primum ait eſſe ὄνομα i. nomen: Secundum λόγον i. Orationem ſive definitionem: tertium εἴδωλον i. imaginem, unde ipſam ἐπιστήμην. i. *Scientiam* arceſſit, quæ & inferat id quod & ſub intelligentiam cadit & verum eſt, i. objectum. Exemplum circuli adfert in ſeq. in quo nomen circuli notat quod ſignificetur hic, definitio ex nominibus & verbis conſtans dicit id eſſe quod ab extremis ad medium æqualiter undique diſtat, τὸ ἐκ τῶν ἐσχάτων ἐπὶ τὸ μέσον ἴσον

ἀπέχου

ἀπέχοι πάντη. Imago eſt id quod pingitur & deletur & tornatur & perit. quæ licet mutetur, natura tn. circuli ſemper permanet. Inde autem ſcientia & mens & vera opinio de circulo, quæ non in vocibus hæreat nec figuris, ſed animo inſit, cujus ſolius beneficio perſpicuum fit illud, quod diverſum eſt ab ipſius circuli natura. in ſeq. & alia exempla de figura, de colore, de bono, pulcro juſtoque &c. profert & applicat. Sic ergo diſcendum eſt, ut tandem rectè ſciamus. dicit præterea obſervandum eſſe *ordinem*, quo à *facilioribus* fiat initium. ita enim in Sophiſta p. 218. Ὅσα δ' ἂυ τῶν μεγάλων δεῖ διαπονεῖσθαι καλῶς, περὶ τῶν τοιούτων δέδοκται πᾶσι καὶ πάλαι, τὸ πρότερον ἐν σμικροῖς καὶ ῥάοσι αὐτὰ δεῖ μελετᾶν, πρὶν ἂν ἐν αὐτοῖς τοῖς μεγίστοις. 1. *Antiqua omnium eruditorum calculis rata ſcientia, ſi quis in rebus magnis laborare ac feliciter elaborare inſtituat conſentaneum eſſe, ut prius in parvis & facilioribus, eas meditando exerceat, quam in ipſis illis magnis.* Atque hæc de rationali Plat. Philoſophiæ parte, quæ Logica dicitur, breviter exhibita ſufficiant; jam ad Metaphyſica & Phyſica tranſeundum.

CAP.

Digitized by Google

Cap. XIV.

Quæ ſint entia, *& quid* eſſe. Entis *diſtinctiones & affectiones.* ens *eſſe* unum, *quod reverâ tale, idque* Deum *eſſe: qui eſt immortalis & immutabilis. an ſacris memoratum* ens ſummum *Plato reſpexerit.* τὸ εἶ *Delphicum.* Deum *eſſe* unum & animũ *univerſi.* Deum *eſſe* bonum, *an Phil. è ſcript. ſacra hauſerit?* Deum *eſſe* inviſibilem, incorporeum: *reverenter de eo loquendum. eum eſſe* magnum, ſanctum, juſtum, ſapientem, *citra omnem* errorem & culpam. *eum eſſe* principium *rerum & mundi* opificem, *quo pertinent voces* ποιητὴς, ποιεῖν, δημιουργὸς, ξυνιστάναι, δρᾶν, γίνεσθαι, τεκμαίνεσθαι, διακοσμεῖσθαι, διασχηματίζεσθαι, ξυνδεῖν & διάταξις. *mundum eſſe à* Deo *creatum è præexiſtente* Materia. *Ei quoque in creatione* miniſtras *cauſas fuiſſe. De* luminaribus *factis in* expanſo *quod memorat Moſes, an expreſſerit & imitatus ſit Plato? item quod de* cœlo verbo Domini facto, *& de* ſtellis in firmamento poſitis *memorat. item illud quod de* bonitate rerum creatarum *habet Moſes* & *illud*, in principio fecit Deus cœlum & terram &c.

SEntentias eorum, qui *entia* diverſimodè & exhibent & explicant, enumerat *Plato* in Sophiſta p. 246. Alii ex iis ea tantum *eſſe* volebant, quæ ſenſum afficiunt, ubi: τοῦτο εἶναι μόνον ὃ παρέχει προσβολὴν καὶ ἐπαφήν τινα, ταὐτὸν σῶμα καὶ οὐσίαν ὁριζόμενοι. Alii id tantum *eſſe*, quod non habet corpus, μὴ σῶμα ἔχον εἶναι. & hi τὰ νοητὰ ἄττα καὶ ἀσώματα εἴδη βιαζόμενοι τὴν

ἀληθινὴν

ἀληθινὴν ȣ̓σίαν εἶναι 1. *Intelligibiles incorporeaſque ſpecies veram eſſe ſubſtantiam, argumentis quaſi cogunt.* Adverſus has duas ſententias ibidem diſputans Philoſophus tandem ſubjungit p. 247. λέγω δὴ τὸ ὁποιανοῦν τινα κεκλημένον δύναμιν, εἴτε εἰς τὸ ποιεῖν, ἕτερον ὁποιοῦν πεφυκὸς, εἴτε εἰς τὸ παθεῖν καὶ σμικρότατον ὑπὸ τȣ̃ φαυλοτάτȣ, κἂν εἰ μόνον εἰσάπαξ, πᾶν τȣ̃το ὄντως εἶναι. 1. *ajo nimirum, quicquid facultatem quamlibet penes ſe habet & ita eſt natura comparatum, ut aliud quippiam aut faciat aut patiatur, etiam minimum à viliſſimo, etiamſi ſolum ſemel, omne hoc verè eſſe.* Atque hæc entis prima definitio. Deinde p. 249. primò removet eorum ſententias, qui ἐν κινήσει. 1. *in motu entis naturam poni debere volebant.* Id quod eſt τὸ πᾶν ἑςηκὸς ἀποδέχεσθαι. 1. *omne quod ſtabile eſt hic accipi debere.* quomodo etiam Plato tradente *Seneca* ſex modis ea, quæ *ſunt* partiatur, vide ep. 58. & ipſe in Sophiſta p. 250, duo genera *entis* ponit ςάσιν & κίνησιν quæ quidem inter ſe ſunt contraria; cum ente autem variis modis juncta efficiunt diſtincta τȣ̃ ὄντος genera. ita ut τὸ ὂν non ſit aut ſtatum aut motum; ſed ex varia commiſtione rerum inter ſe communi vinculo coaleſ-

coaleſcentium id, quod *eſt*, exiſtat. ibidemque id quod non *eſt*, definitur, cum negatur eodem modo eſſe quo ens eſt. ſic ut unum ſit ὂν quod verè & ἁπλῶς *eſt* & dicitur ὂν, & aliud ὂν τι, ὂν πῃ, ὂν πῶς, conſtans variis συμμίξεως rationibus & quaſi reſpectibus. reverâ id quod *eſt*, unum eſt. Nam in Parmenide p. 142. *unum* τῷ ὄντι ſic dicit convenire, ut τὸ ἐστι τοῦ ἑνὸς ὄντος λέγεται, καὶ τὸ ἓν τοῦ ὄντως ἑνός. i. *ut* eſt *de ente & uno & ipſum unum de ente uno dicatur.* Et in ſeq. τό, τε γὰρ ἕν, τὸ ἀεὶ ἴσχει καὶ τὸ ὂν τό, ἕν. i. *unum ſemper ens & ens unum mutuis nexibus amplectitur.* licet poſteà velit Philoſophus unum eſſe multa. i. *Vim exiſtendi* καθεκάστοις convenire, & conjungat unum cum altero, Sic tamen, ut apud unum ſit certa οὐσίας ratio, alterum, in quantum cum uno communicet. Ita ut dicantur res omnes creatæ eſſe beneficio primæ cauſæ, quæ ſola reverâ *eſt*. & cum qua, ut infinita & neceſſario exiſtente res naturales & finitæ tanquam inde dependentes conjungantur. Entium varias diſtinctiones Plat. prodit Diogenes in ejus vita. Sed quod propriè unum ſit ens & tale reverâ, deſcribit in Parmenide p. 146. ἕστηκε μὲν που, εἴπερ

αὐτὸ

αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ ἐστιν. ἐν γὰρ ἑνὶ ὂν καὶ ἐκ τούτου μὴ καταβαῖνον, ἐν τῷ αὐτῷ ἂν εἴη, ἐν ἑαυτῷ ὄν, ἔστι γοῦν. 1. *Stat ſc. unum quoniam ipſum in ſe ipſo conſiſtit. Quod n. in uno eſt & ab illo, non alio emigrat, in eodem eſt, in ſe ipſo eſt ſane.* Hoc unum, de quo hactenus, alio loco Plato in Phædone p. 78. dicit reverâ exiſtere idque *Deum* eſſe. ſic ille: αὐτὴ ἡ οὐσία, ἧς λόγον δίδομεν τοῦ εἶναι, καὶ ἐρωτῶντες καὶ ἀποκρινόμενοι, πότερον ὡσαύτως ἀεὶ ἔχει κατὰ ταὐτὰ ἢ ἄλλον ἄλλως: αὐτὸ τὸ ἴσον, αὐτὸ τὸ καλὸν, αὐτὸ ἕκαστον, ὃ ἔστι τὸ ὄν, μήποτε μεταβολὴν καὶ ἡντινοῦν ἐνδέχεται; ἢ ἀεὶ αὐτῶν ἕκαστον, ὃ ἔστι μονοειδὲς ὄν, αὐτὸ καθ' αὐτό: ὡσαύτως κατὰ ταὐτὰ ἔχει, καὶ οὐδέποτε οὐδαμῆ οὐδαμῶς ἀλλοίωσιν οὐδεμίαν ἐνδέχεται, ὡσαύτως, ἔφη, ἀνάγκη, ὁ Κέβης, καὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχειν. 1. *Ipſa illa eſſentia, quam interrogationum reſponſionumque vi definivimus, quod reverâ exiſtat, utrum æqualiter ſemper eodem modo habet, an aliàs aliter? ipſum nimirum æquale, ipſum pulcrum, ipſum ſingulum, (id eſt id quod reverâ exiſtit) nunquamne ullam mutationem ſuſcipit? Eodem, inquit Cebes, modo & ſimiliter habere neceſſum eſt.* Hæc quo fortius Deo vindicet, addit in ſeq. neque hominibus neque equis neque veſti-

veſtitibus aut aliis quodammodo ſimilibus aut æqualibus aut pulcris ea convenire monſtrat. vid. & *Senecam* l cit. apud quem Platoni præter ens νοητὸν & Ideam & εἶδος & corpora ſenſibus ſubjecta & quæ quaſi ſunt, eſt excellentiſſimum ens & cauſa entium, i. *Deus.* Deum neceſſariò eſſe & exiſtere, probat Plato lib. x de Rep. p. 887. & tuetur contra Atheos. & hoc primum ipſi ἀνυπόδεικτον axioma eſſe in cujuſque mente, *Deus eſt.* licet bonorum virorum vocibus & conſuetudine magis magiſque roboretur. Eodem ſenſu Philoſophus τὸ ὂν ὄντως intelligit in Phædone p. 247. & 249. quod ipſi eſt in Timæo p. 27. τὸ ὂν ἀεὶ, γένεσιν οὐκ ἔχον, i. *quod ſemper eſt, non habens generationem.* Deum autem nunquam interire, in Phædone p. 106. ſic fatetur: ὁ δέ γε Θεὸς (οἶμαι) ἔφη, ὁ Σωκράτης καὶ αὐτὸ τὸ ζωῆς εἶδος καὶ ἔτι ἄλλο ἀθάνατόν ἐστι, παρὰ πάντων ἂν ὁμολογηθείη μηδέποτε ἀπόλλυσθαι. i. *Deus (ut opinor) dixit Socrates, & ipſa vitæ ſpecies eſt inſuper aliud immortale eſt. Et apud omnes in confeſſo eſt, nunquam eum interire.* Et ap. *Laertium* in ejus vita, eum φθορᾶς καὶ πάθους ἀνεπίδεικτον ὑπάρχειν. i. *corruptione & perturbatione nulla omnino affici.* Et

 quod

quod nullam mutationem ſuſcipiat, ut ſuprà in definitione expreſſum eſt, οὐδέποτε οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἀλλοίωσιν ἐνδέχεται. Scil. in Phædone p. 78. & lib. 2. de Rep. p. 381. ne quidem ἐλαχίστην μεταβολήν. Huc pertinet, quod quidam putent ſacris memoratum hoc Exod. 3. verſ. 14. —— —— אהיה אשר אהיה i. ἐγώ εἰμι ὁ ὤν --- Sive *Ego ſum qui ſum.* & poſt: אהיה שלחני אליכם. i. ὁ ὢν ἔπεμψέν με πρὸς ὑμᾶς. ſive *qui* eſt *miſit me ad vos.* ut. *Auguſtinus* lib. 8. civit. cap. xi. dictum *tanquam in comparatione ejus qui vere eſt, quia incomparabilis eſt & ea quæ mutabilia facta ſunt, non ſint.* & eò reſpexiſſe Platonem, idem contendit, ubi: *vehementer hoc Plato tenuit & diligentiſſime commendavit.* videamus Philoſophum, qui ſic in Timæo pag. ed. Serr. 37. ταῦτα δὲ πάντα μέρος χρόνου καὶ τό, τ' ἦν, τό, τ' ἔσται χρόνου γεγονότος εἴδη, φέροντες λανθάνομεν ἐπὶ τὴν ἀΐδιον οὐσίαν, οὐκ ὀρθῶς. λέγομεν μὲν γὰρ δὴ ὡς ἦν, ἔστι τε καὶ ἔσται. τῇ δὲ τὸ ἔστι μόνον, κατὰ τὸ ἀληθῆ λόγον προσήκει. τὸ δὲ ἦν, τό, τε ἔσται περὶ τὴν ἐν χρόνῳ γένεσιν ἰοῦσαν πρέπει λέγεσθαι. κινήσεις γάρ ἐστόν. τὸ δὲ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχον ἀκινήτως, οὔτε πρεσβύτερον, οὔτε νεώτερον προσήκει γίγνεσθαι ποτὲ οὐδὲ γεγονέναι νῦν, οὐδ' εἰσαῦθις ἔσεσθαι, τὸ

παρά-

Digitized by Google

παράπαντε ὐδὲν, ὅσα γένεσις τοῖς ἐν αἰσθή-σει φερομένοις προσῆψεν. ἀλλὰ χρόνου ταῦτα αἰῶνά τε μιμουμένου καὶ κατ' ἀριθμοὺς κυκλουμένου γέγονεν εἴδη καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰ τοιάδε, τό τε γεγονὸς εἶναι γεγονὸς καὶ τὸ γιγνόμενον εἶναι γιγνόμενον, ἔτι δὲ τὸ γεννησόμενον, εἶναι γεννησόμενον καὶ τὸ μὴ ὂν, μὴ ὂν εἶναι. 1. *quæ quidem temporis partes ſunt. nos v. illas temporis diſtinctiones* Erat *nimirum &* Erit *æternæ eſſentiæ non rectè attribuimus. dicimus enim* Erat, eſt & erit. *At reverâ illi æternitati* eſt *proprie tantum quadrat. Erat & erit temporis illius quod naſcitur articulis convenit. Sunt enim motus. Quod autem eodem modo conſtanter atque immobiliter habet, neque antiquius neque recentius hactenus fuiſſe neque etiamnum extare, neque aliquando futurum, conſentaneum eſt. neque v. in illud cadere earum rerum quampiam, quibus res mobiles ac ſenſui expoſitæ ex ipſa generationis conditione ſubjiciuntur. Sed temporis æternitatem imitantis & ad numerum in orbem commeantis hæ ſpecies ſunt & ad tempus hæc quoque ſpectant. Præteritum eſſe præteritum, præſens eſſe præſens: futurum eſſe futurum & quod non ſit, non eſſe.* De *Ente* illo ingenito paſſim hic Philoſophus in dicto libro. Etiam hæc conſtans

quod nullam mutationem ſuſcipiat, ut ſuprà in definitione expreſſum eſt, οὐδέποτε οὐδαμῆ οὐδαμῶς ἀλλοίωσιν ἐνδέχεται. Scil. in Phædone p. 78. & lib. 2. de Rep. p. 381. ne quidem ἐλαχίστην μεταβολήν. Huc pertinet, quod quidam putent ſacris memoratum hoc Exod. 3. verſ. 14. —— ——
אהיה אשר אהיה I. ἐγώ εἰμι ὁ ὤν --- Sive *Ego ſum qui ſum.* & poſt: אהיה שלחני אליכם. I. ὁ ὢν ἔπεμψέν με πρὸς ὑμᾶς. ſive *qui eſt miſit me ad vos.* ut. *Auguſtinus* lib. 8. civit. cap. XI. dictum *tanquam in comparatione ejus qui vere eſt, quia incomparabilis eſt & ea quæ mutabilia facta ſunt, non ſint.* & eò reſpexiſſe Platonem, idem contendit, ubi: *vehementer hoc Plato tenuit & diligentiſſime commendavit.* videamus Philoſophum, qui ſic in Timæo pag. ed. Serr. 37. ταῦτα δὲ πάντα μέρος χρόνου καὶ τό, τ' ἦν, τό, τ' ἔσται χρόνου γεγονότος εἴδη, φέροντες λανθάνομεν ἐπὶ τὴν ἀΐδιον οὐσίαν, οὐκ ὀρθῶς. λέγομεν μὲν γὰρ δὴ ὡς ἦν, ἔστι τε καὶ ἔσται. τῇ δὲ τὸ ἔστι μόνον, κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον προσήκει. τὸ δὲ ἦν, τό, τε ἔσται περὶ τὴν ἐν χρόνῳ γένεσιν ἰοῦσαν πρέπει λέγεσθαι. κινήσεις γάρ ἐστον. τὸ δὲ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχον ἀκινήτως, οὔτε πρεσβύτερον, οὔτε νεώτερον προσήκει γίγνεσθαι ποτὲ οὐδὲ γεγονέναι νῦν, οὐδ' εἰσαῦθις ἔσεσθαι, τὸ

Digitized by Google

περὶ ἅπαντα οὐδὲν, ὅσα γένεσις τοῖς ἐν αἰσθή-
σει φερομένοις προσῆψεν. ἀλλὰ χρόνου ταῦτα
αἰῶνά τε μιμουμένου καὶ κατ' ἀριθμοὺς κυκλουμένου
γέγονεν εἴδη καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰ τοιάδε,
τό τε γεγονὸς εἶναι γεγονὸς καὶ τὸ γιγνόμενον
εἶναι γιγνόμενον, ἔτι δὲ τὸ γεννησόμενον, εἶναι
γεννησόμενον καὶ τὸ μὴ ὂν, μὴ ὂν εἶναι. i. *quæ
quidem temporis partes ſunt. nos v. illas
temporis diſtinctiones* Erat *nimirum &* Erit
*æternæ eſſentiæ non rectè attribuimus. dicimus
enim* Erat, eſt & erit. *At reverâ illi æter-
nitati* eſt *proprie tantum quadrat. Erat &
erit temporis illius quod naſcitur articulis con-
venit. Sunt enim motus. Quod autem eo-
dem modo conſtanter atque immobiliter ha-
bet, neque antiquius neque recentius ha-
ctenus fuiſſe neque etiamnum extare, neque
aliquando futurum, conſentaneum eſt. neque
v. in illud cadere earum rerum quampiam,
quibus res mobiles ac ſenſui expoſitæ ex ipſa
generationis conditione ſubjiciuntur. Sed
temporis æternitatem imitantis & ad nume-
rum in orbem commeantis hæ ſpecies ſunt &
ad tempus hæc quoque ſpectant. Præteritum
eſſe præteritum, præſens eſſe præſens: futu-
rum eſſe futurum & quod non ſit, non eſſe.*
De *Ente* illo ingenito paſſim hic Philoſo-
phus in dicto libro. Etiam hæc conſtans

 opinio

opinio fuit Platonicorum, qui hunc titulum, *Parmenides de ente & uno* rerum omnium principio & Sophiſtæ περὶ τοῦ ὄντος de *Deo* intelligi volunt. In ſuam rem illa Platonis tranſtulit *Gregorius Theol.* in Oratione de nat. Chriſt. ut citat Lud. Vives ad Auguſt. Θεὸς μὲν ἀεὶ καὶ ἔςι καὶ ἔςαι. μᾶλλον δὲ ἐςὶν ἀεί. τὸ γὰρ ἦν καὶ ἔςαι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου τμήματα καὶ τῆς ῥευςῆς φύσεως, ὁ δὲ ὢν ἀεὶ, καὶ τοῦτο αὐτὸς ἑαυτὸν ὀνόμαζε τῷ Μωσεῖ χρηματίζων ἐπὶ τοῦ ὄρους. i. *Deus fuit ſemper & eſt & erit, ſeu potius* eſt *ſemper. nam fuit & erit partes ſunt noſtri temporis & fluxæ naturæ. Ille v.* ens *ſemper & ſic ſe ipſe nominat Moſi interroganti &c.* huc pertinet quod communiter & aliis traditur in frontiſpicio templi Delphici Apollinis inſcriptum quoque fuiſſe τὸ, εἶ, quod Divinitati adſcribebant. Sic enim *Plutarchus* in libro περὶ τοῦ εἶ τοῦ ἐν Δέλφ. Τί οὖν ἐςὶ τὸ ἀΐδιον ἀγέννητον καὶ ἄφθαρτον. i. *quid eſt igitur illud quod eſt, æternum incorruptum & ingeneratum.* plura de hoc & illo vide apud *Euſebium* lib. xi. præparat. cap. 6. & 7. & *Auguſtin.* lib. viii. de civit. Dei cap. xi. Præterea *Deum* eſſe *animum* univerſi, probat *Plato* lib. x. de legibus p. 896. qui itidem ſit cauſa omnium. & in Epinomide

pag.

pag. 983. E definitione Dei conſtat Philoſophum voluiſſe, eum eſſe *unum* tantum. *Clemens Alex.* lib. 1. ϛρωμ. p. 356. πλάτων ἐν τοῖς νόμοις φησὶν ἕνα τ͂ συνήσοντα τῶν Μουσικῶν, διὰ τούτων διδάσκων τ͂ λόγον εἶναι ἕνα καὶ τ͂ Θεὸν ἕνα. 1. *Plato in legibus dicit, unum ea quæ ad Muſicam pertinent intellecturum, per hæc docens unam eſſe rationem & unum Deum.* & ſunt, qui putant illud, quod in Deuteronomio dicitur; *Andi Iſrael, Dominis Deus tuus, Deus unus eſt,* Platonem didiciſſe & tum aliàs expreſſiſſe, tum in Timæo p. Ed. Serr. 31. ubi unum eſſe Deum, & unum cœlum, cujus ille exemplar continuiſſet, probare conatur & cum plures Deos nominat, hoc facere ex opinione aliorum, ſic in Epiſt. XIII. ad Dionyſium p. 363. ait, ſe ſeriæ Epiſtolæ initium ponere ſolitum, *Deus*, non ſeriæ, *Dii.* ita enim ille: πολλοὶ γὰρ οἱ κελεύοντες γράφειν, οὓς οὐ ῥᾴδιον φανερῶς διωθεῖσθαι, τ͂ μὲν γδ σπουδαίας ἐπιϛολῆς Θεὸς ἄρχει, θεοὶ δὲ τ͂ ἧττον. Interum, quod Plato filium Dei æternamque ejus generationem notam habuerit & loca in ſacris eam probantia reſpexerit, ut arbitratur Euſebius lib. XI. præp. Eu. cap. X. omnino negarem. Inſuper quod in ſacris memoratur,

 bonus

bonus *Dominus omnibus ſuſtinentibus eum*, &: *confitemini Dominum, quoniam* bonus &c. & quod pòſt à Chriſto repetitum, *Solum Deum eſſe bonum*, Platonem expreſſiſſe lib. 2. de Rep. p. 379. ubi ἀγαθὸν θεὸν τῷ ὄντι. i *reverâ bonum eſſe Deum* dicens addit: ὁ θεὸς ἐπειδὴ ἀγαθὸς πάντων ἂν εἴη αἴτιος. i. *Deus quandoquidem bonus eſt, omnium rerum cauſa fuerit.* ratio: quia πάντων γε αἴτιον τὸ ἀγαθόν. i. *Omnium rerum cauſa eſt bonum.* & quod malorum Deus cauſa non ſit, ut ibidem, & tantum τῶν ἀγαθῶν αἴτιον ſit Deus: In Phædone p. 78, Deum τὸ ἴσον καὶ τὸ καλὸν appellat. Et in Timæo, ubi dixerat καλὸν τὸν κόσμον καὶ δημιουργὸν ἀγαθόν, addit: ὁ μὲν γὰρ κάλλιστος τῶν γεγονότων, ὁ δ' ἄριστος τῶν αἰτίων. i. *quod mundus ſit rerum genitarum pulcerrimus & ipſe ſcilicet* δημιουργὸς *omnium cauſarum optima.* Ad hæc docet Plato, *Deum* eſſe *inviſibilem* oculis corporeis, ſed ſola mente videri. ſic de anima Mundi p. 96. θεὸν, inquit, τὸν μὲν αἰώνιον νόος ὁρῇ μόνος. i. *Deum, qui æternus eſt, ſola mens videt.* & lib. x. de Leg. oſtendit τὸν νοῦν θνητοῖς ὄμμασι videri non poſſe. Ratio: Quia incorporeus eſt. ſic ap. *Laertium* in ejus vita, δοκεῖ δ' αὐτῷ τὸν θεὸν ὡς καὶ τὴν ψυχὴν, ἀσωμάτων

μάτων

μα᾽τον εἶναι. i. *videtur autem ipſi, Deum ut & animam, incorporeum eſſe.* Sic *Cicero* lib. 1. de nat. Deor. c. 30. *Quod vero ſine corpore ullo Deum vult eſſe, ut Græci dicunt* ἀσώματον: *Id quale eſſe poſſit, intelligi non poteſt.* Deum etiam ἀεὶ ὄντα καὶ αἰώνιον in Timæo Plato p. 96. appellat. Adeo ut ſemper Dei naturæ conſentanea ſint tribuenda, ut idem 2. de Rep. p. 379. οἷος τυγχάνει ὁ θεὸς ὢν ἀεὶ δὴ πȣ ἀποδοτέον. & quæ aliena ab eo ſunt non audienda, juxtà quæ habet p. 380. & *reverenter* de Deo loquendum, in Cratylo, p 400. *Magnitudinem* Dei Plato exaggerat teſte *Lactantio* lib. 1. cap. 8. *Dei vim,* inquit, *Majeſtatemque tantam eſſe dicit in Timæo Plato: ut eam neque mente concipere neque verbis enarrare quiſquam poſſit ob nimiam & inæſtimabilem poteſtatem.* vid. *Clem. Alex.* lib. 8. & *Cic.* lib. 1. de nat. Deor. *Tertullian.* Apolog. c. 4. & *Origen.* lib. 5. contra Celſ. *Sanctus* ac *juſtus* ei Deus dicitur in Theæteto p. 176. & Deinde: θεὸς ȣ̓δαμῆ ȣ̓δαμῶς ἄδικος. i. *Deus nuſquam nequaquam injuſtus eſt.* ἀλλ᾽ ὡς οἷόντε δικαιότατος. i. *ſed quantum fieri poteſt, juſtiſſimus.* addit. καὶ ȣ̓κ ἔϛιν αὐτῷ ὁμοιότερον ȣ̓δὲν ἢ ὃς ἂν ἡμῶν αὖ γένηται, ὅτι δικαιότατος. ſic ut nos &

Digitized by Google

juſtitia aſſimilet Deo & ſapientia. Ibid. ὁμοίωσις Θεοῦ δίκαιον καὶ ὅσιον μετὰ φρονήσεως γενέσθαι. & ſapientia omnis etiam eſt à Deo & vera. ἐὰν μὲν, inquit, τῷ θεῷ φίλον ᾖ πάνυ πολὺ ἐπιδώσεις καὶ ταχύ. i. *Si igitur Deo ita placeat permultum proficies & celeriter.* Deus omnis culpæ expers, lib. x. de Rep. 617. ubi ἀναίτιος, i. *citra omnem culpam & errorem.* & *Theodoretus* lib. 6. de cur. Gr. Aff. citat Platonem in hunc modum: αἰτία ἑλομένου, θεὸς ἀναίτιος, κακῶν γὰρ ὁ Θεὸς οὔποτε αἴτιος. i. *culpa eſt eligentis, Deus culpa immunis. Deus enim malorum cauſa non eſt,* & lib. 4. de ſeq. 716. πάντων χρημάτων μέτρον, i. *omnium rerum menſura.* καὶ πολὺ μᾶλλον ἤ πού τις, ὥς φασιν, ἄνθρωπος, *& multo magis quàm quilibet homo, ut nonnulli ajunt.* igitur τὸν τῷ τοιούτῳ προσφιλῆ γενησόμενον εἰς δύναμιν, ὅτι μάλιστα καὶ αὐτὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον γίγνεσθαι. i. *qui Deo, qui tali eſt, gratus eſt futurus, debet omnino, quantum fieri poteſt, ut ipſe talis evadat, maximè allaborare.* Plato quoque Deum rerum principium facit, teſte *Timæo* Locr de anima mundi p. 30. ubi ait: Θεὸν ὀνομαίνεσθαι ἀρχὰν τῶν ἀρίστων. i. *Deum nominari principium rerum optimarum.* Etiam *Laertio* in ejus vita. δύο, inquit ille, δὲ

πάντων

πάντων ἀπέφηνεν ἀρχὰς Θεὸν καὶ ὕλην ὃν καὶ νοῦν προσαγορεύει καὶ αἴτιον. i. *duo omnino rerum principia oſtendit, Deum atque materiam: illum mentem & cauſam appellat.* Sed *Plutarcho* lib. 1. de placit. Phil. cap. 3. dicitur cum Socrate tria rerum principia, *Deum Materiam & Ideam* conſtituiſſe. & *Ariſtoteli* lib. 1. natur, auſcult. cap. 5. totidem. vid. & *Ambroſium* lib. 1. Hep. cap. 1. & *Auguſtin.* lib. 7. de civ. Dei c. 28. *Plato* in Philebo p. 30. mentem, quam Deum eſſe vult, omnium cauſam, αἴτιον πάντων, appellat. & parentem omnium in Timæo Locr. ſive de anima mundi p. 96. τῶν ἁπάντων ἀρχαγὸν καὶ γενέτορα τούτων. i. *Principem authorem & parentem horum omnium vocat.* & in ſuo Timæo p. 28. ubi, τὸν μὲν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦδε τοῦ παντὸς. i. *Opificem genitoremque univerſitatis Deum appellat.* quem εὑρεῖν τε ἔργον καὶ εὑρόντα εἰς πάντας ἀδύνατον λέγειν, id eſt, *interprete Chalcidio, invenire difficile & quem inventum impoſſibile dignè profari. Lactantius* lib. 1. cap. 5. *Plato nec ætherem aut rationem aut naturam, ſed, ut eſt, Deum nominat, ab eo mundum hunc eſſe perfectum atque mirabilem eſſe fabricatum.* Sic etiam *Cicero* 1. de n. Deor. §. 30. *Platonis de Timæo Deus opifex ædificatorque*

Digitized by Google

mundi eſt. vid. *Laertium* vita Plat. *Minutius* in Octavio *Platoni in Timæo Deus eſt ipſo nomine mundi parens.* Sc. in Timæo p. 41. & Tim. Locr. p. 37. & 28. ad 30. & pater *Maximo Tyrio* ex mente Plat. in orat. i. Θεὸς πάντων βασιλεὺς καὶ πατὴρ i. *omnium Rex & pater* dicitur. Et δημιουργὸς in Timæo pag. 28 & 29, & 31 & 41. ubi & δημιουργεῖσθαι ocurrit. eodem reſpiciunt verba ποιητὴς & ποιεῖν de Deo ut mundi creatore paſſim in Timæo & nominatim p. 28. & p. 31. οὔτ' ἀπείρους ἐποίησεν ὁ ποιῶν κόσμους i. *neque infinitos mundos Deus creavit.* & etiam verba, ξυνιστάναι, δρᾷν, γίνεσθαι, τεκμαίνεσθαι διακοσμεῖσθαι, διασχηματίζεσθαι & ξυνδεῖν ibidem in negotio facti à Deo mundi urſurpat Philoſophus. ſic pag. τὸ πᾶν ξυνιστὰς ξυνέστησεν i. *qui univerſum conſtituit.* p. 30. δρᾷν τὸ κάλλιστον i. *pulcerrimum Deus dicitur facere.* & ibidem κόσμος γενέσθαι i. mundus factus dicitur à Deo. & p. 31. τὸ γενόμενον, i. *quod factum* eſt & p. 41. & γένεσις κόσμου καὶ παντὸς pag. 29. Et τεκμαινόμενος τὸν κόσμον καὶ οὐρανόν. i. architectatus eſt mundum aut cœlum p. 28. & τὸ πᾶν ξυνετεκμαίνετο i. *univerſum Architectatus eſt.* & in eodem Timæo p. 53. Deus dicitur διακοσμῶν, & τὸ πᾶν διακοσμηθέν. i. *univerſum efforma-*

Digitized by Google

formatum ab eo. & ibidem κοσμεῖσθαι τὸ πᾶν. i. *eſt conſtitui*, quod poſteà explicat; διεσχηματίσατο εἴδεσι καὶ ἀριθμοῖς. i. *conformavit & diſtinxit formis & numeris*. & ibidem quoque dicitur Deus ὁ τόδε τὸ πᾶν γεννήσας i. *univerſum generaſſe*. Prætereà pag. 32. ξυνέδησε καὶ ξυνεστήσατο οὐρανὸν ὁρατὸν καὶ ἁπτόν. i. *Colligavit & aptavit cælum, ut ſub aſpectum & tactum cadit*; ubi tamen ſciendum eſt, quod verba τεκμαινόμενος, διακοσμῶν, διασχηματίζεσθαι & ξυνδεῖν &c. Deum oſtendant potius ut opificem ſive artificem, qui è jam data & præexiſtente materia aliquid conficit & exornat & ædificat, quo ſenſu tantum hic Plato mundi creationem intellexit. eodem ſpectat vox διάταξις, conveniens cum illa δημιουργοῦ, ut legere eſt p. 53. quomodo autem facto mundo & Idea & materia præexſtiterit, docet in Tim. Locr. p. 94. ubi, πρὶν ὦν, inquit, οὐρανὸν γενέσθαι, λόγῳ ἤστην ἰδέα τε καὶ ὕλα καὶ ὁ Θεὸς δημιουργὸς τῶ βελτίονος. i. *Antequam cælum (ſive mundus) extaret, ratione erat forma & materia & quidem Deus erat melioris opifex*. ubi voces *melioris* videtur reſpicere ad mundi artificioſam è præexiſtente materia efformationem deinceps factam. At τοῦ δημιουργοῦ opus ut intel-

intellexit, exprimit ille Timæus Locr. l. c. ἐπεὶ δὲ, inquit, τὸ πρεσβύτερον κάρρον ἐστὶ τῶ νεωτέρω καὶ τὸ τεταγμένον πρὸ τῶ ἀτάκτω ἀγαθὸς ὢν ὁ Θεὸς ὁρῶντε τὸ τὰν ὕλαν δεχόμενον τὰν ἰδέαν καὶ ἀλλοιουμέναν, παντοίως μὲν, ἀτάκτως δὲ ἐδεῖτο εἰς τάξιν αὐτὰν ἄγειν καὶ ἐξ ἀορίστων μεταβολᾶν, εἰς ὡρισμέναν καταστᾶσαι ἵν' ὁμόλογοι καὶ διακρίσιες τῶν σωμάτων γίγνοιντο καὶ μὴ κατ' αὐτόματον τροπὰς δέχοιντο. 1. *Quandoquidem igitur antiquius juniore præſtantius eſt & id quod ordinatum eſt inordinato, Deus, cum nimirum bonus ſit, & videret materiam recipere formam & alterari variè quidem, ſed inordinatè: vidit quoque opus eſſe, ut eam ipſe in ordinem reduceret & ex indefinitis mutationibus ad certum definitumque conſtitueret ut corporum diſtinctiones mutua diſtinctione inter ſe reſponderent neque temerè viciſſitudines ultro citroque reciperent.* his quæ tradit *Laertius* in ejus vita, ut reſpondent, brevibus videamus: ταῦτα δὲ, ait, πρὶν μὲν ἀλόγως κινεῖσθαι καὶ ἀτάκτως ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο συνιστάναι τὸν κόσμον ἐκ τῶν ἐνδεχομένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ συμμέτρως καὶ τεταγμένως γενέσθαι. 1. *porrò ita quidem primo tumultuario & inordinato motu agitari: At ubi ornatus adhiberi cœptus debitum ordinem & motum à Deo*

Deo accepiſſe. Quod autem Plato in Timæo L. l. c. de *creatione* mundi & δημιεργία expreſſe loquatur, patet ex iis, quæ addit: Ἐποίησεν ὢν τόνδε τ̀ κόσμον ἐξ ἁπάσης τᾶς ὕλας, ὅρον αὐτὸν κατασκευάξας τᾶς τῶ ὄντος φύσιος &c. 1. *Hunc igitur mundum ex omni materia* (*ſcil. coæterna Deo*) *creavit Deus univerſique naturam termino ipſo circumſcripſit atque definiit.* In Timæo p. 38. σώματα δὲ αὐτῶν ἑκάστων ποιήσας ὁ Θεὸς, & pag 31. dicitur ὐρανὸς μονογενὴς. & pag. 97. ut ſignificaret res creatas in tempore per creationem exiſtere cœpiſſe, addit: τὰς περιόδυς, χρόνω τὰ μέρεα ἐκόσμησεν ὁ Θεὸς σὺν κόσμῳ. 1. *Periodos temporis & partes Deus concreavit mundo.* ubi etiam: διόπερ ἄνευ τ̃ τῦ κόσμυ φύσεως ὐκ εἶναι χρόνον. 1. *Ideo ſine mundi natura non eſſe tempus.* vid. & *Laertium.* l. 1. Apud quem eodem titulo Deus dicitur ei cauſa cœli & motuum cœleſtium & *Plat.* in Epinomide p. 983. & omnium rerum naturalium in lib. de anima Mundi, in Princip. ubi p. 99. & in Timæo Plat. dicitur Deus mundum feciſſe & ei miniſtras in eo opere cauſas fuiſſe. Sic ille p. 69. τῶν μὲν θείων αὐτὸς γίνεται δημιυργὸς, τῶν δὲ θνητῶν τ̀ γένεσιν τοῖς ἑαυτῦ γεννήμασι δημιυργεῖν προσέταξεν. 1. *Divi-*

norum

norum ipſe eſt opifex, mortalium autem rerum generationem Diis à ſe genitis efficiendam dedit. Imo & hunc mundum *Plato* in Timæo etiam Deum vocat & teſte *Laertio* voluit, Deum mundum neceſſario produxiſſe. ubi etiam mundus Dei fœtus vocatur & in Timæo Locro Deus eum γεννήσας v. pag. 93. & ſequent. & 37. Putat *Euſebius* lib. XI præp. Ev. cap. 16. illa verba Sacri textus Geneſ. 1. verſ. 14.

יהי מארת ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין
הלילה והיו לאתת ולמועדים ולימים ושנים:

1. *Sunto luminaria in expanſo cœli ad diſtinctionem faciendam inter diem & noctem.* ut *ſint in ſigna cum tempeſtatibus, tum diebus & annis,* imitatum eſſe Platonem. Sic ille in Timæo p. 38. ἐξ οὖν λόγου καὶ διανοίας θεοῦ τοιαύτης πρὸς χρόνου γένεσιν, ἵνα γενεθῇ χρόνος, ἥλιος καὶ σελήνη καὶ πέντε ἄλλα ἄστρα ἐπίκλην ἔχοντα πλανῆτες εἰς διορισμὸν καὶ φυλακὴν ἀριθμῶν χρόνου γένονε. 1. *Ex hoc ergo verbo & mente Dei temporis generationem molientis ut tempus crearetur, Sol & Luna & quinque alia aſtra, quæ Planetæ nuncupantur ad definitam diſtinctionem & conſervationem numerorum temporis, creata*

creata ſunt. & vult attendi debere ad λόγον & διάνοιαν θεοῦ, quod congruere dicit Pſalmiſtæ dicenti Pſalm. 33. verſ. 6.

בדבר יהוה שמים נעשו

i. *Verbo Domini facti ſunt cœli*. Et quæ Plato in ſeq. dicit de Planetis, οὓς ἔθηκεν εἰς τὰς περιφορὰς. i. *Collocavit in circuitus & motus*, vult ſpectare illud Moſis de ſtellis in firmamento poſitis. Præterea Moſis verbis hæc convenire eaque imitari exiſtimat, quæ Plato in Timæo p. 39. habet: Φῶς ὁ Θεὸς ἀνῆψεν ἐν τῇ πρὸς γῆν δευτέρᾳ τῶν περιόδων. ὃ δὴ νῦν κεκλήκαμεν ἥλιον. ἵνα ὅτι μάλιστα εἰς ἅπαντα φαίνοι τὸν οὐρανὸν μετάσχοιτε ἀριθμοῦ τὰ ζῶα, ὅσοις ἦν προσῆκον μαθόντα παρὰ τῆς ταὐτοῦ καὶ ὁμοίου περιφορᾶς. i. *Deus ipſe lumen accendit ad ſecundum, ſuprà terram ambitum, quod nunc nominamus ſolem. & ut ſic potius omne illuminaret cælum & participarent ejus numero etiam animantes ut cognoſcerent ejus circumactus &c.* & addit, ut etiam in ſacro textu: νὺξ μὲν οὐχ ἡμέρα τε γένονεν οὕτω, i. *ſic quidem nox & dies facta ſunt*. quæ adhuc latius ſic exhibet in ſeq. ἡμέρας καὶ νύκτας καὶ μῆνας καὶ ἐνιαυτοὺς, οὐκ ὄντας πρὸς οὐρανὸν γενέσθαι. καὶ τότε ἅμα ἐκείνῳ, ξυνισταμένῳ τὴν γένεσιν αὐτῶν μηχανᾶται. i. *Dierum & noctium & menſium*

ſium & annorum, qui non erant antequam cœlum extaret, tunc primo cum ipſe conſtituerit originem &c. Præterea idem *Euſeb.* l. cit. arbitratur illa Moſis in fine cap. 1. Geneſ. וירא אלהים את־כל אשר עשה והנה טוב מאד׃

i. *Tum reſpexit Deus quicquid fecerat, ecce autem bonum erat valde*, expreſſa eſſe à *Platone* in Timæo p. 30. βουληθεὶς γὰρ ὁ Θεὸς ἀγαθὰ μὲν πάντα, φλαῦρον δὲ μηδὲν εἶναι κατὰ δύναμιν. i. *conſtituit enim Deus omnia eſſe bona, mali nihil, quoad natura pateretur* & p. 53. dicit τὸ δὲ ᾗ δυνατὸν ὡς κάλλιστά τε καὶ ἄριστα ἐξ οὐχ οὕτως ἐχόντων τὸν Θεὸν αὐτὰ ξυνιστάναι. i. *Deum, quantum fieri potuit, pulcerrima & valde bona ex iis quæ ita non erant conſtituiſſe ea*, & ita 2 de Rep. Deum vocat αἴτιον τῶν ἀγαθῶν, i. *bonorum cauſam.* adde, quod idem in ſuo Timæo habet p. 37. ὡς δὲ κινηθέν τε αὐτὸ καὶ ζῶν ἐνενόησε τῶν ἀϊδίων θεῶν γεγονὸς ἄγαλμα ὁ γεννήσας πατὴρ ἠγάσθη τε καὶ εὐφρανθεὶς, ἔτι δὴ μᾶλλον ὅμοιον πρὸς παράδειγμα ἐπενόησεν ἀπεργάσασθαι. i. *Poſtquam igitur univerſi pater atque progenitor opus illud à ſe creatum animadvertiſſet & moveri & vivum eſſe Deorum immortalium natum atque creatum ſimulacrum mirum in modum gaviſus eſt.*

atque

atque oblectatus illo ſuo opere. Etiam *Auguſtinus* lib. 8. cap. XI. illud Geneſeos 1. (quod præmittendum erat) בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ: והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים 1. *Principio fecit Deus cœlum & terram, terra autem erat inviſibilis* (*ſic ille*) *& incompoſita & tenebræ erant ſuper abyſſum & Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas*, vult Platonem reſpexiſſe. ille a. dicit: In Timæo Plato Deum dicit in illo opere terram primo ignemque junxiſſe. Sic *Plato in Timæo* p. 31. ὅθεν ἐκ πυρὸς καὶ γῆς τὸ τοῦ παντὸς ἀρχόμενος συνιστάναι σῶμα ὁ Θεὸς ἐποίει. pergit *Auguſtinus*: *manifeſtum autem eſt, quod igni tribuat cœli locum.* habet ergo hæc ſententia quandam illius ſimilitudinem, qua dictum eſt: *In principio fecit Deus cœlum atque terram.* Et ſciendum, quod Plato paſſim per ignem cœlum intelligat. qui exponens in Timæo p. 30, quomodo Deus Omnipotens ſit aggreſſus mundi conditum, οὕτω δὲ πᾶν, inquit, ὅσον ἦν ὁρατὸν παραλαβὼν οὐχ ἡσυχίαν ἄγον, ἀλλὰ κινούμενον πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως εἰς τάξιν αὐτὸ ἤγαγεν ἐκ τῆς ἀταξίας &c. 1. *quicquid erat quod in cernendi ſenſum caderet, id ſibi aſſumpſit, non quidem tranquil-*

lum', ſed quod immoderatè fluctuaret, idque ex inordinato in ordinem adduxit. etiam hanc ſententiam è Moſe accepiſſe Platonem vult *Iuſtinus Martyr* Apolog. 2. pro Chriſtianis. Addit Auguſtinus: *Deinde illa duo media, quibus interpoſitis ſibi hæc extrema* (*ſcilicet ignis & terra*) *copularentur, aquam & aërem.* Sic *Plato*, ipſe in Timæo p. 32. ὕτε δὲ πυρός τε καὶ γῆς ὕδωρ ἀέρα τε ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ θείς. *Vnde putatur ſic intellexiſſe, quod ſcriptum eſt*; Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas. *parum attendens, quo more ſoleat illa ſcriptura appellare Spiritum Dei: quoniam & aer ſpiritus dicitur, quatuor opinatus elementa loco illo commendata videri poteſt.* Sed videamus nunc qiud de Providentia Divina &c. ſtatuerit hic Philoſophus.

CAP.

CAP. XV.

Providentia *Divina maxime in mundi Rectura Platoni patuit. ideo nomina eò pertinentia Deo attribuit. etiam ſpecialis & ſingularis rerum & imprimis ipſius hominis* cura *ab eo agnita.* mortis *horam eſſe præfinitam.* amor *Dei in homines.* Curare *Deum quoque minima. etiam à* Diis miniſtris Dei *mundum quodammodo regi. unde* neceſſitas. Deos *eſſe ut probat.* ſidera & terram *eſſe Deos. eoſque eſſe corruptibiles. unus* Deus *reliquorum* parens. Deos *Græcorum contempſit.*

PRovidentiam Divinam agnoſcit Plato in mundo, in Apologia Socratis pag. 28. f. & 30. In Philebo pag. 28. ubi dicit; νοῦν καὶ φρόνησιν τινὰ θαυμαςὴν συνάπτουσαν διακυβερνᾶν i. *mentem & ſapientiam quandam mirabilem certo quodam conſtitutoque ordine hæc conſtanter moderari.* & pòſt: τὸ δὲ νοῦν πάντα διακοσμεῖν αὐτὰ φάναι καὶ τῆς ὄψεως τοῦ κόσμου καὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄςρων καὶ πάσης τῆς περιφορᾶς ἄξιον. i. *mentem hæc omnia gubernare hujus ſcilicet præclari theatri ſolis lunæ aſtrorumque omnis denique cæli circuitus aſpectu dignum videtur.* Univerſum hoc dirigi à Deo, docet in Politico p. 269. τὸ γὰρ, inquit, πᾶν τόδε τοτὲ μὲν αὐτὸς ὁ Θεὸς ξυμποδηγεῖ πορευόμενον καὶ συγκυκλεῖ. i. *Univerſum hoc aliquando Deus quaſi veſtigiis dirigit atque omnes illius motus contor-*

quet atque agitat. Licet hoc non ſemper fieri velit in ſeq. ubi: ποτὲ δ' ἀνίησιν. i. *aliquando autem dimittit.* Ejus providentiæ etiam ſpecialis reſpectu *imperator* omnium & *Præſes* Deus dicitur in Timæo Locr. de anima mundi p. 105. ubi: ὁ πάντων ἁγεμὼν Θεὸς. & lib. x. de leg. p. 901. Θεοὺς ἀμφότεροι φατὲ γιγνώσκειν καὶ ὁρᾷν καὶ ἀκούειν πάντα. λαθεῖν δὲ αὐτοὺς οὐδὲν δυνατὸν εἶναι τῶν ὁπόσων εἰσὶν αἱ αἰσθήσεις τε καὶ ἐπιστῆμαι. i. *utrique affirmatis Deos & cognoſcere & videre & audire omnia, nihilque proinde illos effugere poſſe eorum, quæ vel in ſenſum vel in intelligentiam cadunt. Curam* quoque Deum genere hominum & rerum humanarum in Phœdone p. 62. ſic tradit: τόδε γέ μοι δοκεῖ, ὦ Κέβης, εὖ λέγεσθαι τὸ θεοὺς εἶναι ἡμῶν τοὺς ἐπιμελουμένους καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἓν τῶν κτημάτων τοῖς θεοῖς εἶναι. i. *hoc mihi rectè videtur dici, Cebes, Deos curam de nobis gerere & nos homines Deorum poſſeſſionem eſſe.* Licet hic locus & præcedens ad Deos ſpectare videatur, poſteà tamen in ſingulari numero dicit, τὸ θεόν τε εἶναι ἐπιμελούμενον ἡμῶν καὶ ἡμᾶς ἐκείνου κτήματα εἶναι. Idem in plurali lib. x. de leg. p. 902: θεῶν γε μὴν κτημάτων φαμὲν εἶναι πάντα ὁπόσα θνητὰ ζῶα, ὧνπερ καὶ ὁ οὐρανὸς ὅλος.

ὅλον. I. *Deorum poſſeſſiones omnia mortalia animalia eſſe affirmamus, è quorum etiam numero univerſum cælum* eſt. Etiam *mortis* horam à Deo quodammodo determinari, tradit in citato Phæd. l. ἴσως, inquit τοίνυν ταύτην οὐκ ἄλογον, μὴ πρότερον αὑτὸν ἀποκτιννύναι δεῖν, πρὶν ἀνάγκην τινὰ ὁ Θεὸς ἐπιπέμψῃ, ὥσπερ καὶ τὴν νῦν ἡμῖν παροῦσαν. I. *Itaque & hoc non minori ratione videtur niti, non prius mortem ſibi conſciſcere oportere, quàm neceſſitatem aliquam Deus immiſerit, qualem nobis modò impoſuit.* & in ſeq. dicit Deum homini melius, quàm hominem ſibi ipſi providere. οὐ γὰρ πω αὐτός γε ἑαυτοῦ ἄμεινον οἴεται ἐπιμελεῖσθαι, ἐλεύθερος γενόμενος. I. *non enim ille ſcilicet vir ſapiens exiſtimat, ſe melius ſibi ipſi providere.* & ideo non negligi hominem, cum eos Deus ſpeciali *amore* complectatur. lib. x. de legib. p. 902. ἤδη τοίνυν, inquit, σμικρὰ ἢ μεγάλα τις φάτω ταῦτα εἶναι τοῖς Θεοῖς. οὐδετέρως γὰρ τοῖς κεκτημένοις ἡμᾶς ἀμελεῖν ἂν εἴη προσῆκον ἐπιμελεστάτοις γε οὖσι καὶ ἀρίστοις. I. *Iam vero ſive parva ſive magna hæc aliquis dixerit ad Deos pertinere. Neutro modo conſentaneum fuerit, ut nos homines, quos peculiari jure vendicatos ſingulari quoamore complectuntur, ab illis, qui & maximè*

mè providentes ſunt atque optimi, negligantur. vide & *Laertium* in Vit. Plat. & præ cæteris hominem curari. quod, ut ille, ſit θεοσεβέστατον πάντων ζώων. 1. *cæteris animantibus religioſiſſimum animal.* & Deorum curam non minus in rebus minimis verſari, quàm in maximis, diſce è lib. x. de leg.. p. 899. & ſequit. ubi: οὐδὲν τάχ᾽ ἂν ἴσως εἴη χαλεπὸς ἐνδείξασθαι, τοῦτό γε, ὡς ἐπιμελεῖς, σμικρῶν εἰσι θεοί, ἧττον ἢ τῶν μεγέθει διαφερόντων. ἤκουον γάρ που καὶ παρῆν τοῖς νῦν δὴ λεγομένοις, ὡς ἀγαθοί γε ὄντες πᾶσαν ἀρετὴν, τὴν τῶν πάντων ἐπιμέλειαν οἰκειοτάτην αὐτῶν οὖσαν κέκτηνται. 1. *Non erit fortaſſe minus difficile demonſtrare Deorum curam in rebus minimis verſari, quàm in maximis & præſtantiſſimis. Audiebam & aderam cum modò diceretur; eos ſe Deos omni veritate cumulatos omnium rerum maximè ſingularem & peculiarem providentiam ſibi vendicare.* & id facile præſtare Deum, probat pag. 904. vide plura lib. x. de legibus pag 896, 897 & ſequent. & in Epinomide explicat, quomodo omnium rerum magnarum & parvarum cura habeatur & quod expugnari muneribus precibuſque non poſſit Deus, quominus jura & juſtitiam exerceat. Licet *Cicero* velit lib.

lib. 1. Ac. q. 10. Platonem maxime circa cœleſtia providentiam occupari exiſtimaſſe. Cum tamen ille Philoſophus mundum, in quo & parva & magna ſint facta, providentiâ Divina creatum dixerit apud *Lactantium* lib. 2. de orig. err. cap. 8. Hanc ſententiam de *providentia* Divina hactenus explicata, non ex ſe, ſed ab *Hebræis* habuiſſe Platonem, autumat *Theodoretus* lib. 2. de Curat. Gr. Aff. tanquam quæ ſit homine Ethnico nimis digna. Præterea, quando unum Deum ponit Philoſophus, *parentem* ſtatuit cæterorum Deorum, cujus nutu & legibus cæteri omnes & ipſe mundus & teneantur & regantur. *Cicero* De nat. Deorum 30; *Plato in Timæo & legibus mundum Deum eſſe ait, & cælum & aſtra & terram & animos & eos, quos Majorum inſtitutis accepimus.* vid. *Laertium* in vit. Plat. Et ſic conditoris τοῦ παντὸς reliquos Deos eſſe miniſtros & virtutes cœleſtes, atque ab ipſis mundum certis muniis adminiſtrari, & maximi illius juſſa & leges *neceſſitatem* vocari. ſic Plato in proximè citato loco. *Deos* eſſe Plato lib. x. de Rep. p. 886. probat ex inſpectione cœli, unde temporum varietates intervallis ſuis diviſæ dicuntur. Deinde

Digitized by Google

inde ex conſenſu hominum Græcorum & barbarorum. ſic ille; ὅταν τεκμήρια λέγομεν, ὡς εἰσὶ θεοὶ, ταῦτα αὐτὰ προσφέροντες, ἥλιόν τε καὶ σελήνην καὶ ἄστρα καὶ γῆν, ὡς θεοὺς καὶ θεῖα ὄντα. i. *cum ego & tu argumenta adducimus, Deos eſſe, hæc eadem proponentes ſolem & lunam & aſtra & terram & Deos & Divina eſſe.* &c. in ſeq. p. 887 dicit, eos eſſe bonos, & quibus præter omnes homines juſtitia ſit curæ & ſic naturaliter notum eſſe, ut nulla oriri ſuſpicio poſſit, ὡς οὐκ εἰσὶ θεοί. Plura deinceps profert, quibus incredulitatem de Diis è mentibus hominum eximit. Sed tamen *Deos* dicit & mundum natura corruptibiles eſſe, neque eſſe omnino diſſolutionis expertes, ſed perpetuò manſuros è voluntate Dei. Sic ipſe *Plato* in Timæo, ubi Deum ad cæteros Deos loquentem inducit: Θεοὶ θεῶν, ὧν ἐγὼ δημιουργὸς πατήρ τε ἔργων, ἃ δι' ἐμοῦ γενόμενα, ἄλυτα, ἐμοῦ γε θέλοντος. τὸ μὲν οὖν δὴ δεθὲν πᾶν, λυτόν. Τό γε μὴν καλῶς ἁρμοσθὲν καὶ ἔχον εὖ, λύειν ἐθέλειν, κακοῦ. δι' ἃ καὶ ἐπείπερ γεγένησθε. ἀθάνατοι μὲν οὐκ ἐστὲ, οὐδ' ἄλυτοι τὸ πάμπαν· οὔτι μὲν δὴ λυθήσεσθέ γε. οὐδὲ τεύξεσθε θανάτου μοίρας, τῆς ἐμῆς βουλήσεως, μείζονος ἔτι δεσμοῦ καὶ κυριωτέρου λαχόντες, ἐκείνων οἷς ὅτε

ἐγίγνεσθε

ἐγίγνεσθε, συνεδεῖσθε. Quæ *Cicero* de Univerſitate ſic interpretatur: *Hæc vos, qui Deorum ſatu orti eſtis, attendite, quorum operum ego parens effectorque ſum, non ſunt diſſoluta me invito: quanquam omne colligatum ſolvi poteſt, ſed haudquaquam boni eſt ratione vinctum velle diſſolvere.* Sed *quoniam orti eſtis, mortales vos quidem eſſe & indiſſolubiles non poteſtis, neutiquam tamen diſſolvemini. nec vos ulla mortis fata periment: nec fraus valentior quàm conſilium meum; quod majus eſt vinculum ad perpetuitatem veſtram, quam illa quibus eſtis tum, cum gignebamini, colligati.* videatur *Auguſtinus* tom. x ſermone 143. & *Arnobius* contra Gentes lib. 2. Quod ſi è Lactantio judicandum eſſet de animo Platonis in Deos, nullius eos pretii eſſe conſtaret. Sic enim ille lib. 2. cap. 4. *Sed hic* ſcilicet Dionyſius *fortaſſe à Platone didicerat, Deos nihil eſſe.* intellige eos, qui vulgariter apud Græcos tales haberi vana opinione ſolebant. Sed hæc hactenus. Jam de rerum corporearum principiis agendum.

Digitized by Google

Cap. XVI.

Materia prima *Plat. quæ hæc ipſi* æterna. *licet illius author Deus. Ingenerabilis* & *informis* & *immobilis*, mater *rerum* & nutrix, & receptaculum *formarum* & *generationis*, *commune omnium mutationum ſubjectum.* Forma *idea vocatur*, *ſed hæc variis nominibus expreſſa.* Idea *ab exemplari diſtincta quæ.* Forma *proprie eſt* εἶδος. Ideæ *quæ*, ſenſibile *quid. quid* idea *ſive exemplar.* Ideæ *immutabiles* & *rerum cauſæ.* Idea *practica* & *theoretica. Hæc reſpicit notiones in mente exiſtentes.*

SUprà Platonem tria rerum principia ſtatuiſſe, notatum eſt. De Deo dictum. reſtant reliqua. Ubi non de natura loquitur, ſed communiſſima rerum principia ſectatur Philoſophus, immediatè Deo τῷ ἀρχηγῷ ſive δημιουργῷ ſubjicit ὕλην. 1. *Materiam.* Illam ut primam extitiſſe vult ante cœli creationem. Sic enim Timæus in libro de anima mundi p. 94. πρὶν ὦν οὐρανὸν γενέσθαι, λόγῳ ἤστην ἰδέα τε καὶ ὕλα. 1. *Antequam cælum eſſet factum, ratione erat & forma & materia*, quam ſempiternam ipſum dixiſſe, apparet ex ſeq. ejus: ταύταν δὲ τὰν ὕλαν ἀΐδιον μὲν ἔφα. 1. *hanc materiam ajebat ſempiternam.* & ibidem ἀγέννατον vocat. 1. *ingenerabilem.* & attendendum eſt ad illud, λόγῳ: 1. *ratione erat & forma & materia.* nam dicit

cit ibidem; νόον εἶναι τ͂ κτ̓ λόγον γιγνομένων, i. *mentem eſſe ſcilicet cauſam eorum, quæ ratione quadam naſcuntur*; & oſtendit in ſeq. formæ & materiæ in mente Dei eſſe vim & ἐνέργειαν, unde res creatæ prodeunt veluti fœtus, ſcilicet Opificis decreto, ut etiam oſtendit in ſuo Timæo à pag. 48. ad 53. *Theodoretus* lib. 2. de curat. Gr. Aff. *Materiam Plato facit coæternam, & ejus tamen Authorem Deum facit.* fuiſſe autem illam materiam ἀσχημάτιστον καὶ ἄπειρον, i. *informem & infinitam*, ſtatuit apud Laertium. in vita ejus. & Theodoret. lib. 2. de cur. Gr. Aff. & ut ille, in lib. de anima mundi p. 94. ταύταν δὲ τὰν ὕλαν ἔφα ἄμορφον καθ' αὑτὰν καὶ ἀσχημάτιστον, δεχομέναν δὲ πᾶσαν μορφάν. i. *ajebat materiam eſſe ab omni forma & figura per ſe immunem & liberam, quamlibet tamen formam recipientem.* Eandem vocat ἀκίνατον i. *immobilem.* quæ ubi moveri cœpit, dicitur περὶ τὰ σώματα μεριστὰν εἶμεν καὶ τᾶς θατέρω φύσιος, *id eſt, circa corpora dividuam eſſe.* quæ autem ſpectet illa diviſio & quæ corpora, dicit: ποταγορεύοντι δὲ τὰν ὕλαν τόπον καὶ χώραν. i. *appellant autem materiam locum & ſedem.* id eſt, tunc materia ſic diviſa accipit partes,
quæ

quæ ſingulæ ſuum ſitum & locum & magnitudinem habent, dicunturque ex ea, ut habet *Laertius*, γενέσθαι τὰ συγκρίματα i. *diſcretiones fieri*. & ideo dicit loco citato lib. de anima mundi, τὰν ὕλαν εἶμεν ἐκμαγεῖον καὶ ματέρα τιθάναντε καὶ γενναπικὰν τᾶς τρίτας ὠσίας, δεξαμέναν γὰρ, τὰ ὁμοιώματα εἰς ἑαυτὰν, καὶ οἷον ἀναμαξαμέναν ἀποτελεῖν πάντα τὰ γεννάματα. i. *eſſe expreſſum rerum ſimulacrum & matrem & nutricem & ad generationem tertiæ eſſentiæ aptam, cum effigiem rerum in ſe ſuſceperit & veluti impreſſerit, hos fœtus producere.* illa autem effigies dicitur quoque ἰδέα, non exemplar, ſed forma. de illa pòſt. Primam materiam ex profeſſo explicat Plato in Timæo pag. 49. ubi ait; illam eſſe πάσης γενέσεως ὑποδοχὴν καὶ τιθήνην, id eſt, *omnis generationis receptaculum & nutricem*, vide de his plura in eodem Timæo l. cit. & quod ideo matri meritò aſſimilanda ſit. ſic enim infit: διὸ τὴν τοῦ γενονότος ὁρατοῦ καὶ παντὸς αἰσθητοῦ μητέρα καὶ ὑποδοχὴν, μήτε γῆν, μήτε ἀέρα, μήτε πῦρ, μήτε ὕδωρ λέγωμεν, μήτε ὅσα ἐκ τούτων μήτε ἐξ ὧν ταῦτα γέγονεν, ἀλλ᾽ ἀόρατον εἶδός τι καὶ ἄμορφον πανδεχές. i. *quare matrem & receptaculum earum rerum, quæ genitæ & conſpicabiles ſunt,*

Digitized by Google

ſunt, neque terram neque aerem neque ignem neque aquam dicimus neque ea, quæ ex his hæc extiterant, ſed inconſpicabilem quandam ſpeciem figura carentem & omnium tamen capacem. Ergo materia quoque eſt commune omnium mutationum ſubjectum, dicente Platone loc. c. p. 50. eandem materiam manere variatis ſubinde formis, quod varia ſimilitudine illuſtrat. & ideo non tantum ἀγέννητον, ſed & ἀνώλεθρον. i. *exitii expertem* vocat. & ſic materiam & receptaculum Plato in Timæo idem eſſe vult, teſte *Ariſtotele* lib. 4. nat. Auſcult. cap. 4. Materiam hanc primam vult Plato, πρὶν τὸ πᾶν διακοσμηθὲν γενέσθαι, omnia ἀλόγως καὶ ἀμέτρως continuiſſe. Sed in præparatione ejus concuſſione partium, quibus motus erat impreſſus, defluxiſſe gravia deorſum & Levia ſurſum. quemadmodum ex vannis & cribris in tritico expurgando denſa, gravia & levia ab invicem ſeparantur. vide *Plat.* in Timæo p. 53. *Formam* ergo corpora mundana receperunt, cum in ordinem ante confuſa coirent. ut explicat *Laertius* in vita Platonis. hæc etiam Platoni ἰδέα vocatur in principio libr. de anima mundi & quidem diſtinctè ab illa ἰδέα,

quæ

quæ ſpeciatim παράδειγμα. i. *exemplar* dicitur, licet ſubinde aliis vocabulis ad idem ſignificandum utatur, ut nos docet Laertius, in ejus vita, qui ſic: τήν γε οὖν ἰδέαν καὶ εἶδος ὀνομάζει καὶ γένος καὶ παράδειγμα, καὶ ἀρχὴν καὶ αἴτιον. i. *Namque Ideam & ſpeciem nominat & genus & exemplar & initium & cauſam, Cic.* 1. Ac. Q. 33. & 1. Tuſc. 58. *Plato videtur Ideam & ſpeciem confundere.* Quod Idea ab exemplari diſtinguatur, diſcimus è citato loco. i. De anima mundi, ubi, cum τὰς ἰδέας meminiſſet, addit: καὶ τὸ μὲν, εἶμεν ἀγέννατόν τε καὶ ἀκίνατον καὶ μένοντε καὶ τᾶς ταυτῶ φύσιος, νοατόν τε καὶ παράδειγμα τῶν γεννωμένων, ὁκόσα ἐν μεταβολᾷ ἐστί. i. *eſſe prætereà in hac naturæ univerſitate quiddam, quod maneat & intelligibile ſit rerum genitarum, quæ quidem in perpetuo quodam mutationum fluxu verſantur, exemplar. Seneca* tn. è mente Platonis Ep. 58. m. εἶδος vocat illam, quam deſignamus, formam, eamque diſtinguit ab ideis tanquam cauſis & exemplaribus rerum formandarum. Sic ille: *Tertium genus eſt eorum, quæ proprie ſunt. Innumerabilia hæc ſunt. Sed extra noſtrum poſita conſpectum. Quæ ſunt interrogas? Propria Platonis ſupellex eſt. Ideas vocat,*

vocat, ex quibus omnia quæcunque videmus, fiunt & ad quas cuncta formantur. Hæ immortales immutabiles, inviolabiles ſunt. Et poſteà: Idea *Platoni eſt eorum, quæ natura fiunt, exemplar æternum. Quartum locum habet* εἶδος; *quid ſit* εἶδος *attendas, oportet. Paulò ante pictoris Imagine utebar. Ille, cum reddere coloribus Virgilium vellet, ipſum intuebatur: Idea erat Virgilii facies futuri operis exemplar. Ex hac quod artifex trahit & operi ſuo impoſuit,* εἶδος *eſt. Quid interſit, quæris? alterum exemplar eſt, alterum forma ab exemplari ſumpta & operi impoſita.* Et notandum, illud, quod antè citavimus, πρὶν ὠρανὸν γενέσθαι, λόγῳ ἤστην ἰδέα τε καὶ ὕλα, illam ἰδέαν ut exemplar cœli fabricandi reſpexiſſe, aut quandam prius factæ materiæ formam cœleſtium corporum ordini præexiſtentem. Hæc forma quatenus in materia naturam rerum cauſatur, etiam dicitur vis ſeu efficiens. ſic de ea juxtà Platonem & Platonicos *Cicero* lib. 1. Acad. q. *de natura ita dicebant, ut eam dividerent in res duas, ut altera eſſet efficiens, altera autem quaſi huic ſe præbens ea, quæ efficeretur aliquid. In eo quod efficeret vim eſſe cenſebant: in eo autem quod efficeretur, materiam quandam. In utroque tamen utrum-*

Digitized by Google

trumque. Neque enim materiam ipſam cohærere potuiſſe, ſi nulla vi contineretur, neque vim ſine aliqua materia. Sed quod ex utroque, id jam corpus. & eo reſpectu Plato, cum comparaſſet Materiam matri ſeu nutrici, hanc formam patri aſſimilat. ſic in Tim. Locr. p. 94. τὸ μὲν εἶδος λόγον ἔχει ἄῤῥενός τε καὶ πατρός. i. *forma rationem habet Maris & patris.* Id corpus Ciceroni dictum Platoni in lib. de anima mundi dicitur αἰσθητόν. i. *Senſibile.* Seneca citato l. *quintum genus eſt eorum, quæ communiter ſunt. hæc incipiunt ad nos pertinere: hîc ſunt omnia, homines, pecora, res,* εἰς ἓν συγκείμενα ἰδόντες ἐπωνομάσαμεν σῶμα. i. *in unum compoſita atque conſtituta conſpicati appellamus corpus,* ut in Philebo ait *Plato* p. 29. & in Tim. Locr. τρίταν οὐσίαν i. *tertiam eſſentiam* fieri dicit, cum ait; τὰν ὕλαν δεξαμέναν τὰ ὁμοιώματα εἰς ἑαυτὰν καὶ οἷον ἀναμαξαμέναν ἀποτελεῖν πάντα τὰ γεννάματα. i. *materiam effigies rerum in ſe ſuſcipientem & veluti imprimentem hos fœtus producere.* ibidem τρίτα δὲ εἶναι, τὰ ἐκ τούτων ἔκγονα. i. *tertiam eſſentiam eſſe ea, quæ ex his, ut fœtus naſcuntur.* & quod ante dixerat *ſenſibile,* poſteà explicans ait; γνωρίζεσθαι, ut forma mente ac ſcientia, & materia adul-

adulterina quadam ratiocinatione, hæc ἀπογεννάματα αἰσθήσει καὶ δόξᾳ, i. *cognoſci fœtus ſenſu & opinione.* vid. *Platonem* in Timæo ſuo p. 31. hos fætus in Sophiſta p. 266. τὰ πεφυκότα i. *res naturales* appellat. & ibid. τὰ μὲν φύσει λεγόμενα, i. *quæ naturæ vocabulo ſignificantur*: καὶ τὴν φύσιν αὐτὰ γεννᾷν. i. *& naturam hæc ipſa generare.* quæ ſic tn. naturæ tribuit, ut τοῦ δημιουργοῦ. i. *Dei* miniſtræ & famulæ. Jam de Idea ſive exemplari. Τοιοῦτον γάρ τι, inquit Timæus lib. de anima mundi p. 94. ſc. παράδειγμα τὰν ἰδέαν λέγεσθαί τε καὶ νοεῖσθαι. i. *Hujuſmodi exemplar* i. *quod manet & intelligibile ſit, Ideam dici & mente comprehendi.* Sic Seneca ſuprà citatus; *Idea eſt eorùm, quæ natura fiunt, exemplar æternum.* Interpretatur hæc amplius: *Volo imaginem tuam facere, exemplar picturæ habeo, ex quo capit aliquem habitum mens, quem operi ſuo componat. Ita quæ me docet & inſtituit facies, à qua petitur imitatio, Idea eſt. talia exemplaria infinita habet natura rerum, hominum, piſcium, arborum: ad quæ quodcunque fieri ab illa debet, exprimitur.* de immutabilitate Ideæ præter Platonem l. c. etiam *Cicero* 1. Tuſ. q. 58. *putat Plato id ſolum eſſe, quod ſemper tale eſt, qualem Ideam*

appellat ille, vid. & *Laertium* in ejus vita. & paſſim ap. Plat. in Parm. cauſas rerum ideo facit illas Ideas, tùm, ut habet *Theodoretus* lib. 2. de Cur. Gr. Aff. *quod ex Deo & cum Deo illæ ſint*, quodque, ut Plutarch. lib. 1. de pl. Ph. c. x. *In intellectu ac imaginatione Dei ſubſiſtant.* tùm, ut *Seneca* l. c. *Ex iis omnia, quæ videmus, fiunt & ad quas cuncta formantur*. tùm, quod teſte *Laertio* expreſsè cauſæ rerum dicantur. ſic n. ille: τὰς δὲ ἰδέας ὑφίςαται αἰτίας τινὰς καὶ ἀρχὰς τοῦ τοιαῦτα εἶναι τὰ φύσει συνεςῶτα, οἷάπερ ἐςὶν αὐτά: i. *Ideas cauſas quaſdam & principia ponit, ut hujuſmodi ſint, quæ natura conſtunt, qualia & ipſa ſunt.* eò pertinent ejus ſeq. αἴτιον δὲ τούτων ἐξ ἀνάγκης εἶναι. δεχόμενον γὰρ πως τὰς Ἰδέας γεννᾶν τὰς οὐσίας καὶ δι' ἀνομοιότητα δυνάμεως κινεῖσθαι καὶ κινούμενον τὰ κινούμενα ἐξ αὐτῆς ἀντικινεῖν. i. *horum cauſam ex neceſſitate eſſe, quippe quæ receptis Ideis eſſentias gignat ac per potentiæ diſſimilitudinem moveatur, motuque ſuo, quæ moventur, ex ea in diverſum moveri.* Hæc Idea, cum ut cauſa rerum ſive mundi conſideratur in mente divina exiſtens & exemplar dicitur, eſt practica, præter quam etiam Plato theoreticas i. Species ſive formas de rebus cognoſcendis

dis aut cognitis in mente cogitantis expreſſas exhibet, uti videre eſt apud *Laertium* in ejus vita, ubi vult eos, qui cuperent rerum initia colligere, ipſos primùm Ideas ſecundùm ſe ipſas deſtribuere. &c. ac præcipuè ipſe *Plato* in Parmenide pag. 132. ubi contendit Ideas ita eſſe animi *notiones* & in animis noſtris ſubſiſtere, ut tamen primò καθ' αὑτὰς in ipſa natura conſiſtant. atque adeo illas notiones non aliter in animis noſtris ſubſiſtere, quàm, quod ſempiternis illis naturæ formis aſſimulentur, id eſt, non ut ὄντα eſſe in animis cogitantium, ſed ut τῶν ὄντων ὁμοιώματα & εἰκόνας. & hactenus, ex ipſis rebus in natura ἀνυποστάτοις conſtare μέτεξιν animi noſtri notionibus. Nam ita ille ibidem: τὰ μὲν εἴδη ταῦτα ὥσπερ παραδείγματα ἑστάναι ἐν τῇ φύσει. τὰ δὲ ἄλλα, τούτοις ἐοικέναι καὶ εἶναι ὁμοιώματα. καὶ ἡ μέτεξις αὐτὴ τοῖς ἄλλοις γίγνεσθαι τῶν εἰδῶν οὐκ ἄλλη τὶς ἢ εἰκασθῆναι αὐτοῖς. I. *Has ſpecies veluti exemplaria quadam in natura conſtare: alias verò res his aſſimulari & ſimilitudine quadam effictas eſſe, tanquam imagines atque ſimulacra: ut quidem aliæ hæ res non alio quopiam modo cum ſempiternis illis naturæ formis communicent, quàm quod illis*

aſſimulentur ſive eas quodammodo repræſentent. At hæc de illis.

CAPUT XVII.

E materia prima conſtare elementa. *ea eſſe quatuor Platoni. quinque eſſe corpora, unde animalia conſtent. de mixtione* elementorum *& compoſitione. quid de* terra *affirmat. ut illa &* ignis *primum mixta. & quod eorum* vinculum. *triplex ἀναλογίας ſpecies. ut* proportio *obſervata in* elementorum *mixtione. figuræ* elementorum. terra *elementum immutabile.* elementorum *qualitates & attributa. Loca* elementorum. *nihil* vacui *in mundo.*

MAteriam primam non eſſe elementa, δι' ἐναντιώσεως oſtendit Philoſophus, neque ea eſſe prima rerum initia, in Timæo ſuo p. 49. Illam autem converſam eſſe in elementa, quæ ideo differre voluit à principiis, teſte *Plutarcho* lib. 1. de pl. Phil. c. 2. quatuor numerat Philoſophus elementa è materia conſtantia. Sic *Laertius* in vita Plat. τρέπεσθαι δὲ, inquit, τὴν οὐσίαν ταύτην εἰς τέτταρα στοιχεῖα, πῦρ, ὕδωρ, ἀέρα, γῆν. i. *Hujuſmodi eſſentiam ſcilicet materiam in quatuor elementa converſam, ignem, aquam, aerem, terram.* *Cicero* l. Acad. q. addit quintum à reliquis diverſiſſimum. *ita ut aer, ignis, aqua & terra prima ſint, ex iis autem ortæ animantium formæ earumque rerum,*

Digitized by Google

rerum, quæ gignuntur è terra. ergo, inquit, *initia, ut è Græco vertam, elementa dicuntur. Quintum genus, è quo eſſent aſtra menteſque ſingulares eorum quatuor.* licet *Laertius* velit è mente Philoſophi, mundum (quo & aſtra continentur) & quæ in eo ſunt, è dictis elementis quatuor conſtare. & ad diſtinctionem reliquorum addit, μόνην τ̀ γῆν ἀμετάβολον εἶναι, 1. *Solam terram immutabilem eſſe.* Ipſe Plato in Epinomide p. 981. quinque ponit corpora, ignem & aquam & aerem & terram & ætherem, è quibus animalia conſtant. De generatione & mixtione elementorum *Plato* in Timæo ſuo p. 53. ſic loquitur: ὅτε δ' ἐπεχειρεῖτο κοσμεῖσθαι τὸ πᾶν πῦρ πρῶτον καὶ γῆν καὶ ἀέρα καὶ ὕδωρ, ἴχνη μὲν ἔχοντα αὑτῶν ἄττα παντάπασι μὴν διακείμενα ὥσπερ εἰκὸς ἔχειν ἅπαν, ὅταν ἀπῇ τινὸς θεός. 1. *Cum autem componendi univerſi variabantur primordia ſcilicet à Deo, ignem primum terram & aerem & aquam facit, quæ quidem ipſorum propria quædam haberent veſtigia, ita tamen affecta & comparata, ut veriſimile ſit, illa eſſe, in quibus abeſt Deus.* dixerat enim ante materiæ confuſæ motum eſſe inditum & primò, antequam elementa inde fierent, in ſuis locis diſtincta per omnia ſe

Digitized by Google

habuiſſe ἀλόγως & ἀμέτρως. i. *temerariè & confuſe*, & ideo in Timæo Locr. p. 97. materiæ & formæ ἀπογεννάματα eſſe γᾶν τε καὶ ὕδωρ ἀέρα τε καὶ πῦρ. i. *terram, aquam aerem & ignem*. & ita elementa comprehenduntur ſub illo, quod dicitur αἰσθητόν. i. *ſenſibile*. quod autem ſimul producta ſint è materia dicta elementa, hoc quoque ibidem docet: οὐδὲ ποκα ὕδωρ ἐγεννάθη δίχα γᾶς, οὐδὲ μάντοι ἀὴρ χωρὶς ὑγρῶ, πῦρ τε ἔρημον ὑγρῶ καὶ ὕλας, ἃς ἐξάπτοι, οὐκ ἂν διαμένοι. i. *neque enim aqua nata eſt ſine terra, neque enim aer ſine humido, ignis autem humido veluti materia, qua inflammetur, deſtitutus haud quaquam poſſit conſiſtere*. ergo vult concludere, quod, cum terra miſta reliqua elementa ſint facta, etiam ὡς ῥίζα πάντων καὶ βάσις ἁ γᾶ ἐρήρεισθαι ἐπὶ τᾶς αὐτᾶς ῥοπᾶς i. *omnium aliorum radix & fundamentum terra eodem firmata ſit momento*, & eodem libr. de anima mundi p. 98. dicit terram eſſe elementum graviſſimum & difficulter mobile & hujuſmodi, ut in aliud corpus tranſmutari nullo modo poſſit. quod nullam habeat cum ullo triangulorum genere communitatem. μόνα γὰρ, inquit, γᾶ ἀίδιον στοιχεῖον ἀμιτετράγωνον. τοῦτο δὲ στοιχεῖον τῶν ἄλλων σωμάτων ἐστὶ, πυρὸς, ἀέρος, ὕδα-
Digitized by Google

ὕδατ☉. 1. *Solum enim terra proprium & peculiare habet elementum ſemiquadrangulum.* de elementorum conjunctione Plato agit in Timæo p. 31. & ſequent. ubi, ὅθεν ἐκ πυρὸς, inquit, καὶ γῆς τὸ τοῦ παντὸς ἀρχόμενος συνιστάναι σῶμα ὁ Θεὸς ἐποίει. 1. *quam ob rem mundum efficere moliens Deus terram primum ignemque jungebat.* ſed medio intercedente: δύο δὲ μόνα συνίστασθαι τρίτου χωρὶς, οὐ δυνατόν. 1. *fieri enim non poteſt, ut duo cohæreant ſine tertio.* & tale vult his vinculum fuiſſe, quod inter duo medium concinnè ea jungat; & id aptiſſimum & pulcerrimum eſſe, quod ex ſe atque de his, quæ adſtringit, quàm maximè unum efficit. dicit autem illam conjunctionem optimè fieri per ἀναλογίαν ſive proportionem, ita ut prima mundi fulcra ſint ignis & terra ſive primaria mundi ſemina. Dicitque tres ad minimum terminos dari debere in illa proportione, quæ ex omnibus rationibus mutuo collatis unum quid componant ex ipſis atque ſic duo neceſſariò fieri, ut illa inter ſe copulata eadem & unum ſint. tres analogiæ ſpecies ibidem quoque enumerat ἀριθμοὺς, 1. *Arthmeticam*, in omnibus terminis: ὄγκους, 1. *Geometricam*, in ſolidis: & δυνάμεις,

 1. *Mu-*

Digitized by Google

1. *Muſicam.* Quarum Geometrica proportio verè eſt proportio. cum cæteræ potius μεσότητες dicantur, Et ad unitatem mundi repræſentandam Geometrica feratur commodior cæteris. Dicit autem Philoſophus in ea proportione medium ſe habere ad poſtremum, ut primum ad medium: Et rurſum, ut poſtremum cum medio, ita medium cum primo congruere; ita ut, quod medium, & primum fiat & poſtremum, 1 de utroque participet, & poſtremum & primum de medio. Et in eodem Timæo, quod cogat neceſſitas, ut omnia, quæ ſic devincta fuerunt, eadem inter ſe ſint. Eadem autem cum facta ſint, efficitur, ut omnia ſint unum: additque, ſi mundus tantum eſſet latus, unum medium hic ſuffecturum; ſed cum & profunditatem habeat, duobus mediis copulantibus opus eſſe. Apud *Laertium*: αἱ γὰρ τῶν ϛερεῶν δυνάμεις δύο μεσότησιν ἀναλογοῦσιν, ὡς ἓν γενέσθαι τὸ πᾶν. 1. *Namque ſolidorum vis duobus maximè mediis proportionem ſumit, ut unum fiat hoc totum.* quomodo autem obſervata ſit proportio, ſic ipſe docet in Timæo. l. c. οὕτω δὴ πυρός τε καὶ γῆς, ὕδωρ ἀέρα τε ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ θεὶς καὶ πρὸς ἄλληλα, καθ' ὅσον ἦν δυνατὸν

ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀπεργασάμενος, ὅτι πῦρ πρὸς ἀέρα, τοῦτο ἀέρα πρὸς ὕδωρ. καὶ ὅ,τι ἀὴρ πρὸς ὕδωρ, τοῦτο δ' ὕδωρ πρὸς γῆν. i. *ut inter ignem & terram Deus aquam aeremque collocaret eaque inter ſe invicem, quoad fieri poterat, compararet & proportione conjungeret. Vt quemadmodum ignis ad aerem, ita aer ad aquam: ut aer ad aquam, ita aqua ad terram.* Poſteà addit, quod pulcerrima hæc corpora facta ſint, diſſimilia ſeipſis, ex quibus tn. mutuò quædam naſcantur exitio ac diſſolutioni obnoxia. concludit autem: τούτου γὰρ τυχόντες, ἔχοιμεν τὴν ἀλήθειαν γενέσεως περὶ γῆς καὶ πυρὸς τῶν τε ἀνὰ λόγον ἐν μέσῳ. i. *Hoc enim conſecuti veram certamque doctrinam habuerimus de creatione terræ & ignis & eorum quæ inter illa proportione ſunt interjecta.* figuras elementorum per triangulorum & corporum regularium proport. explicare nititur Plato in ſuo Timæo p. 53. & lib. de anima mundi p. 96. *Laertius* στοιχεῖα, inquit, ἐκ τῶν τριγώνων εἶναι συντιθεμένων καὶ διαλύεσθαι εἰς ταῦτα, εἶναι δὲ τό, τε προμῆκες τρίγωνον καὶ τὸ ἰσοσκελές. i. *Elementa ex triangulis conſtare compoſitis atque in ipſos diſſolvi. eſſe autem porrectum triangulum & æqualaterum.* addit: τὸ δὲ γῆς ἴδιον εἶναι σχῆμα, i. *terræ v.*

propriam eſſe figuram. quoad corpora regularia, ſic exhibet quæ ſeq. πυρὸς μὲν γὰρ εἶναι ϛοιχεῖον πυραμίδα, ἀέρος τὸ ὀκτάεδρον, ὕδατος τὸ εἰκοσάεδρον, γῆς δὲ κύβον. i. *Ignis enim elementum eſſe pyramidem, aeris autem octaëdron, aquæ eicoſaëdron, terræ autem cubum.* & ideo de terra affirmat, quod neque in iſta mutetur, neque in terram illa convertantur. hic congruunt, quæ in lib. de anima mundi l. c. leguntur. ubi: βαρύτατόν τε καὶ δυσκίνατον ἁ γᾶ ἀμετάβλητόν τε σῶμα εἰς ἄλλα, διὰ τὸ ἀκοινώνευτον εἶμεν τῷ ἄλλῳ γένεος τῷ τριγώνῳ. μόνα γὰρ γᾶ ἀΐδιον ϛοιχεῖον ἡμιτετράγωνον. τοῦτο δ' ϛοιχεῖον τῶν ἄλλων σωμάτων ἐστὶ, πυρὸς, ἀέρος, ὕδατος. i. *terra elementum eſt & graviſſimum & difficulter mobile: hujuſmodi quidem certò, ut in aliud corpus tranſmutari nullo modo poßit. quod nullam habeat cum illo triangulorum genere communitatem. Solum v. terra proprium & peculiare habet elementum ſemiquadrangulum. hoc porrò elementum eſt aliorum corporum ignis, aeris, aquæ.* vide in ſeq. plura quoad qualitates proprias elementorum & attributa. ſequentia determinavit philoſophus in *Timæo* p. 56. ubi, ut ante, terræ, propter cubum tribuit firmitatem, aquæ naturam

turam ad movendum difficillimam: igni vim aptiſſimam, aeri intermediam, & minimum corpus igni, maximum aquæ, medium aeri: acutiſſimum igni, ſecundum aeri, tertium aquæ. *Cicero* lib. 1. Ac. Q. *Ex elementis aer & ignis movendi vim habent & efficiendi: reliquæ partes accipiendi & quaſi patiendi, aquam dico & terram.* & ipſe Timæus lib. de anima mundi l. c. πῦρ μὲν ὦν διὰ τὰν λεπτομερείαν διὰ πάντων ἥκει. i. *ignis igitur ob partium tenuitatem per omnia penetrat.* De aere: ἀὴρ τε διὰ τῶν ἄλλων ἔξω πυρός. i. *Et aer per alia elementa excepto igne.* De aqua: ὕδωρ δὲ διὰ τᾶς γᾶς i. *aquæ autem per terram.* & aerem igni tenuitate proximum eſſe vult in Timæo p. 58. Et quid æther: ἔστι, inquit, τὸ εὐαγέστατον ἐπίκλην αἰθὴρ καλούμενος. i. *aeris limpiſſima ſanctiſſimaque pars æther nuncupatur.* addit: ὁ δὲ θολερώτατος, ὁμίχλη καὶ σκότος. i. *turbidiſſima v. caligo & tenebræ:* aquam in ſeq. dicit partim humidam, partim liquidam. Humidum vult habere cognationem cum aqua: τὸ ὑγρὸν, inquit, διὰ τὸ μετέχον εἶναι τῶν γενῶν τοῦ ὕδατος. & : κινητὸν αὐτό τε καθ᾽ αὐτὸ καὶ ὑπ᾽ ἄλλου διὰ τὴν ἀνωμαλότητα καὶ τὴν τοῦ σχήματος ἰδέαν. i. *mobile ipſum*

pſum per ſe & ab alio propter inæqualitatem, & figuræ formam. rationelocorum, ut ſe habeant elementa, ſic tradit *Laertius* in vit. Plat. οὐ διακεκρίσθαι δ' εἰς τοὺς οἰκείους τόπους ἕκαστον, ὅτι ἡ περιφορὰ σφίγγουσα καὶ πρὸς τὸ μέσον συνάγουσα συγκρίνει τὰ μικρά. τὰ δὲ, διακρίνει τὰ μεγάλα. διόπερ τὰ εἴδη μεταβάλλοντα, καὶ τοὺς τόπους μεταβάλλειν. i. *Non autem ſuis locis diſcreta eſſe ſingula, quod circumferentia conſtringens & ad medium cogens parva hæc componit, eaque, quæ ſunt majorum, diſcernit, atque ideo cum ſpecies mutant & loca mutare.* Sic tn. putat elementa hæc dicta omnia loca occupare, ut nihil ſit *vacui*, lib. de anima mundi p. 98. ubi ἅπαντα δὲ ὧν πλήρη ἐντὶ, οὐδὲν κενεὸν ἀπολείποντα. i. *omnia igitur plena ſunt nec vacui quicquam relinquunt.* & in Timæo p. 60. κενὸν δ' ὑπῆρχεν αὐτῶν οὐδεὶ. i. *vacuum nullum eſt, ſcilicet inter corpora.* v. & *Plutarchum* lib. 2. de pl. Phil. c. 9.

Digitized by Google

Cap. XVIII.

Ex elementis mundus *factus Platoni, & quomodo? à quo elemento creatio* mundi *cœpit. ut Deus in* mundi *creatione* naturam, *ut συναίτιον adhibuit. animalium & hominum* creatio *ut ad* imaginem *facta. quæ in cœlo τάξιν per creationem acceperunt.* Mundus *ut* unus, unigenitus, animatus, globoſus perfectus. *Anima* mundi *quæ? quæ* natura. *an concauſa? quid faciat animus* mundi? *συμμετρίας συμπάθεια, ἁρμονία;* quid *ταὐτὸ* & *θάτερον. animi ἐντελέχεια: mundum eſſe animal.* mundus *intelligibilis &* exemplar *quæ Platoni continent.* mundum *proprio motu ferri.*

EX his elementis vult Plato mundum eſſe factum. Ait enim in Timæo p. 32. τῶν δὲ δὴ τεττάρων ἓν ὅλον ἕκαστον εἴληφεν ἡ τοῦ κόσμου σύστασις. ἐκ γὰρ πυρὸς παντὸς ὕδατός τε καὶ ἀέρος καὶ γῆς ξυνέστησεν αὐτὸν ὁ ξυνιστὰς, μέρος οὐδὲν οὐδενὸς, οὐδὲ δύναμιν ἔξωθεν ὑπολείπων. i. *earum quatuor rerum unum totum quodcunque eſt, accepit mundi conſtitutio. Ex igne enim omni & aqua & aere & terra conſtituit eum ſcilicet mundum opifex, nullam cujuſquam partem, neque ullam poteſtatem extra relinquens.* & *Laertius* ex ejus mente: ἱστάναι δὲ τὸν κόσμον ἐκ πυρὸς ὕδατος, ἀέρος, γῆς. ἐκ πυρὸς μὲν, ὅπως ὁρατὸς ᾖ: ἐκ γῆς δὲ, ὅπως στερεός: ἐκ ὕδατος δὲ καὶ ἀέρος, ὅπως ἀνάλογος. i. *Conſtare*

ſtare mundum ex igne, aqua, aere, & terra, ex igne quidem, ut viſibilis ſit, ex terra, ut ſolidus. Ex aqua & aere, ut proportione non vacet. Ἐξ ἁπάντων δὲ, inquit, ἵνα τέλειος, καὶ ἄφθαρτος ᾖ. i. *ex omnibus, ut perfectus atque incorruptibilis ſit.* vide his ſimilia, quæ habet in Timæo ſuo p. 32. antequam ex elementis mundus conſtrueretur, συνάγεται, inquit, τᾷ ἐπιφορᾷ τοῦ παντὸς καὶ ἠρεισμένα, τρίβεται μὲν ἀμοιβαδὸν, ἀδιάλειπτον δὲ ἀλλοίωσιν ποτὶ γενεσίας καὶ φθορὰς ἀποδίδωτι. i. *rapido illo univerſi motu circûmaguntur ſcilicet elementa & firmata teruntur quidem viciſſim. Indeſinentem v. alterationem ad ortus & interitus perficiunt.* Hæc lege in lib. de anima mundi p. 98. ſ. quomodo hoc certa elementorum proportione ſit factum, vide l. cit. in Timæo p. 32. à quo elemento Deus opificium mundi ſit exorſus juxtà Platonis ſententiam, etiam tradit *Plutarchus* lib. 2. de pl. Phil. c. 6. ubi: *Plato ait, viſibilem mundum factum ad exemplum ejus, qui in mente fuit. ejus viſibilis mundi tempore partem extitiſſe animam, pòſt corporea, quæ primò ex igni & terra, poſteriori loco ex aere & aqua coaluerint.* lege eam ejus ſententiam in Timæo p. 31. *Cicero* lib. 1. Ac. Q. *Et cum ita movea-*

moveatur vis illa, quam qualitatem eſſe diximus & cum ſic ultrò citroque verſetur: & materiam ipſam totam commutari putant & ita effici, quæ appellant (1. elementaria corpora) *qualia: è quibus in omni natura cohærente & continuata cum omnibus ſuis partibus effectum eſſe mundum.* & ita hoc, quod dicit 4 Acad. q. 118. *Plato ex materia in ſe omnia recipiente mundum eſſe factum cenſet à Deo*, intelligendum eſt de principio ſive materia remota mundi. elementorum opera & miniſterio Deum eſſe uſum in mundi conſtructione, vult *Timæus locrus* lib. de anima mundi p. 98 & ſeq. τούτοις δ', inquit, ποτιχρεώμενος ὁ Θεὸς τόνδε τὸν κόσμον κατεσκεύαξεν. & ipſe corporum creandorum poteſtatem, ut συναιτίῳ & Opificis miniſtræ, naturæ tribuit. diſtinctiùs, quam Plato, qui etiam θεῶν illorum γεννητῶν in Timæo ſuo præſertim pag. 41. mentionem facit. Licet Timæus l. c. animalium & hominum creationem κατὰ τὰν εἰκόνα. 1. *ad imaginem*, factam ſoli Deo immediatè vindicet. vide ibid. p. 99. integrum mundum eſſe factum à Deo ut ab artifice materiam elaborante, quod cenſuit Plato, ſuprà traditum eſt. v. præterea *Senecam* Ep. 65. & *Theodoret.* lib. 4. de

de cur. Gr. Aff. Et *Hieronymum* Comment. lib. 1. in Danielem c. 1. & quæ *Laertius* in Plat. habet, ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο συνιςάναι ἐκ τῶν ἐνδεχομένων, ὑπὸ τοῦ θεοῦ συμμέτρως καὶ τεταγμένως γενέσθαι. & de ἐρανοποιΐας conſimiliter: ubi dicit cauſas cœli primò fuiſſe obſcuras & incompoſitas, ſed eas demum perfecto mundo accepiſſe τάξιν i. *ordinem*. v. in Epinom. Plat. p. 983. Timæus lib. de anim. p. 94. mundum vocat ἕνα, μονογενῆ, τέλειον, ἔμψυχόν τε καὶ λογικὸν καὶ σφαιροειδὲς σῶμα. i. *Vnum, unigenitum, perfectum anima & ratione præditum & globoſo corpore*. Quod unus mundus ſit factus, etiam *Laertius* dicit eſſe Platonis ſententiam in ejus vita: κόσμον τε εἶναι ἕνα γεννητὸν, ἐπειδὴ καὶ αἰσθητός ἐστιν ὑπὸ θεοῦ κατασκευασμένος. i. *mundum unum eſſe genitum, nam & ſenſibilis eſt à Deo conditus*. Plato in Timæo p. 31. λέγειν οὖν ὀρθότερον, ἕνα, εἴπερ κατὰ τὸ παράδειγμα δεδημιουργημένος ἔσται. i. *rectius ergo eſt dicere, unum eſſe, ſiquidem factus eſt ad exemplar*. rationem reddit: τὸ γὰρ περιέχον πάντα ὁπόσα νοητὰ ζῶα μεθ' ἑτέρου δεύτερον οὐκ ἄν ποτ' εἴη. i. *quod enim omnia animalia, quæ intelliguntur complectitur, id non poteſt cum altero eſſe ſecundum*. & poſteà dici-

dicitur εἷς ὅδε μονογενὴς ὀρανὸς γεγονώς. vide etiam *Plutarchum* lib. 1. de pl. Ph. c. 5. ubi recenſet tres ejus ſententiæ rationes: ſcilicet quod aliàs perfectus mundus non eſſet, ſi non contineret omnia: quod non ſimilis exemplari, ſi non unigenitus: & quod non in ſempiternum duraturus, ſi quid extra ipſum extaret. quæ ſententia ejus & rationes legi poſſunt in Timæo p. 31. Sed ſciendum, ubi dicit mundum μονογενῆ, intelligi, illum neceſſario à Deo productum eſſe, quod ipſe opinatus eſt, ut videri poteſt in Timæo p. 34. ubi fœtus Dei dicitur mundus, & p. 48. ubi: μεμιγμένη γὰρ ὖν ἡ τοῦδε ὖ κόσμου γένεσις ἐξ ἀνάγκης τε καὶ νοῦ συστάσεως ἐγεννήθη. i. *mixta eſt hæc mundi creatio, ex neceſſitatis nimirum & intelligentiæ conjunctione mundus eſt genitus.* Exponit deinceps latiùs, quomodo illud velit intellectum: νοῦ δὲ ἀνάγκης ἄρχοντος, τῷ πείθειν αὐτὴν τῶν γιγνομένων τὰ πλεῖστα ἐπὶ τὸ βέλτιστον ἄγειν, ταύτῃ κατὰ ταῦτά δι' ἀνάγκης ἡττωμένης ὑπὸ πειθοῦς ἔμφρονος, οὕτω κατ' ἀρχὰς ξυνίστατο τόδε τὸ πᾶν. i. *Cum igitur mens intelligentiaque opificis neceſſitate quam ſuperior illi imponeret, eamque parere cogeret, ut res quam plurimæ naſcerentur & ad optimum ſta-*

ſtatum adducerentur: in hunc omnino modum neceſſitate ſapienti mentis illius imperio cedente, initio conſtitutum eſt hoc univerſum. Mundum eſſe perfectum præter ea, quæ Laertius habet, teſtatur *Timaeus* L. lib. de anima mundi p. 95. ubi: τέλειος δ' ἀεὶ κατ' αἰσθητά ἐστιν, ὅτι καὶ τὸ παράδειγμα τῆνο περιέχον πάντα τὰ νοατὰ (alii legunt αἰσθητὰ) ζῶα ἐν αὐτῷ, οὐδὲν ἐκτὸς ἀπέλιπεν ἄλλο, ὅρος ὢν νοατῶν παντελής, ὡς ὅδε ὁ κόσμος αἰσθητῶν. 1. *Perfectus v. ſemper eſt mundus, rerum ſenſibilium comparatione: quoniam & exemplar illud quod & omnia animalia intelligibilia in ſeipſo complectitur, nihil extra reliquit aliud: hoc v. exemplar intelligibilium perfectus eſt terminus, quemadmodum hic mundus ſenſibilium.* in ſeq. amplius hoc probat, cum dicit, è perfectis eum conſtare corporibus, quæ tota in ipſo exiſtunt, ut nulla quidem pars extra ipſum relicta ſit; ut ſit univerſi corpus abſolutiſſimum: ut in ipſo nihil deſiderari poſſit, (ubi: ἵνα ᾖ αὐταρκέστατον τὸ τῶ παντὸς σῶμα) ut interitui nullo modo obnoxium, ἀκήρατον τῶν ἐκτὸς κηρῶν, quod eſt ad verbum, *extra omnem lethi noxam.* ſic tamen, ut velit eum λαμβάνοντα ἀθανασίαν ἐπισκευαστὴν παρὰ τῶ δημιουργῶ. 1. *Immorta-*

mortalitatem ab opifice adſcititiam precariò accipere, in Politico p. 270. lib. de anima mundi p. 94. διαμένει ἄρα τοιόσδε ὢν ἄφθαρτος καὶ ἀνώλεθρος καὶ μακάριος κράτιστος τῶν γεννητῶν. i. *permanet igitur mundus conſtanter talis, qualis eſt creatus à Deo ab omni corruptione liber & interitu, & beatus optimus rerum omnium genitarum.* i. mundum in ſe non eſſe incorruptibilem, ſed tantum non corrumpendum Dei beneficio, vel ut *Plutarchus* lib. 2. de pl. Phil. c. 4. *non periturum providentia eum & Deo continente*. vid. & *Lactantium* lib. 2. de origine erroris cap. 10. f. figuræ *ſphæricæ* eſſe mundum, voluit Philoſophus, uti *Laertius* in ejus vita teſtatur, ubi; σφαιροειδῆ δὲ, inquit, διὰ τὸ καὶ τὸν γεννήσαντα τοιοῦτον ἔχειν σχῆμα. i. *eſſe autem ad ſphæræ ſimilitudinem rotundum, quod conditoris ea quoque ſigura ſit.* Ipſe *Plato* in Timæo pag. 33. διὸ καὶ σφαιροειδὲς ἐκ μέσου πάντῃ πρὸς τὰς τελευτὰς ἴσον ἀπέχον κυκλοτερὲς αὐτὸ ἐτορνεύσατο πάντων τελεώτατον ὁμοιότατόν τε αὐτῷ ἑαυτῷ σχημάτων: i. *quare globoſus mundus eſt factus, cujus omnis extremitas paribus à medio radiis attingitur. idque ita tornavit, ut nihil effici poſſit rotundius.* Mundum quoque vocat Deum loco

cit. δηλέμενΘ· ἄεισον γέννημα ποιεῖν τῦτον ἐποίει θεὸν γεννατὸν. i. *cum ſe Deus vellet pulcerrimum fœtum producere, hunc effecit Deum genitum.* Et in Timæo p. 34. διὰ πάντα δὲ ταῦτα εὐδαίμονα Θεὸν αὐτὸν ἐγεννήσατο. i. *Propter hæc omnia Deus hunc beatè perfectum Deum procreavit.* Ideo animam quoque ipſi tribuit. ſic *Laertius* in ejus vita: ἔμψυχόν τε εἶναι κόσμον, διὰ τὸ κρεῖττον εἶναι ἢ ἀψύχε τὸ ἔμψυχον. i. *Et animatum eſſe mundum, quod præſtantius ſit, quod animatum eſt, quàm quod caret anima: v. Cicero* lib. I. Ac. Q. & *Auguſtin.* lib. x. de civit. Dei cap. 30. & *Macrob.* lib. 2. in ſomn. Scip. cap. 2. Philoſophus in Timæo p. 34, motibus corporum cœleſtium præſidere animam exiſtimat, cujus γένεσιν ibidem quoque deſcribit. ſic ille: ἕτΘ· δὴ πᾶς ὄντως ἀεὶ λογισμὸς Θεῦ περὶ τ ποτὲ ἐσόμενον Θεὸν λογισθεὶς, λεῖον καὶ ὁμαλὸν πανταχῆ τε ἐκ μέσε ἴσον. quæ verba ad mundum ſpectant. deinde ait: ψυχὴν δὲ εἰς τὸ μέσον αὐτῦ θεὶς, διὰ παντός τε ἔτεινε καὶ ἔτι ἔξω τὸ σῶμα αὐτῇ περιεκάλυψε, καὶ κύκλῳ δὴ κύκλον στρεφόμενον ὐρανὸν ἕνα μόνον ἔρημον κατέστησε. i. *Animum autem, ut in medio ejus collocavit, ita per totum tetendit. Deinde eum circumdedit corpore & veſtivit ex-*

trinſecus cæloque ſolivago & volubili & in orbem incitato complexus eſt: ſcilicet quod ſecum ipſum propter virtutem facile eſſe poſſet nec deſideraret alteram. Ideo, ait, εὐδαίμονα θεὸν αὐτὸν ἐγεννήσατο ſcilicet mundum. de animo in ſeq. τὴν δὲ δὴ ψυχὴν οὐχ ὡς νῦν ὑστέραν ἐπιχειροῦμεν λέγειν οὕτως ἐμηχανήσατο καὶ Θεὸς νεωτέραν. i. *ſed animum haud ita, ut modò locuti ſumus, molitus eſt poſteriorem & juniorem.* id eſt, animum univerſi corpore priorem. vid. & *Timæum* lib. de anima mundi p. 95. nam in ſeq. ſic illud explicat. Ὁ δὲ ſc. Θεὸς καὶ γενέσει καὶ ἀρετῇ προτέραν καὶ πρεσβυτέραν ψυχὴν σώματος ὡς δεσπότιν καὶ ἄρξουσαν ἀρξομένου συνεστήσατο. i. *Deus autem & ortu & virtute antiquorum genuit mundi animum, eumque ut dominum atque imperantem obedienti præfecit corpori.* hæc fere mens omnia hactenus de animo dicta tuetur: Dei ſcilicet conſilium fuiſſe, naturam perfectam formare, quam excellentiſſima virtute circumdaret exornaretque, ita, ut, Quemadmodum & ipſe Divina ſua virtute creaſſet naturam, ita & ipſa natura velut Dea quædam creatum illum ordinem atque poteſtati ſuæ relictum efficax gubernaret. diſtinguens naturam, quam

& improprìè aliquando Deum vocat, à δημιουργῷ ſive Opifice Philoſophus, ut in Philebo p. 28 legere eſt non uno loco. nec ſeparat naturam à Dei imperio, aut æternam ſimpliciter conſtituit, ſed naturæ vim mirabilem & conſtantem agnoſcit, cujus mutu & arbitrio res ſingulares quotidie procreentur; ita, ut inter omnes mutationes ipſa immobilis maneat. nequaquam, inquam, eam naturam è rerum creatarum numero eximit; ſed toties inculcat, eam eſſe à Deo factam & ejus eſſe miniſtram, nec non cauſam proprìè, ſed συναίτιον, Neque veram ei Divinitatem, ſed ἐπισκευαστὴν in Politico tribuit. quæ mens ejus è vocibus ſubinde, γεννησομένου θεοῦ, γεννητοῦ, λυτοῦ, νεωτέρου & oppoſitis, τοῦ ἀεὶ, αὐτοαεὶ θεοῦ &c. additis pateſcit, & ipſe Timæus in autographo Deum formæ & materiæ principium naturæ authorem vocat. Et ſciendum, quod voce *animi* iſtius univerſitatis ἀναλογίαν & ξυμμετρίαν intelligat, quæ ſuis diſtincta cauſis non tantum grandem hanc mirabilemque mundi molem ſuſtinet; ſed etiam res ſingulas efficaciter gubernat. & ideo conjunctus corpori animus in medio univerſi ita eſt, ut ipſius

vis

Digitized by Google

vis undequaque æqualiter diffundatur per omnes ὁλομερείας αὐταρκέστατος nulla alia egens compage, ne quicquam deſit, ſed omnes particulæ ſufficienter illius ξυμμετρίας vires ſentiant. atque circum ipſam tanquam centrum moveri voluit mundi molem ab ipſa motum & vitam accipientem. nam dicit: ψυχὴν διὰ παντὸς ἔτεινε, θεὶς εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ ſc. κόσμου & ipſe *Timæus* p. 95. τὰν δὲ τῶ κόσμω ψυχὰν μεσόθει ἐξάψας ἐπάγαγεν ἔξω: i. *animam mundi in medio ipſius indidit Deus & extra eduxit.* & præterea putat, animum illum mole corporea conſpicabili tanquam veſtimenti texiſſe Deum, ut conſtaret inde prodiiſſe, illud mundi ſuppoſitum, quod & ex animo & corpore conſtaret, animal merito dici poſſe. & deinde tantum eſſe illius animæ vim, ut, quemadmodum animal anima & corpore bene conſpirantibus conſervatur, ſic quoque animæ & partium mundi amicitiâ ſive συμμετρίας συμπαθείᾳ totus mundus conſervetur. quomodo autem mundi anima (i. naturæ ordo) mundo ſit juncta & cum eo compoſita, *Timæus* Locr l. c. p. 95 ſic tradit: περικαλύψας αὐτὸν ὅλον αὐτᾷ ſcil. ψυχᾷ, κρᾶμα αὐτὰν κερασάμενος ἔκ τε τᾶς

 ἀμε-

ἀμερίστου μορφᾶς καὶ τᾶς μεριστᾶς οὐσίας, ὡς ἓν κρᾶμα ἐκ δύο τουτέων εἶμεν, ᾧ ποτέμιξε δύο δυνάμεις, ἀρχὰς κινασίων τᾶς τῶ ἑτέρω. i. *Ipſum univerſum ipſa ſcilicet anima contexit certo quodam temperamento temperatum, ex forma ſcilicet individua & ex dividua eſſentia, ut unum quoddam temperamentum ex his duobus exiſtat. cui duas potentias immiſcuit motuum principia, ejuſdem ſcilicet & alterius.* addit: ἃ καὶ δύσμικτος ἔασσα, οὐκ ἐκ τῶν ῥάστω συνεκίρνατο. i. *qua quidem anima cum difficulter ſuſcipiat mixtionem, neque facilè etiam ad hujus temperamenti formulam coaluit.* Vide etiam de his Platonem ipſum in Timæo pag. 35. Ubi quoque tres οὐσίας ponit, individuam, dividuam & tertiam eſſentiam, i. ἀμέριστον, μεριστὴν, καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν οὐσίας εἶδος. Individuum vocat eſſentiam Divinam & intelligibilem, & manentem: Dividuam v. corpoream & diſſolubilem. Illam ταυτὸν, id eſt *idem*, hanc θάτερον. i. *alterum*, vocat. tertiam ſubſtantiam ex utraque naſcentem ἁρμονίαν appell. cujus habitudo ipſi eſt noſter animus, qui ex utraque natura in medio miſceri dicitur. & medium quoddam eſt quod propter duplicis naturæ conſenſum quaſi ex ταυτοῦ & θατέρου, proportione com-

componitur. cum in animo ſit vis intelligibilis & Divina, quæ ad ταυτὸ pertinet, & ζωτικὴ & ſenſibilis, quæ cum corpore συμπάσχει, quæque eſt & dividuæ ſubſtantiæ & θατέρȣ, ac proinde mortalis. & inde exiſtit illa ἁρμονία ſive σύγκρασις animi, non, quod ibi fiat compoſitio, ſed quod diverſorum motuum ἐνάργειαν manifeſto partium conſenſu coaleſcant; ex duobus igitur contrariis principiis ταυτȣ̃ καὶ θατέρȣ. i. individuæ & dividuæ ſubſtantiæ animum compoſitum eſſe ait; eundem v. tertium quiddam medium ceu unicum & ſimpliciſſimum eſſe animum duabus illis naturis conſtantem, quarum altera intelligibilis & immortalis, altera ſenſualis, corporea & mortalis. Ergo in hac ψυχογονίᾳ Philoſophus τὸ τρίτον connexionem notat vinculumque devinciendis duabus illis naturis, ἐντελέχειαν ſcilicet animi, qui in illa individuæ & dividuæ naturæ συγκράσει unus exiſtit. Deinde Philoſophus per ſymbola quædam è numeris petita, hæc in ſeq. latius & explicat & illuſtrat, non, quod velit animum illis numeris conſtare; ſed quod illorum rationes apprimè congruant animi naturæ, quæ inter ſenſibilia &

intelligibilia media eſt, repræſentandæ. ταυτοῦ autem & θατέρου articulis illam harmoniam conſtare, docet Plato in Timæo ſuo à pag. 35. ad 37. ut ex Muſicorum vel Arithmeticorum numerorum harmonia naturæ concentus intelligatur. quæ ſingula hic ſtudio brevitatis non exequar. vide citato loco Philoſophum. & *Macrobium* in ſomn. Scip. lib. 2. cap. 2. m. ubi inter alia de hoc Plat. inſtituto; *Timæus igitur Platonis in fabricanda mundi anima conſilium Divinitatis enuncians ait, illam per hos numeros fuiſſe contextam, qui & à pari & ab impari cubum. i. perfectionem ſoliditatis efficiunt: non quia aliquid ſignificaret, illam habere corporeum, ſed ut poſſit univerſitatem animando penetrare & mundi ſolidum corpus implere, per numeros ſoliditatis effecta eſt.* Præterea informari ab anima mundum atque ideo *animal* eſſe non uno loco Philoſophus aſſerit, nominatim in Timæo p. 30. δεῖ λέγειν τόνδε τὸν κόσμον ζῶον ἔμψυχον ἔννουν τε τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ γενέσθαι πρόνοιαν. i. *dicere oportet hunc mundum animal eſſe idque intelligens & Divina quadam providentia genitum atque conſtitutum.* & p. 63. πάντα ταῦτα πρῶτον διεκόσμησεν, ἔπειτα ἐκ τούτων πᾶν τόδε ξυνεστήσατο,

ςήσατο, ζῶον ἕν, ζῶα ἔχον ἅπαντα ἐν αὐτῷ θνητά τε ἀθάνατά τε. i. *Hæc omnia primum ordinem compoſuit. deinde ex his hoc univerſum conſtituit, animal videlicet unum, quod omnia in ſe animantia complecteretur & mortalia & immortalia.* & perfectum animal vocat p. 32. ubi: Ἵνα ὅλον ὅτι μάλιστα ζῶον τέλεον ἐκ τελέων τῶν μερῶν εἴη. i. *ut totum hoc maximè animal perfectum poſſit ex partibus perfectis eſſe perfectum.* idem l. cit. dicit mundum hunc conſpicabilem eſſe factum ad exemplar ejuſdem mundi νοητοῦ cujus æternam ſtatuit & firmam naturam. & ideo mundum hunc quoque eſſe ſtabilem & conſtantem atque intelligibilem omnia intelligibilia animalia complecti, ut hic conſpicabilis omnia ſenſibilia. Intelligibilem mundum vocat παράδειγμα ſive νοητὴν εἰκόνα, qui aliàs dicitur κόσμος ἰδανικὸς, νοητὸς, αὐτοζῶον, παντελὲς ζῶον. & intelligit æternum exemplar ſive imaginem in mente Divina, quatenus delineata eſt à Dei idea ad futuri molitionem operis. Illud exemplar reverâ exiſtere, putabat Plato, & intelligibiles formas complecti à materia ſemotas; ita ut, cum conſpicabilis hic mundus omnes res corporeas & ſenſibiles con-

continet, etiam ille omnes νοητὰς, è quarum vi hæ corporeæ dependeant. ſic νοητὰς à materia abſtractas & in mente Divina ἀειγενεῖς, ἀνυποςάτυς, ἀμεθέκτυς, ἀΰλυς ſubſiſtere & ſenſibilium cauſas eſſe. • i. *Exemplares*, ibidem docet. vide etiam pag. 49. Cum tn. Deus ipſi ſit, uti ſuprà, prima rerum cauſa, non tantum rerum ſenſibilium; ſed quoque illius exemplaris, cui illæ factæ reſpondent. Et, ut rectè mentem Platonis explicem, dico; quod ille velit, mundum intelligibilem αὐτοζῶον continere omnia animalia νοητά. i. formas animalium, non ut cauſam; ſed ut totum ſuas partes, quemadmodum l.c. innuere videtur. Prætereà mundũ dicit eſſe animal conſpicabile, ζῶον ἓν ὁρατὸν πάνθ' ὅσα κτ' φύσιν αὐτῦ συγγενῆ ζῶα ἐντὸς ἔχον ἑαυτῦ. i. *in quo omnia animalia juxtà naturam ejus cognata continerentur*. Vult prætereà mundum ut animal proprio motu reflectere. ſic ille in Politico p.269. τὸ δὲ ſc. πᾶν, πάλιν αὐτόματον εἰς τἀναντία περιάγεϑαι ζῶον ὄν. i. *Mundus v. proprio ac libero motu contra reflectitur animal exiſtens.* & in Timæo p. 34. ὑρανὸς ἐν ἑαυτῷ περιαγαγὼν αὐτὸ ſcilicet σῶμα. ubi notandum, quod Philoſophus cœlum pro mundo ſumat. &
alibi

alibi quoque, nominatim p. 23. Tim. & utrumque per πᾶν exprimat. Et cum in priore loco dicat Φρόνησιν εἰληχὸς ἐκ τοῦ συναρμόζαντος αὐτὸ κατ' ἀρχάς. i. quod *Sapientiam ab eo, qui ab initio ipſum conſtituit ordine, ſit conſecutus*; Putavit mundum moveri per animam, quod poſteriore loco aſſerit & antè oſtenſum à nobis.

Cap. XIX.

Cœli *author Deus. illius Divinitas.* Planetæ *Dii. mens* cœli. *id aſpectabile. lux ejus & motus, cujus Deum authorem facit.* motus *varius.* Planetarum *error.* terræ *quies.* Planetarum *ordo. Spiræ eorum. & orbes.* neceſſitas. tempus. *ejus ſpecies & partes,* nox, dies, annus, menſis.

INter partes mundi præcipuæ ſunt cœleſtia corpora, ut habet *Timæus* de anima m. p. 46. prius de cœlo: deinceps de iis corporibus, quæ illo continentur: cœli deſcriptionem vid. apud *Platonem* in Timæo p. 40. Ejus authorem eſſe Deum ſuprà è mente Platonis docuimus & teſtatur *Laertius* in vita ejus, & conſtat amplius ex ejus Epinomide p. 983. oſtenditq; ex ipſo *Theodoretus* lib. 4. de cur. Gr. Aff. *Divinitatem* tamen ei adſcribit Philoſophus in Epinomide p. 977. & nulli creaturæ, ſed Deo ſimile illud eſſe, aſſerit apud

pud *Laertium*, l. c. ubi Planetas quoque Deos eſſe arbitratur. v. Et *Theodoret.* lib. 3. de cur. Gr. Aff. præcipuè ob *mentem*, quam habere cœlum, vult Philoſophus in Epinomide p. 982. ubi, τοῖς δὲ ἀνθρώποις, inquit, ἐχρῆν τεκμήριον εἶναι τοῦ νοῦν ἔχειν ἄστρα τε καὶ σύμπασαν ταύτην τὴν διαπορείαν, ὅτι τὰ αὐτὰ ἀεὶ πράττει διὰ τὸ βεβουλευμένα πάλαι πράττειν. i. *hominibus autem illud argumento eſſe debebat, & aſtra & univerſum cœli progreſſum mentem habere, quod eadem ſemper agant propter quæ olim deliberata ad agendum erant*. licet poſt dubitanter loquatur. maximè tn. ex anima ejus mundi illud quidam adſtruunt; intra cœlum cuncta teneri & extra illud nullum eſſe corpus neque ideas, ipſum voluiſſe, teſtatur *Ariſtoteles* lib. 3. n. auſc. cap. 4. Cœlum undique ſibi *ſimile* corpus eſſe, ſtatuit in Phædone pag. 109. & *aſpectabile*, in Timæo p. 36. forſan propter contenta in eo ſidera. Vinculum cœli *lucem* eſſe, putat lib. x. de Rep. p. 616. cœlo *motum* quoque tribuit in Timæo pag. 34. κίνησιν γὰρ, inquit, ἀπένειμεν αὐτῷ τὴν τοῦ σώματος οἰκείαν τῶν ἑπτὰ τὴν περὶ νοῦν καὶ φρόνησιν μάλιστα οὖσαν. i. *motum n. dedit cœlo eum, qui corpori ejus ſit aptiſſimus,*

qui

qui unus ex ſeptem motibus mentem atque intelligentiam cohiberet maximè. pòſt dicit, illum motum eſſe circularem. διὸ δὲ ταῦτα ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἐν αὐτῷ περιαγαγὼν αὐτὸ ἐποίησε κύκλῳ κινεῖσθαι στρεφόμενον. i. *una converſione atque eadem ipſe circum ſe torquetur & vertitur.* Illius cauſam Deum facit in Epinomide pag. 983. ubi ſic: λάβωμεν δὴ, τίς τρόπος ἂν εἴη τοιοῦτον περιφέρειν ὄγκον τινὰ φύσιν, τὸν αὐτὸν ἀεὶ χρόνον, ὅσον καὶ νῦν περιφέρεται, Θεὸν δὲ φημὶ τὸν αἴτιον ἔσεσθαι, καὶ οὔποθ' ἑτέρως εἶναι δυνατόν. i. *cogitemus igitur, quomodo fieri poſſit, ut tanta magnitudo ab aliqua natura poſſit longi temporis ſpatio circumferri, illius autem motus cauſam Deum eſſe ajo. Neque aliter fieri ullo modo poſſet.* motum duplicem in cœlo eſſe alterum ταυτοῦ, alterum θατέρου, ſive alterum, qui fit in cœlo ab oriente in occidentem, alterum intra illud ab occidente in orientem, teſtatur Timæus L. de anima mundi p. 96. priorem dicit eſſe communem omni cœlo, poſteriorem peculiarem Planetis, quem quoque vult eſſe harmonicum ſecutus Pythagoram & Pythagoricos. illam harmoniam ſeptem circulorum ordinibus diſtinguit, ubi luna terris citiſſima menſtruum peragit circulum: ſol

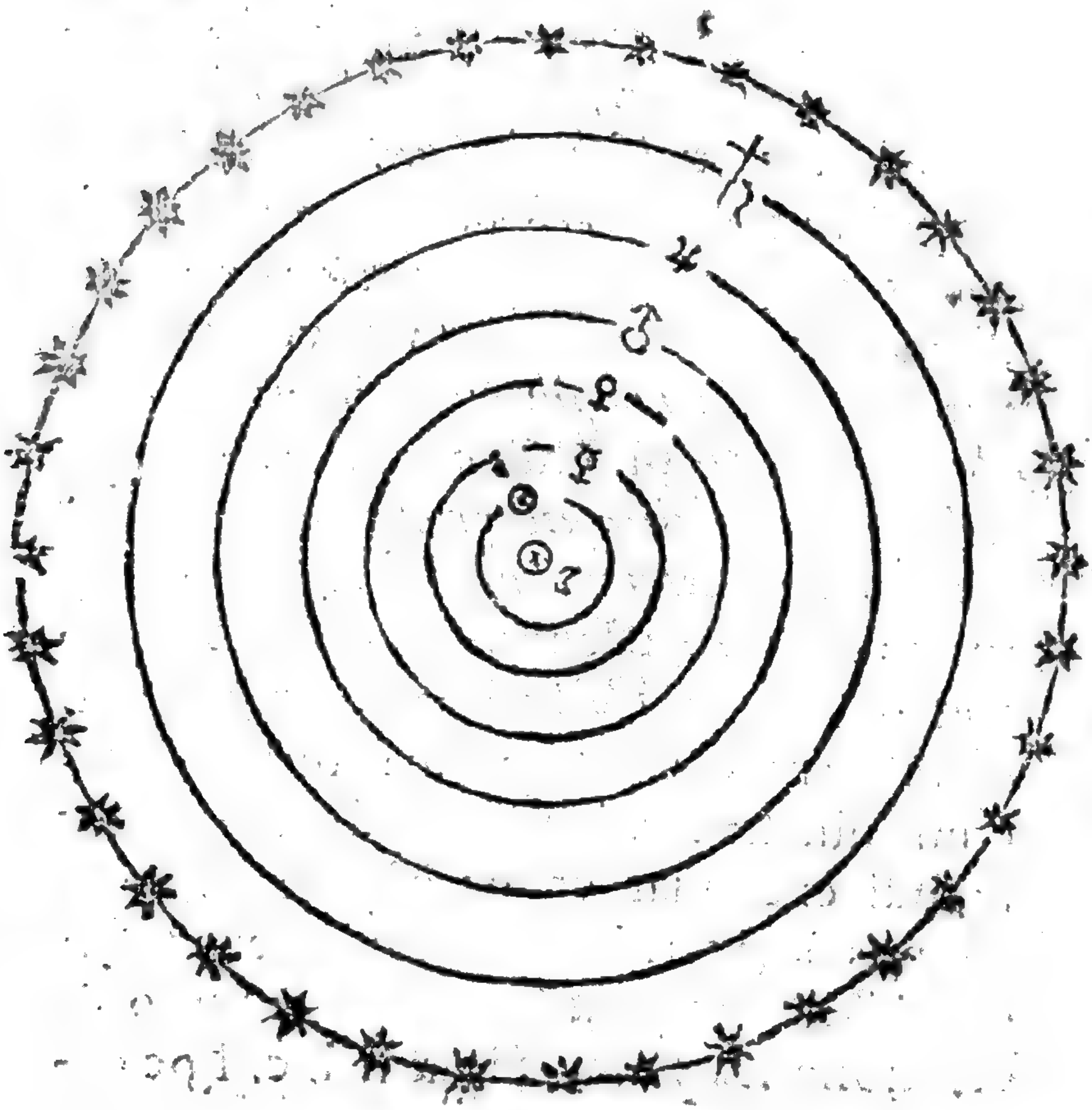
ſol poſt hanc annuo tempore circuitum abſolvit. & duos pari cum ſole curſu eunt, Mercurii & Junonis aſtrum, quod Venerem ſive Luciferum vulgus vocat. vide l. cit. ideo errantes ſtellas ἄστρα πλανητὰ vocat lib. 7. de legibus p. 821. Et in Timæo p. 38. ἥλιος καὶ σελήνη καὶ πέντε ἄλλα ἄστρα ἐπίκλην ἔχοντα πλανῆτες. Sed eodem libro de legibus p. 818. dicit Planetas quidem errare & vagari ex vulgari hypotheſi (quaſi non haberent certos & conſtantes curſus) quod tn. ille negat, ſi accuratè loquendum. ſed certos ratoſque illis curſus tribuit ſecundum rei veritatem. aitque *errantes* dici, quod præter uniformem primi mobilis motum peculiares ipſi habeant motus, & quidem varium inter ſe ac multiplicem modum obnixum. licet quilibet ex illis definito curſu eat, non vago & incerto. *terram* autem dixit quieſcere firmamenti loco. ὥστε ῥίζα πάντων καὶ βάσις ἁ γᾶ ἐρηρεῖσται ἐπὶ τᾶς αὐτᾶς ῥοπᾶς. i. *adeo ut omnium radix & baſis &c. firmata eſt.* vide etiam *Plutarchum* lib. 3. de pl. Phil. cap. 15. quia in medio ſtabilita eſt. ſic *Timæus* p. 97. γᾶ δ' ἐν μέσῳ ἱδρυμένα, quomodo terra in æquilibrio hærens quieſcat & in medio mundi

mundi conſiſtuta ſit, vide Plat. in Phædone p. 109. & lib. XII de legibus p. 948. & Laertium in vita ejus. De *Marte, Iove,* & *Saturno* l. citato dicit, quod habeant, ἴδια τάχη καὶ ἐνιαυτοὺς ἀνίσως. i. *peculiares celeritates & inaquales annos.* additque curſus ſuos juſtis ſpatiis conſicere, ita ut certa explorataque cognitione percipi poſſint. quippe, quia certis temporibus & appareant & lateant & deficiant veroſque ortus & occaſus generent. Plura de illis vide ap. Platonem in Timæo p. 38. & quæ ad ordinem Planetarum ſpectant. ubi inter alia ſic: Σελήνην μὲν εἰς τὸν περὶ γῆν πρῶτον, ἥλιον δ' εἰς τὸν δεύτερον ὑπὲρ γῆς. Εωσφόρον δὲ καὶ τὸν ἱερὸν Ἑρμοῦ λεγόμενον, εἰς τοὺς τάχει μὲν ἰσόδρομον ἡλίῳ κύκλῳ ἰόντας, τὴν δ' ἐναντίαν εἰληχότας αὐτῷ δύναμιν. ὅθεν καταλαμβάνουσί τε καὶ καταλαμβάνονται καὶ κατὰ ταὐτὰ ὑπ' ἀλλήλων ἥλιός τε καὶ ὁ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ ὁ Εωσφόρος. i. Collocavit, *lunam quidem in primo, qui circa terram eſt, orbe: Solem in ſecundo à terra: Luciferum & eum, qui Mercurio eſt ſacer in iis, qui pari celeritate, qua ſolis orbis moventur. contrariam tamen obnixamque ſe movendi ſortiti ſunt poteſtatem: eaque converſione, quam inter ſe habent Lucifer,*

Digitized by Google

Mercurius, ſol, alii alios vincunt viciſſimque vincuntur. ſeq. pagina explicat in variis cœli motibus unum eſſe uniformem, alios varios atque multiplices, aliis majorem, aliis minorem facientibus orbem. quomodo autem Diverſi illi orbes propter motus contrarios ſpiras deſcribant, etiam ſic docet: πάντας γὰρ τοὺς κύκλους αὐτῶν στρέφουσα ἑλίκῃ, διὰ τὸ διχῇ κατὰ τὰ ἐναντία ἅμα προϊέναι, τὸ βραδύτατα ἀπιὸν ἀφ' αὐτῆς οὔσης ταχίστης ἐγγύτατα ἀπέφαινεν. 1. *Omnes enim orbes eorum quaſi ſpiræ inflectione vertebat, quod bifariam contrariis motibus progrediantur. ut quod eſſet tardiſſimum. id proximum fieret celerrimo.* ubi ſciendum, quod quos ante vocaverat κύκλους octo, in ſeq. nuncupet ab illis motibus octo Φορὰς, quas malè putem ab interprete *Sphæras* reddi cum illæ ſint tantum lationes aut motus appellandæ. v. Timæum de anima mundi, p. 96: item, quod cum octo κύκλους & Φορὰς Stellarum tradat, atque ſeptem illis, quæ Planetæ vocantur, tribuat. reliqua fixas continebit. quæ nominatim ſic intelligi poſſunt ex iis, quæ tradit *Plutarchus* lib. 2. de pl. Phil. cap. 15. ubi Platonem ait inerrantibus ſtellis proximam facere ſtellam

lam *Saturni*, quæ ei Phæno dicitur: tum Phaetontem, 1. *Iovem*: ab hoc proximum pyroenta, 1. *Martis* ſtellam: Inde Luciferum, qui *Veneri* tribuitur: quintum *Mercurii* ſidus, quod ſtilbon appellatur. & capite ſeq. putat, Philoſ. ſoli, Veneri, & Mercurio æqualem curſum aſſignare. vide quoque *Laertium* & ſchema adjectum inſpice eundem planetarum ordinem exhibens:

Digitized by Google

Quemadmodum ex his cœli motibus *neceſſitas* dependeat, Philoſophus exponit lib. x. de Rep. p. 616. & ſeq. multis ambagibus. illa alia & aliter deſcripta traditur à *Cicerone* lib. 1. Acad. 4. Cœli motus eſſe *tempus* teſte Laërtio in vit. Platonis ſtatuitur. ubi additur: χρόνον γενέσθαι εἰκόνα τοῦ ἀϊδίου. i. *tempus fuiſſe ſempiterni imaginem.* quæ ſic explicat ipſe *Plato* in Timæo p. 38. καὶ διακοσμῶν ἅμα οὐρανὸν ποιεῖ μένοντος αἰῶνος ἐν ἑνὶ, κατ' ἀριθμὸν ἰοῦσαν αἰώνιον εἰκόνα, τοῦτον ὃν δὴ χρόνον ὠνομάκαμεν. i. *Opifex, dum cælum ordinaret, illam effecit æternitatis velut in uno permanentis imaginem quandam certis numerorum articulis progredientem*, (ante vocat εἰκόνα κινητὴν,) *quam tempus vocavimus. Plutarchus* lib. 1. de pl. Phil. c. 21. *Plato ſenſit tempus eſſe mobilem æternitatis imaginem aut motus mundi intervallum.* & cap. ſeq. naturam *temporis* eſſe motum cœli. *Timæus* pag. 97. εἰκὼν δέ ἐστι τῶ ἀγεννάτω χρόνω ὃν αἰῶνα ποταγορεύομες. ratio: quemadmodum enim hæc univerſitas ad intelligibilis mundi exemplar creata eſt, ita & hoc tempus ad æternitatem velut ad exemplar quoddam conſtitutum eſt. De initio & creatione *temporis*, Timæus l. c. hoc definit,

finit, quod ab Opifice cum mundo ſit conſtitutum. ubi inter alia ſic: χρόνω δὲ τὰ μέρεα, τὰς δὲ τὰς περιόδως λέγοντι, ἃς ἐκόσμησεν ὁ Θεὸς σὺν κόσμω. 1. *Sunt hæ temporum partes, quas circuitus vocant, & quas Deus cum ipſo mundo ordinavit.* & Plato in ipſo Timæo pag. 38. χρόνος μετ' ὠρανῶ γέγονεν. ſic etiam de eo *Ariſtoteles*, lib. 8. Auſcult. nat. cap. 8. Et quidem intelligentia genitum tempus, ut habet Plutarchus, lib. 1. de pl. Phil. cap. 22. Dierum etiam noctiſque & menſium atque annorum non ante originem molitum eſſe Deum, quam cœlum extaret, ſed tum demum, cum illud conſtitueret, vult *Plato* in Timæo p. 37. & dicit illa eſſe temporis partes, ut & præteritum atque futurum, ſed *eſt* propriè æternitati atq; Deo convenire. Timæus l. p. 97. *diem* dicit fieri, cum ſol ab oriente ad occidentem pergit, ubi: ἁμέραν ἀποδίδωτι τὰν ἀπ' ἀνατολᾶς ἐπὶ δύσιν αὐτῶ δρόμον. *Noctem* v. alio contrario modo ex occidentis ad orientem motu, quatenus ſol ex illo ejuſdem motu fertur: νύκτα δὲ τὰν ἀπὸ δύσιος ἐπ' ἀνατολὰν κίνασιν καθ' ἄλλο ποιέεται, ἀγόμενος ὑπὸ τᾶς ταὐτῶ φορᾶς. ut eſt, apud *Timæum* Locr. p. 97. ubi *annum* fieri dicit, quatenus ſuo

Digitized by Google

ſol peculiari motu fertur. 1. Dum univerſo motu cœli circumfertur, & ſpiram gyrumque obliquo quodam motu involvit. Diem & noctem facere illi dicitur, dum fixarum ſtellarum motu rapido circumvolvitur ad unumquemque circuitum. Plato in Timæo p. 39. *menſem* fieri dicit quando luna luſtrato ſuo curſu ſolem ſecuta eſt. ἐπειδὰν σελήνη περιελθοῦσα τ̄ ἑαυτῆς κύκλον ἥλιον ἐπικαταλάβοι. hæc de tempore. Sequitur, ut de ipſis ſideribus agamus.

CAPUT XX.

Sidera fixa *eſſe ignea, animata, immobilia, Divina, & incorruptibilia. etiam ſidera eſſe terrea*. Solem *eſſe lumen & ex igne conſtare: ejus magnitudo.* Sol & Luna *Dii.* Lunæ *major pars terrea. ejus defectus.* terræ *origo, ejus facies, ea Deorum ſedes.* æther *quid*, meteora *quæ*. mare, *ejus origo, natura & æſtus.* Vinum, pix, gummi & oleum *quæ? quod* mel & coagulum. Lapidis *origo.* nitrum *quid &* ſal. metallorum *genera.* aurum, adamas, æs, ærugo. calidum, frigidum, durum, molle, grave, leve, lene, aſperum. doloris & voluptatis *origo*. Sapor, *ubi* acerbum, auſterum, ſalſum, acutum, acidum, dulce, acre, læve. odor, *ubi* & fumus. *diſtinctio* odorum. color, *ubi* album, nigrum, rubeum, flavum, purpureum, fulvum, fuſcum, cœruleum, viride, &c. figura & locus *corporum quæ*.

DE natura ſtellarum Plato quid definiverit, tradit *Plutarchus* lib. 2. de pl.

Ph.

Ph. cap. 13. ubi Latinè ſic legitur: *Plato majori ex parte igneæ naturæ eſſe ſtellas*, ſc. dixit; *ſed ita, ut glutinis loco reliquorum etiam elementorum partes admittant.* *Cicero* lib. 1. Acad. 4 ex mente Platonica dicit, præter quatuor elementa *quintum genus eſſe, è quo ſint aſtra.* animas illis adſcribit *Plato* in Timæo p. 41. ubi: διεῖλε ψυχὰς ἰσαρίθμους τοῖς ἄστροις, ἔνειμέ θ' ἑκάστην πρὸς ἕκαστον. i. *Sideribus parem numerum diſtribuit animorum & ſingulos adjunxit ad ſingula.* & mentem ea habere, vult in Epinomide p. 982. Ideo, quæ fixa ſunt, dicit immobilia eſſe in ſuo orbe, & animantia, eaque Divina, de quibus jam ante p. 40 in hunc modum locutus erat. γέγονεν ὅσα ἀπλανῆ τῶν ἄστρων ζῶα, θεῖα ὄντα καὶ διὰ ταῦτα ἐν ταυτῷ στρεφόμενα ἀεὶ μένει. i. *facta ſunt ſidera, quæ cælo infixa, non moventur loco: quæ ſunt animantia eaque Divina: ob eamque cauſam ſuis ſedibus inhærent & perpetuò manent.* In Epinomide Plato p. 981. animalium genus ponit, quod igneæ naturæ plurimum habet, quamvis & terræ & aeris & cæterorum elementorum particulas obtineat. unde & multa animalia naſcantur, quibus addit: νομίσαι δὲ δὴ δεῖ πάντα τὰ κατ' οὐρανὸν ταῦτα εἶναι

ζώων γένη. ὃ δὴ πᾶν χρὴ φάναι θεῖον γένος ἄστρων γεγονέναι, σώματος μὲν τυχὸν καλλίστου, ψυχῆς δ' εὐδαιμονεστάτης τε καὶ ἀρίστης. i. *Ex quibus ea eſſe omnia exiſtimandum, quæ cælo continentur, Divinum quidem aſtrorum genus, corpore pulcerrimo, animoque beatiſſimo & optimo conſtitutum.* Horum animantium in ſeq. alia dicit interitus expertia & immortalia ſingula eaque Divina, alia longævam vitam agentia, quæ unicuique ſit ſatis, ut nulla diuturniore opus habeant. item horum alia dicit eſſe ex igne tota, ex terra alia. Et priora vult ſine ordine, poſteriora certa ordinis ratione moveri. Quod *ſolem* Deus conſtituit in cœlo ut lumen & ad lumen communicandum, vult *Plato* in Timæo p. 39. ubi: ἐν τῇ πρὸς γῆν δευτέρᾳ τῶν περιόδων φῶς ὁ Θεὸς ἀνῆψεν. & ex igne illum conſtare, ut eſt apud *Plutarchum* lib. 2. de pl. Phil. c. 20. & *Theodoret.* lib. 4. de cur. Gr. Aff. Ideo illum eſſe illuſtriſſimum eorum aſtrorum, quæ in cœlo poſita circa terram volvuntur, ſtatuit Phil. in Theæteto p. 208. Magnitudinem *ſolis* ille in Epinomide p. 983. deſcribit, ubi præfatus de incredibili ſtellarum magnitudine ait: τὸν ἥλιον ὅλον τῆς γῆς ὅλης μείζω. i. *totum*

totum ſolem tota terra majorem eſſe. Quomodo ſol & luna magni Dii habiti à Græcis tales ſint, vide lib. 7. de legib. p. 821. & ſeq. *Lunæ* majorem partem eſſe terream, ſtatuit, uti teſtatur *Plutarch.* lib. 2. de pl. Phil. cap. 25. menſtruas occultationes *lunæ* obtingere à ſole, cum quo coit & ejus radiis obruitur: deficere autem lumine, cum in umbram terræ incidit utriuſque ſideris in medium conſtitutæ, aut potius cum ejus officitur illuminationi à terra, vult Philoſophus apud eundem Plut. dicti libri cap. 29. De *terra*, ut facta eſt, *Plato* in Timæo p. 40 ſic loquitur: γῆν δὲ, τροφὸν μὲν ἡμετέραν, εἱλουμένην δὲ περὶ τὸν διὰ παντὸς πόλον τεταμένον, φύλακα καὶ δημιουργὸν, νυκτός τε καὶ ἡμέρας ἐμηχανήσατο πρώτην καὶ πρεσβυτάτην σωμάτων, ὅσα ἐντὸς οὐρανοῦ γέγονε. 1. *terram altricem noſtram, quæ trajecto axe ſuſtinetur, diei noctiſque effectricem fecit, & primam & antiquiſſimam corporum, quæ in cælo facta ſunt.* quibus affinia ſunt, quæ habet *Laertius* in ejus vita de terræ origine. facies terræ deſcribitur in Phædone p. 110. quoad aſpectum, qui fit ab alto, & colorum varietatem pulcerrimam, & illa quæ inde naſcuntur, & eâ continentur

Digitized by Google

&c. Præterea eam eſſe Deorum ſedem ſacram, arbitratur lib. XII de legibus. de *æthere* quid finiat Philoſophus, videre eſt in Phædone ejus p. 109. ubi ſic: αὐτὴν δὲ τὴν γῆν καθαρὰν, ἐν καθαρῷ κεῖσθαι, τῷ οὐρανῷ, ἐν ᾧπερ ἐστὶ τὰ ἄστρα, ὃν δὴ αἰθέρα ὀνομάζειν τοὺς πολλοὺς τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα εἰωθότων λέγειν. &c: i. *ipſam v. terram puram in puro ſitam eſſe cælo, in qua quidem ſunt aſtra & quod eorum quàm plurimi, qui his de rebus verba facere ſolent ætherem nuncupant.* unde conſtat, illum non diſtinguere aerem hanc terram ambientem à cœleſti materia. De *meteoris* eorumque generatione & mixtione, quid docuerit Philoſophus legere eſt in Timæo p. 59. ubi: τὸ πυρὶ μεμιγμένον ὕδωρ, ὅσον λεπτὸν ὑγρόν τε, διὰ τὴν κίνησιν καὶ τὴν ὁδὸν, ἣν κυλινδούμενον ἐπὶ γῆς ὑγρὸν λέγεται, μαλακόν τε αὖ, τῷ τὰς βάσεις ἧττον ἑδραίας οὔσας ἢ τὰς γῆς, ὑπείκειν. τοῦτο δ' ὅταν πυρὸς ἀποχωρισθὲν ἀέρος τε μονωθῇ, γέγονε ὁμαλώτερον, ξυνέωσται δὲ ὑπὸ τῶν ἐξιόντων εἰς αὐτό. παγὲν τε οὕτω, τὸ μὲν ὑπὲρ γῆς μάλιστα παθὸν ταῦτα, χάλαζα. Τὸ δ' ἐπὶ γῆς, κρύσταλλος. Τὸ δὲ ἧττον ἡμιπαγές τε ὂν ἔτι, τὸ μὲν ὑπὲρ γῆς αὖ, χιών. Τὸ δ' ἐπὶ γῆς ξυμπαγὲν, ἐκ δρόσου γενόμενον, πάχνη λέγεται. i. *Aqua igni per-*

permixta quæ tenuis & humida propter motum & viam, per quam ſeſe rotans in terra, humida dicitur: & mollis, *quod baſes minus firmas habeat, quàm ut terræ ſuccedant. hoc quidem cum ab igne diſceſſerit & aere deſtitutum fuerit fit æqualius: conſtactum enim eſt ab iis, quæ ad ipſum egrediantur, atque ita compactum, ut cum ſupra terram maximè hæc patitur,* grando: *quod in terra,* gelu. *At minus ſemiconcretum adhuc, ſi ſupra terram,* nix. *quod in terra compactum ex rore,* pruina *dicitur.* de *iride* quid Plato ſenſerit, videri poteſt ap. *Plutarch.* lib. 3. de pl. Phil. c. 5. De *maris* origine Platonici dicuntur apud eundem cap. 17. exiſtimaſſe, aquæ elementaris partem aliam ex aere frigore coactam extitiſſe dulcem, aliam quæ à terra ex nidore & incendio exhalaſſet, ſalſam. & de ejus *æſtu* cap. ſeq. eſſe quippiam in ſublimi ſuſpenſum, ex cujus foramine ſeu orificio quodam prorumpat æſtus, viciſſimque maria intumeſcant. *Liquores,* χυμοὺς, generari, vult Philoſ. in Timæo p. 60 plurimis aquarum formis invicem mixtis, quæ per terræ plantas penetrent. ubi inter ignita genera refert Philoſophus *vinum,* τὸ μὲν τῆς ψυχῆς μετὰ

τοῦ

τῦ σώματος θερμαντικόν. i. *quod facultatem habet animam cum corpore calefaciendi.* De *pice, gummi* & *oleo* in ſeq. τὸ δὲ λεῖον καὶ διακριτικὸν ὄψεως, διὰ ταῦτά τε ἰδεῖν λαμπρὸν, καὶ ςίλβον λιπαρόν τε φανταζόμενον, ἐλαιηρὸν εἶδος, πίττα καὶ κίκι καὶ ἔλαιον αὐτό. i. *quod v. Læve & viſus diſcriminandi vim habet, atque adeo ſplendidum lucidumque apparet, oleaginea ſpecies, pix, gummi & oleum.* De *Melle* porro ſic: ὅσον δὲ διαχυτικὸν μέχρι φύσεως τῶν περὶ τὸ ςόμα ξυνόδων, ταύτῃ τῇ δυνάμει γλυκύτητα παρεχόμενον, μέλι τὸ κατὰ πάντων μάλιςα πρόσρημα ἔσχε. i. *quod fuſilem liquidamque habet facultatem, ut cum ſenſu quodam ad penitiores oris partes permanet, eique potentiæ dulcedinem ſubminiſtret,* Mel *jucundo apud omnes nomine vocetur.* addit; quod carnis diſſolvendæ vim habet, quod urit ſeminoſum genus ex omnibus ſejunctum humoribus, ὀπὸς ἐπωνομάσθη. i. *coagulum* vocatum eſt. De *lapidis* generatione ibidem: ξυνωσθεῖσα δὲ ὑπὸ ἀέρος ἀλύτως ὕδατι γῆ, ξυνίςαται πέτρα καλλίων μὲν, ἡ τῶν ἴσων καὶ ὁμαλῶν διαφανὴς μερῶν· αἰσχίων δὲ, ἡ ἐναντία. i. *terra v. ab aere aqua indiſſolubiliter compulſa conflatur* lapis *: pulchrior is, qui paribus æqualibusque partibus perſpicuus ſit:*

ſit: turpior, contrà. Nitrum fieri dicit, quum ex mixtione deſtituitur multa aqua & tenuioribus terræ particulis, cum & falſum & ſemiconcretum ſit rurſus ab aqua, genus quidem olei & terræ expurgans. De *ſale* etiam in ſeq. *Metallorum* generationem exhibet Phil. l. c. p. 59. ubi vult, quod inter aquas fuſiles una quidem ex tenuiſſimis & æqualiſſimis denſiſſima, uniforme genus, colori pellucido & fulvo cognata aurum ad lapides quaſi effloreſcens adhæſerit. auri v. ramus propter denſitates prædurus & nigricans *adamas* nominatus ſit. Illud autem quod ad partes auri accedit, nullas tn. illius ſpecies præter unam habet, ipſa quidem denſitate auro denſius & terræ quidem partem minimam & exiguam habens, ut durius quidem atque aſperius ſit, quod magnas inter ſe reliquias habeat, lævius quidem unum genus ſplendidarum concretarum aquarum, *æs*, χαλκὸς, compactum conſtitutumque extiterit. Sed mixtum illud ex terra, cum veteraſcendo ſeparentur inter ſe mutuo, id quod perſpicuum per ſe exiſtit, *ærugo* (ἰὸς) dicitur. Qualitates corporum Philoſophus tradit in Timæo p. 61. & ſeq. De *calido* primum agit, cui contra-

trarium opponit *frigidum*. Humidum & ſiccum omittit. *Calidum* conſtituit in particularum exiguitate, angulorum tenuitate, & laterum ſubtilitate ac motus celeritate. ſic ille: τ̃ δὲ λεπτότητα τῶν γωνιῶν καὶ πλευρῶν ὀξύτητα τῶν τε μορίων σμικρότητα καὶ τ̃ φορᾶς τάχος λογιστέον. lib. de anima mundi Timæus p. 100. τὸ θερμὸν vocat λεπτομερές τε καὶ διαςατικὸν τῶν σωμάτων. *frigidam* effectionem ponit in eo, quod ingrediendo humidarum partium majores corpora propellunt, ne poſſint introrſum penetrare, id quod in nobis *humidum* eſt, compellendo ex inæquali & agitato: immobilia ex æqualitatis & compulſionis vi efficiendo denſat atque ſtipat. ſed quod contra naturam cogitur, ex natura ſibi ipſi adverſatur in contrariam partem ſe impellendo. τῇ δὴ μάχῃ, inquit, καὶ τῷ σεισμῷ τούτῳ τρόμος καὶ ῥῖγος ἐτέθη. ψυχρόν τε τὸ πάθος ἅπαν τοῦτο καὶ τὸ δρῶν αὐτὸ ἔχειν ὄνομα. 1. *Ex hac pugna & ſucceſſione tremor & rigor exiſtit, eaque paßio ſeu effectio, quæ id efficit, frigida vocatur.* Timæus l. cit. τὸ ψυχρὸν vocat παχυμερέστερον πόρων καὶ συμπιλωτικόν. *Craſſiorum partium & meatus conſtringens.* Deinceps affectiones alias tradit pag. 62. & ſeq.

ſeq. ſcilicet *durum* & *molle*, *grave* & *Leve*, *lene* & *aſperum*. ubi, σκληρὸν δὲ, inquit, ὅσοις ἂν ἡμῶν ἡ σὰρξ ὑπείκῃ, μαλακὸν δὲ, ὅσα ἂν τῇ σαρκὶ πρὸς ἀλληλά τε ἔχει. ὑπείκει δὲ ὅσον ἐπὶ σμικροῦ βαίνει. *durum* v. ſc. vocatur, *cui caro cedit*, *molle*, *quod carni*, *ſimili inter ſe ratione nuncupamus. Cedit autem quodcunque tenui hæret.* additque quod, quæ forma quadrangularibus baſibus & firmamentis ſtabilitur, tanquam firmiter hærens maximè adverſetur, & ea, quæ in maximam denſitatem compingitur impetu quodam obnitatur maximè. De *gravi* & *levi* in hunc modum definit: Βαρὺ δὲ καὶ κοῦφον μετὰ τῆς κάτω φύσεως ἄνω τε λεγομένης ἐξεταζόμενον ἂν δηλωθείη σαφέστατα. i. grave *autem* & leve *cum ea natura, quæ ſurſum & deorſum dicitur, ſi hoc modo examinetur, dilucidè explicari poteſt.* in ſeq. addit, duos eſſe quoſdam natura locos, bifariam inter ſe viciſſim diſſitos & contrarios inter ſe. unum quidem Deorſum, ad quem omnia illa ferantur, quæ aliquem corporis molem (ὄγκον) habent: alium ſurſum, ad quem quicquid fertur, per vim feratur. quæ refert ad terram tanquam ſphæricum corpus; à quo quod æqualiter circumfertur,

fertur, nec attolli nec deprimi dicit. & majus appellari corpus, quod deorſum: & minus quod ſurſum fertur, & locum ad quem impellemus hoc, *ſurſum* & contrarium, *Deorſum*. de *leni* & *aſpero*. pag. 63. & ſeq. ubi: λείου δ' αὖ καὶ τραχέος πάθημα, αἰτίαν πᾶς που κατιδὼν, καὶ ἑτέρῳ δυνατὸς ἂν εἴη λέγειν. σκληρότης γὰρ ἀνωμαλότητι μιχθεῖσα, τὸ δ' ὁμαλότης πυκνότητι παρέχεται. i. *Lenis autem & aſperi cauſam qui perſpexerit, hanc omnino ejuſmodi poterit etiam aliis explicare. Durities enim inæqualitati mixta, hanc æqualitas denſitati præbet.* Præterea Philoſophus ad corpus humanum intentius reſpiciens in Timæo p. 64. agit *de doloris* & *voluptatis* origine. τὸ μὲν παρὰ φύσιν καὶ βίαιον γιγνόμενον ἀθρόον παρ' ἡμῖν πάθος, ἀλγεινόν. Τὸ δ' εἰς φύσιν ἀπιὸν πάλιν ἀθρόον, ἡδύ. Τὸ δ' ἐναντίον τούτοις, ἐναντίως. i. *Paſſio videtur ea, quæ confertim in nos præter naturam & violenter irrumpit, injucunda. quæ in naturam rurſum confertim abit, jucunda nuncupatur: quæ contrario fit modo, contraria.* qualia autem ſint ſenſuum objecta, i. in corporibus qualitates, exhibet Plato pag. 66. primò de *Saporibus*. poſtquam dixiſſet, quod à lingua venæ ad cordis ſedem ſaporum

porum nunciæ tenduntur, in quas, ſi quæ res ita inciderint, ut humidam carnis mollitiem penetrantes, terreſtri ſua naturâ modicè liquefactæ venas ipſas contrahant & arefaciant, τραχύτερα μὲν ὄντα, στρυφνά. ἧττον δὲ τραχύνοντα, αὐστηρὰ φαίνεται. Τὰ δὲ τούτων ῥυπτικὰ καὶ πᾶν περὶ τὰν γλῶτταν ἀποπλύνοντα, πέρα μὲν τοῦ μετρίου τοῦτο δρῶντα, καὶ προσεπιλαμβανόμενα. ὥστε ἀποτήκειν αὐτῆς τι τῆς φύσεως, οἷον ἡ τῶν νίτρων δύναμις, πικρὰ πανθ' οὕτως ὠνόμασθαι. i. *Si aſperiores ſunt*, acerbos *ſc. ſapores pariunt, ſin minus aſperæ*, auſteros. *Quæ v. abſtergendi vim habent & quod ad Linguam hæret, abluendi poteſtatem. Si propter modum id faciunt & aliquid inſuper accipiant, ut ipſius naturæ aliquid colliquent, quemadmodum nitri potentia*, amara *omnia ſic nominantur. ibidem*, ſalſa *ſine aſpera amaritudine vocat, quæ illi nitri potentiæ nonnihil cedunt & mediocrius aſpergunt*. Timæus authogr. p. 100. ἁλμυρὰ i. *ſalſa* dicit eſſe μετριάζοντα τᾷ ῥύψει. i. *quæ moderatè linguam abſtergunt*. idem *acerba* στρυφνά, vocat ἀποτάκοντα καὶ ῥύπτοντα τὰν γλῶτταν. i. *quæ vim habent ſtuporem linguæ inducendi & ejus abſtergendæ. acria* δριμέα ait *eſſe* ἐκπυροῦντα καὶ διαῤῥέοντα τὰν

 σάρκα.

σάρκα. i. *Linguam inflammantia & in carnem influentia.* & *acuta* eſſe, quæ cum oris caliditate communicarint & calefacta ab ipſa emolliantur & ipſum rurſus, quod calefecerint, inflamment, pro lenitate ſurſum ad capitis ſenſus feruntur & ſecant omnia, in quæ incidunt. Deinde Philoſ. p. 66. Tim. poſt prolixam explicationem eorum, quæ *arida* ſunt, concludit, quod ex terreno humore, quo ſimul & moveatur & elevetur, ebullitio & fermentum fiat. unde cauſa harum paſſionum *arida* nuncupetur. *Dulcia* dicit aſperiora linguæ emollire, laxare & ſtabilire. ἡ δὲ καὶ, inquit, προσφιλὲς παντὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἴαμα τῶν βιαίων παθημάτων γιγνόμενον, κέκληται γλυκύ. id eſt, λεῖα καὶ γλυκέα lævia & dulcia. Timæus de anima m. p. 101 dicit quod κεχύλωται. i. *in ſiccum eliqueſcunt.* Quæ de *Odoribus* definiverit Philoſophus, videre eſt eadem & ſeq. pag. ubi judicat ille, omnem odorem dimidiam quandam atque imperfectam habere naturam, nullique ſpeciei competere, ut certa proportione definitam quandam atque determinatam habeat odoris naturam. *odores* autem exiſtere, ἀεὶ βρεχομένων ἢ σηπομένων ἢ τηκομένων ἢ τυμιωμένων τινῶν. i. *dum quædam*

dam vel madeſcunt, vel putreſcunt vel liquantur vel ſuffumigantur. eo modo odorem quoque vocat καπνὸν ἢ ὀμίχλην. i. *fumum ſive caliginem.* Timæus lib. de anima mundi p. 101. vult odoris ſpecies non eſſe diſtinctas. ratio: διὰ γὰρ, inquit, στενῶν πόρων διηθεῖται, στερροτέρων ὄντων ἢ ὡς συνάγεσθαι καὶ διΐστασθαι, σάψεσι καὶ πέψεσι γᾶς τε καὶ γεωειδέων. i. *quia per anguſtos meatus percolantur, qui ſolidiores quidem ſunt, quam ut contrahi & diſpeſci poſſint, putrefactionibus & concoctionibus terræ rerumque terrearum.* diſtinguit tamen odores in εὐωδία & δυσωδία. i. *in jucundos & injucundos. Colores* definiens ſic ait Philoſophus in Timæo p. 67. χρόας ἐκαλέσαμεν, φλόγα τῶν σωμάτων ἑκάστων ἀπορρέουσαν, ὄψει σύμμετρα μόρια ἔχουσαν πρὸς αἴσθησιν. i. *colores dicimus flammam & fulgorem è corporibus defluentem partes habentem viſui ad ſentiendum accommodatas.* & in ſeq. quod, quæ ab aliis delata partibus, in aſpectum cadunt, partim minora, partim majora, partim viſus ipſius partibus æqualia ſint, quorum τὰ μὲν ἴσα, ἀναίσθητα, ἃ καὶ διαφανῆ λέγομεν. i. Ea quæ æqualia ſentiri non poſſint, pellacida appellamus. & vult præterea quædam

dam majora ſive minora partim diſcernere, partim componere viſum, ad exemplum eorum, quæ cum acrimonia circa linguam verſantur. *Album* colorem dicit eſſe διακριτικὸν τῆς ὄψεως. i *id quod viſum diſgregat. nigrum* v. ei eſſe contrarium. Poſteà p. 68. quod, cum unus quidem ignis veluti è coruſcatione quadam exilit, alter v. ingreditur in humido extinguitur, multiplices in hac agitatione colores exiſtant. μαρμαρυγὰς μὲν inquit, τὸ πάθος προσείπομεν, τὸ δὲ τοῦτο ἀπεργαζόμενον, λαμπρόν τε καὶ στίλβον ἐπωνομάσαμεν. i. *Illam affectionem coruſcationem ſive emicationem vocamus: Illud v. quod eam efficit, ſplendidum atque coruſcum.* Putatque illorum medium ignis genus ad oculorum humorem pervenire eique ſe miſcere, minimè quidem micans, ſed ex ipſa ignei radii ad humorem admixtione ſanguineum colorem ſuppeditans, *rubri* vocabulo notari. ſic ille: Τὸ δὲ τούτων αὖ μεταξὺ πυρὸς γένος, πρὸς μὲν τὸ τῶν ὀμμάτων ὑγρὸν ἀφικνούμενον καὶ κεραννύμενον αὐτῷ, στίλβον δ' οὔ, τῇ δὲ διὰ τῆς νοτίδος αὐγῇ τοῦ πυρὸς μιγνυμένῃ χρῶμα ἔναιμον παρασχομένῃ, τοὔνομα ἐρυθρὸν λέγομεν. Cui ibidem ſplendidum rubro & albo mixtum, *fla-*

flavum eſt. ubi Græcè: λαμπρόν τε ἐρυθρῷ λευκῷ τε μιγνύμενον, ξανθὸν γέγονε. *purpureum* colorem fieri dicit, ubi rubeus cum albo miſcetur. ἐρυθρὸν, ait, μέλανι λευκῷ τε κραθεὶ, ἁλουργόν. de pullo ſic: ὄρφνινον δὲ, ὅταν τούτοις μεμιγμένοις καυθεῖσί τε, μᾶλλον συγκραθῇ μέλαν. i. *Pullus naſcitur color, quum his mixtis & inuſtis nigrum vehementius inoleverit. fulvum* i. πυῤῥὸν dicit ξανθοῦ τε καὶ φαιοῦ κράσει γίγνεσθαι. i. *flavi fuſcique temperatione exiſtere:* & *fuſcum*, i. φαιὸν λευκοῦ τε καὶ μέλανος. i. *albi & nigri* & *pallidum*, τὸ ὠχρὸν λευκοῦ ξανθῷ μεμιγμένου. i. *albi fulvo mixti*. De *cæruleo*, λαμπρὸν, inquit, λευκῷ ξυνελθὸν καὶ εἰς μέλαν κατακορὲς ἐμπεσὸν κυανοῦν χρῶμα ἀποτελεῖται. i. *Spendidus albo adjunctus & confertim, nigro offuſus cæruleum efficit.* de *glauco:* κυανοῦ λευκῷ κεραννυμένου, γλαυκὸν ſc. ἀποτελεῖται. i. *Cærulei cum albedine mixtio glaucum efficit.* de *viridi:* πυῤῥοῦ μέλανι ſc. κεραννυμένου, πράσιον. i. *fulvi cum nigro temperatio colorem viridem facit.* hæc de illis. addam adhuc, quæ de figura corporum & loco, motus ac quietis natura determinavit Philoſophus. De *figura* in Menone p. 75. Phil. ita loquitur: ἔστω δὴ ἡμῖν τοῦτο τὸ σχῆμα, ὃ μόνον

Digitized by Google

νον τῶν ὄντων τυγχάνει χρώματι ἀεὶ ἑπόμενον. 1. *illud non ſit figura, quod ſolum ex omnibus iis, quæ ſunt, colorem ſemper ſequitur.* & p. ſeq. figuram dicit, εἰς ὃ τὸ στερεὸν περαίνει, ſive στερεοῦ πέρας. 1. *In quod ſolidum terminatur, ſive terminum ſolidi.* Corporum *Motum* in Theæteto p. 156. vult conſiſtere ἐν τῇ φορᾷ. 1. *in latione*, ubi addit ὅσον μὲν βραδὺ, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ πρὸς τὰ πλησιάζοντα τὴν κίνησιν ἴσχει. &; ὃ δὲ αὖ ταχὺ, πρὸς τὰ πόρρωθεν τὴν κίνησιν ἴσχει. 1 *quatenus tarditas ineſt, in eodem & propinquiorum ratione motum obtinet: quatenus v. celeritas ineſt, remotiorum ratione motum obtinet.* ſed p. 181. motum ſic explicat: κινεῖσθαι καλεῖς, ὅταν τι χώραν ἐκ χώρας μεταβάλλῃ ἢ ἐν τῷ αὐτῷ στρέφεται 1. *quando aliquod locorum è loco mutat aut in eodem vertitur.* & poſteà præter hunc motum localem etiam alterationem vocat motum, ut duæ ſint motus ſpecies ἀλλοίωσις καὶ περιφορά. & utramque in ſeq. exemplis illuſtrat. De *quiete* motui contraria, vid. in eodem Theæteto, p. 153. *Locum* Plato vocavit id, quod in ſe admittit formas tranſlatione utens in materia notanda, quæ quaſi nutrix ſit, atque receptaculum. v. *Plutarch.* lib. 1. de plac. Phil. c. 19.

CAP.

Cap. XXI.

Origo humani *generis. an è* terra. hominis *formatio.* anima *antiquior corpore.* animæ *eſſentia & partes. Ea omnis motus in homine cauſa. ad imaginem facta, deciſa ex aſtris. ideo cœleſtis & ratione prædita, inviſibilis, intelligibilis, diſtincta à corpore. aſſimilanda Deo ut ſancta, juſta, ſapiens. in ea eſſe ſcientiæ ſemina.* Hominem *eſſe rerum menſuram. quomodo operetur* anima *per ſe & corpus & circa res. ibi* cogitare, cognoſcere. *quid* cogitatio, opinio, dubitatio, per hanc cognoſcere *animam.* cogitationem *ad mentem ſive animam hominis pertinere. anima ut* ſentiat. *ut* animus *erret, & non. affectuum cauſa.* ſenſus *fallere, ſcientiam non eſſe ſenſum.* ſenſuum *in civilibus magna efficacia. in veritatis inquiſitione à corpore* animam *impediri.* mentem *à corpore ſejungendam. qui qualeſque* ſenſus ſint, *in ſpecie per ſingula explicatur.*

De *Humani* generis ortu dubius loquitur Athenienſis Hoſp. ap. *Plat.* lib. 6. de leg. p. 781. & ſeq. ubi aut nullum ei principium finemque tribuendum cenſet, aut ſi natum ſit, immenſam quandam & pene infinitam temporis moram explevisſe. Sed ipſe in Timæo p. 41. hominis & aliorum animalium creationem tradit, ubi γένεσιν πρώτην μίαν πᾶσιν. 1. *primum ortum unum omnibus eſſe dicit.* modumque oſtendit: σπαρείσας ψυχὰς εἰς τὰ προσήκοντα ἑκάστοις ἕκαστα ὄργανα. 1. *Sparſis ani-*

mabus in convenientia cuilibet inſtrumenta ſc. corporis. Et *Hominem* è terra primò productum, in Protagora p. 321. ἤδη δὲ καὶ ἡ εἱμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ᾗ ἔδει. καὶ ἄνθρωπον ἐξεῖναι ἐκ γῆς εἰς φῶς. 1. *Iam v. & fato deſtinata aderat dies, qua hominem è terra in lucem egredi oporteret.* cum antè dixiſſet; tempus fuiſſe, cum Dii quidem erant, nondum tamen mortalium genera. & poſtquam illis conſtitutum deſtinctumque fatorum decreto generationis (γενέσεως) tempus advenit, ait; quod τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον, ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μίξαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῇ κεράννυται. 1. *Dii intra ipſa terræ viſcera è terra & igne permixtim copulatis illa creant atque efformant & ex iis, quæ igni & terra miſcentur atque temperantur.* quomodo v. ſingulis diſtributio virium & conformatio ſpecialis facta ſit, in ſeq. fabuloſè in Prometheo & Epimetheo tradit: ita tamen ut primævæ veritatis, quâ homo in ſacris à Deo creatus dicitur & per culpam incidiſſe in calamitates, veſtigia non obſcurè appareant. In Timæo p. 73. pluribus docet, quemadmodum Deus humanum corpus & cætera animantia finxit, certo ordine membris formandis ex elementis intentus. pro-

pter

Digitized by Google

pter quæ atque talia p. 74 ipſi Deus dicitur χειροπλάστης. ante corpus hominis animam eſſe factam, vult Philoſ. lib. x. de leg. p. 896. ubi ita ait; ὀρθῶς ἄρα καὶ κυρίως ἀληθέστατά καὶ τελεώτατα εἰρηκότες ἂν ἦμεν, ψυχὴν μὲν προτέραν γεγονέναι σώματος ἡμῖν. σῶμα δὲ δεύτερόν τε καὶ ὕστερον ψυχῆς ἀρχούσης ἀρχόμενον κατὰ φύσιν. i. *recte & proprie dicimus veraciſſima & perfectiſſima ratione notata, animam ante corpus factam eſſe. Corpus autem ſecundum & poſt animam natum. Quandoquidem ſubjectum imperante poſteriori tempore creari oportebat.* & in Epinomide p. 980. ideo dicit animam corpore antiquiorem eſſe. Præterea cum Timæus p. 99. de anim. m. ait, generationem mortalium animantium molitum eſſe Deum, ut perfecta eſſet, addit: ποτὶ τὰν εἰκόνα παντελῶς ἀπειργασμένος. i. *ad imaginem omnino conſtruens.* &: τὰν μὲν ὦν ἀνθρωπίνην ψυχὰν εἰς τὴν αὐτῶν λόγων καὶ δυναμίων συγκεκερασάμενος καὶ μερίξας. i. *humanam igitur animam ex iiſdem rationibus & potentiis contemperatam & diviſam diſtribuebat.* Quam appellat ſubſtantiam mente præditam, à ſeipſa mobilem, ut eſt apud *Plat.* lib. 4. de pl. Phil. c. 2. & ipſe Philoſophus lib. x. de legibus p. 896. τὸ

αὐτὸ κινεῖν φῂς λόγον ἔχειν τ̀ αὐτὴν ἐσίαν ἥνπερ τοὔνομα ὃ δὴ πάντες ψυχὴν προσαγορεύομεν. ubi & conatur oſtendere, quod ut Deus omnium in mundo motuum eſt cauſa, ita & anima in homine, & ita vitæ quoque, ut in Phædone p. 105. affirmat. & motum ejus eſſe harmonicum, in eodem p. 86. & ejus initium numeris conſtare, ap. *Laertium* in vit. Plat. v. & *Heſych. Illuſtr.* in eodem. Dividere animam hominis Plato traditur apud Plut. lib. 4. de pl. Ph. c. 4. ſecundum ſupremam rationem in duas partes, quarum una ratione ſit prædita, altera ejus expers ſive bruta. Secundum propinquam & ſubtiliorem rationem, in tres, quarum brutam in iræ & cupiditatibus deditam diſpeſcendam arbitratur. priorem Timæus p. 99 ejuſdem potentia præditam dicit, poſteriorem alterius. alteram rationalem & irrationalem alteram ibidem vocat. Τᾶς ἀνθρωπίνας ψυχᾶς, τὸ μὲν λογικόν ἐστι καὶ νοερόν, τὸ δὲ ἄλογον καὶ ἄφρον. de Diviſione animæ vide prætereà *Cic.* 1. Tuſc. 4. 20. & de tribus animi facultatibus ibidem ſc. cognoſcibili, iraſcibili, concupiſcibili. v. *Laertium* in vit. Plat. & *Ariſtotel.* lib. 1. magnorum moralium c. 1. & Timæum Locrum de anima mundi p. 99.

p. 99. & ipſum Plat. lib. 9. de Rep. p. 580. f. & lib. 4 p. 436. & 439. & 440. Quod homo ſingulare Dei ſit opificium dicit, in Timæo p. 69. & Divinum miraculum, Θαῦμα Θεῖον, lib. 1. de legibus p. 644. & ἓν τῶν κλημάτων, in Phædone p. 62, id non tantum ratione arteficioſiſſimi corporis, ſed præcipue ipſius animæ reſpectu intelligendum eſt. Animos *noſtros deciſos eſſe ex aſtris & eodem redituros, ſi puri ex hac vita diſceſſerint*, ex ſententia Platonis refert *Cicero* lib. 1. Ac. Q. quæ eadem eſt *Timæi* lib. de anima mundi p 99. & ita cæleſtis originis. Etiam animæ tantum reſpectu homo dicitur inconſpicabile poſſidere, Phæd. p. 79. quæ ſola inviſibilis eſt lib. 7. de legibus p. 898. & in Epinomide, p. 981 ſola mente ac cogitatione comprehendi. cui opponitur corpus ejus, ut conſpicabile. Propriè tamen, ubi dignitas hominis ſpectatur & interior natura, aliud quid illa eſt à corpore, Alcibiad. 1. p. 128. & p. 130, μηδὲν ἄλλο τὸν ἄνθρωπον συμβαίνειν ἢ ψυχήν. i. *nihil aliud eſſe hominem, quam animum*, cenſet Philoſophus. quamvis, ſi juxtà omnem ambitum ſpectetur, ipſum dicat conſtare animo & corpore in Phædone p. 79. Anima quoque *Juſtitiæ, ſancti-*

ctita-

ctitatis & *ſapientiæ* cum ſola ſit in homine capax, eo modo homo aſſimilari Deo dicitur, in Theæteto p. 176. & in Protagora p. 322 θείας μετέσχε μοίρας Ἄνθρωπος & τὴ θεῦ συγγένειαν habere ſtatuitur. & homini tantum data primò *Sapientia*, & Protag. p. 323. & *juſtitiæ* ille particeps, ibidem. In Timæo ſuo Philoſophus p. 44. cum hominis ſecundum corpus & animum examinata ἐπεξεργασία ſingulorum membrorum exhibet præſtantiam, inde artificis Dei ſummam ſapientiam celebrat. & quomodo ipſe homo Deum referat *juſtitiâ*, oſtendit in Theæteto, p. 176. & περὶ τούτου, inquit, καὶ ἡ ὡς ἀληθῶς δεινότης ἀνδρός. i. *& in hoc vera hominis præſtantia verſatur.* Eamque deinde ex oppoſito deſcribens ait: ἡ μὲν γὰρ τούτου γνῶσις, σοφία καὶ ἀρετὴ ἀληθινή. ἡ δὲ ἄγνοια, ἀμαθία καὶ κακία ἐναργής &c. Hujus enim cognitio, ſapientia & vera virtus eſt. Ignoratio contra & inſcitia manifeſta improbitas. pag. 143, & ſeq. docet *ſcientiæ* ſemina in animis hominum eſſe Dei beneficio: quæ induſtria & præceptis ad certas cognitionis & uſus rationes revocantur. Ideo docilem natura eſſe hominem & facili ingenio, vult p. 144. Et ratione

tione ſcientiæ hominem eſſe omnium rerum menſuram, exiſtimat Philoſophus in Theæteto p. 170 & 178. ubi πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος. licet tn. non exactè. Nam, ut ille in priore loco, καὶ ἐν τούτοις ἅπασι, τί ἄλλο φήσομεν ἢ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἡγεῖσθαι σοφίαν καὶ ἀμαθίαν εἶναι παρὰ σφίσιν. i. *Illud ex omnibus ſtatuere poſſumus ipſos homines naturali quodam ſenſu exiſtimare ſapientiam & imperitiam in ſe ipſis eſſe.* Quomodo operetur anima, traditur in Theæteto p 185. f. ubi, τὰ μὲν, inquit, αὐτὴ δι' αὑτῆς ἡ ψυχὴ τὰ κοινά μοι φαίνεται περὶ πάντων ἐπισκοπεῖν. i. *ipſe quidem per ſe ipſum animus videtur de omnibus conſiderare.* Sed non ſemper. cum & per corporeas facultates aliquando agat; quæ in ſeq ſic indicat: εἰ φαίνεταί σοι, τὰ μὲν αὐτὴ δι' αὑτῆς ἡ ψυχὴ ἐπισκοπεῖν, τὰ δὲ, διὰ τῶν τοῦ σώματος δυνάμεων. Et vult ibidem animam per ſeipſum conſiderare & intelligere rerum veritatem, ſimile & diſſimile, idem & alterum, pulcrum & turpe, bonum & malum. Eſſentiam rerum conſiderare illi dicitur in ſe ipſo ratiocinans, conferendo præterita & præſentia cum futuris. καὶ τούτων μὲν δοκεῖ, inquit, ἐν τοῖς μάλιστα πρὸς ἄλληλα σκοπεῖσθαι τὴν οὐσίαν,

οὐσίαν, ἀναλογιζομένη ἐν ἑαυτῇ τὰ γεγονότα καὶ τὰ παρόντα πρὸς τὰ μέλλοντα. additque ille, eſſe homini λόγον, quo differat à cæteris animantibus & operetur. In Timæo p. 30 vocatur λογισμὸς. Et illam animi operationem exprimit in Sophiſta p. 248 per γινώσκειν. i. *cognoſcere.* & διανοεῖσθαι i. *cogitare.* Latiùs hæc exponuntur in Theæteto p. 189, & ſeq. τοῦτο γάρ μοι ἰνδάλλεται, διανουμένη, οὐκ ἄλλό τι ἢ διαλέγεσθαι, αὐτὴ ἑαυτὴν ἐρωτῶσα καὶ ἀποκρινομένη καὶ φάσκουσα καὶ οὐ φάσκουσα. i. *Hoc mihi repræſento, cogitantem animam nihil aliud facere, quàm ut ipſa diſſerat cum ſe ipſa & interrogans ſeipſam & ſibi ipſi reſpondens, affirmans & negans.* v. in Phædro p. 247. & illa operatio animi *cogitatio* dicitur, juxtà quæ dicuntur in Sophiſta p. 263. ſcilicet ὁ μὲν ἐντὸς τῆς ψυχῆς πρὸς αὑτὴν διάλογος ἄνευ φωνῆς γενόμενος, τοῦτ᾽ αὐτὸ ἡμῖν ἐπωνομάσθη διάνοια. i. *Interior illa animi cum ſe ipſa allocutio, quæ fit ſine expreſſa voce, illud ipſum à nobis cognominatum eſt* cogitatio: & paulò poſt p. 264 διάνοια dicitur αὐτῆς πρὸς ἑαυτὴν ψυχῆς διάλογος. Illa autem cogitatio fieri poteſt, antequam quicquam certi definiatur aut affirmando aut negando. In priore n.

loco

loco Theæteti poſt cogitationem (quæ ibi & dubitationem exprimit) illicò ſubjungit: ὅταν δὲ ὁρίσασα, εἴτε βραδύτερον, εἴτε ὀξύτερον ἐπαΐξασα, τὸ αὐτὸ ἤδη φῇ καὶ μὴ διστάζῃ, δόξαν ταύτην τίθεμεν αὐτῆς. i. *Poſtquam v. rem definierit & ſeu tardius ſeu citiùs proſilierit idque jam affirmet nec ambigat, hanc illius opinionem eſſe ponimus*; & in dicto Sophiſtæ loco addit. δόξα δὲ, διανοίας ἀποτελεύτησις. i. *Opinio v. eſt cogitationis concluſio.* Scilicet ubi rei perpenſæ animæ aſſenſus adhibetur. Per cogitationem priori modo intellectam notat inquiſitionem veritatis, ad quam *dubitando* & vix alio actu mentis intercedente pervenimus. juxtà quæ in Menone p. 84. ubi, ἀπορεῖν δὲ, inquit, αὐτὸν ποιήσαντες. Et pòſt. προὔργου γοῦν τι πεποιήκαμεν (ὡς ἔοικε) πρὸς τὸ ἐξευρεῖν ὅπῃ ἔχει. *Effecimus, ut* dubitaret. *Operæ pretium igitur fecimus, ut apparet, ad rem, quomodo ſe habeat, inveniendam.* rationem addit, cur ſit dubitandum inquirenti: νῦν μὲν γὰρ, inquit, καὶ ζητήσειεν ἂν ἡδέως, οὐκ εἰδώς. i. *Nunc enim libenter rem inveſtigarit, cum ſciat ſe illam ignorare.* amplius hæc diducit: Οἴει οὖν ἂν αὐτὸν πρότερον ἐπιχειρῆσαι ζητεῖν ἢ μανθάνειν τοῦτο, ὃ ᾤετο εἰδέναι, οὐκ εἰδώς, πρὶν

εἰς

Digitized by Google

εἰς ἀπορίαν κατέπεσεν, ἡγησάμενος μὴ εἰδέναι καὶ ἐπόθησε τὸ εἰδέναι: i. *Num v. exiſtimes, ipſum unquam dediſſe operam, ut id vel inveniret vel diſceret, quod cum ignoraret, ſe noſſe exiſtimabat, priuſquam in hanc* dubitationem *incideret: qua & ſe rem ignorare arbitratus eſt & incepit ſciendi deſiderio teneri?* & dicens illam *dubitationem* ſive cogitationem ei prodeſſe hactenus, deinceps ait: σκέψαι δὴ ἐκ ταύτης τῆς ἀπορίας, ὅτι καὶ ἀνευρήσει ζητῶν μετ' ἐμοῦ οὐδὲν, ἀλλ' ἢ ἐρωτῶντος ἐμοῦ καὶ μὴ διδάσκοντος. i. *Animadverto igitur ex hac* dubitatione, *illum mecum rem investigando comperturum, me quidem nihil aliud, quàm interrogante, non autem docente.* ubi *interrogare* & *docere* opponit, tantum vult interrogando nihil affirmari, quod fit, cum docendo i. affirmando inculcamus. & illum morem Socratis magiſtri ejus continuum fuiſſe, ſuprà ſatis dictum. adde, quæ Theæteto p. 163 ſic dicuntur: οὐκ ἀξιώσοι πρὸς ταῦτα ἀμφισβητῆσαι ἵνα καὶ αὐξάνῃ. i. *neque tibi opus eſt amplius, ut te* dubitationibus *exerceam, ut creſcas cognitione.* Et prætereà, cum διάνοια (cogitatio) brutis animantibus non conveniat ipſo teſte, etiam, inferens λόγον, ut legere

legere eſt in Theæteto, quo ſolo homo ab illis diſtat, ſola quoque ad animam ſive mentem humanam pertinebit, & quicquid in ea eſt, exprimet. Et διά-νοια dat omnem actum mentis, cum & νοῦς ſit mens, unde illa denominata. v. in *Phædone* p. 65. f. ubi voces διανοεῖσθαι & διάνοια. vid. lib. 6. de Rep. p. 510. f. *mens* & *cogitatio* junguntur in illo *Ciceronis* 4. Acad. Q. 142. ubi, *Plato omne judicium veritatis veritatemque ipſam adductam ab opinionibus & à ſenſibus* cogitationis & mentis *eſſe voluit*. Etiam διάνοια (cogitatio) ut ſuprà & λόγος (ſic in Theæteto p. 209.) γνῶναι, quod ſolius mentis eſt, κελεύει i. *cognitionem mandat*. Et γνῶναι. i. *cognoſcere* eſt ἐπιστήμην λαβεῖν. i. *ſcientiam parare*. & in Sophiſta l. c. ψυχὴ dicta eſt γιγνώσκειν. Animam per facultates corporeas quidem operari, docet Plato in Philebo p. 47. Sed ſæpe in doloris & voluptatis mixtione à corpore diſſidere, ibidem ille oſtendit. Quomodo v. illa corporis miniſterio utatur & per illud *ſentiat*, legere eſt in Phædone p. 79, ubi: ἡ ψυχὴ ὅταν μὲν τῷ σώματι προσχρῆται, εἰς τὸ σκοπεῖν τι, ἢ διὰ τοῦ ὁρᾶν ἢ διὰ τοῦ ἀκούειν ἢ δι' ἄλλης τινὸς αἰσθή-

σεως (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ διὰ τοῦ σώματος, τὸ δι᾽ αἰσθήσεως σκοπεῖν τι) τότε μὲν ἕλκεται ὑπὸ τοῦ σώματος εἰς τὰ οὐδέποτε κατὰ ταυτὰ ἔχοντα. i. *animus, cum corporis miniſterio utitur ad aliquid conſiderandum vel videndo vel audiendo vel per aliquem alium ſenſum (hoc enim eſt per corpus aliquid conſiderare id eſt per ſenſum) tunc v. trahitur à corpore ad ea quæ nunquam eodem modo ſe habent.* & tunc ſic errare frequenter per ſenſus, docet in ſeq. καὶ αὐτὴ, inquit, πλανᾶται καὶ ταράττεται καὶ ἰλιγγιᾷ, ὥσπερ μεθύουσα, ἅτε τοιούτων ἐφαπτομένη. *& ipſe errat & tumultuatur & tanquam ebrius vertigine percellitur, quippe quæ res hujuſmodi contingat.* Pòſt addit diſtinguendo animi internas actiones ab illis quæ per organa exercentur, illas vult tunc non errare. & cum ſeipſum animus contemplatur, contenditque ad purum illud & quod ſemper exiſtit & immortale eſt & eodem modo ſe habet. Prætereà quorundam affectuum in corpore ſe prodentium animam præcipuam cauſam facit Philoſophus in Philebo p. 35. ita ut non tam corpus dicatur Ex. gr. eſurire & ſitire, quàm ipſe animus. *ſenſus* quandoque falli exemplo ſomniantium & furioſorum, probat Socra-

Socrates in Theæteto p. 157. & ſeq. ubi inter alia hæc habet: λείπεται δὲ, ἐνυπνίων τε πέρι καὶ νόσων τῶν τε ἄλλων καὶ μανίας, ὅσα τε παρακούειν ἢ παρορᾶν ἢ ἄλλο τι παραισθάνεσθαι λέγεται. i. *Reliquum eſt enim, ut dicamus & de inſomniis & morbis aliiſque & furore & quæ corruptis profligatiſque ſenſibus percipiuntur, vel auditu vel viſu vel alio quopiam, quod* παραισθάνεσθαι *vocant.* & addit: ὡς παντὸς μᾶλλον ἡμῖν ψευδεῖς αἰσθήσεις ἐν αὐτοῖς γιγνομένας. i. *cum omnino ſenſus illi ſint falſi.* i. *hallucinentur.* dicitque multum abeſſe, ut ea, quæ unicuique apparent, reverâ exiſtant, ut contrà nihil, quorum apparet, exiſtat. ſic enim: καὶ πολλοῦ δεῖ τὰ φαινόμενα ἑκάστῳ, ταῦτα καὶ εἶναι, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον οὐδὲν ὧν φαίνεται εἶναι. Ergo multum hic diſcriminis eſt inter *videri* ſcilicet ſenſibus & *eſſe*. & porrò verum dicere τὸν αἴσθησιν ἐπιστήμην τιθέμενον, i. *eum, qui ſenſum eſſe ſcientiam ponit.* Hoc eſt, talem ſenſum, qui ratione & judicio mentis nititur. quibus cum inſanientes & ſomniantes non rectè utuntur, ψευδῆ δοξάζουσι. i. *falſa opinentur.* vid. plura in eodem Theæteto, p. 160. ubi quæ proximè dicta, probantur. & ſeq. abſurdum eſſe oſtendit illa, quæ ſic homi-

Digitized by Google

nes opinantur, vera eſſe. Ubi & ſcientiam eſſe ſenſum communiter intellectum refutat Philoſophus. In civilibus ſenſuum magnam eſſe efficaciam, arbitratur p. 167. ubi, quod ſingulis hominibus & univerſæ civitati juſtum & rectum videatur, tam diu juſtum & rectum eſſe vult, quamdiu videbitur. ſic enim Philoſ. ἐπεὶ οἷά γ᾽ ἂν ἑκάστῃ πόλει δίκαια καὶ καλὰ δοκῇ ταῦτα καὶ εἶναι αὐτῇ, ἕως ἂν αὐτὰ νομίζῃ. In Phædone p. 65. oſtendit Philoſophus multis modis à corporea mole animam impediri in rerum contemplatione. ait n. πότε οὖν (ἦδ᾽ ὅς) ἡ ψυχὴ τῆς ἀληθείας ἅπτεται; ὅταν μὲν γὰρ μετὰ τοῦ σώματος ἐπιχειρῇ τι σκοπεῖν, δῆλον ὅτι τότε ἐξαπατᾶται ὑπ᾽ αὐτοῦ. ἀληθῆ λέγεις. i. *quando igitur animus veritatem aſſequitur? cum enim molitur unà cum corpore aliquid perſpicere, apparet tunc ab ipſo corpore ſeduci atque circumveniri.* additque, quomodo animo ad verum eunti ſenſus inutiles ſunt. λογίζεται δέ γέ που τότε κάλλιστα, ὅταν αὐτὴν τούτων μηδὲν παραλυπῇ, μήτε ἀκοὴ, μήτε ὄψις, μήτε ἀλγηδὼν μήτέ τις ἡδονή. i. *Tunc v. optimè ratiocinatur, cum ipſum ſcilicet animum nullus corporis ſenſus offenderit, ſeu auditus, ſeu viſus, ſeu dolor, ſeu voluptas.* & apertius in

ſeq.

ſeq. ἐκεῖνος ἂν τοῦτο ποιήσειε ſcilicet γνῶναι ἕκαστον, καθαρώτατα, ὅστις ὅτι μάλιστα αὐτῇ τῇ διανοίᾳ ἴοι ἐφ' ἕκαστον, μήτε τὴν ὄψιν παρατιθέμενος ἐν τῷ διανοεῖσθαι, μήτε ἄλλην αἴσθησιν ἐφέλκων μηδεμίαν μετὰ τοῦ λογισμοῦ. i. *Ille igitur, hoc ſcilicet cognoſcere unumquodque puriſſimè præſtiterit, qui ipſa ingenii acie ad res ſingulas pervaſerit, neque viſu in cogitando adhibito, neque alio quoquam ſenſu cum ratiocinatione attracto.* quæ amplius in ſeq. explicat identidem inculcans, Philoſopho ad verum eruendum contendenti neceſſarium eſſe, mentem ſive animum à corpore ſejungere. ita enim ait in dicto Phædone p. 67. Ἐγγυτάτω ἐσόμεθα τοῦ εἰδέναι, ἐὰν ὅτι μάλιστα μηδὲν ὁμιλῶμεν τῷ σώματι μηδὲ κοινωνῶμεν (ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη) μηδὲ ἀναπιμπλώμεθα τῆς τούτου φύσεως. i. *Ad ſcientiam propius accedimus, ſi quàm minimè cum corpore ipſo verſemur, conſuetudinemque habuerimus (niſi quantum exegerit neceſſitas) neque illius natura inficiamur.* & hoc Philoſopho injungit: τοιαῦτα οἶμαι ἀναγκαῖον εἶναι πρὸς ἀλλήλοις λέγειν καὶ δοξάζειν πάντας τοὺς ὀρθῶς φιλομαθεῖς. i. *hæc vero neceſſarium arbitror inter ſe & dicere & ſentire omnes eos, qui recto rerum cognoſcen-*

Digitized by Google

cendarum ſtudio tenentur. Jam breviter videamus, quid ſit *ſenſus* in ſpecie. Philoſophus in Theæteto p. 156 enumerat ſenſus. ſc. ὄψεις, ἀκοὰς, ὀσφρήσεις, γεύσεις, θίξεις, ψύξεις, καὶ καύσεις, ἡδονὰς καὶ λύπας ἐπιθυμίας καὶ φόβους κεκλημένους. i. *Viſus, auditus, olfactus, guſtus tactus, refrigerationes, calefactiones,* (Ficin. *tactus frigidorum & calidorum*) *voluptates & dolores, cupiditates & qui vocantur timores* &c. ubi vult, omne ſenſile ſuo ſenſui eſſe cognatum (ὁμόγονον.) ὄψεσι μὲν, inquit, παντοδαπαῖς χρώματα παντοδαπά. ἀκοαῖς δὲ ὡσαύτως φωναὶ καὶ ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι τὰ ἄλλα αἰσθητὰ συγγενῆ γιγνόμενα. i. *omnibus viſus formis omnium colorum formæ: audituum item formis voces: & aliis ſenſibus alia item cognata ſenſilia.* ſuprà è Timæo audivimus, medium ignis genus ad oculorum humorem pervenire eique ſe miſcere minimè micans ad viſionem efficiendum, eamque ſic fieri per radiorum συναύγειαν, ibidem Philoſophus aſſerit. v. & *Apulejum*, in Apolog. In viſu Phil. lib. 6. de Rep. p. 507. tria concurrere dicit, ſcilicet oculi in videndo facultatem, calorem & tertium. i. eſt lucem. & illius principem cauſam dicit eſſe ſolem,

lem, unde vim lux mutuetur. addit ille: οὐ σμικρᾷ ἄρα ἰδέᾳ ἡ τοῦ ὁρᾶν αἴσθησις καὶ ἡ τοῦ ὁρᾶσθαι δύναμις τῶν ἄλλων συζεύξεων τιμιωτέρῳ ζυγῷ ἐζύγησαν, εἴπερ μὴ ἄτιμον τὸ φῶς. i. *Non exigua ideâ, ſenſus videndi & vis atque potentia rei quæ ſub viſum cadit jugo quodam conjugationum præſtantiſſimo copulantur, niſi lux ſit aliquod minimè contemnendum.* Quomodo colores fiant & videantur ſive oculos ingrediantur, latè docet noſter in Timæo ſuo p. 67. & ſeq. viſum autem eſſe omnium ſenſuum præſtantiſſimum, ibidem contendit. *Viſibilis* autem ſpeciem in duas particulas ſubdividit, quarum una imagines complectatur, cujus nomine intelligit umbras & ſimulacra earum rerum, quæ in aquis & in omnibus corporibus denſis, levibus, pellucidis apparent, & altera comprehendat ea, quorum hæ ſimilitudines quædam ſunt. Ut animalia, plantæ & id genus aliæ res. Quid ſit *auditus* & quemadmodum ille excitetur, explicat Plato in Timæo p. 67. ὅλως μὲν οὖν φωνὴν θῶμεν τὴν δι' ὤτων ὑπ' ἀέρος ἐγκεφάλου τε καὶ αἵματος μέχρι ψυχῆς πληγὴν διαδιδομένην. Τὴν δ' ὑπ' αὐτῆς κίνησιν, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μὲν ἀρχομένην, τελευτῶσαν δὲ περὶ τὴν τοῦ ἥπατος ἕδραν,

ἕδραν, ἀκοήν. i. *Omnino vocem ponamus pulſationem quandam ab aëre per aures, cerebrum & ſanguinem uſque ad animam ſe porrigentem. At motionem ex ea natam, à capite quidem ducentem initium & in ſedem hepatis deſinentem*, auditum ſc. *appellemus*. Etiam ipſe *Timæus* Locr. p. 100. dicit vocem ſive ictum in aere ad animum pervenire per aures, quarum meatus procedentes ad jecur uſque contingunt. & in his Spirituum motum vult eſſe *auditum*. Vocis autem diverſæ auditum ad ſermones & concentus percipiendos eſſe commodatum, tanquam, qui horum exordia & progreſſus det. *Guſtum* putat Timæus l. c. tactui ſimilem eſſe. nam συγκρίσει & διακρίσει καὶ τᾷ εἰς τὼς πόρως διαδύσει. i. *concretione & diſcretione & ſubtili quodam ad meatus ingreſſu*, fieri eum docet. additque requiri σχήματα. i. *figuras*, eorum corpuſculorum, quæ ἢ τρυφνὰ ἢ λεῖα. i. *aut acerba aut lenia* ſunt. De objectis guſtum excitantibus ſuprà memoratum. Vid. in Timæo Plat. p. 65. ubi addit, tendi à lingua venas ad cordis ſedem ſaporum nuncias. in quas, ſi quæ res ita inciderint; ut humidam carnis mollitiem penetrantes terreſtri ſua naturâ modi-

modicè liquefactæ venas ipſas contrahant arefaciantque, ſapores ſentiuntur. *Olfactus* dicitur fieri ſive odor percipi, βρεχομένων, ἢ σηπομένων ἢ τηκομένων, ἢ θυμιωμένων τινῶν. i. *vel madeſcentibus vel putreſcentibus vel liquatis vel ſuffumigatis quibuſdam*, ſcilicet copuſculis, venæ nec anguſtiores neque latiores, Φλέβες μήτε στενώτεραι μήτε εὐρύτεραι αἰσθάνονται τῶν ὀσμῶν. i. *ſentiunt odores*: addit: δηλοῦνται δὲ, ὁπόταν τινὸς ἀντιφραχθέντος περὶ τὴν ἀναπνοὴν ἄγῃ τὶς βίᾳ τὸ πνεῦμα εἰς αὐτόν. i. *Percipiantur autem cum aliquid circa reſpirationem obſtruitur & ſpiritum aliquis per vim in illum inducit.* Ex ſaporum autem perceptione duo dicit nomina manifeſta fieri, τὸ ἡδὺ καὶ τὸ λυπηρόν. i. *ſuave & moleſtum.* Τὸ μὲν, addit, τραχῦνόντε καὶ βιαζόμενον τὸ κύτος ἅπαν ὅσον ἡμῶν μεταξὺ κορυφῆς τοῦτε ὀμφαλοῦ κεῖται: τὸ δὲ, ταυτὸ τοῦτο καταπραῦνον, καὶ πάλιν ᾗ πέφυκεν ἀγαπητῶς ἀποδιδόν. i. *Hoc quidem exacerbat violatque omnem eam capacitatem quæ à ſummo capitis vertice ad umbilicum protenditur, illud v. eandem mulcet, & amico quodam ingreſſu naturalem ejus ſervat habitum.* v. Timæum Autogr. p. 100. Ubi *Tactus* ratione (ποτὶ ταὶ ἁφαὶ) ὁπόσα πάθεα τῶν σωμάτων ὀνυμαίνε-

ται, κλήιζεται, τᾷ δὲ ῥοπᾷ ποτὶ τὰν χώραν, i. *quæcunque affectiones corporis nominantur, appellationem ſortiuntur, ipſa v. inclinatione ad locum.* Ratio: ἁ μὲν γὰρ ἁφὰ κρίνει τὰς ζωτικὰς δυνάμιας, θερμότατα, ψυχρότατα· ξηρότατα, ὑγρότατα· λειότατα, τραχύτατα· εἴκοντα, ἀντίτυπα· μαλακὰ, σκληρά. i. *tactus enim vitales facultates dijudicat, caliditatem, frigiditatem: ſiccitatem, humiditatem: Lenitatem, aſperitatem: cedentia, renitentia: mollia, dura.* Leve etiam & grave tactum dicit προκρίνειν. *proponere & præjudicare*; Rationem v. ὁρίζειν, i. *definire.* de reliquis, quæ his quinque ſenſibus adjunctæ ſunt affectiones, infrà videbimus. nunc, traditâ animæ operatione, ſenſuumque illi ſervientium miniſterio, ad pervidendum illius Statum eundum eſt.

Cap. XXII.

Animam *eſſe immortalem probat & à quibus eam hauſiſſe dicatur.* De animorum *ſtatu poſt mortem felici & infelici &* metempſychoſi. *De* reſurrectione *mortuorum & παλιγγενεσίᾳ, de culpa* animæ *primogenia. De ejus ſede in corpore & diſtinctione à corpore. unde conſtituatur* animal. *ejus origo &* hominis *generatio. De* reſpiratione *animalis, & morbis ac morte. an* planta *animal. De* dæmonibus.

ANimam eſſe immortalem, præ cæteris contendit Plato, dicente *Cicerone*; Tuſc. 49; *Plato pro immortalitate animæ tot rationes attulit, ut velle cæteris, ſibi certè perſuaſiſſe, videatur. Laertius* in vita Plat. ἀθάνατον ἔλεγε τ ψυχήν. Ipſe Philoſophus idem probat in Phædro p. 245. ex eo, quod ſit ἀεικίνητος. i. *Semper moveatur:* Ita tamen ut à ſe moveatur. nam αὐτὸ κινοῦν οὐκ ἀπολεῖπον ἑαυτὸν; οὔποτε λήγει κινούμενον, i: *quod ſe ipſum movet, ſeipſum non deſerens, nunquam deſinit moveri.* Deinde ex eo, quod ex aliis non naſcatur ἀγέννητος ſit & illis det motus originem & principium. inde concludit: ἐπειδὴ δὲ ἀγέννητόν ἐστι, καὶ ἀδιάφθορον αὐτὸ ἀνάγκη εἶναι. i. *quod ſi nunquam oritur, nec occidere quidem unquam neceſſe eſt.* nam, ait ille, principium extinctum, neque ipſum

ipſum ab alio renaſcetur neque à ſe aliud creabit. ſiquidem neceſſe eſt, à principio oriri omnia. & ita fit, ut motus principium ex eo ſit, quod ipſum à ſe movetur, id autem nec naſci poteſt, neque mori. unde iterum concludit: ἀθανάτȣ δὲ πεφασμένȣ τȣ̃ ὑφ' ἑαυτȣ̃ κινȣμένȣ ψυχῆς ȣ̓σίαν τε καὶ λόγον τȣ̃το αὐτό τις λέγων αἰσχύνεται; i. *Cum pateat igitur æternum id eſſe, quod ſe ipſum moveat. Ecquis eſt, qui propriam naturam hanc animis eſſe attributam neget?* Sciendum hic, Philoſophum non tantum per animam intelligere Deum: ſed & animam hominis, divinæ eſſe originis, ut in ſeq. docet, ubi & animi humani ἐντελέχειαν vocat ȣ̓σίαν ὄντως ȣ̓̃σαν: i. *eſſentiam per ſe conſtantem*, & διάνοιαν θεȣ̃; & Divinæ illius rationis, quæ eſt in animo hominis, auguſtam mirabilemque naturam atque vim perſpicuis verbis oſtendit. Idem in Phædone p. 76. notat, ſe illum per ȣ̓σίαν ὄντως ȣ̓̃σαν ſignificare vim & efficaciam & per διάνοιαν θεȣ̃, conditionem ejus, i. quod θεία ſit dicenda. & ſic eum animo immortalitatem tribuere, ut tamen Deus ejus cauſa ſit cenſenda, unde Divinam & immortalem eſſentiam habeat, uti multis oſtendit *Plato* in eodem Ph. p. 100. mortem

tem animam non recipere etiam moriente homine docet p. 105. ubi, quod vitæ cauſa ea ſit in homine & contrarium ejus, ſcilicet mortem non recipere capax, ἀθάνατον & ἀνώλεθρον eſſe illam probat. Ut in ſe ſit *indiſſolubilis*, licet ſeparari à corpore poſſit, ex oppoſitione ad corpus mortale, diſſerit Philoſ. in eodem p. 80. cum τὴν ψυχὴν τῷ θείῳ & τὸ σῶμα τῷ θνητῷ aſſimulari vult. & ſimilis anima ibidem dicitur τῷ θείῳ καὶ ἀθανάτῳ καὶ νοητῷ καὶ μονοειδεῖ καὶ ἀδιαλύτῳ καὶ ἀεὶ ὡσαύτως καὶ κατὰ ταῦτα ἔχοντι ἑαυτῷ. quidam contendunt animi immortalitatem didiciſſe Platonem ab Hebræis, quod Moſes dixerit hominem factum eſſe ad imaginem Dei. quæ cum potiſſimum conſiſtat in intelligendi vi, & immortalitate, ideo Deum referre hominem hoc reſpectu ex verbis Platonis in Alcibiade 1. p. 133. probant. & ex iis quæ in primo ad Boethum *Porphyrius* latius explicat applicatque. v. *Euſebium* lib. XI. præp. Evang. c. 14. ubi citato Platone lib. de anima ſimilitudinem Dei in homine ſpectaſſe ἀφθαρσίαν & ἀθανασίαν contendit. quomodo homo dictus ſit referre Deum ratione ſapientiæ & juſtitiæ, vide cap. 2. Eodem ſpectat, quod volue-

Digitized by Google

voluerit Phil. animos noſtros, antequam naſceremur, extitiſſe. Sic & apud *Macrobium* lib. 1. in ſomn. Scip. c. 1. Quomodo Platonici animi immortalitem probent, videatur apud eundem lib. 2. in ſomn. Scip. c. 13. Plura qui velit de aſſerta à Platone animarum immortalitate, legat *Athenæum* lib. xi. deipnoſ. c. 249. *Lactant.* lib. 3. de falſ. ſapientia cap. 18. *Plutarch.* lib. 4 de pl. Phil. c. 7. & ipſum Philoſophum in Phædone p. 73. in Gorgia p. 524. in Menone p. 81 & 86. X de Republ. p. 608. & in Timæo p. 42. & Epiſt. 7. p. 335. & in Axiocho p. 365. In Phædone imprimis illam de animorum immortalitate doctrinam ſe conſtanter tenere profitetur, ita ut mortem libens obeat meliorem aditurus vitam. quamvis exiſtimet ſeq. pag. λόγῳ θείῳ τινὶ ad exploratam de animæ immortalitate fidem opus eſſe. De animorum ſtatu poſt mortem etiam diſſerit in eodem Phædone p. 80. & ſeq. cum jam dixerat, animum ut inconſpicabile quidpiam poſt vitam in alium locum abire, ut generoſum, purum & inconſpicabilem apud ipſos inferos, reverâ ad bonum & providentem Deum. Siquidem purus animus diſceſſerit,

rit, nihil à corporis contagione ſecum trahens, qui nihil cum eo, cum homo viveret, ſpontè communicaſſet. & addit; Illum à corpore liberum in inconſpicabilem quendam feliciſſimumque locum proficiſci, ubi cum Deo, cui cognatus ſimiliſque eſt, conjungatur, ſic ille: Οὐκοῦν οὕτω μὲν ἔχουσα, εἰς τὸ ὅμοιον αὐτῇ τὸ θεῖον ἀπέρχεται. Τὸ θεῖόν τε καὶ ἀθάνατον καὶ φρόνιμον; Οἷ ἀφικομένῃ ὑπάρχει αὐτῇ εὐδαίμονι εἶναι, πλάνης καὶ ἀγνοίας καὶ φόβων καὶ ἀγρίων ἐρώτων καὶ τῶν ἄλλων κακῶν ἀνθρωπείων ἀπηλλαγμένῃ. i. *nonne ſic comparatus animus ad Divinum quoddam ſibi ſimile proficiſcitur? Divinum, inquam, & immortale & ſapiens? quò cum pervenerit, omnino felix evadit, ab errore, ignorantia, terroribus, feris amoribus aliiſque humanis liberatus malis.* & præcipuè *anima virtute ornata* dicitur in locum ſanctiorem migrare, lib. x. de legibus p 904. & p. 614. vult, præmia, quæ in hac vita juſtitiæ accedant, nihil eſſe, ſi cum iis comparentur quæ in ſecunda vita juſtitiam manent. Certam igitur cumulatamque felicitatem in vita immortali futuram: & contra cumulatam infelicitatem impios obvoluturam; ut perpetuæ cujuſdam miſeriæ cruciatus ſen-

ſentiant. & in hanc ſententiam adfert μῦθον ſive ἀπόλογον, ex Ægyptiorum vel Phænicum doctrina, quâ & juſtorum & injuſtorum in altera vita ſtatus & conditio graphicè repræſentantur. Ergo & juſtorum ſpem de meliore ſtatu poſt hanc vitam præfert. quam ſententiam eum mutuatum eſſe è ſcripturis Hebraicis, vult *Clemens* lib. 1. ςρωμ. p. 315. ſic ille: ἆρ' οὖν δοκεῖ σοὶ πίστεως ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν γραφῶν τὴν μετὰ θάνατον ἐλπίδα τοῦ δικαίου σαφηνίζειν. Animos impuros corporiſque contagione pollutos poſt fata ad craſſa, terrena & conſpicabilia loca proficiſci, Plato in Phædone docet. Sic quoque *Theodoretus* ex eo, lib. xi. de curat. Græc. Aff. exiſtimans hæc illum habere ab Hebræis. additque Plato, quod περὶ μνήματά τε καὶ τάφους κυλινδουμένη ἕλκεται εἰς τὸν ὁρατὸν τόπον φόβῳ τοῦ ἀειδοῦς τε καὶ ᾅδου. 1. *quod trahatur ſcilicet anima impura ad conſpicabilem locum inconſpicabilis illius & inferni metu & oberret circa monumenta & ſepulcra.* quod impurorum animorum triſtiſſimus ſit exitus, tradit Philoſ. in Phædone p. 83. & eorum pœnas poſt illum pag. 113. In univerſum *Cicero* 2. de legibus p. 69. de Plat. ſic loquitur: *Plato*

eadem

eadem dicit de immortalitate animorum & reliqua poſt mortem tranquillitate bonorum & pœnis malorum. varium & multiplicem animorum ſtatum, cum ex hac vita migrant & rurſus in alteram hanc remigrant, docet in Phædro p. 248. quæ doctrina ejus nititur μετεμψυχώσει, quam ille à Pythagora mutuatus eſt: dicente *Cicerone* 1. Tuſc. 39. *Plato de animorum æternitate non ſolum ſenſiſſe idem quod Pythagoras, ſed rationem etiam attuliſſe* fertur. Hanc doctrinam Plato proponit lib. x. de Rep. p. 620. qua ibi etiam novam animabus formam accedere per illam migrationem affirmat. & de anima mundi p. 104. v. *Arnobium* lib. 2. contra gentes p. 54. *Hieronymum* tom. 1. Apolog. adverſus Ruf. c. x. *Theodoret*. lib 5. de curat. Gr. Aff. Et ideo *Laertius* in vita ejus, juxtà Platonem dicit continua illa atque iterata tranſmigratione τὴν ψυχὴν πολλὰ μεταμφιεννυμένην σώματα. i. *animam multis ſuperindui corporibus*. v. & *Athenæum* lib. xv. dei pnoſ. c. vii. Plato aſſeverat, animas tam diu vagari, donec alia corpora temporum ſtatis vicibus induerint. Ea autem corpora ſic induere dicebantur illæ, quæ prioris vitæ rationibus convenirent. v. in

Phædon. p. 81. ubi vult eos, qui guloſitates, contumelias, laſcivias cogitarunt nec ab illis rebus caverint, in aſinorum genera migrare ſimiliumque ferarum formis indui, veriſimile eſſe. item eos, qui injuſtitias, tyrannides, rapacitates in pretio & honore habuerunt, in luporum, accipitrum milvorumque genera commutari: Timæus L. in libro de anima mundi circa finem, ignavorum animas dicit migrare in corpora muliebria corporibus tributis ad ignominiam homicidarum, in ferarum corpora ad pœnam & ſupplicium: libidinoſorum in ſuum vel aprorum formas: levium & temerariorum hominum in ſpecies volatilium animantium, quæ in aere ſolent verſari: otioſorum imperitorum, & ſtolidorum in aquatilium ſpeciem. Et ſic dicit migrationum illarum circulum fieri, quo decem annorum millibus in idem non revertantur. v. quoque Plat. in Phædro p. 248. In hac doctrina vult ſemper contendendum eſſe ad cœleſtia, per quæ felicitas obtineatur. ſic ille lib. x. de Rep. p. 621. Ἐμοὶ πειθώμεθα νομίζαντες ἀθάνατον τὴν ψυχὴν καὶ δυνατὴν πάντα μὲν κακὰ ἀνέχεσθαι. πάντα δὲ ἀγαθὰ τῆς ἄνω ὁδοῦ ἀεὶ ἑξόμεθα. 1. *Sermonibus hiſce parca-*

pareamus immortalem eſſe animam ſtatuentes & hujuſcemodi, ut & mala omnia & bona poßit ſuſtinere, viam illam, quæ nos ad Superiora & cæleſtia loca diduxerit, aſſiduò ſequemur. & in *Phædone* p. 107. Ἐπειδὴ ἀθάνατος φαίνεται οὖσα ſcilicet ψυχὴ, οὐδεμία ἂν εἴη αὐτῇ ἄλλη ἀποφυγὴ κακῶν, οὐδὲ σωτηρία, πλὴν τοῦ ὡς βελτίστην τε καὶ φρονιμωτάτην γενέσθαι. i. *Cum anima appareat eſſe immortalis, nulla profectò alia eſt ipſi malorum fuga, nullaque alia ſalus quàm ut & optimus & ſapientiſſimus exiſtat.* & ibidem illam dicit eſſe vitæ intemperiem, ut bonis viris malè, & malis bene ſit. & ideo neceſſum eſſe, ut extet alia vita, in qua rectiori judicio hæ iniquitates componantur, & unicuique pro merito vel merces vel ſupplicium contingat, quæ animare nos ad bene vivendum vult. De mortuorum *reſurrectione* etiam Platonem locutum ferunt. In Politico p. 270. & ſeq. plura de ea narrantur. Sed pauca tantum inde excerpam: primò dicit, τὸ ζῆν πάλιν ἐπιπλώμενον καὶ λαμβάνοντα ἀθανασίαν ἐπισκευαστὴν παρὰ τοῦ δημιουργοῦ: i. *Vitam hauriri extrinſecus & immortalitatem ab opifice ſuo adſcititiam precariò nos accipere.* Eamque rem mirabilium cauſam eſſe

vult in ſeq. ſcilicet univerſitatem hanc ita, ut nunc, volvi aliquando in contrarium. & quæritur quo pacto? Reſpondetur: Mutationem hanc exiſtimari debere omnium cœleſtium alternationum maximam extremamque fore: & tempore illarum deletis animalibus & multo hominum genere eventuros mirabiles caſus, quando cœlum contra quam nunc reflectetur. Et in ſeq. deſcribitur variorum animalium & hominum παλιγγενεσία, ubi inter alia in hanc rem ſic loquitur: τὸ δὲ γηγενὲς εἶναί ποτε γένος λεχθὲν, τοῦτ' νῦν τὸ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐκ τῆς γῆς πάλιν ἀναστρεφόμενον: i. *quando autem quandoque genus dicitur ortum ex terra fuiſſe, ea tempeſtate id ex terra redivivum emergit.* & hanc ſententiam *Euſebius* lib. XI. de præp. ev. c. 18. putat derivatam ab Hebræis. Et confitetur ibidem hoſpes Platonis ſe aliunde hæc didiciſſe, ſcilicet à primis majorum, qui poſt primam revolutionem orti ſunt. amplius: ἐκ τῶν τετελευτηκότων αὖ, κειμένων δὲ ἐν γῇ, πάλιν ἐκεῖ ξυνισταμένους εἰς τἀναντία τῆς γενέσεως. i. *Ex mortuis ſcilicet, ſed in terra reconditis illos iterum reſtitutos & in novam vitam reſtauratos quoſdam ſequi rotationem generatione in contrariam revoluta.* & poſteà

ſteà pag. 272. ἐκ γῆς γὰρ ἀνεβιώσκοντο πάντων. i. *omnes ex terra redivivi naſcebantur.* &c. plura de reſtitutione rerum, poſtquam πάντων τούτων χρόνος ἐτελειώθη, futurâ in ſequentibus Plato perſequitur. vid. & *Auguſtinum* lib. x. de civit. Dei c. 18. & hæc καταστροφὴ tunc dabit partim felicitatem, partim perpetuas miſerias & cruciatus. Quomodo autem homines prius felicitate exciderint ſua culpa, oſtendit Plato in Politico p. 271. & ſeq. *animæ* in corpore ſedem alii aliam faciunt. ſed Philoſophus hic in capite eum figit, dicente *Tullio* 1. Tuſc. 20. *Plato principatum animæ.* i. *rationem in capite ſicut in arce poſuit.* in cerebro, ut teſtantur *Hieronymus* in Danielis c. 2. & *Theodoretus* de cur. Gr. aff. lib. 5. In homine ut differt anima à corpore, oſtendit Philoſophus in Epinomide p. 983. ubi ſic: διαφέρειν δὲ ψυχὴν σώματος. ἔμφρον δὲ μήν που, τὸ δὲ ἄφρον θήσομεν. ἄρχον δὲ, τὸ δὲ ἀρχόμενον καὶ τὸ μὲν αἴτιον ἁπάντων τὸ δὲ ἀναίτιον πάσης πάθης. i. *animum ita differre à corpore, quod ille mente ſit præditus, hoc v. careat: ille dominetur, hoc ſubjiciatur. hoc nullam ullius affectionis cauſam præbeat, ille omnium ſit cauſa.* Anima autem juncta corpori facit *animal.*

 quod

Digitized by Google

quod quid ſit, oſtendit *Plato* in Epinomide p. 981. ubi, Φέρε δὴ, inquit, ζῶόν γ' ἀληθέϛατα λέγεσθαι κτ̀ φύσιν, φῶμεν τοῦτό γε, ὅταν μία ξυνελθοῦσα σύϛασις ψυχῆς καὶ σώματος ἀποτέκῃ μίαν μορφήν. ζῶον μὲν δὴ τὸ τοιοῦτον καλεῖται δικαιότατα. 1. *Age igitur hoc animal veriſſimè dici ſecundum naturam affirmamus, cum una animi & corporis conſtitutio ita in unum convenit atque coaleſcit & veram parit formam. Hujuſcemodi ergo quippiam optimè appellatur animal.* Animalium originem arceſſit à Deo, in dicta Epinomide p. 983. & ſeqq. & in Timæo ſuo p. 38. & ſeq. item in libro de anima m. p. 99. ubi ſic ei animalium & hominis creatio tribuitur, ut corporum creandorum poteſtas etiam opificis miniſtræ naturæ convenire dicatur. v. & Laërtium in vita ejus. Homines & cætera animalia quanquam ei dicant facta è quatuor elementis, præcipuè tamen ea conſtare è terra contendit. De generibus animalium ibidem plura vide. & in Timæo p. 40. & de terreſtrium diviſione, in Politico p. 264. & ſeqq. v. & *Plutarchum* lib. 5. de pl. Philoſ. c. 20. ubi animas omnium, etiam quæ bruta dicuntur, animalium rationis eſſe compotes,

tes, non tamen ea agere ſecundum rationem putat: Idque fieri ob incommodum corporum temperamentum & quia loquela deſtituuntur. *Fœtum* in utero etiam eſſe *animal*, referente *Plutarcho* lib. v. de pl. Ph. cap. xv. cenſuit Plato, quod & moveatur in eo & alatur. Juxtà quem apud eundem dicto libro c. 3. *Semen* à medulla dorſi derivata res eſſe dicitur. & vis ejus incorporea velut mens movens, corporea autem materia, quæ profunditur. Plenius in Timæo p. 91. ubi: τὴν τοῦ ποτοῦ διέξοδον, ᾗ διὰ τοῦ πνεύμονος τὸ πόμα ὑπὸ τοὺς νεφροὺς εἰς τὴν κύστιν ἐλθὸν καὶ τῷ πνεύματι τὸ θλιφθὲν ξυνεκπέμπει, δεχόμενοι ξυνέτρησαν εἰς τὸ ἐκ τῆς κεφαλῆς κατὰ τὸν αὐχένα καὶ διὰ τῆς ῥάχεως μυελὸν ξυμπεπηγότα. ὃν δὴ σπέρμα εἴπομεν. i. *Ipſum potus meatum, quo per pulmones ſub renes in veſicam deſluens & Spiritui mixtus eliſuſque depromitur Dii in fiſtulæ modum in compactam medullam à capite per cervicem & ſpinam derivarunt, quod ſemen appellamus.* in ſeq. de generatione hominis agit, circa quam deſipuiſſe Philoſophus videtur, dum ineptiſſimum Ægyptiorum figmentum profert περὶ τῆς μεταφύσεως. i. *De naturarum commutatione.* De animalis *reſpiratione* latè tra-

tractat Philoſophus in Timæo p. 79. ſed Autographus p. 101. & ſeq. breviter de ea in hunc modum: ἁ δ' ἀναπνοὰ γίνεται, μηδενὸς μὲν κενεῶ ἐν τᾷ φύσει ἐόντος, ἐπιῤῥέοντος δὲ καὶ ἑλκομένω τῶ ἀέρος ἀντὶ τῶ ἀποῤῥέοντος διὰ τῶν ἀοράτων στομίων, δι' ὧν καὶ ὁ νοτὶς ἐπιφαίνεται, τινὸς δὲ καὶ ὑπὸ τᾶς φυσικᾶς θερμότατος ἀπαναλισκομένω ἀνάγκα ὧν ἀντικαταχθῆμεν τὸ ἴσον τῷ ἀναλωθέντι. i. *reſpiratio autem fit cum nihil vacui in natura ſit: aer autem per oſcula, quæ videri non poſſunt & attrahitur & influit in ejus vicem, qui affluxit. Ex quibus etiam meatibus ſudor provenit, cum aliquid etiam à naturali calore abſumatur. neceſſe eſt viciſsim introduci æqualem motum ejus, qui abſumptus eſt.* εἰ δὲ μὴ (addit) κενωσίας εἶμεν i. *quod niſi fieret, vacuum aliquid daretur.* Sed hæc ſententia de reſpiratione refellitur ab *Ariſtotele* lib. de reſpiratione c. 5. de *morborum* in animalibus cauſis Philoſophus agit multis in Timæo p. 82. & 84. & Autograph. p. 102 & ſeq. ponitque principem cauſam, τὰς πράτων δυναμίων ἀσυμμετρίας. i. *primarum facultatum intemperiem atque perturbationem.* ſc. ſi ſimplices facultates vel redundant vel defecerint, caliditas, frigiditas, humiditas aut ſicci-

ſiccitas. Poſt has dicit ſanguinis fieri mutationes & alterationes ex corruptione carnis tabidæ. &c. vide plura l. cit. *Mors* vitæ contraria (θάνατος τῇ ζωῇ ἐναντίον) dicitur Philoſopho in eodem Phædone p. 105. & in Gorgia p. 524. ὁ θάνατος τυγχάνει ὢν ἐδὲν ἄλλο ἢ δυοῖν πραγμάτοιν διάλυσις, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀπ' ἀλλήλοιν. i *mors nihil aliud eſt quam duarum rerum diſſolutio animi & corporis, quæ fit ab invicem.* quod potiſſimum referri ad hominem videtur. in Phædone p. 64. ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγή. i. *Solutio & ſeparatio animi à corpore* vocatur. v. & p. 107. & Plutarch. lib. 5. de pl. Phil. c. 24. cauſamq; ejus unde acceſſat, ibidem vid. Adde hic, quod Philoſophus etiam Plantas animalium numero cenſeat, uti teſtatur *Plutarchus* lib. 5. de pl. Phil. c. 26. 10. argumento, quod & nutent & ramos habeant directos, qui inflexi, ſi remittantur, ſuum repetant locum atque rectitudinem. *Dæmonas* dari, affirmat Plato in ſuo Timæo p. 40. eoſque hactenus pro Diis habuit, ut legibus obtemperaret, quarum rigorem in exemplo Socratis didicerat. v. *Laertium* in vita ejus: reverâ autem Deos eſſe negat vel neceſſariis vel probabilibus

argumentis conſtare. neque eos eſſe immortales, in eodem lib. Tim. affirmat. Quomodo autem Dæmones animalium genera ſortiti ſunt, tradit in Politico, p. 271. ubi καὶ δὴ καὶ, inquit, τὰ ζῶα κατὰ γένη καὶ ἀγέλας οἷοι νομεῖς θεῖοι διειλήφεσαν δαίμονες, αὐτάρκης εἰς πάντα ἕκαστος ἑκάστοις ὢν, οἷς αὐτὸς ἔνεμεν. i. *Animalium quoque genera gregatim diſtincta Dæmones quidam tanquam Divini paſtores ſortiti ſunt, quorum quiſque muneri ſuo obeundo cum ſatis valeret, ſinguli ſingulis, ſicut ille voluit, præficiebantur, quibus praerat ipſe.* Illos Dæmones quoque cultu afficiendos, i. ſacrificiorum, vult lib. 4. de legibus p. 717. *Divinationem* etiam Philoſophus introduxit, quæ ſit Divinus mentis inſtinctus ſecundum animi Divinitatem. Huc etiam divinationem ex inſomniis retulit, plurimaſque divinandi rationes probavit, ceu tradit *Plutarchus* lib. 5. de pl. ph. c. 1. & ipſe in Timæo ſuo p. 71. latius hæc exponit, ubi inter alia, & in quadam jecoris parte divinandi vim hærere, & Deum illius artem dementiæ tribuiſſe illamque à fatidica & furioſa natura dependere, affirmat. In convivio pag. 202. & ſeq. docet, *Dæmonum* naturam inter Deum & mortale

tale intermediam eſſe, illoſque interpretum & portitorum quaſi munere fungi, ut res humanas ad Deos & Divinas ad homines tranſmittant: horum quidem preces & ſacrificia, illorum verò præcepta & ſacrificiorum remunerationes & præmia. item Dæmonum naturæ ductu & auſpiciis artem divinatricem progredi omnemque ſacrificiorum procurationem, quantum vel in ſacrificiis vel expiationibus vel incantationibus verſatur. & ſic intermediis Dæmonibus commercium omne & colloquium inter Deos homineſque vel vigilantes vel dormientes fieri, autumat. & qui artis divinandi peritus eſt, cum à Dæmonum natura Dæmonium appellari vult. ita enim ille: ὁ μὲν περὶ ταῦτα ſcil. μαντείαν καὶ γοήτειαν σοφὸς δαιμόνιος ἀνὴρ. Atque hæc de illis. reſtant nunc præcipua, quæ morum diſciplinam ſpectant, Philoſophi placita.

CAP.

CAP. XXIII.

Vt moralem *Philoſophiæ partem conſtituit Plato. qui finis ejus, quod* ſummum *homini* bonum & felicitas *ſumma. quæ ad eam via. de animi affectionibus & appetitibus. de actionibus* voluntariis & involuntariis. *de* gaudio, voluptate, dolore, timore & ſpe. *de* virtute *ejuſque definitionibus, & quæ ei contraria.* pietas *erga Deum & parentes. ubi* religio. & fortitudo *quæ?*

MOralem Philoſophiæ partem ſive benè vivendi, ut inſtituit Plato (qui animi & virtutis Magiſter dicitur *Cic.* 3. de Orat. 137) & quatenus, videre eſt apud dictum Ciceronem lib 1. Ac. Q. qui ait, *illam petiiſſe eum à naturâ eique parendum eſſe, neque ulla alia in re niſi in natura quærendum eſſe illud ſummum bonum, quò omnia referuntur.* addit: *conſtituebant ſc. Platonici extremum eſſe rerum expetendarum & finem bonorum adeptum eſſe omnia è natura & animo & corpore & vita.* quæ autem in ſpecie ſingula & corporis & animi bona ſummum bonum conſtituant, in ſeq. tradit. licet apud *Laertium* in vita ejus, virtutem cum adjumentis ſuis velit ſufficere ad beatitudinem. Ipſe Philoſophus in Alcibiade 1. p. 124. docet, vivere bene & feliciter finem eſſe Ethices, cujus ta-

tamen vitæ inſtituendæ fundamentum Deus ſit. & quidem ad τὸ θεῖον λαμπρὸν totam vitam noſtram præcipit revocari debere & ita eam ex virtute inſtitui, ut θεοφιλῶς vivamus. & ſic quoque conſtituit virtutes Ethicas & finem hujus doctrinæ, ut optimi ad res gerendas ſimus. Vulgi ſummum bonum (quod tamen non eſt bonum) ut habet *Plato* lib. 2. de legibus p. 661. tradit 1, eſſe ſanum; 2 pulcritudinem: 3 robur: 4 divitias, & hujuſmodi plurima. v. Laertium in ejus vita. & ſic ex opinione vulgari ait, τὸ τέλος ἁπάσης μακαριότητος εἶναι, τὸ πάντα ταῦτα κεκτημένον, ἀθάνατον εἶναι γενόμενον, ὅτι τάχιστα. Sed oſtendit ille, quod ſi quis expers ſit juſtitiæ cæterarumq; virtutum, illa bona nihil ei prodeſſe ad felicitatem, licet felicitatis cupiditas omnibus hominibus ſit inſita, juxtâ eundem in convivio p. 204. Summum bonum non eſſe gaudium, voluptatem & oblectationem, monſtrat in Philebo p. 11. Sed potius eſſe ſapere, intelligere, meminiſſe & quæ his ſunt affinia. vid. *Ariſtotelem* lib. x. de moribus cap. 2. nec in voluptate ſenſuum & per ſe nec in ſapientia ineſſe felicitatem; ſed in illarum mixtione, vi & beneficio tertii cujuſdam

ſcili-

ſcilicet boni ἰδέας, quod αὐταρκῆ, αὐτοαγαθὸν & τέλειον vocat. 1 *Deum*. Sapientiam tamen vult reſpectu voluptatis excellere, in bonorum genere, quæ ad tertium illud ſummum bonum propius accedat. voluptates tantum hic bonas honeſtaſque intelligit, quas tamen in genere ſummi boni rejicit lib. 6. de Rep. p. 505. item prudentiam in Philebo p. 20. item eruditionem & ſcientiam l. cit. de Rep. & in Euthydemo p. 279. & 292. Τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα quid ſit, oſtendit libro de Rep. cit. nec quicquam ſine illo ſummo bono prodeſſe. pag. 506. vult, illius ſummam eſſe majeſtatem & difficilem ſcientiam. & p. 508. boni ideam eſſe ſcientiæ & veritatis cauſam, quæ per mentem & intelligentiam cognoſcitur. dicitque ſummum bonum ſcientia & veritate eſſe pulcrius. p. 510. ἀγαθὸν ſive Deum vocat πρῶτον καὶ κύριον αἴτιον & ſeq. pag. τοῦ παντὸς ἀρχήν. In Philebo p. 13. veram & præ omnibus maximam felicitatem collocat in Deo, qui infinitus per omnes res efficaciter permeans: etiam, ut dictum, rerum principium ibidem dicitur. & præcipuè cum unus ille deprædicetur, ut infinitus, ſimpliciſſimus, æternus. v. & ſeq. pag. plura-

ſcili-

ſcilicet τὸ ἓν ἄπειρον, καὶ μὴ τῶν γιγνομένων τε καὶ ἀπολλυμένων. & pòſt: μήτε γένεσιν μήτε ὄλεθρον προσδεχόμενον. & quod ſit ἀεὶ, καὶ πάλαι καὶ νῦν. item ὄυτε μὴ παύσεται ποτὲ ὄυτε ἤρξατο νῦν. Deo ſimilem fieri, beatum eſſe, Plato cenſuit, juxtà *Theodoretum* lib. I. de curat. Gr. Aff. & lib. XI. & lib. 6. *Laertio* teſte in vita ejus dicitur τέλος μὲν εἶναι τὴν ἐξομοίωσιν τῷ θεῷ. I. *finem eſſe, Deo ſimilem fieri.* quod cum obtineri non poſſit in hac vita, ut ipſe fatetur in Epinomide p. 973. eſt tamen καλὴ ἐλπὶς τελευτήσαντι τυχεῖν ἁπάντων, ὧν ἕνεκα τὶς προθυμοῖτ' ἂν ζῶντε ὡς κάλλιστ' ἂν ζῆν κατὰ δύναμιν καὶ τελευτήσας τελευτῆς τοιαύτης τυχεῖν. I. *Præclara ſpes, futurum, ut poſtquam ex hac vita diſceſſerimus, ea omnia abundè conſequamur, quorum gratia, dum viveremus vitam optimè inſtituere ſummo ſtudio cupiebamus, in eamque rem omni contentione incumbamus, ut vita functi felicem hujuſmodi finem adipiſceremur.* quæ ſit via, quæ media ad felicitatem ducentia, docet *Timaeus* Autograph. p. 104. inter quæ hoc numerat ſcilicet τοῖς θείοις ἐνδιατρίβειν σὺν αὐταρκείᾳ τε ποτ' ἀνθρωπείᾳ καὶ συνεργίᾳ ἐπὶ τὸν σύμμετρον βίω χρόνον. I. *In rerum Divinarum cognitione verſari, ut animum*

mum gerat quis ſua ſorte contentum huma-noſque caſus ſub ſe poſitos habeat & in hoc animi æquitate quaſi ſecundo flumine ad moderatam temperatamque vitam aſpiret. & illum, qui ſic agit, dicit eſſe εὐδαίμονα. &. ὅτῳ μὲν ὁ δαίμων μοίρας ταύτας ἔλαχε, δι' ἀληθεστάτην δόξαν ἄγεται ἐπὶ τὸ εὐδαιμονέστατον βίον. i. *Et is, cui Deus has ſortes attribuerit per veriſſimam opinionem ad feliciſſimam vitam deducitur.* De animæ affectionibus & πάθεσι, quid cenſuerit Plato, nunc inquirendum. Animo humano intelligentiam ſic tribuit Phil. ut eam neceſſario ei convenire dicat in Timæo p. 30. ubi νοῦν δ' αὖ, inquit, χωρὶς ψυχῆς ἀδύνατον παραγενέσθαι τῳ. διὰ δὴ λογισμὸν τόνδε, νοῦν μὲν ἐν ψυχῇ, ψυχὴν δ' ἐν σώματι συνιστάς. i. *Intelligentiam v. ſine animo ineſſe nullo modo poſſe. Ex illius ratiocinationis formula intelligentiam in animo, animum concluſit in corpore.* hominis tres *appetitus* deſcribuntur apud *Plat.* lib. 6. de legibus, p. 782 & ſeq. ubi: ὁρῶ πάντα τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τριττῆς χρείας καὶ ἐπιθυμίας ἠρτημένα, δι' ὧν ἀρετή τε αὐτοῖς ἀγομένοις ὀρθῶς καὶ τοὐναντίον ἀποβαίνει κακῶς ἀχθεῖσι. i. *video omnia hominibus ex triplici neceſſitate & cupiditate pendere, quarum appetitus, ſi recte dican-*

dicantur, virtus. ſin contrà malè, contrarium, id eſt, vitium innaſcitur: deinde recenſet, quæ illa ſint, ſcilicet ἐδωδὴ καὶ πόσις, quæ ſic innatæ dicuntur, ut naturalis ſit appetitus: & ita animal & proinde homo ſuarum cupiditatum voluptatumque æſtro percellitur, ut ad eas explendas animi impetu feratur: omnemque det operam, ut à dolore & moleſtia ſe liberet. in Philebo. p. 34. dicuntur πείνη καὶ δίψος. i. *eſuritio & ſitis.* Tertium appetituum genus in ſeq. l. cit. de legibus ſic deſcribitur: τρίτη δὲ ἡμῖν καὶ μεγίστη χρεία καὶ ἔρως ὀξύτατος, ὕστατος μὲν ὁρμᾶται, διαπυρωτάτους δὲ τοὺς ἀνθρώπους μανίαις ἀπεργάζεται πάντως ὁ περὶ τὴν τοῦ γένους σποράν, ὕβρει πλείστῃ καόμενος. i. *Tertium & maximum neceſſitatis genus & vehementiſſima quædam cupiditas ultima impellitur, ſed ardentiſſimis vecordiæ & petulantiæ facibus perurit & exagitat appetitus ille, qui eſt circa generis propagationem.* tribus vinculis ſcilicet Φόβῳ καὶ νόμῳ καὶ τῷ ἀληθεῖ λόγῳ conſtringendos eſſe hos appetitus ibidem vult Philoſophus, ad quorum vinculorum ſubſidium etiam advocari debere exiſtimat & Muſas & Deos certaminum præſides προς τὸ σβεννύναι τὴν αὔξην τε καὶ

ἐπιῤῥοὴν. i. *ut illorum morborum & incrementum & influxum extinguant.* ſæpe cupiditatem citra rationem ad voluptates nos trahere, & imperare, confitetur Philoſophus in Phædro p. 238. quod imperium ὕβριν ſive procacitatem vocat, & ſi fiat circà cibos appetendos γαστριμαργίαν. i. *ingluviem* appellat. & alias ſpecies aliis peculiaribus nominibus inſigniri vult. Sed animam noſtram eſſe liberam dominamque ſuorum, quibus ſæpe perturbatur, affectuum neque ullà neceſſitate aut violentia cogi ad peccandum, è Platone oſtendit *Theodoretus* lib. 5. de cur. Gr. Aff. de actionibus autem *voluntariis* & *involuntariis* Plato lib. 9. de legibus p. 874. agit. ubi ille ſic: αἱ βίαιοι πράξεις ἀκούσιοί τε καὶ ἑκούσιοι. & pòſt, τὰ μὲν ἑκούσια ſcil. τραύματα, τὰ δὲ θυμῷ, τὰ δὲ φόβῳ, τὰ δὲ ὁπόσα ἐκ προνοίας ἑκούσια συμβαίνει γιγνόμενα. i. *alia autem non ſponte & compoſitò, alia per iram, alia metu, alia ſpontè & conſultò fiunt.* & præcipuè hæc latius explicat p. 860. & ſeq. quæ applicat materiæ de criminibus, ita ut quædam dicat fieri præter voluntatem, quædam certa & deſtinata voluntate. ſic duo ἀκούσιον & ἑκούσιον ibi diſtinguens eorum medium eſſe dicit quod

quod fit per iram, quodque diſtingui vult ab eo, quod per odium fit. i. deſtinata malitia compoſitiſque conſiliis. & concludit: διωρεῖς ἐν αὐτοῖς ἀκέσια τε καὶ ἑκέσια ἀδικήματα. i. *diſcrimen igitur ſtatues inter voluntarias & involuntarias injurias.* damna tamen quæ præter voluntatem illata ſunt nec numero, neque magnitudine per ſe dicit minora eſſe illis, quæ certa voluntate fiunt. βλάβαι γὰρ, inquit, ἀκέσιοι τῶν πάντων ἔτ' ἀριθμοῖς ἔτε μεγέθεσιν ἐλάττες εἰσὶ τῶν ἑκεσίων. Injuria tamen ex involuntario profecta tanta non eſt, ut in ſeq. εἴτις τινὰ τὶ πημαίνει μὴ βελόμενος, ἀλλ' ἄκων, ἀδικεῖν μὲν ἄκοντα. i. *Si quis alium non lædit volens, ſed nolens, illum quidem injuria afficere, ſed invitum.* quod proprie injuriam non eſſe cenſendum his indicat: ἐδὲ ἀδικίαν τὸ παράπαν θήσω τῆς τοιαύτην βλάβην. Præterea Philoſophus pag. 863. animo ineſſe vult partem iracundiæ deditam, contentioſam atque pugnacem & proinde rationis eſſe expertem & multa impetu, nî ratione ducatur, pervertentem. de quo ſuprà dictum. Tertiam delinquendi cauſam ignorantiam facit. Τρίτον μὲν ἄγνοιαν, inquit, λέγων ἄν τὶς τῶν ἁμαρτημάτων αἰτίαν, ἐκ ἂν ψεύδοιτο. quam ſim-

ſimplicem facit & duplicem. Illam levium peccatorum cauſam eſſe cenſet: Hanc vocat, quando non tantum ignorantia aliquis laborat, ſed etiam ſapientiæ opinione inflatus, quæ omnino ignoret, ſe noſſe prorſus, arbitretur. eamque, ſi vires nacta fuerit, ingentium malorum cauſam eſſe dicit: ſin autem imbecillitate urgeatur, peccata inde orta mollioribus legibus ſubjecta eſſe ſtatuit. Ignorantiam maximam & nullo modo excuſabilem deſcribit *Plato* lib. 3. de legibus, p. 689. ubi: ὅταν τῷ τὶ δόξον καλὸν ἢ ἀγαθὸν εἶναι φιλῇ τοῦτο, ἀλλὰ μισῇ. Τὸ δὲ πονηρὸν καὶ ἄδικον δοκοῦν εἶναι φιλῇτε καὶ ἀσπάζηται. i. *Cum quis id quod honeſtum eſt & bonum exiſtimat, non amat, ſed odio proſequitur: illud v. quod malum & injuſtum eſſe moverit, amat atque amplectitur.* & pòſt eam ἀμαθίαν ἐσχάτην καὶ μεγίστην appellat. Jam paucis videamus de gaudio, voluptate, dolore, timore & ſpe. Gaudium eſſe vult Philoſophus in Gorgia p. 489. ſcil. quando τοῖς χαίρουσι πάρεστι τὰ ἀγαθὰ, αἱ ἡδοναὶ, εἴπερ χαίρουσι. i. *bona adſunt gaudentibus ſcilicet voluptates, quatenus gaudent. Voluptatem* & *dolorem* eodem genere contineri, videre eſt in Philebo p. 31. ubi:

Ca

ἐν τῷ μοι γένει φαίνεσθον ἅμα λύπη τε καὶ ἡδονὴ γίγνεσθαι κατὰ φύσιν. ubi illam appellat harmoniam, eique jungit ὑγιείαν. & λυομένης ἁρμονίας λύσιν φύσεως καὶ γένεσιν ἀλγηδόνων γίγνεσθαι, i. *dum ſolvitur harmonia ſimul naturæ ſolutionem & dolorum generationem fieri* dicit, ſed ἡδονὴν γίγνεσθαι ἁρμοττομένης τε καὶ εἰς τὴν αὑτῆς φύσιν ἀπιούσης. i. *Voluptatem generari cum ſe harmonia coaptat & in ſuam naturam venit.* Sed hæc ad corporeos affectus pertinent. Voluptas animi deſcribitur in Philebo pag. 33. ubi, καὶ μὴν τόγε, inquit, ἕτερον εἶδος τῶν ἡδονῶν, ὃ τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἔφαμεν εἶναι διὰ μνήμης πᾶν ἐστι γεγονός. i. *atqui altera voluptatum ſpecies, quam ad animam diximus pertinere, tota è memoria nata eſt illaque conſtat.* Et in ſeq. fatetur, animi voluptatem vix explicari poſſe citrà corporis conſortium. Memoria autem ut hic agat, ita indicat pag. 35; τὴν ἄρα, inquit, ἐπάγουσαν ἐπὶ τὰ ἐπιθυμούμενα ἀποδείξας μνήμην λόγος ψυχῆς ξύμπασαν τήν τε ὁρμὴν καὶ ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ζώου παντὸς ἀπέφηνεν. i. *Cum igitur hic ſermo evicerit, memoriam ad eas res, quæ concupiſcuntur, rapere atque impellere: animæ omnem impetum & cupiditatem & in quovis animali princi-*

patum ſane ſtatuit. Quomodo autem dolorem & voluptatem animus concipiat, è ſeq. diſcere licet: διὰ μὲν τὸ πάθος ἀλγεῖ, μέμνηται δὲ τῶν ἡδέων γενομένων, παύσοιτ' ἂν τῆς ἀλγηδόνος, πεπλήρωται δὲ μήπω. 1. *Dolet ſcilicet, quia patitur, meminit a. præteritatum voluptatum, cum ceſſat quidem in eo dolor, ſed nondum repletus.* quærit tamen, an tunc doleat, an gaudeat homo? reſpondet duplicem in eo eſſe dolorem, κατὰ μὲν τὸ σῶμα ἐν τῷ παθήματι, κατὰ δὲ τὴν ψυχὴν, προσδοκίας τινὶ πόθῳ. 1. *quod ad corpus quidem attinet, ipſius affectionis ſenſu, ad animum vel expectationis quodam deſiderio.* *Timor* quoque eſt, ut dolor, voluptatibus contrarius, juxtà Philoſophum lib. 1. de legibus p. 647. ubi duo Timorum genera recenſet. Φοβούμεθα, inquit, μένπου τὰ κακὰ προσδοκῶντες γενήσεσθαι. &: Φοβούμεθα δέ γε πολλάκις δόξαν, ἡγούμενοι δοξάζεσθαι κακοὶ πράττοντες ἢ λέγοντές τι τῶν μὴ καλῶν. ὃν δὴ καὶ καλοῦμεν τὸν φόβον ἡμεῖς γε (οἶμαι δὲ καὶ πάντες) αἰσχύνην. 1. *Timemus ſcilicet mala, quæ futura expectamus, & metuimus ſæpe de noſtra exiſtimatione, ne habeamur mali, cum aliquid aut dicimus aut facimus non ſatis boneſtè. quem timorem nos quidem timorem, pervulgatus autem uſus pudo-*

pudorem nominat. quanquam timor latius pateat, quam pudor, ut notat in Euty-phrone p. 12. ſic ut ſit ibi etiam timor, ubi & pudor. Quæ timor dimittit bona, *Spes* reſtituit, & ideo illa voluptas eſſe dicitur à Philoſ. in Philebo p. 40. ubi: λόγοι μὲν εἰσὶ ἐν ἑκάστοις ἡμῶν, ἃς ἐλπίδας ὀνομάζομεν. & καλὸν τὸ ἆθλον, ἡ ἐλπὶς μεγάλη. i. *rationes (orationes) ſunt in unoquoque ex nobis, quas ſpes nuncupamus & egregium eſt præmium, magna ſpes*. & jucunda eſt piè viventi, lib 1. de Rep. p. 331. Jam de *virtute* agendum, præter quam nihil Philoſopho bonum eſt, teſte *Cicerone* 5. Tuſc. 4. 34. *quia apud Platonem, inquit, ſæpe hæc oratio uſurpata eſt, ut nihil præter virtutem diceretur bonum*. morum omnem rationem, quatenus à Platonicis habita eſt, idem lib. 1. Ac. Q. deſcribit in hunc modum: *morum autem putabant ſtudia eſſe & quaſi conſuetudinem: quàm partim exercitationis aſſiduitate, partim ratione formabant. in quibus erat Philoſophia ipſa. In qua quod inchoatum eſt neque abſolutum, progreſſio quædam ad virtutem appellatur. quod abſolutum, id eſt virtus, quaſi perfectio naturæ, omniumque rerum quas in animis ponunt, una res optima*. virtutis varias defini-

Digitized by Google

nitiones recitat Philoſophus in Menone. *primam* p. 73. ſcilicet viri, adminiſtrare Rempl. & mulieris, familiam, ſed utrique juſtitiam atque temperantiam neceſſariam facit. *Secundam* è Sophiſtarum figmentis hauſtam, ſcilicet hominibus imperare poſſe, proponit in ſeq. & refutat. *tertiam* pag. 77. ſcilicet χαίρειν καλοῖσι καὶ δύνασθαι καὶ ἐπιθυμοῦντα τῶν καλῶν, δυνατὸν εἶναι πορίζεσθαι. i. *præclaris rebus gaudere & potentia inſtructum eſſe & præclara optantem, illorum conſequendorum habere facultatem.* ubi ſub nomine τῶν καλῶν, vult etiam contineri res bonas. aliter in Gorgia p. 506. ἀρετὴ ἑκάστου dicitur τάξει τεταγμένον καὶ κεκοσμένον. i. *quod ordine & ornatu quodam conſtitutum eſt*, ubi & animum ἀπὸ τοῦ κόσμου, κόσμιον, i. *modeſtum ordine & ornatu*: & κόσμιον, σώφρονα, i. *temperantem*, appellat. In Phædone p. 69. Platoni vera *virtus* eſt ſapientia: & ſapientia veritas: & veritas expurgatio, καθαρμός. Quærit tamen in Menone p. 87. an virtus ſit ſcientia, quod ibidem ſuis rationibus negat. Et contrà affirmat, illam definiri debere prudentiam, quâ res omnes nobis utiles bonæque ſint. Ex prudentia autem omnes conatus ſucceſ-

ſum

Digitized by Google

ſum habere, docet in Menone p. 88. ubi, οὐκ οὖν, inquit, συλλήβδην πάντα τὰ τῆς ψυχῆς ἐπιχειρήματα καὶ καρτερήματα, ἡγουμένης μὲν φρονήσεως, εἰς εὐδαιμονίαν τελευτᾷ, ἀφροσύνης δ' εἰς τοὐναντίον. i. *Nonne & ſummatim rem uno verbo complectar, omnes animi conatus atque molitiones omneſque enixus conſilii firmitate certi & conſtantes, tum demum felicem ſucceſſum conſequuntur, cum dux præiverit prudentia, ſin minus, imprudentiæ impetu abreptæ, infelicem.* addit: ὠφέλιμον γε οὖσαν τῆς ἀρετῆς, φρόνησιν δεῖ τιν' εἶναι. i. *cum utilis ſit virtus, neceſſe eſt prudentiam quandam exiſtere.* Et pag. 98. & paſſim dicitur φρόνησις. i. *prudentia.* & lib. 3. de legibus p. 688. Donum etiam Dei eſſe eam, diſertè in eodem Menone pag. 99. ſic docet: εἰ δὲ νῦν ἡμεῖς ἐν παντὶ τῷ λόγῳ τούτῳ καλῶς ἐζητήσαμέν τε καὶ ἐλέγομεν, ἀρετὴ ἂν εἴη, οὔτε φύσει, οὔτε διδακτὸν, ἀλλὰ θείᾳ μοίρᾳ παραγιγνομένη ἄνευ νοῦ, οἷς ἂν παραγίγνηται. i. *quod ſi nos in tota hac diſputatione rectè rem inveſtigavimus, eamque diſcendo ſumus perſecuti, omnino virtus neque natura neque diſciplinæ ullis inſtitutis atque doctrinæ extiterit: ſed Divinæ cujuſdam ſortis numine abſque humanæ mentis prudentia & induſtria iis accidit, quibus*

accidit. quod virtus doceri non poſſit, conatur probare Philoſophus in eodem Menone p. 98. At cognitionem virtutis ingenitam eſſe, contendit in Protagora p. 323. & poſteà ſibi contrarius virtutum illarum, quas ibi tradit, cognitionem vult minimè in nobis eſſe naturalem, cum & induſtria ipſi & labore comparari virtutes dicantur & pœnæ conſtitui iis, qui contrà eas deliquerint. Legum finem etiam Philoſophus refert ad virtutem, lib. 3. de legib. p. 688. ubi ait; τὰ νόμιμα τιθέναι πρὸς μίαν ἀρετήν. atque ideo quæ virtute carent, inſtituta turpia & mala eſſe: ἀρετῆς λειπόμενα πάντα καὶ κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα αἰσχρὰ καὶ κακὰ εἶναι. quo autem promoveantur homines virtutem colentes, docet Plato lib. x. de Republ. p. 904. ubi ὁπόταν μὲν, inquit, ψυχὴ ἀρετῇ θείᾳ προσμίξασα γίγνηται διαφερόντως, τοιαύτη διαφέροντα καὶ μετέβαλε τόπον ἅγιον ὅλον, μετακομισθεῖσα εἰς ἀμείνω τινὰ τόπον ἕτερον. I. *Anima cum Divinæ virtuti adhæſit fortius, ex qua arctiori conſuetudine ſingularem quendam habitum induxit & ſimilis ei, cui adhærebat, facta eſt: in locum & ſanctiorem & meliorem commigrat.* Ex adverſo, cum contrario modo affecta eſt, in contrarium locum

locum proficiſci vult & contrariam ibi vitam vivere; atque ideo tradente *Laertio* in vita ejus, putat virtutem ſufficere ad bene beatèque vivendum, licet corporis & fortunæ bonis tanquam inſtrumentis egeat. vide *Ciceron.* lib. I. Ac. Q. Vt virtuti, ita & honeſto turpia non ſunt permixta & hactenus hæc utrique eſſe contraria, vult Philoſ. in Protagora p. 346. ubi: πάντα τοι καλὰ, τοῖσίτ' αἰσχρὰ μὴ μέμικται: & in Alcibiade p. 116. καλὸν εὐπραγία definitur; & pòſt: τὸ καλὸν καὶ ἀγαθόν. i. *honeſtum & bonum*, idem eſſe dicit. honeſtum & utile ut conveniunt, vide lib. 5. de Rep. p. 457. ubi; ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον, καλόν, τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν. apud *Laertium* notio honeſti à laudabili & rationabili, utilique & decoro & congruo non diſcernitur. Perfectæ virtutis quatuor ſpecies recenſent, ſcilicet ἀνδρείαν, σωφροσύνην, φρόνησιν, δικαιοσύνην. i. *fortitudinem, temperantiam, prudentiam ſive ſapientiam & juſtitiam.* Laertius l. c. & ipſe Philoſophus lib. XII. de Legibus p. 964. & ſeq. p. Illarum omnium unum dicit eſſe genus, ſcilicet ἀρετήν. totidem & eaſdem ſpecies quoque enumerat in Menone p. 73. & ſeq. ubi & dictis μεγαλοπρέπειαν. i. *magnificen-*

centiam addit. & p. 79. idem Philoſ. in Amatoribus p. 137. & ſeq. duas maximas & præſtantiſſimas virtutes ſcilicet juſtitiam & prudentiam ſeu temperantiam vult facere ad vitam benè inſtituendam. utriuſque vires & effecta ibidem recenſet. illius, ut præmia & ſupplicia ex æquo conſtituantur, hujus, ut nos ipſos noſcamus ſobrieque contineamus in officio. ubi notandum, quod σωφροσύνης nomen & prudentiam & temperantiam complectatur. Præ reliquis tamen Philoſophus lib. 4. de legibus p. 715. & ſeq. extollit *Pietatem* erga Deum & parentes. *Et Religionem* veram eſſe Reipublicæ fundamentum, ibidem probat hoſpes Athenienſis hunc in modum: ἄνδρες τοίνυν φῶμεν πρὸς αὐτούς, ὁ μὲν δὴ Θεὸς (ὥσπερ καὶ παλαιὸς λόγος) ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων εὐθεῖαν περαίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενος. Τῷ δ' ἀεὶ ξυνέπεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων θείου νόμου τιμωρός. ἧς ὁ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλων, ἐχόμενος ξυνέπεται ταπεινὸς κεκοσμημένος. Sic illos alloquitur: *Deus, ô viri, (quemadmodum & antiquus ſermo teſtatur) omnium rerum & principium & medium & finem in ſe habens rectam viam peragit, explicans vim ſuam atque poten-*

potentiam per hanc univerſi naturam perque omnes illius partes circumquaque permanans. hunc ſequitur juſtitia eorum, qui à Divina lege deficiunt ultrix & vindex cui quidem juſtitiæ is modeſto & compoſito animo adhæret. qui felix eſt futurus, ejus dictum atque auſpicium conſtanter perſequitur. Quemadmodum ſeveriſſimè puniantur, qui non parent juſtitiæ Dei vindicativæ, docet in ſeq. & ideo oportere quemlibet, Deum ut omnium rerum menſuram ſpectare, quique ipſi gratus ſit futurus, debere, quantum fieri poteſt, ut ipſe talis evadat, elaborare & totam ſe ad illius ſimilitudinem conformare. Et hac ratione ille, qui ſapiens eſt & temperans, Deo erit amicus. & nec ſapiens neque temperans Deo diſſimilis & injuſtus. Univerſam autem vitam ad pietatem refert p. 717, ubi, τοῖς δὲ ὁσίοις, inquit, ἐγκαιρότατος πόνος ἅπασι. σκοπὸς μὲν οὖν ἡμῖν οὗτος, οὗ δεῖ στοχάζεσθαι. 1. *Piorum labor omnium opportuniſſimus eſt* (*ſcilicet in obſequio erga Deos*) *hic igitur eſt univerſæ noſtræ vitæ princeps & primarius finis & hæc meta, ad quam debemus collimare.* Docetque, ſi quis poſt cœleſtes Deos & civitatis præſides terreſtribus Diis paria & ſecunda & ſiniſtra tribuat

τοῦ

τῦ τ̃ εὐσεβείας σκόπυ τυγχάνειν. i. *pietatis metam attingere.* Deinceps, quo ordine & in reliquos honor conferendus, docet. Scilicet poſt Deos dæmonibus virum ſapientem ſacrificare & poſt hos heroibus. Etiam ſtatuas patriis Diis & lege & ritu conſecrari:& denique parentibus ſuperſtitibus honores, prima & maxima debita omnium & Antiquiſſima & auguſtiſſima debitorum perſolvere. In quibus autem ille honor & officia conſiſtant, porrò declarat: nimirum, ſingulos apud ſe ſtatuere debere, quod omnia, quæ penes ſe habent, eorum planè ſint à quibus in hanc lucem dati ſunt & educati & proinde arctiſſimo debito teneri ad omnia obſequia illis pro viribus exhibenda. Primum quidem illis debere bona & facultates, quibus ad vitam tolerandam utantur: Secundum, corporis bona: Poſtremò, ea, quæ ad animum pertinent. Hæc ab ipſis ita perſolvenda tanquam mutuò data, ut cum aliquo fœnere rependantur. & ut pro antiquis parentum ſuorum curis & doloribus, quos ipſis juvenibus mutuò impenderint, iiſdem in ſenectute reddant, tum cum illis maximè indigent. Et in univerſa vita conſentaneum eſſe, liberos cum

cum reverentia parentes ſuos affari ac ſalutare, ut & in ipſis verbis animi benevolentia perſpiciatur. *Fortitudinem* eſſe ſpeciem virtutis, docet Plato in Lachete p. 198. Vulgus juxtà illum in eodem p. 190. definit ἀνδρείαν. 1. *fortitudinem* τὴν ἐν τοῖς ὅλοις μάθησιν. 1. *armorum tractandorum diſciplinam.* alii eam, quâ quis ἐν τῇ τάξει μένει ἀμύνεσθαι τοὺς πολεμίους καὶ μὴ φεύγοι. 1. *intra ordinem ſuum ſtat ut propulſet hoſtes nec fugiat.* & p. 192. definitur δύναμις, ἡ αὐτὴ ἐν ἡδονῇ καὶ λύπῃ καὶ ἐν ἅπασιν οἷς δὴ νῦν ἐλέγομεν αὐτὴν εἶναι. 1. *facultas, quæ eadem verſatur in voluptate & dolore & in omnibus iis, in quibus eam ineſſe diximus.* & ſic, ſi uno verbo exprimatur, eſt καρτερία τις τῆς ψυχῆς. 1. *tolerantia quædam animi*, & talis, quæ inter res præclariſſimas cenſeatur, & quæ ſit, ἡ μετὰ φρονήσεως καλὴ καὶ ἀγαθή. 1. *cum prudentia conjuncta ac proïnde honeſta & laudabilis.* ibidem plura vide de ejus objectis & cauſis. ab illa non multum diſcrepat, quæ def. in eodem Lachete p. 194. τὴν δεινῶν καὶ θαρραλέων ἐπιστήμην dicitur. Sumptâ voce ἐπιστήμης laxiùs. atque ita fortitudinem arbitratur quandam eſſe ſapientiam ejus, qui & bonus & peritus

tus ſit. vide & p. 196 & 198. Unde intelligi poteſt, quomodo definiverit Plato fortitudinem, quam in civitate locum habere voluit, id eſt veram, uti amplius videre eſt lib. 4. de Rep. p. 429. ubi quoque fortitudinem eſſe vult conſervationem (σωτηρίαν) quæ ex opinione educationis beneficio ex lege naſcente extiterit de rebus formidoloſis. In omnibus autem eam conſervationem eſſe dicit, quæ rata ſemper ubique ſervetur, ſive quis voluptatibus afficiatur, ſive cupiditatibus aut timoribus, ne ideo ab inſtituto quis dimoveatur. & lib. 1. de legibus p. 633. fortitudinem ait non tantum in dolorum & timorum conſtanti perpeſſione, ſed etiam in voluptatum contemptu verſari. & ſic fortitudinem animi in rebus adverſis dicit eſſe felicitatem, in Menexeno p. 247. Et hactenus eam maximè æſtimari ſuo pretio, in Alcibiade p. 115.

Cap.

Digitized by Google

Cap. XXIV.

Temperantia *ſive* modeſtia *quæ? quæ ei oppoſita? quæ* procacitas. amor, *ejusque objectum. de* prudentia. *de* juſtitia & juſto: *de illius obſervantia & oppoſito. de* peccatis. *de* amicitia & amico.

SEquitur poſt hactenus dictas virtutes *tolerantia* animi, quæ cum obedientia *temperantiæ* terminus eſt. uti vult Timæus Locrus de anima mundi p. 104. σωφροσύνη. i. *temperantia ſive modeſtia* Platoni in Charmide p. 159. videtur eſſe τὸ κοσμίως πάντα πράττειν καὶ ἡσυχῇ ἔν τε ταῖς ὁδοῖς βαδίζειν καὶ διαλέγεσθαι καὶ τἆλλα πάντα ὡσαύτως ποιεῖν. i. *omnia moderatè & decorè agere: quietè videlicet per viam incedere & colloqui & alia omnia eodem modo agere.* ampliùs: δοκεῖ μοὶ συλλήβδην ἡσυχιότης τὶς εἶναι. & pòſt: φασὶ τοὺς ἡσυχίους σώφρονας εἶναι. i. *mihi videtur temperantia eſſe quieta & ſedata tarditas. & homines quietos & paratos eſſe temperantes.* aliter in eodem p. 160. δοκεῖ τοίνυν μοὶ, ἔφη, αἰσχύνεσθαι ποιεῖν ἡ σωφροσύνη καὶ αἰσχυντηλὸν τὸν ἄνθρωπον καὶ εἶναι ὅπερ αἰδὼς ἡ σωφροσύνη. i. *videtur, inquit, mihi temperantia ad verecundiam homines componere & verecundum hominem reddere. & proinde ipſa nihil aliud eſſe,*

quam verecundia ſive pudor. ubi etiam colligit temperantiam & pulcram & bonam eſſe. ſed hanc definitionem, ut imperfectam ibi reprehendit Philoſophus. cum pudor non ſit bonus tantùm, ſed etiam malus, modeſtia autem ſemper ſit bona. etiam deſcribitur p. 161. per τὰ ἑαυτοῦ πράττειν. i. *res ſuas agere.* quam defin. etiam ut obſcuram reprobat. cum multa ſint munera vitæ humanæ, quæ non jubent res ſuas, ſed aliorum & publici agere. p. 174. ἔγωγε αὐτὸ τοῦτο φημὶ εἶναι σωφροσύνην, τὸ γινώσκειν ἑαυτόν. i. *illud equidem ago, temperantiam eſſe, ſeipſum cognoſcere.* & pòſt: τὸ γὰρ γνῶθι σεαυτὸν, καὶ τὸ σωφρόνει, ἐστὶ μὲν ταὐτόν. i. *nam illa, noſce te ipſum & modeſtè te gere, idem plane ſunt.* ſed etiam hanc defin. Socrates ut obſcuram & involutam carpit, ubi artem ſive facultatem dicit cum ſuo ſubjecto confundi, & diſtingui debere, quæ ſit ſui ipſius cognitio & quatenus conveniat temperantiæ, quæque inde in nos utilitas redundet. etiam aliam, *quæ ſit ſui ipſius & aliarum ſcientiarum, ſcientiam*, pag. 166. propoſitam rejicit. item aliam pag. 169. agnoſcit autem copioſam eſſe & latè ſe diffundentem temperantiæ uſum, ſine qua vitæ

vita noſtra nullo modo conſiſtere poſſit: nec eſſe θεωρίαν ſolam, ſed præcipuè conſiſtere ἐν τῇ πράξει & iis, quæ ſunt in noſtra poteſtate, rebus, quibus prudenter utendum eſt. quæ modeſtia & vitæ & rei privatæ ac publicæ fundamentum eſt: quæ vir temperans cum judicio & certa rerum humanarum cognitione ſtatuit, quid facto ubique opus, & ita, uti decet, atque opportunum eſt, univerſam vitam moderetur. v. & pag. 171. & 174. ideo lib. 4. de Rep. p. 430. συμφωνίᾳ τινὶ καὶ ἁρμονίᾳ προσέοικε. i. *Symphoniæ & concentui conſentit.* & eam ſymphoniam hic intelligit, quæ eſt διὰ πασῶν. qui concentus per univerſam noſtram vitam diffunditur & omnium virtutum concordiam repræſentat. & ſic σωφροσύνης nomine τὸ κρεῖττον καὶ τὸ ἧττον, cum illud dominatur, hoc obtemperat. unde natum illud, ἑαυτοῦ κρείττων, quo temperans & ἑαυτοῦ ἥττων intemperans ſignificatur. notandum, quod hic Phil. κρείττονος appellatione intelligat rationem: ἥττονος, ἀλόγους ὁρμάς. i. *appetitus*, qui rationem ſæpe huc & illuc rapiunt. & hanc temperantiam in civitate ſua locari, vult Plato cit. l. 1. quatenus κόσμος τίς ἐστι καὶ

ἡδονῶν τινῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ἐγκράτεια. i. *ornatus quidam eſt nonnullarum voluptatum & cupiditatum abſtinentia.* & ita dicitur κρατεῖν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν. i. *voluptatibus & cupiditatibus dominari*, in convivio p. 196. ergo temperantiæ cum diſſoluta voluptate nullum eſt commercium, uti tradit. 3. de Rep. p. 402. neque cum petulantia, p. 403. neque ea tyranni animo ineſt, 4. de legibus p. 710. Diſcrimen autem temperantis & diſſolutæ vitæ exhibet in Gorgia p. 491. ut dicat illam *ſummam* homini *felicitatem*, hanc infelicitatem adferre: neque quicquam miſerius contingere poſſe, cum frena cupiditatibus laxant libidinique indulgent homines. In Phædro Philoſophus p. 279. duas ponit in nobis ſpecies, quæ imperandi poteſtatem habent, quarum una voluptatum cupiditas inſita, altera opinio eſt, quæ optimum expetit, ἐπίκτητος δόξα ἐφιεμένη τοῦ ἀρίστου. hæ in nobis aliquando conſentire, aliquando diſſentire dicuntur, modo hac, modò alterâ pervincente: quando prævalet illa opinio & ad optimum ducit, vivendi ratio & inde profecta temperantia, uti ſuprà notatum, vocatur. quando v. cupiditas ἀλόγως trahit

hit ad voluptates & imperium obtinet, *procacitas* dicitur. & ita ratio ad opinionem & *amor*, de quo jam in ſeq., ad irrationalem cupiditatem pertinet, juxtà Philoſ. in eodem p. 238. ἡ ἄνευ λόγου δόξης ἐπὶ τὸ ὀρθὸν ὁρμώσης κρατήσασα ἐπιθυμία, πρὸς ἡδονὴν ἀχθεῖσα κάλλους καὶ ὑπὸ αὖ τῶν ἑαυτῆς συγγενῶν ἐπιθυμιῶν ἐπὶ σωμάτων κάλλος, ἐρρωμένως ῥωσθεῖσα νικήσασα ἀγωγῇ ἀπ' αὐτῆς τῆς ῥώμης ἐπωνυμίαν λαβοῦσα, ἔρως ἐκλήθη. i. *Nam ea cupiditas quæ abſque ratione opinionem ſuperat ad recta tendentem & ad formæ voluptatem rapit & à ſibi cognatis cupiditatibus ad corporum formam firmiter corroborata ductus illius ſui vi & impetu victoriam reportat ab illo ipſo robore appellationem nacta* (*id eſt à* ῥώμη) ἔρως *nuncupata eſt.* defin. autem *amorem* in convivio p. 178. ἐπὶ τοῖς αἰσχροῖς αἰσχύνην, ἐπὶ δὲ τοῖς καλοῖς φιλοτιμίαν. i. *in rebus turpibus pudorem: in rebus v. honeſtis vehemens & conſtans ſtudium.* pag. 183. Amor per ſe neque honeſtus neque turpis dicitur. ἀλλ' καλῶς μὲν πραττόμενον, καλὸν εἶναι, αἰσχρῶς δ' αἰσχρόν. i. *ſed ſi rectè & honeſtè fiat rectum honeſtumque eſſe, ſi turpiter & indecorè, turpe & indecorum.* amoris honeſti de-

ſcriptionem dat lib. 3. de Rep. p. 402. & ſeq. qui dicitur ineſſe animo pulcris moribus compoſito & verſari circa eam formam, quæ congruentem rationem ejusque effigiem proferat. i. quod pulcrum & moderatum eſt. & objectum amoris pag. 204, τὸ τῷ ὄντι καλὸν ϗ ἁβρὸν ϗαὶ τέλειον ϗ μακαριστόν. i. *amabile reverâ eſt pulcrum, & delicatum & perfectum & ad felicitatem ducens.* quomodo autem τὸ κάλλος. i. *pulcritudinem*, in tria diſtinxit Plato, videre eſt apud *Laertium* in vita ejus. Summi *pulcri*, quod rerum amatoriarum ἀρχιτεκτονικὸν finem eſſe Philoſophus ſtatuit, deſcriptionem exhibet in convivio p. 211. illiusque notione Deum indigitari, univerſæ noſtræ vitæ principem finem, rectè attendentibus clarum eſt. definit a. illud αὐτὸ καθ' αὐτὸ μετ' αὐτοῦ μονοειδὲς ἀεὶ ὄν. i. *ipſum ex ſe ipſo ſecum uniforme & ſimpliciſſimum exiſtens.* additque alia omnia illius ſummi pulcri participatione quadam & precaria vi pulcra modo quodam dici: ea tamen lege & conditione, ut cum alia pulcra & fiant & pereant, nihil illi ſummo pulcro vel accedat vel decedat, nullaque affectio ſive qualitas in ipſum cadat. Et

eſſe

Digitized by Google

eſſe βιωτὸν ἀνθρώπῳ θεωμένῳ αὐτὸ τὸ καλόν. i. *vitale homini illud ſummum pulcrum contemplanti.* καὶ ἰδεῖν αὐτὸ τὸ καλὸν εἰλικρινεῖ, καθαρὸν, ἄμικτον, καὶ τὸ θεῖον. i. *videre illud pulcrum, ſincerum, purum, ſimplex, impermixtum & illud Divinum*, quod vocat τοῦ καλοῦ μάθημα. De *prudentia* pauca præter dicta addam. Eam eſſe univerſam virtutem ſive præſtantiſſimam ejus partem, cenſet Philoſophus in Menone p. 88. & ſeq. quis autem ſit prudens dicendus, videre eſt in Alcibiade II. p. 145. ubi: φρόνιμόν γε αὐτὸν φήσομεν καὶ ἀποχρῶντα ξύμβουλον καὶ αὐτὸν αὐτῷ καὶ τῇ πόλει. i. *prudentem ſc. & gravem & locupletem, illum conſilii authorem dicemus, qui ſibi & Reipubl. rectè vivere poſſit.* ſed *prudens* in Rep. adminiſtranda eſt melior, ut habet in Gorgia p. 491. & in Menone p. 97. φρόνησις μόνον ἡγεῖται τοῦ ὀρθῶς πράττειν. i. *prudentia dicitur ſummam authoritatem obtinere ducendi ad rectè agendum.* Jam de *juſtitia*. eam & pudorem ad homines adduxiſſe Mercurium, ut eſſent civitatum ornamenta & vincula ſanctæque inter cives auſpices & conciliatrices, quæ illos firmo nexu conjungerent, tradit Plato in Protagora ſuo p. 322. juſti-

Digitized by Google

tiam commentum eſſe humanum ad vim potentiorum ab inferiorum capitibus depellendam, quidam ap. Phil. exiſtimant, ὡς οἱ ἐπιτηδεύοντες, ἀδυναμίᾳ τοῦ ἀδικεῖν, ἄκοντες αὐτὸ ἐπιτηδεύουσι. i. *quod ij, qui juſtitiam colunt, id faciant inviti, cum non poſſint inferre injuriam.* v. lib. 2. de Rep. p. 362. & quod conjuncta ſit cum emolumentis, quaſi mercenaria, ut bene ideo agamus, ut bene ſit nobis. ſed illam inanem & caducam vocat p. 365. Omnem virtutum comitatum ad juſtitiam referri & eſſe Reip. fundamentum, vult lib. 4. de Rep. p. 432. & in Alcibiade p. 127. Definit Simonides juſtitiam ap. *Plat* lib. 1. de Rep. p. 331. in hunc modum: τοῦτο δ' αὐτὸ τὴν δικαιοσύνην, πότερα τὴν ἀλήθειαν αὐτὸ φήσομεν εἶναι ἁπλῶς οὕτω, καὶ τὸ ἀποδιδόναι ἄν τις τι παρά του λάβῃ. i. *illud autem eſſe ſimpliciter & univerſim juſtitiam ſc. veritatem dicendo etiam reddere unicuique, quod ſuum eſt.* & poſt: τὸ τὰ ὀφειλόμενα ἑκάστῳ ἀποδιδόναι, δίκαιόν ἐστι. i. *juſtum eſt, reddere unicuique, quod debetur.* ubi notandum voce ὀφειλομένου non ſignificari ſimpliciter id quod debetur, ſed τὸ προσῆκον. addit enim: διενοεῖτο μὲν γὰρ, ὡς φαίνεται, ὅτι τοῦτο εἴη δίκαιον, τὸ προσῆκον

ἑκάστῳ

ἑκάστῳ ἀποδιδόναι, τοῦτο δὲ ὠνόμασεν ὀφειλόμενον. 1. *fortaſſe enim ratiocinabatur, hoc eſſe juſtum, reddere cuique, quod conſentaneum eſt.* 1. τὸ προσῆκον hoc, vocabat debitum, τὸ ὀφειλόμενον. quid autem ſit intelligendum per τὸ ἕκαστον, hoc in ſeq. declarat: δικαιοσύνη, ἡ τοῖς φίλοις τε καὶ ἐχθροῖς ὠφελείας τε καὶ βλάβας ἀποδιδοῦσα. 1. *juſtitia* dicitur, *quæ amicis & inimicis utilitates & damna reddit.* illam autem definitionem quæ p. 338. traditur ſc. εἶναι τὸ δίκαιον οὐκ ἄλλο τι ἢ τοῦ κρείττονος ξυμφέρον. 1. *juſtum nihil aliud eſſe, quam id, quod meliori conducit*, ibidem Philoſophus confutat, cum ξυμφέρον tantum dicatur pertinere ad Magiſtratum. Apud *Laertium* lib. 3. de vit. Plat. juſtitiæ tria genera recenſentur. quorum aliud circa Deos, alterum circa homines, tertium circa defunctos verſari dicitur. de primo & tertio ſuprà memoratum. quoad ſecundum dicuntur οἱ δάνεια ἀποδιδόντες καὶ παρακαταθήκας δικαιοπραγεῖν περὶ ἀνθρώπους. 1. *qui mutua depoſitaque reddunt, juſti erga homines eſſe.* & hæc juſtitia præcipuè ſpectat etiam homines quatenus in civitate ſunt. quam civilem apellat. De qua *Plato* lib. 6. de legibus. ubi: ἔστι γὰρ δὴ τὸ

Digitized by

καὶ πολιτικὸν ἡμῖν ἀεὶ τοῦτ' αὐτὸ τὸ δίκαιον, οὗ καὶ νῦν ἡμᾶς ὀρεγομένους δεῖ, καὶ πρὸς ταύτην τὴν ἰσότητα, ὦ Κλεινία, ἀποβλέποντας τὴν νῦν φυομένην κατοικίζειν πόλιν. i. *illa quidem certò civilis eſt juſtitia, quam & nos modò expetere debemus & ad hanc collimare, Clinia, in hac recens naſcente civitate conſtituenda.* & pòſt, eundem ſcopum in legibus ferendis eſſe proponendum, etiam ei, qui in alia civitate formanda laborat. ait enim: ἀλλ' οὐ πρὸς ὀλίγους τυράννους ἢ πρὸς ἕνα ἢ καὶ κράτος δήμου τὶ, πρὸς δὲ τὸ δίκαιον ἀεί. i. *non v. ad paucos quoſdam tyrannos vel ad unum tantum vel ad popularem quandam poteſtatem; ſed ad unicam juſtitiam oculos intendere debet.* quæ ideo definitur τὸ κατὰ φύσιν ἴσον ἀνίσοις ἑκάστοις δοθέν. i. *æqualis ipſius ſecundum naturam inæqualibus undique facta attributio.* addit rationem: τὸ γὰρ ἐπιεικὲς καὶ συγγνώμον τοῦ τελέου καὶ ἀκριβοῦς παρὰ δίκην τὴν ὀρθὴν ἐστὶ παρατεθραυσμένον, ὅταν γίγνηται. i. *Commoda enim oportunaque æqualitas & cum perfecta illa & abſoluta conſentiens, cum præter rectum judicium fit, violatur & frangitur.* ita tamen vult hanc æqualitatem in civitate ſervari, non ut omnia omnibus peræquè, ſed ſuum cuique con-

gruenter

gruenter & ordinatè reddatur pro ratione perſonarum & dignitatum. & ſic optimam conſtitui Reipubl. formam, mediam inter Monarchiam & popularem. Æqualitatem autem dictam diſtinguit in τὴν μέτρῳ ἴσην καὶ σταθμῷ καὶ ἀριθμῷ. i. *quæ menſura, pondere & numero eſt æqualis*, & eam, ἡ, ὅσον ἂν ἀπαρκέσῃ πόλεσι ἢ καὶ ἰδιώταις, πάντ' ἀγαθὰ ἀπεργάζεται. & quæ τῷ μὲν μείζονι πλείω, τῷ δὲ ἐλάττονι σμικρότερα νέμει. i. *quæ, in quantum civitatibus aut etiam privatis ſufficit, omnia bona & ſalutaria efficit, & quæ majori plura, minori pauciora tribuit*, μέτρια διδοῦσα πρὸς τὴν αὐτῶν φύσιν ἑκατέρῳ i. *utraque utriusque tribuens ex moderata eorum natura.* Majores tamen minoresque virtutibus æſtimandos cenſet, hiſce: καὶ δὴ καὶ τιμὰς μείζοσι μὲν πρὸς ἀρετὴν, ἀεὶ μείζους, τοῖς δὲ τοὐναντίον ἔχουσιν ἀρετῆς τε καὶ παιδείας τὸ πρέπον ἑκατέροις ἀπονέμει κατὰ λόγον. i. *Atqui & majores honores virtute majoribus hominibus, minoribus autem virtute & diſciplina minores.* ad diſtributionem autem illorum providentiam Divinam advocari debere exiſtimat, & ἀγαθὴν τύχην τοῦ ἀπορθοῦν αὐτοὺς τὸν κλῆρον πρὸς τὸ δικαιότατον. i. *ut ſortem ad id quod eſt juſtiſſimum dirigant*

gant atque moderentur. & ideo in Gorgia p. 488. & ſeq. δίκαιον dicitur τὸ ἴσον ἔχειν. i. *æquali jure vivere.* de uſu juſtitiæ in omni vitæ genere, vid. lib. 1. de Rep. p. 332. & ſeq. & in univerſum per hanc juſtitiam juſti fiunt, qui eam exercent, τῇ δικαιοσύνῃ δίκαιοι εἰσὶν οἱ δίκαιοι, ap. Phil. in Hipp. majore p. 287. Et δίκαιοι καὶ ἀγαθοὶ junctim dicuntur μὴ ἀδικεῖν. i. *juſti & boni homines neminem lædere* lib. 1. de Republ. pag. 334. Colendæ autem juſtitiæ finis proponitur lib. x. de Rep. p. 621. in hunc modum: Δικαιοσύνην μετὰ φρονήσεως παντὶ τρόπῳ ἐπιτηδεύσομεν, ἵνα καὶ ἡμῖν αὐτοῖς φίλοι ὦμεν καὶ τοῖς θεοῖς, αὐτοῦ τε μένοντες ἐνθάδε, καὶ ἐπειδὰν τὰ ἆθλα αὐτῆς κομιζώμεθα, ὥσπερ οἱ νικηφόροι περιαγειρόμενοι καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν τῇ χιλιετεῖ πορείᾳ, ἣν διεληλύθαμεν, εὖ πράττωμεν. i. *juſtitiam cum ſapientia omni ſtudio & ratione colemus, ut & nobis ipſis & Diis ſimus amici, quamdiu & in hac vita verſamur & poſtquam virtutis præmia reportaverimus tanquam victores & veris victoriæ inſignibus illuſtres & hic & in longa illa mille annorum profectione felices tandem aliquando ſimus.* confer lib. de leg. 10. p. 906. & lib. 10. de Rep. p. 363. pauca ſub-

ſubnectam de *amicitia*. proficiſcitur ea ab æqualitate, quæ eſt inter eum, qui amat & qui amatur, ut eſt in Lyſide p. 212. & ſimilitudine animorum & morum p. 214. & eam in virtute conſiſtere, ibidem vult. eam quoque natam eſſe è vitæ neceſſitate, ut communi vinculo ſocietas humana contineretur, probat *Socrates* p. 217. ſed apud *Laërtium* in vita Plat. diſtinguitur in tres ſpecies, ſc. φυσικὴν, ἑταιρικὴν & ξενικήν. 1. *naturalem*, *ſocialem* & *hoſpitalem*. prima eſt, qua parentes in liberos affecti ſunt cognatique ſe mutuo diligunt, cujus expreſſio quoque eſt in cæteris animantibus. Secundam ſine ullo conſanguinitatis vinculo ſola conſuetudo conciliat. tertia eſt, qua ex commendatione vel literis hoſpitibus conjungimur. addunt nonnulli quarto loco *amatoriam*. Præ omnibus *Plato* in Lyſide p. 217. *Deum* vocat ἀληθῶς φίλον; inter homines autem εἴδωλα ἄττα illius φίλα eſſe vult. vel in Deo eſſe αὐτόφιλον; in hominibus φίλα eſſe κατὰ συμβεβηκός. Etiam amicitiam in bonis viris eſſe ἀχώριστον: in malis χωριστὸν & ſæpe ἄστοργον καὶ ἄσπονδον. docet præterea p. 218. ſi homines perfectè boni eſſent, nullum *amicitiæ*

citiæ uſum in vita humana fore. Improbos autem dicit amicitiæ eſſe incapaces. & ſic vult in bonorum & malorum permixtione amicitiam ad eos unà continendos dominari. Et ad ſummum amicum ſc. Deum, ut ad finem, omnia φίλα eſſe referenda. ſic ille p. 220; τὸ ἄρα φίλον ἡμῖν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐτελεύτα πάντα τὰ ἄλλα ἕνεκα ἑτέρου φίλου ἔφαμεν εἶναι ἐκεῖνα. οὐδὲν δὲ τούτοις ἔοικεν. ταῦτα μὲν γὰρ φίλου ἕνεκα, φίλα κέκληται. *illud igitur amicum, ad quod velut finem cætera omnia referuntur, (quemadmodum diximus ſuprà, amica illa alterius cujuſdam amici cauſa eſſe) cum illis nullam habet ſimilitudinem. hæc enim amici cauſa appellantur amica*, addit: τὸ δὲ τῷ ὄντι φίλον πᾶν τοὐναντίον τούτου φαίνεται πεφυκός. i. *illud autem reverâ amicum contrariâ eſt naturâ*. & p. 221, quamvis communis ſit natura omnibus hominibus, in quibuſdam tamen majorem eſſe ad amicitias & faciendas & tenendas propenſionem, oſtendit. ut amicorum omnia debent eſſe communia, docet Philoſophus lib. 4. de Rep. p. 424. ubi, δεῖ πάντα μάλιστα κοινὰ τὰ τῶν φίλων ποιεῖσθαι. & in Phædro. p. 279. κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων. v. ſuprà. Virtutibus his hactenus intel-

intellectis, contraria vitia per ſe nota erunt, quibus tradendis ob brevitatis ſtudium non inhærebo. Addam tamen aliquid de peccato. ἁμαρτίαν. i. *peccatum* vocat Plato ἀδικίαν. i. *injuſtiam* lib. 10. de Rep. p. 906. cauſam conjicit in ignorantiam, lib. 9. de leg. p. 863. Diſtinctio peccatorum *mortalium* & *venialium* petitur è Platonis Phædone p. 113. quæ eadem citantur à *Theodoreto* lib. xi. de cur. Gr. Aff. p. 97. In quo loco etiam pænitentiæ tres partes notantur quibuſdam. I. τὸ μεταμέλον. i. *contritio*. II. ἐξομολόγησις. i. *confeſſio* expreſſa vocibus ἱκετεύειν καὶ δέεσθαι. III. πειθώ. i. *ſatisfactio*. & illas à judicibus ut pænas conſtitutas dicit. ubi αὕτη γὰρ, inquit, ἡ δίκη ὑπὸ τῶν δικαστῶν αὐτοῖς ἐπάχθη. Atque hæc de Platonis placitis hoc compendio exhibitis. tranſibo nunc ad alterum Philoſophorum parentem, Ariſtotelem, cujus lineamentis ac Philoſophematis porrò inſiſtendum.

Digitized by Google

PARTIS PRIMÆ LIBER QUARTUS

De Ariſtotelis Philoſophia &c.

CAP. I.

Ariſtotelis *genus*, *ætas*, *patria*, *præceptores*, *diſcipuli*, *peregrinatio*, & *mors*: *ejus ſecta*, *eloquentia*, & *eruditio Philoſophica*.

ARIſtoteles Nicomachi & Phæſtiadis filius fuit, teſte *Laertio* in ejus vita. ferturque per parentem à Machaone & Æſculapio originem traxiſſe: ut diſtinguatur ab illis ſeptem ejuſdem nominis, ibidem memoratis. filium habuit, ex Herpylide concubina, Nicomachum. Natus dicitur authoritate Apollodori in Chronicis anno primo 92 olympiadis. *Gellius* lib. 17, cap. 21: *eo ipſo anno, qui erat poſt reciperatam (poſtquam Galli eam occupaverant) urbem ſeptimus Ariſtotelem Philoſophum natum eſſe, memoria mandatum eſt.* Stagirites fuit juxtà *Laërtium* l. 1. & *Plutarchum* in lib. de exilio, cap. 18. *Ammian. Marcell.* lib. 17. & *Dionem* Chryſoſtomum orat. 2. & 42. ubi ſic

ſic Latinè de eo: qui, cum Stagirita eſſet (ſtagira enim vicus erat agri Olynthiaci) *captaque Olyntho, verſaretur apud Alexandrum & Philippum, impetravit vicum reædificari: unamque eum dicebant hanc nactum eſſe felicitatem, ut Patriæ eſſet conditor.* vide quoque Laërtium in vita ejus. Platonis diſcipulum fuiſſe, ſuprà in Platone oſtenſum. ideo *Cicero* 4. de fin. eum *Platonis alumnum* dixit: & *Diſcipulum*, *Auguſtinus* lib. 1. de civit. Dei, c. 12. & *Laertius*, γνησιώτατον τῶν Πλάτωνος μαθητῶν. 1. *inter Platonis diſcipulos maximè excellentem*. v. & *Ælianum* lib. 4. v. hiſt. c. 9. *Clementi* lib. 2, ϛρωμ. p. 301. dicitur παρὰ Πλάτωνι φιλοσοφήσας. quem ille, teſte Laërtio, memoratur decimo ſeptimo anno ætatis audire cæpiſſe. ait enim τῷ Πλάτωνι ἑπτακαίδεκα ἔτη συνέϛη. Et *Euſebius* in Chronicis, ad annum mundi 4837, affirmat decimo octavo anno ipſum jam fuiſſe ejus auditorem, qui erat Olympiadis 103 annus ſecundus. Intereà notandum, quod, cum Seneca refert, illum è Socratis moribus, quàm verbis ejus, plùs traxiſſe, non ſit extendendum ad Socratis tempora, quibus hic vixiſſet; Sed ad ejus doctrinam jam receptam in diſcipulis.

 lis.

Digitized by Google

lis. Viginti annos apud Platonem commoratum hunc Philoſophum, vult *Laërtius*, ubi ait; διατρίψαι παρ' αὐτὸν ſcil. Πλάτωνα εἴκοσι ἔτη. & tunc veniſſe Mitylenem Principe Eubulo, ſcil. quarto anno centeſimæ octavæ olympiadis, eaque tempeſtate, Platone defuncto, ſub Theophilo profectum ad Hermiam. apud quem exacto triennio ſub Pythodoro ad Philippum contendiſſet, Alexandro ejus filio jam decimum quartum ætatis annum agente. Secundo vero anno centeſimæ undecimæ olympiadis Athenas fertur veniſſe & in Lycæo 13. annos docuiſſe; ac demum perrexiſſe Chalcidem tertio anno centeſimæ quartæ-decimæ olympiadis, cum eſſet annorum fermæ 63. aliis, venit ad Philippum Olympiadis CIX. anno ſecundo ac deinde annos XXI vixit. Nec ita longè poſt mortem Alexandri Macedonis, id eſt juxtà *Euſebium* in Chronicis, Olymp. 114. anno primo vita functus. vide *Laërtium* in ejus vita. quo teſte morbo periiſſe, aut aconitum ilbibendo, dicitur. qui idem affirmat, illum in Macedonia apud Philippum vixiſſe atque ab eo Alexandrum filium erudiendum accepiſſe: & ἐπιεικῶς αὐτῷ συγγεγενῆσθαι.

ὑπηρθαι. i. *ei navaſſe operam & eum ſibi devinxiſſe.* vide *Cic.* 3. de orat. 139. & *Quintilian.* lib 1. c. 2. inſtit. orat. & *Gell.* lib. 20. cap. 5. *Senecam* lib. 2. de ira, c. 17. *Dionem Chryſoſt.* orat. 49. 11. *Ælianum* lib. 3. var. hiſt. c. 17. ut *Cic.* 13. ad Att. 28. & *Hieronymum* ep. 7. c. 3. ubi, ut & apud *Fabium*, dicitur non erubuiſſe etiam elementa atque initia literarum diſcipulo tradere. Theophraſti quoque præceptor fuit, teſte *Seneca* lib 6. nat. quæſt. c. 13. reverſus à Philippo Legatus Athenienſium Scholam Academicam regente Xenocrate, elegit in Lyceo Peripatum, ubi illum refert Laërtius μέχρι ἀλείμματος ἀνακάμπτοντα τοῖς μαθηταῖς φιλοσοφεῖν, ὅθεν περιπατητικὸν προσαγορευθῆναι. i. *uſque ad unctionem deambulando cum diſcipulis Philoſophari ſolitum, atque inde Peripateticum appellatum eſſe.* vide & *Auguſtinum* lib. 8. de civ. Dei. Alii ſic eum affirmant vocitatum, quod ex ægritudine convaleſcenti ac deambulanti Alexandro aſſiſtens, quædam diſſerere ſoleret. ubi verò jam plures eſſe cæperant, qui eum audiebant, ſedens docebat, dicens: αἰσχρὸν σιωπᾶν, Ξενοκράτη δ᾽ ἐᾶν λέγειν. i. *ſilere me, turpe, & Xenocratem loqui.* nec

tantùm illo inſignitum nomine ab illo ſtudendi modo, ſed etiam *Peripateticam inſtituiſſe ſectam* (quæ *magna* vocatur *Lactantio* lib. 5. de ira, cap. 10.) teſtantur *Auguſtinus* l. 1. & *Clemens* Alexandrinus lib. 1. ϛρωμ. pag. 301. ita ut ejus diſcipuli *Peripatetici* dicti ſint, ut eſt apud *Laërtium* in proœmio & *Cicer.* 1. Acad. q. ubi: *qui erant cum Ariſtotele, peripatetici dicti ſunt, quia diſputabant inambulantes in Lyceo.* & ideo ſic Ariſtoteles *Peripateticorum Princeps* appellatus eſt, apud eundem, 5. de finibus, 7. Quemadmodum autem ille à Præceptore ſuo Platone deflexerit, licet præcipua ſuorum dogmatum inde hauſiſſet, uti vult *Clemens* lib. 5. ϛρωμ. p. 623. ſic refert *Ælianus* lib. 4. var. hiſt. c. 9. ἐκεῖνος τὰ μέγιϛα εἰς φιλοσοφίαν παρὰ Πλάτωνος λαβὼν σπέρματα καὶ ἐφόδια, εἶτα ἀποπλησθεὶς τῶν ἀρίϛων καὶ ἀφηνιάσας αὐτῳκοδόμησεν αὐτῷ διατριβὴν καὶ ἀντιπαρεξήγαγεν ἐν τῷ περιπάτῳ ἑταίρους ἔχων καὶ ὁμιλητὰς καὶ ἐγλίχετο ἀντίπαλος εἶναι Πλάτωνι: I. *is, cum maxima Philoſophiæ ſemina & adminicula à Platone accepiſſet, ſuffartus optimis quibusque, recalcitratus ſcholam contra Platonem aperuit & in Peripato cùm ſuis familiaribus*

&

& diſcipulis adverſus eum pugnavit, & Platonis adverſarius eſſe cupiebat. de diſſidio Ariſtotelis cum Platone, pluribus agit idem hiſtoricus lib. 3. var. hiſt. c. 19. ubi inter alia, quibus ſe Platoni non adprobavit, memoratur, quod, cum Plato jam octogeſimum annum ageret & propter ætatem memoria deſtitueretur, ἐπιθέμενος αὐτῷ καὶ ἐπιβουλεύων καὶ φιλοτόμως πάνυ τὰς ἐρωτήσεις ποιούμενος καὶ τρόπον τινὰ καὶ ἐλεγκτικῶς ἀδικῶν ἅμα καὶ ἀγνωμονῶν ἦν δῆλος. i. *Intendens in eum ſcil. Platonem & adoriens ex inſidiis, magnaque cum ambitione quæſtiones nectens & quodammodo eum redarguens injurium ſimul & ingratum ſeſe præbebat.* quomodo ille à Platone πῶλος. i. pullus, argumento ſummæ ingratitudinis, ſit nuncupatus, videre eſt apud eundem lib. 4. c. 9. de ejus in Platonem adverſario ſtudio, vide etiam ap. *Ioan. Chryſoſtomum* tom. 4. 30. d. plura vid. apud *Ælianum* lib 3. var. hiſt. c. 9. & *Athenæum* lib. 15. deipnoſoph. c. 16. & *Hierononym.* in Eccleſ. c. x. qui *verſutias* ei tribuit. maximè prægravant Ariſt. *Philo Iudæus* lib. de mundo & *Lactantius* lib. de ira, quorum ille ſic: Ἀριστοτέλης μήποτ᾽ εὐσεβῶς καὶ ὁσίως ἐπιστάμενος. i.

 Ariſto-

Ariſtoteles nunquam pie & ſancte doctus. & hic: *Ariſtoteles Deum nec coluit nec curavit.* Etiam diſcipuli utriusque, uti refert *Hierocles* lib. de providentia, eo usque contentionis proceſſerunt, ut & ſcripta Præceptorum ſuorum depravarent, quo magis eos inter ſe pugnantes exhiberent. Ad docendi modum pertinet, quod πρὸς θέσιν συνεγύμναζε τοὺς μαθητάς. i. *ad propoſitam quæſtionem diſcipulos exercebat.* vide *Laertium* in vita ejus. & *Cic.* orat. 46. *Ariſtoteles in theſi adoleſcentes exercuit.* & ſimul jungebat artem Rhetoricam, ſi credendum *Laertio*, dicenti: ἅμα καὶ ῥητορικῶς ἐπασκῶν: i. *ſimul & Oratoriam docens:* & *Ciceroni*, qui 2. de Divinat. 4. ait: *Ariſtoteles & Theophraſtus cum Philoſophia etiam dicendi præcepta conjunxerunt.* & 1. Tuſc. 4. 7 *Ariſtoteles cum motus eſſet Iſocratis Rhetoris gloria, dicere etiam cœpit, adoleſcentes docere, & prudentiam cum eloquentia jungere.* & hactenus æmulatus Iſocratem *totam pene formam diſciplinæ ſuæ commutaſſet*, ut idem ait 3. de orat. 139. cui etiam ſic philoſophatus dicitur, ut *uſus ſit conſuetudine de omnibus rebus in contrarias partes diſſerendi*, 1. Tuſc. q. 9. *Et ab Ariſtotele*

Digitized by Google

tele de ſingulis rebus in utramque partem dicendi exercitatio eſt inſtituta, juxtà ea, quæ leguntur, 5. de finibus, 10. quo nomine ipsè fatetur etiam ſe dialecticam inveniſſe, lib. 2. de Soph. Elenchis c. 34. Commentationum artiumque, quas diſcipulis tradebat, duas habuiſſe ſpecies dicitur Gellio lib. 20, cap. 5. quarum alia erant, quæ nominabat ἐξωτερικά; alia, quæ ἀκροατικά. ἐξωτερικά, inquit ille, *dicebantur, quæ ad Rhetoricas meditationes, facultatem argutiarum civiliumque rerum notitiam conducebant.* ἀκροαῖικά *autem vocabantur, in quibus philoſophia remotior ſubtiliorque agitabatur, quæque ad naturæ contemplationes diſceptationesque dialecticas pertinebant. Quando autem & quibus tradiderit* ἀκροαῖικὴν *philoſophus, ſic tradit: Huic diſciplinæ, quam dixi* ἀκροαῖικὴν, *tempus exercendæ dabat in Lycio matutinum: nec ad eum quenquam temerè admittebat; niſi quorum ante ingenium & eruditionis elementa atque in diſcendo ſtudium laboremque exploraſſet.* item ἐξωτερικά: *Illas vero* ἐξωτερικὰς *auditiones exercitiumque dicendi eodem in loco veſperi faciebat: easque vulgo juvenibus ſine delectu præbebat: atque eum* δειλινὸν περίπατον *appellabat, illum alterum*

 ſuprà

ſuprà ἑωθινόν; *utroque enim tempore ambulans diſſerebat.* naturam & ingenium Philoſophi laudans Cicero 1. Ac. 4. 18. *illum* ait *ingenii abundantia præſtitiſſe:* &, ceu *ingenio longe præſtantem omnibus* commendat 1. Tuſc. 4. 12. &, ut *virum ſummo ingenio*, 1. Tuſc. 4. 7. & *ſubtilitate excellentem*, 2. Divin. 4. &, quo nihil *acutius*, 4. Acad. 143. cui accedit, quod ſic legitur Orat. 172. *quis omnium acutior? quis in rebus vel inveniendis vel judicandis acrior Ariſtotele?* Et 2. de orat. 160. *Ariſtoteles acie mentis omnium rerum vim naturasque viderat.* ut ita *ingenio ſingulari & pene Divino* præditus celebratur 1. Divinat. ab aliis, ut *Æliano*, lib. 5. var. hiſt. c. 9. non tantum dicitur ἀμείνων πεφυκὼς πολλῶν. i. *cum natura eſſet præſtantiore:* ſed etiam *Auguſtino* lib. 8. de civ. Dei c. 12. probatur ceu *vir excellentis ingenii:* Et *Arnobio*, lib. 3. contra gentes, ut *vir ingenio præpotens*, laudatur. Cui bono quoque acceſſit diſcendi cura ardorque: unde *Ciceroni* 1. Tuſc. 4. 12. *præſtans diligentia* vocatur: & *præſtantiſſimo ſtudio*, 1. Acad. 4. 17. Φιλοπονώτατος καὶ εὑρετικώτατος. & *Æliano* lib. 5. hiſt. var. c. 9. ἕξιν περιεβάλετο,

ἣν μα-

Digitized by Google

ἣν μετὰ ταῦτα ἐνήργησε. i. *habitum ſibi comparavit, quem deinde in opus produxit.* unde doctrina & eruditio profluxit, quæ *præſtantiſſima* in eo dicitur fuiſſe, eidem *Ciceroni*, 1. Acad. 4. 17. ut & *ſcientiæ copia*. 1. Tuſc. 7 & abſolutè *copia*, 2. Divin 4. qua excellebat. cui ſuppar euſdem illud, orat. 172. *quis omnium doctior Ariſtotele?* & ceu in *doctrina præcipuus* celebratur *Arnobio* lib. 3. contra gent. & πολυμαθέστατος vocatur à Democrito, apud *Athenæum* Deipnoſoph. 15, c. 16. *omnis rei humanæ peritiſſimus*, apud *Gellium* lib. 19. c. 5. & *nihil ignoraſſe*, apud *Macrobium*, lib. 2. in ſomn. Scip. c. 15. & *bonarum artium antiſtes*, apud *Senecam* lib. de brev. vitæ, cap. 14. & *ſummus in omni doctrina vir*, apud *Plinium* lib. 8. c. 16. Græci, referente *Auguſtino* lib. 8. civit. c. 12, εὐδαίμονα vocabant Ariſtotelem, quod multos facile ſuperans doctrina, ideo omnes fama anteiret. quod σοφώτατος ſit dictus, teſtatur *Plutarchus* de garrulitate c. 3. & σοφὸς ἀνὴρ καὶ ὢν καὶ εἶναι δοκῶν, *Æliano*, lib. 14. var. hiſt. c. 1. & *ſummus Philoſophus*, *Quintiliano*, lib. 1. cap. 2. inſtit. *Philoſophorum doctiſſimus*, *Lactantio* lib. 5, de juſt. c. 3. in *Philoſo-*

phia prope ſingularis, *Ciceroni* 4. Acad. 132. in qua *clarus & inclytus* fuit juxtà *Gellium* lib. 19. c. 2. v. & in princ. top. Cic. & ſpeciatim, *Peripateticorum Princeps* nuncupatur, eidem, 5. de finibus, 7. & *ſectæ magnæ Princeps*, *Lactantio* lib. 1. de ira, cap. 10. Et *utriusque partis dialecticæ Princeps*. top. c. 6. confer. 2. de orat. 152. *Dialecticorum Princeps*, *Hieronymo* in Comment. in Epiſt. ad Titum. cap. 3. Etiam, *Phyſices magiſter inſignis*, Clementi Alex. in ςρωμ. qui Tullio, 5. de fin. 10. etiam fertur *perſecutus animantium omnium ortus, victus, figuras:* Et 2. de orat. 160, *omnium rerum vim naturasque vidiſſe, & ſcripſiſſe de motu aſtrorum*. *Heſychio Illuſtrio* in vita ejus, ἐν τοῖς φυσικοῖς αἰτιολογώτατος παρὰ πάντας ἐγένετο ὥστε καὶ τῶν ἐλαχίστων αἰτίας ἀποδιδόναι. 1. *Cauſarum naturalium acerrimus ventilator præ aliis omnibus fuit, ita ut minimis quoque rebus cauſas aſſignaverit*. v. & *Laertium* in vita ejus. Etiam laudatur, ceu ſummus Politicus, ut ex ejus ſcriptis Politicis patet. diciturque *Ciceroni*, 3. de Legibus, 14. *illuſtraſſe omnem civilem in diſputando locum*. *Lactantio* lib. 5, de juſtitia c. 14. vocatur *Patronus juſtitiæ*. & apud

apud *Dionem Chriſoſtomum.* orat. 2. fin. multa Alexandrum docuiſſe de principatu & regno, ſive Homerum enarrans ſive alio modo. In *Rhetoricis*, uti ſuprà ex parte memoratum, non minor fuit. quippe *qui plurima præcepta diſſerendi tradidit*, uti teſtatur *Cicero*, orat. 14. Et abunde libri ejus Rhetorici teſtantur, quantus ille in iis vir fuerit. v. *Cic.* 1. de orat. 160. & nomine tenus: *Ariſtoteles Rhetoricæ plurima ornamenta & adjumenta ſubminiſtravit*, idem, 1. de invent. 7. &, 2. de invent. 11. *artem Rhetoricam plurimum juvit.* &, *motus Iſocratis gloria*, dicere *etiam cœpit adoleſcentes docere.* 1. Tuſc. 4. 7. quem & ipſe *orationis ornatu laceſſivit*, orat. 62. *flumen orationis aureum fundens*, 4. Acad. 4. 119. maximè, *cum dicendi copia & ſuavitate incredibili polleret.* (quæ & in *dicendo incredibilis fuit*, top. 3. cujus reſpectu *nihil illo politius*, 4. Acad. 4. 143.) quem, ut eo contenderet ſummo ſtudio & ingenii vi, *non deterruit à ſcribendo Platonis amplitudo*, orat. 5. qui ſcientia artis Rhethoricæ ſuperaſſe Platonem, *Vir Eloquentiſſimus & peritus flectendi animos*, Plutarcho ſtatuitur, quamvis, uti antè dictum, ipſa Eloquen-

quentiæ vi inferior fuerit Platone, ut exiſtimant *Fulgentius* in præf. Myth. & *Auguſtinus* lib. 8. de civ. c. 12. ſummum in ſcribendo judicium ei conſtitiſſe, non diffitetur *Tullius*, ubi eo *neminem in ſcribendo nervoſiorem*, ad Brutum 121; memorat. & quem ipſe maximè *admirabatur*, 2. de orat. 152. ut ideo *optimus Author* ei ſit dictus, orat. 194. Tribuit ei *Tertullianus* lib. de anima c. 6. §. 3. *minutiloquium*, quod aliàs ipſi Ariſt lib. 1. met. pro ἀκειβολογία ſeu λεπτολογία. 1. *acumine & ſubtilitate differendi* uſurpatur. *Gregor. Nazianz.* orat. 1. de Theol., mihi verſus, ſic de ea: *abjice mihi Ariſtotelis minutiloquium, ſagacitatem & artificium* &c. ubi binæ cauſæ proferuntur, cur minutiloquium Ariſtoteli ſit tribuendum; una propter tenuem ſubtilemque ſagacitatem argumentandi; altera, quia Divina parum attendens, nec aſſurgens, humilibus & terrenis hæſit. quod intelligitur ex illis Attici apud *Euſeb.* lib. 15. præp. Ev. quæ ſic Latinè: *Ariſtoteles tenuis & humilis ſubtilitas, qua res terrenas quidem pervadere, &, quod verum in iis, pervidere poſſit. & ſolida illius veritatis clarum & ſincerum lumen non ei fuit inſpicere.*

Sido-

Sidonius Apollinaris: explicat, ut Plato; implicat, ut Ariſtoteles. Idem *Nazianzen.* in orat. de moderat. indiſp. conqueritur *de Ariſtotelis artium pravo artificio. Tenorem* eidem adſcribit *Tert.* lib. de anima, cap. 3. §. 1. quem nonnulli exponunt de eo, quod primus metantes Academicorum diſputationes compreſſerit iisque ſententiam interpoſuerit. alii tenorem illi aſſignant, ob æqualitatem in ſcribendo, quam ubique perpetuo eandem ſervat. alii ob methodum ordinemque procedendi, quem nemo Philoſophorum obſervaverit melius aut docuerit. de ἀκρίβεια ejus in exprimendis, ad minima uſque, cauſis rerum naturalium, in vid. *Heſychium* Illuſtrium, ſuprà citato loco. quod & *Criticus* fuerit Ariſtoteles, teſtatur *Dion. Chryſoſtomus*, orat. 55. ubi ſic Latinè: *Quin & ipſe Ariſtoteles, à quo ajunt artem Criticam atque Grammaticam ſumſiſſe exordium, in multis dialogis de hoc Poëta ſc. Homero diſputat, admirans eum plurimum & honorans.* ferturque ille Homericas ambignitates edidiſſe, v. *Danielem Heinſium* in proleg. ad Ariſtarchum ſuum. neque *Poëſeos* imperitus fuit: quippe, qui & artis Poëticæ binos libros

ſcripſit,

ſcripſit, teſte *Laertio* in ejus vita: & de poëtis. neque *Theologiæ* expers. Qui etiam teſte *Macrobio* lib. 1. Saturn. c. 18. *Theologumena ſcripſit*. Et extant 14. libri Ariſtoteli inſcripti de Theologia ſive Philoſophia myſtica ſecundùm Ægyptios, qui ex Græcis Arabicè, & inde Latinè verſi, non eſſe ejus, rectè judicantur. Sed de his atque talibus pòſt. De a. Theologia naturali tractantes tres libri ejus metaphyſici poſtremi, probant id, quod de peritia ejus rerum Divinarum non negant authores. *Mathematicarum* artium hunc Philoſophum ſcientem faciunt, cum paſſim exemplis Mathematicis ſic uſus legitur, ut rectè ea applicuerit, nominatim in Organo, uti ſolent Mathematum Profeſſores, ſua demonſtrat, ab iisque ſubinde vocabula mutuatur. obtinuitque ille mos, etiam illius ætate, non tantum ante Philoſophiam: ſed & ante organon, diſcere Matheſin, quæ facilior animos ad Philoſophiam præparabat. & inde eſt; quod hic Philoſophus in analyticis exempla Mathematica ſæpius adhibeat: quibus nulla alia ad demonſtrandum magis idonea invenire potuit, ob certitudinem, quam habent.

con-

conſule ea, quæ 6. Eth. c. 8. Et 5. Ethic. ſatis oſtendit, quantum lucis affundant explicandæ juſtitiæ, quæ in commutatione & diſtributione ſita eſt, doctrina de proportione Arithmetica & Geometrica. item, quid juvet Matheſeos cognitio tractantem de amicitia, lib. 8. Eth. eodem reſpiciunt ſeptimus nat. auſc. liber & octavus Politicorum. plura de iis aliàs. Refert *Laertius* in vita ejus, eum quoque ſcripſiſſe librum, quem vocavit μαθηματικὸν & alterum περὶ Μονάδος. & vulgò tribuitur ei ceu authori Liber περὶ ἀτόμων γραμμῶν. i. *de Lineis inſecabilibus.* unde & conſtat, *Geometriæ* eum quoque fuiſſe arbitrum, ferturque & de *Muſica* ſcripſiſſe, apud *Laërtium* in ejus vita. *Opticam* etiam ſcientiam ei aſſignant. cum producit *Voſſius* lib. de ſcientiis Mathematicis, c. 26. Vincentium Bellovacenſem, qui Optica Ariſtotelis vidiſſet; in quibus philoſophus novam de *Cono Viſivo* attuliſſe ſententiam dicitur, quem non, ut alii, vel rotundum putabat vel quadratum; ſed inter ea medium, i. ſexagonum. ſcil. ut duo ſint anguli ex parte ſuperficiei ſuperâ: duo ex parte ejus inferâ: ſinguli ex dextro & ſiniſtro latere.

Etiam

Digitized by Google

Etiam Ἀςρολογικὸν Ariſtoteles dicitur reliquiſſe, teſte *Laërtio* in ejus vita, & ſcriptum de *tempeſtatum ſignis*. Quàm *Mechanicarum* artium peritus fuerit, innuunt, quæ de rebus Mechanicis ſcripſit, judicio quorundam. quæ, licet præclarè cauſas Mechanicas exhibeant, conſiſtunt tamen intra generalia. vide & *Laertium* in vita ejus. quæ ſcripſerit Ariſtoteles, jam docendum eſſet, neglectis, quæ periere, de quibus v. *Laert.* ſed, cum paſſim extent ejus opera multorumque manibus premantur, & ego ſperem plura in philoſophia Critica, quam meditor, ejusmodi & talium argumentorum genera me pertractaturum, compendio hic ſtudens, illis recenſendis inpræſentiarum ſuperſedebo. Interim ſciendum, quod præcipua ſuorum dogmatum à Platone hauſerit Ariſt. juxtà *Gellium* lib. 2. c. 17. dicaturque libros Speuſippi Phil. poſt mortem ejus emiſſe talentis Atticis tribus; ut, aut inde proficeret aut pro ſuis eos venditaret: Et, ut colligeret, conſcriberet, invulgaretque hiſtoriam animalium, talentis octingentis ab Alexandro donatus, teſte *Athenæo* lib. 9. Deipnoſ. c. 13. Audiamus *Plinium*, qui ſic lib. 8. cap. 16. *Alexandro*

M. Rege

M. Rege inflammato cupidine animalium naturas noſcendi delegataque hac commentatione Ariſtoteli, ſummo in omni Doctrina viro, aliquot millia hominum in totius Aſiæ Græciæque tractu parere juſſa, omnium, quos venatus, aucupia, piſcatusque alebant, quibusdam vivaria, armenta, alvearia. piſcinæ, aviaria in cura erant, ne quid usquam gentium ignoraretur, ab eo: quos percunctando, quinquaginta ferme volnmina illa præclara de animalibus condidit. quin & à Philippo ei nummos ſuppeditatos, refert *Ælianus.* lib. 4. v. hiſt. c. 19. Philippus Ἀριστοτέλει χορηγήσας πλοῦτον ἀνενδεῆ αἴτιος γέγονε πολλῆς καὶ ἄλλης πολυπειρίας, ἀτὰρ οὖν καὶ τῆς γνώσεως, τῆς κατὰ τὰ ζῶα. καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῶν ὁ τοῦ Νικομάχου διὰ τὴν τοῦ Φιλίππου περιουσίαν ἐκαρπώσατο. i. *Ariſtoteli copioſè pecunias ſuppeditans, cauſa fuit, tum alius magnæ eruditionis & doctrinæ, tum etiam ejus ſcientiæ, quæ verſatur in contemplatione animalium. Et horum hiſtoriam Nicomachi filius propter abundantiam divitiarum Philippi Lucratus eſt.*

Digitized by Google

CAP. II.

De Prima Philoſophia Ariſtotelis.

Vt homines Philoſophari *incipiant & ad* ſcientiam *&* ſapientiam *perveniant, quæ illæ?* Philoſophiæ *diviſio quæ? quæ ejus partes?*

QUemadmodum admirando primum homines cæperint Philoſophari, & adhuc Philoſophentur, docet Ariſtoteles lib. 1. metaphyſ. c. 2 ubi, διὰ τὸ θαυμάζειν, inquit, οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν. ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ πρόχειρα τῶν ἀπόρων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν οὕτω προϊόντες καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες. 1. *Propter admirationem & nunc & primò cæperant homines Philoſophari: à Principio quidem admirando ea, quæ de dubitandis faciliora erant; Deinde paulatim ulterius procedentes, etiam de majoribus dubitando.* admirationem autem eſſe primum, quod ordine Philoſophanti ab exordio obverſetur, ibidem in ſeq. perſequitur. dubitationemque, illi & vicinam & miſtam & ſæpenumero eandem cum illa, contendenti ad τὴν σοφίαν καὶ ἐπιστήμην primum eſſe neceſſariam, oſtendit ac demonſtrat lib. 3. met. c. 1. & nos ex illo in ſpeciminibus noſtris plurimis paginis tradidimus.

Qui

Digitized by Google

Qui autem ſic quærit ſcientiam ſapientiamque, uti dictum, Philoſophus incipit eſſe. cujus aliàs vult eſſe περὶ πάντων δύνασθαι θεωρεῖν. i. *de omnibus poſſe ſpeculari.* ut veritatem inquirat πρὸς τὸ ἐπισκέψασθαι, τὸ ἀληθές. lib. 4. met. c. 2. cui affinia hæc, πρὸς φιλοσοφίαν κατ' ἀλήθειαν περὶ αὐτῶν πραγματευτέον. i. *quod ad Philoſophiam attinet, ſecundum veritatem de iis, quæ inquirenda, tractandum eſt.* quo pacto Philoſophia lib. de mundo c. 1. μόνη διαραμένη πρὸς τὴν τῶν ὄντων θέαν σπουδάζει γνῶναι τὴν ἐν αὐτοῖς ἀλήθειαν. i. *ſola ipſa ſublime ſe tollens ad contemplandas rerum naturas magno illis ſtudio contendit exiſtentem in iis veritatem pernoſcere.* quam ubi aſſecutus fuerit, dici poteſt πάντα ἐπίστασθαι, ſcilicet ὁ μάλιστα ἔχων, ut ille lib. 1. met. c. 1. & 2. τὴν καθόλου ἐπιστήμην, i. *qui maxime univerſalem ſcientiam habet*, ſapiens. οὗτος γὰρ, inquit, οἶδέ πως πάντα τὰ ὑποκείμενα. i. *ſic enim quodammodo omnia ſubjecta ſcit;* & non tantum ea, ſed etiam τὴν οὐσιῶν καὶ ἀρχὰς καὶ τὰς αἰτίας. i. *eſſentiarum ſive ſubſtantiarum principia & cauſas.* ceu docet lib. 4. met. c. 2. dicitur enim σοφία i *ſapientia* ἐπιστήμη εἶναι περὶ αἰτίας καὶ ἀρχάς. i. *ſcientia eſſe, quæ verſatur circa cauſas & prin-*

 prin-

Digitized by Google

principia, libro cit cap. 2. maximè generalia & univerſalia, quæ, cum hominibus, tanquam à ſenſibus remotiſſima, difficilia ſunt, ſcire tantum ſapientis eſſe vult. certiorem autem illam eſſe ſcientiam, cum ἐπιστημῶν αἱ μάλιστα πρώτων εἰσίν. 1. *Scientiarum illæ certiores ſunt, quæ maximè primorum ſunt.* quæ etiam maximè ἐπιστητὰ, 1. *ſcibilia* ibidem vocat. atque adeo illa, ut ἀρχικωτάτη καὶ ἡγεμονικωτάτη τῶν ἐπιστημῶν. 1. *ſcientiarum principaliſſima & honorabiliſſima*, jure meritoque σοφία. 1. *ſapientia* nuncupatur. Studium igitur illius eſt Philoſophia; quamvis eam lib. 2. met. c. 1. vocet ἐπιστήμην τῆς ἀληθείας. 1. *ſcientiam veritatis*: ejuſque partes quandam τὰς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμας. 1. *Philoſophicas ſcientias* lib. 1. top. cap. 2. quarum finis eſt veritas, ut practicarum, opus, ut loco Met. proximo diſtinguit. unde Philoſophiæ diviſio fit in Theoreticam & practicam. lib. 6. met. c. 1. ἅπασαν διάνοιαν facit ἢ πρακτικὴν, ἢ ποιητικὴν ἢ θεωρητικήν. 1. *aut activam aut factivam aut contemplativam.* & ſecundum illas philoſophiæ partes diſtingunt. διχοτομίας tamen authorem exiſtimat Ariſtotelem *Laertius* in vita ejus lib. 5. ita ut ad practicam referat Ethicam & Politicam:

ticam: ad Theoreticam Phyſicam & Logicem; quam tamen pòſt vocat ὄργανον περιεσκεχειβωμένον. i. *inſtrumentum exactiſſimum*: cujus uſum tamen ad duplicem ſcopum retuliſſe Ariſt. ille tradit. ſcil. Oratoriam & Dialecticam ád veriſimile ſeu probabile: ad verum autem analyticam & Philoſophiam. nihil omiſſo eorum, quæ vel ad inventionem vel ad judicium vel ad uſum pertinerent. tractationem de ente quatenus ens eſt. i. Metaphyſicam, & Theologiam Phyſicam & Mathematicam ad theoreticam phil. refert lib. 6. met. c. 1. v. & lib. 13. m. & c. 7. ſed διαλεκτικὴ ipſi dicitur pertinere ad τ ποιητικὴν, lib. 1. top. c. 1, 2, & 3. ubi, ejus eſſe, docet, τὰ ἐκ τ ἐνδεχομένων ποιεῖν ἃ προαιρούμεθα. i. *ex poſſibilibus efficere, quæ eligimus*. & illam, ἐξεταστικὴν πρὸς τὰς ἁπασῶν ἀρχὰς ὁδὸν ἔχουσαν. i. *indagatricem, ad omnia ſcientiarum ſive methodorum, viam continentem*. & cum Metaphyſica Dialecticam, circa idem verſari genus; ſed ab illa differre τρόπῳ τ δυνάμεως. eſtque ipſi διαλεκτικὴ, πειραστικὴ, περὶ ὧν ἡ Φιλοσοφία γνωριστικὴ. i. *tentativa, de quibus philoſophia* (metaphyſica) eſt *cognitiva*. lib. 4. met. c. 1. Mathematicus uti diſtinguitur à phyſico &

primo philoſopho, docet Ariſt. lib. 2. nat. auſc. c. 2. & lib. 13. met. cap. 4. priore l. dicit naturalia corpora habere planities, ſoliditates, longitudines & puncta: περὶ ἃ, inquit, σκοπεῖ μαθηματικὸς & cum Phyſicus quoque de luna & ſole tractet atque de eorum figura, Mathematicum de eadem etiam agere affirmat: non tamen quà horum unumquodque eſt terminus corporis naturalis, neque illorum accidentia contemplari. ideoque abſtrahit διὸ καὶ χωρίζει ſcilicet per intellectum. addit enim χωριστὰ γὰρ νοήσει κινήσεώς ἐστι. 1. *ſunt enim res per intellectum ſeparabiles.* quippe nullum eſt periculum erroris. καὶ οὐδὲν, inquit, διαφέρει, οὐδὲ γίνεται ψεῦδος χωριζομένων. 1. *nec intereſt per falſum committitur ab eo, qui ſeparat.* dicitque, hoc manifeſtum eſſe, utrorumque definitiones proferenti, ſcilicet tam rerum ipſarum, quàm accidentium. uti de pari & impari, recto & inflexo numero, ſine figura &c. quæ ſine motu ſunt: contrà, de carne, oſſe, & homine. & hoc ait, declarare eas Mathematicas, quæ ſunt magis naturales. ut perſpectiva, & Muſica & Aſtrologia. non ſic in Geometria, quæ dicitur quidem lineam ſpectare, quæ eſt naturalis, non tamen

tamen quà naturalis. Perſpectivam v. Mathematicam conſiderare lineam; non tamen, quà eſt Mathematica, ſed quà eſt naturalis. utrum entia Mathematica ſint ſubſtantiæ rerum, nec ne, diſputat Phil. lib. 3. met. cap. 5. item, an entia Math. ſint à ſenſibilibus ſeparata. &: an ab iis quid diverſum exprimant, lib. XI. met. c. 2. quoad *certitudinem*, ſapientiam ſive Metaphyſicam primas tenere vult, juxtà ea, quæ leguntur lib. 1. met. c. 2. cum circa prima principia, omnium certiſſima, verſetur illa. Et nominatim Arithmeticam Geometriâ certiorem facit. αἱ γὰρ, inquit ibid., ἐξ ἐλαττόνων ἀκριβέστεραι τῶν ἐκ προσθέσεως λεγομένων. οἷον, ἀριθμητικὴ γεωμετρίας. i. *quæ conſtant ex paucioribus, certiores iis ſunt, quæ ex additione dicuntur. ut, Arithmetica quàm Geometria.* maximè, ſi non demonſtret diſciplina ἐξ ἄλλου γένους, ſed ex ſuo. uti non licet Arithmeticæ probare Problema Geometicum. quando diviſa ſunt ſcientiarum genera, ut Arithmeticæ & Geometriæ. in quibus, οὐκ ἔστι, inquit, τὴν ἀριθμητικὴν ἀπόδειξιν ἐφαρμῶσαι ἐπὶ τὰ τοῖς μεγέθεσι συμβεβικότα, εἰ μὴ τὰ μεγέθη ἀριθμοί εἰσι. i. *non licet Arithmeticam*

 demon-

Digitized by Google

demonſtrationem accommodare ad ea, quæ magnitudinibus accidant, niſi magnitudines ſint numeri. & vice verſâ. atque ita contendit, nulli ſcientiæ licere alterius ſcientiæ problema demonſtrare, niſi ſit ſubordinata. οἷον, inquit, τὰ Ὀπτικὰ πρὸς Γεωμετρίαν, καὶ τὰ Ἁρμονικὰ πρὸς Ἀριθμητικήν. 1. *quomodo Optica probl. ad Geometriam & Harmonica ad Arithmeticam referantur.* & cap. 2. Geometriæ ſubalternat Mechanicam. Principia Geometrica diſtinguit Philoſophus cap. 10. in propria & communia. ubi & axiomatum, poſtulatorum, definitionum & hypotheſεων mentionem facit. & axioma diſtinguit ab hypotheſi & poſtulato & hypotheſin à poſtulato & definitionem ab hypotheſi: & Geometram dicit ea ſumere in ſolis magnitudinibus & Arithmeticum in ſolis numeris. licet aſſerat, illius non eſſe diſceptionem de principiis, lib. 1. analyt. c. 12. quà talis. Et propria Principia Arithmeticum dicit ſumere; & unitates eſſe: Geometram puncta & lineas. quæ v. ſunt horum affectiones per ſe, quid earum quæque ſignificet, accipiunt: ut Arithmetica, quid par, impar, vel quadratum, vel cubus. Geometria, quid irra-

irrationale, aut quid inflecti, aut quid concurrere. quod autem ſit, demonſtrant per principia commmunia, ut, ſi ab æqualibus æqualia auferas, reliqua ſunt æqualia, & per ea, quæ demonſtrata fuerunt. ſic etiam fieri vult in Aſtrologia. Quomodo *Mathematicæ* diſciplinæ inter ſe affectæ ſint, ex parte docet Philoſophus lib. 1. poſt. anal. c. 13. ſc. εἶναι θάτερον ὑπὸ θάτερον alterum ſub altero, ſive ſubordinatæ ſint. ut Optica ſub Geometria: Mechanica ſub Stereometria: Muſica ſub Arithmetica & Phænomena ſub Aſtrologia. v. & lib. 3. met. c. 2. Synonymiam etiam in iis ſcientiis notat. ut Aſtrologia dicitur & Mathematica & Nautica: Muſica vocatur tàm Mathematica, quàm eà quæ ſpectatur ſecundum auditum. Et Confert quoque modum conſiderandi objecta Mathematicorum cum alijs: ubi: ἐνταῦθα τὸ μὲν ὅτι τῶν αἰσθητικῶν εἰδέναι, τὸ δὲ διότι, τῶν μαθηματικῶν. i. *hic enim ſcire quod ſit, proprium eſt eorum, qui ſenſus rationem habent: ſcire autem cur ſit, Mathematicorum.* de his autem ſtatuit: οὗτοι γὰρ ἔχουσι τῶν αἰτίων τὰς ἀποδείξεις καὶ πολλάκις οὐκ ἴσασι τὸ ὅτι. i. *ſi namque, habent cauſarum demonſtrationes, ac ſæpe*

Digitized by Google

ignorant, quod res ſunt. quas demonſtrat tn. in cunctis Philoſophiæ partibus, non requirit, uti legere eſt lib. 2. met. c. 3. prætereà, in priore loco ſcientias Mathematicas circa formas (περὶ εἴδη) verſari dicit: negatque res Mathematicas eſſe in ſubjecto. quamvis res Geometricæ in quopiam ſubjecto eſſe dicantur, non tamen quà Geometricæ. v. etiam lib. XI. met. c. 2. *Opticam* l. c. confert cum Phyſica ratione ſubjecti. Ut enim Optice ad Geometriam affecta eſt, ſic ad Opticam alia ſcientia, veluti, quæ tractat de iride: ratio: τὸ μὲν γὰρ ὅτι, φυσικοῦ εἰδέναι. τὸ δὲ διότι ὀπτικοῦ ἢ ἁπλῶς ἢ κατὰ τὸ μάθημα. I. *Scire enim quod ſit, eſt Phyſici: cur ſit, Optici, aut ſimpliciter, aut ratione ſcientiæ Mathematicæ*. v. & lib. 3. met. c. 2. Interrogationes Geometricæ ut conferuntur cum dialecticis. v. lib. 1. Analyt. poſt. c. 12.

CAP. III.

Metaphyſica *quæ? ejus objectum, & modus conſiderandi illud*. entis *varia acceptio, & diviſio. ubi & breviter de ſubſtantia*.

ARiſtoteli *Metaphyſicus* aliquando vocitatur abſolutè φιλόσοφος, lib. 13. met.

Digitized by Google

met., c. 3. & lib. 4. met. c. 3. & in abſtracto *Metaphyſica*, Φιλοσοφία, ibidem, & lib. 4. c. 2. & lib. 1. cap. 3. Φιλοσοφία πρώτη lib. 4. met. c. 2. lib. 6. in cap. 1. lib. 13. cap 4. & πρώτη ἐπιστήμη, lib. 6. met. c. 1. lib. 13. met. c. 4. cujus reſpectu Phyſica dicitur δευτέρα Φιλοσοφία. i. *ſecunda Philoſophia*, lib. 7. met. c. xi. *ſapientiam* ut facit, vide lib. 1. met. c. 2. & cæteras ſcientias ejus δούλας. i. *ancillas*, lib. 3. met. c. 2. & ſic ſapientia prima, ut ejus reſpectu Phyſica dicatur *ſapientia*, ſed non prima, lib. 4. met. c. 3. *ſcientia univerſalis*, *Phyſica & Mathematica prior*, lib 13. cap. 7. & ideo, καθόλου πασῶν κοινή. i. *univerſaliter omnibus, communis*, lib. 6. met. c. 1. Ergo *Metaphyſica eſt ſcientia (vel ſapientia) quæ tractat ens, quatenus ens eſt, & quæ ei per ſe inſunt*. objectum τὸ ὂν ᾗ ὄν. ſic ille lib. 4. met. c. 1. ἔστιν ἐπιστήμη τις ἣ θεωρεῖ τὸ ὂν ᾗ ὂν καὶ τὰ τούτῳ ὑπάρχοντα. quod probat, cap. 2. & ſic deinceps concludit: δῆλον οὖν ὅτι καὶ τὰ ὄντα μιᾶς ἐπιστήμης θεωρῆσαι ᾗ ὄντα. i. *patet utique unius eſſe ſcientiæ entia, prout entia, ſpeculari*. & poſt: ὅτι μὲν οὖν μιᾶς ἐπιστήμης τὸ ὂν ᾗ ὂν θεωρῆσαι καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ ᾗ ὂν δῆλον. i. *quod*

Digitized by Google

1. *quod igitur unius ſcientiæ eſt ens, prout ens eſt, & quæ ei prout enti inſunt, ſpeculari, manifeſtum eſt.* v. & lib. 6. met. c. 1. & lib. 13. c. 3. & ſub eo contineri principia Mathematicarum rerum, lib. 13. cap. 4. & ſubſtantiam ſeparatam. lib. 13. met. c. 7. & nullam aliam ſcientiam ens ea latitudine ſpectare, lib. 4. met. c. 1. docet. cum cæteræ tantum μέρος αὐτοῦ τι ἀποτεμνόμεναι θεωροῦσι περὶ τοῦτο τὸ συμβεβηκός. 1. *aliquam partem abſcindentes, quod ei accidit, ſpeculantur*, ut Mathematicæ ſcientiæ. & hanc conſiderationem Metaphyſices vult pertinere ad Philoſophiam contemplativam, lib. 6. met. c. 1. *Ens* multipliciter dici, docet lib. 4. met. c. 2. ſed, ut ille, πᾶν πρὸς μίαν ἀρχήν. 1. *omne ad unum principium.* quatenus non enti opponitur, ſumma latitudine exprimitur. ait enim τὰ μὲν γὰρ, ὅτι οὐσία, ὄντα λέγεται, τὰ δ' ὅτι πάθη οὐσίας, τὰ δ' ὅτι ὁδὸς εἰς οὐσίαν, ἢ φθοραὶ ἢ στερήσεις ἢ ποιότητες, ἢ ποιητικὰ ἢ γεννητικὰ οὐσίας ἢ τῶν πρὸς τὴν οὐσίαν λεγομένων ἢ τούτων τινὸς ἀποφάσεις ἢ οὐσίας. 1. *quædam enim quoniam ſubſtantiæ entia dicuntur: quædam, quoniam paſſiones ſubſtantiæ: quædam, quoniam via ad ſubſtantiam, aut corruptiones*

aut

aut privationes aut qualitates aut effectiva aut generativa ſubſtantiæ ſive eorum, quæ ad ſubſtantiam dicuntur aut ad aliquorum ex his negationes aut ſubſtantias. & ſic: διὸ καὶ τὸ μὴ ὂν εἶναι μὴ ὂν φαμέν. i. *quare & ipſum non ens, eſſe non ens dicimus.* Paulò ſtrictius lib. 7. met. c. 1. τὸ ὂν σημαίνει, τὸ μὲν τί ἐστι, καὶ τὸδε τι. τὸ δὲ, ποιὸν ἢ ποσὸν ἢ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν οὕτω κατηγορουμένων. i. *Ens ſignificat aliud quidem, quod eſt & quod quid: aliud vero quod quale aut quantum, aut ſingula aliorum, quæ ita prædicantur.* priori loco & modo ens expreſſum objectum primæ philoſophiæ dat. præcipuum autem, quod in ente eſt, & naturam ejus exhaurit, ſubſtantia eſt, &, ideo lib 7. met. l. c. φανερὸν, ὅτι τούτων πρῶτον ὂν τὸ τί ἐστιν, ὥσπερ σημαίνει τὴν οὐσίαν. i. *patet, primum horum ens eſſe ipſum quod eſt, quodque ſubſtantiam ſignificat.* Et lib 9. met. c. 1. diſertè *ſubſtantia* vocatur πρώτως ὄν. i. *primum ens.* loco cit. lib. 7. dicitur, πάντων ἡ οὐσία πρῶτον καὶ λόγῳ καὶ γνώσει καὶ χρόνῳ καὶ φύσει. i. *omnium primum eſt ſubſtantia & ratione & cognitione & tempore & natura.* de cæteris a. ſic lib. 7. met. l. c. τὰ δ' ἄλλα λέγεται ὄντα, τῷ τοῦ ὄντως ὄντος

τὰ

τὰ μὲν ποσότητας εἶναι, τὰ δὲ ποιότητας, τὰ δὲ πάθη, τὰ δὲ ἄλλό τι τοιοῦτον. i. *cætera vero entia dicuntur, eò quod entis propriè dicti quædam ſunt quantitates; quædam qualitates: quædam paſſiones; quædam aliquid aliud tale.* & hæc ſc. ſubſt. ipſis dicitur ὑποκείμενον ὡρισμένον. i. *ſubjectum determinatum.* unde patet, quod *ens* non æqualiter dicatur de ſubſtantia & cæteris ei accidentibus. uti nominatim legere eſt lib. 7. met. c. 4. ubi etiam: τὸ τί ἐστιν ὑπάρχει πᾶσιν ἀλλ' οὐχ ὁμοίως, ἀλλὰ τῷ μὲν πρώτως, τοῖς δ' ἑπομένως. i. *ipſum eſt ineſt quidem omnibus non tamen ſimiliter: huic verò primò, illis verò conſequenter.* Et ſic ens diſtingui poterit in ens *ſimpliciter* & *ſecundum quid.* nam ejuſdem libri cap. 1. ſic legitur: ὥστε τὸ πρώτως ὂν καὶ οὐ τὶ ὂν, ἀλλ' ὂν ἁπλῶς ἡ οὐσία ἂν εἴη. i. *quod eſt primò ens & non aliquod ens (ut cætera) ſed ſimpliciter ens, ſubſtantia.* reliqua entia ſunt entia per ſubſtantiam & eorum eſſe, eſt ineſſe, uti, exprimitur in ſeq. ἀνάγκη γὰρ ἐν τῷ ἑκάστου λόγῳ τὸν τῆς οὐσίας λόγον ἐνυπάρχειν. i. *neceſſe eſt enim in cujusque ratione ineſſe rationem ſubſtantiæ.* vid. lib. 14. met. c. 1. lib. 13. c. 5. & eorum, quæ *ſunt*, diſtinctio-

ſtinctionem, cat. 2. de ente per ſe & per accidens pòſt videbitur, nunc breviter de ſubſtantia & eo, quod eſt aliquid.

Cap. IV.

'Ουσία, ſubſtantia, & τὸ τί ἦν εἶναι, *ut intelligenda apud Philoſophum.*

"ΟΥσια aliquando Ariſtoteli notat *eſſentiam*, ut lib. 2. de anima. c. 1. §. 15. & lib. 8. met. c. 3. f. ſæpiſſimè, *ſubſtantiam.* Illa quot modis dicatur, legitur lib. 7. met. c. 3. quatuor in his nota: καὶ γὰρ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὸ καθόλου καὶ τὸ γένος ἡ οὐσία δοκεῖ εἶναι ἑκάστῳ καὶ τέταρτον τούτων τὸ ὑποκείμενον. i. *maximè autem quid erat eſſe & univerſale & genus ſubſtantia cujusque eſſe videtur, & quartum eorum, ſubjectum.* intellige prædicationis. ὑποκείμενον autem vocat, καθ' οὗ τὰ ἄλλα λέγεται, ἐκεῖνο δέ αὐτὸ μηκέτι κατ' ἄλλου. i. *ſubjectum eſt, de quo cætera dicuntur, illud vero non amplius de alio.* & pòſt vocat ὑποκείμενον πρῶτον, compoſitumque eſſe dicit ἐκ τῆς ὕλης καὶ μορφῆς. i. *ex materia & forma.* quarum materiam ὕλην vocat μόνην οὐσίαν, & formam σχῆμα τῆς ἰδέας. de illis in phyſicis. ſubjectum autem

tem illud vocat πρώτην ὀσίαν. i. *primam ſubſtantiam*, categ. 5. quò & ἄπειρον ὀσίαν refert lib. 13. c. x. & ἀΐδιον, lib. 14. c. 6. metaphyſ. & νῦν. c. 9. quamvis ſic non componatur. τὸ τὶ ἦ εἶναι, multipliciter Philoſophus ſumit. aliquando, notat *definitionem*, ut lib. 7. met. 5. c. 4. cujus λόγος dicitur vero ὁρισμός. & ſubſtantiis convenire τὸ τὶ ἦν εἶναι. i. *quod quid erat eſſe*, poſt dubitationes ibidem concludit. & alibi, uti in log. videbatur. aliquando rerum *formam*, ut in Phyſicis oſtendetur. & l. c. τὸ τὶ ἦν εἶναι ἑκάςον, dicitur ipſi ὃ καθ' αὐτό. i. *quod ſecundum ſe dicitur*. an autem τὸ τὶ ἦν εἶναι, i. *quidditas* & ἕκαςον. i. *unumquodque*, idem ſint, diſputat lib. 7. met. c. 6. in ſubſtantiis idem eſſe exiſtimat, non vero in accidentibus. *Quidditatem* (τὸ τὶ ἦν εἶναι) eſſe principium & cauſam eorum omnium, quæ de re dicuntur, eamque eſſe ſubſtantiam quandam formalem, ſola ratione ſeparabilem, cap. 17, oſtendit ſuo modo. ubi addit: δεῖ γὰρ τὸ (ὃν) τι καὶ τὸ εἶναι ὑπάρχειν δῆλα ὄντα. i. *oportet enim ipſum quod & ipſum eſſe, exiſtere manifeſta entia.* Univerſale non eſſe ſubſtantiam, neque genus, ibidem & affirmat

Digitized by Google

mat & ſuis argumentis probat, cum ſubſtantia ei ſit ὑποκείμενον. neque ſubſtantiam ſenſibilem, quæ ei ſingularis eſt, vel definitio vel demonſtratio exhibeat. nunc de uno, vero & bono, ut entis affectionibus immediatis.

Cap. V.

De uno, entis attributo, quid ex Philoſopho definitur & docetur. item, de ejus oppoſitis.

Ens & *unum* idem eſſe, & colligit & docet Ariſtoteles, etiam his verbis, lib. 4. met. c. 2. ἔστι δὴ τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν ταὐτὸν καὶ μία φύσις τῷ ἀκολουθεῖν ἀλλήλοις, ὥσπερ ἀρχὴ καὶ αἴτιον, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς ἑνὶ λόγῳ δηλούμενα. i. *Eſt itaque ens & unum idem ac naturâ unâ, propterea quod ſe invicem ſequuntur. quemadmodum principium & cauſa; ſed non quod una ratione ſignificantur.* exemplum: ταὐτὸ γὰρ εἷς ἄνθρωπος καὶ ὢν ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπος. i. *idem enim unus homo & ens homo ac homo.* καὶ οὐχ ἕτερόν τι δηλοῖ κατὰ τὴν λέξιν ἐπαναδιπλούμενον τὸ, ἔστιν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπος καὶ εἷς ἄνθρωπος. i. *& non ſignificat diverſum aliquod ſecundum dictionem reſpectivam, id eſt, homo & homo & unus homo.* v. & lib. 5. met. c. 26. item ex eo, quod non ſeparentur ens & unum in genera-

neratione & corruptione, colligit l. c. quæ ſequuntur: ὅτι ἡ πρόσθεσις ἐν τούτοις ταὐτὸ δηλοῖ καὶ οὐδὲν ἕτερον τὸ ἓν παρὰ τὸ ὄν. ἔτι δ' ἑκάστη οὐσία, ἕν ἐστιν οὐ κατὰ συμβεβηκός. ὁμοίως δὲ καὶ ὅπερ ὄν τι. i. *quod additio in his idem ſignificat: & quod unum nihil aliud eſt, præter ens: item, cujuſque ſubſtantia, unum eſt; non ſecundum accidens. ſimiliter & ipſum ens, quodvis.* & ſic ens & unum æqualiter dici, probat lib. x. met. c. 2. ubi: λέγεται δ' ἰσαχῶς τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν. vide & lib. 3. met. c. 4. & reprocari illa, docet lib. 13. met. c. 3. Cæterùm, videamus, quot ſignificatis Philoſopho exprimatur *unum*. lib. 5. met. c. 6. ſcilicet vel ſecundùm accidens vel ſecundùm ſe. priore modo, ut Coriſcus & Muſicum & Coriſcus Muſicus: & Muſicum & juſtum, ac Muſicus juſtus, cum utrumque uni ſubſtantiæ accidat. *per ſe* autem unum primum dicitur ratione *continuitatis*, ut falcis, vinculo: & ligna, viſco. ſic & linea, licet curva ſit, modò continua ſit, una eſt. item crus & brachium. De his autem dicit, quod ſint μᾶλλον ἓν τὰ φύσει συνεχῆ ἢ τέχνῃ. i. *potius unum ſint naturâ, quam arte, continua.* Prætereà unitatem continuitatis ſpectat in motu. ſcilicet ἡ

κίνησις

κίνησις μία καθ' αὑτὸ κ) μὴ οἷόν τε ἄλλως. i. *cujus unus per ſe motus & non poteſt aliter eſſe*; etiam ratione temporis, de quo ibidem vide. Etiam unum ea dicuntur, ὧν ἀδιαίρετον τὸ εἶδ۞ κτ) τὴν αἴσθησιν. i. *quorum ſpecies indifferens eſt ſecundum ſenſum.* ut vinum unum & aqua una, &c. ubi ſpecies non mutatur. Etiam unum philoſopho dicuntur, ὧν τὸ γέν۞ ἓν διαφέρον ταῖς ἀντικειμέναις διαφοραῖς. i. *quorum unum eſt genus differens oppoſitis differentiis*, ut homo, equus &c. ſunt animalia. idem de ultimis generis ſpeciebus intelligit. Præterea *unum* vocat, ὅσων ὁ λόγ۞ ὁ τὸ τί ἦν εἶναι λέγων ἀδιαίρετ۞ πρὸς ἄλλον τ δηλοῦντα, τὸ τί εἶναι τὸ πρᾶγμα. i. *quorum ratio, quod quid erat eſſe dicens, indiviſibilis ad aliam eſt, quod erat eſſe rei ſignificantem.* quamvis omnis ratio per ſeipſam ſit diviſibilis. ſic, ὧν ἡ νόησις ἀδιαίρετ۞, ἡ νοοῦσα τὸ τί ἦν εἶναι κ) μὴ δύναται χωρίσαι, μήτε χρόνῳ μήτε τόπῳ μήτε λόγῳ, μάλιστα ταῦτα ἕν. i. *quarumcunque intellectio, quæ quod quid erat eſſe, intelligit, indiviſibilis eſt, neque ſeparare poteſt, nec tempore nec loco nec ratione, hæc maximè unum ſunt.* & horum quæcunque, ſubſtantias eſſe, dicit. & univerſaliter, quæ nullam in ſe habent diviſio-

ſionem, unum eſſe, vult. ut homo, eſt unus homo: & animal, unum animal. &, quæ aut unum agunt, aut patiuntur aut habent, aut ad aliquid unum ſunt, quæ in ſeq. latiùs explicat. ubi & unum eſſe dicit ἀρχὴν τοῦ γνωριστοῦ, ᾧ πρώτῳ γνωρίζομεν. *principium ſcibilis, quo primò cognoſcimus.* ratione quanti illud, ἀδιαίρετον, τὸ πάντη ἄθετον. i. *indiviſibile poſitione.* i. μόνας, unitas. nam lib. xi met. c. 7. ἡ μόνας στιγμὴ ἄθετός ἐστι. i. *unitas ſine poſitione eſt.* v. & lib. xii met. c. 2. l. c. lib. 5. breviter complectitur, quæ numero, genere, ſpecie, aut analogia unum ſunt, ſub finem capitis. ſcil. *numero:* ὧν ἡ ὕλη μία. i. *quorum materia una eſt. Specie;* ὧν λόγος εἷς. i. *quorum una ratio. genere:* ὧν τὸ αὐτὸ σχῆμα τῆς κατηγορίας. i. *quorum eadem eſt prædicationis figura. analogia:* ὅσα ἔχει ὡς ἄλλο πρὸς ἄλλο. i. *quæcunque ſe habent ut aliud ad aliud.* Oppoſita *uni* ſint multa. quot modis autem illa oppoſitio fiat, oſtendit Ariſtoteles lib. x. met. c. 3. primò, ut ἀδιαίρετον & διαιρετόν. i. *indiviſibile & diviſibile.* diciturque ex contrario ipſum unum, & ſignificatur ex diviſibili, indiviſibile, διὰ τὸ μᾶλλον αἰσθητὸν τὸ πλῆ-

θος

θ@ εἶναι καὶ τὸ διαιρετόν. i. *eo quod magis multitudo & diviſibile & ſenſibile eſt.* & quomodo ſe numerus habeat ratione unitatum, vide lib. XI. met. c. 6. ſecundò, l. c. ἔπι οὗ, inquit, μὲν εἶδος τὸ αὐτὸ καὶ ὅμοιον καὶ ἶσον. τοῦ δὲ πλήθους, τὸ ἕτερον καὶ ἀνόμοιον καὶ ἄνισον. i. *unius eſt idem, ſimile & æquale: multitudinis vero diverſum, diſſimile & inæquale.* quæ deinceps latiùs perſequitur. vid. & cap. 6. & lib. X. c. I. met.

Cap. VI.

De vero & falſo. *quid doceat Philoſophus, oſtenditur.*

ENs in verum & falſum diſtinguit Philoſophus lib. 9. met. c. X. ubi: τὸ κυριώτατον ὂν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ἐπὶ τῶν πραγμμάτων ἐστὶ τὸ συγκεῖσθαι ἢ διαιρεῖσθαι. i. *maximè proprie ens aut verum aut falſum eſt in rebus compoſitione vel diviſione.* verum & falſum pronunciari componendo & dividendo, in logicis apertius videbitur. Et tenendum interim hîc, quod ἀληθὲς, ut inquit lib. 6. met. c. 3, τὴν κατάφασιν ἐπὶ τῶν συγκειμένων ἔχει, τὴν δ' ἀπόφασιν ἐπὶ τῶν διῃρημένων, τὸ δὲ ψεῦδος, τούτου τοῦ μερισμοῦ τὴν ἀντίφασιν. i. *verum enim affirmationem in compoſita habet, ne-*

gationem vero in diviſo. falſum hujus partitionis contradictionem. Et ſic verum & falſum negat eſſe in rebus: ſed ponit in mente, ibid. οὐ γὰρ ἐστι τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθὲς ἐν τοῖς πράγμασιν, ἀλλ' ἐν ἐν διανοίᾳ. 1. *non enim eſt falſum & verum in rebus, ſed in mente.* de compoſitione & Diviſione idem: ἐπεὶ δὲ ἡ συμπλοκή ἐστιν καὶ ἡ διαίρεσις ἐν διανοίᾳ, ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πράγμαος &c. *cum autem compoſitio in mente, non in rebus ſit* &c. lib. 9. met. cit. veritatis fundamentum ponit in re. ubi: οὐ γὰρ διὰ τὸ ἡμᾶς οἴεσθαι ἀληθῶς σε λευκὸν εἶναι, εἶ σὺ λευκός. ἀλλὰ διὰ τὸ σε λευκὸν εἶναι, ἡμεῖς οἱ φάντες τοῦτο ἀληθεύομεν. 1. *non enim quod nos te verè putamus, album eſſe, tu albus es: ſed propterea, quod tu albus es, nos, qui dicimus, verum dicimus.* quomodo autem verum & falſum obtineant in neceſſariò compoſitis & diviſis, & contingentibus, ibidem pluribus docet philoſophus. lib. 5. met. c. 7. τὸ εἶναι σημαίνει καὶ τὸ ἔστιν, ὅτι ἀληθές, τὸ δὲ μὴ εἶναι, ὅτι οὐκ ἀληθές, ἀλλὰ ψεῦδος. ὁμοίως καὶ ἐπὶ καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως. 1. *ipſum eſſe & ipſum eſt ſignificat, quod verum eſt: ipſum vero non eſſe, quod non eſt verum, ſed falſum. ſimiliter*

tam

tam in affirmatione, quàm in negatione. prius rerum & falſum vocat τὸ ἄνευ πράξεως. i. *quod eſt ſine actione*, dicitque ἐν τῷ αὐτῷ εἶναι γένει τῷ ἀγαθῷ καὶ κακῷ. i. *in eodem genere eſſe cum bono & malo.* differre tamen, ut abſoluta. vide plura lib. 4. met. c. 7. & reſpectiva, lib. 3. de anima. c. 8. f. quomodo verum ac falſum percipimus phantaſia, explicat lib. eodem c. 4. ubi addit: οὐδὲ λέγομεν ὅταν ἐνεργῶμεν ἀκριβῶς περὶ τὸ αἰσθητὸν, ὅτι φαίνεταί ἡμῖν τοῦτο ἄνθρωπος. ἀλλὰ μᾶλλον ὅταν μὴ ἐναργῶς αἰσθανόμεθα, τό ἢ ἀληθὴς καὶ ψευδής. i. *cum exquiſitè operamur circa ſenſile, non dicimus nobis videri hoc, eſſe hominem: ſed potius, quando non evidenter ſentimus. tuncque ſenſus eſt aut verus aut falſus.* Ergo verum & falſum vel eſt apparenter, vel abſolutè tale. illam veritatem diſtinguit à veritate ratione utentis cap. 3. ejuſdem libri, his verbis: ἡ μὲν αἴσθησις τῶν ἰδίων, ἀεὶ ἀληθὴς καὶ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ζῴοις, διανοεῖσθαι δ' ἐνδέχεται καὶ ψευδῶς καὶ οὐδενὶ ὑπάρχει ᾧ μὴ καὶ λόγος. i. *quia ſenſus propriorum objectorum ſemper eſt verus, & omnibus ineſt animalibus: ratiocinari vero contingit etiam falsò nec ulli ineſt, cui non inſit etiam ratio.*

veritatem principiorum, quæ hic abſoluta eſſe debet, dicit eſſe talem, περὶ ἣν διαψευσθῆναι ἀδύνατον. i. *circa quam decipi non poſſimus.* diciturque eſſe βεβαιοτάτη. i. *firmiſſima*, lib. 4. met. c. 3. v. & cap. 4. Veritas a. apparens rerum c. 5. dicitur, ἐνίοις ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἐλθεῖν. i. *quibuſdam ex ſenſibilibus advenire.* quod dici debeant, αὐτῷ ἑκάστῳ πρὸς ἑ ταὐτὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν ἀεὶ δοκεῖν. i. *noſtrum cuique non eadem ad ſeipſum ſemper ſecundum ſenſum apparere.* v. plura in ſeq. cap. 6. ubi multis diſputat, an omne apparens, verum ſit. circa quæ autem & quatenus decipiamur, lege lib. 9. met. c. x. decipi a. vult omnes, περὶ ἃ μὴ γνωρίζουσι. i. *circa ea, quæ non intelligunt.* lib. 4. met. c. 3. Et quot modis falſum dicatur, v. lib. 5. c. 29.

Cap. VII.

Bonum *generaliter & ſpecialiter conſideratum quid ſit Metaphyſicis.*

ARiſtoteles lib. 1. mag. mor. c. 1. generaliter τὸ ἀγαθὸν κοινὸν ἐν ἅπασιν ὑπάρχειν. i. *commune bonum omnibus ineſſe*, aſſirmat. i. eſt, quod lib. 1. de moribus. cap. 4. τἀγαθὸν ἰσαχῶς λέγεται τῷ ὄντι. i. *bonum*

Digitized by Google

bonum totidem modis dicitur, quot ens. & in omnibus categoriis, ibidem. id per ſe expetendum, loco priori affirmat: λέγει δὲ ὁ ὅρος, ὅτι τοιόνδ' ἀγαθὸν καθόλου, ὃ ἐὰν ᾖ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ αἱρετόν. Et vult diverſum eſſe ab eo, quod dicitur ἰδέα ἀγαθοῦ. lib. XI. met. cap. 4. & 5. *ſpecialiter* refutans ideas Platonicas, & cap. 6. & 7. numeros Pythagoricos, item lib. XII, cap. 3. affirmat cap. 5. bonum & pulcrum primo Principio convenire, quod modò appellat τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον, modò τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλόν. aitque, Poëtas quoſdam & Sapientes ac Philoſophos τὸ γεννῆσαν πρῶτον ἄριστον. i. *primum generans optimum*, ponere. eorum a. qui immobiles ſubſtantias (τὰς ἀκινήτους οὐσίας) dicunt, quoſdam ait, αὐτὸ τὸ ἕν, τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι. i. *unum ipſum bonum eſſe*, & ſubſtantias maximè *unum*. quomodo autem bonum conveniat, ſic indicat: θαυμαστὸν δ' ἂν τῷ πρώτῳ καὶ ἀϊδίῳ καὶ αὐταρκεστάτῳ τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον, οὐχ ὡς ἀγαθὸν ὑπάρχει τὸ αὔταρκες καὶ ἡ σωτηρία. i. *mirabile autem eſt ſi primo & perpetuo & ipſi ſufficientiſſimo hoc ipſum primum & per ſe ſufficientia & ſalus non ſit tanquam bonum.* imo propter illa ei bonum con-

venire vult, ubi ait: ἀλλὰ μὴν ἐ δι' ἄλλο ἄφθαρτον ἢ διότι εὖ ἔχει ἐδ' αὐταρκες. i. *Enimvero propter nihil aliud incorruptibile & ſibi ſufficiens, niſi quoniam bene ſe habet.* & ideo colligit, hoc bonum eſſe τ ἀρχὴν. i. *principium*, illudque eſſe unum. erraſſe autem Pythagoreos, ſuo more oſtendit, quod è numeris illud bonum componant. & cap. 5, quod *bonum* Principiis non attribuant. & cap. 6, bonitatem non debere ad numeros referri tanquam ad cauſas. De *bono* Ethico vid. lib. 1. magn. mor. c. 2. & quot modis illud conſideretur. bonum aliud eſt honeſtum, aliud utile, aliud delectabile, uti docetur lib. 2. mor. c 3. Item, aliud, quod in unoquoque eſt optimum & ſuapte naturâ expetendum; aliud, cujus participationis alia ſunt bona, lib. 1. magn. moral. c. 1. Et hoc vocat ἰδέαν ἀγαθȣ. bono metaphyſicè conſiderando ſive tranſcendentali, nullum eſt oppoſitum malum. ergo de eo hic nihil. nunc de ordine, numero, & perfectione, quæ poſt unum, verum, & bonum enti ejuſque ſpeciebus conveniunt.

CAP.

Digitized by Google

Cap. VIII.

De ordine *rerum*, numero & perfectione, *quid primo Philoſopho conſiderandum.*

ORdinem Ariſtoteles lib. 3. de cælo, cap. 2. ad ſenſibilium naturam potiùs pertinere, ait his verbis: ἡ γὰρ τάξις ἡ οἰκείη τῶν αἰσθητῶν φύσις ἐστίν. & manifeſtius eum ad cæleſtia corpora pertinere, docet lib. 1. de partibus animalium, c. 1. ubi: τὸ γοῦν τεταγμένον καὶ ὡρισμένον πολὺ μᾶλλον φαίνεται ἐν τοῖς οὐρανίοις ἢ περὶ ἡμᾶς. 1. *ordo enim & ratus certusque ſtatus longè magis in rebus cæleſtibus patet, quàm in nobis.* v. lib. 14. met. c. x. ille eſt ordo eſſendi. cognoſcendi autem ordinem in Logicis dabimus. numerus ut differat ab unitate, inquirit Philoſophus lib. x1. met. c. 8. & 9. & c. 6. exprimit modos, quibus dicitur numerus conſtare ex unitatibus. ubi & alios ſeparatos à nobis aut non ſeparatos, ſed in ipſis ſenſibilibus exiſtentes, ab aliis Philoſophis exhibitos, conſiderat. & ut quidam numerum Mathematicum ſtatuant primum entium & à ſenſibilibus ſeparatum. item: quod Pythagorici cælum ex numeris conſtruant, præter id, quod non ex monadicis. *numeros*

meros autem ſeparabiles eſſe, pernegat cap. XI. atque ita omnes numeros rebus innexos eſſe, ſuis rationibus probat. item, quod alius velit, primum numerum ipſum ſpecierum unum eſſe: alii, ipſum Mathematicum eundem eſſe. In numeris quemadmodum unitates ſint combinabiles & comparabiles, docet Phil. lib. XI. met. c. 7. Numero ſubjungimus *perfectionem*. Perfectum quot modis dicatur, videre eſt ap. Ariſtotelem lib. v. met. c. XVI. ſcil. primò, οὗ μὴ ἐστὶν ἔξω τι λαβεῖν, μηδὲ ἓν μόριον. i. *extra quod non eſt accipere unam particulam.* & exemplo temporis id explicat in ſeq. Deinde perfectum dicitur τὸ κατ᾽ ἀρετὴν καὶ τὸ τοῦ εὖ μὴ ἔχον ὑπερβολὴν πρὸς τὸ γένος. i. *quod ſecundum virtutem & quod eſt ejus, quod bene, non habens exceſſum ad genus.* ſic Muſicus dicitur perfectus & tibicen, cum ſecundum propriæ virtutis ſpeciem in nullo deficiunt. & ſic in malis, calumniator perfectus & fur lib. 3. nat. auſc. c. 9. οὗ δὲ μηδὲν ἔξω, τοῦτ᾽ ἐστι τέλειον καὶ ὅλον. i. *cum autem nihil extra eſt, id eſt perfectum & totum.* quæ duo non differre, his docet: τὸ ὅλον δὲ καὶ τέλειον, ἢ τὸ αὐτὸ πάμπαν ἢ σύνεγγυς τῇ φύσει ἐστί.

i. *To-*

i. *Totum vero & perfectum aut omnino idem ſunt aut natura inter ſe affinia.* Et generaliter, virtus ut perfectionem addat, videri poteſt lib. 6. nat. auſc. c. 4. Ὅταν λάβῃ τὴν ἑαυτοῦ ἀρετὴν, τότε λέγει τέλειον ἕκαστον. τότε γὰρ ἔστι μάλιστα τὸ κατὰ φύσιν. i. *Cum enim unumquodque propriam ſuam virtutem acceperit, tunc dicitur perfectum. Tunc enim maxime id quod eſt ſecundum naturam, adeſt: perfectum unumquodque tunc dicitur.* Denique perfectum dicitur, ᾧ ὑπάρχει τὸ τέλος σπουδαῖον. i. *cui finis appetitur & acquiritur.* ratio: κατὰ γὰρ τὸ ἔχειν τέλος, τέλειον. i. *Etenim ſecundum quod habet finem, perfectum eſt.* Et ex adverſo, τέλειον δ' οὐθὲν μὴ ἔχον τέλος. i. *perfectum nihil eſt, quod non habet finem.* quia τὸ τέλος. i. *finis* ipſi πέρας. i. *terminus,* uti docet lib. 3. nat. auſc. c. 9. f. adde, quod lib. 1. de moribus c. 5. legitur: ἁπλῶς δὲ τέλειον τὸ καθ' αὑτὸ αἱρετὸν ἀεὶ καὶ μηδέποτε δι' ἄλλο. i. *ſimpliciter perfectum dicitur, quod ſecundum ſe ſemper appetibile eſt, & nunquam propter aliud.* nunc de potentia & actu.

Cap.

CAP. IX.

Potentiæ & actus *diverſæ conſiderationes Metaphyſ. inſtituuntur, ratione entis.*

ΔΥναμις. 1. *Potentia*, quot modis dicatur, docet Philoſophus lib. 5. met. c. XII. & lib. 9. c. 1. & lib. 13. cap. 9. priore loco vult, primò exprimere ἀρχὴν κινήσεως ἢ μεταβολῆς ἐν ἑτέρῳ ἢ ᾗ ἕτερον. 1. *principium mutationis & transmutationis in altero, quatenus alterum eſt.* ut, potentia ædificativa in ædificato. licet ſecundo loco potentiam & actum latius patere velit, iis, quæ dicuntur κατὰ κίνησιν. Et diſtinguit illam pot. in eam quæ *in altero* eſt, & eam, quæ *ab altero* eſt priore loco. Et expreſſius ſecundo. ubi illam & activam & paſſivam, ſic diviſam, eſſe arbitratur. priorem vel rationalem vel irrationalem eſſe, oſtendit pluribus lib. 9. met. c. 2. quæ autem fit per motum, qualis ſit, ibidem cap. 1. ejuſdem libri vide. & ſine motu lib. 4. met. c. 6 *activa*, quæ cum motu fit, eſt phyſica, quæ pertractatur lib. 8. nat. auſc. *Paſſiva*, lib. 5. met. c. 17. & 19. & lib. 9. c. 1. de utraque lib. 9. met. c. 6. ὃ πέφυκε κινεῖν ἄλλο, ἢ κινεῖσθαι ὑπ' ἄλλου ἢ ἁπλῶς ἢ τρόπον τινὰ, ἀλλὰ

καὶ

καὶ ἑτέρως. *i. quod aptum eſt aliud movere, aut moveri ab alio, aut ſimpliciter aut quodammodo, ſed etiam aliter.* quemadmodum autem dicantur potentiæ eſſe vel natura vel conſuetudine vel diſciplinâ, cap. 9. legere eſt, ubi naturales neceſſariò in actum reduci, vult, cum activum & paſſivum in debita ſint vicinia. ratio: ἐπεὶ, inquit, τὸ δυνατὸν, τὶ δυνατὸν καὶ ποτὲ καὶ πῶς. *i. quoniam, quod poteſt, aliquid poteſt, & aliquando & aliquo modo.* potentias ratione moventes, rationales vocat; ſine ratione moventes, irrationales. Illas dicit eſſe in animato: has in animato & in inanimato. ratione autem potens appetere id, cujus potentiam habet, & uti habet, hoc facere. habet autem, παρόντος τοῦ παθητικοῦ. *i. paſſivo præſente*, ut faciat; ſed non præſente paſſivo, facere non poſſit. *Poſſibile* quatenus aliquid dicendum, lege lib. 9. met. c. 8. Potentiæ opponitur ἀδυναμία. *i. impotentia*, quæ eſt ϛέρησις δυνάμεως καὶ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ἄρσις τὶς. οἷα εἴρηται ἢ ὅλως ἢ τῷ πεφυκότι ἔχειν ἢ καὶ ὅτε πέφυκεν ἤδη ἔχειν. *i. quæ eſt potentiæ privatio, & quædam talis principii ablatio, quale diximus: aut omnino aut ab eo, qui natura aptus eſt habere aut*

&

& cum natura aptus ſit, jam habere. potentiæ non tantum ſimpliciter κινητικῇ, ſed & καλῶς κινητικῇ illa impotentia opponitur. etiam impoſſibilia quædam dici vult ſecundum hanc impotentiam: quædam vero aliter, ut poſſibile & impoſſibile. quæ autem Geometricè potentiæ dicuntur, Metaphoricè, non ſecundum potentiam, tales cenſentur. *Actus* Ariſtoteli modò exprimitur per ἐντελέχειαν, modò per ἐνέργειαν. v. lib. 9. met. c. 1. & alibi ſæpius. δύναμις & ἐνέργεια ad idem pertinere dicuntur, lib. de ſomno & vigilia, cap. 1. ſimiliter & ἐντελέχεια & δύναμις, lib. 2. de anima, cap 2. f. ſic in textu: ἑκάστου γὰρ ἡ ἐντελέχεια, ἐν τῷ δυνάμει ὑπάρχοντι καὶ τῇ οἰκείᾳ ὕλῃ πέφυκε γίνεσθαι. i. *unius cujusque actus in eo eſt, quod eſt poteſtate & in propria materia.* ἐντελέχειαν ad ſubſtantiæ actum & ἐνέργειαν ad actionem ſive motum à Philoſopho potiſſimum referri, ex pluribus locis & colligi & diſci poteſt. inter alia vid. lib. 2. de anima. c. 1. quid ſit actu eſſe (ἐνεργείᾳ εἶναι) & potentiâ eſſe, interpretatur Philoſophus lib. 9. met. c. 6. potentiâ eſſe, ut in ligno Mercurium, in toto dimidium. & ſcientem illum,

qui

qui non ſpeculatur, modò ſpeculari poſſit. ἐνεργείᾳ εἶναι. i. *actu eſſe*, ut ædificans ad ædificativum & vigilans ad dormiens, videns ad connivens, habens tamen viſum: ſegregatum à materia ad materiam & elaboratum ad inelaboratum; ſic actus ad potentiam, ſive actu eſſe ad potentia eſſe. dici autem actu non omnia ſimiliter vult, ſed proportionaliter. ὡς, inquit, τοῦτο ἐν τούτῳ ἢ πρὸς τοῦτο. τὸ δ' ἐν τῷδε, ἢ πρὸς τόδε. i. *ut hoc in hoc aut ad hoc: ita illud in illo aut ad illud in illo aut ad illud.* ſcil. quædam ὡς κίνησις πρὸς δύναμιν. i. *ut motus ad potentiam:* quædam ὡς οὐσία πρὸς τινα ὕλην. i. *ut eſſentia ad quandam materiam.* Etiam, ut infinitum & vacuum, & quæcunque hujuſce modi, quàm pleraque entium potentia & actu dicuntur, ut quàm videns, ambulans & viſum. viſum, quod videtur, aut quod poteſt videri. infinitum non eſt ita potentiâ, ut actu futurum ſeparatum, ſed cognitione. Quando autem aliquid potentia dici poſſit aut non, determinat Philoſophus, cap. 7. ubi ſperma dicitur potentia homo: Item in potentia eſſe ille, qui ſanatur: cum nihil eorum, quæ in eo ſunt,

Digitized by Google

id prohibent: & domus potentia in materia, in qua nihil, ut illa fiat domus, impedit. ſimiliter & illa, quorum extrinſecus generationis principium eſt & quorum in ipſo habente quæcunque, nullo extrinſecus prohibente, per ſe ipſa ſunt, quale dicit nondum σπέρμα eſſe, cum debeat in alio & eſſe & transmutari. *Actum* (ἐνέργειαν) priorem eſſe potentiâ, pluribus oſtendere conatur Philoſophus lib. 9. met. c. 8. non tantum potentiâ determinata ſive principio transmutatorio in alio, prout aliud eſt; ſed & omni motivo & ſtatorio (ἀρχὴν κινητικὴν καὶ στατικὴν vocat.) ſc. priorem eſſe & ratione & ſubſtantia & quandoque, tempore. quæ ſingula deinceps, ut perſequitur, videri in ſeq. poteſt. Quemadmodum autem in caducis recurrant actus & potentiæ, non in æternis, vid. lib. 14. met. c. 5. Et æterna non ſint potentia, ſed ſemper actu. Quæ ideo ea, quæ non ſunt æterna, ſed corruptibilia, præcedunt; ut etiam conſtet, & actum hoc modò priorem eſſe potentia. ratiocinia Philoſophi lib. 9. met. cit. illud probantia, conſule. Quod actus in bonis potentiâ præſtantior ſit & in malis deterior, docet

ejuſdem

ejuſdem lib cap. 9. Et actum ejus, quod eſt in potentia, ut eſt tale, eſſe motum, lib. 13, cap. 9. & lib. 3. nat. auſc. cap. 1. 2, & 3. quid a. de ente per ſe & per accidens Philoſ. velut definitum, nunc aperiamus.

Cap. X.

Per ſe & per accidens, *ut enti attribuuntur.*

ENs aliud eſſe ſecundum accidens, aliud per ſe, docet Ariſt. lib. 5. met. c. 7. ubi: τὸ ὂν λέγεται, τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς, τὸ δὲ καθ' αὑτό. quæ autem dicantur ſecundum accidens, ſic indicat: τὰ μὲν κατὰ συμβεβηκότα εἶναι λεγόμενα οὕτω λέγεται, ἢ διότι τῷ αὐτῷ ὄντι ἄμφω ὑπάρχει ἢ ὅτι ὄντι ἐκείνῳ ὑπάρχει ἢ ὅτι αὐτὸ ἔστιν ᾧ ὑπάρχει οὗ αὐτὸ κατηγορεῖται. 1. *quæ ſecundùm accidens eſſe dicuntur, ita dicuntur aut quoniam eidem enti ambo inſunt, aut illi enti ineſt: aut quoniam ipſum ineſt, cui ineſt, de quo ipſum prædicatur.* Exempla ibidem reſpice. aliter de ente per accidens lib. 6. met. c. 2. ὃ γὰρ ἂν ᾖ μήτ' ἀεὶ, μήθ' ὡς ἐπιπολὺ, τοῦτό φαμεν συμβεβηκὸς εἶναι. 1. *quodcunque enim non ſemper neque ut plurimum eſt, hoc dicimus accidens eſſe.* ut, ſi ſub cane tempeſtas & frigus factum

 fuerit,

fuerit, hoc dicimus accidiſſe. & ita, τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὄντων ἢ γινομένων καὶ τὸ αἴτιόν ἐστι κατὰ συμβεβηκός. i. *eorum quæ ſecundum accidens aut ſunt aut fiunt, cauſa quoque ſecundum accidens eſt.* vid. lib. 13. met. c. 8. *Per ſe* dicuntur eſſe, lib. 5. met. c. 7. ὅσα περ σημαίνει τὰ σχήματα τῆς κατηγορίας. i. *quæcunque ſignificant prædicationis figuras.* ita cap. 6. dixerat genere una, ὧν τὸ αὐτὸ σχῆμα τῆς κατηγορίας. prædicatio autem fit ſecundum quasque categorias, ut cap. 7. in ſeq. oſtenditur. i. e. in quæſtione, quid ſint, ut lib. 1. poſt. analyt. cap. 4. §. 4. ita ut inſint, ceu ibidem oſtenditur. Præterea per ſe appellat ibidem ὃ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγεται ἄλλου τινός: οἷον, τὸ βαδίζον, ἕτερόν τι ὂν, βαδίζον ἐστὶ καὶ λευκόν. i. *quod non dicitur de ullo alio ſubjecto: ut ambulans, cum aliud quiddam ſit, ambulans eſt & album.* ἡ δ' οὐσία καὶ ὅσα τόδε τι σημαίνει οὐχ ἕτερόν τι ὄντα ἐστὶν, ὅπερ ἐστί. i. *ſubſtantia vero & quæcunque hoc aliquid ſignificant, non aliud quiddam ſunt, quam id quod ſunt.* Ergo, quæ de ſubjecto non dicuntur, per ſe, quæ vero de ſubjecto dicuntur, accidentia vocat. vide reliqua per exempl. ſeq. & lib. 5. met. c. 13. de iis, quæ

per

Digitized by Google

per ſe dicuntur, in Logicis plura dicemus. Univerſalium nunc & ſingularium conſideratio hic ſequeretur, ſed nos illa in Logicis tantùm dabimus.

C A P. XI.

Prius, poſterius & ſimul, *ut enti convenire oſtenduntur ex primâ Philoſophia.*

PRiora & poſteriora quot modis dicantur, exhibet Philoſophus lib. 5. met. c. XI. primò; τὸ ἐγγύτερον ἀρχῆς τινὸς ὡρισμένης ἢ ἁπλῶς ἢ τῇ φύσει, ἢ πρός τι, ἢ που ἢ ὑπό τινων. I. *prius dicitur quod propinquius eſt principio cuidam determinato aut ſimpliciter aut natura aut ad aliquid aut ubi aut aliquibus.* & illa reſpiciunt locum, cui naturâ determinato eo, quod propinquiora ſunt, medio ſcil. priora ſunt, aut ultimo aut ad quodcunque, quod vero remotius eſt, poſterius eſt. *Secundò: Tempore* priora ſunt: τὰ πορρωτέρω τοῦ νῦν. I. *eo quod propinquiora ſunt ipſi nunc.* aut, ut in categ. cap. XII. πρεσβύτερον ἕτερον ἑτέρου καὶ παλαιότερον λέγεται. I. *Aliquid aliquo vetuſtius & antiquius dicitur,* τῷ γὰρ τὸν χρόνον πλείω εἶναι. I. *quia tempus longius eſt. Tertiò,* ſecundùm motum τὸ ἐγγύτερον τοῦ πρώτου κινήσαντος, πρῶτον. I.

quod propinquius primo moventi, eſt prius. ut, puer viro. à quo non multùm diſtat, quod dicitur prius in categor. ἀφ' οὗ μὴ ἀντιστρέφει ἡ τοῦ εἶναι ἀκολούθησις. i. *à quo non reciprocatur exiſtendi conſecutio.* ut unum duobus eſt prius. nam poſito uno, duo eſſe, non ſequitur. licet poſitis duobus unius exiſtentia includatur. ad hanc prioritatem Philoſophus etiam refert, quod quomodocunque eſt cauſa, cum alterum ſit. ut, eſſe hominem, cum vera de eo oratione reciprocatur ſecundum exiſtendi conſecutionem, ſi homo eſt, vera eſt oratio, qua dicitur hominem eſſe. & reciprocatur, quia, ſi vera eſt oratio, qua hominem dicimns eſſe, homo eſt. & ſic hominis exiſtentiam, veræ orationis cauſam eſſe. Præterea prius cauſalitate ſeu naturâ cauſante, quod eſt, explicatur lib. 2. de part. animal. c. 1. ſc. vel natura generante vel intendente: quibus hæc in textu ſic reſpondent l. 5. τὰ γὰρ ὕστερα γενέσει, πρότερα τῇ φύσει ἐστί, καὶ πρῶτον, τὸ τῇ γενέσει, τελευταῖον. i. *quæ enim poſtera ſunt generatione, hæc natura priora ſunt: &, quod primum natura eſt, id ultimum eſt generatione.* v. lib. 2. de generat. & corr. c. xi. lib. 7. met. c. 1. in

meta-

metaphyſ. etiam dicuntur priora & poſt. κτ᾽ φύσιν καὶ οὐσίαν. i. ſecundum naturam & ſubſtantiam, ſc. ὅσα ἐνδέχεται εἶναι ἄνευ ἄλλων, ἐκεῖνα δὲ ἄνευ ἐκείνων μή. i. *quæcunque contingunt absque aliis eſſe: iſta vero ſine illis minime.* &c. aliter in categ. prius natura intelligitur. ſcil. τὸ βέλτιον καὶ τὸ τιμιώτερον. i. *quod melius & præſtantius eſt.* In metaphyſicis etiam *prius* dicitur ſecundum potentiam, ubi: τὸ γὰρ ὑπερέχον τῇ δυνάμει, πρότερον. i. *quod enim excellit potentia & fortius eſt, prius eſt.* tale dicit eſſe, cujus electionem ceu principium, ut alterum & quod poſterius, ſequatur, neceſſe eſt. Secundum ordinem etiam *priora* alia aliis ſunt. ταῦτα δ᾽ ἐστὶν, inquit, ὅσα πρός τι ὡρισμένον διέστηκε κτ᾽ τὸν λόγον. i. *quæcunque ab aliquo uno determinato proportionaliter diſtant.* ut in tripudiis, qui ſecundum obtinet locum, prior eſt eo, qui tertium tenet. & paranete, quàm nete. in categ. ut in ſcientiis & orationibus, ubi: εἴτε γὰρ ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἐπιστήμαις ὑπάρχει τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον τῇ τάξει. i. *ordine prius & poſterius ineſt ſcientiis demonſtrativis.* ſic elementa dicit ordine priora deſcriptionibus, & in Grammaticis, elementa

Digitized by Google

priora ſyllabis. ita, prooœmium ordine prius narratione &c. Denique priora etiam dicuntur cognitione. eaque vel κτ̀ τ λόγον. i. *ſecundum rationem*, vel κτ τ αἴσθησιν. i. *ſecundum ſenſum.* priori modo, τὰ καθόλȣ. i. *universalia* dicit eſſe priora. poſteriori v. τὰ καθέκαςα. i. *ſingularia.* Secundum rationem etiam accidens prius dicit toto. ut Muſicum homine muſico. de iis, quæ priora ſunt ratione, cognitione & natura, vid. lib. 7. met. c. 1. Adhæc, priora etiam ſunt τῶν προτέρων πάθη. i. *paſſiones priorum.* ut rectitudo levitate prior. cum illa eſt lineæ paſſio, hæc ſuperficiei. quæ de prioritate hactenus dicta ſunt, etiam & ſemper referri debere ad poſteriora, intelligendum. De modis eſſendi *ſimul*, lege categ. c. 13. ſc. primò, tempore: ὧν ἡ γένεσις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. i. *quorum ortus eſt in eodem tempore. Secundò*, natura: ὅσα ἀντιςρέφει μὲν κτ̀ τ ȣ͂ εἶναι ἀκολȣ́θησιν, μηδαμῶς δὲ αἴτιον θάτερον θατέρῳ ȣ͂ εἶναι ἐςίν. i. *quæcunque reciprocantur quidem ſecundum exiſtendi conſecutionem, ſed nullo modo alterum eſt cauſa, cur alterum ſit.* ut duplum & dimidium. ubi uno poſito, alterum ponitur. neutrum tamen eſt cau-

ſa,

ſa, cur alterum ſit. *Tertiò*, etiam natura: τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιῃρημένα ἀλλήλοις. i. *quæ ex eodem genere ſibi invicem in diviſione opponuntur.* de iis, quæ *ſimul* ſunt in loco, vide lib. 5. nat. auſ. c. 5. nunc de finitate & infinitate dicendum.

Cap. XII.

Infiniti *variæ rationes limitationesque Philoſopho uſurpatæ proferuntur.*

Ἄπειρον (infinitum) Ariſt. lib. 3. nat. auſc. c. 9. definit; οὗ ἀεί τι ἔξω ἐστί. i. *cujus ſemper aliquid extra eſt.* vel: ἄπειρον τοῦτ᾽ ἔστι, οὗ κατὰ ποσὸν λαμβάνουσι ἀεί τι λαβεῖν ἔξω ἐστίν. i. *infinitum hoc eſt cujus quantitate aliqua accepta ſemper aliquid extra ſumere licet.* vel cap. 9. τὸ πάντα περιέχον, καὶ τὸ πᾶν ἐν ἑαυτῷ ἔχον. i. *quod omnia continet & quod in ſe univerſum habet.* dividitque cap. 8. infinitum in id, quod eſt τῇ δυνάμει & quod eſt ἐντελεχείᾳ. i. *poteſtate & actu.* Item, in id, quod eſt προσθέσει & ἀφαιρέσει. i. *quod eſt additione & ablatione* infinitum. Magnitudinem negat actu infinitam eſſe; diviſione infinitam dari. ſed δυνάμει. i. *potentiâ*, affirmat. & vult ἄλλως ἔν τε τῷ χρόνῳ εἶναι τὸ ἄπειρον καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπὶ τῆς

διαιρέσεως τῶν μεγεθῶν. i. *aliter in tempore infinitum eſſe & in hominibus & in diviſione magnitudinum.* de ſingulis ibidem vide. de infinito addit. & diviſ. agit cap. XI. in continuo, rationi conſentaneum ei videtur, κατὰ πρόσθεσιν μὴ εἶναι ἄπειρον, ὥστε παντὸς ὑπερβάλλειν μεγέθους, ἐπὶ τὴν διαίρεσιν δὲ εἶναι. i. *adjectione infinitum non eſſe, ut omnem magnitudinem ſuperet: diviſione autem eſſe.* In numeris, εἶναι ἐπὶ τὸ ἐλάχιστον, πέρας. ἐπὶ δὲ τὰ πλείω, ἀεὶ παντὸς ὑπερβάλλειν πλήθους. i. *minimum verſus, eſſe terminum: progrediendo vero ad plura ſemper omnem multitudinem ſuperari.* ratio: dicti lib. n. auſc. cap. 5. §. 6. διὰ τὸ ἐν νοήσει μὴ ὑπολείπειν. i. *eo quod cogitationis non eſt finis.* contrarium fit in quanto continuo. vide citato loco plura. de diviſione quanti in infinitum in noſtris ſpeciminibus varia diximus. de infinitate temporis, lege quæ lib. 3. nat. auſc. c. 13. §. 13. & 5. ſcripta ſunt. & pòſt amplius dicentur. Quemadmodum autem infinita animo percurrere non poſſumus, v. lib. 1. poſt. analyt. c. 3. §. 2. & de æterno. i. eſt infinito actu, *Deo*, quæ docet lib. 14. met. c. 6. 7, 8, &c. Ex hactenus dictis de infinito,

finito, facile colligere licet, quid ſit finitum. illud autem lib. 3. nat. auſc. c. 5. eſt terminatum. τῷ πεπερασμένον ἀεὶ πρός τι περαίνειν. i. *quia finitum ſemper ad aliquid terminatur.* & cap. 6. colligit, χωριστὸν εἶναι τὸ ἄπειρον τῶν αἰσθητῶν. i. *infinitum ſeparatum eſſe à rebus ſenſibilibus.* & ſpeciatim, cap. ſeq. demonſtrat, non eſſe corpus ſenſibile infinitum. quia omne corpus eſt ſuperficie terminatum & in loco. Imo omme individuum eſt finitum, præter ens ſummum. atque ſic hactenus de iis nos edocuit ſuo ſenſu Ariſtoteles. reſtat jam ut adjiciamus breviter quæ de abſtractione & concretione, menſura & menſurato: Principio & Principiato: neceſſario & contingenti: & de Deo ac intelligentiis ex illo carptim oſtendi poſſunt.

Cap. XIII.

De abſtractione *&* concret: *de* menſura *&* menſurato *quædam ex Phil. exhibentur.*

ARiſt. lib. 5. met. c. 6. meminit τοῦ χωρίσαι χρόνῳ, καὶ τόπῳ καὶ λόγῳ. i. *tempore, loco, & ratione ſeparare.* ergo inde elici poteſt diſtinctio abſtractionis *realis*, quæ fit tempore & loco, & *rationis*, quæ per

per ſolam rationem. χωρίζειν, & χωριστὰ τῇ νοήσει. i. *ſeparare & ſeparabilia per intellectum.* (τῷ λόγῳ χωριστόν. lib. 8. met. c. 1.) lege lib. 2 nat. auſc. c. 2. Et abſolutè, χωριστόν. lib. XI. met. c. XI. lib. 4. top. c. 6. v. & lib. 1. top. c. 7. §. 4. lib. 6. met. c. 3. dicitur χωρὶς νοεῖν. Et ἀφαιρεῖν, lib. 1. poſt. analyt. cap. x. & ἀφαιρεῖν τῇ διανοίᾳ, lib. 7. met c. XI. & lib. 6. c. 3. f. & lib. 13. met. c. 3. abſtractio alia eſt logica, quæ in univerſalibus ſpectatur, quatenus, ut una, non multiplicantur in ſingularibus. de ea pòſt. Phyſica fit vel loco vel tempore, uti antè dictum. Metaphyſica ſua abſtractione conſiderat ὂν ᾗ ὄν. i. *ens quatenus ens.* de qua & ante dictum. Mathematicæ etiam ſupra mentio facta. & de illa vid. lib. 13. met. cap. 3. expreſsè. ubi & de Phyſica & Logica plura. & cap. 7. in quibus Logica, Metaphyſica, & Mathematica abſtractio eſt rationis, Phyſica realis. licet illa ſcientia ſuum objectum etiam per rationem à cæteris abſtrahat, ut & aliæ diſciplinæ. vide & de iis lib. 6. met. c. 1. concretio ergo eſt, quæ ſic unitatem rei tuetur, ut nullo horum aut aliquo horum modorum abſtrahi dividique poſſit.

Digitized by Google

ſit. de nominibus abſtractis & concretis vide, ubi de conjugatis infrà memorandis agetur. de *menſura* &c. verbo adjiciam hæc: ſc. quæ lib. XII. met. c. I. de menſura & menſurato ſic expreſſa leguntur: τὸ μέτρον ἀδιαίρετον, τὸ μὲν κατὰ τὸ εἶδος, τὸ δὲ, πρὸς τὴν αἴσθησιν ὡς οὐκ ὄντος τινὸς καθ' ἑαυτὸ οὐσίαν· καὶ τοῦτο κατὰ λόγον. I. *menſura indiviſibilis, quædam ſecundum ſpeciem, quædam ſecundum ſenſum, tanquam unum non ſit aliqua per ſe ſubſtantia. ratio:* σημαίνει τὸ ἓν, ὅτι μέτρον πλήθους τινός· καὶ ὁ ἀριθμὸς, ὅτι πλῆθος μεμετρημένον καὶ πλῆθος μέτρων. I. *unum namque ſignificat, quod menſura cujusdam multitudinis eſt: ac numerus multitudo menſurata: & multitudo menſurarum.* Ergo menſura una res eſt, & ſimplex, quæ pluribus applicari poteſt. de qua dicitur in ſeq. δεῖ δὲ ἀεὶ τὸ αὐτό τι ὑπάρχειν πᾶσι, τὸ μέτρον· οἷον, εἰ ἵππος τὸ μέτρον, ἵππους: καὶ εἰ ἄνθρωπος, ἀνθρώπους. I. *oportet autem, ut menſura ſemper idem ſit cum omnibus: veluti, ſi equus menſura, equis: & ſi homo hominibus.* v. lib. XII. met. c. 2. f. hæc de illis. reſtat nunc, ut proximè de principio & princiapato loquamur.

CAP.

Cap. XIV.

Principii *variè uſurpati ab Ariſt. conſideratio Metaphyſica.*

PRincipium Ariſtoteles lib. 5. met. c. 1. non uno modo ſumi vult; ſed diverſis. *primò*, pro eo, unde motus incipit. ὅθεν ἄν τι, inquit, τοῦ πράγματος κινηθείη πρῶτον. ut eſt magnitudo & via. *Secundò*, pro eo, unde ſuſceptum negotium optimè ſuccedit. ὅθεν ἂν κάλλιστα ἕκαστον γένοιτο. Exemplo doctrinæ, ſive, unde quis facile diſcit. *tertiò*, pro eo, ex quo aliquid primo fit, ut inſit, i. e. ut non ſit pars, ex qua conſtet. ὅθεν πρῶτον γίνεται ἐνυπάρχοντος. καὶ ὅθεν πρῶτον κίνησις πέφυκεν ἄρχεσθαι καὶ ἡ μεταβολή. ut cor dicitur primum vivens & ultimum moriens, aut naturaliter movetur vel mutatur. *Quartò*, pro eo, quod voluntate & imperio aliquid movet. οὗ κατὰ προαίρεσιν κινεῖται τὰ κινούμενα καὶ μεταβάλλει τὰ μεταβάλλοντα. quemadmodum civitatum principatus, & regna: vel etiam artes, & architecti. *Sextò*, pro eo, unde res primò cognoſcitur, ὅθεν γνωστὸν τὸ πρᾶγμα πρῶτον. ut demonſtrationum ſuppoſitiones &c. unde & ex præced. peti poteſt diſtinctio prin-

principiorum eſſendi & cognoſcendi, quæ communis eſt. omnibus principiorum modis communia ſunt ſequentia. ſc. τὸ πρῶτον εἶναι, ὅθεν ἢ ἔστιν ἢ γίνεται ἢ γινώσκεται. i. *eſſe primum, unde aut eſt aliquid, aut fit, aut cognoſcitur.* Principiorum illorum quædum dicit eſſe interna, quædum externa. ultimorum princip. rationem perpendit lib. 4. met. c. 3. quæ vult eſſe certiſſima & notiſſima. ait enim: προσήκει δὲ τὸν μάλιστα γνωρίζοντα περὶ ἕκαστον γένος, ἔχειν λέγειν τὰς βεβαιοτάτας ἀρχὰς τοῦ πράγματος. i. *docet autem illum, qui maximè circa unumquodque genus cognoſcat, ut dicere poſſit, certiſſima eſſe rei principia.* ſcil. περὶ ἃς διαψευσθῆναι ἀδύνατον. i. *circa quæ impoſſibile eſt mentiri.* unde colligit: γνωριμωτάτας τε γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι τὰς τοιαύτας ἀρχὰς καὶ ἀνυποθέτους. i. *notiſſima etenim ut hujuſmodi ſint, & non ſuppoſita, neceſſe eſt.* qualia Principia Metaphyſica eſſe vult. Principium autem Metaphyſicum certiſſimum hoc eſſe, dicit: τὸ αὐτὸ ἅμα ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν, ἀδύνατον τῷ αὐτῷ κατὰ τὸ αὐτό. i. *idem ſimul ineſſe eidem & non ineſſe & ſecundum idem impoſſibile eſt.* quod habet annexum διορισμὸν, ἀδύνατον ὁντινοῦν ταὐτὸ ὑπολαμβάνειν

λαμβάνειν εἶναι καὶ μὴ εἶναι. i. *impoſſibile eſt quempiam idem putare eſſe & non eſſe.* quod Heracliti fuiſſe primum, quidam autumant. principiorum ſciendi nullam eſſe ἀπόδειξιν. i. *demonſtrationem*, vult lib. 1. poſt, analyt. c. 3. intelligitque ἀρχὰς ἀμέσους. i. *principia immediata*, cap. 2. quæ vocat ἀμέσους προτάσεις. i. *immediatas propoſitiones*, cap. 29. ſed de iis locupletius in demonſtratione tractandum. & de Principiis eſſendi in Phyſicis. Principiatum autem id eſt, quod à principio dependet. quod facile ex hactenus dictis intelligi poterit. nunc de neceſſario & contingenti.

Cap. XV.

De Neceſſario *&* contingenti, *ad Metaphyſicum ſpectantia, quædam ex Ariſt. docentur.*

N*Eceſſarium* quot modis ſumi poſſit, Ariſt. lib. 5. met. c. 5. edocet. I°. pro eo, οὗ ἄνευ, ut ait ille, οὐκ ἐνδέχεται ζῆν ὡς συναιτίου. i. *ſine quo non contingit vivere, tanquam concauſa.* ut, *reſpiratio & alimentum.* II°. ὧν ἄνευ τὸ ἀγαθὸν μὴ ἐνδέχεται ἢ εἶναι ἢ γενέσθαι ἢ τι κακὸν ἀποβαλεῖν, ἢ στερηθῆναι. i. *ſine quibus bonum non contingat aut eſſe aut fieri, ſive aliquod mali repel-*

repellere aut eo privari. ut bibere potionem medicatam, neceſſarium eſt, ut quis non ægrotet. III°. τὸ βίαιον καὶ ἡ βία. 1. *violentum & vis.* & illud neceſſarium ei eſt, τὸ παρὰ τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν προαίρεσιν ἐμποδίζον καὶ κωλυτικόν. 1 *quod præter propoſitum & electionem obſtat & prohibet.* & hoc dicit eſſe contrarium τῇ κατὰ τὴν προαίρεσιν κινήσει καὶ κατὰ τὸν λογισμόν. 1. *voluntario & ſecundum cogitationem motui.* IV°. τὸ μὴ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν ἀναγκαῖον φαμὲν ἔχειν οὕτως. 1. *quod non contingit aliter ſe habere, neceſſe dicimus, ita ſe habere.* Et affirmat, ſecundum hoc neceſſarium cætera omnia dici neceſſaria, hactenus memorata. item, τὴν ἀπόδειξιν τῶν ἀναγκαίων. 1. *demonſtrationem neceſſariorum* &c. & diſtinguit quoque neceſſarium in id, quod eſt tale ἐξ ὑποθέσεως & id, quod tale eſt ἁπλῶς, lib. 2. nat. auſc. c. 9. ubi & quærit, an in naturalibus rebus neceſſitas ſit. & quæ natura fiunt, neceſſario fieri dicit, atque his quodammodo ſimilia eſſe. quæ in τοῖς μαθήμασι. 1. *diſciplinis* fiunt. ut, neceſſe eſt, triangulum tres angulos habere æquales duobus rectis &c. neceſſarium autem, quod fit alicujus gratia; cum ſit rationis, quatenus, ut & prius, uſurpandum Phy-

Digitized by Google

ſico, ibidem diſceptat. de omnibus illis plura vide lib. 1. de partibus animalium c. 1. quemadmodum & neceſſarium & ſemper, ſimul ſunt, diſce ex lib. 2. de gen. & corr. c. xı. & univerſalia, ut neceſſaria ſunt, lib. 2. poſt. analyt. c. 13. Præter ea, quæ neceſſario ſunt alia etiam ſunt τὰ ὡς ἐπιπολὺ, τὰ δὲ ὁπότερα. 1. *quæ plerunque ſunt: & quæ utroque modo* (neceſſ. & pler.) *ſunt.* uti legere eſt lib. 2. top. c. 6. pertinent eò contingentia. *contingens* quid ſit, docetur prior analyt. c. 13. pr. ſcil. λέγω τὸ ἐνδεχόμενον, οὗ μὴ ὄντος ἀναγκαίου, τεθέντος δ' ὑπάρχειν, οὐδὲν ἔσαι διὰ τοῦτο ἀδύνατον. 1. *contingens autem appello, quod, cum non ſit neceſſarium, ſi ponatur eſſe, nihil inde ſequitur impoſſibile.* idque, ut pòſt, eſſe ἀόριστον τῷ μηδὲν μᾶλλον οὕτως ἢ ἐκείνως. ſcilicet εἶναι; 1. *indefinitum, quod non magis hoc, quàm illo modo eſſe poteſt.* quod & in incomplexis & complexis, obtinet. Plura lege huc pertinentia lib 5. met. c. 30 & lib. 6. c. 3. & lib. 13. c. 8. Sed de contingente in Logicis. Jam de Deo, &c. quæ reſtant, ex Philoſopho pauca addamus.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XVI.

Theologia *Ariſt.* Deus *quibus & nominibus & proprietatibus exprimatur. Etiam quædam de* intelligentiis.

ESſe ſcientiam univerſalem Phyſica & Mathematica priorem, quæ circa ſubſtantiam ſeparatam & immobilem verſetur, evincere conatur Phil. lib. 13. met. c. 7. quam θεολογικὴν appellat. χωριστὴν autem & ἀκίνητον οὐσίαν & φύσιν. i. *Separatam & immobilem ſubſtantiam & naturam*, vocat τὸ θεῖον. i. *Divinitatem.* quæ ſit πρώτη καὶ κυριωτάτη ἀρχή. i. *Primum & principale principium*: & τιμιώτερον τῶν ὄντων. i. *Honorabiliſſimum entium.* quod βέλτιον τὸ πρῶτον. i. *dignius, quod primum eſt.* & ἀρχὴν ἀΐδιον, ἐνεργείᾳ. i. *Principium vita æternum*, vocat lib. 14. met. c. 6. & οὐσίαν ἄνευ ὕλης. i. *ſubſtantiam abſque materia.* quam eſſe Deum, probat cap. 7. quem dicit ibi non motum movere, ὡς τὸ καλὸν καὶ δι' αὐτὸ αἱρετόν. i. *ut pulcrum & quod per ſe expetibile eſt.* & τὸ ἄριστον ἀεί. i. *quod ſemper optimum eſt.* τὸ ἀκίνητον ὂν καὶ ἐνεργείᾳ ὄν. i. *immobile ens & actu ens eſt*, οὐκ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν οὐδαμῶς. i. *quod nullo modo aliter ſe habere poteſt.* Id eſt, ἐξ ἀνάγκης ὄν. i. *ens neceſſarium.* & ſic

Digitized by Google

ἀρχὴ. ἐξ ἧς ἤρτηται ὁ ȣ̓ρανὸς ϗ ἡ φύσις. i. *Principium à quo tum cælum, tum natura dependet.* qui eſt cauſa & principium omnibus. lib. 1. met. c. 2. cujus l. cit. lib. 14. dicitur eſſe ἡ νόησις, ἡ καθ' αὑτήν. i. *intellectio, quæ ſecundum ſe eſt.* & in quo αὑτὸν νοεῖ ὁ νȣ̃ς κατὰ μετάληψιν ȣ̃ νοητȣ̃, ὥστε ταὐτὸν νȣ̃ς ϗ νοητόν. i. *Se ipſum intellectus intelligit aſſumptione intelligibilis, ita ut idem intellectus & intelligibile ſit.* qui ſit ipſe νȣ̃ς. i. *mens.* v. c. 9. ubi, τὸ θειότατον & τιμιώτατον ipſi dicitur νοεῖν ϗ ȣ̓ μεταβάλλειν. i. *intelligere & non mutari.* i. ſemper actu intelligens eſſe uti illic probat. & non eſſe σύνθετον, i. *compoſitum.* & ἀεὶ τὸ εὖ, ȣ̓κ ἐν τῳδὶ ἢ ἐν τῳδὶ, ἀλλ' ἐν ὅλῳ τινὶ τὸ ἄριστον, ὂν ἄλλο τι. i. *quod ſemper bene ſe habet, non in hoc aut in hoc, verum in toto quodam, quod optimum eſt, aliud ab eo exiſtens.* & ſic dicitur ἔχειν αὐτὴ αὑτῆς ἡ νόησις τ̀ ἅπαντα αἰῶνα. i. *ipſa ſui ipſius intellectio per totum æternum ſe habere.* quo argumento cap. 7. ὁ θεὸς ἀεὶ θαυμαστόν. i. *Deus ſemper admirabile eſt.* vitam æternam ei quoque adſcribit: ubi ait: ἐκείνȣ ζωὴ ἀρίστη ϗ ἀΐδιος. i. *illius vita optima & perpetua eſt.* Et: φαμὲν δὴ τ̀ Θεὸν εἶναι ζῶον ἀΐδιον, ἄριστον. ὥστε ζωὴ ϗ αἰὼν συνεχὴς ϗ ἀΐδιος ὑπάρχει τῷ Θεῷ.

Θεῷ. τοῦτο γὰρ ὁ Θεός. i. *Dicimus itaque Deum, ſempiternum, optimumque vivens eſſe. quare & vita & rerum continuum & æternum in Deo eſt. hoc enim eſt Deus.* rerum autem ordinem à Deo dependere, oſtendit cap. x. ubi inter alia: καὶ γὰρ ἐν τῇ τάξει τὸ εὖ. καὶ ὁ στρατηγὸς καὶ μᾶλλον τοῦτο. i. *Etenim bene eſſe ejus in ordine & dux ipſe eſt ac magis ipſe: non enim ipſe propter ordinem; verum ordo propter ipſum eſt.* Et pòſt: πρὸς μὲν γὰρ ἓν ἅπαντα συντέτακται. i. *iterum ad unum* (ipſum) *omnia ſunt coordinata.* Præter Deum eſſe alias *ſubſtantias*, à materia ſeparatas, motibus inferiorum orbium præſidentes, perſuadere conatur Ariſt. lib. 14. met. c. 8. ſuppoſito, quod motus cœleſtis ſit perpetuus, & cœlum ipſum ſit ἀΐδιον καὶ ἄστατον σῶμα. i. *æternum & irrequieſcibile corpus*: & τῶν ἄστρων φύσις ἀΐδιος οὐσία τις οὖσα. i. *Stellarum natura perpetua ſubſtantia quædam exiſtens.* & τὸ κινοῦν, ἀΐδιον καὶ πρότερον τοῦ κινουμένου. i. *quod movet, perpetuum & prius eſſe moto.* concludit: Φανερὸν οὖν, ὅτι τοσαύτας οὐσίας ἀναγκαῖον εἶναι, τήν τε φύσιν ἀϊδίους καὶ ἀκινήτους καθ᾽ αὐτὰς καὶ ἄνευ μεγέθους. i. *conſtat itaque, neceſſe eſſe, tot ſubſtantias eſſe natura perpetuas & per ſe immobiles & abſque ma-*

Digitized by Google

gnitudine. à quibus ordine ſuo orbes cœleſtes moveri, in ſequentibus affirmare pluribus annititur. quibus ſingulis recenſendis, ſtudio, quemadmodum & aliis quibuſque longiore ambitu prolatis à Philoſopho, ſuperſedemus. eſto ergo hic terminus Philoſophiæ primæ. cui noſtra methodo nunc ſuccedat Logica, carptim ex ipſo danda.

Logica Ariſtotelis.

CAP. I.

Logica *quid notet &* dialectica, *diverſimodè conſideratur.*

ΛΌγος, à quo λογικὴ dicta eſt, Ariſtoteli eſt ὁ ἔσω καὶ ὁ ἔξω. i. *internus & externus.* hic eſt cogitatio mentis: ille eſt ore probatus ſermo, interpres cogitationis. Internum λογικὴ imprimis, externum minus reſpicit. quò pertinent etiam λόγοι γεγραμμένοι. i. *ſermones ſcripti*, ſic dicti lib. 1. top. c. 14. §. 4. Διαλεκτικὴ etiam nuncupatur, ἀπὸ τοῦ διαλέγεσθαι. i. à *diſſerere.* quod tamen non omnem Logicam exprimit ſuo ſignificatu. neque Logica ſemper apud Ariſtotelem rationalem hanc Philoſophiæ artem univer-

Digitized by Google

verſam ſignificat: ſæpius uſurpata pro topica, ut parte hujus artis, quæ præcepta exhibet diſputandi in utrumque partem è probabilibus & communibus principiis, ceu loc. cit. top. videre eſt. ubi de probabilibus & iis contrariis, & quæ artis præceptis congruunt: quæque ſimilia ſunt probabilibus, quà vera, quà ſcripta ſunt: & de Ethicis, Phyſicis, Logicis, propoſitionibus, (λογικαῖς προτάσεσι) agit, & ut Philoſophus ſive dialecticus circa illas verſatur. adde lib. 1. poſt. analyt. c. 22. ubi §. 1. λογικῶς θεωρεῖν. 1. *Logicè conſiderare* reſpicit rationem propriam eorum, quæ attribuuntur in quæſtione quid eſt. & §. 7. rationem, quæ generaliter pertinet ad attributiones ſubſtantiarum & accident. additque §. 22. λογικῶς μὲν ἂν ἐκ τούτων ἄν τις πιστεύσειε περὶ τοῦ λεχθέντος. 1. *Logicè ex his fides fieri poteſt de eo, quod dictum.* v. lib. 7. met. c. 7. εἴπωμεν ἔνια περὶ αὐτοῦ λογικῶς. & ibidem, λογικῶς φασί. & lib XII. met. c. 1. λογικὰς δυσχερείας. 1. *Logicas difficultates* vocat. Sic Logica opponitur Analyticæ, uti videre eſt ex penultimi loci §. 23. ubi: ἀναλυτικῶς δὲ διὰ τῶνδε συντομώτερον, ὅτι οὔτ᾽ ἐπὶ τὸ κάτω ἄπειρα τὰ κατηγορούμενα ἐνδέχεται εἶναι

ἐν ταῖς ἐπιδεικτικαῖς ἐπιστήμαις, περὶ ὧν ἡ σκέψις ἐστίν. i. *Analyticè v. per hoc brevius probabitur, nec ſurſum nec deorſum verſus infinita eſſe poſſe attributa in demonſtrativis ſcientiis, de quibus conſideratio inſtituta eſt.* vid. & cap. 24. §. 13. ubi cum topicam conſideraſſet in demonſtratione, addit: ἀλλὰ τῶν μὲν εἰρημένων ἔνια, λογικά ἐστι. i. *Sed ex dictis argumentis quædam Logica ſunt.* v. lib. 3. nat auſc. c. 2. §. 5. & lib. 2. poſt. analyt. c. 8. 3. ubi ſic pariter διαλεκτικὴ τὰ τοπικά deſignat lib. 1. top. c. 1. ubi, cum meminiſſet problematum univerſalium & particularium, argumentorum dialecticorum problema confirmantium & refellentium, inter alia §. 3. ait: πρῶτον μὲν οὖν τῶν καθόλου κατασκευαστικῶν ῥητέον, διά τε τὰ κοινὰ εἶναι τὰ τοιαῦτα πρὸς τὰ καθόλου, καὶ τὰ ἐπὶ μέρους. καὶ διὰ τὸ μᾶλλον τὰς θέσεις κομίζειν ἐν τῷ ὑπάρχειν, ἢ μή, τοὺς δὲ διαλεγομένους, ἀναγκάζειν. i. *Primum igitur de his, quæ univerſaliter evertendi vim habent, dicendum eſt: cum, quia, quæ ſunt ejuſmodi, ſunt communia univerſalibus & particularibus problematis: Tum etiam, quia theſes afferunt potius ajentes, quam negantes: quas qui diſſerunt, refellunt.* ſimiliter cap. 2. §. 2. & 3. modò

dò ὁ τόπος ἀντιστρέφει, modò τὸ λόγους ποιεῖν, idem, quod dictum, exprimit. vide & cap. 10. ubi προτάσεων διαλεκτικῶν & προβλημάτων διαλεκτικῶν aliquoties mentio fit. & cap. XI. ἐναντίων συλλογισμῶν οἱ περὶ ἀμφοτέρων εἰσὶ λόγοι πιθανοὶ, & προβλημάτων, quæ & διαλεκτικὰ ci dicuntur, & τοιαῦτα, περὶ ὧν οὐδετέρως δοξάζομεν. 1 *De quibus nunquam opinamur*. item cap. 18. memoratis πολλαχῶς λεγομένοις §. 5. addit. illum modum non eſſe dialecticæ proprium: & omnino vitare dialecticos debere, ne adverſus nomen diſſerant, niſi quis aliter nequeat de re propoſita diſputare & lib. 4. poſt. analyt. c. XI. §. 6. dialectica dicitur κοινὴ πάσαις ἐπιστήμαις. & §. 8. plura. & cap. 19. §. 4. item lib. 1. Elench. Sophiſt. c. 9. §. 3. δῆλον οὖν ὅτι οὐ πάντων τῶν ἐλέγχων, ἀλλὰ τῶν παρὰ τὴν διαλεκτικὴν, ληπτέον τοὺς τόπους. οὗτοι γὰρ κοινοὶ πρὸς ἅπασαν τέχνην καὶ δύναμιν. v. & §. 4. item, cap. XI. §. 1. & 2. Intereà ſciendum, quod Philoſopho utrumque nomen & λογικῆς & διαλεκτικῆς, aliquando artem rationalem totam deſignet. vide lib. 4. met. c. 2. & lib. 1. Rhetoric. c. 1. ubi plura huc pertinentia inveniuntur. & cap. 2. de objecto autem

Digitized by Google

Dialecticæ & Sophiſticæ v. lib. 13. met c. 3. Utilitatem *dialecticæ* in ſcientiarum principiis ait eſſe lib. 1. top. cap. 2. §. 6. διὰ τῶν περὶ ἕκαστα ἐνδόξων ἀνάγκην περὶ αὐτῶν διελθεῖν. i. *Ex iis, quæ probabilia ſunt neceſſe eſt dicere.* Et hoc aſſignat Dialecticæ his verbis: Τοῦτο δ' ἴδιον ἢ μάλιστα οἰκεῖον τῆς διαλεκτικῆς ἐστιν. ratio ἐξεταστικὴ γὰρ οὖσα πρὸς τὰς ἁπασῶν τῶν μεθόδων ἀρχὰς ὁδὸν ἔχει. i. *cum enim ſit indagatrix*, ad omnium ſcientiarum principia viam continet. Perfectam autem *Dialecticæ* cognitionem eſſe affirmat cap. 3. quæ eſt, τὸ ἐκ τῶν ἐνδεχομένων ποιεῖν, ἃ προαιρούμεθα. i. *ex poſſibilibus efficere, quæ præeligimus. Dialecticæ* inventionem *Ariſtoteli* tributam legimus, lib. 2. de Sophiſt. Elench. c. 34. ubi plura. Præterea λογικὴ ſive διαλεκτικὴ dicitur τέχνη. i. ars ſive ἕξις μετὰ λόγου ἀληθοῦς ποιητική. i. *habitus cum recta ratione effectivus.* Ἐπιστήμη enim. i. *ſcientia* eſſe non poteſt, cum non ſit rerum æternarum, qualium illa eſſe dicitur, juxtà ea, quæ leguntur lib. 1. poſt. analyt. c. 8. ubi: ἐπιστάμεθα μὴ ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἔχειν. ἐξ ἀνάγκης ἄρα ἐστὶ τὸ ἐπιστητὸν, ἀΐδιον ἄρα. i. *Exiſtimamus, evenire non poſſe, ut id, quod ſcimus aliter ſe habeat, ergo quod ſcien-*

tia

Digitized by Google

tia comprehendi poteſt, neceſſario eſt. ex quo efficitur, ut æternum ſit. neque νοῦς, 1. *intelligentia*, quæ eſt tantum τῶν ἀρχῶν notitia, uti docet lib. 6. de moribus, c. 6. & lib. 1. poſt. analyt. c. 19. neque σοφία. 1. *ſapientia*, quæ cap. 7. dicitur ἀκριβεστάτη τῶν ἐπιστημῶν. 1. *ſcientiarum omnium limatiſſima & abſolutiſſima.* quippe quæ eſt νοῦς καὶ ἐπιστήμη. 1. *intelligentia & ſcientia.* καὶ ὥσπερ κεφαλὴν ἔχουσα ἐπιστήμη τῶν τιμιωτάτων. 1. *ſcientia rerum honoratiſſimarum, quaſi capitis inſtar*; Nec Φρόνησις. 1. *Prudentia*, quæ cap. 8. περὶ τὰ ἀνθρώπινα καὶ περὶ ὧν ἔστι βουλεύσασθαι. 1. *in humanis rebus, iisque, de quibus conſultari poteſt, verſatur.* v. cap. 14.

Cap. II.

Themata *quotuplicia*, *quid* univerſale, *quid* ſingulare.

Λόγος reſpicit ipſum Themata, quorum τὰ μὲν κατὰ συμπλοκὴν λέγεται, τὰ δ' ἄνευ συμπλοκῆς. 1. *alia conjuncta efferuntur, alia ſine conjunctione.* v. categ. cap. 2. prima reſpicit hoc; homo currit, homo vincit. ſecunda illud; homo, bos, currit. in illis compoſitionem & diviſionem, item, veritatem & falſitatem ſpectari

ſpectari vult. In his vero nihil illorum, juxtà ea, quæ leguntur lib. de interpret. cap. 1. §. 5, & 6. ubi ſic vides in hanc rem ſcriptum: ἔστι ὥσπερ ἐν τῇ ψυχῇ νόημα ἄνευ τοῦ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι, οὕτω καὶ ἐν τῇ φωνῇ. περὶ γὰρ σύνθεσιν καὶ διαίρεσίν ἐστι τὸ ἀληθές. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα αὐτὰ καὶ τὰ ῥήματα ἔοικε τῷ ἄνευ συνθέσεως καὶ διαιρέσεως νοήματι. i. *quemadmodum in animo eſt intelligentia veri & falſi expers: ita etiam in voce. nam in compoſitione & diviſione eſt veritas & falſitas. ipſa igitur nomina & verba aſſimulantur intelligentiæ, quæ eſt ſine compoſitione & diviſione.* hæc igitur themata ſimplicia dici poſſunt. quæ etiam dicuntur πράγματα. i. *res* l. c. Suntque vel univerſales vel ſingulares, ut notat Phil. ejuſdem lib. cap. 7. §. 1. ubi, ἔστι, inquit, τὰ μὲν καθόλου τῶν πραγμάτων, τὰ δὲ καθ' ἕκαστον. i. *rerum ſunt aliæ univerſales, aliæ ſingulares.* Definitur autem *univerſale* in ſeq. λέγω δὲ καθόλου μὲν, ὃ ἐπὶ πλειόνων πέφυκε κατηγορεῖσθαι. i. *univerſale appello, quod ſuapte natura multis attribuitur.* vel, πολλὰ περιέχον τὸ κατηγορεῖσθαι καθ' ἑκάστου. i. *ut multa continens, quod de ſingularibus prædicatur:* ſive de multis prædicatur: vel, ut

lib. 7.

lib. 7. de part. anim. τὰ πλείοσιν ὑπάρχοντα, καθόλου λέγομεν. i. *quæ pluribus inſunt, univerſalia appellamus*. ubi ſciendum, quod prioris def. poſteriora verba prærequirant ea, quæ in poſteriore definitione expreſſa ſunt. ſive, quæ lib. 7. met. c. 13. in hunc modum definita: τοῦτο λέγεται καθόλου, ὃ πλείοσιν ὑπάρχειν πέφυκε. i. *hoc dicitur univerſale, quod pluribus aptum eſt ineſſe.* ut animal, homo. ratio datur l. c. interpret. ἀνάγκη δ' ἀποφαίνεσθαι ὡς ὑπάρχον τι ἢ μὴ, ὁτὲ μὲν καθόλου τινὶ, ὁτὲ δὲ τῶν καθ' ἕκαστον. i. *neceſſe eſt utique enunciare aliquid ineſſe aut non ineſſe interdum rei univerſali, interdum rei ſingulari.* ineſſe autem debent per ſe, quà talia, uti notat Phil. lib. 1. poſt. analyt. c. 4. καθόλου δὲ λέγω, inquit, ὃ ἂν κατὰ παντός ὑπάρχῃ καὶ καθ' αὑτὸ καὶ ᾗ αὐτό. i. *univerſale autem voco, quod & omni ineſt & per ſe & qua id ipſum eſt.* i. ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν τοῖς πράγμασιν. i. *neceſſario ineſſe rebus.* quibus? ὑποκειμένοις. i. *ſubjectis*, de quibus prædicantur. uti vult lib. 7. met. c. 13. *atque ita probat ibidem, nullum univerſalium eſſe ſubſtantiam.* Definitur τὸ καθ' ἕκαστον. i. *ſingulare* dicto lib. de interpret. cap. 7. καθ'

Digitized by Google

ἕκαστον δὲ ὃ μὴ ἐπὶ πλειόνων πέφυκε κατηγορεῖσθαι. i. *ſingulare autem, quod non de pluribus prædicari poteſt.* ut Callias, Socrates. Etiam ſingularia vocantur τὰ ἄτομα, lib. 2. prior. analyt. c 24. & Categ. cap. 5. §. 15. & §. 16. ubi ἄτομον ἐν ἀριθμῷ τὸ δηλούμενον ἐστιν. i. *individuum unum numero eſt, quod ſignificatur.* Porphyrio in Iſag. cap. 2. τὰ ἄτομα, ἅπερ ἦν μετὰ τὰ εἰδικώτατα. i. *individua, quæ ſunt poſt ſpecialiſſima.* ut, Socrates, Alcibiades & hoc album. quæ conſtant ex proprietatibus, ὧν τὸ ἄθροισμα οὐκ ἂν ἐπ᾽ ἄλλου τινός ποτε τὸ αὐτὸ γένοιτο. i. *quarum collectio nunquam in alio eadem eſſe poteſt.*

Cap. III.

Categoriæ *quid notent & quot ſint.* Subſtantia, *ejusque proprietates.*

Κατηγορίαι dicuntur Philoſopho categ. cap. 4 τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων. i. *eorum, quæ ſine omni conjunctione dicuntur*, quæ à κατηγορεῖσθαι. i. *accuſando & affirmando* dictæ aut affirmationem notant hic, aut ſeriem diſpoſitionemque earum rerum, quæ ſub eodem genere de aliis affirmari poſſunt. *S. Boëthio* Ariſtotelis interpreti Latinè dicuntur *præ-*

prædicamenta. Categorias *Ariſtoteles* lib. 1. top. c. 9. decem eſſe vult, & categ. 4. totidem enumerat. ubi, ἕκαστον, inquit, ἤτοι ἐσίαν σημαίνει ἢ ποσὸν ἢ ποιὸν ἢ πρός τι, ἢ ποτὲ ἢ κεῖσθαι ἢ ἔχειν ἢ ποιεῖν ἢ πάσχειν. i. *unumquodque eorum, quæ ſine conjunctione dicuntur aut ſubſtantiam ſignificat aut quantum aut quale aut ad aliquid aut ubi, aut quando aut ſitum eſſe, aut habere, aut agere aut pati.* exemplum in ſeq. vide. Illarum categoriarum ſingulæ per ſe acceptæ nec affirmant negant; ſed eorum mutua conjunctione affirmatio & negatio fit. ideoque nec per ſe falſum dicunt: cum omnis affirmatio & negatio videtur aut vera aut falſa eſſe, ceu docet *Ariſtoteles* categ. 4. §. 3. Categoriarum una eſt, quæ continet ſubſtantiam, reliquæ accidentia. ἐσία, præter quod aliquando notet eſſentiam, cap. 4. & 5. categ. ſubſtantiam ſignificat & lib. 1. top. c. 9. & lib. 8. met. c. 1. διὰ τὸ εἶναι dicitur, quia, ut habet lib. 7. met. c. 1. τὸ πρώτως ὂν καὶ ἐ τὶ ὂν, ἀλλ᾽ ὂν ἁπλῶς ἡ ἐσία. i. *primò eſt ens & non aliquod ens, ſed ſimpliciter ens, ſubſtantia.* Et cap. 4. τὸ τί ἦν εἶναι, ſubſtantiæ tribuitur. Quatuor modis dici ſubſtantiam, contendit Ariſtoteles lib. 7. met.

met. c. 3. ceu in Metaphyſicis expreſſum, & cap. 13, *ſubſtantia* eſt, quæ alii rei non ineſt neque de aliis dicitur. ſc. de ſingulari verum eſt, cap. 3. τὶ ἦν εἶναι ſimpliciter ſubſtantiæ convenire vult, cæteris quodammodo. vid. cap. ſeq. Subſtantia dividitur in primam & ſecundam. categ. cap. 5. ubi: ὐσία δέ ἐστιν ἡ κυριώτατά τε καὶ πρώτως καὶ μάλιστα λεγομένη ἣ μήτε ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, μήτε ἐν ὑποκειμένῳ τινί ἐστιν. οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος καὶ ὁ τὶς ἵππος. δεύτεραι δὲ ὐσίαι λέγονται τὰ εἴδη, ἐν οἷς αἱ πρώτως ὐσίαι λεγόμεναι ὑπάρχουσι· καὶ ταῦτά τε καὶ τὰ τῶν εἰδῶν τούτων γένη· οἷον, ὁ τὶς ἄνθρωπος ἐν εἴδει μὲν ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ: γένος δὲ τοῦ εἴδους ἐστὶ τὸ ζῶον. δεύτεραι ὖν αὗται λέγονται ὐσίαι· οἷον, ὅ, τε ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῶον. 1. *ſubſtantia autem, quæ maximè propriè & primum & maximè dicitur, ea eſt, quæ neque de de ſubjecto aliquo dicitur. neque in ſubjecto aliquo eſt. ut quidam homo & quidam equus. ſecundæ vero ſubſtantiæ dicuntur ſpecies, in quibus inſunt, quæ primæ ſubſtantiæ dicuntur: hæ inquam ſpecies & harum ſpecierum genera, ut quidam homo eſt tanquam in ſpecie, in homine. genus v. ſpeciei eſt animal. hæ igitur ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur.* &c. primam ſubſtantiam

eſſe

Digitized by Google

eſſe ſecundarum ſubjectum, latius oſtendit §. 5. ſcil. quo ſublato, cætera tolluntur, quæ καθ' ὑποκειμένων λέγεται τῶν πρώτων οὐσιῶν ἢ ἐν ὑποκειμένοις αὐταῖς ἐστι. i. *vel de ſubjectis primis ſubſtantiis dicuntur, vel in ſubjectis iis inſunt*. vide plura in ſeq. ubi primas ſubſtantias eſſe maximè ſubſtantias, colligit. & in quibus una non eſt, *magis* ſubſtantia, quàm altera, ut & in iiſdem ſpeciebus. quid autem ſit de ſubjecto dici & in ſubjecto non eſſe: in ſubjecto eſſe & de ſubjecto nullo dici &c. vide categ. cap. 2. docetque Phil. lib. 7. met. cap. 16. ſingularia ſive ſubſtantias primas non componi ex univerſalibus, ut ſubſtantiis actu, concludens: ὅτι μὲν οὖν οὔτε τῶν καθόλου λεγομένων οὐδὲν οὐσία, οὔτ' ἐστὶν οὐδεμία ἐξ οὐσιῶν. i. *quod igitur nec eorum quicquam, quæ univerſalia dicuntur, ſubſtantia ſit, neque ulla ſit ſubſtantia ex ſubſtantiis*. Proprietates ſubſtantiarum ſunt ſequentes: quæ memorantur cat. c. 5. I. τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. i. *non eſſe in ſubjecto*. quod de ſubſtantia prima & ſecunda oſtendit latius in ſeq. & de aliis quibuſdam dici. §. 12. II. *De aliis* συνωνυμῶς *dici*. §. 15. quod ſubſtantias ſecundas ſpectat. III.

τὸ δέ τι σημαίνειν. i. *hoc aliquid ſignificare.* §. 16. quod in primis ſubſtantiis dicit eſſe manifeſtum, quæ propriè & actu ſunt ſubſtantiæ. in ſecundis ſubſtantiis tantum intelligi vult τῷ σχήματι τῆς κατηγορίας. i. *ob figuram appellationis.* IV. μηδὲν ταῖς οὐσίαις ἐναντίον εἶναι. i. *non habere contrarium ſubſtantias.* §. 18. V. μὴ ἐνδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. i. *magis & minus non recipere.* §. 20. VI. ἐναντίων εἶναι δεκτικόν. i. *contraria recipere poſſe.* §. 21. idque ſubſtantiæ, quæ per ſe una numero eſt, non aliis tribui debere exiſtimat. nunc de quantitate.

Cap. IV.

Reliqua accidentia *& in iis* quantitas *& ejusque proprietates, quæ?*

SEcundum ſubſtantiæ rationem cætera dicuntur entia, quantum & quale &c. uti vult *Ariſt.* lib. 9. met. c. 1. ubi loquitur: κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον λέγεται τἆλλα ὄντα, τό, τε ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν καὶ τἆλλα τὰ οὕτως λεγόμενα. i. e. accidentia, quæ ſic attribuuntur ſubſtantiæ, ut ei inhæreant, μὴ ὡς μέρος. i. *non ut pars.* ſic tamen ut ſit ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστι. i. *non poſſint eſſe ſine eo, in quo ſunt.* quantum

tum reſpectu ſubſtantiæ corporeæ eodem modo ſe habet, & definitur cat. c. 6. τὸ ἐκ θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων συνέστηκε. i. *quod ex partibus poſitionem invicem habentibus conſtat.* quod eſt continuum. ratione diviſionis definitur lib 5. met. c. 13. ποσὸν λέγεται τὸ διαιρετὸν εἰς ἐνυπάρχοντα, ὧν ἑκάτερον ἢ ἕκαστον ἕν τι καὶ τόδε τι πέφυκεν εἶναι. i. *quantum dicitur, quod in inſita diviſibile: quorum utrumque aut ſingula unum quid & quod quid apta ſunt eſſe.* Dividitur quantum in continuum & diſcretum, c. 6. cap. ubi: τοῦ ποσοῦ τὸ μὲν ἐστι διωρισμένον· τὸ δὲ συνεχές. hoc ſuprà exhibitum, illud eſt, οἷον, ἀριθμὸς καὶ λόγος. i. *ut numerus & ſermo.* τὸ ἐξ οὐκ ἐχόντων θέσιν. i. *quod ex non habentibus poſitionem ſcilicet partium conſtat.* continuum quoque dicit communi termino finiri: ἔστι γὰρ κοινὸν ὅρον λαβεῖν, πρὸς ὃν τὰ μόρια αὐτῆς συνάπτει. i. *Communem enim terminum ſumere licet.* ſc. in linea punctum: & in ſuperficie lineam: & in corpore lineam & ſuperficiem. quod idem de tempore & loco affirmat. ſed in diſcreto negat communem terminum obtinere. ait enim: οὐδ' ὅλως ἂν ἔχοις ἐπ' ἀριθμοῦ κοινὸν ὅρον λαβεῖν τῶν μο-

ρέων, ἀλλ' ἀεὶ διώρισαι. i. *omnino haud poſſis in numero communem terminum partium accipere; ſed ſemper ſecretæ ſunt.* in continuo dimenſio ſpectatur, ut eſt legere 5. met. c. 13. τὸ μὲν ἐφ' ἓν συνεχὲς. i. *quod ad unum continuum eſt*, ſcil. μῆκος. i. *longitudo*, in linea. τὸ δ' ἐπὶ δύο, πλάτος. i. *quod in duo, ut latitudo.* in ſuperficie, quæ longitudinem & latitudinem habet. τὸ δ' ἐπὶ βάθος. i. *quod in tria, ut profunditas*: in corpore, quod longitudinem, & latitudinem & profunditatem habet. & hæ dimenſiones, ut & loci (cum τὰ τοῦ στερεοῦ ὡσαύτως καὶ τὰ τοῦ τόπου) ſpectant magnitudinem permanentem. à qua diſtincta eſt fluens, ſcil. temporis, cujus partes nunquam permanent, uti docet cap. 6 §. 14. & deinceps. ὑπομένει γὰρ, inquit, οὐδὲν τῶν τοῦ χρόνου μορίων, loco met. cit. diſtinguit quoque quantum, in per ſe, de quo hactenus, & per accidens, ut *Muſicum* &c. item, ratione ſubſtantiæ, de quo ſuprà: & ratione paſſionum & habituum ſubſtantiæ, ut multum & paucum, longum & breve, latum & ſtrictum, profundum & humile, grave & leve &c. ad quanta per accidens refert ibidem motum & tempus.

Pro-

Digitized by Google

Proprietatum quantitatis *prima* eſt: τῷ ποσῷ ὐδὲν εἶναι ἐναντίον. i *quanto nihil eſſe contrarium*, uti videre eſt ejuſdem Cat. c. §. 22. in quantis definitis dicit rem eſſe apertam; ſed inferenti, multum pauco eſſe contrarium, reſpondet; illa non eſſe quanta, ut ſic ſpectantur, ſed relata. *Secunda*, ὐκ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, i. *non recipere magis & minus*. §. 25. *Tertia*, τὸ ἴσόν τε καὶ τὸ ἄνισον λέγεσθαι. i. *æquale & inæquale dici*. §. 26. quod in quanto continuo & diſcreto per exempla deinceps plenius probat. nunc de qualitate.

Cap. V.

Qualitas *quid ſit, ejus que diviſio & proprietates, diſquiritur.*

ARiſtoteles in Categoriis relata præmittit qualitati; ſed in Metaphyſ. huic postponit illa. ποιότητα. i. *qualitatem* categ. cap. 8. definit, καθ' ἣν ποιοί τινες εἶναι λέγονται. i. *ex qua aliqui dicuntur eſſe quales*. lib. 5. met. c. 14. τ διαφορὰν τ ὐσίας. i. *Differentiam ſubſtantiæ*. reſtringitque eam ad ea, quibus ſubſt. accidentaliter ab aliis differt. ut homo bipes, equus quadrupes, circulus figura curvilinea, quæ non habet angulos. Deinde ad qualitatem re-

 fert

fert τὰ ἀκίνητα καὶ τὰ μαθηματικά. 1. *Immobilia & mathematica.* velut numeros, *quales* quidam ſunt, qui compoſiti. deinde eò confert τὰ πάθη τῶν κινουμένων οὐσιῶν ᾗ κινούμενα καὶ τὰς τῶν κινήσεων διαφοράς. 1. *paſſiones eorum, quæ moventur, prout moventur & motuum differentias.* Exemplo caliditatis & frigiditatis; albedinis & nigredinis; gravitatis & levitatis. Deinceps qualitatem cenſet κατ' ἀρετὴν καὶ κακίαν. 1. *Virtutem & malitiam.* ſcilicet in bono & malo. &c. Species qualitatis ei diſtinctius conſiderantur Cat. c. 8. quarum *prima* §. 3. vocatur ἕξις καὶ διάθεσις. 1. *habitus & affectio.* quarum ille ab hac differre notatur τῷ χρονιώτερον εἶναι καὶ μονιμώτερον. 1. *quod eſt res diuturnior & permanentior*, ut ſunt ſcientiæ & virtutes: affectiones v. ἅ ἐστιν εὐκίνητα καὶ ταχὺ μεταβάλλοντα. 1. *quæ facile moventur & citò mutantur*, ut calor, frigus. habitus hic non notat quamcunque formam privationi oppoſitam, cujus mentio fit cap. x. Categ. §. 11. nec quatenus veſtitum notat, de quo lib. 5. met. c. 20. & in ult. Categ. nec prout deſignat διάθεσιν καθ' ἣν εὖ καὶ κακῶς διάκειται τὸ διακείμενον ἢ καθ' αὑτὸ ἢ πρὸς ἄλλο. 1. *diſpoſitionem quandam,*

dam, ſecundum quàm vel bene vel male diſponitur, diſpoſitum, aut ſecundum ſe aut ſecundum aliud; ſed ut deſignat τὸ εἶδος ποιότητος. quot modis, diſpoſitio dicatur, diſcere eſt lib. 5. met. c. 19. inchoatus eſt habitus. nam qui ſcientiarum dogmata non admodum tenent, ſed facile dimoveri poſſunt, eos non vult cum aliis §. 5. Cat. c. 8. ἕξιν ἔχειν. i. *habitum habere.* καίτοι διάκεινταί γέ πως κατὰ τὴν ἐπιστήμην ἢ χεῖρον ἢ βέλτιον. i. *quanquam affecti ſunt aliquo modo ſecundum ſcientiam vel deterius vel melius. Secundæ* ſpeciei ſunt §. 7. ὅσα κατὰ δύναμιν φυσικὴν ἢ ἀδυναμίαν λέγεται. i. *quæcunque ſecundum naturalem vim aut imbecillitatem dicuntur.* ſcilicet τοῦ ποιῆσαί τι ῥαδίως ἢ μηδὲν πάσχειν. i. *ad aliquod facile faciendum aut nihil patiendum.* v. lib. 5. met. c. 12. *Tertiam* exprimunt παθητικαὶ ποιότητες καὶ πάθη. i *Patibiles qualitates & paſſiones.* ut, dulcedo, amaror, acerbitas, & quæcunque ſunt in eodem genere. item calor, frigus, albor, nigror. quales autem illæ ſunt, ſic explicat: παθητικαὶ δὲ ποιότητες λέγονται, οὐ, τῷ αὐτὰ τὰ δεδεγμένα τὰς ποιότητας, πεπονθέναι τι. τῷ δὲ κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἑκάστην τῶν εἰρημένων ποιοτήτων πάθους εἶναι ποιητικήν, παθητικαὶ ποιό-

τητες λέγονται. i. *patibiles qualitates autem dicuntur, non quod ipſa ſubjecta qualitates recipientia quicquam patiuntur: verum quia in ſenſibus omnes dictæ qualitates ſunt paſſionis effectrices; Idcirco patibiles qualitates dicuntur.* alborem & cæteros colores vult, non eodem modo, quo ea, quæ dicta ſunt, patibiles qualitates dici; ſed quod à paſſionibus producti ſunt. paſſionem autem hic intercedere, docet in ſeq. *Quartam* ſpeciem exhibet §. 14. quæ eſt σχῆμά τε καὶ ἡ περὶ ἕκαστον ὑπάρχουσα μορφή. i. *figura & circa quamque rem conſiſtens forma.* ut, triangulus & quadratum: rectitudo & obliquitas. rarum, denſum, aſperum & leve non pertinere propriè dicit ad qualitatem; ſed partium ſitum videri ſignificare. de denominatione, quæ fit ab his qualitatis ſpeciebus, vide in ſeq. Proprietates qualitatis ſunt. Iª. illis ὑπάρχειν ἐναντιότητα. i. *ineſſe contrarietatem.* §. 23. & juſtitia injuſtitiæ contraria eſt & albor nigrori; licet hoc verum non ſit in omnibus coloribus. IIª. ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. i. *magis & minus recipere.* i. §. 26. albus unus altero magis talis dicitur. ſimiliter de juſto &c. IIIª. ὅμοια ἢ ἀνόμοια λέγεσθαι. i. *dici ſimilia & diſſimilia.* § 30. atque

hæc

hæc de qualitatibus. ſequuntur relata.

C a p. VI.

Relata, *quæ ſint jux'à Phil. & eorum proprietates, oſtenditur.*

RElata quot modis dicantur, oſtendit Philoſophus lib. 5. met. c. xv. quorum alia facit talia κατ' ἀριθμὸν, id eſt, *ſecundum numerum*, aut ſimpliciter aut determinatè ad ens aut ad unum, alia κατὰ δύναμιν. 1. *ſecundum potentiam* activam vel paſſivam vel potentiarum actiones. quæ omnia dicuntur eſſe πρός τι. quomodo etiam per ſe & per accidens dicantur relata, ibidem omnia plenius explicatum vide. in Categ. cap. 7. τὰ πρός τι dicuntur ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν, ἑτέρων εἶναι λέγεται ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον. 1. *Ad aliquid ea dicuntur, quæcunque id, quod ſunt, aliorum eſſe dicuntur vel quocunque alio modo ad aliquod referuntur.* Exemplum dat in eo, quod dicitur μεῖζον & duplum. refertque ad relata habitum, diſpoſitionem, ſenſum, ſcientiam & poſitionem, quæ ſingula alicujus eſſe dicuntur. item montem magnum, ſimile, ſtatum, ſeſſionem &c. Proprietatum, quæ & exprimunt & explicant relata, prima

Digitized by Google

eſt: *ὑπάρχειν ἐν αὐτοῖς ἐναντιότητα*. i. *in iis eſſe contrarietatem*. §. 5. dicti cap. ut virtus vitio, & ſcientia ignorantiæ contraria ſunt. excipiuntur tamen alia, ut duplum, triplum &c. *Secunda* eſt: *ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον*. i. *recipere magis & minus*. §. 7. ut ſimile & diſſimile: æquale & inæquale, non tamen omnibus hoc convenit. ut duplum non dicitur magis aut minus tale. *Tertia* eſt: *πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγειν*. i. *referri ad ea, quæ reciprocantur*. §. 9. ut ſervus & Dominus: item duplum & dimidium: item, ſcibile & ſcientia. Sed aptè concipienda eſt relatio. Sic ala non convenit avi, ut tali; ſed, quatenus eſt alatum quid. Ideo non reciprocantur cum ea. nam & alæ aliarum ſunt rerum. & in hoc negotio interdum ſunt fingenda vocabula: ut clavus, non navis eſt clavus, ſed clavati. etiam præcognoſcendum, utrum relatio bene an male concepta ſit. *Quarta* eſt: *ἅμα τῇ φύσει εἶναι*. i. *ſimul natura eſſe*. §. 17. quod in pleriſque verum eſt. ſimul enim duplum eſt & dimidium. item, Dominus & ſervus. Sed hoc in omnibus verum non eſt. ſcibile enim videtur prius eſſe ſcientia. & ſcibili ſublato, ſcientia tollitur, non

non contrà. idem de ſenſibili & ſenſu dici poteſt. *Quinta* eſt de relatis & correlatis: ἐάν τις εἰδῇ τι ὡρισμένως τῶν πρός τι, κἀκεῖνο πρὸς ὃ λέγεται, ὡρισμένως εἴσεται. 1. *ſi quis definitè quippiam noverit, quod ſit ad aliquid, etiam id, ad quod refertur, definitè cognoſcet.* §. 26. & ita deinceps. nunc compendio de reliquis Categoriis.

Cap. VII.

Actio, paſſio, ſitum eſſe, habere, ubi, *&* quando, *quæ, breviter oſtenditur ex Philoſopho.*

DE *actione*, *paſſione* & reliquis Categoriis agit Phil. cap. 9. Actio ut differt ab effectione, vid. lib. 6. de moribus c. 4. Effectionem & paſſionem non eſſe in agente, ſed in patientie, docet Phil. lib 3. de anima, c. 1. & actionem ſemper in duobus conſiſtere; nempe, ὅταν καὶ οὗ ἕνεκα ᾖ καὶ τὸ τούτου ἕνεκα. 1. *quando & id, gratia cujus agitur, eſt, & id, quod hujus gratia agit*, lib. 2. de cælo, c. 12. & quod in actione eodem modo ſe habeat res, quo in motione, lib. 1. de gen. & corr. c. 7. nam ut illic, quod primo movet, motus expers eſt: ita & hic, quod primo agit, pati nequit. ergo *actio* eſt motus ab agente profectus & in patiens receptus

Digitized by Google

ceptus *paſſio* eſt. De modo agendi vide plura ab Ariſt. explicata lib. 1. de generat. & corrupt. cap. 8. Præterea, juxta Phil. eodem lib. cap. 7. τὸ πάσχον καὶ τὸ ποιοῦν τῷ μὲν γένει ταὐτὰ καὶ ὅμοια, τῷ δ' εἴδει ἀνόμοια. 1. *agens & patiens genere eadem & ſimilia, ſed ſpecie diſſimilia*, vocat, ubi agit de elementis. quædam etiam contraria facit, ibidem. Ideo in Categ. agere & pati tribuit ἐπιδέχεσθαι ἐναντιότητα καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. 1. *recipere contrarietatem & magis & minus*: ut caleſacere & frigeſacere: & caleſieri & frigeſieri: quod & fortius & remiſſius fieri poteſt utrumque. *Situm* eſſe (τὸ κεῖσθαι) vult ἀπὸ τῶν θέσεων λέγεσθαι. 1. *à poſitionibus dici. habere*, τὸ ἔχειν, σημαίνει τὸ ὑποδεδέσθαι, τὸ ὁπλίσθαι. 1. *calceatum eſſe, armatum eſſe. ubi*, τὸ ποῦ, οἷον ἐν Λυκείῳ, ἐν ἀγορᾷ. in *Lycio & in foro. habere* quot modis dicatur, diſce à lib. 5. met. c. 25. lib. 4. met. c. 20. ubi vocat habitum ἐνέργειαν τοῦ ἔχοντος καὶ ἐχομένου. illumque eſſe μεταξὺ τοῦ ἔχοντος ἐσθῆτα καὶ τῆς ἐχομένης ἐσθῆτος. *Quando* differt à tempore, ut, *ubi* à loco. *quando* reſpicit omnes creaturas, quatenus vel ſunt in τῷ νῦν aut in ſucceſſione exiſtentiæ ſuæ.

ſed

ſed tempus tantum res motibus ſubjectas. nunc venio ad prædicabilia, primò de genere & ſpecie locuturus.

Cap. VIII.

Prædicabilia, *& in iis* genus, ſpecies, *&* individuum; *quæ, & quotuplicia ſint, breviter ex Ariſt. docetur.*

Κατηγορούμενα. 1. *Prædicabilia*, quinque numerantur à Philoſopho; Genus, Species, differentia, proprium & accidens. Genus diverſimodè ſumi, notat ille lib. 5. met. c. 28. *primò*, pro continuata per generationem multitudine eorum, qui eandem habent ſpeciem, ἕως ἂν ἄνθρωπος γένος ᾖ. 1. *quouſque genus hominum ſit.* v. & *Porphyr.* Iſagog. c. 2. *Secundò*, pro eo, τὸ ἀφ' οὗ ἂν ὦσι πρώτου κινήσαντος εἰς τὸ εἶναι. 1. *quod eſt, à quo ſunt primo ad eſſe movente.* ſic dicuntur Græci genere, & Jönes ab Jöne. &c. Porphyrio eſt ἀρχὴ γενέσεως. *Tertiò* conſideratur, ut ſuperficies, ſuperficialium figurarum genus: & ſolidum ſolidarum. & vocat τὸ ὑποκείμενον, ταῖς διαφοραῖς. i. e. *ſubjectum differentiis.* item. ὡς ἐν τοῖς λόγοις τὸ πρῶτον ἐνυπάρχον, ὃ λέγεται ἐν τῷ τί ἐστι τοῦτο γένος, οὗ διαφοραὶ λέγονται

γόνται αἱ ποιότητες. i. *ut in rationibus, quod primum ineſt, quod dicitur in eo, quod quid, hoc genus, cujus differentiæ dicuntur qualitates.* generis, cujus locus hic eſt, exacta definitio exprimitur lib. 1. top. c. 5. §. 6. ubi: γένος ἐστὶ, τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον. i. *genus eſt, quod de pluribus & differentibus ſpecie prædicatur in quæſtione quid eſt.* quid autem ſit, illud prædicari, ſic notat. ὅσα ἁρμόττει ἐρωτηθέντα ἀποδοῦναι, τί ἐστι τὸ προκείμενον. i. *quæ aptè reſpondentur, cum rogatur, quid ſit res propoſita.* ut ad interrogationem, quid ſit *homo*; aptè reſpondetur, eſſe *animal.* Porphyrio eſt: γένος ἐστὶ, ᾧ ὑποτάσσεται τὸ εἶδος. i. *cui ſpecies ſubjicitur.* differentiam generis & ſpec. & indiv. diſce ex dicto Porphyrio Iſagog. c. 2. Species *Ariſtoteli* lib. 7. met. c. 9. dicitur τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῃ καὶ πρώτη οὐσία. i. *ipſum quid erat eſſe cujusque & prima ſubſtantia.* cui convenit, quod habet *Porphyr.* Iſag. c. 2. τὸ εἶδος λέγεται μὲν καὶ ἐπὶ τῆς ἑκάστου μορφῆς. ſed illa huc non pertinet. Ariſt. lib. 2. top. c. 2. dicit genera de ſpeciebus Synonymῶs prædicari, & ſpecies & nomen & definitionem generum accipere. quod ſic

ſic exprimit Porphyrius: οὗ τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. i. *cujus genus prædicatur in* quæſtione *quid res eſt.* vel: τὸ ἀποδοθὲν ὑπὸ τὸ γένος. ſive, ut pòſt: τὸ τατ]όμενον ὑπὸ τὸ γένος. i. *quæ collocatur ſub genere.* prædicatio autem generis de ſpecie, ſi hujus & illius diſtinctio fiat, intelligitur immediata. ſed illa definitio, εἶδός ἐστι τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον. i. *ſpecies eſt, quæ de pluribus & differentibus numero prædicatur in quæſtione, quid eſt,* Speciei ſpecialiſſimæ convenit, de qua mox. Diſtinguit Porphyr. dicta prædicabilia in γενικώτατα τινὰ & εἰδικώτατα ἄλλα & μεταξὺ τῶν γενικωτάτων εἰδικωτάτων ἄλλα. i. *in generaliſſima quædam & rurſus alia ſpecialiſſima & intermedia gen. & ſpec alia.* Ariſt. lib. 4. top. 2. mentio fit τοῦ ἐπάνω γένους, quod prædicatur de ſpecie. ubi & ſpecies dicitur μετέχειν τῶν ἐπάνω γενῶν. i. *participare ſuperiorum generum.* quod Porph. ἀνώτατον γένος dicitur. i. *ſupremum* reſp. eorum quæ ſunt ὑποκάτω. i. *inferiora.* γενικώτατον γένος dicit eſſe, ὑπὲρ ὃ οὐκ ἂν εἴη ἄλλο ἐπαναβεβηκὸς τὸ γένος. i. *ſuprà quod non poteſt aſcendere aliud genus.* εἰδικώτατον, pertinens

nens ad ſpeciem; μεθ' ὃ οὐκ ἂν εἴη ἄλλο ὑποβεβηκὸς εἶδος. i. *quo non poteſt eſſe alia inferior ſpecies.* Exemplum hoc ejus eſt, quo ſubſtantiam vocat genus generaliſſimum, ſub qua contineri dicit corpus: & ſub hoc animatum corpus; & ſub hoc animal: & ſub hoc rationale animal, i. hominem: ſub homine Socratem, Platonem. & ex his homo eſt ſpecies ſpecialiſſima, quæ tantum eſt ſpecies. corpus autem ſpecies ſubſtantiæ & genus animati corporis. & ſic de aliis intermediis gen. & ſpec. inter ſubſtantiam & hominem. ideo addit: τὰ δὲ μέσα τῶν ἄκρων ὑπάλληλα τε καλοῦσιν εἴδη καὶ γένη. i. *media extremorum vocant ſpecies & genera ſubalterna:* ſcil. πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο λαμβανόμενα. i. *ad aliud & aliud relata.* infrà ſpecialiſſimam ſp. dicit eſſe ἄτομα. i. *individua,* quæ & ἄπειρα. i. *infinita* ponit. deſcendendo autem ad ſpecialiſſimam neceſſe eſſe, vult, διαιροῦντας διὰ πλήθους ἰέναι. i. *dividendo per multitudinem ire.* ſed aſcendendo ad genus neceſſe eſſe, συναιρεῖν τὸ πλῆθος εἰς τὸ ἕν. i. *colligere multitudinem in unum.* quod potiſſimum ſpecierum eſſe, exiſtimat. Et ſingularium eſſe: εἰς πλῆθος διαιρεῖν τὸ ἕν. i. *unum in multa*

Digitized by Google

in multa dividere. Ergo ſicut ſpeciei participatione multi homines ſunt unus homo; ita & contrà, in ſingularibus, unus ille & communis, multi. atque ita, juxtà eundem, individuum à ſpecie continetur, ſpecies à genere. ideo genus, totum eſt; individuum pars: ſpecies & totum & pars. ſed pars alius, totum non alius, ſed in aliis. Præterea genus diſtinguitur in univocum & æquivocum. prius Porphyrius §. 32. cap. 2. vocat κοινὸν γένος & ὁμογενὴ ad mentem Ariſt. ſcil. quod æqualiter à ſpec. participatur. Æquivocum ipſe Ariſt. lib. 4. met. c. 2. τὸ πρὸς ἓν καὶ πρὸς μίαν τινὰ φύσιν. i. *quod reſpectum habet ad unum & unam aliquam naturam.* & lib. 1. mor. c. 6. τὸ ἀφ' ἑνός. i. *quod* eſt *ab uno.* alii de analogico hoc exponunt: quo modo *ens* lib. 4. met. c 3. de ſubſtantia præcipuè dicitur. Adhæc, quod ſuprà dixi; ſpecies generum nomen & definitionem accipere. i. συνωνυμῶς, non denominativè & per metaphoram, vide plenius ap. Porphyrium: & Ariſtotelem c. 5. Categ. & præcipuè lib. 2. top. c. 2. & lib. 4. c. 2. nunc de differentia, proprio & accidente.

Cap. IX.

Differentiæ *variæ rationes traduntur ex Phil.*

Διάφορα: 1. *Differentia* Ariſtoteli lib. 5. met. c. 9. dicuntur, quæcunque diverſa (ἕτερα) ſunt. cum idem quid ſunt, modò non ſunt idem numero: ſed ſpecie, aut genere aut proportione. item, quorum diverſum genus & contraria, & quæcunque τὴν ἑτερότητα ἐν τῇ οὐσίᾳ. 1. *diverſitatem in ſubſtantia* habent. *Sed* lib. 6. top. c. 6. εἰδοποιὸς διαφορὰ *Specifica* eſt *differentia*, quæ, ut ille, μετὰ τοῦ γένους εἶδος ποιεῖ, 1. *cum genere ſpeciem conſtituit*. nam, ἐκ τῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ γένους ὁ τοῦ εἴδους ἐστὶ λόγος. 1. *ex differentia & genere ſpeciei eſt definitio.* quomodo autem ſpeciem differentia ab aliis differre faciat, vide lib. 1. de part. animal. cap. 3. Ergo *differentia* ſpecifica eſt quæ & conſtituit cum genere ſpeciem & diſtinguit ab oppoſita ſpecie. *Porphyrius* in Iſag. c. 3. differentiam tripliciter ſumi, exiſtimat: communiter, propriè & maximè propriè. primò, ut ἑτερότητα διαλλάττον ὁποσοῦν ἢ πρὸς ἑαυτὸν ἢ πρὸς ἄλλο. 1. *quod varietate diſtat quomodocunque, vel à ſe ipſo vel ab alio.* ſic differt Socrates à Platone quadam varietate,

te, & ipſe vir à ſe ipſo puero. *ſecundò*, ὅταν ἀχωρίστῳ συμβεβηκότι τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου διαφέρει. i. *quando inſeparabili accidente alterum ab altero differt.* ut vel oculorum cæſio colore aut narium aduncitate. *tertiò*, ὅταν εἰδοποιῷ διαφορᾷ διαλλάττῃ. i. *cum ſpecifica differentia diſtat.* ut, homo ab *equo* differt ratione. ſc. vult ille, omnem differentiam univerſaliter & propriè intellectam, alicui adjunctam illum facere ἀλλοῖον; ſed maximè propriam, ἄλλο: & per differentias, quæ ἄλλο. i. *aliud*, faciunt, diviſiones fieri generum & ſpecierum, & definitiones, ex genere & diff. conſtantes: diverſitates autem ex iis, quæ ἀλλοῖον faciunt & ejus, quod aliquo affectum eſt modo, mutationes. ut differentias ſeparabiles: item, per ſe & per accidens tales explicet Porph. l. c. vide. conſtitutivam & diviſivam differentiam, εἰδοποιὸν definit in hunc modum: διαφορά ἐστιν, ᾗ περισσεύει τὸ εἶδος τοῦ γένους. i. *differentia eſt, qua ſpecies ſuperat genus.* ſive: διαφορά ἐστι, τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ ὅμοιόν τί ἐστι κατηγορούμενον. i. *differentia eſt, quæ de pluribus differentibus ſpecie prædicatur, in* quæſtione *quale quid eſt.* Exemplum rationalis,

quo à bruto, & mortalis, quo ab angelis differat homo, adducit. ſed definitionem differentiæ exquiſitiùs pertractanti neceſſe eſſe exiſtimat, addere hoc: ὅσπερ εἰς τὸ εἶναι συμβάλλεται καὶ εἰς τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ὃ τοῦ πράγματός ἐστι μέρος. i. *quod ad eſſentiam & quidditatem confert, quodque eſt rei pars.* ſcil. ut illa priora non accommodentur proprio & accidenti. licet aliàs videatur Porphyrius infimarum ſpecierum differentias ſimplices non agnoviſſe. Commune eſt differentiæ cum genere τὸ περιεκτικὸν τῶν εἰδῶν. i. *continere ſpecies.* licet differentia ſuas tantum ſpecies, non omnes, ut genus, contineat. item, quæcunque prædicantur de differentia, etiam de ſpecie ex ea orta prædicentur: & ſublato genere & differentia, etiam tollantur, quæ ſub iis ſunt. interim, genus de pluribus prædicatur, quàm differentia, non συμπληρωτικὴ τῆς οὐσίας τοῦ γένους; ſed διαιρετική. i. *non completiva eſſentia generis, ſed diviſiva.* de collatione generis & ſpeciei, vide eundem cap. 8. generis & differentiæ, cap. 7. ſpeciei & differentiæ, c. 12. nunc de proprio & accidente.

Cap.

Cap. X.

De proprio & accidente *brevis conſideratio inſtituitur.*

PRoprium Ariſtoteli. lib. 1. top. c. 5. eſt, ἴδιον, ὃ μὴ δηλοῖ μὲν τὸ τί ἦν εἶναι, μόνῳ δὲ ὑπάρχει καὶ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος. 1. *proprium eſt, quod non declarat quidditatem, ſed ſoli ineſt & cum re reciprocatur.* Exemplum: ut, homini proprium *eſt Grammaticæ ſuſceptivum eſſe.* Etiam de eo, quod directè proprium non eſt, hoc dicit: τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλῳ ὑπάρχειν. 1. *quod poteſt alii ineſſe.* ut dormire homini. & vocat ejuſmodi proprium, non ἁπλῶς, ἀλλά ποτε ἢ πρός τι ἴδιον. 1. *non ſimpliciter; ſed aliquando & ſecundum quid proprium.* v. & lib. 1. top. cap. 4. prius Ariſtotelis proprium pertinet ad quartum modum *Porphyrii.* qui in Iſagoge cap. 4. quatuor modos *proprii* enumerat. quorum primus eſt: ὃ μόνῳ τινὶ εἴδει συμβέβηκεν, εἰ καὶ μὴ παντί. 1. *quod ſoli alicui ſpeciei accidit, licet non omni.* ut homini mederi & Geometræ officio fungi. Secundus, ὃ παντὶ συμβέβηκε τῷ εἴδει, εἰ μὴ καὶ μόνῳ. 1. *quod omni ſpeciei, licet non ſoli, accidit.* ut homini eſſe bipedem. tertius,

ὃ μόνῳ καὶ παντὶ καὶ ποτέ. i. *quod ſoli, & omni & aliquando*, accidit. ut homini caneſcere in ſenectute. quartus, in quo omnia hæc conveniunt, καὶ τῷ μόνῳ καὶ παντὶ καὶ ἀεί. i. *ut ſoli, omni & ſemper*, accidat. ut, homini aptum eſſe ad ridendum, & equo, aptum eſſe ad hinniendum. & hæc ultima κυρίως ἴδια, i. *propriè propria*, vocat. ὅτι καὶ ἀντιστρέφει. i. *quia etiam reciprocantur*. de collatione generis & proprii. v. Porphyr. cap. 9. proprii & differentiæ, cap. 13. proprii & ſpeciei, cap. 15. proprii & accidentis. c. 17. jam de accidente. Accidens (τὸ συμβεβηκὸς) Ariſt. dicto loco eſt, ὃ ὑπάρχει τῷ πράγματι, ἢ ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν ὁτῳοῦν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ μὴ ὑπάρχειν. i. *quod ineſt rei: aut quod cuivis rei uni & eidem poteſt ineſſe & non ineſſe*. ut ſedere, & album. v. & lib. 2. poſt. analyt. c. 13. §. 17. & lib. 4. top. c. 1. §. 4. & lib. 5. met. c. 30. pr. ubi generalius. & ſciendum, quod ſecunda defin. ſit melior. qua nihil prohibetur, quo minus accidens interdum & per relationem ad aliquid, licet non ſimpliciter, proprium fiat. *Porphyrio* in Iſagoge cap. 5. accidens eſt, ὃ γίνεται καὶ ἀπογίνεται χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου

κειμένου φθορᾶς. i. *quod adeſt & abeſt ſine ſubjecti interitu.* dividiturque in χωριστὸν καὶ ἀχώριστον. i. *ſeparabile & inſeparabile.* ut dormire, quod ad prius; & nigrum, quod ad poſterius, pertinet. de collatione generis & accidentis, vid. Porphyrium Iſag. c x. differentiæ & accidentis, cap. 14. Speciei & accidentis, cap. 16. Proprii & accidentis, cap. 17. hæc de prædicabilibus compendii loco ſufficiat dixiſſe. jam de toto & parte.

Cap. XI.

De toto *&* partibus *variè diſtinctis agitur ſecundum Philoſophum.*

TOtum (ὅλον) diverſis modis ſumi, oſtendit *Ariſt.* lib. 5. met. c. 26. i. ubi totum dicitur οὗ μηθὲν ἄπεστι μέρος, ἐξ ὧν λέγεται τὸ ὅλον φύσει καὶ τὸ περιέχον ἓν καὶ τὰ περιεχόμενα, ὥστε ἕν τι εἶναι ἐκεῖνα. i. *cujus nulla pars eorum abeſt, exquibus totum natura dicitur: & quod continet contenta, ut unum quid illa ſint.* quæ unitas facit aut ἕκαστον ἓν aut ἐκ τούτων τὸ ἕν. i. *unumquodque unum aut ex his unum.* lib. 3. nat. auſc. c. 9. ὁριζόμεθα τὸ ὅλον, οὗ πρὸς τὰ μέρη μηθὲν ἄπεστιν. i. *à quo nihil abeſt quod ad partes pertineat.* totum Phil. dividitur in

 uni-

univerſale, continuum & quantitativum. *Vniverſale* l. c. dicit eſſe ὡς ὅλον τι ὄν, ὡς πολλὰ περιέχον τὸ κατηγορεῖσθαι καθ' ἑκάστου καὶ ἓν ἅπαντα εἶναι, ὡς ἕκαστον. i. *ut totum quippiam ens dicitur; ſic univerſale, ut multa continens, hoc eo quod de ſingulis prædicatur, & unum omnia ſunt ſingula.* ut homo, & equus. v. lib. 7. met. c. x. *Totum continuum.* τὸ συνεχὲς καὶ πεπερασμένον, ὅταν ἕν τι ἐκ πλειόνων ᾖ ἐνυπαρχόντων, μάλιστα μὲν δυνάμει εἰ δὲ μὴ ἐνεργείᾳ. i. *continuum & terminatum, cum e pluribus inſitis unum quid ſit, maximum quidem potentia, non actu.* Et hoc magis ad naturam, quàm ad artem redigi vult. *Quantitativum ſive integrale*, eſt τὸ ποσὸν ἔχον ἀρχὴν, μέσον καὶ ἔσχατον, & ὅσων μὲν μὴ ποιεῖ ἡ θέσις διαφορὰν, πᾶν λέγεται. ὅσων δὲ ποιεῖ, ὅλον. i. *quantum habens principium, medium & ultimum: Et quorumcunque poſitio non facit differentiam, omne dicitur: quorumcunque vero facit, totum.* v. lib. de Re Poët. cap. 7. & lib. i. hiſt. anim. c. i. & lib. 2. de part. anim. c. i. & lib. de gen. anim. c. i. An in definitione totius partium quoque definitio ſit neceſſaria, diſquirit Phil. lib 7. met. c. x. firmatque in quibuſdam ineſſe partium

tium rationem, in quibuſdam non. &, utrum priores partes ſint toto, ibidem diſputari vide. & lib. 1. de Rep. cap. 2. & an differat totum à partibus, lib. 2. de anim. c. 2. & 7. met. c. 3. & confer 6. met. c. 17. Præterea, totum & perfectum (unde totum perfectivum,) ut, idem eſſe, velit, diſce è lib 3. nat. auſc. c. 9. ubi poſt alia ſic concludit: τὸ ὅλον δὲ, καὶ τέλειον ἢ τὸ αὐτὸ πάμπαν ἢ σύνεγγυς τῇ φύσει ἐστί. i. *totum vero & perfectum aut omnino idem ſunt aut natura inter ſe affinia.* *Partem* diverſimodè dici, oſtendit Philoſophus ejuſdem l. metaphyſici 5. cap. 25. primò, εἰς ὃ διαιρεθείη ἂν τὸ ποσὸν ὁπωσοῦν. i. *in quod quoquomodo quantum dividi poteſt.* Secundò, τὰ καταμετροῦντα τῶν τοιούτων. i. *quæ metiantur talia*, partes dicuntur, ut duo reſpectu trium. Tertiò, εἰς ἃ τὸ εἶδος τοῦ ζώου διαιρεθείη ἂν ἄνευ τοῦ ποσοῦ. i. *in quæ ſpecies animalis dividi poſſet abſque quanto.* ita ſpecies reſpectu generis dicit eſſe τὰ μόρια. i. *partes.* Quartò, generaliter, εἰς ἃ διαιρεῖταί τι, ἢ ἐξ ὧν σύγκειται τὸ ὅλον ἢ τὸ εἶδος ἢ τὸ ἔχον τὸ εἶδος. i. *in quæ aliquid dividitur aut ex quibus componitur, ſive ſit ipſa ſpecies ſive ſpeciem habens.* ut ſphæræ æneæ & ænei cubi

univerſale, continuum & quantitativum. *Vniverſale* l. c. dicit eſſe ὡς ὅλον τὶ ὂν, ὡς πολλὰ περιέχον τὸ κατηγορεῖσθαι καθ᾽ ἑκάστου καὶ ἓν ἅπαντα εἶναι, ὡς ἕκαστον. i. *ut totum quippiam ens dicitur; ſic univerſale, ut multa continens, hoc eo quod de ſingulis prædicatur, & unum omnia ſunt ſingula.* ut homo, & equus. v. lib. 7. met. c. x. *Totum continuum.* τὸ συνεχὲς καὶ πεπερασμένον, ὅταν ἕν τι ἐκ πλειόνων ᾖ ἐνυπαρχόντων, μάλιστα μὲν δυνάμει εἰ δὲ μὴ ἐνεργείᾳ. i. *continuum & terminatum, cum è pluribus inſitis unum quid ſit, maximum quidem potentia, non actu.* Et hoc magis ad naturam, quàm ad artem redigi vult. *Quantitativum ſive integrale*, eſt τὸ ποσὸν ἔχον ἀρχὴν, μέσον καὶ ἔσχατον, & ὅσων μὲν μὴ ποιεῖ ἡ θέσις διαφορὰν, πᾶν λέγεται. ὅσων δὲ ποιεῖ, ὅλον. i. *quantum habens principium, medium & ultimum: Et quorumcunque poſitio non facit differentiam, omne dicitur: quorumcunque vero facit, totum.* v. lib. de Re Poët. cap. 7. & lib. 1. hiſt. anim. c. 1. & lib. 2. de part. anim. c. 1. & lib. de gen. anim. c. 1. An in definitione totius partium quoque definitio ſit neceſſaria, diſquirit Phil. lib 7. met. c. x. firmatque in quibuſdam ineſſe partium

tium rationem, in quibuſdam non. &, utrum priores partes ſint toto, ibidem diſputari vide. & lib. 1. de Rep. cap. 2. & an differat totum à partibus, lib. 2. de anim. c. 2. & 7. met. c. 3. & confer 6. met. c. 17. Prætereà, totum & perfectum (unde totum perfectivum,) ut, idem eſſe, velit, diſce è lib 3. nat. auſc. c. 9. ubi poſt alia ſic concludit: τὸ ὅλον δὲ, καὶ τέλειον ἢ τὸ αὐτὸ πάμπαν ἢ σύνεγγυς τῇ φύσει ἐστί. i. *totum vero & perfectum aut omnino idem ſunt aut natura inter ſe affinia.* *Partem* diverſimodè dici, oſtendit Philoſophus ejuſdem l. metaphyſici 5. cap. 25. primò, εἰς ὃ διαιρεθείη ἂν τὸ ποσὸν ὁποσοιοῦν. i. *in quod quoquomodo quantum dividi poteſt.* Secundò, τὰ καταμετροῦντα τῶν τοιούτων. i. *quæ metiuntur talia,* partes dicuntur, ut duo reſpectu trium. Tertiò, εἰς ἃ τὸ εἶδος τοῦ ζώου διαιρεθείη ἂν ἄνευ τοῦ ποσοῦ. i. *in quæ ſpecies animalis dividi poſſet abſque quanto.* ita ſpecies reſpectu generis dicit eſſe τὰ μόρια. i. *partes.* Quartò, generaliter, εἰς ἃ διαιρεῖταί τι, ἢ ἐξ ὧν σύγκειται τὸ ὅλον ἢ τὸ εἶδος ἢ τὸ ἔχον τὸ εἶδος. i. *in quæ aliquid dividitur aut ex quibus componitur, ſive ſit ipſa ſpecies ſive ſpeciem habens.* ut ſphæræ æneæ & ænei cubi

 ipſum

Digitized by Google

ipſum æs eſt pars, & dicitur materia utriusque. Quintò, τὰ ἐν τῷ λόγῳ τῷ δηλοῦντι ἕκαστον. i. *quæ in ratione unumquodque ſignificante ſunt partes.* ita genus pars ſpeciei dicitur. ſed hæc hactenus. quomodo autem pars dicatur ſe habere ad partem, ut totum ad totum, vide lib. 1. de hiſt. animal. c. 1. nunc de cauſa & cauſato.

Cap. XII.

Cauſa *quotupliciter uſurpata à Philoſoph.* &c. *ubi & genera cauſarum.*

Αἰτία vel αἴτιον. i. *cauſa*, quot dicatur modis, docet *Ariſt.* lib. 5. met. c. 2. I. ἐξ οὗ γίνεταί τι ἐνυπάρχοντος. i. *ex qua inſita fit aliquid.* ut æs, argentum, ſtatuæ. II. τὸ εἶδος καὶ τὸ παράδειγμα καὶ τὰ τούτων γένη. i. *ſpecies & exemplar & horum genera.* ut, διὰ πασῶν, duo ad unum: & ſimpliciter, numerus & partes, quæ in ratione ſunt. III. ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς ἡ πρώτη ἢ τῆς ἠρεμήσεως. i. *principium mutationis primum aut quietis.* ut, qui conſuluit, cauſa eſt, & pater prolis, & ſimpliciter, faciens ejus, quod factum eſt & transmutativum transmutati. & generaliter, cum αἰτία & ἀρχὴ conveniant, uti cap. 1. videre eſt, utrumque dicitur

τὸ

τὸ πρῶτον, ὅθεν ἢ ἔστιν ἢ γίνεται ἢ γινώσκεταί τι. i. *unde aut eſt, aut fit & cognoſcitur aliquid.* & utrumque lib. 1. met. cap. 3. τὸ διότι πρῶτον. i. *ipſum propter quid primum.* IV. Etiam notat cauſa τὸ τέλος. i. *finem*, vide ibidem plura, ut & cap. 3. lib. 5. met. ubi & elementa ad cauſas referuntur, & ſuppoſitiones cauſæ concluſionum dicuntur. & principia ſive cauſæ demonſtrandi, alibi; quo reſpectu, ſcire, eſt rem per cauſas cognoſcere. v. & lib. 2. nat. auſc. cap. 3 cauſas & principia rerum omnium eſſe eadem analogicè, non Synonymῶs, diſce ex lib. 14. met. c. 4. & unius rei plures poſſe eſſe cauſas, lib. 2. poſt. anal. c. 17. & cauſas invicem eſſe cauſas, loco cit. lib. 5. met. & ſciendum, cum hic generaliter, de cauſis agendi locus ſit, quod ab Ariſtotele parum juvari in definienda cauſa poſſumus, ut pote qui generalem cauſæ definitionem, uti nec cauſati, non dedit. Cauſarum genera quatuor eſſe, contendit *Ariſt.* lib. 1. met. c. 3. ſcil. *ὧν μίαν μὲν αἰτίαν φαμὲν εἶναι καὶ τὸ τί ἦν εἶναι· μίαν δὲ τὴν ὕλην καὶ τὸ ὑποκείμενον, τρίτην δὲ, ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως· τετάρτην δὲ, τὴν ἀντικειμένην αἰτίαν ταύτη καὶ*

τὸ οὗ

τὸ οὗ ἕνεκεν καὶ τὸ ἀγαθόν. i. *quarum unam quidem cauſam dicimus eſſe ſubſtantiam & quod quid erat eſſe: unam vero materiam & ſubjectum: tertium autem, unde principium motus: quartam vero oppoſitam ei cauſam & cujus gratia & bonum.* confer etiam ea, quæ leguntur lib. 14. met. c. 4. & 5. & lib. 2. nat. auſc. c. 3. & 7. & lib. 2 poſt. analyt. c. 11. de materia & forma in ſpecie jam videamus, quid dicendum ex Philoſopho Logicῶs.

Cap. XIII.

Materiæ & formæ *Logica ratio & inſtitutio datur.*

Materia definitur *Ariſtoteli* lib. 7. c. 7. τὸ ἐξ οὗ γίνεταί τι. i. *id, ex quo aliquid fit.* & ſic ſæpius. imprimis, lib. 2. nat. auſc. c. 3. ubi ἐνυπάρχον addit. ut æs eſt cauſa materialis ſtatuæ, argentum Phialæ. obſcurius definitur illa lib. 2. poſt. analyt. cap. 11. §. 2. τὸ τινῶν ὄντων ἀνάγκη τοῦτο εἶναι. i. *quod quibuſdam poſitis, neceſſe eſt, eſſe.* Ut diſtinguitur *Ariſt.* materia in ſenſibilem & intelligibilem ſive Mathematicam, v. lib. 7. met. c. x. & 8. cap. 6. Item, in primam & ſecundam. de prima lib. 1. nat. auſc. c. 9. ubi: λέγω δὲ ὕλην τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ἑκάστῳ,

ἐξ οὗ

ἐξ ὗ γίνεταί τι ἐνυπάρχοντος μὴ κατὰ συμβεβηκὸς, εἴτε φθείρεται, εἰς τοῦτο ἀφίξεται ἔσχατον. i. *materiam dico primum ſubjectum, ex quo fit aliquid, eo pacto, ut non per accidens inſit: Et, ſi corrumpitur, in hoc ultimò reſolvetur.* Secundæ etiam meminit lib. 8 met cap. 4. ubi vocatur ὕλη οἰκεία & ἰδία. & cap. 6. ἐσχάτη ὕλη. cap. 5, ὕλη ἑκάστου & κατὰ τὸ εἶδος ὕλη. & lib. 2. nat. auſc. cap. 2. §. 14. ἄλλῳ εἴδει ἄλλη ὕλη. v. & lib. 2. de anima, cap. 1. §. 14. de materia plura legi poſſunt in phyſicis. reſtat nunc, ut de forma, hic tractandâ, dicam. Illa, qua nominum varietate exprimatur apud Philoſophum, in Phyſicis vide. definitiones ejus tribus potiſſimum locis memorantur. ſcil. 5. met. cap. 2. ubi: εἶδος καὶ παράδειγμα. τοῦτ' δ' ἐστιν ὁ λόγος ὁ τί ἦν εἶναι. i. *ſpecies & exemplar: hoc eſt ratio ejus quod quid erat eſſe.* lib. 2. poſt. analyt. c. xi. dicitur ſimpliciter eſſe τὸ τί ἦν εἶναι. i. *quæ explicat, quid res ſit.* Et quæ, lib. 2. nat. auſc. cap. 3. legitur eadem eſt cum prima. Munera igitur ejus præcipua ſunt; I. *materiam ſecundum certam ſpeciem formare.* quo reſpiciunt τὸ εἶδος & τὸ τί ἦν εἶναι. & alia quæ infrà per ejus nomina exprimuntur. & ideo forma

forma potior cauſa dici poſſet, quàm materia, juxtà ea, quæ leguntur lib. 2. de cælo, cap. x §. 13. & II. *cum materia compoſitum conſtituere*, ut colligitur ex illis verbis, quæ dicunt τὸ τρίτον ex his conſtare. vid. lib. 7. met. cap. 3. & lib. 2. de anima, cap. 1. § 3. & lib. 2. nat. auſc. c. 2. ubi & forma actus dicitur; materia reſpectu illius tantum potentia. ſic in textu: ἔστι δὲ, ἡ μὲν ὕλη δύναμις· τὸ δὲ εἶδος, ἐντελέχεια. III. *continere formæ eſſe, contineri, materiæ.* de quo vide lib. 4. de cœlo. c 4. formam & Ariſt. diſtinguit in ſeparabilem & inſeparabilem vid. lib. 2. de anima, c. 1. ubi plura. & lib. 2. nat. auſc. c. 2. f. Præterea facta ad mentem Ariſt. diviſione formæ in ſubſtantialem & accidentalem per quoſdam, illius mentionem fieri volunt lib. 1. nat. auſc. c. 10. §. 7. Etiam reſpectu agentis forma *finis* eſt, ut lib. 5. met. c. 4. ubi: τὸ εἶδος καὶ ἡ οὐσία. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ τέλος τῆς γενέσεως. 1. *& ſpecies & ſubſtantia, quæ eſt finis generationis.* v. x. lib. nat. auſc. c. 2. §. 17. & ſeq. & cap. x. § 4. Et *formæ* non eſſe, variari gradibus, doceri volunt nonnulli, lib. 8. met. c. 3. ubi: ὥσπερ οὐδὲ ὁ ἀριθμὸς ἔχει τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, οὐδ' ἡ κατὰ τὸ εἶδος οὐσία.

ὀσία. i. *quemadmodum nec numerus habet magis & minus, ita neque ſubſtantia, quæ ſecundum ſpeciem eſt.* quod ego interpretor de ſubſtantia in ſpecie per formam conſtitutâ: vel ὀσίαν verto, eſſentiam. ante enim dixerat: ὀ αὐτᾶ γὰρ λόγου καὶ ἡ ὀσία ἐν οὕτως. i. *Ejuſdem enim rationis eſt & ſubſtantia eſt, ut unum.* quod ipſi eſt ἐντελέχεια καὶ φύσις τὶς ἑκάστη. i. *actus & natura quædam unaquæque.* Etiam *formam* non moveri, ſed movere, volunt. juxtà Philoſ. lib. 5. nat. auſc. c. 1. §. 4. ubi: δῆλον, ὅτι ἡ κίνησις οὐκ ἐν τῷ εἴδει, ἀλλ' ἐν τῷ κινουμένῳ καὶ κινητῷ κατ' ἐνέργειαν. i. *manifeſtum eſt motum non eſſe in forma; ſed in eo, quod movetur & actu eſt mobile.* ubi ante dicta eſt κινοῦν. i. *movens.* forma ut dividatur in naturalem & artificialem, videri poteſt ex variis apud Ariſt. locis, utriuſque per exempla mentionem ingerentibus. Aque ſic ſatis de illis. nunc de cauſa efficiente loquendum.

Cap. XIV.

Cauſæ efficientis *diverſimodè diſtincta conſideratio Logica datur.*

Efficientem cauſam Ariſtoteles lib. 2. nat. auſc. c. 3. deſignat his verbis: ὅθεν

Digitized by Google

ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς ἡ πρώτη ἢ τῆς ἠρεμήσεως καὶ ὅλως τὸ ποιοῦν τοῦ ποιουμένου. i. *unde eſt primum mutationis & quietis principium: & omnino, quod facit, ejus, quod fit.* v. & lib. 5. met. c. 2. & lib. 2. poſt. analyt. cap XI. ubi: ἥτις πρῶτον ἐκίνησε. i. *quæ primum movit.* Id autem in quo motus principium eſt, movere dicitur; cum principium ſit prima cauſarum. v. lib. 1. de gen. & corr. c 7. Dividitur illa cauſa in immanentem & tranſeuntem, ut, cum dicto loco 2. nat. auſc. etiam huic diviſ. aptat exemplum τοῦ βουλεύσαντος. i. *conſultantis* & τοῦ πατρὸς, i. patris, qui ſit cauſa filii. & pòſt, ἡ ἀνδριαντοποιητική. i. *ars conficiendi ſtatuas* dicitur αἴτιον, ὡς ὅθεν ἡ κίνησις. i. *cauſa, unde motus,* ipſius ἀνδριάντος. i. *ſtatuæ.* lib. 7. met. c. 7. πᾶσαι δὲ αἱ ποιήσεις ἢ ἀπὸ τέχνης ἢ ἀπὸ δυνάμεως ἢ διανοίας γίγνονται. i. *omnes enim effectiones aut ab arte aut à poteſtate aut ab intellectu fiunt.* additque: ἀπὸ τέχνης δὲ γίνονται, ὧν τὸ εἶδος ἐν τῇ ψυχῇ. i. *ab arte fiunt, quorum ſpecies eſt in anima.* Tranſiens cauſa I°. debet eſſe juncta ei, quod recipit effectionem, ut videre eſt lib. 7. nat. auſc. c. 3. ubi ſic concludit Phil. ὥστ᾽ οὐδὲν ἔσται μεταξὺ τοῦ ἀλλοιουμένου καὶ τοῦ ἀλλοιοῦντος. & pòſt: Φανερὸν

νερὸν ὄν, ὅτι τοῦ κινουμένου καὶ τοῦ κινοῦντος πρώτου καὶ ἐσχάτου πρός τι κινούμενον οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον. v. lib. 2. de generat. & corr. c. 6. II° debet eſſe diſſimilis patienti, uti quoque proximo loco cit: præcipitur, ubi ſic: οἱ μὲν γὰρ πλεῖστοι τοῦτό γε ὁμονοητικῶς λέγουσιν, ὡς τὸ μὲν ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου πᾶν ἀληθές ἐστι, διὰ τὸ μηδὲν μᾶλλον ποιητικὸν ἢ παθητικὸν εἶναι θάτερον θατέρου. 1. à ſimili ſimile nullum pati &c. τὰ δ᾽ ἀνόμοια καὶ τὰ διάφορα ποιεῖν καὶ πάσχειν εἰς ἄλληλα πέφυκε. 1. *At quæ diſſimilia & differentia ſunt, ut mutuò agant patianturque, aptiſſima eſſe aſſerunt.* & ſciendum, quod ſæpe eveniat, ut agens & patiens, partim eadem ſint, partim diverſa atque inter ſe diſſimilia; ut genere eadem, ſpecie diſſimilia & contraria. Quomodo efficiens & effectum ejuſdem ſpeciei eſſe debent, diſce è lib. 7. met. c. 8. f. Præterea, diſtinguitur ſecundum Ariſt. cauſa eff. in *neceſſariam* & *liberam.* ad illam pertinent omnes efficientes cauſæ Phyſicæ ex neceſſitate naturæ profectæ, de quibus in Phyſ. v. & lib. 2. poſt. anal. c. xi. ubi, neceſſitatem duplicem faciens, 1. alteram, quæ eſt ſecundum naturam, & alteram, violentam, etiam de libera agit. De libera vid. & lib. 2. nat. auſc. c.

5. de utraque, cap. 8. libera dicitur agens κτ᾽ προαίρεσιν, lib. 6. de moribus c. 2. ubi: πράξεως μὲν ὖν ἀρχὴ, προαίρεσις, ὅθεν ἡ κίνησις, ἀλλ᾽ ὐχ ὗ ἕνεκα. i. *actionis igitur principium eſt conſilium*, principium, inquam, *unde motus proficiſcitur*, *non cujus gratia res eſt.* ſcilicet efficiens, non finale. προαίρεσιν. i. *conſilium* vocat aut νῦν ὀρεκτικὸν aut ὄρεξιν διανοητικήν. i. *mentem ad appetendum excitantem aut appetitum cogitandi vim habentem*: principium tale facit hominem. Præterea, cauſa efficiens diſtinguitur in eam, quæ eſt *per ſe* & *per accidens.* de utraque vide lib. 2. nat. auſc. c. 5. §. 4. illa ipſi agit ὗ ἕνεκα, i. *cujus gratia*, uti docetur lib. 2. poſt. analyt. c. x. §. 11. & lib. 2. nat. auſc. c. 3. §. 4. & hæc cauſa dicitur propriè ποιητικὴ, efficiens, lib. 1. de gen. & corr. c. 7. §. 12. quia propriè eſt ἀρχὴ τ κινήσεως & diſtinguitur ibidem à finali, quæ eſt ὗ ἕνεκα, ſed non ποιητική. de cauſis per accidens l. c. 2. nat. naſc. etiam agit, facitque cauſas ut accidentia. ſic ipſi Polycletus dicitur ſtatuæ cauſa, cum accidit ſtatuario, ut ſit Polycletus. eodem refert τὰ περιέχοντα τὸ συμβεβηκός. i. *ea quæ accidens continent*. ſed plura ibidem & cap. 5, vide. & lib. 6. met.

met. c. 30. ad cauſas per accidens referri ſolent fortuna & caſus. à fortuna nihil fieri alicujus cauſa vult *Ariſt*. lib. 2. poſt. analyt. c. XI. licet τύχη ſit αἰτία, κατὰ συμβεβηκὸς ἐν τοῖς κατὰ προαίρεσιν, τῶν ἕνεκά του. i. *fortuna ſit cauſa per accidens in iis, quæ rarò contingunt ſecundum præelectionem eorum, quæ alicujus gratia fiunt*. Et priore loco inter ea, quæ fiunt ἀπὸ διανοίας. i. *à ratione*, alia etiam dicit fieri ἀπὸ τύχης. i. *à fortuna*. Themiſtius illa explicat hiſce: αἰτία κατὰ συμβεβηκὸς ἐν τοῖς οὔτε ἐξ ἀνάγκης οὔτε ἐπὶ τὸ πολὺ γενομένοις, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπ' ἔλαττον καὶ τούτων γε ἐν τοῖς ἕνεκά του κατὰ προαίρεσιν. vid. lib. 13. met. c. 8. ubi plura. *Caſus* (αὐτόματον) latius patet, quàm fortuna. Eſtque in iis, quæ alicujus gratia ſuſcipiuntur. quod utrique tribuit *Ariſt*. lib. 2. nat. auſc. c. 5. ponitque exemplum hoc, quod ſic ex Græco repræſento: *argenti accipiendi gratia veniſſet, utique accepturus pecuniam, ſi ſciviſſet: ſed non hujus rei gratia venit: verum accidit, ut veniret, & hoc faceret accipiendi gratia. idque nec plerumque veniens in eum locum nec neceſſario*. Prætereà, cauſa efficiens eſt vel naturalis vel artificialis, juxtà ea, quæ docentur lib. 7. met. c. 7. de naturali τὸ

Digitized by Google

δὲ, ὑφ' ὃ τῶν φύσει τὶ ὄντων. i. *id, à quo quippiam eſt eorum, quæ naturá ſunt*; ipſum a. aliquid eſt, ut planta aut aliud quid. vel κατὰ τὸ εἶδος φύσις ὁμοειδής. ſic homo generat hominem &c. de artificiali etiam ibidem; ἀπὸ τέχνης δὲ γίνεται, ὧν τὸ εἶδος ἐν τῇ ψυχῇ. i: *ab arte fiunt, quorum ſpecies in anima eſt.* &c. v. & lib. 2. poſt. analyt. c. XI. §. 12. De diſtinctione cauſæ eff. in potentialem & actualem, vide lib. 2. nat. auſc. § 3. ut ædificandæ domus cauſa eſt ædificator aut ædificans ædificator. item diſtinctio ejuſdem in *principalem* & *inſtrumentalem* peti inter alia poteſt è lib. 1. de Republ. c. 4. ubi: ὥσπερ δὲ ἐν ταῖς ὡρισμέναις τέχναις ἀναγκαῖον ἂν εἴη ὑπάρχειν τὰ οἰκεῖα ὄργανα, εἰ μέλλει ἀποτελεσθήσεσθαι τὸ ἔργον, οὕτω καὶ τῶν οἰκονομικῶν. diſtinguit autem *inſtrumenta* in inanima & animata. i. ἄψυχα & ἔμψυχα. ubi clavus navis gubernatori dicitur inſtrumentum inanimum: præfectus, animatum. ὁ γὰρ, inquit, ὑπηρέτης ἐν ὀργάνου εἴδει ταῖς τέχναις ἐστίν. i. *miniſter enim artibus ſimilitudinem ſpeciemque inſtrumenti gerit.* inſtrumentum a. magis uni rei applicatum, tale eſſe, vult lib. 1. de Republ. c. 2. & ex uſu æſtimandum, lib. 2.

De

Digitized by

De anima cap. 4. hæc hactenus. nunc de finali cauſa.

Cap. XV.

Cauſæ finalis *brevis ex Ariſtotele inſtituta conſideratio.*

F*Inis* dicitur cauſa *Ariſtoteli* lib. 2. de nat. auſc. cap. 3. τὸ οὗ ἕνεκα i. *cujus gratia*; ut *deambulandi ſanitas.* v. & lib. 1. met. cap. 3. & 2. poſt. analyt. cap. xi. Quemadmodum finis & efficiens invicem inſerviant, & quaſi mutuæ cauſæ ſunt; finis, qui efficientem movet ad agendum: & efficiens, per quam finis & producatur & proveniat, docet Phil. loc. nat. auſc. cit. §. 8. ſed finis non habet vim efficiendi, niſi metaphoricè, juxtà ea, quæ leguntur lib. 1. de generat. & corr. c. 7. Præterea ad finem media ducunt, quibus conciliat finis amorem, uti vult *Ariſt.* lib. 2. nat. auſc. c. 3. §. 5. differunt autem illa media, quod alia ſint ἔργα, alia ὄργανα. nihilominus tamen πρὸς τὸ τέλος ἅπαντα δέον ἀπαντᾶν. i. *ad finem omnia referri oportet.* πέρας γὰρ τὸ τέλος πάσαις ſcil. τέχναις. vide lib. 1. de Rep. c. 9. f. finis dividitur in finem *cujus* & *cui.* nam lib. 2. de anima cap. 4. τὸ οὗ ἕνεκα, διττόν. τὸ μὲν οὗ, τὸ δὲ ᾧ. i. *id cujus gratia*

Digitized by Google

duplex eſt. alterum enim eſt, quod expetitur: *alterum vero cui* expetitur.. quem iterum diſpeſcit Ariſt. lib. 1. de moribus, c. 1. in operationes & opera. v. & lib. 9. met. c. 8. Inſuper dividit finem in principalem & minus principalem: in ſubordinatum & ultimum. vid. lib. 2. nat. auſc. cap. 3. eliciturque illa è verbis Philoſ. lib. 1. de moribus c. 1. ubi ſic: εἰ δέ τι τέλος ἐστὶ τῶν πρακτῶν, ὃ δι' αὐτὸ βουλόμεθα, τὰ ἄλλα δὲ διὰ τοῦτο καὶ μὴ πάντα, δι' ἕτερον αἱρούμεθα. 1. *ſi quis igitur rerum, quæ in actionem cadunt finis; quem propter ſe velimus, cætera vera propter hunc, nec omnia propter aliud eligamus* &c. & illum vocat ſummum bonum, ſic concludens: δῆλον, ὡς τοῦτ' ἂν εἴη τἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον. 1. *Perſpicuum eſt, hoc futurum ſummum bonum atque optimum.* Ergo ſimpliciter ultimus finis optimus & perfectiſſimus eſt. de quo & aliis finibus vide lib. 1. de moribus cap. 5. ut & lib. 2. de Rep. cap 5. unde conſtat, quod in finium ſubordinatione non poſſit iri in infinitum. uti quoque docetur, lib. 1. met. c. 2. plura de fine hic, ob ſtudium compendii, non addam. ſequitur, ut nunc de ſubjecto & adjuncto paucis loquar.

Cap.

Digitized by Google

Cap. XVI.

Subjectum & adjunctum, *utrumque diverſimodè ſumptum*: *item* ſignum, *quid notent Logici, oſtenditur ex Ariſt.*

Subjectum, ὑποκείμενον, (ſumptum pro ſubſtantia lib. 7. met. c. 13.) dicitur eſſe, καθ' οὗ τὰ ἄλλα λέγεται, ἐκεῖνο δ' αὐτὸ μηκέτι κατ' ἄλλου. i. *de quo cætera dicuntur, illud vero non amplius de alio.* lib. 7. met. c. 3. vocat ὑποκείμενον πρῶτον, cum de eo dicuntur omnia & ei inſunt, ut Categoriæ docent. v. lib. 2. de anima, c. 1. lib. de interpret. cap. 3. memorat, καθ' ὑποκειμένου ἢ ἐν ὑποκειμένῳ ὄντα. & ἄλλῳ ὑποκεῖσθαι, lib. 7. met. c. 4. ubi & addit: ἔστι γὰρ τι ὑποκείμενον ἑκάστῳ, οἷον τῷ ποιῷ καὶ τῷ ποτὲ καὶ τῷ ποῦ καὶ τῇ κινήσει. ſubjectum, ut dupliciter ſubjicitur, vid. lib. 7. met. c. 13. quoad prædicat: c. 4. τὸ τί ἐστιν, ἕνα μὲν, inquit, τρόπον σημαίνει τὴν οὐσίαν καὶ τὸ τόδε τι, ἄλλον δ' ἕκαστον τῶν κατηγορουμένων, ποσὸν, ποιὸν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. i. *uni quidem modo ſubſtantiam & quod quid, ſignificat: alio vero ſingula eorum, quæ prædicantur quantitatem, qualitatem & quæcunque cætera talia ſunt.* item, diſtinguit lib. 7. top. c. 1. τὰ κα-

τηγορούμενα ab iis, ὧν ταῦτα κατηγορεῖται. i. *quæ prædicuntur ab iis, de quibus prædicantur illa.* Ex quibus omnibus facile colligi poteſt, ſubjecta & adjuncta alia eſſe inhæſionis, alia prædicationis ſive denominationis. quid autem ſit, ſubjecto ineſſe & de eo dici, vide, Cat. c. 2. & 5. item, lib. 2. top. c. 1. §. 4. & lib. 5. met. cap. 30. ubi, τὸ συμβεβηκός. i. *accidens*, dicitur ὃ ὑπάρχει τινί. i. *quod alicui ineſt*. v. & lib. 1. nat. auſc. c. 4. §. 14. Et prædicatio, quæ hic intelligitur, tantum eſt accidentalis, ſive externa ſive interna, abſoluta vel relata. Prædicatio autem eſſentialis locum habet in Categoriis, ubi eſſe in ſubjecto & dici de eo, oppoſita: intelligiturque de genere, ſpecie & differentia. In prædicabilibus adjuncta propria & communia tantum ſpectantur: hic autem adjuncta cum ſubjecto nexa ſunt in exiſtendo, quæ & in Phyſicis conſiderantur. Ergo adjuncta ſunt, quæ aliis adjunguntur eo modo, quo dictum eſt, ſive ſunt ſubſtantiæ, ſive accidentia. Adjunctum aut eſt objectum (quod & ſubjectum quandoque vocatur) aut ſignum aut circumſtantia. Objectum Ariſtoteli exprimitur, modò nomine ἀντικει-
μένου,

μεἰν, ut lib. 1. de anima cap. 1. modò nomine γένȣς vel γένȣς ὑποκειμένȣ, vel γένȣς περὶ ὅ. ut, lib. 1. poſt. analyt. c. 7. notatque id, circa quod aliqua res operando verſatur. ut in inſcript. lib. 4. met. c. 1. τὸ θεωρεῖ αὕτη ἡ ἐπιστήμη. i. *quid ſpeculatur hæc ſcientia.* i. e. circa quod ſpeculando verſatur. & in principio, c. ἐπιστήμη, ἡ θεωρεῖ τὸ ὂν ᾗ ὄν. i. *ſcientia quæ ſpeculatur ens* (ut objectum vel ſubjectum) *quatenus ens eſt.* vide ſuprà de abſtractione, & in initio Phyſices, in qua & color eſt abjectum viſus: & aliàs ſæpius.
Signum σημεῖον, eſt, quod rem aut repræſentat aut indicat. ὁμοίωμα vocatur cap. 2. de interpret. de ſignis ſic *Ariſt.* lib. 1. Rhet. cap. 2. τῶν δὲ σημείων, τὸ μὲν, ὅτως ἔχει, ὡς τῶν καθ' ἕκαστόν τι πρὸς τὸ καθόλȣ. τὸ δὲ, ὡς τῶν καθόλȣ τι πρὸς τὸ κατὰ μέρος. τȣ́των δὲ, ἀναγκαῖον, τεκμήριον. τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον, ἀνώνυμόν ἐστι κατὰ τὴν διαφοράν. i. *ex ſignis autem unum quidem ita ſe habet, ut ſingulare aliquid ad univerſale: alterum vero ut univerſale aliquid ad ſingulare. Atque ex his quod neceſſarium eſt, tecmerium eſt. At quod non eſt neceſſarium, nomine caret, quo diſtingui poſſit.* prius, cum eſt ſingulare, exemplum hoc,
 lati-

Digitized by Google

Latinè redditum, ſpectat: *ſi quis diceret ſignum eſſe, ſapientes eſſe juſtos; quia Socrates & ſapiens & juſtus erat.* de neceſſario ſic: *ſi quis diceret, ſignum eſſe, aliquem ægrotare, quia febrem habet: & aliquam peperiſſe, quia lac habet.* ut univerſale ad ſingulare: *ſi quis diceret, aliquem febre laborare, ſignum eſſe, quia frequenter anhelat.* τεκμήριον autem vocat ὡς δεδειγμένον καὶ πεπερασμένον. i. *tanquam demonſtratum & terminatum.* τὸ γὰρ, inquit, τέκμαρ καὶ πέρας ταυτόν ἐστι κατὰ τὴν ἀρχαίαν γλῶτταν. i. *quia tecmar & terminus idem eſt juxtà antiquam linguam.* de circumſtantia, quæ pertinet ad locum, tempus aliaque adjuncta, vide tum in Phyſicis, tum apud Logicos. &c. nunc agendum de rerum convenientia & diverſitate.

CAP. XVII.

Convenientia & diverſitas, *ſuis modis explicatæ, ex Philoſopho exhibentur.*

TO ταυτὸν tripartitò dici, notat Philoſophus lib. 1. top. c. 7. §. 2. & ſeq. ubi: ἢ γὰρ ἀριθμῷ, ἢ εἴδει ἢ γένει ταυτὸν εἰώθαμεν προσαγορεύειν. i. *aut enim numero aut ſpecie aut genere idem ſoliti ſumus appel-*

appellare. συγγενὲς & παραπλήσιον, eodem pertinent. lib. 5. met. c. 9. additur, τῇ ἀναλογίᾳ. i. *proportione.* item, ταὐτὰ, τὰ κατὰ συμβεβηκός. i. *quæ ſecundum accidens eadem dicuntur.* ubi præter idem (vel unum) genere ſpecie & numero, addit, ὧν ἡ ἐσία. i. *quorum eſſentia,* una eſt, & eadem. de ea ſic ibidem: Φανερὸν, ὅτι ἡ ταυτότης ἑνότης τίς ἐστιν, ἢ πλειόνων τοῦ εἶναι ἢ ὅταν χρῆται ὡς πλειόσιν. i: *patet, quod identitas unitas quædam eſſentiæ ſit, aut plurium aut cum pluribus utatur.* ſcil. intellectus. quæ eſt identitas realis. *Convenientia realis* eſt convenientia unius rei cum ſe ipſa. quod notat Ariſtoteles, ubi: οἷον ὅταν λέγῃ αὐτὸ αὐτῷ ταὐτὸν, ὡς δυσὶ γὰρ χρῆται αὐτῷ. i. *ſcil. cum dicat ipſum ſibi idem: ut duobus enim ipſo utitur.* vide lib. 5. met. c. 6. & lib. 10. met cap. 3. prius. *Numero eadem* dicit in top. l. c. ὧν ὀνόματα πλείω, τὸ δὲ πρᾶγμα ἕν. i. *cum nomina ſint plura, res autem una.* ut indumentum & veſtimentum. *Specie* eadem: ὅσα πλείω ὄντα ἀδιάφορα κατὰ τὸ εἶδός ἐστι. i. *quæ cum plura ſint, ſpecie non differunt.* ut duo homines, duo equi. *Genere* eadem: ὅσα ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστίν. i. *quæ ſub eodem genere ſunt.* ut homo & equus.

Eadem

Eadem *proportione:* ὧν ὁ λόγος ὁ αὐτός. i. *quorum eadem eſt ratio.* analogia a. ἰσότης τῶν λόγων. i. *rationum æqualitas.* qualis eſt inter a, b, c, d. v. lib 5. de moribus c. 6. Eſtque vel Geometrica vel Arithmetica, c. 7. & lib. 5. met. c. 6. inter omnia, quæ eadem ſunt, maximè eadem eſſe dicit, quæ numero ſunt eadem, ὧν ἡ ὕλη μία. quod diverſis modis fieri, exiſtimat Phil. lib. 1. top. c. 7. ſc. maximè propriè & primum, ὅταν ὀνόματι ἢ ὅρῳ ταὐτὸν ἀποδοθῇ. i. *quando nomine aut definitione eadem dicuntur.* ut indumentum & veſtimentum. Secundò, ὅταν τῷ ἰδίῳ. i. *cum proprio* eadem ſunt; ut ſcientiæ ſuſceptivum & homo. Tertiò, ὅταν τοῦ συμβεβηκότος. i. *cum ratione accidentis*, ut ſedens vel Muſicum & Socrates. Quintò, Ariſt. lib. 5. met. c. 6. etiam continua numero eadem voca. v. & l. c. ubi & docetur, quæcunque eadem numero ſunt, etiam eadem eſſe ſpecie; & quæ ſpecie, etiam genere, non viciſſim. v. & lib. 7. top. c. 1. Accidentalis convenientia eſt aut paritas aut ſimilitudo. Paria definiuntur Ariſt. in met. τὰ ἴσα λέγεται, ὧν τὸ ποσὸν ἕν. i. *paria dicuntur, quorum una eſt quantitas.* v. lib. x. met. c. 3. & 5. *ſimilia* a. lib. 5.

met.

met. c. 9. ubi: ὅμοια λέγεται τά τε ταὐτὸ πεπονθότα καὶ τὰ πλείω ταὐτὰ πεπονθότα ἢ ἕτερα ὧν ἡ ποιότης μία. i. *ſimilia dicuntur, quæ idem paſſa ſunt (etiam agunt) quæ plura eadem, quàm diverſa paßa ſunt, & quorum qualitas eſt una.* ſcilicet vel gradu vel ſpecie. vid. lib. 1. top. c. 17. *Diverſum* autem quid ſit, nunc diſcendum. nam πᾶν ἢ ἕτερον ἢ ταὐτὸ, ὅτι ἂν ᾖ ὄν. i. *omne quodcunque ſit ens, aut idem aut diverſum eſt* diverſa, quæ ſint & quotuplicia, docet Ariſt. lib. 5. met. c. 9. ſcil. ὧν ἢ τὰ εἴδη πλείω ἢ ἡ ὕλη ἢ ὁ λόγος τῆς οὐσίας ἢ ὅλως ἀντικειμένως τῷ αὐτῷ, λέγεται τὸ ἕτερον. i. *quorum autem ſpecies plures aut materia aut ratio ſubſtantiæ: & omnino diverſum dicitur oppoſitè ad id, quod idem dicitur.* quæ ſpecie diverſa ſunt, in eodem genere eſſe dicuntur lib. x. met. c. 8. & quid ſit ſpecie diverſum eſſe, cap. 9. diſcendum eſt. vid. & lib. x. met. c. 3. l. c. lib. x. l. c. τὴν ἑτερότητα. i. *Diverſitatem* differre vult à διαφορᾷ. i. *differentia.* ratio: τὸ μὲν γὰρ ἕτερον καὶ οὗ ἕτερον οὐκ ἀνάγκη εἶναι τινι ἕτερον· τὸ δὲ διάφορον τινὸς τινὶ διάφορον. i. *Diverſum namque & illud, à quo diverſum, non eſt neceſſe aliquo eſſe diverſum. differens vero ab aliquo, aliquo differens eſt.*

&

& lib. 5. l. c. differentia dicit eſſe diverſa, cum idem quid ſint, non numero, ſed aut genere aut ſpecie aut proportione: item, quorum diverſum genus & contraria & quæcunque diverſitatem in ſubſtantia habent. & notandum, cum diverſum opponatur eidem, etiam tot modis, quot idem dictum eſt, diverſum dici poſſe. Præterea, diverſitas Ariſtoteli aut eſt τοῦ ὑποκειμένου aut τοῦ λόγου. i. *ſubjecti & rationis.* unde diſtinctio realis & rationis elicitur. Et cum diverſa genere, ſpecie & numero reſpiciant ſubſtantiam, uti ante dictum, illa, quæ aliter diverſa ſunt, ratione accidentium diverſa erunt: tum ratione quantitatis, tum ratione qualitatis. quorum illa dicuntur *imparia*, *inæqualia*, hæc *diſſimilia*. v. lib. x. met. c. 4. ubi: ἀνισότης μὲν γὰρ ἔχει στέρησιν ἰσότητος· ἀνομοιότης δὲ ὁμοιότητος. i. *inæqualitas quidem privationem habet æqualitatis: diſſimilitudo vero ſimilitudinis.* Et pòſt. c. 5. τῷ ἀνίσῳ ἐναντίον τὸ ἶσον. i. *inæquali contrarium eſt æquale.* inæqualitas igitur & diſſimilitudo ſatis cognoſcuntur è ſuis contrariis, cum oppoſitorum eadem ſit ratio ſuo reſpectu. nunc ſequitur oppoſitio rerum.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XVIII.

Oppoſitio, *& variæ ejus ſpecies explicantur ſecundum Philoſ.*

TA' ἀντικείμενα Ariſtoteli dicuntur ea, quæ nobis oppoſita. quæ hic non ſunt complexa, de quibus in interpretatione Philoſ. agit; ſed incomplexa. In illis & his lib. 5. de Sophiſt. elenchis requirit, ut dicantur ἀντικεῖσθαι κατὰ τὸ αὐτό. 1. *ſecundum idem:* πρὸς τὸ αὐτό. 1. *ad idem:* ὡσαύτως. 1. *eodem modo:* & ἐν αὐτῷ χρόνῳ. 1 *eodem tempore.* ſic oppoſita, dicenda ſunt ſimul eſſe natura, juxtà ea, quæ docentur lib. top. 6. c. 4. & juxtà ſe poſita: & clariora eſſe, lib. 3. Rhet. cap. 2. Species oppoſitorum exhibentur lib. 5. met. c. x. ſcil. ἀντίφασις καὶ ἐναντία καὶ τὰ πρός τι καὶ στέρησις καὶ ἕξις καὶ ἐξ ὧν καὶ εἰς ἃ ἔσχατα. 1. *contradictio, contraria, ad aliquid, privatio & habitus, ea, ex quibus, & in quæ ultima.* ſic Categ. c. 10. ἀντικεῖσθαι dicuntur ἢ ὡς τὰ πρός τι, ἢ ὡς ἐναντία, ἢ ὡς στέρησις καὶ ἕξις ἢ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις. ubi *affirmatio & negatio id,* quod ante contradictionis nomine expreſſerat. Et in metaphyſ. inſuper ἐξ ὧν καὶ εἰς ἃ ἔσχατα reſpiciunt generationes & corruptio-

ruptiones & quæcunque utrarumque ſuſceptiva. in *contradictione* ponit eſſe & non eſſe, in qua, uti legitur Cat. c. x. §. 16. ὁ τρόπος ἀντιθέσεως ὁ αὐτός. i. *modus oppoſitionis idem eſt.* ut n. affirmatio & negatio opponuntur; veluti, ſedet & non ſedet, οὕτω καὶ τὸ, inquit, ὑφ' ἑκάτερον πρᾶγμα ἀντίκειται. i. *ita etiam opponuntur res utrique orationi ſubjectæ.* ubi alterum neceſſario eſt falſum, uti §. 21. Cat. videre eſt. neque illa contradictoria ullum medium habent, juxtà lib. x. met. c. 7. Contraria in Metaphyſ. l. c. τὰ μὴ δυνατὰ ἅμα τῷ αὐτῷ παρεῖναι τῶν διαφερόντων κατὰ γένος. i. *quæ non poſſunt ſimul eidem adeſſe, cum eorum ſint, quæ ſecundum genus differunt.* vel: τὰ πλεῖστον διαφέροντα τῶν ἐν τῷ γένει καὶ τὰ πλεῖστον διαφέροντα ἐν τῷ αὐτῷ δεκτικῷ καὶ τὰ πλεῖστον διαφέροντα τῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν δύναμιν. i. *quæ plurimùm differunt, cum in eodem genere ſint: quæve plurimùm differunt, cum in eodem ſuſceptivo ſint: & etiam quæ plurimùm differunt, cum eorum ſint, quæ ſub eadem potentia ſunt.* ſcilicet illa etiam pertinent ad diſparata. communiter autem contraria tantum *duo* & ea *abſoluta* eſſe volunt. quæ de ſuprà memoratis & in iis intelligenda.

da. & πλεῖστον διαφέροντα reſtringenda ad τὸ εἶδος & τόπον, juxtà ea, quæ lib. 5. nat. auſc. cap. 2, leguntur. de contrariis vid. Categ. c. 6. ea verſari circa idem ſubjectum, cap. 11. Categ. requiritur. & ſe invicem deſtruere, lib. 2. de cælo, c. 3. & neceſſe eſſe, alterum ineſſe ſcil. ſubjecto, Categ. x. ut nihil ſit interjectum, ibidem: ut, bonum & malum. & quorum non eſt neceſſe alterum ineſſe, in illorum medio aliquid locatum eſt, ut morbus & ſanitas. *Relativè* oppoſita, eadem Categ. §. 4 dicuntur τὰ ἅπερ ἐστὶ τῶν ἀντικειμένων λέγονται ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς αὐτά. i. *id ipſum quod ſunt, oppoſitorum eſſe dicuntur aut quomodocunque aliter ad ea referuntur.* ut duplum dimidii duplum eſt: & ſcientia ſcibilis ſcientia eſt. & ſic illa à contrariis diſtinguuntur, quæ nequaquam ad invicem dicuntur. *Privativè* oppoſita in Categ. l. c. στέρησις καὶ ἕξις λέγεται μὲν περὶ ταὐτόν τι· οἷον, ἡ ὄψις καὶ ἡ τυφλότης περὶ ὀφθαλμόν. i. *privatio autem & habitus dicitur circa idem aliquid, i. ut viſus & cæcitas circa oculum.* Et tunc ſingula, quæ habitum recipere poſſunt privata dicuntur, cum, in quo natura ineſſe debet aut quando natura haberi debet, nullo

modo ineſt. Exemplum ei in edentulo eſt & cæco. vide plura in ſeq. de ordine jam dicendum eſſet, & de eis, quæ priora, poſteriora & ſimul ſunt. At de iis in Metaphyſicis vide. ſequitur nunc, ut interpretationem, Etymologiam & conjugata demus.

Cap. XIX.

Interpretatio *ſuis partibus explicata*, *&* Etymologia *&* conjugata *quæ ſint*, *ex Ariſtotele docetur.*

ΕΡμηνείας. 1. *interpretationis* vox ab Ariſtotele non explicatur, ad eam tamen pertinent utcunque exhibendam ſequentia, quæ leguntur lib. de interpret. c. 1. ἔστι μὲν οὖν τὰ ἐν τῇ φωνῇ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων σύμβολα καὶ τὰ γραφόμενα ἐν τῇ φωνῇ. 1. *quæ igitur ſunt in voce, ſunt notæ paſſionum, quæ ſunt in anima: & quæ ſcribuntur ſunt notæ eorum, quæ ſunt in voce.* interpretatio igitur per vocem exprimitur. additque ille, voces apud omnes non eſſe eaſdem; ſed paſſiones animi, quarum illæ ſunt ſigna & interpretamenta, eſſe eaſdem. quod autem vox ſit ſonus ſignificativus, docet Philoſophus lib. 2. de anima, cap. 8. §. 23. ubi, φωνὴ dicitur ψόφος τις ἐμψύχου καὶ ζώου. intelligitque

que in interpr. φωνὴν ἔναρθρον. i. *articulatam* & σημαντικήν. i. *ſignificativam.* dividit ille interpretationem in ſimplicem & compoſitam. Simplicem in nomen & verbum. τὰ, inquit, ἔοικε τῷ ἄνευ συνθέσεως καὶ διαιρέσεως νοήματι. i. *quæ aſſimulantur intelligentiæ, quæ eſt ſine compoſitione & diviſione.* compoſita eſt oratio, quæ aut componit aut dividit. ſciendum autem, quod interpretatio debeat eſſe perſpicua, ut maximam virtutem ſermonis exprimat, qualis eſt perſpicuitas; juxtà ea quæ docentur lib. 3. Rhet. c. 2. pr. unde contingat μάθησις ταχεῖα. i. *citò diſcere.* & ex oppoſito, obſcuritatem, ceu interpretationis vitium damnat, lib. 1. analyt. c. 39. & lib. 2. top. c. 4. & præcipit, reſecari homonymiam, metaphoram, inſolentiam & tropum, quæ cauſæ obſcur. ſunt, uti docet lib. 6. top. c. 2. §. 29. & lib 1. analyt. poſt. c. 13. In interpret. ſimplici ὄνομά ἐστι φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην ἄνευ χρόνου, ἧς μηδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικὸν κεχωρισμένον. i. *nomen eſt vox ſignificans ex inſtituto, ſine tempore, cujus nulla pars ſignificat ſeparatim.* ſcil. ut diſtinguat nomina à caſu nominum, addit: ὅτι δὲ μετὰ τοῦ ἔστιν ἢ ἦν ἢ ἔσται οὐκ ἀληθεύει ἢ ψεύδεται. i. *quia*

conjunctum *cum verbo eſt vel erat vel erit, non ſignificat verum aut falſum.* Verbum autem definitur hoc modo lib. i. de interpret. c. 3. ῥῆμα δέ ἐστι τὸ προσσημαῖνον χρόνον, οὗ μέρος οὐθὲν σημαίνει χωρὶς καὶ ἔστιν ἀεὶ τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖον. i *verbum autem* eſt, *quod ſignificat tempus, cujus nulla pars ſignificat ſeparatim, & eſt ſemper nota eorum, quæ de altero dicuntur.* ut, valetudo eſt nomen: valet, verbum. ſignificat n. nunc ineſſe eorum quæ de altero. i. ſubjecto dicuntur & in ſubjecto ſunt. Præterea nomen & verbum, c. 2. & 3. Phil. facit aut finitum aut infinitum: uti, homo, non homo: valet, non valet. Et infinitum indifferenter de ente & non ente dici exiſtimat. nunc de cæteris. Etymologia communiter eſſe dicitur ex origine petita vocis ratio quoad ſignificationem. ſic Ariſtoteli lib. 2. top. c. 6. eſt μεταφέρειν τοὔνομα ἐπὶ τὸν λόγον. i. *transferre nomen ad notationem.* aliis legitur κατὰ τὸν λόγον. i. *juxtà notationem.* Exemplum ponit ibidem: ſc. ἔμψυχον μὴ τὸ ἀνδρεῖον καθάπερ κεῖται, ἀλλὰ τὸν εὖ τὴν ψυχὴν ἔχοντα· καθάπερ καὶ εὔελπιν τὸν ἀγαθὰ ἐλπίζοντα· ὁμοίως δὲ καὶ εὐδαίμονα, οὗ ἂν ὁ δαίμων ᾖ σπουδαῖος. i. *veluti,* εὔψυχον. i. *bene animatum, non*

eſſe

eſſe virum fortem, uti poſitum eſt, ſed eum, qui εὖ τ̀ ψυχὴν *habet.* i. *eſt bene animo affectus. ſicut* εὔελπιν. i. *bonæ ſpei plenum, eum, qui bona expectat. ſimiliterque* εὐδαίμονα. i. *beatum, eum, cujus Dæmon eſt bonus.* quemadmodum Xenocrates εὐδαίμονα eſſe voluit eum, cujus animus ſit bonus. eo quoque pacto Philoſophus lib. 1. de Rep. c. 2. hominem vult eſſe πολιτικὸν. i. *gaudentem ſocietate civili:* & σωφροσύνη lib. 6. de moribus c. 5. eidem putatur eſſe quaſi σώζουσα τ̀ φρόνησιν. i. *ſervans prudentiam.* σύστοιχα i *conjugata* ſunt, quæ voce & ſignificatione conveniunt, ſed terminatione differunt. ſic de illis *Ariſt.* lib. 2. top. c. 9. σύστοιχα λέγεται, τὰ κτ̀ τ̀ αὐτὴν συστοιχίαν ἅπαντα· οἷον, δικαιοσύνη, δίκαιος, δίκαιον, δικαίως. i. *conjugata dicuntur omnia, quæ ſunt in eadem conjugatione ſeu claſſe: ut, juſtitia, juſtus, juſtum, juſtè.* Etiam ibidem ad conjugata pertinere dicuntur τὰ ποιητικὰ καὶ τὰ φυλακτικὰ, ὧν ἐστι φυλακτικὰ ἢ ποιητικά. i. *quæ vim habent efficiendi & conſervandi ea, quorum ſunt conſervantia & efficientia.* ut ſanitatis ſalubria: & firmæ corporis conſtitutionis ea, quæ eam conſtitutionem efficiunt vel conſervant. ad conjugata etiam pertinet

Digitized by Google

caſus, πτώσεις, de quibus & ſic loquitur: δοκεῖ δὲ καὶ τὰ κατὰ τὰς πτώσεις σύστοιχα εἶναι· οἷον, τὸ μὲν δικαίως τῇ δικαιοσύνῃ· τὸ δὲ ἀνδρείως, τῇ ἀνδρίᾳ. i. *videtur autem & quæ ſecundum caſus dicuntur, eſſe conjugata: ut juſtè, cum juſtitia & fortiter cum fortitudine.* v. & lib. de interpret. c. 2. & 3. In illis *caſibus* hoc obſervandum eſt, ſi unum multis modis dicatur, etiam alterum tot modis intelligi, uti lib. 1. top. c. xv. §. 10. docet Philoſophus. v. & lib. 6. top c. x. eò quoque referenda ſunt παρώνυμα. i. *denominativa* ſcil. à primitiva voce. de quibus Phil. Cat. c. 1. vocatque ea, ὅσα ἀπό τινος διαφέροντα τῇ πτώσει, τὴν κατὰ τοὔνομα προσηγορίαν ἔχει. i. *quæcunque ab aliquo ita ut differant caſu, nominis appellationem habent.* Ut à Grammatica dicitur Grammaticus, à fortitudine, fortis. notandum, quod Ariſtoteles res ipſas, quibus voces paronymæ tribuuntur, non ipſas voces, definiat: quid autem ſit prædicari παρωνύμως, vide Categ. cap. 5. i. κατὰ τοὔνομα μόνον καὶ μὴ κατὰ τὸν λόγον. i. *quoad nomen ſolum, non quoad definitionem.* tranſibo nunc ad Synonyma & homonyma.

Cap.

Cap. XX.

Synonyma & homonyma *ex Ariſt. traduntur & explicantur per ſuos modos.*

S*Ynonyma* ab Ariſtotele definiuntur Categ. c. 1. hoc pacto: συνώνυμα λέγεται, ὧν τό, τε ὄνομα κοινόν· καὶ ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας, ὁ αὐτός· οἷον, ζῶον, ὅ, τε ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς. i. *Synonyma dicuntur, quorum & nomen eſt commune & ad illud nomen accommodata definitio eſt eadem: quemadmodum & homo & bos, dicitur animal.* v. & cap. 5. & lib. 1. analyt poſt. c. 13. *Homonyma* eodem Categ. capite definit; ὧν ὄνομα μόνον κοινόν· ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας, ἕτερος· οἷον, ζῶον, ὅ, τε ἄνθρωπος καὶ τὸ γεγραμμένον. i. *quorum nomen ſolum commune eſt: ad illud vel nomen accommodata definitio eſt diverſa. ut, homo & quod pictum eſt, animal* dicitur. iterum not. quod & in illis Philoſophus res ipſas reſpexerit. & ubi in Synonymis *nomen commune* dicitur, non excludi vult accidentia nominum, genus conjugationum, declinationum &c. ſed tantum τὸν λόγον τῆς οὐσίας. i. *definitionem.* idque κατὰ τοὔνομα. i. *quatenus communi nomine conveniunt.* uti patet in exemplo prolato. de homonymia & tranſ-

tranſlatione vide lib. 6. top. c. 2. & lib. 7. met. c. 4. & ὁμωνύμως & ἁπλῶς, ut opponantur, c. x. Species homonymorum exhibet quadantenus, lib. 7. nat. auſc. c. 5. §. 21. ubi illorum alia dicit πολὺ ἀπέχειν. i. *longius diſtare*: alia ὁμοιότητα ἔχειν. i. *quandam ſimilitudinem habere*: alia, ἐγγὺς ſcilicet εἶναι ἢ γένει ἢ ἀναλογίᾳ. i. *alia propinqua eſſe aut genere aut proportione*. quæ longius diſtant, dicuntur lib. 1. c. 4. ἀπὸ τύχης. i. *à caſu* eſſe. i. propriè homonyma eſſe cætera, quæ ἐγγύς. i *propinqua*, à conſilio fieri vel ſimilitudine, vel genere vel analogia: de homonymis genere agit Phil. lib. 6. de gen. & corr. c. 6. dicunturque θάτερα ἀπὸ τῶν θατέρων καὶ προτέρων. i. *quorum altera ab aliis & prioribus ſunt*. & lib. 3. met. c. 2. τὰ πρὸς ἓν καὶ μίαν τινὰ φύσιν. i. *quæ ad unam aliquam naturam referuntur*. vide & lib. 1. moralium cap. 4. τὰ ἀφ' ἑνὸς, i. *quæ ab uno* dicuntur. homonymiarum diſtinguendarum præcepta ſeu eorum, quæ multipliciter dicuntur, conſiderationes exhibet Philoſophus lib. 1. top. c. 15. §. 3. & ſeq. ubi omnia dicit eſſe vocabula homonyma, quorum πολλαχῶς λέγεται τὸ ἐναντίον, ἐάν τε τῷ εἴδει, ἐάν τε καὶ τῷ ὀνόματι διαφωνῇ. i. *contrarium multi-*

multipliciter dicitur, ſive ſpecie ſive etiam nomine diſtinguatur. velut acuto in voce contrarium eſt grave, in magnitudine obtuſum. i. quorum τῷ μὲν ἐστὶ τι ἐναντίον, τῷ δ᾽ ἁπλῶς μηδέν. i. *quorum alteri aliquid, alteri nihil omnino.* ut voluptati, quæ ex potu percipitur, contrarius eſt dolor, qui ex ſiti oritur. & multis modis voluptatem dici oſtendit, vocum *amare* & *odiſſe* exemplis. Item, homonyma vocat, εἰ τῶν μὲν ἐστί τι ἐναντίον ἀνὰ μέσον, τῶν δὲ μηδέν. i. *an quorundam ſit aliquod medium, aliorum vel nihil.* Item, εἰ ἀμφοῖν μὲν ἐστι, μὴ ταὐτὸν δέ. i. *an ſit quidem amborum medium, non tamen idem*, ut inter candidum & fuſcum. in coloribus pallidum: in voce autem nihil interjectum eſt. item, quibus aliquid oppoſitum eſt, quod ambiguum eſt. ut, non cernere multis modis dicitur &c. item, quorum conjugata ſunt homonyma, ut, ſi juſtè multis modis dicitur, etiam juſtum. Homonyma etiam dicuntur, quæ ſignificant res diverſorum generum. exemplum *boni* exhibet ille, quod in diverſis categoriis eſſe, oſtendit. item ὄνος, quod aſinum & lapidem ſignificat. Item, quæ conferri queant ex majori vel ſimilitudine; ut vox *candida* & candidum veſtimen-

 tum.

Digitized by Google

tum: item acutus ſapor & acuta vox. &, quæ ſignificant differentias generum non ſubalternorum. ut, *acutum* vocis & magnitudinis. denique videndum eſt, an eorum, quæ ſub eodem continentur genere, ſint diverſæ differentiæ. ut, χρῶμα, quod eſt in corporibus & melodiis. &, an ſpecies, an differentia ſit in iis, quæ ſub eodem nomine continentur: ut *candidum* in corpore eſt ſpecies coloris, in voce differentia. hæc hactenus. Jam de enunciatione loquendum.

CAP. XXI.

Enunciatio *per partes ſpecieſque ſuas explicata, quæ? ubi* propoſitio, axioma, hypotheſis, poſtulatum. *&c.*

O*Ratio* (λόγος) Ariſtoteli de interpretatione, cap. 4. definitur φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην, ἧς τῶν μερῶν τι σημαντικόν ἐστι κεχωρισμένον. i. *Vox ſignificans ex inſtituto, cujus aliqua pars ſignificat ſeparatim.* explicat ille τὸ σημαντικόν; item, τὸ μερῶν τι, & τὸ κατὰ συνθήκην. in ſeq. in primis enunciatio quid ſit, breviter videndum: item, quid propoſitio, axioma, problema, poſtulatum & ſuppoſitio. orationem, ἀποφαντικόν. i. *enunciativam* eſſe l. c. exiſtimat, ἐν ᾧ τὸ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι

δέχεσθαι ὑπάρχει. i. *cui verum vel falſum dicere convenit*. Sed non omnem, ut exemplo εὐχῆς, quæ nec vera nec falſa ſit, oſtendit. Ideo πρῶτος λόγος ἀποφαντικὸς dicitur κατάφασις, εἶτα ἀπόφασις. i. *affirmatio, deinde negatio*, cap. 5. lib. de interpret. & ipſa ἀπόφανσις. i. *enunciatio*, ἀντιφάσεως ὁποτερονοῦν μόριον. i. *contradictionis utravis pars.* quid autem ſit affirmatio & negatio, infrà videbitur. Ergo enunciatio eſt oratio, qua aliquid de alio vel affirmatur vel negatur, ſcilicet vel verè vel falsò *Propoſitio* πρότασις lib. 1. prior. analyt. c. 1. ἐστὶ λόγος καταφατικὸς ἢ ἀποφατικός τινος κατά τινος. i. *propoſitio eſt oratio affirmans vel negans aliquid de aliquo.* & lib. 1. poſt. analyt. c 2. ἀποφάνσεως τὸ ἕτερον μόριον, ἓν καθ' ἑνός. i. *enunciationis pars altera, unum de uno.* ubi notat principium immediatum demonſtrationis. *axioma* vocat idem, quod eſt neceſſe diſcenti per modum θέσεως. eſtque, ἀρχὴ, ἣν μὴ ἔστι δεῖξαι. i. *principium, quod non licet demonſtrare.* ex poſitionibus autem ea, ἡ ὁποτερονοῦν τῶν μορίων τῆς ἀποφάνσεως λαμβάνουσα τὸ εἶναί τι ἢ μὴ εἶναί τι, ὑπόθεσις. i. *quæ utramque contradictionis partem (velut eſſe aliquid & non eſſe aliquid) eſt hypotheſis*

ſis ſive ſuppoſitio. ideo cap. x. ὐκ ἔστι ὐδὲ τὸ αἴτημα, ὃ ἀνάγκη εἶναι δι᾽ αὑτὸ καὶ δοκεῖν ἀνάγκη. 1. *non eſt ſuppoſitio nec poſtulatum id, quod neceſſe eſt eſſe per ſe & videri neceſſe eſt.* poſtulatum, quid ſit, diſce ex illis: ἔστιν αἴτημα, τὸ ὑπεναντίον τῦ μανθάνοντος τῇ δόξῃ· ἢ ὃ ἄν τις ἀποδεικτὸν ὂν λαμβάνῃ καὶ χρῆται μὴ δείξας. 1. *eſt poſtulatum, quod eſt ſubcontrarium diſcentis opinioni, quod cum ſit demonſtrabile, aliquis ſumit eoque utitur non probato.* de problemate & propoſitione lib. 1. top. c. 4. affirmat, quod utrumque ἢ γένος ἢ ἴδιον ἢ συμβεβηκὸς δηλοῖ. 1. *aut genus aut proprium aut accidens declaret.* quemadmodum autem invicem differunt, vide in ſeq. Orationem enunciativam ex verbo conſtare neceſſum eſſe dicit cap. 5. de interpret. neque enim hominis definitionem, niſi eſt, aut erat, aut erit aut aliquid aliud addatur, orationem enunciativam dici poſſe, exiſtimat, nec animal terreſtre bipes, licet continenter pronuncietur. Verbum autem propoſitionis partes nectit & ſignificativas facit. nam, ut cap. x. interpret. ἄνευ ῥήματος ὐδὲ μία κατάφασις καὶ ἀπόφασις. 1. *ſine verbo nulla eſt nec affirmatio nec negatio.* v. & Categ. 10. §. 15. per verbum adſi-

Digitized by Google

adſignificatur tempus, ut cap. x. de inter-
pret. docetur, ſive illud ſit *eſt*, ſive aliud,
quod idem valet. ubi tandem concludit:
ἔϛαι ἄρα πᾶσα κατάφασις κὴ ἀπόφασις ἢ ἐξ
ὀνόματος κὴ ῥήματος ἢ ἐξ ἀορίϛου ὀνόμα-
τος καὶ ῥήματος. i. *erit igitur omnis affir-
matio & negatio aut ex nomine & verbo, aut
ex indefinito nomine & verbo.* quod ver-
bum eſt ſit aut ſecundi aut tertii adjecti,
ibidem videre eſt pluribus. Subjectum &
prædicatum è prioribus manifeſta ſunt.
ὑποκείμενον vocatur prop. ſubjectum,
lib. 1. priorum, c. 1. f. & προστιθέμενον,
ibidem. & prædicatum, κατηγορούμενον. lib.
de interpret. cap. 5. dividit enunciationem
in ſimplicem & compoſitam. In ſimplici
dicitur enunciari τὶ κατά τινος ἢ τι ἀπό-
τινος. i. *aliquid de aliquo aut aliquid ab
aliquo.* eſtque ἁπλῆ ἀπόφανσις φωνὴ ση-
μαντικὴ περὶ τοῦ ὑπάρχειν τι ἢ μὴ ὑπάρχειν,
ὣν οἱ χρόνοι διῄρηνται. i. *Simplex enunciatio
vox ſignificans ineſſe aliquid aut non ineſſe
pro temporum diviſione.* compoſita, quæ
ex pluribus enunc. copulatis conſtat. hæc
in ſeq. pateſcit. nunc reſtat loqui de enun-
ciatione pura & modali. univerſali, par-
ticulari, indefinita ac ſingulari.

CAP.

CAP. XXII.

Enunciatio pura & modalis, univerſalis, particularis, indefinita & ſingularis.

E*Nunciatio* pura ſimpliciter Ariſtoteli dicitur lib. 1. poſt. analyt. c. 15. & 18. τοῦ ὑπάρχειν τι ἢ μὴ. i. *ſignificans ineſſe & non ineſſe.* & ejus libri, c. 24. ὑπάρχουσα, v. & lib. de interpret. c. 7. ſcil. non explicans, ut cohærent partes. cujus contrarium fit in modali, quæ dicitur ἡ ἐνδέχεσθαι lib. 1. prior. analyt c. 15. & 18. in qua id exponitur, per modos. illi autem, unde modalis enunciatio dicitur, ſunt; neceſſe, impoſſibile, poſſibile, & contingens. de his vide lib de interp. cap. 12. & 13. ubi & de oppoſitione enunciationum modificatarum & de conſecutione illarum. & de puris prop. plura lib. 1. analyt. prior. c. 4, 5, & 6. quod autem enunciatio ſit vel univerſalis vel particularis vel indefinita & ſingularis, nunc videndum. ſcil. lib. de interpret. cap. 7. ἐπεὶ δ' ἐστὶ, τὰ μὲν, καθόλου τῶν πραγμάτων, τὰ δὲ καθ' ἕκαστον, ἀνάγκη δὲ ἀποφαίνεσθαι ὡς ὑπάρχει τι ἢ μὴ, ὁτὲ μὲν τῶν καθόλου τινὶ, ὁτὲ δὲ τῶν καθ' ἕκαστον. i. *quoniam autem rerum alia ſunt univerſales, aliæ ſingulares,*

lares, *neceſſe eſt utique enunciare aliquid ineſſe aut non ineſſe, interdum rei univerſali, interdum rei ſingulari.* lib. prior. analyt. c. 1. πρότασίς ἐστι ἢ καθόλου, ἢ ἐν μέρει ἢ ἀδιόριστος. i. *propoſitio aut eſt univerſalis aut particularis, aut indefinita.* de ſingulis autem hoc docet, ſi τὸ κατηγορούμενον. i. *enunciationis* prædicatum enuncietur de ſubjecto univerſali, cum nota univerſalitatis, enunciatio eſt καθόλου. i. *univerſalis*, ait enim: λέγω δὲ ἐπὶ τοῦ καθόλου ἀποφαίνεσθαι καθόλου· οἷον, πᾶς ἄνθρωπος λευκός, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. i. *dico autem de re univerſali univerſaliter enunciare: veluti omnis homo eſt albus, nullus homo eſt albus.* Unde lib. prior. analyt. c. 1. propoſitio univerſalis ſignicat, τὸ παντὶ ἢ μηδενὶ ὑπάρχειν. i. *omni aut nulli ineſſe.* quod autem *omnis* & *nullus* non ſignificent rem univerſalem; ſed oſtendat, accipi univerſaliter, docetur cap. 12. de interpret. Et per univerſalem enunciationem vult oſtendi ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. i. *neceſſariò ineſſe.* ſcil. prædicatum ſubjecto, lib. 1. poſt. analyt. c. 4. de neceſſitate poſt videndum. Prætereà, ſi κατηγορούμενον particulariter enuncietur de ſubjecto univerſali cum nota particularitatis, *non omnis*, *aliquis*,

aliquis, eſt enunciatio particularis. ut, οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός ἐστι, καὶ ἔστι τις ἄνθρωπος λευκός. i. *non omnis homo eſt albus, & aliquis homo eſt albus.* unde lib. 1. prior. analyt. c. 1. particularis prop. ſignificat τό τινι ἢ μὴ τινὶ ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχειν. i. *alicui aut non alicui aut non omni ineſſe.* indefinita, de interpr. c. 7. enunciatio eſt, τὸ μὴ καθόλου ἀποφαίνεσθαι ἐπὶ τῶν καθόλου· οἷον, ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος. i. *non univerſaliter enunciari de rebus univerſalibus: velut, eſt homo albus, non eſt albus homo.* lib. 1. prior. analyt. c. 1. ἀδιόριστον. i. *indefinitum* ſignificat, τὸ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν ἄνευ τοῦ καθόλου ἢ κατὰ μέρος. i. *ineſſe aut non ineſſe, abſque univerſali aut particulari nota.* Enunciatio, quæ eſt ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα eſt *ſingularis*, ubi ſubjectum eſt ſingulare, ut in exemplo hoc lib. de interp. prolato patet: ἔστι Σωκράτης λευκὸς, οὐκ ἔστι Σωκράτης λευκός. i. *eſt Socrates albus. non eſt Socrates albus.* additque, unius affirmationis eſſe unam negationem, in ſuo quamque ordine, uti per exempla patet. item, notam univerſalitatis non eſſe addendam prædicato, ſed ſubjecto, cap. 3. de interpret. rationes ibidem examina. de enun-

nunciationibus ſingularibus in futurum collatis vide lib. de interpret. c. 9. Sequitur nunc prop. affirmata & negata, item finita & infinita.

Cap. XXIII.

Enunciatio affirmata *&* negata, finita *&* infinita, *quæ? ex Ariſtotele oſtenditur.*

QUid ſit affirmatio & negatio, lib. 1. poſt. analyt. c. 2. deſignat. ubi; μόριον τῆς ἀντιφάσεως, τὸ μὲν τι κατά τινος, ἐστὶ κατάφασις· τὸ δέ τι, ἀπό τινος, ἀπόφασις. i. *partium contradictionis ea, quæ ſignificat aliquid de aliquo, eſt affirmatio: quæ aliquid ab aliquo, negatio.* utramque etiam lib. de interpret. c. 6. deſcribit directius: κατάφασις δέ ἐστιν ἀπόφανσίς τινος κατά τινος· ἀπόφασις δέ ἐστιν ἀπόφανσίς τινος ἀπό τινος. i. *affirmatio eſt enunciatio alicujus de aliquo: negatio eſt enunciatio alicujus ab aliquo.* & monſtrat ibidem, affirmationi negationem eſſe oppoſitam, & vice verſâ. v. & prior. analyt. c. 1. ubi verbum eſſe & non eſſe, ſubjectum & prædicatum aut adjicit aut ſeparat. i. affirmat & negat. Ergò enunciatio affirmans eſt, qua enunciatur aliquid de aliquo. i. e. ut c. 7. de interpret. dicitur ἀποφαίνεσθαι ὡς

Digitized by Google

ὑπάρχει τι. i. *enunciari aliquid ineſſe*, & ἀποφαίνεσθαι ὡς μὴ ὑπάρχειν. i. *enunciari aliquid non ineſſe.* prior eſt σύνθεσις. i. *compoſitio:* poſterior eſt διαίρεσις. i. *diviſio.* ut omnis homo eſt albus, nullus homo eſt albus. quod affirmatio & negatio ſint oppoſitorum ſpecies, diſce ex Phil. Cat. cap. 3. Et quidem nomine contradictorio, lib. de interpret c. 7. & contrario, ibidem in fine. item, quod affirmatio & negatio in inſtantibus & præteritis aut vera ſit aut falſa, cap. 9. & in eadem re non poſſit utraque ſimul vera eſſe, lib. 1. poſt. analyt. c. xi. Et ita, quod, affirmatio ſi cauſa ſit affirmationis, negatio quoque cauſa ſit negationis, lib. 1. analyt. poſt. c. 13. licet affirmatio prior ſit negatione, lib. 1. poſt. analyt. cap. 25. & lib. 2. de cælo, c. 3. de *finitis* & *infinitis* propoſitionibus ſecundi & tertii adjecti agit Ariſtoteles lib. de interpret. c. x. ubi affirmantem & negantem finitam primi adjecti dicit exprimi hoc exemplo: ἔστιν ἄνθρωπος, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος. i. e. *eſt homo, non eſt homo.* & infinitam, affirmantem & negantem, illo: ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος. i. *eſt non homo, non eſt non homo.* etiamſi particula *omnis* ſubjecto adji-

adjiciatur. enunciationem tertii adjecti, quod habet ſubjectum infinitum, hoc exemplo: ἔϛι δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἔϛι δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος. Et: ἔϛιν οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἔϛιν οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος. 1. *eſt juſtus non homo, non eſt juſtus non homo: &, eſt non juſtus non homo: non eſt non juſtus non homo. &c.* nunc de enunciatione vera & falſa, neceſſaria & contingente.

Cap. XXIV.

Enunciatio vera & falſa, neceſſaria & contingens, *quæ juxtà Philoſophum?*

V*Erum* & *falſum* fieri per compoſitionem & diviſionem. 1. affirmationem & negationem, docet Philoſoph. lib. de interpr. c. 1. i. e. quandò componuntur componenda, vera eſt enunciatio: & ſic dividendo. ſed quando componuntur dividenda, & dividuntur componenda, falſa eſt enunciatio, vide paſſim in lib. de interpr. lib. 6. met. cap. 3. hæc: τὸ μὲν γὰρ ἀληθὲς τὴν κατάφασιν ἐπὶ τῶν συγκειμένων ἔχει, τὴν δ' ἀπόφασιν ἐπὶ τῶν διῃρημένων· τὸ δὲ ψεῦδος, τούτου τοῦ μερισμοῦ τὴν ἀντίφασιν. 1. *Verum enim affirmationem in compoſito habet, negationem in diviſo, falſum*

Digitized by Google

vero hujus partitionis contradictionem. v. lib. 9. met. c. x. Enunciatio vera aut eſt neceſſaria aut contingens. nam priorum analyt. c. 2. ſic legitur: πᾶσα πρότασίς ἐστιν ἢ τοῦ ὑπάρχειν ἢ τοῦ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν ἢ τοῦ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. i. *Omnis propoſitio ſignificat aut ineſſe aut neceſſariò ineſſe aut contingere ineſſe.* Neceſſaria eſt, quæ aliter ſe habere non poteſt, uti lib. 1. priorum analyt. cap. 6. ubi, οὐ δυνατὸν ἄλλως ἔχειν. neceſſaria autem vocat τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα. i. *quæ per ſe inſunt.* & quæ ſic enunciantur, neceſſariò enunciantur. v. lib. 4. met. cap. 7. Neceſſitatis gradus tres notamus cum Philoſopho, lib. 1. poſt. analyt. c. 4. ſcil. τὸ κατὰ παντὸς, τὸ καθ' αὑτὸ, καὶ τὸ καθόλου. ſic in textu de ſingulis: κατὰ παντὸς μὲν οὖν τοῦτο λέγω, ὃ ἂν ᾖ μὴ ἐπί τινος μὲν, τινὸς δὲ μή· μηδέ, ποτὲ μὲν, ποτὲ δὲ μή. i. *de omni igitur id appello, quod non in aliquo eſt, in aliquo non eſt: nec interdum eſt, nec interdum non eſt.* ex gr. ſi de omni homine dicitur animal: ſi verè dicitur, hunc eſſe hominem, verè dicitur etiam eſſe animal. & ſi unum ſit verum, etiam alterum verum erit. quid ſit καθ' αὑτὸ, ſic docet: καθ' αὑτὰ δὲ, inquit, ὅσα ὑπάρχει ἐν τῷ τί ἐστιν. i. *Per*

ſe

ſe autem voco, quæcunque inſunt in prædicatione declarante *quid eſt.* ut triangulo ineſt linea, & lineæ punctum &c. cum eſſentia ipſorum in his conſiſtat. item: quæ, ἐν τῷ λόγῳ ἐνυπάρχουσι τῷ τί ἐστι δηλοῦντι. i. *quæ attributis ſuis inſunt in oratione declarante, quid ſit.* ut rectum & curvum ineſt lineæ: & impar & par numero &c. enunciationi per ſe, ut opponatur, enunciatio per accidens, ibidem oſtenſum vide. καθόλου. i. *univerſale* appellat l. cit. ὃ ἂν κατὰ παντός τε ὑπάρχῃ καὶ καθ' αὑτὸ καὶ ᾗ αὐτό. i. *quod & omni ineſt & per ſe & quà id ipſum eſt.* Cum prædicatum ſubjecto convenit, ſecundum eam rationem, per quam eſt id, quod eſt. & ſic prædicatum convertitur cum ſubjecto. eo modo dicit lineæ ineſſe punctum & rectum: & triangulò duos rectos angulos. vult igitur ille, ſecundum gradum neceſſitatis, includere primum, & tertium, primum & ſecundum. *Contingere* Ariſt.1.priorum analyt. c.3. multifariam dici vult. ſcil. contingere ſolet aut τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὸ μὴ ἀναγκαῖον καὶ τὸ δυνατόν. i. *quod eſt neceſſarium, & quod non eſt neceſſarium & quod eſt poſſibile.* Enunciatio autem contingens, i. ἐνδεχομένη dicta lib. 1. prior.

 analyt.

Digitized by Google

analyt. c. 24. aut plerumque vera eſt, aut rarò, aut ſic dubia eſt, ut nunc vera, nunc falſa ſit. ſic enim lib. de interpret. c. 9. ubi: §. 11. τὰ μὲν ὁπότερ' ἔτυχε καὶ οὐδὲν μᾶλλον ἢ ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις ἦν ἀληθής· τὰ δέ, μᾶλλον μὲν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ θάτερον· οὐ μὴν ἀλλ' ἐνδέχεσθαι γενέσθαι καὶ θάτερον, θάτερον δὲ μή. 1. *alia quidem utrovis modo contingunt, nec magis affirmatio vera, quàm negatio: alia verò* ſunt, *in quibus alterum magis & plerumque fit: ſed tamen etiam accidit, ut alterum fiat, alterum minime.* v. & lib. 2. top. c. 6. Et de falſa enunciatione, quæ veræ eſt oppoſita, præter explicata, plura vide lib. de interpret. c. x1. §. 9. & cap. 9. §. 2, 3, 4, & ſeq. nunc de converſione enunciationum proximè agendum & oppoſitione.

Cap. XXV.

Enunciationum converſio & oppoſitio, *docetur ex Ariſtotel.*

C*onverſio*, ἀντιστροφὴ, explicatur ab Ariſt. lib. 1. prior. analyt. c. 2. ubi & regulas proponit de ea facienda in propoſitione univerſali negante & affirmante, atque de particulari negante & affirmante, quas breviter ex ipſo hic repræſento:

τὴν μὲν

τ̃ μὲν ἐν τῷ ὑπάρχειν καθόλου στερητικὴν, ἀνάγκη τοῖς ὅροις ἀντιστρέφειν. id eſt, propoſitionem *de eo quod ineſt, univerſalem privativam neceſſe eſt terminis* reciprocis *converti.* ut, ſi nulla voluptas eſt bonum, etiam nullum bonum erit voluptas. Deinde: τ̃ δὲ κατηγορικὴν ἀντιστρέφειν μὲν ἀναγκαῖον, οὐ μὲν καθόλου, ἀλλ' ἐν μέρει. i. *Categoricam converti quidem neceſſe* eſt, *non tamen univerſaliter*, *ſed particulariter.* ut, ſi omnis voluptas eſt bonum, neceſſe eſt, etiam quoddam bonum eſſe voluptatem. Item, τῶν δὲ ἐν μέρει, τ̃ μὲν καταφατικὴν ἀντιστρέφειν ἀνάγκη κατὰ μέρος. i. *ex particularibus vero affirmativum neceſſe eſt in particularem converti.* ut, ſi quædam voluptas eſt bonum, etiam quoddam bonum erit voluptas. Denique: τ̃ δὲ στερητικὴν, οὐκ ἀναγκαῖον. i. *privativam autem non eſt neceſſe ſc. converti.* Non enim ſi homo non ineſt cuidam animali, propterea etiam animal non ineſt cuidam homini. Probationem ſive demonſtrationem illarum quatuor regularum, vide in ſeq. converſionis autem, quam vocat ἀνάπαλιν ἀκολούθεσιν ἐκ τ̃ ἀντιφάσεως. i. *conſecutionem reciprocam ex contradicentibus* meminit Philoſophus lib. 2. top. c. 1. & propoſitio-

Digitized by Google

ſitionum modificatarum converſionis. 1. prior. analyt. c. 3. ubi bene multa de ea leguntur. addam illi oppoſitionem enunciatarum propoſitionum, de qua agit *Ariſt.* lib. 2. prior. analyt. c. 15. ubi diſtinguit primò ἀντικειμένας προτάσεις. 1. *oppoſitas propoſitiones*, in eas, quæ ſunt κατ' ἀλήθειαν. 1. *reverâ tales*, & eas, quæ ſunt κατὰ λέξιν μόνον. 1. *tantum ſecundum vocem ſive dictionem*, ut legere eſt, l. c. ubi: λέγω δὲ ἀντικειμένας προτάσεις εἶναι κατὰ μὲν τὴν λέξιν, τέτταρας· οἷον, τὸ παντὶ, τῷ οὐδενὶ, καὶ τὸ παντὶ, τῷ οὐ παντὶ, καὶ τὸ τινι, τῷ οὔ τινι. 1. *Dico autem oppoſitas propoſitiones eſſe ſecundum dictionem quatuor: nempe, omni, nulli: & omni, non omni: & alicui, nulli: & alicui, non alicui:* κατ' ἀλήθειαν, τρεῖς· τὸ γὰρ τινι, τῷ οὔ τινι κατὰ τὴν λέξιν ἀντίκειται μόνον. 1. *ſecundum veritatem, tres. quoniam alicui, & non alicui ſecundum dictionem tantum opponuntur* ſcilicet hic intelligitur oppoſitio enunciationum ratione affirmationis & negationis, uti videre eſt in ſeq. non illa, quæ eſt prædicati & ad themata ſimplicia ſpectat. Enunciationes contrarias & oppoſitas diſtinguit l. c. illas dicit eſſe τὰς καθόλου. 1. *univerſales.* ut, omnem ſcientiam eſſe honeſtam,

neſtam, nullam ſcientiam eſſe honeſtam. τὰς δὲ ἄλλας, inquit, ἀντικειμένας. i. *alias vero oppoſitas*, appello. & lib. de interpret. c. 7. diſtinguit inter enunciationem contradictoriam & contrariam, his verbis: ἀντικεῖσθαι μὲν οὖν κατάφασιν ἀποφάσει λέγω ἀντιφατικῶς, τὴν τὸ καθόλου σημαίνουσαν τῇ τὸ αὐτὸ, ὅτι οὐ καθόλου. i *Dico igitur affirmationem negationi opponi contradictoriè*, i. e. *eam, quæ rem univerſalem ſignificat*, univerſaliter, *ei, quæ eandem ſignificat non* eſſe *nniverſaliter* accipiendam. ut, omnis homo eſt albus, non omnis homo eſt albus, nullus homo eſt albus, eſt quidam homo albus. contrarias autem, uti ſuprà, τὴν καθόλου κατάφασιν καὶ τὴν οὐ καθόλου ἀπόφασιν. i. *univerſæ rei affirmationem & univerſæ rei negationem*; Harum utraque non poteſt eſt ſimul eſſe vera; ut ibidem Philoſophus docet. Et quoque neceſſe eſt in contradictoriis, τὴν ἑτέραν ἀληθῆ εἶναι ἢ ψευδῆ. i. *alteram eſſe veram, alteram eſſe falſam.* quod in indefinitis non habet locum. de ſubcontrariis autem affirmat, aliquando contingere in eodem ſimul veras eſſe enunciationes: ut, non omnis homo eſt albus, &, eſt aliquis homo albus. quæ duæ ultimæ oppoſitæ ſunt

Digitized by Google

κτ̀ λέξιν. contradictionem & contrarietatem modalium & compoſitarum enunc. hic compendii ſtudio omitto: expoſiturus nunc breviter quædam, quæ ad definitionem, diviſionem, ſyllogiſmum & methodum pertinent.

Cap. XXVI.

Definitio, *& requiſita perfectæ definitio explicantur ex Philoſopho.*

D*Efinitio* vocatur Ariſtoteli lib. 1. top. c. 5. ὅρος, & alibi ſæpè. ὁρισμὸς. lib. 7. met. c. 4. & x. lib. 8. c. 1. lib. 2. poſt. analyt. c. x. & 2. eſt aut primo loco λόγος, ὁ τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνων. 1. *oratio, quæ ſignificat, quid ſit res.* ultimo, λόγος τοῦ τί ἐστι. 1. *oratio* explicans, *quid ſit.* & illius libri c. 4. ὁ τί ἐστι δηλοῖ. & ante: ὁρισμὸς μὲν γὰρ τοῦ τί ἐστι καὶ οὐσίας. 1. *explicans quid ſit & eſſentiam.* ibidem, ὁρισμὸς τοῦ τί ἐστιν εἶναι δοκεῖ. &, dicitur ὁρισμὸς οὐσίας τις γνωρισμός. 1. *eſſentiæ quædam notificatio.* & lib. 7. met. c. 12, τοῦ ὁρισθέντος λόγος. 1. *ratio definiti.* λόγος in definitione notat orationem internam & externam; ſed illam præcipuè. adhibetur autem illa oratio ἢ ἀντὶ ὀνόματος ἢ ἀντὶ λόγου. 1. *aut pro nomine, aut oratione,* ut in primo loco, cum

Digitized by Google

cum definitum conſtat aut una voce aut pluribus. Præter definitionem rei, etiam nominis ſive nominalis alia eſt. ait enim ibidem: ὅσοι δ' ὅπως ἐν ὀνοματικὴν ἀποδίδωσιν ποιοῦνται, δῆλον ὡς οὐκ ἀποδιδόασιν οὗτοι τὸν τοῦ πράγματος ὁρισμόν. i. *Eos vel qui nominalem adhibent, conſtat non adhibere rei definitionem.* cum definitio ratio quædam ſit, etiam nominalem, ad definitionem referri vult: ut, ὅτι inquit, καλόν ἐστι τὸ πρέπον. i. *honeſtum eſt, quod decet.* de hac etiam plura dantur lib. 1. poſt. analyt. c. 2. adde, quod eam exprimit lib. 1. poſt. analyt. c x. Φανερὸν, ὅτι ὁ μὲν τις ἔσται λόγος τοῦ τί σημαίνει τὸ ὄνομα ἢ λόγος ἕτερος ὀνοματώδης. i. *profecto eſt quædam oratio declarans quid ſignificet nomen, ſive oratio altera nominalis.* & altera ei eſt, ὁ δηλῶν, ὁ διὰ τί ἐστιν. i. declarans cur ſit. prior ſignificat quidem, ſed non probat: poſterior demonſtrat: tertia, quæ per demonſtrationem concluditur: & quarta, quæ principium demonſtrationis eſt, & vocatur θέσις. ſeq. vide & examina. definitio accidentalis videtur omiſſa ab Ariſtotele. Porrò. in definitione obſervanda eſt *brevitas*, uti præcipit Philoſophus lib. 2. poſt. analyt. c. 13. §. 2. & 3. & ſeq. & lib. 6. top.

top. c. 1. & ſignificantiſſimè, cap. 3. ubi pluribus præcidens definitionis ſuperfluitatem, addit: καὶ γὰρ ἀφαιρεθέντος τούτου καὶ ὁ λοιπὸς λόγος ἴδιός ἐστι καὶ δηλοῖ τὴν οὐσίαν. i. *Eo detracto reliqua definitio ſit & eſſentiam declaret.* ut in definitione hominis, ſi adjungatur ſcientiæ capax, ſupervacuum eſt. nam & eo dempto, reliquum δῆλον, inquit, ποιεῖ τὸ ὁριζόμενον. i. *rem definitum perſpicuam facit:* Ergo & definitio debet eſſe *perſpicua.* quod totidem verbis docet *Ariſt.* lib. 6. top. c. 1. ubi, δεῖ γὰρ, inquit, τὸν ὁριζόμενον, ὡς ἐνδέχεται, σαφεστάτῃ τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι. i. *Oportet enim eum, qui definit, quoad ejus fieri poteſt, clariſſima interpretatione uti.* ratio ἐπειδὴ τοῦ γνωρίσαι χάριν ἀποδίδοται ὁρισμός. i. *quoniam definitio datur ſcientiæ ergo.* ut fiat ſcientifica, de qua vide lib. 7. met. c. 15. pr. Etiam definitio debet eſſe *propria*, uti vult lib. 6. top. c. 3. ut ſit ὑπὸ ταὐτὸ εἶδος. i. *ut contineatur ſub eadem ſpecie.* ideo, ut ſublato eo, quod eſt commune, ὁ λοιπὸς ἴδιος ἢ λόγος καὶ ὁ πᾶς ἴδιος ἔσται i. *reliqua oratio ſit propria & tota propria* erit. quo non facto, tunc τοιοῦτος λόγος οὐκ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος. i. *hujuſmodi oratio non viciſſim dicitur de re.* ſive ejuſmodi defini-

Digitized by Google

definitio non reciprocatur cum definito, uti requiritur lib. 2. poſt. analyt. c. 4. Præterea definitio debet quoque eſſe affirmata. uti docet Phil. lib. 2. poſt. analyt. c. 3. & lib. 6. top. c. 6. licet ἐπὶ τῶν στερήσεων. i. *in privationibus* aliiſque permittat λέγεσθαι ἀποφάσει. i. *uti negatione.* nam cœcum eſt, quod non habet viſum, quando ſecundum naturam habere debet. Neque ulla copula conjunctiva vel diſjunctiva in definitione toleranda, ut docet *Ariſtoteles* lib. 2. poſt. analyt. c. 3. cum & ὁρισμὸς ibidem dicatur γνωρισμὸς οὐσίας & τοῦ τί ἐστι. i. *notificatio eſſentiæ & quidditatis* unius. ideo & lib. 8. met. c. 6. ὁ ὁρισμὸς λόγος ἐστὶν εἷς, οὐ συνδέσμῳ. i. *definitio eſt una, non conjunctione.* & lib. 7. c. 12. dicitur ἓν τὸ ὡρισθέν. i. *unum eſſe definitum*, cujus λόγος ſit ὁρισμὸς. & hic poſt λόγος εἷς. ὥστε ἑνός τινος δεῖ αὐτὸν εἶναι λόγον. i. *ratio una, ut ſit unius cujuſdam ratio.* Etiam definitio fieri debet ex attributis *prioribus & notioribus* ſimpliciter & *indemonſtrabilibus.* ſic docet lib. 6. top. c. 4. pr. ubi: Φανερὸν, ὅτι ὁ μὴ διὰ προτέρων καὶ γνωριμωτέρων ὁριζόμενος, οὐχ ὥρισται. i. *perſpicuum eſt, eum, qui non ex prioribus & notioribus definiverit, reverâ non definiviſſe.*

Digitized by Google

viſſe. & eum, qui hoc fecerit, βέλτιον ὡρίσθαι. 1. *melius definiviſſe.* vid. lib. 7. met. c. 4. Etiam ex *indemonſtrabilibus*, ut principiis demonſtrationis, uti præcipitur lib. 1. analyt. p. cap. 10. vocanturque ibidem ἀληθῆ, ἀνυπόδεικτα καὶ ἄμεσα. 1. *vera, indemonſtrabilia & immediata.* & ex lib. 1. de anima c. 1. illud principium eò pertinere, patet, §. 16. ubi: πάσης γὰρ ἀποδείξεως ἡ ἀρχὴ, τὸ τί ἐστιν. 1. *omnis enim demonſtrationis principium eſt cognitio quid eſt.* Denique eſſentiale eſt definitioni ut, ſi ſit perfecta, conſtet ex *genere proximo & differentia.* ſic, lib. 6. top. c. 1. δεῖ γὰρ τὸν ὁριζόμενον εἰς τὸ γένος θέντα τὰς διαφορὰς προσάπτειν. 1. *debet enim is, qui definit, cum in genere definitum collocaverit, differentias adjungere.* quo reſpect. lib. 7. met. c. 12. ὁρισμὸς. 1. *definitio* dicitur λόγος, ὁ ἐκ τῶν διαφορῶν. 1. *definitio eſt oratio, quæ eſt ex differentia.* vel & lib. 2. poſt. analyt. c. x. 13. §. 19. ſic ut genus oſtendat τὴν οὐσίαν, & differentia, qualitatem. uti videre eſt 6. top cit. definitionis partes ut collocandæ & quibus locis, vide lib. 6. top. c. 6. & lib. 2. poſt. analyt. c. 13. §. 17. Accidentia, ſi definienda, tantum definiuntur κατά τι &

ἐπο-

Digitized by Google

ἑπομένως, uti obſervat Philoſophus lib. 6. met. c. 3. & lib. 2. poſt. analyt. cap. 13. lib. 7. met. c. 5. pr. & cap. 4. Omiſsâ hic definitione imperfectâ, paucis nunc addendum eſt, quo pacto inveniatur definitio: ſcil. quæritur illa per diviſionem, inductionem, demonſtrationem, conjugata, contrarium, & etymologiam. Ex diviſione inveniri poſſe definitionem, oſtendit *Ariſt.* lib. 2. poſt. analyt. c. 13. & lib. 7. met. cap. 12. priore loco inter alia: αἱ διαιρέσεις, αἱ κατὰ τὰς διαφορὰς χρήσιμοί εἰσιν εἰς τὸ οὕτω μετιέναι. 1. *Diviſiones vero, quæ per differentias fiunt, utiles ſunt ad ita progrediendum.* ſcil. πρὸς τὸ συλλογίζεσθαι τὸ τί ἐστι. 1. *ad concludendum quid ſit.* & in conficienda per diviſiones definitione tria exiſtimat obſervanda, nempe: τὸ λαβεῖν τὰ κατηγορούμενα ἐν τῷ τί ἐστι καὶ ταῦτα τάξαι καὶ τί πρῶτον ἢ δεύτερον καὶ ὅτι ταῦτα πάντα. 1. *accipere attributa in quæſtione quid eſt, & hæc ordine collocare, quidque eſt primum & ſecundum & ut hæc ſint omnia.* ſingula hæc explicat in ſeq. De methodo inductiva, per quam etiam quæritur definitio, videndum eſt §. 21. & ſeq. ejuſdem cap. ubi vult reſpici ad ea, quæ ſunt ſimilia, nec differunt inter ſe.

ſe. primum, quid hæc omnia commune habeant: deinde, quærendum id rurſus in aliis, quæ ſunt in eodem cum illis genere, inter ſe autem ſi comparentur, ſunt eadem ſpecie, ſed ab illis diverſa. Et cum in his ſumptum fuerit, quid ſit, cujus ratione omnia ſint unum & idem & in aliis ſimiliter tum in iis, quæ ſumpta fuerunt, rurſus quærendum, an aliquando idem ſint, donec ad unam rationem perveniatur. Et, inquit, οὗτος ἔσαι τοῦ πράγματος ὁρισμὸς. i. *hoc erit rei definitio.* ſi autem non perveniatur ad unam rationem; ſed ad duas vel plures, conſtabit, eſſentiam non poſſe eſſe unam, ſed plures. Exemplum vide in ſeq. Ex demonſtratione, quâ fit τὸ τί ἐςι, collecta definitio, docetur lib. 2. poſt. analyt. c. 8. Et demonſtratio διότι ſola θέσει terminorum differt à perfecta definitione accidentis demonſtrandi. v. lib. 1. poſt. analyt. c. 8. Per conjugata etiam infertur definitio, ut legere eſt lib. 6. de moribus c. 10. ubi ex definitione prudentiæ colligit definitionem prudentis: & per contrarium, cit. lib. 3. de moribus, cap. 1. videtur, cum per ἀκουσίου definitionem colligit, quid ſit ἑκούσιον. At Etymologia, me judice, dat tantum

tantum definitionem nominalem. de qua ſuprà dictum.

Cap. XXVII.

Diviſio *quid ſit, & qualis, ejusque partes, ex Philoſ. exponitur.*

DIviſio alia eſt nominis, alia rei. Illa pertractatur lib. 2. top. c. 3. quando homonymia vocabuli & ſententiarum orationis enumeratur. de *ambiguitate* diſtinguenda, vide lib 8, top c. 7. & cum multis modis aliquid dicitur, præcipit διαιρεῖν, ποσαχῶς λέγεται. i. *diſtinguere, quot modis dicatur* tum nomen, tum verbum. Et non tantum, ὅσα, ut ille, μὴ κατ' ὁμωνυμίαν λέγεται πολλαχῶς, ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον. i. *quæ non ut hononyma; ſed alio modo multifariam dicuntur.* ſubdit exemplum in ſeq. vultque διαιρεῖσθαι, ποσαχῶς χρήσιμον. i. *dividi, quotupliciter utile eſt.* πρὸς τὸ κατασκευάζειν καὶ ἀνασκευάζειν. de Diviſione rei, vide lib. 1. de part. animal. cap. 3. & ejus recta ratione, & de Diviſione generis in ſpecies, lib. 13. met. c. 1. f. & in univerſum, quotmodis totum & partes dici poſſunt, etiam diviſio tot modis inſtitui poteſt. v. priora.. non cognoſci, quid res ſit, per diviſio-

Digitized by Google

ſionem, docet Phil. lib. 2. poſt. analyt. c. 5. eoſque, qui diviſionem ſemper fieri debere urgent, refutat, lib. 1. de part. anim. c. 2. ſed eas, quæ fiunt per differentias, commendat lib. 2. poſt. analyt. c. 13. & oppoſitis dividendum eſſe (ἀντικειμένοις διαιρεῖν) urget lib. 1. de part. anim. c. 3. & partes proximas ſumendas, juxtà ea, quæ leguntur lib. 2. poſt. c. 13. nunc de Syllogiſmo agendum.

Cap. XXVIII.

Syllogiſmus *breviter ſua def. ſuis partibus, figuris, modis & legibus explicatur ſecundum Ariſt.*

QUid ſit Syllogiſmus, docet Ariſt. lib. 1. priorum analyt. c. 1. ubi: συλλογισμός ἐστι λόγος, ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν ἕτερόν τι τῶν κειμένων, ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει τῷ ταῦτα εἶναι. 1. *Syllogiſmus eſt oratio, in qua quibuſdam poſitis aliud quidpiam diverſum ab his, quæ poſita ſunt, neceſſariò accidit, hæc illa eſſe.* λόγος dicitur internus & externus, ſed maximè ille. συλλογιστικὴ autem πρότασις. 1. *Syllogiſtica propoſitio* ſimpliciter eſt affirmatio & negatio alicujus de aliquo, ut ibidem docetur. τεθέντα & κείμενα reſpiciunt propoſ. præmiſſas: per ἕτερόν τι intelligit συμπέρασμα.

σμα. i. *concluſionem.* ἐξ ἀνάγκης συμβαίνειν, neceſſariam conſequentiam, quæ fit ex præmiſſis. τῷ ταῦτα εἶναι ſic exponit ipſe: λέγω δὲ τῷ ταῦτα εἶναι, τὸ διὰ ταῦτα συμβαίνειν· τὸ δὲ διὰ ταῦτα συμβαίνειν, τὸ μηδενὸς ἔξωθεν ὅρου προσδεῖν πρὸς τὸ γενέσθαι τὸ ἀναγκαῖον. i. *Dico autem hæc illa eſſe, propter hæc* (ſcil. κείμενα) *evenire: propter hæc evenire* intelligo, *nullo extremo termino opus eſſe, ut ſit neceſſaria conſecutio.* Scilicet Syllogiſmum Ariſt. conſiderat abſolutè duobus libris analyt. priorum; ſed poſt. analyt. in Top. & lib. de Elenchis Sophiſt. cum relatione ad diverſas materiæ conditiones & effecta: quæ ſunt opinio, ſcientia & error. ad materiam Syllog. pertinent termini, qui tres ſunt lib. i. prior. analyt. cap. 4. & 25. ὅρον. i. *terminum* vocat lib. i. prior. analyt. c. i. εἰς ὃν διαλύεται ἡ πρότασις· οἷον, τό, τε κατηγορούμενον καὶ τὸ καθ' οὗ κατηγορεῖται ἢ προστιθεμένου ἢ διαιρουμένου τοῦ εἶναι ἢ μὴ εἶναι. i. *in quem diſſolvitur propoſitio: ut, prædicatum & de quo prædicatur. ſive adjiciatur, ſive ſeparatur* verbum *eſſe vel non eſſe.* Partes quæſtionis ſunt ἄκρα. i. *extrema.* Prædicatum cap. 4. τὸ μεῖζον ἄκρον. i. *majus extremum*, & τὸ πρῶτον

ἄκρον. 1. *primum extremum*, & πρῶτον, lib. 2. poſt. cap 24. ἔξωθεν ὅρος, ſuprà: Subjectum autem τὸ ἔλαττον ἄκρον. 1. *minus extremum*, & ἔσχατον ἄκρον. 1. *ultimum extremum*. & ἔσχατον, cap. 4. libri prior. nuncupatur etiam τὸ τρίτον. majus autem dicitur prædicatum, quod illud ſuo ſubjecto ſemper latius pateat, i. e. univerſalius ſit aut æquale, nunquam minus. medium autem terminum appellat μέσον, abſolutè. medium & extrema, quæ ſint, & quo loco ponenda, infrà videbimus. Illi termini pertinent ad materiam Syllogiſmi, unde factæ propoſitiones, πρότασις, καὶ συλληφθεῖσα. (quæ ſic vocatur lib. 2. poſt. c. 27.) καὶ συμπέρασμα. 1. *propoſitio, aſſumptio & concluſio* immediatè illum conſtituunt. licet propriè duæ propoſitiones Syllogiſmum conſtituant, juxtà Phil. lib. 1. prior. c. 25. & concluſio ſit dimidia pars propoſitionum illarum, ibidem. Quoad formam Syllog. reſpicit & figura & modus: figuras tres tantum concedit, lib. 1. priorum analyt. & paſſim. & neceſſe eſſe dicit συλλογισμὸν πάντα γίνεσθαι διὰ τούτων τινὸς τῶν σχημάτων. 1. *Omnem Syllogiſmum in aliqua ex his figuris confici*, uti loquitur lib. 1. prior. analyt. c. 23.

c. 23. σχῆμα, i. *figura* quod ſit diſpoſitio τȣ͂ μέσȣ cum ἄκροις. i. *medii cum extremis*, mox videbimus. Modus Syllogiſmi reſpicit quantitatem & qualitatem propoſitionum. modi trium figurarum pertractantur à Philoſopho lib. 1. priorum analyt. c. 4. & 6. Unde pauca excerpam, quæ præcipua. In hac μέσον, inquit, λέγω τὸ κατηγορȣ́μενον ἀμφοῖν. i. *quod de ambobus extremis prædicatur:* ἄκρα autem καθ' ὧν λέγεται τȣ͂το. μεῖζον δὲ ἄκρον τὸ πρὸς τῷ μέσῳ κείμενον· ἔλαττον δὲ, τὸ πορρωτέρω τȣ͂ μέσȣ. i. *Extrema, de quibus hoc dicitur, majus extremum, quod eſt ſitum prope medium: minus extremum; quod longius abeſt.* Primæ figuræ modos univerſales facit. ὅταν ὅροι τρεῖς ȣ̔́τω ἔχωσι πρὸς ἀλλήλȣς, ὥς τε τὸ ἔσχατον ἐν ὅλῳ εἶναι τῷ μέσῳ καὶ τὸ μέσον ἐν ὅλῳ τῷ πρώτῳ ἢ μὴ εἶναι. i. *cum termini tres ita inter ſe ſunt affecti, ut extremus ſit in toto medio & medius in toto primo.* vocatque primæ figuræ τῶν ἄκρων συλλογισμὸν τέλειον. i. *Extremorum ſyllogiſmum perfectum.* ſcil. cum utraque propoſitio ſit univerſalis affirmans: cum major propoſitio neget & minor affirmet: cum utraque propoſitio neget. particulares modos: εἰ ὁ μὲν καθόλȣ τῶν ὅρων, ὁ δὲ,

ἐν μέρει, πρὸς τὸ ἕτερον· ὅταν μὲν τὸ καθόλου τεθῇ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον ἢ κατηγορικὸν ἢ στερητικὸν· τὸ δὲ ἐν μέρει, πρὸς τὸ ἔλαττον, κατηγορικόν. ,1. *ſi terminorum alius ſit univerſaliter, alius particulariter erga alterum* affectus. ſcil. *cum univerſale adjungitur majori extremo, ſive Categoricum ſive privativum: particulare autem minori* extremo, *Categoricum.* ubi altera propoſitio eſt univerſalis, altera particularis vel indefinita: ubi major propoſitio eſt univerſalis & minor particularis, affirmantes: ubi major eſt univerſalis negans & minor particularis affirmans: ubi major univerſalis negans & minor indefinita affirmans: ſi major ſit particularis vel indefinita: ſi major ſit particularis & minor univerſalis affirmans vel negans: ſi major ſit indefinita: ſi minor ſit particularis negans & major univerſalis affirmans vel negans. In hac figura, quam πρῶτον σχῆμα nuncupat, qui fiunt, omnes Syllogiſmos perfectos eſſe pronunciat, quod omnia problemata per hanc probentur figuram. ratio: καὶ γὰρ τὸ παντὶ, καὶ τὸ μηδενὶ, καὶ τὸ τινὶ καὶ τὸ μὴ τινὶ ὑπάρχειν. 1. *quia & omni & nulli & cuidam & non cuidam ineſſe probatur.* Modos figuræ ſecundæ exhibet,

hibet, c. 5. ubi τὸ σχῆμα δεύτερον vocat, ὅταν τὸ αὐτὸ, τῷ μὲν, παντὶ, τῷ δὲ, μηδενὶ ὑπάρχῃ· ἢ ἑκατέρῳ παντὶ ἢ μηδενί. i. *Cum idem partim omni, partim nulli ineſt, aut utrique omni aut utrique nulli.* medium in hac figura vocat τὸ κατηγορούμενον ἀμφοῖν. i. *quod de ambobus* extremis *prædicatur.* ἄκρα δὲ, κατ' ὧν λέγεται τοῦτο· μεῖζον δὲ ἄκρον, τὸ πρὸς τῷ μέσῳ κείμενον· ἔλαττον δὲ, πόῤῥωτέρω τοῦ μέσου. i. *Extrema vero* ea, *de quibus hoc dicitur: majus extremum, quod ſitum eſt prope medium: minus* extremum *quod longius abeſt à medio.* Ponitur autem medium in hac fig. ἔξω τῶν ἄκρων πρῶτον τῇ θέσει. i. *extra extrema ac primum ſitu.* negatque in hac fig. perfectum fieri Syllogiſmum. Modos univerſales hic notat, cum univerſales ſint termini, ὅταν τὸ μέσον τῷ μὲν, παντὶ: τῷ δὲ, οὐδενὶ ὑπάρχῃ καὶ πρὸς ὁποτέρου ᾖ τὸ στερητικόν. i. *cum medium partim omni, partim nulli inſit: utrivis extremo adjiciatur negatio.* ſc. ſi major negat, minor affirmet: ſi major affirmet, minor neget. Particulares modos: ἐὰν πρὸς τὸ ἕτερον ᾖ καθόλου τὸ μέσον· ὅταν μὲν πρὸς τὸ μεῖζω γένηται καθόλου ἢ κατηγορικῶς ἢ στερητικῶς· πρὸς τὸ ἔλαττω δὲ, κατὰ μέρος τε καὶ ἀντικειμένως τῇ καθό-

λȣ. 1. *quod ſi medium ad alterum* duntaxat extremum *univerſaliter* affectum ſit. *cum majori extremo adjiciatur univerſale ſive categoricè ſive privativè: minori autem* extremo *particulare oppoſitum univerſali.* oppoſitum autem intelligit, cum univerſale eſt privativum, particulare affirmativum. Videlicet, ſi altera propoſitio eſt univerſalis, altera particularis, & figura differant. cum major univerſalis neget, minor particularis affirmet: aut major univerſalis affirmet, minor particularis neget: aut major particularis neget, minor univerſalis affirmet: aut major particularis affirmet, minor univerſalis neget. Indefinitæ, ut ibidem quoque locum habeant, vide §. 26. additque hic omnes Syllogiſmos perfici, aſſumptis quibuſdam, quæ vel in terminis neceſſariò inſunt, vel ponuntur tanquam hypotheſes, & cum demonſtratio fit per impoſſibile: neque hic affirmativum Syllogiſmum fieri; ſed omnes privativos, tum univerſales, tum particulares. cap. 6. τρίτον σχῆμα. 1. *tertiam figuram* appellat, ὅταν τῷ αὐτῷ τὸ μὲν, παντὶ· τὸ δὲ μηδενὶ ὑπάρχει· ἢ ἄμφω παντὶ ἢ μηδενί. 1. *Cum eidem ineſt, aliud quidem omni: aliud vero nulli, vel ambo*

ambo omni vel ambo *nulli*. In hac medium vocat καθ' οὗ ἄμφω κατηγορῦμεν. 1. *de quo ambo prædicamus*. ἄκρα δὲ, κατηγορύμενα· μεῖζον δ' ἄκρον, τὸ πορρώτερον τοῦ μέσου. ἔλαττον δὲ, τὸ ἐγγύτερον. 1. *extrema vero quæ prædicantur: majus extremum quod longius* abeſt *à medio: minus, quod propius* accedit. Et medium quidem ponitur, ἔξω μὲν τῶν ἄκρων, ἔσχατον δὲ, τῇ θέσει. 1. *extra extrema, ultimum quidem poſitione ſeu ſitu*. Univerſales: ſi ambæ affirment: ſi major negat, minor affirmet: ſi major affirmet, minor neget: ſi ambo negent. In Syllog. ubi altera univerſalis, altera particul: ſi utraque affirmet & major ſit particularis, minor univerſalis vel major univerſalis, minor particularis: ſi major neget particulariter, minor affirmet univerſaliter: ſi major univerſaliter neget, minor particulariter affirmet. plura, quæ ab Ariſt. illis modis adduntur, v. l. c. & quæ habet de modis quibuſdum inverſis v. lib. 1. priorum c. 7. & lib. 2. c. 1. & quomodo indefinitæ propoſitionibus particularibus accenſeantur, lib. 1. prior. analyt. c. 6. fatetur Ariſt. omnes Syllogiſmos in hac figura eſſe imperfectos, & non licere, in ea conclu-

dere univerſaliter aut privativè aut affirmativè. notatque, quod in omnibus ſiguris, quando non fit Syllogiſmus, ſi categorici & privativi ſunt utrique termini: item, ſi ſint particulares, nihil omnino concludatur neceſſariò. Et ſi alter ſit categoricus, alter privativus, univerſaliter acceptus, ſemper fieri Syllogiſmum minoris extremi de majori. i. indirectè concludi, in omni figura. & verum eſt, ut ille habet, quod οἱ ἀτελεῖς συλλογισμοὶ τελειοῦνται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. i. *imperfecti Syllogiſmi perficiantur per primam fig.* quod fit aut demonſtratione aut per impoſſibile, & utroque modo fieri primam figuram, affirmat. Demonſtratione fit prima figura per ἀντιστροφὴν. i. *per converſionem.* per impoſſibile autem, cum, poſito, quod impoſſibile eſt, Syllogiſmus efficitur in prima figura. & in univerſum: ἔστι καὶ ἀναγαγεῖν πάντας τοὺς συλλογισμοὺς εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι. καθόλου συλλογισμούς. i. *Licet etiam reducere omnes Syllogiſmos ad Syllogiſmos univerſales primæ figuræ.* Univerſales, converſo pronunciato privativo: particulares, per deductionem ad impoſſibile. v. ſeq. Notatque ille in omni Syllogiſmo debere eſſe ali-

Digitized by Google

aliquem categoricum & univerſalem, cum ſine hoc nullus ſit Syllogiſmus, vel nihil pertineat ad rem propoſitam vel principii petitio fiat. Item univerſale probari ex terminis univerſalibus: particulare vero tum hoc, tum illo modo. Et, ſi concluſio debeat eſſe univerſalis, etiam terminos oportere eſſe univerſales, & vice verſâ. Item, in omni Syllogiſmo vel ambas vel alteram propoſitionem neceſſariò ſimilem eſſe concluſioni, non tantum, ut ſit affirmativa & privativa; ſed etiam ut neceſſaria vel pura vel contingens: & quæ his ſimilia. uti videre eſt lib. 1. priorum analyt. c. 24. Prætereà, conſiderandum ex cap. 25, in Syllogiſmo non debere plures terminos, quàm tres eſſe, i. e. ἄκρα & μέσον, quod non debet ingredi concluſionem. De inventione medii, vid. lib. 1. priorum, à c. 27. ad 32. Et ſic hactenus dicta pertinere videntur ad Syllogiſmum perfectum, qui eſt *Ariſtoteli*, lib. 1. priorum c. 1. ὁ μηδενὸς ἄλλου προσδεόμενος παρὰ τὰ εἰλημμένα πρὸς τὸ φανῆναι τὸ ἀναγκαῖον. 1. *qui præter ea, quæ accepta ſunt, nulla alia re indiget, ut appareat neceſſitas conſecutionis.* à quo differt imperfectus ſic deſcriptus: ὁ προσ-

δεό-

δεόμενος ἢ ἑνὸς ἢ πλειόνων, ἅ ἐστι μὲν ἀναγκαῖα διὰ τῶν ὑποκειμένων ὅρων, οὐ μὲν εἴληπται διὰ προτάσεων. i. *qui una re pluribuſque indiget, quæ quidem per ſuppoſitos terminos ſunt neceſſariæ; non tamen ſumptæ ſunt per propoſitiones,* ut appareat neceſſitas conſecutionis. nunc de Syllogiſmis imperfectis & inter eos de inductione, enthymemate, exemplo & Syllogiſmo hypothetico.

Cap. XXIX.

Inductio *explicatur, ex Philoſopho.*

Ἐπαγωγή. i. *inductio,* καὶ ὁ ἐξ ἐπαγωγῆς συλλογισμός. i. *ex inductione conſtans Syllog.* Philoſopho eſt lib. 1. priorum, c. 3. §. 2. τὸ διὰ τοῦ ἑτέρου θάτερον ἄκρον τῷ μέσῳ συλλογίσασθαι. i. *cum alterum extremum* (ſcilicet majus. i. prædicatum eaque omnia, quæ ſubſunt ſubjecto) *per alterum* (minus ſive ſubjectum) *de medio concluditur.* & pòſt: ἡ ἐπαγωγὴ διὰ πάντων τῶν καθ' ἕκαστον. i. *inductio fit ex omnibus ſingularibus.* diciturque lib. 1. top. c. 11. ἡ ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα ἐπὶ τὰ καθ' ὅλου ἔφοδος. i. *progreſſio à ſingularibus ad univerſalia.* & quod inde primo loco colligitur, τὸ ἐξ ἁπάντων τῶν καθ' ἕκαστον συγκείμενον.

μένον. 1. *quod eſt ex omnibus ſingularibus compoſitum.* differt autem inductio à Syllogiſmo; quod hic διὰ τοῦ μέσου. 1. *per medium* fiat: & inductio citrà id. & ſyllogiſmus extremum per medium probet de tertio: illa vel per tertium probet extremum de medio: &, natura prior ſit ſyllogiſmus, qui fit per medium; ſed nobis evidentior ſit, qui fit per inductionem. v. lib. 2. priorum analyt. c.23. differt à demonſtratione inductio, quod illa fiat ἐκ τῶν καθόλου. 1. *ex univerſalibus:* hæc verò ἐκ τῶν κατὰ μέρος. 1. *ex particularibus,* ſive ἐκ τῶν καθ' ἕκαστον. 1. *ſingularibus.* Evertitur autem inductio, cum diſſimile cæteris exemplum exhiberi poteſt, idque ἔνστασις. 1. *inſtantia* dicitur, de qua vide lib 2. poſt. analyt. c. 26. de ἀπαγωγῇ. 1. *abductione* v. cap. 25. nunc de exemplo & enthymemate.

Cap. XXX.

Exemplum & enthymena, *quæ ſunt & qualia, docetur ex Ariſtotelicis placitis.*

Exemplum quid ſit, docet Philoſophus lib. 2. priorum cap. 24. ubi ſic: παράδειγμα δ' ἐστὶν, ὅταν τῷ μέσῳ τὸ ἄκρον ὑπάρχον δειχθῇ διὰ τοῦ ὁμοίου τῷ τρίτῳ. 1.

cum

cum medium extremo ineſſe oſtenditur per ſimile tertio. id eſt, quando majus extremum ſive prædicatum colligitur ineſſe medio per aliquod exemplum, quod ſit ſimile ſubjecto. Ergo quatuor in eo termini. ait enim §. 2. *δεῖ δὲ καὶ τὸ μέσον τῷ τρίτῳ καὶ τὸ πρῶτον ὁμοίῳ γνωριμώτερον ὑπάρχειν.* 1. *Oportet autem ut medium tertio & primum ſimili ineſſe, notius ſit.* ut ſi probare velumus, cum Thebanis bellum gerere, malum eſſe, accipiendum eſt, adverſus finitimos bellum gerere, eſſe malum. hujus rei fides eſt ex ſimilibus: veluti quia Thebanis pernitioſum fuit contra Phocenſes. &c. ubi majus extremum eſt, *permitioſum eſſe:* medium, *inferre bellum finitimis:* Subjectum ſive minus extremum: *Athenienſes inferre bellum Thebanis.* ſimile minori extremo, *Thebanos inferre bellum Phocenſibus.* v. ſeq. quibus deinceps ſubjungit, exemplum non habere rationem totius ad partem, nec partis ad totum; ſed partis ad partem. cum ambo ſunt ſub eodem contenta, alterum autem altero notius. Quemadmodum ab inductione differat exemplum, ibidem c. 24. oſtendit. ſcilicet quia inductio ex omnibus individuis probat extremum ineſſe medio,

medio, neque connectit Syllogiſmum ad extremum: exemplum v. & connectit & non ex omnibus probat. Sed videamus, quid ſit ἐνθύμημα. illud definit *Ariſtoteles* ejuſdem libri c. 27. ubi: ἐνθύμημα ἐστὶ συλλογισμὸς ἐξ εἰκότων ἢ σημείων. 1. *Enthymema eſt ex veriſimilibus & ſignis* conſtans. quæ definitio reſpicit tantum materium Enthymematis Rhetorici. ubi εἰκὸς (veriſimile) notat propoſ. probabilem: σημεῖον. 1. *ſignum*, propoſitionem demonſtrativam, aut neceſſariam aut probabilem, quâ indicatur rem factam eſſe aut extare. Et ſignum totidem modis vult accipi, quot medium in figuris. 1 tribus. Si una eſt propoſitio, eſt Enthymema: ſed ſi altera fuerit aſſumpta, fit Syllogiſmus; uti ſic pateſcat utriuſque differentia. de reductione enthymematis ad Syllogiſmum, vide in ſeq. nunc de hypotheticis.

Cap. XXXI.

Syllogiſmus hypotheticus & *qui fit* per impoſſibile, *aliique explicantur ex Philoſ.*

Υπόθεσις Ariſtoteli eſt lib. 1. poſt. analyt. c. 2. θέσεως ἡ ὁποτερονοῦν τῶν μορίων τ̃ ἀντιφάσεως λαμβάνουσα. 1. *ex poſitionibus ea, quæ utramque contradictionis partem*

tem accipit. velut, eſſe aliquid & non eſſe aliquid. Ex illa quoque ſyllogiſmum conſtare & cognoſci, ibidem vult. Syllogiſmus autem hypotheticus eſt, in quo aut major aut minor, aut utraque ſic hypotheſi nititur, ut oſtendatur ἢ ὑπάρχον τι ἢ μὴ ὑπάρχον. 1. *aliquid ineſſe aut non ineſſe.* vid. lib. 1. prior. analyt. c. 23. ubi & τὰ ἑπόμενα καὶ οἷς ἕπεται ἕκαστον. 1. *antecedentia & conſequentia* locum habent. hypotheticum Syllogiſmum Ariſt. diſtinguit à δεικτικῷ. 1. oſtenſivo, lib. 1. Priorum Analyt. c. 23, & 29. & illius ſpeciem eſſe vult τὸν διὰ τοῦ ἀδυνάτου. 1. *eum, qui fit per impoſſibile:* ſive τοὺς διὰ τοῦ ἀδυνάτου περαίνοντας. 1. *eos, qui per impoſſibile concludunt.* cap. 23. ſive εἰς ἀδύνατον ἄγοντας. 1. *qui ad impoſſibile dicunt*, cap. 29. explicatur autem ille Syllogiſmus lib 1. priorum c. 23. diciturque τὸ ψεῦδος συλλογίζεσθαι, τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς, ἐξ ὑποθέσεως δεικνύειν, ὅταν ἀδύνατόν τι συμβαίνῃ τῆς ἀντιφάσεως τεθείσης. 1. *Falſum concludere: ſed quod ab initio propoſitum fuit, ex hypotheſi oſtendere, cum impoſſibile quippiam accidit poſita contradictione.* Exemplo probat; non eſſe communem menſuram diametri & lat. quia poſita communi menſura, fit ut

Digitized by Google

ut imparia paribus ſint æqualia. Ergo imparia fieri paribus æqualia, Syllogiſmo colligitur. Diametrum vero non habere communem menſuram, ex hypotheſi oſtendit, quâ falſum quippiam evenit ex contradictione. ergo rationabiliter impoſſibile ei eſt, τὸ δεῖξαί τι ἀδύνατον διὰ τῆς ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν. i. *oſtendere aliquid impoſſibile per hypotheſin ab initio conceſſam.* ergo in ejuſmodi Syllogiſmo falſum probatur Syllogiſmo δεικτικῷ, & quod ab initio propoſitum, ex hypotheſi probatur, cap. 29. de Syllogiſmo modali agit Phil. lib. 1. priorum, à cap. 18, ad 23. de iis autem, qui fiunt δι' ὁμολογίας. i. *per conceſſionem*, vid. cap. 12. quem cap. 44. vocat διὰ συνθήκης ὁμολογούμενον. i. *ex conventione conceſſum*: & cap. 29, πρὸς τὸ μεταλαμβανόμενον. i. *ad tranſſumendum* ſive κατὰ μετάληψιν. i. *tranſſumptionem*, ἢ κατὰ ποιότητα. i. *aut ſecundum qualitatem.* additque: ἐν τοῖς ὑποκειμένοις, οὐκ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ἐν τοῖς μεταλαμβανομένοις εἶναι σκέψιν. i. *conſiderationem eorum poſitam eſſe, in ſubjectis terminis, non in ſumptis ab initio; ſed in tranſſumptis.* vid. & cap. 23. §. 12. nunc de Syllogiſmo dialectico.

Cap. XXXII.

Syllogiſmi dialectici *Synopſis è Philoſopho ſumpta, traditur.*

SYllogiſmum Philoſophus etiam divi-dit in *dialecticum* & *demonſtrativum.* διαλεκτικὸς ei eſt lib. i. top. c. i. ὁ ἐξ ἐνδόξων συλλογιζόμενος. i. *qui ex probabilibus concludit.* probabilia autem ſunt, τὰ δοκοῦντα πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς σοφοῖς· καὶ τούτοις τοῖς πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις καὶ ἐνδόξοις. i. *quæ videntur omnibus vel pleriſque vel ſapientibus: atque his vel omnibus vel pleriſque vel maximè notis & claris.* Dialecticam autem methodum ante poſuerat in eo, quo poſſumus de quolibet problemate argumentari ex probabilibus & diſputationem ſuſtinentes nihil repugnans dicere. & ita Dialectici problematis tractationem conſtare, partim conſtructione ſive aſſertione; partim deſtructione eorum, quæ non ſunt probabilia. vid. & cap. 2. ubi vult illud problema in quæſtionem vocandum, de quo poſſumus περὶ ἀμφότερα διαπορῆσαι, i. *in utramque partem dubitare.* cum aliàs, cap. 3. problema ἢ γένος ἢ ἴδιον ἢ συμβεβηκὸς ἢ ὅρον δηλοῖ. i. *aut genus aut pro-*

prium

Digitized by Google

prium aut accidens aut definitionem deſignet. ad quæ omnia attributa dialectica referri vult: differentiam autem modò generi, modò definitioni adſcribit: quæ omnia faciunt problemata *notionalia*, latius explicata, cap. 8. *realia* autem pertinent ad ſubjecta & attributa realia, quatenus convenire invicem dicuntur. De problemate dialectico utriuſque generis, vide plura, cap. XI. & de probabilibus, iiſque contrariis &c. cap. 14. & X. ubi propoſitionem dialecticam vocat ἐρώτησιν ἔνδοξον. i. *interrogationem probabilem.* ſcilicet ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς σοφοῖς· καὶ τούτοις ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις, μὴ παράδοξον. Ergo παράδοξον, quod & ibidem dicitur ἐναντίον ταῖς τῶν πολλῶν δόξαις. i. *quod contrarium eſt vulgi opinionibus*, differt ab ἐνδόξῳ. i. *probabili*; præcipuè, cum illud poſſit eſſe verum, hoc magis debeat videri verum, quàm falſum. de inventione argumentorum dialecticorum ſive de locis & regulis topicis, conſule Ariſtotelem in top. & 2. poſt. analyt. à quibus enumerandis abſtinere me jubet compendii ratio. nunc ergo tranſibo ad ἀπόδειξιν.

Cap. XXXIII.

Demonſtratio *per partes ſuas & requiſita explicata, docetur ſecundum Ariſtotelem.*

DEmonſtratio definitur Ariſtoteli lib. 1. poſt. analyt. c. 2. συλλογισμὸς ἐπιστημονικὸς, καθ᾽ ὃν τὸ ἔχειν αὐτὸν ἐπιστάμεθα. i. *Syllogiſmus ſcientialis, ſecundum quem eo quod ipſum habemus, ſcimus:* ἐπίστασθαι. i. *Scire,* hic intelligitur, non quovis modo cognoſcere; ſed δι᾽ ἀποδείξεως εἰδέναι. i. *per demonſtrationem ſcire.* & ſic neceſſariò demonſtratio efficit ſcientiam, & hæc ex illa oritur. Demonſtratio alia eſt τοῦ ὅτι, alia τοῦ διότι. ſic enim Philoſophus lib. 1. poſt. analyt. c. 13. ubi: τὸ ὅτι διαφέρει καὶ τὸ διότι ἐπίστασθαι. i. *ſcire autem, quod ſit & cur ſit, differunt.* ergo & demonſtratio τοῦ ὅτι & τοῦ διότι. hanc Ariſt. exhibet lib. 1. poſt. c. 2. his verbis: ἐπίστασθαι οἰόμεθα ἕκαστον ἁπλῶς, ὅταν τήν αἰτίαν οἰώμεθα γινώσκειν, δι᾽ ἣν τὸ πρᾶγμα ἐστι, ὅτι ἐκείνου αἰτία ἐστὶ καὶ μὴ ἐνδέχεται τοῦτ᾽ ἄλλως ἔχειν. i. *Scire putamus unamquamque rem ſimpliciter, cum putamus cauſam, propter quam res eſt, cognoſcere, ejus rei cauſam eſſe, nec poſſe eam aliter ſe habere.* cauſa autem illa notat medium, quo ſcientia τοῦ *διότι* generatur.

Digitized by Google

ratur. & illa cauſa debet eſſe proxima, ſive ἄμεσος. i. *immediata*. ſcientia autem cauſæ, ut cauſa eſt talis rei, quæ aliter ſe habere non poteſt, dianoetica eſt & ſyllogiſtica. quâ affectus animus ſcientis nec mutari nec ratione flecti poteſt. ut ſcientia τοῦ διότι reſpicit proximam cauſam; ſic τοῦ ὅτι proximum effectum, aut cauſam remotam. de quæſtionibus τὸ ὅτι, τὸ διότι, εἰ ἔστι, τί ἐστιν. i. *quod ſit, cur ſit, an ſit & quid ſit*, quarum binæ poſteriores pertinent ad themata ſimplicia, priores ad complexa, vide lib. 2. poſt. analyt. cap. 1. notandumque, quod ſcientia & demonſtratio τοῦ διότι ſimpliciter ſolent dici ſcientia, & demonſtratio, uti videre eſt è ſuprà cit. lib. poſt. c. 2. non autem τοῦ ὅτι. & ita illa ad omnes pertinet quæſtiones: hæc tantum ad quæſtiones εἰ ἔστι & ὅτι ἐστιν. i. *an ſit & an inſit*. referturque hæc ad illam tanquam ad finem. & illa ſic ſolvit quæſtionem τοῦ ὅτι, ut unà ſatisfaciat quæſtioni τοῦ διότι; ſed hæc tantum quæſtionem τοῦ ὅτι ſolvit. Demonſtrationem τοῦ διότι reſpiciunt tria, quæ ſic exhibentur lib. 1. poſt. analyt. c. x. ubi: τρία γάρ ἐστι, τὰ ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν· ἓν μὲν, τὸ ἀποδεικνύμενον συμπέρασμα· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ὑπάρ-

 χον

χον γένει τινὶ καθ' αὐτό· ἓν δὲ, τὰ ἀξιώματα· ἀξιώματα δέ ἐστιν ἐξ ὧν· τρίτον, τὸ γένος τὸ ὑποκείμενον, ἐξ οὗ τὰ πάθη καὶ τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα δηλοῖ ἡ ἀπόδειξις. i. *tria namque ſunt, quæ in demonſtrationibus ſpectantur: Primum concluſio, quæ demonſtratur, id eſt, quod alicui generi per ſe ineſt: alterum axiomata; axiomata autem ſunt, ex quibus demonſtratio efficitur: tertium eſt, genus ſubjectum, cujus affectiones & per ſe accidentia declarat.* In primo intelligit Phil. per concluſionem, quod demonſtratur ſive πάθος τὸ ὑπάρχον. i. *affectio,* quæ generi ſive ſubjecto *ineſt.* In ſecundo per axiomata, principia & cauſas, ex quibus demonſtratio fit. In tertio per γένος τὸ ὑποκείμενον, ſubjectum, cujus accidentia & affectiones, quæ illi per ſe inſunt, declarat demonſtratio. v. & cap. 10. Ad hæc, cum fiat cognitio dianoetica, ceu vult Ariſt. lib. 1. poſt. analyt. c. 1. ἐκ προϋπαρχούσης γνώσεως. i. *ex præcedente cognitione*, etiam demonſtrationis quædam (ſcilicet termini) præcognoſcenda videntur, juxtà ea, quæ leguntur cap. x. Eò etiam ſpectant ὑποθέσεις & αἰτήματα, i. *ſuppoſitiones & poſtulata.* Quæſtio, quæ demonſtranda ut διότι, debet & eſſe *vera*

&

Digitized by Google

& cauſam habere *certam*. nam ἐκ ἔϛι τὸ μὴ ὂν ἐπίϛαϑαι. i. *quod non eſt, ſciri non poteſt*, lib. 1. poſt analyt. c. 2. & demonſtratio eſt rerum *æternarum*, ceu legere eſt, c. 8. non rerum fortuitarum, cap. 30. Et ex principiis *neceſſariis* conſtat, cap. 6. Neque demonſtrantur propoſitiones *immediatæ*, uti docet Phil. c. 3. ubi ἀναπόδεικτα τὰ ἄμεσα pronunciat. v. & cap. 2. ſed *accidentia propria* de ſubjectis demonſtranda, ut videre eſt, cap. 4. quod autem omnes cauſæ medium demonſtrationis eſſe poſſint, diſce ex lib. 2. poſt. analyt. c. XI. & XII. requiritur autem, ut principia demonſtrationis ſint propoſitiones neceſſariò *veræ* & *reciprocæ*. Vera requirit principia lib. 1. poſt. analyt. c 2. ἀληϑῆ μὲν, inquit, δεῖ εἶναι. & *reciprocè neceſſaria*, cap. 6. quæ duo majorem propoſitionem præcipuè ſpectant: aliquando & minorem. & ſic in omnibus cauſis, quæ demonſtratione ſerviunt, eſt ſubordinatio talis, ut poſterior quæque ſit effectum præcedentiis. In demonſtrationibus à cauſa efficiente interna aut à cauſa finali petita minor ſemper quidem eſt neceſſaria; ſed non ſemper reciproca. Etiam principia demonſtrationis re-

Digitized by Google

ſpectu concluſionum ſunt & *priora* & *notiora*. ait enim *Ariſt*. cit. cap. 2. αἴτιά τε καὶ γνωριμώτερα δεῖ εἶναι καὶ πρότερα. rationes, cur ea obtinere debeant, ibidem vide. & c. 3. reſpiciuntque illa utramque propoſitionem. quod autem *propria* rei demonſtrandæ principia eſſe debeant, docet *Ariſt*. lib. 1. Priorum analyt. c. 9. & lib. 1. poſt. c. 2. & 7. & 9. non communia, neque heterogenea ſive aliena, quæ ex alia ſcientia petita, v. & cap. 10. excepto, ſi una ſcientia alteri eſt ſubordinata. tum enim propriè non committitur μετάβασις ἐν ἄλλο γένος. Principia ſunt vel *axiomata* vel *theſes*, uti videre eſt lib. 1. priorum analyt. c. 2. & x. ἀξίωμα eſt propoſitio per ſe nota, ἣν ἐστὶ δεῖξαι, ἀνάγκη δ᾽ ἔχειν τὸν ὁτιοῦν μαθησόμενόν τι. i. *quam non oportet probare, neceſſe autem eſt habere eum, qui velit diſcere aliquid*. & c. x. ὃ ἀνάγκη εἶναι δι᾽ αὐτὸ καὶ δοκεῖν ἀνάγκη. i. *quod neceſſe eſt eſſe verum per ſe & videri neceſſe eſſe*. ubi prius membrum exprimit αὐτόπιστον: poſterius, à nemine negandum eſſe: dicunturque κοιναὶ ἔννοιαι. i. *communes notiones* nobiſcum natæ. vide & lib. 2. poſt. cap. ult. θέσις eſt ejuſmodi propoſitio, ἣν μὴ ἐστι δεῖξαι, μηδ᾽ ἀνάγκη ἔχειν τὸν μαθησόμενον

μαθεῖν τι. i. *quam non oportet probare nec habere eum neceſſe eſt, qui velit aliquid diſcere.* licet aliquando ſumatur pro omni propoſitione, quæ in utramque partem diſputando ventilatur, uti legere eſt, lib. 8. top. cap. 4. & 5. vel etiam pro ſententia paradoxa, lib. 1. top. c. 16. Theſis eſt vel *definitio* vel *hypotheſis*. utraque ſuprà, ubi de enunciatione dictum, explicata eſt, ex lib. 1. poſt. c. 2. ubi & definitio dicitur, non admittere, quod eſt in hypotheſi, τὸ εἶναί τι ἢ μὴ εἶναί τι. i. *aliquid eſſe & non eſſe aliquid:* & ſic hypotheſi, non, quid ſit res; ſed, an ſit & an non ſit, enunciari. Theſibus axiomata eſſe univerſaliora & pluribus ſcientiis communia: theſes vero unicuique ſcientiæ proprias, vide lib. 1. poſt. analyt. c. x. & lib. 3. met. c. 3. notandumque, antequam finiamus, quod demonſtratio τοῦ διότι ſitu terminorum aut caſu etiam differat à perfecta definitione, quâ affectiones demonſtrantur, juxtà ea, quæ docentur lib. 2. poſt. c. x. f. & quod illa univerſam demonſtrationem exhauriat, ut perfecta: ſed quæ eſt τοῦ ὅτι, imperfecta eſt: quâ probatur cauſa ex effectu vel effectus ex cauſa remota. illa poteſt eſſe affirmata & negata: hæc

ſemper eſt negata, v. Ariſtotelem lib. 1. poſt. c 16. ſed nunc omiſſa illius ulteriori explicatione, pergam ad Sophiſma & Methodum, brevibus lineamentis exhibenda.

Cap. XXXIV.

Sophiſtica & Methodus *brevibus traduntur ex Phil.*

ARgumentationum genera quatuor eſſe, docet *Ariſt.* lib. 1. de Sophiſt. Elenchis, c. 2. ſcil. διδασκαλικὸν, διαλεκτικὸν, πειραστικὸν, καὶ ἐριστικόν. 1. *Didaſculicum* (*quò pertinet & demonſtrativum*) *dialecticum*, *tentativum & litigioſum*. de primo tractat in analyticis: de ſecundo & tertio, in aliis libris. de litigioſo libris de Sophiſt. Elenchis. ubi, lib. 1. cap. 3. Sophiſtæ propoſitum eſſe dicit, ἐλέγχειν. 1. *eſt redarguere*: ψευδόμενόν τι δεικνύναι. 1. *de aliqua re mentientem oſtendere*: εἰς παράδοξον ἄγειν. 1. *ad inopinabile ducere*: σολοικίζειν ποιεῖν. 1. *facere*, *ut ſolæciſmus committatur.* quod eſt τὸ ποιῆσαι τῇ λέξει βαρβαρίζειν, ἐκ τοῦ λόγου τὸν ἀποκρινόμενον. 1. *efficere argumentatione*, *ut reſpondens barbarè loquatur*: & τὸ πολλάκις τὸ αὐτὸ λέγειν. 1. *ut ſæpe idem dicatur*, cogere. de quibus vid. paſſim in primo Elenchorum libro. & ſpeciatim,

Digitized by Google

ciatim, c. 12, 13, & 14. Syllogiſmus autem ἀπατηλικὸς ſive fallax, ſpeciem veri præferens, errorem gignit ſive ignorantiam pravæ diſpoſitionis, quæ lib. 1. poſt. c. 16. vocatur ἄγνοια κατὰ διάθεσιν, diſtincta ibidem ab illa, quæ eſt κατὰ ἀπόφασιν, i. *ſecundum negationem:* quæque reſpicit in animo τὸ μὴ ἔχειν; illa autem τὸ φαύλως ἔχειν, τὴν δόξαν. i. *nullam habere, & pravam habere, opinionem.* cap. 12. §. 9. diciturque illa contraria ſcientiæ. quò reſpicit φαύλως διαλέγεσθαι, ibidem. & lib. 8. top. c. 14. διαλέγεσθαι ἀγωνιστικῶς, i. *contentioſè diſſerere:* & φαῦλοι λόγοι. i. *pravæ rationes*, & πονηρολογία. i. *prava diſputatio*, ibidem. Elenchus autem lib. 1. de Soph. El. c. 1. dicitur συλλογισμὸς μετ' ἀντιφάσεως τοῦ συμπεράσματος. i. *Syllogiſmus cum contradictione concluſionis.* monſtratque argumentationes, quibus error redarguitur. cavendum itaque cuique, ne ῥᾳδίως παραλογίσηται, μὴ αἰσθανόμενος. i. *ne facile decipiatur à paralogiſmo, non id animadvertens.* ſcil. quando ignorat artem Elencticam. i. σοφιστεύειν. Sophiſticam & Sophiſtam ſic deſcribit l. c. Phil. ἔστι ἡ σοφιστικὴ φαινομένη σοφία, οὖσα δὲ μή· καὶ ὁ σοφιστὴς, χρηματιστὴς ἀπὸ φαινομένης σοφίας,

φίας, ἀλλ᾽ οὐκ οὔσης. 1. *Sophiſtica eſt ſapientia, quæ videtur, cum revera non ſit: & Sophiſta eſt, qui quæſtum captat ex ea ſapientia, quæ videtur eſſe, nec eſt.* ſed ad quæ potiſſimum illi reſpiciendum ſit, ſuprà expreſſum eſt. Sophiſmatum alia ſunt, παρὰ τὴν λέξιν; alia ἔξω τῆς λέξεως. 1. *in voce ſive dictione*, alia extrà vocem. 1. *in rebus.* priora ſunt, homonymia, amphibolia, compoſitio, diviſio, proſodia ſive accentus, & figura dictionis. de quibus omnibus conſule commentantem Philoſophum lib. 1. Soph. El. c. 4. & 7. Sophiſmata, quæ in rebus inveniuntur, ſunt ſeptem. ſcil. ex accidente; ſimpliciter vel non ſimpliciter, ſed quadantenus vel alicubi, vel aliquando, vel ad aliquid: ob elenchi ignorantiam: ex conſequenti: cum ſumitur, quod initio quæſitum fuit: non cauſa, ut cauſa: & cum multæ interrogationes pro una accipiuntur. De quibus univerſis & ſingulis vide cap. 5, 6, 7, 9. De ſolutione autem Sophiſmatum, à cap. 16. uſque ad 33. à quibus ſingulis recenſendis me ob rationes ſæpe datas abſtineo. nunc de *Methodo.* Illam in rerum tractandarum διαθέσει. 1. *diſpoſitione*, verſari, paſſim & ex Ariſt. notum eſt. ὁδὸς dicitur

citur lib. 1. nat. auſc. c. 1. μέθοδος. i. *via*, lib. 2. de Soph. Elench. c. ult. & lib. 1. nat. auſc. c. 1. & lib. 1. Eudem. c. 6. μέθοδος διδασκαλική, τρόπος lib. 1. nat. auſc. c. 1. & lib. 2. met. c. 3. τρόπος διδασκαλίας. præmittenda eſſe, quæ faciliora ſunt, ad cognoſdendum, docet Phil. tum aliàs, tum lib. 1. analyt. poſt. cap. 2. & lib. 1. met. c. ult. ubi inter alia: πᾶσα μάθησις διὰ προγινωσκομένων ἢ πάντων ἢ τινῶν ἐστι· καὶ ἡ δι' ἀποδείξεως ἢ δι' ὁρισμῶν. i. *omnis diſciplina per præcognita aut omnia aut alia eſt: & aut per demonſtrationem aut per definitiones.* addit: δεῖ γὰρ ἐξ ὧν ὁ ὁρισμὸς προειδέναι καὶ εἶναι γνώριμα· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ δι' ἐπαγωγῆς. i. *Ex quibus enim definitio eſt, illa præcognoſcere oportet ac nota eſſe: ſimiliter & quæ per inductionem.* quomodo requirantur prima principia ſciendi & notiora & faciliora cognitu, ut pote quæ ἀναπόδεικτα & certiſſima ſunt, è prioribus notum, & in demonſtratione ſuprà oſtenſum eſt. quibus addi poſſunt ea, quæ leguntur lib. 1. nat. auſc. c. 1. πέφυκε δ' ἐκ τῶν γνωριμωτέρων ἡμῖν ἡ ὁδὸς καὶ σαφεστέρων, ἐπὶ τὰ σαφέστερα τῇ φύσει καὶ γνωριμώτερα. οὐ γὰρ ταὐτὰ ἡμῖν τε γνώριμα καὶ ἁπλῶς· διόπερ ἀνάγκη τὸν τρόπον τοῦτον προάγειν ἐκ

τῶν

Digitized by Google

τ̃ ἀσαφεςέρων μὲν τῇ φύσει, ἡμῖν δὲ σαφεςέρων, ἐπὶ τὰ σαφέςερα τῇ φύσει καὶ γνωριμώτερα. i. *naturaliter autem conſtituta eſt via ab iis, quæ ſunt nobis notiora & clariora, ad ea, quæ ſunt clariora & notiora natura. non enim eadem ſunt & nobis nota & ſimpliciter. quare neceſſe eſt, hoc modo progredi, ex iis quæ natura quidem ſunt obſcuriora, nobis tamen clariora, ad ea quæ ſunt notiora natura & clariora.* illaque vocat πρῶτον δῆλα καὶ σαφῆ συγκεχυμένα μᾶλλον. i. *primum perſpicua & manifeſta, quæ ſunt magis confuſa.* inde concludit: διὸ ἐκ τῶν καθόλε ἐπὶ τὰ ἕκαςα δεῖ προϊέναι. i. *idcircò ab univerſalibus ad ſingularibus progredi oportet.* vide lib. 1. poſt. analyt. c. 2. In hac methodo, ubi præcepta diſciplinæ ſpectantur, nihil admiſceri ex aliena diſciplina debet. vid. cap. 1. Philoſ. Ariſt. ſuprà datæ. quamvis in confirmatione & explicatione præceptorum ex aliis diſciplinis varia quandoque trahere liceat, uti ipſe Ariſt. ſæpiſſimè facit. Et illa methodus eſt, quæ à principiis notis & datis orditur & progreditur, vulgò appellari ſolet *ſynthetica.* i. *compoſitiva.* Et locum habet in diſciplinis theoreticis. ſed quæ à fine progreditur ad media proxima & inde ad remo-

motiſſima, *analytica.* i. eſt *reſolutiva:* & illa in practicis uſurpatur. de methodo cognoſcendi, qui plura velit, legat lib. 1. Eudem. c. 6. lib 2. met. c. 3. quemadmodum autem Philoſophus in metaphyſ. lib. 3. c. 1. & deinceps utatur quadam per analyſin dubitativa demonſtrandi via, partim in ſpeciminibus noſtris dictum eſt, partim ſuo loco pleniùs dicetur. Et ſic Logicæ finem hic imponimus, tranſituri nunc ad tradendam Naturalem Philoſ. partem.

Philoſophia naturalis ex Ariſtotele oſtenſa.

Cap. I.

Phyſicæ *nomen, genus, objectum, modus conſiderandi illud & finis explicantur.*

Ἡ Φυσικὴ, cujus mentio fit lib. 6. met. c. 1. ἀπὸ τῆς φύσεως dicta Ariſtoteli, eſt τῆς φύσεως ἐπιστήμη. i. *naturalis ſcientia.* lib. 1. nat. auſc. c. 1. & ἡ περὶ φύσεως ἐπιστήμη, lib. 1. de cælo, c. 1. & lib. 2. nat. auſc. c. 4. & Φυσικὴ ἐπιστήμη, lib. 6. met. c. 1. & Φυσικὴ καὶ δευτέρα φιλοσοφία, junguntur, lib. 7. met. c. xi. δευτέρα reſpectu πρώτης. i. metaphyſices, cum lib. 1. nat. auſc. c. 1. verſetur περὶ γένος τι τοῦ

ὄντος.

ὄντος. i. *circa quoddam genus entis.* quid illud? ἡ οὐσία, ἐν ᾗ ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως καὶ στάσεως τῆς ἐν αὐτῇ. i. *ſubſtantia, in qua principium eſt motus & quietis, quæ in ea eſt.* ibid. & lib. 13. met. c. 7. & c. 3. lib 6. met. c. 1. τοιοῦτον ὂν ὅ ἐστι δυνατὸν κινεῖσθαι. i. *tale ens, quod eſt poſſibile moveri.* & οὐσία, ἡ κατὰ λόγον ὡς ἐπὶ πολὺ οὐ χωριστὴ μόνον. i. *ſubſtantia ſecundum rationem inſeparabilis ſolum* ſc. à materia. & lib. 7. c. xi. οὐ μόνον περὶ τῆς ὕλης δεῖ γνωρίζειν τὸν φυσικόν, ἀλλὰ καὶ τῆς κατὰ τὸν λόγον καὶ μᾶλλον. i. *non ſolum de materia Phyſicum cognoſcere oportet, ſed etiam de ea, quæ ſecundum rationem & magis.* Expreſſiùs lib. 1. de cœlo c. 1. ubi: ἡ περὶ φύσεως ἐπιστήμη σχεδὸν ἡ πλείστη φαίνεται περί τε σώματα καὶ μεγέθη καὶ τὰ τούτων ὅσα πάθη καὶ τὰς κινήσεις· ἔτι δὲ περὶ τὰς ἀρχὰς, ὅσαι τῆς τοιαύτης οὐσίας εἰσί. i. *ſcientia naturalis fere plurima circa corpora, magnitudines atque horum affectus motusque. & inſuper circa principia, quæ ſunt ſubſtantiæ talis, verſari videtur.* ad corpora autem naturalia tanquam Phyſicæ objectum refert principia, corpora & magnitudines eorum, & quæ ea habent & motus. lib. 2. nat. auſc. diſtinguens Phyſicum à Mathematico, ait; etiam Phyſici eſſe, ſci-

re,

re, quid ſit Sol & Luna & ea, quæ iis per ſe inſunt, quæque ante appellaverat τὰ φυσικὰ σώματα: etiam ejus eſſe, ut ſciat, quid *forma* & *materia*. Ex quibus omnibus pateſcit; Phyſicam eſſe *ſcientiam*. præterquam, quod & ſcientiæ definitionem ei vendicet Ariſt. lib 1. poſt. analyt. c. 3. & lib 6. mor. c. 3. Ergo eſt diſciplina contemplativa; qualem etiam nominatim vocat lib. 6. met. c. 1. & lib. x1. met. c. 6. Ergo tantum contenta doceri, & obtinere veritatem, quæ ejus finis eſt, ſecundum ea, quæ leguntur lib. 2. met. c. 1. ubi; θεωρητικῆς μὲν γὰρ ſcil. φιλοσοφίας τέλος ἀλήθεια. 1. *Speculativæ enim Philoſophiæ finis eſt veritas.* quò homines per naturam tendunt, ut habet Phil. lib. 1. met. c. 1. πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται φύσει. 1. *omnes homines natura ſcire deſiderant.* ſcientia autem illa acquiritur cognoſcendo cauſas, ut requiritur lib. 1. poſt. analyt. c. 2. cum ἄνευ αἰτίας οὐκ ἴσμεν τὸ ἀληθές. 1. *ſine cauſæ verum non cognoſcimus*, uti videre eſt lib. 2 met. quæ rei Phyſicæ propius applicat. lib. 1. nat. auſc. c. 1. ubi cauſas & principia prima imprimis cognoſci vult. unde etiam ille naturalium tractationis initium capit, ceu

ibidem videre eſt, additis etiam rationibus, quod ea ſint notiora &c. de principiis ergo proximè.

Cap. II.

De principiis *&* cauſis *in genere tractatur, ubi & de* caſu *&* fortuna.

PRrincipium quàm diverſimodè ſumatur, determinatum eſt ſuprà ex Ariſt. lib. 5. met. c. 1. &c. Hic Principia & cauſæ coincidunt: ſc. analogicè, non ſynonymῶs, ut videre eſt lib. 14. met. c. 4. cum illa debeant eſſe realia, juxtà ea, quæ de Principiis affirmat, lib. 1. nat. auſc. c. 6. quæ ibidem τὰ πρῶτα. i. *prima* dicuntur. ſic & in cauſis. Ideo *Ariſtoteles* lib. 1. & 2. nat. auſc. nomina Principii & cauſæ ſæpe confundunt. & vult, Phyſicum demonſtrare debere per omnia cauſarum genera. licet 5. met. hæc tria, Principium, cauſam & elementum diſtinguat. *Principia* Phyſica diſtinguuntur in *externa* & *interna*. In illis Principiorum ſive cauſarum prima eſt Deus. ſic enim lib. 1. metaphyſ. c. 2. ὅ, τε γὰρ Θεὸς δοκεῖ τὸ αἴτιον πᾶσιν εἶναι καὶ ἀρχή τις. i. *Deus enim tum cauſa omnibus eſſe videtur, tum Principium.* & ampliſſimè Author lib. de mun-

mundo docet, per Deum univerſa conſtituta & coagmentata eſſe, c. 6. Et Deum ipſe Phil. vocat primum movens lib. 14. met. c. 7. de cauſis rerum nat. ſecundis pòſt. *Finis* rerum, οὗ ἕνεκα πάντα ἐστί. I. *cujus gratia omnia ſunt*, ibidem. v. lib. 2. nat. auſc. cap. 3. & τὸ ἀγαθὸν. I. *bonum*. ibid. ſed de fine ex profeſſo in Logicis. multa etiam hominis cauſa ordinata eſſe, confitetur Phil. lib. 2 nat. auſc. c. 2. §. 15. & lib. 2. de Rep c. 5. Ut finis in rerum naturalium conſideratione ſpectandus à Phyſico, tradit lib. 2. nat. auſc. cap. 9. §. 6. & naturam ipſam agere propter finem, cap. 8. hunc finem ubi creaturæ non obtinere videntur, caſu & fortuna aliquid fieri dicitur. licet nec inde rerum initia arceſſenda; neque omnimodè fine ſuo excidere res dicendæ. v. lib. 14. met. c. 3. *caſum* & *fortunam* eſſe in cauſarum numero, docet Phil. lib. 2. nat. auſc. c. 4. licet quidam negantes caſum & fort. dicant, πάντων εἶναι αἴτιον ὡρισμένον. I. *cauſam eſſe definitam omnium rerum*. fatetur autem eſſe, qui fortunam cauſam quidem agnoſcant, ſed ἄδηλον ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ, ὡς θεῖόν τι οὖσαν ſc. τύχην καὶ δαιμονιώτερον. I. *obſcuram humanæ menti, & tanquam Di-*

Digitized by Google

vinum quid ac numen excellens. de utraque plenius in Logicis actum. jam dicendum de cauſis & princ. internis.

Cap. III.

De Principiis *internis rerum naturalium ex Ariſtotele & ſecundum ejus mentem explicandis conſideratio inſtituitur.*

QUot ſint *Principia* naturalia & quæ, diſceptat Philoſophus lib. 1. nat. auſc. cap. 2. productâ Democriti ſententia de uno genere principio, formâ vel figura diverſo. & Parmenidis ac Meliſſi, c. 3. enumeratis, ut fit cap. 4. & 5. confutatisque raticiniis, quibus dixerint; *omnia unum* eſſe: Et Phyſicorum opinionibus de rerum naturalium Principiis, cap. 5. quæ Veteres ignoraſſe, oſtendit cap. 9. Hæc Principia interna eſſe *contraria*, docet, cap. 6. in hunc modum: ὅτι μὲν οὖν τἀναντία πως πάντες ποιοῦσι τὰς ἀρχὰς, δῆλον. 1. *Omnes igitur ea, quæ contraria ſunt, rerum principia ſtatuere, manifeſtum eſt.* ratio deſumpta ex definitione: δεῖ γὰρ τὰς ἀρχὰς μήτε ἐξ ἀλλήλων εἶναι, μήτε ἐξ ἄλλων καὶ ἐκ τούτων πάντα. τοῖς δ' ἐναντίοις τοῖς πρώτοις ὑπάρχει ταῦτα. 1, *oportet enim Principia nec ex ſe invicem eſſe nec ex aliis & ex*

ex ipſis omnia, primis autem contrariis hæc inſunt. additque: διὰ μὲν τὸ πρῶτα εἶναι, μὴ ἐξ ἄλλων· διὰ δὲ τὸ ἐναντία μὴ ἐξ ἀλλήλων. i. *nam quia prima ſunt, ex aliis non ſunt: quia ſunt contraria, non ſunt ex ſe invicem.* Quemadmodum autem omnia ex illis Principiis fiant in ſeq. & cap. 7. & 8. conatur oſtendere. Et notandum, quod, quæ contrarietas illic ſtatuitur colligiturque, ea ſola ſit accidentium, uti ex exemplis adductis patet. poſt hæc, c. 7. inquirit, ubi illa ſunt contraria, an duo vel tria ſint. quot autem & quæ ſint principia rerum naturalium, ex ſua ſententia docet cap. 8. ejuſdem libri. ubi per viam generationis colligit, quæ ſtatuit, dari principia. & imprimis dari id, quod ſubjicitur illi. i. ὑποκείμενον. & deinde formam eſſe, quam accidentalem toto contextu aſſerit. Prius principium permanens, (lib. 1. nat. auſc. c. x. ἄφθαρτον καὶ ἀγέννητον. i. *incorruptibile & ingenitum.*) poſterius mutabile & fluxum ſtatuit. inter alia hæc obſerva: ὅτι δὲ καὶ αἱ οὐσίαι καὶ ὅσα ἄλλα ἁπλῶς ὄντα ἐξ ὑποκειμένου τινὸς γίνεται, ἐπισκοποῦντι γένοιτ' ἂν φανερόν, ἀεὶ γὰρ ἐστί τι. ὃ ὑπόκειται, ἐξ οὗ γίνεται τὸ γιγνόμενον, οἷον τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα

ἐκ σπέρματος. γίνεται δὲ τὰ γιγνόμενα ἁπλῶς τὰ μὲν μετασχηματίσει· οἷον, ἀνδριὰς ἐκ χαλκοῦ. τὰ δὲ προσθέσει, οἷον τὰ αὐξανόμενα· τὰ δ' ἀφαιρέσει, οἷον, ἐκ τοῦ λίθου ὁ Ερμῆς· τὰ δὲ συνθέσει, οἷον οἰκία· τὰ δ' ἀλλοιώσει, οἷον τὰ τρεπόμενα κατὰ τὴν ὕλην· πάντα δὲ τὰ οὕτω γιγνόμενα, φανερὸν, ὅτι ἐξ ὑποκειμένων γίνεται. 1. *Sed & ſubſtantias & quæcunque alia ſimpliciter ſunt, ex ſubjecto aliquo fieri, conſideranti perſpicuum utique fiet. ſemper enim eſt aliquid, quod ſubjicitur, ex quo fit id, quod fit: ut plantæ & animantia ex ſemine. fiunt autem, quæ ſimpliciter fiunt, partim figuræ mutatione, ut ſtatua ex ære: quædam adjectione, ut ea, quæ augentur: nonnulla ablatione, ut ex lapide Mercurius: alia ex compoſitione, ut domus: alia variatione, ut quorum materia mutatur: quæcunque autem ſic fiunt, conſtat ex ſubjectis fieri.* Subjectum eſſe materiam, ex continenti ejus ſermone diſci poteſt. Et ex illo ſubjecto & forma, tanquam Principiis rem fieri, ibidem concludit, ubi ait: φανερὸν οὖν, ὡς εἴπερ εἰσὶν αἴτιαι καὶ ἀρχαὶ τῶν φύσει ὄντων, ἐξ ὧν πρώτων εἰσὶ καὶ γεγόνασι μὴ κατὰ συμβεβηκὸς. ἀλλὰ ἕκαστον ὃ λέγεται κατὰ τὴν οὐσίαν, ὅτι γίγνεται ἅπαντα ἔκ τε τοῦ ὑποκειμένου καὶ τῆς μορφῆς.

1. *ſi-*

1. *ſiquidem igitur cauſæ & Principia rerum natura conſtantium ea ſunt. Ex quibus primis res ſunt & fiunt, non ex accidenti. ſed quod quidque ſecundum eſſentiam dicitur. Perſpicuum eſt, rem omnem fieri ex ſubjecto & forma.* ſubjectum autem ἀριθμῷ ἓν, εἴδει δὲ δύο. 1. *numero unum, ſpecie duo eſſe dicit.* illudque quod fit aut eſſe ſubjectum aut eſſe oppoſitum. 1. ſive ὑποκείμενον aut ἀντικείμενον. quod ultimum privationem (ἀμορφίαν) vocat & pòſt στέρησιν καὶ ἐναντίωσιν. 1. *privationem & contrarietatem.* ex materia & forma dicit fieri, οὐ κατὰ συμβεβηκὸς τὸ γιγνόμενον. 1. *non per accidens, id quod fit.* ſed de privatione addit: ἡ δὲ στέρησις καὶ ἐναντίωσις συμβεβηκός. 1. *privatio enim & contrarietas eſt accidens.* Et cum inſuper formam (non aliam quàm accidentalem) ut alterum principium ponit, concludit, δύο λεκτέον εἶναι τὰς ἀρχάς, εἶναι δ' ὡς τρεῖς. 1. *cum duo dici debere principia, tum etiam tria.* quæ pòſt explicat pluribus & concludit tandem: μία γὰρ οὖν ἀρχὴ αὕτη, οὐκ οὕτω μία οὖσα, μηδὲ οὕτως ἓν ὡς τὸ τόδε τι· μία δὲ, ἡ ὁ λόγος. ἔστι δὲ τὸ ἐναντίον τούτῳ ἡ στέρησις. 1. *Hæc* ſcil. materia *igitur, eſt unum Principium: Et cum tamen non ſit ita unum nec ita ens, ut hoc*

aliquid (1. jam determinata per formam) *alterum principium eſt ratio* ſcilicet forma: *inſuper & huic contrarium eſt*. 1. *privatio*. materiam facit cap. x. non ens κατὰ συμβεβηκός. 1. *per accidens*, ſed privationem, καθ' αὑτό. 1. *per ſe*. illam ἐγγὺς οὐσίαν facit. 1. *prope ſubſtantiam*, hanc v. οὐδαμῶς. 1. *nequaquam*. Sed de illis Principiis in ſpecie, reſtat, ut dicamus.

Cap. IV.

Quæ ſit materia *corporum naturalium juxta Ariſt. & inquiritur & traditur.*

EX nihilo nihil fieri, cum docet Phil. lib. 1. natur. auſc. c. 9. concludit; aliquod ὑποκείμενον prærequiri debere, ἐξ οὗ ἐνυπάρχοντος. 1. *ex quo inſito*, aliquid dicitur fieri. ἀεὶ γάρ, inquit cap. 8. ἔστι τι, ὃ ὑπόκειται, ἐξ οὗ γίνεται τὸ γιγνόμενον. 1. *Semper enim eſt aliquid, quod ſubjicitur, ex quo ſit id, quod fit*. definit autem materiam c. x. f. λέγω γὰρ ὕλην τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ἑκάστῳ, ἐξ οὗ γίνεταί τι ἐνυπάρχοντος μὴ κατὰ συμβεβηκός. 1. *materiam v. voco primum cujuſque rei ſubjectum, ex quo inſito ſit aliquid, non per accidens*. ſubjectum, ergo ſubſtantiam: nominatim etiam hoc probari poſſet, ex lib. 7. met. c. 2. & 3.

& 3. ubi; ἡ ὕλη ἐσία γίνεται. εἰ γὰρ μὴ αὐτὴ ἐσία, τίς ἐστιν ἄλλη. i. *materia ſubſtantia fit. ſi enim illa non eſſet ſubſtantia, quæ alia eſſet.* & in diviſione ſubſtantiæ etiam ponit τὴν ὕλην, lib. 2. de anima, c. 1. & lib. 1. nat. auſc. n. c. 7. ideo contendit eſſe ſubſtantiam, quod non ſubſtantia non poſſit eſſe ſubſtantiæ principium conſtituens. ὑλικὴν ἐσίαν materiam vocat tam primam, quàm ſecundam, lib. 8. met. c. 4. ubi ſic legitur: περὶ τῆς ὑλικῆς ἐσίας δεῖ μὴ λανθάνειν, ὅτι ἀεὶ καὶ ἐκ ἐ αὐτῦ πάντα πρώτυ, ἢ τῶν αὐτῶν ὡς πρώτων καὶ ἡ αὐτὴ ὕλη ὡς ἀρχὴ τοῖς γιγνομένοις, ὅμως ἔστι τις οἰκεῖα ἑκάστε. i. *De materiali ſubſtantia oportet non latere; quod etſi ex eodem omnia primum aut iiſdem tanquam primis & eadem ſit materia, ut principium illis, quæ fiunt. eſt tamen quædam cujuſque propria.* vid. & lib. 7. met. c. xi. quod autem lib. 8. met. c. 1. f. dicatur potentiâ ſubſtantiâ & lib. 2. de anima. c. 1. per ſe non eſſe hoc aliquid, & lib. 7. met. c. 3. neque quid neque quantum: & lib. nat. auſc. c. x. ἐκ ὂν κατὰ συμβεβηκός. i. *non ens ſecundum accidens.* intelligendum eſt tamen ratione ulterioris determinationis, quam per formam, quæ & ἐντελέχεια. i.

perfectio dicitur, & efficientem accipit, tum quatenus in ea privatio formæ invenitur. uti etiam ex parte diſci poteſt ex iis, quæ de materia ſecunda leguntur expreſſa lib. 8. met. c. 4. ἐνδέχεται δὲ μιᾶς τῆς ὕλης οὔσης ἕτερα γίνεσθαι διὰ τὴν κινοῦσαν αἰτίαν. οἷον ἐκ ξύλου καὶ κιβωτὸς καὶ κλίνη. ἐνίων δ' ἑτέρα ὕλη ἐξ ἀνάγκης ἑτέρων ὄντων. i. *contingit enim una exiſtente materia diverſa fieri propter moventem cauſam, ut ex ligno fit arca & lectus. quemadmodum autem diverſa materia neceſſario diverſis exiſtentibus.* Et ex eo, quod lib. 12. met. c. 5. partim univerſalis, partim ſingularis ſubſtantia ſtatuitur. & cum ἡ ὕλη, ᾗ ὕλη, παθικόν. i. *materia, quatenus materia, paſſiva* dicitur, lib. 1. de gen. & corr. c. 7. id explicandum eſt, reſpectu generationis & compoſitionis. in quibus & forma & efficiens activæ ſunt cauſæ. Materia cum ſit ſubſtantia, neceſſario debet eſſe *corpus*. quod nunc probabimus etiam ex ipſo. lib. enim. 1. de cœlo c. 9. legitur, ὕλη ἦν αὐτῷ ſcil. οὐρανῷ τὸ φυσικὸν σῶμα, καὶ αἰσθητόν. i. *materia cælo erat Phyſicum corpus & ſenſibile.* & ibidem, ὁ κόσμος dicitur ἐξ ἁπάσης τῆς οἰκείας ὕλης. i. *mundus ex tota ſua materia* conſtare; cum dixerat, eſſe ſubſtantias ἢ σώματα

σώματα ἢ τὰ μετὰ σωμάτων γιγνόμενα καὶ μεγεθῶν. 1. *aut corpora aut quæ ſiunt cum corporibus & magnitudinibus.* & lib. 7. met. c. XI. dicitur τὸ σῶμα, ἡ ὕλη. 1. *corpus, materia.* & è materia dicitur ἐσία lib. 7. met. c. 8. ὕλη ἐσίας σωματικῆς. 1. *materia ſubſt. corporeæ.* Et cum ſit ſubjectum θερμȣ̃ & ψυχρȣ̃ calidi & frigidi, lib. 2. de gen. & corr. c. 1. & moveri dicatur, cap. 9. & materia ſit inſeparabilis à corporibus, lib. 4. nat. auſc. c. 9. f. ἡ ὕλη ἐ χωριστὴ τῶν σωμάτων. & materiam habeant cuncta, quæ aut natura aut arte fiant, lib. 7. met. c. 7. ὑποκείμενον; & ἅπαντα, ὕλη lib. 14. met. c. 3. & ſit Φυσικὸν σῶμα, lib. 2. de anima. c. 1. Et Φυσικῶν σωμάτων ὕλη, lib. 2. de generatione & corr. c. 5. & gravis & levis ſit, lib. 4. de cœlo, c. 4. neceſſario illa erit corporeæ naturæ, & ſic corpus. 1. ſubſtantia extenſa in longum, latum & profundum, quod proprium eſt corporis, uti videre eſt lib. 4. natural. auſc. c. 3. & lib. 2. c. 3 & lib. 3. c. 7. & 5. adde, quod legitur lib. 1. de gen. & corr. c. 5. ἐδὲ στιγμὰς θετέον, ἐδὲ γραμμὰς τῆς τȣ̃ σώματος ὕλην. ἐκεῖνο δὲ, ȣ̃ ταῦτα ἔσχατα, ἡ ὕλη. 1. *Nec puncta nec lineas corporis materiam ponere oportet; ſed cujus ultima ſunt hæc, id*

mate-

materies eſt. corpus in inſita eſſe diviſibile, lib. 5. met. c. 13. docemur. & illa eſſe tres dimenſiones καὶ παρὰ ταῦτα οὐκ εἶναι ἄλλο μέγεθος. i. *& præter hæc nullam aliam eſſe magnitudinem*, lib. 1. de cœlo cap. 1. & lib. 13. met. c. x. σῶμα δ' ἐστὶ τὸ πάντῃ ἔχον διάστασιν. i. *corpus eſt, quod undecunque habet dimenſionem.* Sed de illis aliàs latiùs dictum. Nunc de forma, de qua multipliciter in Scholis diſceptatum.

CAP. V.

Forma, *ſuis nominibus & eſſentia explicata, quale ſit principium corp. nat. plenè oſtenditur ex Ariſtotele.*

Forma, ceu alterius principii rerum, ignorationem in Antiquis Phil. improbat Ariſtoteles lib. 1. de part. anim c. 1. & eam dicit eſſe cauſam, quod neſciverint explicare, quod quid res eſſet, & ſubſtantiæ definitio. Democrito tamen tribuit aliquid. ubi ſic de eo: ἥψατο μὲν Δημόκριτος πρῶτος, ὡς οὐκ ἀναγκαίου δὲ τῇ φυσικῇ θεωρίᾳ, ἀλλ' ἐκφερόμενος ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ πράγματος. i. *Sed Democritus hanc tetegit primus: non tamen, quod ad rerum naturalium ſtudium putaverit neceſſariam; ſed quod ab ipſa retraheretur.* nominibus variis expreſſam formam invenimus

mus apud Philoſophum, quorum pleraque breviter delibabimus: Sæpiſſimè forma appellatur tantum, μορφὴ, ut inter alia, lib. 1. nat. n. auſc. c. 9. lib. 7. met. c. 3. & l. c. ab initio. lib. 1. de generat. & corr. c. 5. ubi μορφὴ opponitur ὕλῃ. v. lib. 8. met. c. 6. &c. Item, εἶδος, lib. 4. nat. auſc c. 3. & lib. 2. c 7 lib. 7. met. c. 8. & x. & lib 14. c. 3. & 4. lib. 1. de generat. & corr. c. x. opponitque τῷ δεκτικῷ. & ὕλῃ, lib. 4. de cœlo, cap. 4. f. & dicitur ὕλης εἶδος, lib 1. de gen. & corr. c. 3. εἶδος vocat μορφὴν lib. 7. met. c 8. Item, λόγος. ut lib. 1. de generat. animal. c. 1. & lib. 2. nat. auſc. c. 3. §. 3. & lib. 4, c 3. & 1. met. c. 7. lib. 8. c. 1. & lib. x. c. 9. & lib. 1. de part. anim. c. 1. lib. 2. de gen. & corr. c. 9. lib. 1. de cœlo, c. 9. λόγος τῆς οὐσίας, lib. 1. de generat. & corr. c. 1. & lib. 2. c. 9. lib. 5. met. c. 9. &c. & ille λόγος dicitur τὸ τὶ ἦν εἶναι. lib. 2. nat. auſc. c. 3. § 3. & lib. 8. met. c. 2. ὁ διὰ τῶν διαφορῶν λόγος. Etiam ἐντελέχεια vocatur, lib. 2. de anima cap. 1. &c. item. σχῆμα, lib. 1. nat. auſc. c. 6. lib. 2. c. 1. § 20. & lib. 7. met. c. 7. & σχήματος μορφὴ, ibidem. σχῆμα τῆς ἰδέας, lib. 7. met. c. 3. Item, τὸ τὶ ἦν εἶναι,

lib. 7.

lib. 7. met. c. 7. lib 2. c. 3. § 3. nat. auſc. lib. 2. poſt. analyt. c. xi. Item. τὸ τί ἐστι, lib. 2. nat. auſc. c. 7. § 6 & λόγος ἄνευ ὕλης τὸ τί ἦν εἶναι, lib. 7. met. c. 7. & conjunctim μορφὴ καὶ εἶδος lib. 2. de generat. & corr. c. 8. f. oppoſita τῇ ὕλῃ, εἶδος καὶ μορφὴ, lib. 8, met. c. 5. & lib. 2. nat. auſc. c. 1. § 17. & lib. 1. de cœlo c. 9. pr. λόγος καὶ μορφὴ, lib. 8. met. c. 1. τὸ τί ἐστι καὶ μορφὴ, lib. 2. nat. auſc. c. 7. § 6. item, τὸ τί ἦν εἶναι καὶ μορφὴ, lib. 2. de gen. & corr. c. 9. σχῆμα καὶ μορφὴ, lib. 6. nat. auſc. cap. 4. § 2. & τοῦ σχήματος μορφὴ, ibidem. ἡ μορφὴ καὶ εἶδος, lib. 2. de generat. & corr. c. 9. lib. 2. de anima c. 1. ἐνέργεια καὶ μορφὴ junguntur, lib. 8, met. c. 3. pr. Præterea. εἶδος καὶ παράδειγμα, lib. 2. nat. auſc. c. 3. εἶδος λέγω τὸ τί ἦν εἶναι. εἶδος καὶ τὸ οὗ ἐστιν. lib. 1. nat. auſc. c. 2. f. εἶδος σχῆμα dicitur lib. 7. met. c. 7. εἶδος καὶ λόγος, lib. 4. nat. auſc. c. 3. λόγος καὶ εἶδος, lib. 4. met. c. 2. f. εἶδος καὶ ἐνέργεια junguntur. lib. 8. met. c. 2. formam cum materia conſtituere compoſitum, docet Philoſophus lib. 1. nat. auſc. c. 6. & lib. 2. de anima, cap. 1. ubi: ἕτερον δὲ, μορφὴν καὶ εἶδος, καθ᾽ ἣν ἤδη λέγεται τόδε τι καὶ τρίτον, τὸ ἐκ τούτων. i. *alud vero formam*

Digitized by Google

mam & ſpeciem ſcilicet eſſe, ex qua jam dicitur hoc aliquid: ac tertium, quod ex his conſtat. (v. & lib. 8. met. c. 6.) quo reſpectu etiam εἶδος dicitur ἐντελέχεια. i. *actus atque perfectio.* quæ ἐντελέχεια talem notat actum, quæ aut eſt ab accidente aut à ſubſtantia, ſic ibidem ψυχὴ dicitur ἐντελέχεια ἡ πρώτη. i. *primus actus*; ubi & τὸ ἓν καὶ τὸ εἶναι πλεοναχῶς λέγεται, τὸ κυρίως ἡ ἐντελέχειά ἐστι. i. *unum & eſſe* (quod materiæ & formæ ſimul tribuitur) *multipliciter dicitur, quod propriè actus eſt.* & cum forma materiæ jungitur ἐν τρίτῳ eſt ἐντελέχεια materiæ ſive actus aut perfectio. quam ad accidens etiam nonnulli è Græcis Ariſtotelis interpretibus retulerunt, neque negarunt Patricius & alii: vide præter ea, quæ in variis formæ nominibus ſuprà congeſta. & abunde formam accidens eſſe oſtendunt, etiam lib. 1. nat. auſc. c. 8. § 9. & 13. & reſpice quoque definitionem accidentis, Cat. 2. expreſſam, ſcilicet ὃ ἔν τινι μὴ ὡς μέρος ὑπάρχον, ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστιν. i. *quod cum in aliquo non quaſi pars ſit, non poteſt eſſe ſine eo in quo eſt.* quod & formæ convenit, quæ eſſe non poteſt ſine materia, nec tamen ei ineſt, ut pars. ergo accidens eſt mate-

materiæ, ergo nec ſubſtantia compoſito. Et ſubſtantiam eſſe Philoſophus nunquam aggreſſus eſt probare, uti conſtat ex locis, ubi de forma agit. ſc. lib. 1. nat. auſc. ubi de ea, ut principio: & ſecundò, ubi de ea ut cauſa tractat. & in metaphyſicis, ubi multis formam ſpeculatur. Et ubi de forma ſubſtantiali diſſerit, confusè hoc faciens, meminit ſubinde figuræ Logicæ, quæ ei eſt quarta qualitatis ſpecies: aut artificialis, ut ſyllabæ, domus. v. lib. 7. met. c. x. etiam ubi de ſubſtantiali loquitur, παρέργως & verbo tenus tantum ſermocinatur: tanquam nihil acturus, ut omnia agat. Quin imò loco formarum, ſæpe qualitates, quæ cum materia compoſitum faciant, ſubſtituit. v. lib. 5. nat. auſc. c. 1. §. 6. & lib. 4. de cœlo. c. 4. circa finem. de diſpoſitionibus, quæ formam exprimant v. lib 2. nat. auſc. c. 1. § 14. f. & lib. 7. met. c. x. & lib. 14. met. c. 4. ubi ſenſibilium corporum εἶδος, τὸ θερμόν. i. *Species, calidum*, dicitur. item lib. 8. c. 6. χαλκὸς, ὕλη, τὸ δὲ στρογγύλον, μορφή. i. *materia, rotundum, forma.* & lib. 3. nat. auſc. c. 2. § 2. quod movet ſemper aliquam formam (εἶδος ibi etiam accidens) i. vel hoc vel tale vel tantum ad-

adfert. ante meminerat ἐντελεχείας, quæ dicitur ἀλλοίωσις, lib. 3. nat. auſc. c. 3. v. & lib. 5. nat. auſc c. 3. § 5. ubi mutatio dicitur fieri εἰς ἕτερον εἶδος, tantum qualitate ſignificatâ, uti patet ex ſubjecto exemplo. & lib. 2. natural. auſc. c. 2. § 17, 18, 19. forma accidentalis & artificialis, poſitæ pro ſpecie, confunduntur. confer & lib. 1. nat. auſc. c. 1. § 4. & lib. 2. de anima c. 1. Ad hæc, *forma* ſpeciem dat ſubſtantiæ corporeæ. nam dicitur τὸ διά τι. i. *Propter quod.* & λόγος ὁ τοῦ τί ἦν εἶναι. i. *ratio quidditatis*, lib. 2. nat. auſc. c. 3. λόγος οὐσίας l. c. ſuprà, i. *ratio ſubſtantiæ.* Quidam Philoſophi ajunt ſpeciem dare finaliter, ut terminum, materiam coercendo & determinando, atque formaliter ſpeciem compoſito exhibendo. quod autem forma finis vicem ſuſtineat aliquando, videre eſt lib. 2. nat. auſc. c. 7. § 6. & ſeq. & ita dicitur cap. 9. § 6. αἴτιον τῆς ὕλης. i. *cauſa materiæ.* & negatur de materia, ubi additur: καὶ οὐκ αὕτη ſcil. ὕλη τοῦ τέλους. i. *non ipſa materiæ finis.* i. formæ. quia ſine forma reſtringente materia non eſt principium alicujus conſtituens, cum illa materiam præparat ad componendum: & ita à for-

 ma,

ma, ut ſpecies eſt, agendi vis & efficacia proficiſcitur. quo reſpectu etiam efficiens nuncupatur à Philoſopho, lib. 2. nat. auſc. c. 7. § 3. & § 6. μορφὴ dicitur ἀρχὴ κινοῦσα φυσικῶς. i. *Principium naturaliter movens*. v. & lib. 1. de gen. & corr. c. 7. & 9. Notant Philoſophi, id potiſſimum formæ convenire, ut in generationibus compoſitorum, incipiat eſſe ſive producatur. De novo cum producuntur formæ, volunt Peripatetici, è potentia materiæ eas elici. inter quos *Fonſeca* lib. 1. met. c. 2. quæſt. 5. ſect. 2. de eo ſic loquitur: *Nihil enim aliud dicere videmur; cum formam eductam de potentia materiæ aſſerimus, quàm id factum eſſe, ut ea, quæ prius non erat actu in materia, ſed potentia duntaxat, ſit actu in illa.* ſic formam eſſe in potentia materiæ, antequam educatur. Sic Suaretz diſp. 5. 2. 14. *Cum materia tantum continet formam in potentia receptiva ſeu paſſiva.* putatque *Piccolomineus* q. 2. de mat. pr. 15. *formam educi, non, quod præfuerit actu; ſed poteſtate tantum, & deducitur ab agente; quatenus una cum materia ab agente de novo producitur.* Quam loquendi rationem corrigens *Pererius* ex aliena perſona 5 Phyſ. 8. ſic infit: *Quod*
vulgò

vulgò dicitur ; formam educi ex materia, minus impropriè dicitur: ſonat enim illam ſegregationem formarum Anaxagoræ vel inchoationem quandam formarum ab aliis introductam. quare magis propriè diceretur: formam induci & gigni in materia, quàm ex ipſa educi. ſed & ipſe vult educi eam, tanquam cohærentem & immerſam materiæ. unde adhuc concludi poſſet, dictam formam eſſe accidens. licet eductio illius ex potentia materiæ ſit inexplicabilis & demonſtrabilis. ſed de illa ſatis. reſtat nunc, ut de ortu Subſt. naturalis agamus, omiſsâ ſpeciali conſideratione *privationis*. de qua vid. lib. 13. met. c. xi. & lib. 2. nat. auſc. c. 1. & aliàs. quot modis dicatur illa, vide lib. 5. met. c. 22.

CAP. VI.

Origo ſubſtantiæ corporeæ *traditur & oſtenditur, ex Philoſopho.*

ORtus *ſubſtantiæ naturalis* Ariſtoteli (qui creationem ignoravit) explicatur per *generationem*. quàm non tantum viventibus aſſignamus, ut fit libro de vita & morte. nec omnium noſtrorum origini, ut lib. 4. meteor. c. 1. ſed, uti dictum, ſubſtantiæ naturali, quæ deſcribi-

tur lib. 1. de gener. & corr. cap. 3. γίνεσθαι ἁπλῶς ἐκ μὴ ὄντος, ὅταν ἐξ ἀναισθήτου ἔλθῃ. i. *oriri ſimpliciter ex non ente, cum ex inſenſibili proficiſcitur.* addit: εἴτ' οὖν ὄντος τινὸς τοῦ ὑποκειμένου, εἴτε μὴ, γίνεται ἐκ μὴ ὄντος. ὥστε ὁμοίως καὶ γίνεσθαι ἐκ μὴ ὄντος. καὶ φθείρεσθαι εἰς τὸ μὴ ὄν. i. *ſive igitur ſubjecto quopiam exiſtente, ſive non: ex eo fit, quod haud eſt. quare ſimili modo & ex eo, quod haud eſt, generatur, & in id, quod haud eſt, corrumpitur.* ſic definitur ergo generatio, cap. 4. ὅταν ὅλον μεταβάλλῃ μὴ ὑπομένοντος αἰσθητοῦ τινος, ὡς ὑποκειμένου τοῦ αὐτοῦ. i. *cum totum mutatur nec ſenſibile quicquam, ut ſubjectum, idem permanet.* ut, ex toto ſemine ſanguis, aut ex tota aqua aer aut ex aëre toto aqua fit. illud autem ὑποκείμενον non reſpicit aut materiam aut formam, ſed compoſitum, uti docet lib. 7. met. c. 8. v. lib. 14. met. c. 3. & lib 1. nat. auſc. c 8. unde mutatio fieri dicitur κατὰ τὸ εἶδος, lib. 8. met. c. 2. & 5. Ergo, ἡ μὲν ἐκ τοῦδε εἰς τόδε μεταβολὴ (σύνθετον) οἷον ἐκ δυνάμει οὐσίας εἰς ἐντελεχείᾳ οὐσίαν, γένεσίς ἐστιν. i. *Ea mutatio, quæ ex hoc in hoc tendit, ut ex ſubſtantia potentia, in ſubſtantiam actu, generatio eſt.* & ſic differt à

varia-

variatione, quæ deſcribitur lib. 1. de gen. & corr. c. 4. & ab auctione & diminutione, quæ cap. 5. cum ipſi nec generatio neceſſariò loco mutari cernitur; ſed id omnino contingere, exiſtimat, in accretione & diminutione. Nam συγκρινόμενα ἀνάγκη καὶ κατὰ τόπον μεταβάλλειν. i. *quæ concreſcunt & disjiciuntur, neceſſe eſt etiam locum mutare.* lib. 8. nat. auſc. c x. §. 2. ubi tamen & auctionem & variationem vult, ἄνευ φορᾶς οὐκ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. i. *ſine latione non eſſe poſſe.* item, πύκνωσιν καὶ μάνωσιν εἶναι συγκρίσεις καὶ διακρίσεις, καθ' ἃς καὶ γένεσις καὶ φθορὰ λέγεται τῶν οὐσιῶν. i. *denſationem & rarefactionem eſſe concretionem & ſecretionem, ſecundum quas etiam dicitur generatio & interitus ſubſtantiarum.* v. & lib. 6. nat. auſc. c. 16. Unde facile colligi poteſt, quod generatio ſit productio ſubſtantiæ naturalis tanquam compoſiti, quæ etiam variis præparationibus præviis, i. augmentationis & diminutionis & alterationis, ſive variorum motuum localium, qui ſunt partium vel totius, tandem fieri ſolet. atque hæc de generatione ſubſt. in communi. nunc de natura ejus.

Digitized by Google

CAP. VII.

Natura *quid ſit & ſubſtantiæ naturales, explicatur ex Ariſtotele.*

N*Atura* quot modis uſurpetur, docet Phil. lib. 4. met. c. 4. τὰ φύσει ὄντα. i. *quæcunque natura conſtant*, (quæ τὰ φυσικὰ σώματα appellantur lib. 1. de cœlo c. 2. & 3. & lib. 3, cap. 3.) explicat ille lib. 2. nat. auſc. c. 1. eſſe ἔχοντα ἐν ἑαυτοῖς ἀρχὴν κινήσεως καὶ στάσεως, τὰ μὲν κατὰ τόπον, τὰ δὲ κατ' αὔξησιν καὶ φθίσιν, τὰ δὲ κατ' ἀλλοίωσιν. i. *quæ habent in ſe ipſis principium motus & quietis, alia ſecundum locum, alia ſecundum accretionem & diminutionem, alia ſecundum varietatem.* naturam ipſam ſic definit: φύσις ἐστὶ ἀρχή τις καὶ αἰτία τοῦ κινεῖσθαι καὶ ἠρεμεῖν, ἐν ᾧ ὑπάρχει πρώτως καθ' αὑτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός. i. *natura principium quoddam eſt & cauſa, cur id moveatur & quieſcat, in quo ineſt primum per ſe, non ex accidenti.* & abſolutè, lib. 1. de cœlo c. 2. §. 2. τὴν φύσιν κινήσεως ἀρχὴν φαμὲν εἶναι. i. *naturam motus principinm eſſe dicimus.* Et lib. 3. nat. auſc. c. 1. ἡ φύσις μέν ἐστιν ἀρχὴ κινήσεως καὶ μεταβολῆς. i. *natura eſt principium motus & mutationis.* in priore loco 2. nat. additur,

ditur, *non ex accidenti.* quia ut ille, fieri poteſt, ut aliquis ſibi ipſi ſit cauſa ſanitatis, cum ſit Medicus; ſed non quatenus ſanatur, Medicinam habet; ſed accidit eundem eſſe Medicum & ſanari. Quemadmodum natura notet eſſentiam rei, explicat §. 12. & modò materiam, modò formam reſpectu motus §. 16. & ſeq. & cum per formam aliquid dicatur actu eſſe hoc, ideo formam magis putat eſſe naturam, quàm materiam, per quam tantum poteſtate illud eſt. additque, illud, quod ex materia & forma compoſitum eſt, non eſſe naturam; ſed naturâ conſtare: ut exempli gr. homo, ex quo etiam homo fieri dicitur. Materia vocatur lib. 1. nat. auſc. c. 1. §. 18. ὑποκειμένη φύσις. 1. *ſubjecta natura*, ut ſuprà ὑποκειμένη ὕλη. 1. *ſubjecta materia.* Ergo forma natura agens & operans, dum propriè ad motum nititur. Et ſciendum, quod, cum antè Principia dixerit eſſe contraria, velit lib. 1. nat. auſc. c. 6. §. 9. πάντα εἶναι τὰ φύσει γινόμενα ἢ ἐναντία ἢ ἐξ ἐναντίων. 1. *quæcunque natura fiunt aut eſſe contraria aut ex contrariis.* Subſtantiæ ergo dicuntur naturales potiſſimum à natura, quæ corpora ſunt aut cum corpo-

Digitized by Google

ribus ac magnitudinibus fiunt. ut lib. 3. de cœlo, cap. 1. ubi: πᾶσαι γὰρ αἱ φυσικαὶ οὐσίαι ἢ σώματα ἢ μετὰ σωμάτων γίγνονται καὶ μεγεθῶν. & diſtinctius: τῶν φύσει λεγομένων, τὰ μέν εἰσιν οὐσίαι, τὰ δ' ἔργα καὶ πάθη τούτων. i. *eorum, quæ natura dicuntur eſſe, alia ſunt ſubſtantiæ, alia harum opera affectionesque.* ad ſubſtantias a. naturales pertinere vult ſimplicia corpora, πῦρ καὶ γῆν καὶ ὅσα σύστοιχα τούτοις καὶ ὅσα ἐκ τούτων. i. *ignem & terram & quæ cum iis ſunt elementa, quæ ex hiſce.* Cœlum quoque & cæleſtia, tanquam, quæ ex illis orta, οἷον τόντε σύνολον οὐρανὸν καὶ τὰ μόρια αὐτοῦ. i. *veluti totum cælum ipſiusque partes.* Item: τάτε ζῶα καὶ τὰ φυτὰ καὶ μόρια τούτων. i. *animalia plantasque & eorum partes.* de affectionibus, operationibus motionibusque naturalium ſubſt. in ſeq. vide. principio motus ſic exhibito, ſequitur nunc ipſe motus.

CAP. VIII.

Motus *generaliter conſideratus ſuis definitionibus & requiſitis*; *item*, generatio & corruptio, variatio, auctio & diminutio *in ſpecie*, *explicantur*.

IGnorato motu juxtà *Ariſtotelem* lib. 3. nat. auſc. c. 1. ἀναγκαῖον ἀγνοεῖσθαι καὶ τὴν φύσιν. & κίνησις. i. *motus* §. 7. ei finitur,

ἡ τοῦ

ἡ τοῦ δυνάμει ὄντος ἐντελέχεια ᾗ τοιοῦτον. 1. *actus ejus, quod eſt poteſtate, quatenus tale.* ἐντελέχειαν pòſt refert ad ἐνέργειαν, ubi οἰκοδόμησιν vult eſſe & ἐνέργειαν & κίνησιν. quam exiſtimat eſſe actum indefinitum, qui non ad unam ſimpliciter Categoriam pertineat. ſed fluctuat in explicanda ejus ratione & natura: quia neque ad entium poteſtatem neque ad actum (cum ens aliud ſit poteſtate, aliud actu) ſimpliciter referri debere putet. οὔτε γὰρ, inquit, τὸ δυνατὸν εἶναι ποσὸν κινεῖται ἐξ ἀνάγκης, οὔτε τὸ ἐνεργείᾳ ποσόν. ἥ τε κίνησις ἐνέργεια μέν τις εἶναι δοκεῖ, ἀτελὴς δέ. 1. *neque enim quod poteſt eſſe quantum, neceſſariò movet, neque quod eſt actu quantum. ac motus videtur eſſe quidem actus, ſed imperfectus.* Ideo conqueritur de difficultate explicandæ naturæ motus, ubi ait: διὰ τοῦτο δὲ χαλεπὸν αὐτὴν λαβεῖν τί ἐστιν, ἢ γὰρ εἰς στέρησιν ἀναγκαῖον θεῖναι ἢ εἰς δύναμιν ἢ εἰς ἐνέργειαν ἁπλῆν· τούτων δ' οὐθὲν φαίνεται ἐνδεχόμενον. 1. *idcirco difficile eſt ſumere, quid ipſe ſit. aut enim neceſſe eſt, eum ad privationem referri aut ad potentiam aut ad actum ſimplicem: quorum nullum videtur eſſe poſſe.* concludit incertus: λείπεται τοίνυν ὁ εἰρημένος τρόπος· ἐνέργειαν μέν τινα εἶναι· τοιαύτην

δ' ἐνέργειαν, οἵαν εἴπομεν, χαλεπὴν μὲν ἰδεῖν, ἐνδεχομένην δὲ εἶναι. i. *relinquitur ergo modus, quem diximus: ſcilicet motum eſſe actum quendam, ac talem actum, qualem diximus, difficilem quidem cognitu; ſed nihilominus, qui eſſe poſſit.* quamvis ſit motus præcipua corporis naturalis affectio, uti videre eſt lib. 1. de cœlo c. 1. §. 1. Deinde poſteà lib. 3. c. 2. nat. auſc. §. 1. ſic definit motum in genere conſideratum; ἡ κίνησις ἐντελέχεια τοῦ κινητοῦ ᾗ κινητόν. i. *motus eſt actus ejus, quod eſt mobile, quatenus eſt mobile.* ſicque vult hoc fieri τίξει τοῦ κινητικοῦ. i. *contactu ejus, quod movendi vim habet.* & id, quod movet ſemper aliquam formam (εἶδος) adferre; ſcil. ἤτοι τόδε, ἢ τοιόνδε ἢ τοσόνδε. i. *quæ ſit hoc aliquid, vel tale vel tantum,* quod erat ἀρχὴ ſive αἴτιον κινήσεως. Et ſic vult motum eſſe à movente & in mobili, his verbis: ἔστιν ἡ κίνησις ἐν τῷ κινητῷ. ἐντελέχεια γάρ ἐστι τούτου καὶ ἀπὸ τοῦ κινητικοῦ. i. *motus eſt in re mobili: eſt enim actus hujus, & ab eo, quod movendi vim habet.* ubi modum moventis & mobilis diſtingens, ἐνέργειαν adſcribit τῷ κινητικῷ. i. principaliter moventi, & ἐντελέχειαν (ante εἶδος appellat) τῷ κινητῷ. i. *mobili.* licet ἐνέργειαν jam rece-

ptam

Digitized by

ptam huic etiam tribuat. motum non eſſe in forma; ſed in eo, quod movetur & actu eſt mobile, docet Phil. lib. 5. nat. auſc. c. 1. §. 10. illud κινητόν. i. *mobile* reſtringi debet ad corpus. nam, ut habet lib. 1. de cœlo c. 9. κίνησις ἄνευ φυσικοῦ σώματος οὐκ ἔστιν. i. *motus ſine naturali corpore nullus eſt.* & eſt corporis proprius, juxtà ea, quæ leguntur lib. 3. de cœlo, cap. 3. ubi: παντὸς τοῦ φυσικοῦ σώματός ἐστι κίνησις οἰκεία. i. *Omnis naturalis corporis eſt proprius motus.* moventis & mobilis diverſam dicit eſſe ἐνέργειαν, quæ reſpectu moventis dicitur ποίησις, & reſpectu mobilis, πάθησις. ambas tamen vult eſſe κινήσεις, non realiter, ſed ratione diverſas. ſic in textu lib. 3. nat. auſc. c. 2. ait; τὸ τοῦδε ἐν τῷδε καὶ τὸ τοῦδε ἐνέργειαν εἶναι, ἕτερον τῷ λόγῳ. i. *eſſe actum hujus in hoc & hujus ab hoc ratione differre.* huc ſpectat definitio motus expreſſa dicti libri c. 3. κίνησίς ἐστιν ἐντελέχεια τοῦ δυνάμει ποιητικοῦ, ᾗ τοιοῦτον. i. *motus eſt actus ejus, quod facere & quod pati poteſt, quatenus eſt tale.* idque ſimpliciter ad omnes ſpecies motus pertinere in ſeq. oſtendit. ἁπλῶς μεταβάλλειν. i. *ſimpliciter mutari* dicitur τὸ, τῷ τούτῳ τι μεταβάλλειν. i. *quia ejus aliquid*

Digitized by Google

quid mutatur. illud autem *aliquid* vult eſſe, quod non ex accidenti movetur, nec quia aliud aliquid ipſius movetur, ἀλλὰ τὸ, τῷ κινεῖται πρῶτον. 1. *ſed, quia ipſum movetur primum.* & hoc vocat καθ' αὑτὸ κινητόν. 1. *quod per ſe eſt mobile.* & reſpectu ejus, in quod fit motus, vult obtinere potius mutationem. ſic corruptio ei eſt εἰς τὸ μὴ ὂν μεταβολή. 1. *mutatio in non ens.* & generatio εἰς τὸ ὂν μεταβολή. 1. *mutatio in ens.* utramque c. 2. §. 2. aliis verbis exprimit, ſcil. τὴν ἐκ μὴ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον, καὶ τὴν ἐξ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκείμενον. 1. *de non ſubjecto in ſubjectum & de ſubjecto in non ſubjectum,* ſcil. μεταβολήν, vocans generationem & corruptionem. & negans utramque eſſe motum. licet Logicè in Categoriis conſideret, ut motus ſpecies. v. cap. 14. ſed præter illas aliam dicit eſſe μεταβολήν, quæ eſt ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον. 1. *de ſubjecto in ſubjectum.* & illam vult eſſe motum. fierique tripliciter, ſcil. τήν τε τοῦ ποσοῦ καὶ τὴν τοῦ ποιοῦ, καὶ τὴν κατὰ τόπον. 1. *eum, qui eſt quanti, eum qui eſt qualis, & eum, qui eſt ſecundum locum.* In ſubſtantia autem ideo non eſſe motum, quod nihil illi ſit contrarium &c. neque in relatis neque

neque in facere & pati. vide ejus ratiotiones §. 10. & ſeq. de generatione & corr. ſuprà dictum. motum in qualitate vocat ἀλλοίωσιν. i. *variationem.* eſtque, ut Cat. c. 14. μεταβολὴ κτ' τὸ ποιόν. i. *mutatio in qualitate.* Et lib. 5. nat. auſc. c. 3. ἡ ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει μεταβολὴ ἐπὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀλλοίωσίς ἐστιν. i. *mutatio, quæ ſit in eadem forma ad magis & minus, variatio eſt,* qualitatem autem intelligi vult, non, quæ in ſubſtantia ſit, ſed παθητικόν. i. *patibilem,* καθ' ὃ λέγεται πάσχειν ἢ ἀπαθὲς εἶναι. i. *ex qua dicitur pati aut impatibile eſſe.* l. 5. de gen. c. 3. v. & lib. 7. nat. auſc. cap. 3. §. 2. Et vult, ὑπομένοντος τοῦ ὑποκειμένου, αἰσθητοῦ ὄντος μεταβάλλειν ἐν τοῖς αὐτοῦ πάθεσιν ἢ ἐναντίοις οὖσιν ἢ μεταξύ. i. *manente ſubjecto ſenſibili in ſuis affectibus mutationem fieri, qui aut contrarii aut inter contrarios medii ſint,* lib. 1. de gen. & corr. c. 4. variationem ut cum aliis motibus conferat, vid. Cat. c. 14. Motum, qui eſt in quantitate lib. 3 nat. auſc. c. 2. dicit vacare nomine, vocat autem αὔξησιν καὶ φθίσιν. i. *auctionem & diminutionem.* & lib. 1. de gen. & corr. cap. 5. περὶ μέγεθος ἡ αὔξησις καὶ φθίσις ἐστί. i. *circa magnitudinem auctio & diminutio verſatur.*

ſatur. utramque præreqvirere τ̀ φοϱὰν. i. *lationem*, ſive motum ad locum ſuprà memoratum ex Phil. nunc de φοϱᾷ.

Cap. IX.

Motus localis *per ſuam definitionem & requiſita atque ſpecies explicatur ex Philoſopho.*

MOtus κατὰ τόπον vocatur Ariſtoteli φοϱά. i. *Latio.* quomodo latio ſit unus genere motus, vide lib. 5. nat. auſc. c.6. quæ autem propriè dicantur ferri, ſic docet ejuſdem lib. cap. 3. §. 13. λέγεται φέρεσθαι ταῦτα μόνα κυρίως, ὅταν μὴ ἐπ' αὐτοῖς ᾖ τὸ στῆναι τοῖς μεταβάλλουσι τ̀ τόπον καὶ ὅσα αὐτὰ μὴ ἑαυτὰ κινεῖ κατὰ τόπον. i. *Ea ſola propriè dicuntur ferri, quæ cum locum mutent, non eſt in ipſis ſitum, ut ſe ſiſtant; & quæ ſeipſa non movent ſecundum locum.* & quod fertur, tota ſua mole locum mutare vult, lib. 1. de gen. & corrupt. c. 5. ubi: τὸ μὲν γὰρ φερόμενον, ὅλον ἀλλάττει τόπον. & quod ſimul locum non mutat, non dicitur moveri, lib. 4. nat. auſc. c. 7. §. 5. Et mobile ſpectare proximè contingentia, ut quieſcentia, his docet, quæ leguntur lib. 4. nat. auſc. c. 6. τὸ ἐν ἠρεμοῦντι τῷ περιέχοντι γίνεται μετάστασις τῶν τοῦ φερομένου. i. *in eo, quod continet, quieſcente fit*

ſit tranſlatio ejus, quod fertur. Motum Localem eſſe primum motum, toto capite x. libri 8. nat. auſc. probat, ubi ex fine his verbis concludit: ὅτι μὲν τοίνυν τῶν κινήσεων ἡ φορὰ πρώτη, φανερὸν ἐκ τούτων. Et licet ille neget generationem propriè eſſe φορὰν, vult tamen illam præcedere generationem tanquam priorem, & etiam ad illam pertinere, juxtà ea, quæ docet lib. 2. de gen. & corr. c. x. ubi: τὰ πρότερα, inquit, καλῶς εἴρηται τὸ πρῶτον τῶν μεταβολῶν τὴν φορὰν, ἀλλὰ μὴ τὴν γένεσιν, εἰπεῖν. πολὺ γὰρ εὐλογώτερον, τὸ ὂν τῷ μὴ ὄντι γενέσεως αἴτιον εἶναι, ἢ τὸ μὴ ὂν τῷ ὄντι τοῦ εἶναι· τὸ μὲν οὖν φερόμενόν ἐστι, τὸ δὲ γινόμενον οὐκ ἔστι. διὸ καὶ ἡ φορὰ προτέρα τῆς γενέσεως. i. *Priora eſſe, dicta rectè; Lationem, inquam, mutationum primam eſſe & non generationem, dilucidum eſt. Nam multò magis conſonum eſt rationi, id quod eſt, ei, quod non eſt, ut naſcatur, cauſam eſſe: quàm id, quod non eſt, ei, quod eſt, ut ſit. ſed quod lationem ſubit, eſt: quod vero oritur non eſt. idcircò latio generatione prior eſt.* & pòſt: φαμὲν δὲ αἰτίαν εἶναι τὴν φορὰν τοῦ γίνεσθαι. i. *Dicimus autem lationem eſſe cauſam generationis.* & lib. 4. de cœlo c. 4. ἡ φορὰ, γένεσίς ποθεν ποι. i. *latio vero è*

quopiam

quopiam in quidpiam generatio eſt. & lib.7. nat. auſc. c.3.§.3. πρῶτον μὲν οὖν περὶ φορᾶς εἴπωμεν· αὐτὴ γὰρ πρώτη τῶν κινήσεων ἐστιν. i. *primum de latione dicam: hic enim eſt motuum primus.* & nullum præter illam lationem continuum eſſe motum, ibidem oſtendit. accretionem etiam & diminitionem requirere motum localem ad ſuam eſſentiam, docet lib.4. nat. auſc. c.6. motum localem, porrò, diſtinguit in illum, qui eſt à ſe, & illum, qui eſt ab alio l. c.7. nat. in iis autem quæ à ſe moventur τὸ κινοῦν πρῶτον. i. *primum movens* vult ἐνυπάρχειν. i. *ineſſe.* ab alio autem mota dicit quatuor modis moveri, qui motus appellantur ἕλξις, ὦσις, ὄχησις, καὶ δίνησις. i. *tractus, pulſus, vectio & converſio:* & omnes motus, qui in loco fiunt, ad illos reduci. ἔπωσιν autem & ἄπωσιν vult eſſe ὦσιν τινά. Illam vocat, ὅταν τὸ ἀπ' αὐτοῦ κινοῦν ἐπακολουθοῦν ὠθῇ. i. *cum id, quod à ſe pellit, rem ſequitur, quæ pellit.* hanc autem ὅταν μὴ ἐπακολουθῇ κινῆσαν. i. *cum non ſequitur movendo.* Prætereà ῥῖψις. i. *jactus* ei eſt, ὅταν σφοδροτέραν ποιήσῃ τὴν ἀπ' αὐτοῦ κίνησιν τῆς κατὰ φύσιν φορᾶς καὶ μέχρι τούτου φέρηται, ἕως ἂν κρατῇ ἡ κίνησις. i. *cum vehementiorem motum efficit, quo*

rem

rem à ſe pellit, quàm ſit illius rei latio naturalis, & ea res eouſque fertur, donec motio vim ſuam retineat. &, δίωσις καὶ σύνωσις, ἄπωσις καὶ ἕλξις εἰσίν. i. *diſpulſio & compulſio ſunt depulſio & tractus.* &, εἰσπνοὴν. i. *inſpirationem* vocat ἕλξιν. i. *tractum.* & ἐκπνοὴν. i *expirationem*, vocat ὦσιν. i. *pulſum.* ὄχησιν autem & δίνησιν. i. *vectionem & converſionem refert ad tractum & pulſum.* vectione autem vult aliquid κατὰ συμβεβηκὸς moveri, cum eſt aut in eo, quod movetur, aut ſuper eo. & quod vehit, moveri exiſtimat vel pulſum vel tractum vel converſum. & tribus his modis dicit eſſe communem ὄχησιν. δίνησιν. i. *converſionem* componit ἐξ ἕλξεως καὶ ὤσεως, i. e. *ex tractu & pulſu.* ὦσιν. i. *pulſum* dixit eſſe δίνησιν, ἡ ἐφ' αὐτοῦ τὴν ἀπ' ἄλλου πρὸς ἄλλο: ἕλξιν. i. *tractum*, τὴν ἀπ' ἄλλου πρὸς αὐτὸ ἢ πρὸς ἄλλο. i. *qui ſit ab alio ad ſe vel ad aliud.* Motus localis præterea dividitur in rectum, circularem & mixtum. ut videre eſt lib. 8. nat. auſc. c. 13. rectâ circularem vult eſſe priorem; utpote, quæ ipſi magis ſimplex & perfecta eſt, & quæ poteſt eſſe æterna. licet circulari rectus non ſit contrarius, uti docet Philoſophus lib. 1. de cœlo, c. 4. Etiam

motus dividitur in proprium & communem. ſic lib. 2. de cœlo c. 8. οἰκεία κίνησις. i. *propria motio* opponitur τῷ φέρεσθαι ὑπὸ τῶν κύκλων. i. *orbibus ferri.* v. lib. 1. de cœlo, c. 2. & propriæ motionis mentio quoque fit, lib. 3. de cœlo, c. 3. f. ubi, τῷ σώματι φυσικῷ οἰκείαν κίνησιν tribuit. & lib. 4. nat auſcult. c. 17. κίνησις καὶ φορὰ μία τῷ φερομένῳ. i. *motio & latio una eſt propter id quod fertur.* contraria motui eſt quies & motus motui, juxtà Phil. lib. 5. nat. auſc. c. 2. & 8. & quietes etiam dicit eſſe contrarias inter ſe § 5. nunc de loco & vacuo.

CAP. X.

Locus *quid ſit, explicatur ex Ariſtotele:* item, *notatur ex illo, quid ſit* vacuum, *& non dari illud in rerum natura.*

OMnem ſubſtantiam eſſe alicubi, docet *Ariſtoteles,* lib. 4. nat. auſc. c. 1. Et ſic locum & corpus eſſe combinata, ut & extenſiones ſuas jungant & ejuſdem naturæ habeant. ait enim Categ. cap. 6. τὰ τοῦ στερεοῦ ὡσαύτως καὶ τὰ τοῦ τόπου. i. *eadem eſt ratio partium corporis & loci.* Et, ut corpori, ſic & loco convenire tres dimenſiones, fatetur Philoſophus lib. 4. nat. auſc. c. 3.

c. 3. ubi: διαστήματα μὲν οὖν ἔχει τρία, μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος, οἷς ὁρίζεται τὸ σῶμα πᾶν. i. *dimenſiones igitur tres habet, longitudinem, latitudinem & altitudinem, quibus omne corpus definitur.* negat tamen ibidem corpus eſſe aut materiam aut formam, cap. 4. definiturque c. 6. ἔσχατον τοῦ περιέχοντος, ὃ οὐκ ἔστι μέρος τοῦ ἐν αὐτῷ ὄντος, οὔτε μεῖζον, τοῦ διαστήματος, ἀλλ' ἴσον. i. *extremum continentis ſive ambientis* corporis, *quod non eſt pars ejus, quod in eo eſt, neque majus intervallo, ſed æquale.* quia in eodem ſunt extremitates eorum, quæ ſe tangunt. & ſtatuens locum immobilem, definit eum plenius §. 28. τὸ τοῦ περιέχοντος πέρας ἀκίνητον πρῶτον. i. *ejus, quod continet, terminum immobilem primum.* & c. ſeq. vocatur πέρας ἠρεμοῦν. i. *terminus quieſcens.* ideo locus ſimul dicitur eſſe cum re, quia termini ſimul ſunt cum eo, quod terminatur. ergo locus non eſt pars rei, ſed terminus, uti ab Ariſt. docetur. Illudque corpus dicitur eſſe in loco, extra quod eſt aliud aliquod corpus, quod ipſum continet. illud vero non eſt in loco, extra quod non eſt ullum corpus. ideo negat cœlum eſſe in loco. & locum nihilominus dicit eſſe

τοῦ οὐρανοῦ τὸ ἔσχατον. i. *extremum cæli*, καὶ ἁπτόμενον τοῦ κινητοῦ σώματος πέρας ἠρεμοῦν *terminum quieſcentem, qui tangit corpus nobile.* diſtinctio loci interni & externi, ut è præcedentibus elici poſſit, quiſque judicet: puncti Philoſophus negat eſſe locum, & duo corpora in eodem eſſe loco. cum autem Phil. vocat πέρας πρῶτον. intelligit οἰκεῖον τόπον. i. *proprium locum*, qui c. 4. ἴδιος. i. *proprius*, nuncupatur: ut ideo diſtinguatur à κοινῷ. i. *communi* loco. utrumque deſignat l. c. τόπος ὁ μὲν κοινὸς, ἐν ᾧ ἅπαντα τὰ σώματά ἐστιν. i. *locus communis eſt, in quo ſunt omnia corpora.* ὁ δὲ ἴδιος, ἐν ᾧ πρώτῳ i. *proprius eſt, in quo primo,* ineſt ſcilicet corpus. additque de eo: ἔστιν ὁ τόπος, τὸ πρῶτον περιέχον ἕκαστον τῶν σωμάτων. i. *eſt locus, quod primum continet unumquodque corpus.* in quo etiam naturaliter dicitur permanere. Cum igitur unumquodque corpus & omnia corpora ſint in loco, expellitur inde *vacuum* ſive *inane.* definitur autem *Ariſt.* lib. 4. nat. auſc. c. 9. κενὸν, ἐν ᾧ μηδέν ἐστι. vacuum, in quo nihil eſt. ratio: ὅτι τὸ ὂν, σῶμα οἴονται εἶναι· πᾶν δὲ σῶμα ἐν τόπῳ· κενὸν δὲ, ἐν ᾧ τόπῳ μηδέν ἐστι σῶμα· ὥστε εἴ που μή ἐστι σῶμα, κενὸν εἶναι ἐνταῦθα·

ταῦτα. *quia, quod eſt, putant eſſe corpus. omne autem corpus eſſe in loco: inane vero, in quo nullum eſt corpus. quare ſic, ubi non eſt corpus, ibi eſſe inane.* lib. I. de cœlo c. 9. f. τὸ κενὸν εἶναί φαμεν, ἐν ᾧ μὴ ὑπάρχει σῶμα, δυνατὸν δὲ γενέσθαι. I. *vacuum id eſſe dicimus, in quo corpus non eſt, ſed eſſe poteſt.* tribuit autem priore loco 4. nat. auſc. Antiquis quibuſdam Philoſophis, quod voluerint, omne corpus eſſe tactile & tale eſſe, quodcunque habet gravitatem & levitatem. Et ideo, id vacuum eſſe, in quo nihil eſt grave aut leve. Et contra eorum rationes affirmat, & probat, nullum dari ejuſmodi inane, cap. x. & xI. & xII. & xIII. & lib. I. de generatione & corr. c. 8. pr. jam de tempore pertractandum.

CAP. XI.

Temporis *explicatio ex Philoſopho petita breviter exhibetur.*

TEmpus (χρόνος) definitur ab Ariſtotele lib. 4. nat. auſc. c. 16. ἀριθμὸς κινήσεως κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον. I. *numerus motus ſecundum prius & poſterius.* diſtinguens numerum in ἀριθμούμενον ſive τὸ ἀριθμητὸν, & eum, ᾧ ἀριθμοῦμεν. I. *quod numeratur ſive quod numerabile eſt & quo*

Digitized by Google

Cap. XII.

De elementis *in genere tractatio inſtituitur juxtà mentem & textum Ariſtotelis.*

E*Lementum* quot modis dicatur, inquirit Philoſophus lib. 4. met. c. 3. omnibuſque elem: commune eſſe vult, τὸ εἶναι ϛοιχεῖον ἑκάϛȣ, τὸ πρῶτον ἐνυπάρχον ἑκάϛῳ. i. *cujuſque eſſe elementum, quod primum cuique ineſt.* lib. 1. nat. auſc. confundit elementum cum principio & cauſa. v. l. 12. met. c. 4. quod Philoſophis Veteribus etiam placuiſſe, ille teſtatur lib. 1. nat. auſc. & XI. met. c. 1. & lib. 2. de de part. anim. c. 1. definitur elementum corporum lib. 3. de cœlo. c. 3. εἰς ὃ τὰ ἄλλα σώματα διαιρεῖται ἐνυπάρχον δυνάμει ἢ ἐνεργείᾳ. i *in quod cætera corpora dividuntur; in quibus ineſt potentia aut actu.* additque illud eſſe ἀδιαίρετον εἰς ἕτερα τῷ εἴδει. i. *indiviſibile in ſpecie diverſa.* Exemplum v. in ſeq. elementa corporum non eſſe materiam neque eſſe infinita, conatur oſtendere contra Antiquorum nonnullos, lib. 2. de gen. & corr. c. 5. de elementorum principiis, ſcilicet materia & forma, v. cap. 2. & nullum corpus elementis prius eſſe, lib. 3. de cœlo, c. 6. ubi tanquam abſur-

abſurdum infert, ἄλλο σῶμα πρότερον εἶναι τῶν ςοιχείων. Quatuor eſſe *elementa*, probat Phil. lib. 4. de cœlo, cap. 5. ex gravitate & levitate naturali, quarum hanc ſimpliciter uni, ut igni, & illam alteri, i. terræ convenire vult: & illi motum, qui fit ſurſum, & huic eum, qui fit deorſum tribuit. aeri autem & aquæ levitatem & pondus, ita ut aqua univerſis, excepta terra, ſubſtet: aër autem ſuper omnia emineat, excepto igne. unum autem ſolum eſſe, ὃ πᾶσιν ἐπιπολάζει. i. *quod ſuper omnia natet*. & unum, ὃ πᾶσιν ὑφίςαται. i. *ſubſidet univerſis*. & duo alia eſſe, ἃ καὶ ὑφίςαταί τινι καὶ ἐπιπολάζει τινί. i. *quæ & cuipiam ſubſtant, & ſuper aliquid collocantur*. unde quatuor elementa dari, concludit. vide & lib. 1. de cœlo, n. 3. & lib. 2. de gen. & corr. c. 3. recto motu moveri tantum elementa, quæ moventur, probat lib. 1. de cœlo cap. 2. æterna eſſe, refutat, lib. 3. de cœlo, c. 6. unde ſequi, eſſe ortui & interitui obnoxia, arbitratur: petitque exemplum & argumentum ab experientia: quâ ignem & aquam & unumquodque ſimplicium corporum diſſolvi videmus. duobus autem modis ignem corrumpi, ſcilicet, ὑπὸ τῦ

quopiam in quidpiam generatio eſt. & lib. 7. nat. auſc. c. 3. §. 3. πρῶτον μὲν οὖν περὶ φορᾶς εἴπωμεν· αὐτὴ γὰρ πρώτη τῶν κινήσεων ἐστιν. i. *primum de latione dicam: hic enim eſt motuum primus.* & nullum præter illam lationem continuum eſſe motum, ibidem oſtendit. accretionem etiam & diminitionem requirere motum localem ad ſuam eſſentiam, docet lib. 4. nat. auſc. c. 6. motum localem, porrò, diſtinguit in illum, qui eſt à ſe, & illum, qui eſt ab alio l. c. 7. nat. in iis autem quæ à ſe moventur τὸ κινοῦν πρῶτον. i. *primum movens* vult ἐνυπάρχειν. i. *ineſſe.* ab alio autem mota dicit quatuor modis moveri, qui motus appellantur ἕλξις, ὦσις, ὄχησις, καὶ δίνησις. i. *tractus, pulſus, vectio & converſio:* & omnes motus, qui in loco fiunt, ad illos reduci. ἔπωσιν autem & ἄπωσιν vult eſſe ὦσιν τινά. Illam vocat, ὅταν τὸ ἀπ' αὐτοῦ κινοῦν ἐπακολουθοῦν ὠθῇ. i. *cum id, quod à ſe pellit, rem ſequitur, quæ pellit.* hanc autem ὅταν μὴ ἐπακολουθῇ κινῆσαν. i. *cum non ſequitur movendo.* Prætereà ῥῖψις. i. *jactus* ei eſt, ὅταν σφοδροτέραν ποιήσῃ τὴν ἀπ' αὐτοῦ κίνησιν τῆς κατὰ φύσιν φορᾶς καὶ μέχρι τούτου φέρηται, ἕως ἡ κρατῇ ἂν κίνησις. i. *cum vehementiorem motum efficit, quo rem*

rem à ſe pellit, quàm ſit illius rei latio naturalis, & ea res eouſque fertur, donec motio vim ſuam retineat. &, δίωσις καὶ σύνωσις, ἄπωσις καὶ ἕλξις εἰσίν. i. *diſpulſio & compulſio ſunt depulſio & tractus.* &, εἰσπνοὴν. i. *inſpirationem* vocat ἕλξιν. i. *tractum.* & ἐκπνοὴν. i *expirationem*, vocat ὦσιν. i. *pulſum.* ὄχησιν autem & δίνησιν. i. *vectionem & converſionem refert ad tractum & pulſum.* vectione autem vult aliquid κατὰ συμβεβηκὸς moveri, cum eſt aut in eo, quod movetur, aut ſuper eo. & quod vehit, moveri exiſtimat vel pulſum vel tractum vel converſum. & tribus his modis dicit eſſe communem ὄχησιν. δίνησιν. i. *converſionem* componit ἐξ ἕλξεως καὶ ὤσεως, i. e. *ex tractu & pulſu.* ὦσιν. i. *pulſum* di-dit eſſe δίνησιν, ἡ ἐφ' αὐτοῦ ἢ τὴν ἀπ' ἄλλου πρὸς ἄλλο: ἕλξιν. i. *tractum*, τὴν ἀπ' ἄλλου πρὸς αὑτὸ ἢ πρὸς ἄλλο. i. *qui ſit ab alio ad ſe vel ad aliud.* Motus localis prætereà dividitur in rectum, circularem & mixtum. ut videre eſt lib. 8. nat. auſc. c. 13. rectâ circularem vult eſſe priorem; utpote, quæ ipſi magis ſimplex & perfecta eſt, & quæ poteſt eſſe æterna. licet circulari rectus non ſit contrarius, uti docet Philoſophus lib. 1. de cœlo, c. 4. Etiam

Digitized by Google

motus dividitur in proprium & communem. ſic lib. 2. de cœlo c. 8. οἰκεία κίνησις. i. *propria motio* opponitur τῷ φέρεσθαι ὑπὸ τῶν κύκλων. i. *orbibus ferri.* v. lib. 1. de cœlo, c. 2. & propriæ motionis mentio quoque fit, lib. 3. de cœlo, c. 3. f. ubi, τῷ σώματι φυσικῷ οἰκείαν κίνησιν tribuit. & lib. 4. nat auſcult. c. 17. κίνησις καὶ φορὰ μία τῷ φερομένῳ. i. *motio & latio una eſt propter id quod fertur.* contraria motui eſt quies & motus motui, juxtà Phil. lib. 5. nat. auſc. c. 2. & 8. & quietes etiam dicit eſſe contrarias inter ſe § 5. nunc de loco & vacuo.

CAP. X.

Locus *quid ſit, explicatur ex Ariſtotele:* item, *notatur ex illo, quid ſit* vacuum, *& non dari illud in rerum natura.*

OMnem ſubſtantiam eſſe alicubi, docet *Ariſtoteles*, lib. 4. nat. auſc. c. 1. Et ſic locum & corpus eſſe combinata, ut & extenſiones ſuas jungant & ejuſdem naturæ habeant. ait enim Categ. cap. 6. τὰ τοῦ σερεοῦ ὡσαύτως καὶ τὰ τοῦ τόπου. i. *eadem eſt ratio partium corporis & loci.* Et, ut corpori, ſic & loco convenire tres dimenſiones, fatetur Philoſophus lib. 4. nat. auſc.

c. 3.

Digitized by Google

c. 3. ubi: διαστήματα μὲν οὖν ἔχει τρία, μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος, οἷς ὁρίζεται τὸ σῶμα πᾶν. i. *dimenſiones igitur tres habet, longitudinem, latitudinem & altitudinem, quibus omne corpus definitur.* negat tamen ibidem corpus eſſe aut materiam aut formam, cap. 4. definiturque c. 6. ἔσχατον τοῦ περιέχοντος, ὃ οὐκ ἔστι μέρος τοῦ ἐν αὐτῷ ὄντος, οὔτε μεῖζον, τοῦ διαστήματος, ἀλλ' ἴσον. i. *extremum continentis ſive ambientis* corporis, *quod non eſt pars ejus, quod in eo eſt, neque majus intervallo, ſed æquale.* quia in eodem ſunt extremitates eorum, quæ ſe tangunt. & ſtatuens locum immobilem, definit eum plenius §. 28. τὸ τοῦ περιέχοντος πέρας ἀκίνητον πρῶτον. i. *ejus, quod continet, terminum immobilem primum.* & c. ſeq. vocatur πέρας ἠρεμοῦν. i. *terminus quieſcens.* ideo locus ſimul dicitur eſſe cum re, quia termini ſimul ſunt cum eo, quod terminatur. ergo locus non eſt pars rei, ſed terminus, uti ab Ariſt. docetur. Illudque corpus dicitur eſſe in loco, extra quod eſt aliud aliquod corpus, quod ipſum continet. illud vero non eſt in loco, extra quod non eſt ullum corpus. ideo negat cœlum eſſe in loco. & locum nihilominus dicit eſſe

 τοῦ

τοῦ οὐρανοῦ τὸ ἔσχατον. i. *extremum cæli*, καὶ ἀπτόμενον τοῦ κινητοῦ σώματος πέρας ἠρεμοῦν *terminum quieſcentem, qui tangit corpus nobile.* diſtinctio loci interni & externi, ut è præcedentibus elici poſſit, quiſque judicet: puncti Philoſophus negat eſſe locum, & duo corpora in eodem eſſe loco. cum autem Phil. vocat πέρας πρῶτον. intelligit οἰκεῖον τόπον. i. *proprium locum*, qui c. 4. ἴδιος. i. *proprius*, nuncupatur: ut ideo diſtinguatur à κοινῷ. i. *communi* loco. utrumque deſignat l. c. τόπος ὁ μὲν κοινὸς, ἐν ᾧ ἅπαντα τὰ σώματά ἐστιν. i. *locus communis eſt, in quo ſunt omnia corpora.* ὁ δὲ ἴδιος, ἐν ᾧ πρώτῳ i. *proprius eſt, in quo primo,* ineſt ſcilicet corpus. additque de eo: ἔστιν ὁ τόπος, τὸ πρῶτον περιέχον ἕκαστον τῶν σωμάτων. i. *eſt locus, quod primum continet unumquodque corpus.* in quo etiam naturaliter dicitur permanere. Cum igitur unumquodque corpus & omnia corpora ſint in loco, expellitur inde *vacuum* ſive *inane.* definitur autem *Ariſt.* lib. 4. nat. auſc. c. 9. κενὸν, ἐν ᾧ μηδέν ἐστι. vacuum, in quo nihil eſt. ratio: ὅτι τὸ ὂν, σῶμα οἴονται εἶναι· πᾶν δὲ σῶμα ἐν τόπῳ· κενὸν δὲ, ἐν ᾧ τόπῳ μηδέν ἐστι σῶμα· ὥστε εἴ πού μή ἐστι σῶμα, κενὸν εἶναι ἐνταῦθα·

Digitized by

ταῦτα. *quia, quod eſt, putant eſſe corpus. omne autem corpus eſſe in loco: inane vero, in quo nullum eſt corpus. quare ſic, ubi non eſt corpus, ibi eſſe inane.* lib. 1. de cœlo c. 9. f. τὸ κενὸν εἶναί φαμεν, ἐν ᾧ μὴ ὑπάρχει σῶμα, δυνατὸν δὲ γενέσθαι. i. *vacuum id eſſe dicimus, in quo corpus non eſt, ſed eſſe poteſt.* tribuit autem priore loco 4. nat. auſc. Antiquis quibuſdam Philoſophis, quod voluerint, omne corpus eſſe tactile & tale eſſe, quodcunque habet gravitatem & levitatem. Et ideo, id vacuum eſſe, in quo nihil eſt grave aut leve. Et contra eorum rationes affirmat, & probat, nullum dari ejuſmodi inane, cap. x. & xi. & xii. & xiii. & lib. 1. de generatione & corr. c. 8. pr. jam de tempore pertractandum.

Cap. XI.

Temporis *explicatio ex Philoſopho petita breviter exhibetur.*

TEmpus (χρόνος) definitur ab Ariſtotele lib. 4. nat. auſc. c. 16. ἀριθμὸς κινήσεως κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον. i. *numerus motus ſecundum prius & poſterius.* diſtinguens numerum in ἀριθμούμενον ſive τὸ ἀριθμητὸν, & eum, ᾧ ἀριθμοῦμεν. i. *quod numeratur ſive quod numerabile eſt & quo nume-*

numeramus. Scholaſtici poſteà vocarunt numeratum & numerantem. tempus autem Ariſt. hic intelligit ἀριθμούμενον. ideo eſt numerus motus. I. motus numeratus. & ita, cùm plus & minus numero expendimus, majorem & minorem motum dijudicamus tempore. idque ſecundum πρότερον καὶ ὕστερον. ait enim ὅταν γὰρ τὰ ἄκρα ἕτερα τοῦ μέσου νοήσωμεν καὶ δύο εἴπῃ ἡ ψυχὴ τὰ νῦν, τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ ὕστερον, τότε καὶ τοῦτο φαμὲν εἶναι χρόνον. I. *cum enim extrema à medio diverſa intelligimus ac duo momenta affirmat anima, alterum prius, alterum poſterius: tum dicimus id eſſe tempus.* quod deinceps dicit ὁρίζεσθαι τῷ νῦν. I. *momento terminari*, cap. xx, de momento. τὸ νῦν ὅρος τοῦ παρήκοντος καὶ τοῦ μέλλοντος. I. *præſens momentum eſt terminus præteriti & futuri.* etiam vocatur μονάς, cap. 17. § 4. continuum eſſe tempus propter momentum ac dividi ratione momenti, ibidem aſſerit. neque tamen vult momentum eſſe partem temporis, quemadmodum nec puncta lineæ. ubi ſic in textu: ᾗ μὲν οὖν πέρας τὸ νῦν, οὐ χρόνος, ἀλλὰ συμβέβηκεν, ᾗ δ' ἀριθμεῖ, ἀριθμός· τὰ μὲν γὰρ πέρατα, ἐκείνου μόνον ἐστὶν, οὗ ἐστι πέρατα. I. *quatenus igitur momentum eſt, terminus,*

non

Digitized by Google

non eſt tempus, ſed ei accidit. quatenus autem numerat, eſt numerus. termini namque illius rei tantummodo ſunt, cujus ſunt termini. eſt numerus κινήσεως: quia, ὐ δοκεῖ, inquit, χρόνος γεγονέναι ὐθεὶς, ὅτι ὐδὲ κίνησις. i. *non videtur tempus fieri ullum, cum non eſt motus.* v. & lib. 1. de cœlo. c. 9. f. interim, ad tempus pertinere vult c. 18. non velox & tardum, ut de motu; ſed longum & breve, quatenus eſt continuum; multum & paucum, quatenus eſt numerus. Item, non tantum metiri nos motum tempore; ſed etiam motu tempus, διὰ τὸ, inquit, ὁρίζεσθαι ἀπ' ἀλλήλων. i. *quia ſeivicem definiunt.* dicitque quidem χρόνον, *tempus*, eſſe μέτρον κινήσεως καὶ τοῦ κινεῖσθαι. i. *menſuram motus & ipſius moveri*, cap. 19. ſed tamen menſurari tempus ab aliis motibus, qui ſunt conſtantiſſimi & continui, id eſt, corporum cœleſtium. quibus aliàs motum æternum adſcribit libris de cœlo. & quæ ſit æternitas, docet lib. 1. c. 9. f. nunc ingrediar elementa.

Digitized by Google

Cap. XII.

De elementis *in genere tractatio inſtituitur juxtà mentem & textum Ariſtotelis.*

*E*Lementum quot modis dicatur, inquirit Philoſophus lib. 4. met. c. 3. omnibuſque elem: commune eſſe vult, τὸ εἶναι στοιχεῖον ἑκάστου, τὸ πρῶτον ἐνυπάρχον ἑκάστῳ. 1. *cujuſque eſſe elementum, quod primum cuique ineſt.* lib. 1. nat. auſc. confundit elementum cum principio & cauſa. v. l. 12. met. c. 4. quod Philoſophis Veteribus etiam placuiſſe, ille teſtatur lib. 1. nat. auſc. & XI. met. c. 1. & lib. 2. de de part. anim. c. 1. definitur elementum corporum lib. 3. de cœlo. c. 3. εἰς ὃ τὰ ἄλλα σώματα διαιρεῖται ἐνυπάρχον δυνάμει ἢ ἐνεργείᾳ. 1 *in quod cætera corpora dividuntur; in quibus ineſt potentia aut actu.* additque illud eſſe ἀδιαίρετον εἰς ἕτερα τῷ εἴδει. 1. *indiviſibile in ſpecie diverſa.* Exemplum v. in ſeq. elementa corporum non eſſe materiam neque eſſe infinita, conatur oſtendere contra Antiquorum nonnullos, lib. 2. de gen. & corr. c. 5. de elementorum principiis, ſcilicet materia & forma, v. cap. 2. & nullum corpus elementis prius eſſe, lib. 3. de cœlo, c. 6. ubi tanquam abſur-

abſurdum infert, ἄλλο σῶμα πρότερον εἶναι τῶν στοιχείων. Quatuor eſſe *elementa*, probat Phil. lib. 4. de cœlo, cap. 5. ex gravitate & levitate naturali, quarum hanc ſimpliciter uni, ut igni, & illam alteri, i. terræ convenire vult: & illi motum, qui fit ſurſum, & huic eum, qui fit deorſum tribuit. aeri autem & aquæ levitatem & pondus, ita ut aqua univerſis, excepta terra, ſubſtet: aër autem ſuper omnia emineat, excepto igne. unum autem ſolum eſſe, ὃ πᾶσιν ἐπιπολάζει. i. *quod ſuper omnia natet*. & unum, ὃ πᾶσιν ὑφίσταται. i. *ſubſidet univerſis*. & duo alia eſſe, ἃ καὶ ὑφίσταταί τινι καὶ ἐπιπολάζει τινί. i. *quæ & cuipiam ſubſtant, & ſuper aliquid collocantur*. unde quatuor elementa dari, concludit. vide & lib. 1. de cœlo, n. 3. & lib. 2. de gen. & corr. c. 3. recto motu moveri tantum elementa, quæ moventur, probat lib. 1. de cœlo cap. 2. æterna eſſe, refutat, lib. 3. de cœlo, c. 6. unde ſequi, eſſe ortui & interitui obnoxia, arbitratur: petitque exemplum & argumentum ab experientia: quâ ignem & aquam & unumquodque ſimplicium corporum diſſolvi videmus. duobus autem modis ignem corrumpi, ſcilicet, ὑπὸ τοῦ

ἐναντίȣ σβεννύμϑμον, καὶ ὑφ' ἑαυτȣ͂ μαραινόμϑμον. i. *à contrario, cum extinguitur: & à ſe ipſo, cum marceſcit.* modus: τȣ͂το δὲ πάσχει τὸ ἔλαττον ὑπὸ τȣ͂ πλείονος, καὶ ϑᾶττον, ὅσῳ ἂν ᾖ ἔλαττον. i. *hoc enim patitur minor à majore & eo celeriùs, quo minor eſt.* unde concludit de univerſis: ὥστε ἀνάγκη φϑαρτὰ καὶ γεννητὰ εἶναι τὰ στοιχεῖα τῶν σωμάτων. ex invicem autem generari elementa, probat cap. 7. ideo, quia ὔτε ἐξ ἀσωμάτων γίγνεσϑαι δυνατὸν, ὔτε ἐξ ἄλλȣ σώματος. i. *neque ex incorporeo neque ex alio corpore fieri poſſint.* ἐξ ἀλλήλων γίγνεσϑαι, i. *ex ſe mutuo fieri.* & illo cap. poſt refutatam ſuo modo Empedoclis & Democriti ſententiam, infert, cum neque elementorum migratio in ſe mutua, ſegregatio ſit, reſtare; εἰς ἄλληλα μεταβάλλοντα γίγνεσϑαι. i. *mutationem ſubeuntia in ſe, mutuo generari.* illudque fieri dupliciter exiſtimat: ἢ τῇ μετασχηματίσει. καϑάπερ, ἐκ τȣ͂ αὐτȣ͂ κηρȣ͂ γένοιτ' ἂν σφαῖρα καὶ κύβος (al. κύκλος) ἢ τῇ διαλύσει, τῇ εἰς τὰ ἐπίπεδα καϑάπερ ἔνιοί φασιν. i. *aut transfiguratione: ut ex eadem cera pila fit, teſſerave, aut diſſolutione in plana, ut quidam ajunt.* exanima ſeq. Veterum ſententiam de elementis figuratis refellit lib.

3. de

3. de cœlo, c. 8. directè de elementorum ad invicem generatione & corruptione, tranſmutationeque agit Phil. lib. 2. de generat. & corr. c. 4. cum capite ſuperiore oſtendiſſet ſuo modo, ſimplicia corpora mutuam ſubire generationem, εἰς ἐναντία καὶ ἐξ ἐναντίων. i. *in contraria & ex contrariis.* Elementis autem contrarietates tribuit ex differentiis contrariis, quæ ſunt caliditas, frigiditas, humiditas & ſiccitas. Speciatim: ignem facit calidum ſiccumque: aquam vero humidam & frigidam: aërem humidum calidumque: terram vero frigidam & ſiccam. additque: ὅσα μὲν γὰρ ἔχει σύμβολον πρὸς ἄλληλα, ταχεῖα τούτων ἡ μετάβασις; ὅσα δὲ μὴ ἔχει, βραδεῖα, διὰ τὸ ῥᾷον εἶναι τὸ ἓν, τὰ πολλὰ μεταβάλλειν. i. *quæ enim ſymbolum inter ſe habent, horum cita eſt migratio: quæ vero non habent, tarda; quod facilius fit, unum, quam multa mutari.* ſic ex igni fiet aër, altero mutationem ſubeunte, cum ſiccitas vincatur ab humiditate: & aqua ex aëre, cum calorem frigus evincat. Eodem modo ex aqua terra, cum humiditas vincatur. & ex terra ignis fiet, cum frigiditas intereat. ἔχει γὰρ, inquit, ἄμφω πρὸς ἄμφω σύμβολα.

βολα. i. *nam utraque ad utraque ſymbola habent*. & hunc mutationis modum vult eſſe promptiſſimum. difficiliorem autem, cum plurimum fit mutatio: ut, ſi ex aqua oriatur ignis, ubi frigiditatem & humiditatem corrumpi priùs, neceſſe eſt. Item, ex terra, aër, frigiditate & ſiccitate corruptâ. Eodem modo, cum ex igne & aere, aqua & terra fiant. ubi ἀμφότερα μεταβάλλει. i. *utriuſque qualitates corrumpuntur*; & hæc generatio tardior eſt. Sin verò utriuſque altera qualitatum, earum migrationem, vult fieri difficilius; ſed non in ſe mutuò. ut, ex igne & aqua, ſi terra & aër fiat: ex aëre vero & terra, ignis & aquà. fiet *aër*, cum aquæ frigiditas fuerit corrupta & ignis ſiccitas, remanentibus hujus caliditate & illius humiditate: Et *terra*, cum calor ignis & aquæ humiditas intereant, remanentibus hujus frigiditate & illius ſiccitate. Ex aere & terra, *aqua*, cum aëris calor & terræ ſiccitas intereant, relictis illius humiditate, & hujus frigiditate. Et ex iiſdem *ignis*, cum aeris humiditas & terræ ſiccitas corrumpantur, relictis illius caliditate & hujus ſiccitate. De actione & paſſione elementorum, lege Phil. lib. 1. de generat. & corr.

Digitized by Google

corr. c. 9. refutatis ſuo more binis Veterum ſententiis. Nunc carptim de elementis ſingulis.

Cap. XIII.

De Elementis *in ſpecie agitur ex textu & ſenſu Philoſophi.*

IGnem caloris eſſe exceſſum, docet Philoſophus lib. 2. de gen. & corr. c. 4. ubi ſic: τὸ πῦρ ἐστιν ὑπερβολὴ θερμότητος. perinde, ut glacies, frigoris ratio: ἡ γὰρ πῆξις καὶ ἡ ζέσις, ὑπερβολαί τινές εἰσιν, ἡ μὲν ψυχρότητος, ἡ δὲ θερμότητος. igitur, εἰ ὁ κρύσταλλός ἐστι πῆξις ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ τὸ πῦρ ἔσται ζέσις θερμοῦ καὶ ξηροῦ. 1. *ſi glacies humidi & frigidi condenſatio ſit: etiam ignis calidi & ſicci fervor erit.* atque ideo, ut è glacie nihil generari poteſt, ita quoque ex igne nihil. licet ipſe nutriatur, juxtà ea, quæ leguntur loco citat. & lib. 1. de anima, cap. 4. ejusque accretionem in infinitum progredi velit, priore loco. ubi ſic: ἡ μὲν γὰρ τοῦ πυρὸς αὔξησις εἰς ἄπειρον, ἕως ἂν ᾖ τὸ καυστόν. aitque quibuſdam, in contrarium, videri, quod ἡ τοῦ πυρὸς φύσις ἁπλῶς αἰτία τῆς τροφῆς καὶ αὐξήσεως. 1. *ignis natura ſimpliciter cauſa alimenti & auctionis ſit.* Præterea, *ignis*

Digitized by Google

ignis ipſi eſt corpus abſolute leve, nulliusque ponderis, ut legere eſt, lib. 4. de cœlo c. 4. ubi: τὸ πῦρ οὐδὲν ἔχει βάρος. &, ἄνω καὶ πρὸς τὸ ἔσχατον φερόμενον. i. *quod ſurſum fertur & ad extremum.* ad actiones autem ignis pertinere vult Phil. lib. 3. de cœlo, c. XII. congregare & ſegregare corporum partes. ubi ſic de eo: δοκεῖ τὸ πῦρ μᾶλλον συγκρίνειν καὶ συνορίζειν ἢ διακρίνειν· διακρίνειν μὲν γὰρ τὰ μὴ ὁμόφυλα, συγκρίνειν δὲ τὰ ὁμόφυλα· καὶ ἡ μὲν σύγκρισις καθ' αὑτό ἐστι. τὸ γὰρ συνορίζειν καὶ ἑνοῦν, τοῦ πυρός· ἡ δὲ διάκρισις κατὰ συμβεβηκός· συγκρῖνον γὰρ τὸ ὁμόφυλον ἐξαιρεῖ τὸ ἀλλότριον. i. *ignis congregare magis fineſque in unum redigere, quàm ſegregare videtur. Segregat enim ea, quæ non ejuſdem generis ſunt: congregat autem ea, quæ ſub eodem genere collocantur. & congregatio quidem per ſe eſt, (fines enim in unum cogere atque unire ignis ipſius eſt,) ſegregatio vero per accidens. Terram* Elementum eſſe grave, quod ſua natura deorſum feratur, docet *Ariſt.* lib. 4. de cœlo, c. 4. ubi, ἡ γῆ, inquit, κάτω φέρεται καὶ πᾶν τὸ βάρος ἔχον. i. *terra & quicquid pondus habet deorſum fertur.* antè dixerat: πρὸς τὸ μέσον. i. *ad medium* ſive centrum mundi. Terram ſimul

ſimul cum aqua corporibus materiam exhibere, docet lib. 4. met. c. 4. ubi ob ſiccum terræ & humidum aquæ peculiariſſimè tributum ἅπαντα τὰ ὡρισμένα σώματα οὐκ ἄνευ γῆς καὶ ὕδατος εἶναι. 1. *omnia definita corpora non ſine terra & aqua eſſe* dicuntur: & omnibus mixtis ineſſe, lib. 2. de gen. & corr. c. 8. & priore loco, terra ſola διάλυτος εἰς ἄλλο σῶμα. 1. *diſſolubilis in aliud corpus eſſe. Aqua* quemadmodum infra aërem ſubſidat atque adeo gravis & levis ſit, vid. l. c. de cœlo. & omnibus etiam corporibus mixtis inſit, lib. 2. de gen. & corr. c. 8. negat eſſe molle corpus, lib. 4. meteor. c. 4. ubi: τὸ ὕδωρ οὐ μαλακόν· οὐ γὰρ ὑπείκει τῇ θλίψει τὸ ἐπίπεδον εἰς βάθος, ἀλλ' ἀντιπεριΐσταται. 1. *Aqua haudquaquam mollis eſt: quippe cujus pars ſumma compreſſu intrò minimè recedit; ſed circum obſiſtit.* Etiam *aërem* ineſſe omnibus corporibus mixtis, ſtatuit Phil. lib. 2. de gen. & corr. cap. 8. levem & gravem eſſe, ſurſum ac deorſum natura ferri, lib. 4. de cœlo, cap. 4. dictorum elementorum ignem & terram exiſtimat eſſe ſinceriora: aquam autem & aerem magis mixta, lib. 2. de gen. & corr. c. 3. ubi: ἄκρα μὲν καὶ εἰλικρινέστατα, πῦρ καὶ γῆ. μέσα δὲ

σα δὲ, μεμιγμένα μᾶλλον, ὕδωρ καὶ ἀὴρ. atque hæc de elementis. nunc de miſtione & miſcibili.

Cap. XIV.

De mixtione *&* miſſibiiibus *Philoſophi mens traditur.*

Mixtionem à generatione & corruptione. item, miſſibile à generabili & corruptibili differre, probat Phil. lib. 1. de generat. & corr. c. x. ubi etiam: οὐ ἅπαν ἅπαντι μικτόν, ἀλλ' ὑπάρχειν δεῖ τι χωριστὸν ἑκάτερον τῶν μιχθέντων. τῶν δὲ παθῶν οὐδὲν χωριστόν. 1. *non omnia omnibus miſceri queunt; ſed eorum, quæ miſcentur, utrumque ſeparabile quid eſſe oportet: affectuum autem nullus ſeparabilis exiſtit.* Et mixta, eſſe quodammodo & non eſſe, vult, actu quidem aliud, exiſtente eo, quod ex iis factum eſt: potentiâ vero quidpiam utriusque eorum, quæ erant, antequam miſcerentur, & non perdita. Item, quæ miſcentur, prius ex ſeparatis coiverunt & poſſunt rurſus ſeparari. unde concludit: οὔτε διαμένουσι ἐνεργείᾳ, ὥσπερ τὸ σῶμα καὶ τὸ λευκὸν, οὔτε φθείρονται οὔτε θάτερον οὔτε ἀμφω· σώζεται γὰρ ἡ δύναμις αὐτῶν. 1. *igitur neque permanent actu, uti corpus & albedo: nec corrumpuntur aut ambo aut alterum: nam*

nam eorum virtus aut potentia ſalva manet. Præterea eorum, quæ miſta ſunt, dicit ὁποιοῦ παρ' ὁποιοῦ εἶναι μόριον μιχθέντων. i. *Particulam quamlibet juxtà quamlibet eſſe.* neque, cum in partes minimas ipſi non fiat diviſio, neque compoſitio ſit idem, quod miſtio, κατὰ μικρὰ σωζόμενα δεῖ τὰ μιγνύμενα φάναι μεμῖχθαι. i. *oportet dicere, quæ miſcentur eſſe miſta ſecundum partes exiguas*, quæ ſuam adhuc retineant naturam; cum ſic eſſet compoſitio, οὐ κρᾶσις οὐδὲ μῖξις. i. *non temperatura aut mixtio:* nec pars cum toto eandem haberet rationem. neque enim vult materiam igni miſtam eſſe, neque miſceri, dum comburitur aut ipſam ſuis partibus aut igni; ſed ignem gigni & materiam corrumpi. Sed ſiquid miſceri debeat, quod miſtum eſt, ὁμοιομερὲς εἶναι. i. *ſimilium eſſe partium.* neque eorum, quæ activa & paſſiva ſunt, diviſibilia, multa paucis, magna parvis, compoſita miſtionem facere; ſed accretionem ejus, quod evincit: μεταβάλλει γὰρ, inquit, θάτερον εἰς τὸ κρατοῦν. i. *nam alterum in id, quod evincit, verti ſolet. ut gutta vini cum aqua non miſcetur.* quæ autem ſint miſcibilia, ſic radicat: ἔστι ταῦτα μικτὰ, ὅσα ἐναντίωσιν ἔχει

τῶν ποιέντων. i. *ſunt ea miſtibilia, quæcunque ex agentibus contrarietatem habent.* hæc enim dicit inter ſe eſſe παθητικά. i. *eſt paſſiva* ſunt. addit: καὶ μικρὰ μικροῖς παρατιθέμενα, μίγνυται μᾶλλον· ῥᾷον γὰρ καὶ θᾶττον ἄλληλα μεθίστησι. i. *parva autem dum parvis admoventur, propenſius miſceri ſolent: quippe cum ea facilius celeriusque ſeſe tranſmeënt.* quod in multis difficilius fit. idcirco ex his, quæ dividi poſſunt & pati ſolent, facile quoque terminos ſuſcipiunt, ea miſtilia eſſe dicit. ideo, quæ liquida ſunt μάλιστα, inquit, μικτά. i. *maximè miſtilia.* ideo ex præcedentibus colligitur definitio illius verbis expreſſa: qua μίξις. i. *miſtio* dicitur ἡ τῶν μικτῶν ἀλλοιωθέντων ἕνωσις. i. *miſtibilium alteratorum unio.* At relicta nunc inferiorum mixturâ, aſcendamus ad cœleſtia.

Cap. XV.

De cœlo, *ejusque affectionibus & motibus Ariſtoteles explicatur.*

Οὐρανὸν. i. *cælum,* tripliciter nominari, exiſtimat *Ariſt.* lib. i. de cœlo, c. 9. primò, cœlum dici τὴν οὐσίαν τῆς ἐσχάτης τοῦ παντὸς ἐπιφορᾶς· ἢ σῶμα φυσικὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἐπιφορᾷ τοῦ παντὸς, ἐν ᾧ τὸ θεῖον πᾶν ἱδρύεσθαι

σθαί φαμὲν. i. *ſubſtantiam ultimæ univerſi converſionis, aut id naturale corpus, quod eſt in ultima univerſi converſione: in quo & univerſum Divinum dicimus eſſe.* Secundò, τὸ συνεχὲς σῶμα τῇ ἐσχάτῃ ἐπιφορᾷ τοῦ παντὸς, ἐν ᾧ σελήνη καὶ ἥλιος καὶ ἔνια τῶν ἄστρων, καὶ ταῦτα ἐν οὐρανῷ φαμέν. i. *corpus proximum ultimæ converſioni, in quo luna, ſol, & nonnullæ ſtellæ ſunt collocatæ, hæc enim in cælo dicimus eſſe.* Tertiò, τὸ περιεχόμενον σῶμα ὑπὸ τῆς ἐσχάτης ἐπιφορᾶς. i. *id corpus, quod à converſione ultima continetur.* de eo ait; τὸ γὰρ ὅλον καὶ τὸ πᾶν εἰώθαμεν λέγειν οὐρανόν. i. *hoc enim totum ac univerſum cælum dicere conſuevimus.* vide authorem lib. de mundo, c. 2. ubi ætherem appellat. ſed ſimplicem ſubſtantiam, & à quatuor elementis diverſam docet cœlum eſſe, lib. 1. de coelo, c. 2. & 3. & cap. 9. non tantum eſſe τῆς ἐξ ὕλης. i. *conſtare ex materia,* ἀλλὰ ἐξ ἁπάσης. i. *ex omni,* διὰ τὸ πᾶσαν τὴν περιειληφέναι τοῦτον. i. *propterea, quod univerſum hoc materiam eſt complexum.* Et non tantum ex hac, ſed & ἐξ ἅπαντος συνεστάναι τοῦ φυσικοῦ καὶ αἰσθητοῦ σώματος. i. *ex univerſo naturali ſenſibilique corpore conſtare.* & ſic idem de univerſo mundo: ἐξ ἁπάσης ἐστὶ τῆς οἰ-

Digitized by Google

κείας ὕλης ὁ πᾶς κόσμος· ὕλη γὰρ ἦν αὐτῶ τὸ φυσικὸν καὶ αἰσθητόν. i. *univerſus autem mundus ex ſua materia conſtat: materia namque ipſius naturale eſt ac ſenſibile corpus.* unde elici poſſe videtur, materiam mundi eſſe eandem, quatenus talem. ſed, cum omnis differentia eſt à forma, uti docetur lib. 8. met. c. 2. cœleſtium & ſublunarium differentiam inde petendam eſſe, itidem videtur. præſertim, ubi ante dixerat, cœlum. i. *mundum*, εἶναι τῶν καθ' ἕκαστα. i. *eſſe ſingularem.* de differentia cœli & ſublunarium corporum, v. lib. 1. de gen. & corr. & lib. 12. met. c. 4. Simplex corpus eſſe, probat lib. 1. de cælo, c. 2. & 3. atque ideo ingenerabile & corruptibile, ibidem, ex ſimplici, qui ei eſt, motu circulari & intermino. ubi ſic legitur. εὔλογον ὑπολαβεῖν περὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἀγέννητον καὶ ἄφθαρτον καὶ ἀναυξὲς καὶ ἀναλλοίωτον. i. *rationi conſentaneum eſt exiſtimare & ingenerabile atque incorruptibile ipſum eſſe.* rationem autem ponit in eo, quod non habeat contrarias qualitates, unde omnem mutationem vult oriri. & concludit; διότι μὲν οὖν ἀΐδιον καὶ οὔτε αὔξησιν ἔχον, οὔτε φθίσιν, ἀλλ' ἀγήρατον καὶ ἀναλλοίωτον καὶ ἀπαθές ἐστι τὸ πρῶτον τῶν σωμάτων. i. *patet igitur ex hiſce,*

hiſce, id quod primum eſt corporum, perpetuum eſſe, neque accreſcere neque decreſcere neque ſeneſcere, neque alterationibus neque paſſionibus ſubjici. addit fundamentum inſtabile: εἰ τοῖς ὑποκειμένοις πιςεύει. i. *ſi quis hiſce, quæ ſuppoſita ſunt, credat.* dictam rationem deinde cum Phænomenis jungit: quæ poſita ei ſunt in opinione hominum de Diis in cælo, non corruptibili, commorantibus. quàm pulcra hæc ſint, quisque judicet. vid. & lib. 2. de cælo, c. 6. *Cælum* eſſe figuræ ſphæricæ, probat Philoſ. lib. 2. de cælo, c. 4. vult enim illam figuram, τοῦτο σχῆμα εἶναι οἰκειότατον τῇ οὐσίᾳ καὶ τῇ φύσει πρῶτον. i. *accommodatiſſimam ſubſtantiæ ipſius & naturâ primam eſſe.* circularem autem eſſe perfectiſſimam & primam; ideoque mundo, ut corpori perfectiſſimo & ſimplici, tribuendam, cenſet in ſeq. primum autem corpus eſſe vult τὸ ἐν ἐσχάτῃ περιφορᾷ. i. *quod eſt in ultima converſione.* & rotundum, quia τὸ κύκλῳ φερόμενον. i. *converſione movetur*; quæ bina tantum ſupponit. unde arceſſit, quod, καὶ τὸ συνεχὲς ἐκείνῳ. i. *cum illo continuum*, ſit etiam σφαιροειδὲς. i. *rotundum.* & concludit: ὥστε σφαιροειδὴς ἂν εἶναι πᾶσα φορά. πάντα γὰρ ἅπτε-

ἅπτεται καὶ συνεχῆ ἐστὶ ταῖς σφαίραις. i. *quare ipſum univerſum rotundum erit: omnia namque tangunt & hærent ſphæris.* item ex motu celerrimo & figura corporum, quæ circa mundi medium feruntur, probat cælum, ſive mundum eſſe ſphæricum. vide & in lib. de mundo, ſi libet. De *Cæli* motu dubitationes aliquot videre eſt, lib. de animalium motione, c. 4. & illum eſſe omnium motuum celerrimum & menſuram, aſſerit Phil. lib. 2. de cælo, c. 4. & eſſe regularem, affirmat & probat dicti libri cap. 6. quæ maxime ſpectare vult ἐσχάτην περιφοράν. i. *extremam converſionem*, quæ πρώτη φορά & πρῶτος οὐρανός. i. *prima latio & primum cælum ei dicuntur.* à quo ſecundarum mobilium motum diſtinguens ait: ἐν γὰρ τοῖς ὑποκάτω πλείους ἤδη αἱ φοραὶ συνεληλύθασιν εἰς ἕν. i. *in his enim quæ fiunt ſub illo plures lationes in unum convenire.* Harmoniam autem cæleſtem, quam in iis eſſe Pythagorici fingebant, refutat ille lib. 2. de cælo, c. 9. Cæleſtium autem corporum motus multiplicari juxtà diſtantiam à primo orbe, probat *Ariſt.* ejuſdem lib. c. 12. ubi conſentaneum rationi eſſe, cenſet, primo corpore i. e. ultimæ converſionis, unam latio-

Digitized by Google

lationem ſubeunte, propinquiſſimum minimis motibus moveri, ceu duobus: id autem, quod hæret illi, tribus: aut aliquo alio ordine tali. contrarium dicit obtinere in cœlo planetario. unum a. motum cœlo fixarum & plures planetariis tribuit ibidem. illumque eſſe omnibus ſtellis communem & fixarum ſingulis proprios eſſe, vult in ſeq. ubi: ἔτι μὲν κατὰ τὴν πρώτην μίαν οὖσαν φορὰν πολὺ πλῆθος συνέστηκεν ἄστρων· τῶν δ' ἄλλων χωρὶς ἕκαστον εἴληφεν ἰδίας κινήσεις. i. *quia autem in prima quidem latione magnam copiam Stellarum conſtituit: cæterarum vero ſtellarum quamque ſeorſim proprias motiones accepit.* quod poſtremum refert ad errantes Stellas: τῶν γὰρ πλανωμένων ἓν ὁποιοῦν πλείους φορὰς φέρεται. i. *Vagarum enim ſtellarum quæque pluribus lationibus fertur.* inæquales autem earum motiones digeri vult uniformi motu primæ, i. e. ſupremæ ſphæræ, his verbis: ταύτῃ τε οὖν ἀνισάζει ἡ φύσις καὶ ποιεῖ τινὰ τάξιν τῇ μὲν μιᾷ φορᾷ πολλὰ ἀποδοῦσα σώματα, τοῖς δὲ ἑνὶ σώματι πολλὰς φοράς· καὶ ἔτι διὰ τόδε ἓν ἔχουσι σῶμα αἱ ἄλλαι φοραὶ (al. σφαῖραι) ὅτι πολλὰ σώματα κινοῦσιν αἱ πρὸ τῆς τελευταίας καὶ τῆς ἓν ἄστρον ἐχούσης. i. *Hoc igitur pacto natura ipſa in æqualitatem hæc redigit*

atque ordinem quendam facit, uni quidem lationi multa corpora, uni corpori lationes complures reddens. & inſuper ob hoc unum cæteræ ſphæræ corpus habent, quod multa corpora movent. & quæ ſunt ante ultimam & quæ unam poſſident ſtellam. Ultimæ autem ſphæræ annexas ferri, dicit; ἐν πολλαῖς γὰρ σφαίραις ἡ τελευταία ἐνδεδεμένη φέρεται. i. *In multis enim ſphæris ultima ſphæra ligata fertur.* diſtinguit autem τὴν σφαῖραν. i. *ſphæram*, à φορᾷ. i. *latione.* nam ἑκάστη, inquit, σφαῖρα σῶμα τυγχάνει ὄν. i. *ſphæra autem quæque corpus eſt.* ſed φορὰ tantum ſimplicem lationem. & ſtellæ dicuntur φέρεσθαι ἐν τῇ σφαίρᾳ, lib. 2. de cœlo, c. 7. nunc de ſtellis.

CAP. XVI.

De ſideribus fixis & planetis, *& eorum natura, & affectionibus ac mundi ſyſtemate ex Phil. diſſeritur.*

AStra eſſe ejuſdem naturæ, cujus ſit corpus, in quo ſunt fixa ſidera (quæ ἐνδεδεμένα τοῖς κύκλοις lib. 2. de cœlo, c. 8. & ἀστέρες ἐνδεδεμένοι, & μένοντες lib. 1. met. cap. 8. vocantur) probare nititur *Ariſtoteles* ejuſdem lib. de cœlo, c. 7. ubi conſonum rationi cenſet, unumquodque τῶν ἄστρων ποιεῖν ἐκ τούτου τοῦ σώματος, ἐν ᾧ τυγ-

τυγχάνει τ̃ φορὰν ἔχον: & , ἕκαστον συνεστάναι ἐκ τούτων, ἐν οἷς ἕκαστον ἐστίν. negat tamen ſtellas aut igneas eſſe aut in igne ferri. caliditatem a. fieri concedit, παρεκθλιβομένου τοῦ ἀέρος ὑπὸ τῆς ἐκείνων φορᾶς. i *cum aër ab eorum motione fricatur.* quod pòſt pluribus explicat. Molem earum eſſe *rotundam*, docet lib. 2. de cœlo c. xi. id, quod ante cap. 8. demonſtraverat. ſcil. ſtellas aptas eſſe per ſe moveri, naturamque nihil abſque ratione & fruſtra facere. ideo concludit: διὸ καὶ εὐλόγως ἂν δόξειαν ὅ, τε ὅλος οὐρανὸς σφαιροειδὴς εἶναι καὶ ἕκαστον τῶν ἄστρων. i. *quapropter & ſecundum rationem videtur totum cælum eſſe rotundum & unaquæque ſtellarum.* additque, ut ante, quod, πρὸς τ̃ ἐν αὐτῷ κίνησιν ἡ σφαῖρα τ̃ σχημάτων χρησιμώτατον. i. *Sphæra figurarum maximè utilis ſit ad eum motum.* & quidem celerrimum, qui commodiſſimè fiat. eodem modo ſe habere cæteras ſtellas, quo ſe habet Luna & Sol, corpora rotunda mole oblata aſpectui, capite 8. & 9. probat. licet ſtatuat, lib. 1. met. c. 8. ſidera, quæ à ſole aſpiciuntur, ideo diverſa eſſe, quod Sol non in eodem loco maneat. Præterea ſtellas fixas ab errantibus in eo quoque diſcer-

Digitized by Google

nit Phil. 1. quod illæ micent. qui ſcintillationis cauſam conjicit in diſtantiam viſus noſtri, qui ideo imbecillior, ab ipſis, uti videre eſt l. c. ubi: πρὸς δὲ τοὺς μένοντας βραδύνεται ſcil. ὄψις διὰ τὸ μῆκος, ἀποτεινομένη πόρρω λίαν· ὁ δὲ τρόμος αὐτῆς ποιεῖ τοῦ ἄστρου δοκεῖν εἶναι τὴν κίνησιν. 1. *Ad fixas autem longè valde ſe extendens, ob longitudinem tremit: tremor autem ipſius facit, ut hæc motio ipſius ſtellæ eſſe videatur.* & exiſtimat, eandem eſſe apparentiam, ſive cauſa ſit in oculo, ſive in ipſis corporibus cœli, his verbis: οὐθὲν γὰρ διαφέρει κινεῖν τὴν ὄψιν ἢ τὸ ὁρώμενον. Stellas a. quæ moventur, vult non tam proprio motu ferri, quam communi ſuorum orbium, uti videre eſt lib. 2. de cœlo, c. 8. Ad ordinem ſitus & motuum in corporibus cæli conſtituendum, imprimis laborat Philoſophus de inveniendo eorum centro & terrâ in eo firmanda, lib. 2. de cælo, cap. 13. ubi Antiquorum ad examen vocatis adoptatisque opinionibus cap. 14. probare nititur terræ in medio mundi quietem. ratio ejus *prima* ab incommodo ducitur. 1. quod ſi moveretur, violentus eſſet motus & non ideo diuturnus. quem negat terræ tribui debere. *Secunda*, ab ortu

Digitized by Google

ab ortu & occaſu ſtellarum fixarum. quæ omnia, quæ circulariter moventur, poſt relinqui videntur, plurimisque lationibus una præter primam ſphæram moveri; ideo & terram, ſi moveretur, duabus lationibus moveri, neceſſe eſſet. quod ſi fieret, etiam mutationes fixarum & regreſſiones fieri debere, quod non eſt in experientia. *Tertia*, petita eſt à naturali partium motu, quo ad medium feruntur univerſi. Ergo terra, ut totum, in centro. licet pòſt ſtudeat ſatisfacere quæſtioni, utrum gravia moveantur ad centrum mundi, an ad centrum terræ. *Quarta*, ſumpta eſt à jactu, quæ fit ſurſum recto motu, quo pondera in eundem terræ locum deſcendunt. ex quibus cauſam adfert, propter quam terra in medio mundi quieſcat. v. ſeq ubi & dictis cauſis in fine cap. authoritatem Mathematicorum ſubjungit pro terrâ in medio mundi ſtabilienda. lib. de mundo, cap. 2. (de Authore ejus libri, Ariſtotelis doctrinæ hic nihil contrarii continentis, non diſputo) fixa ſidera in una ſphæra ponuntur: ſed planetæ in diverſis. & ita illa τῷ σύμπαντι οὐρανῷ συμπεριστρέφεσθαι τὰς αὐτὰς ἔχοντα ἕδρας. 1. *cum omni cælo circumferri, eaſdem*

eaſdem tenentia ſedes (i. e. invariatâ diſtantiâ) circumferri dicuntur. hic autem οὔτε τοῖς προτέροις ὁμοιοταχῶς κινεῖσθαι, οὔτε ἀλλήλοις, ἀλλ' ἐν ἑτέροις καὶ ἑτέροις κύκλοις, ὥστε αὐτῶν τὸ μὲν προσγειότερον εἶναι· τὸ δὲ, ἀνώτερον. i. *non eadem celeritate cum prioribus moveri, nec inter ſe invicem; ſed in aliis atque aliis orbibus. ita ut hic partim propius terram accedat, ille ſublimius* feratur. Et ſic in eadem fixa altitudine vult eſſe poſita, planetas in diverſa. quos ſeptem numerat, & in totidem orbibus moveri ſolitos. ὥστε ἀεὶ, inquit, τὸν ἀνωτέρω, μείζω τοῦ ὑποκάτω εἶναι· τούς τε ἑπτὰ, ἐν ἀλλήλοις περιέχεσθαι· πάντας γε μὴν ὑπὸ τῆς τῶν ἀπλανῶν σφαίρας περιειλῆφθαι. i. *ita ut ſubinde inferior ſuperiore minor ſit, ſeptemque orbes ſe complectentes invicem atque coercentes, à globo denique ſiderum inerrantium comprehendantur.* Ordinem Planetarum ſic exhibet: συνεχῆ δὲ ἔχει ἀεὶ ταύτην τὴν θέσιν· ὁ τοῦ Φαίνοντος ἅμα καὶ Κρόνου καλούμενος κύκλος. ἐφεξῆς δὲ, ὁ τοῦ Φαέτοντος, Διὸς λεγόμενος. εἶθ' ὁ Πυρόεις, ὁ Ἡρακλέους τε καὶ Ἄρεος προσαγορευόμενος. ἐφεξῆς δὲ Στίλβων, ὃν ἱερὸν Ἑρμοῦ καλοῦσιν ἔνιοι· τινὲς δὲ Ἀπόλλωνος. μεθ' ὃν ὁ τοῦ Φωσφόρου, ὃν Ἀφροδίτης· οἱ δὲ, Ἥρας προσαγορεύουσιν. εἶτα ὁ

Ἡλίου·

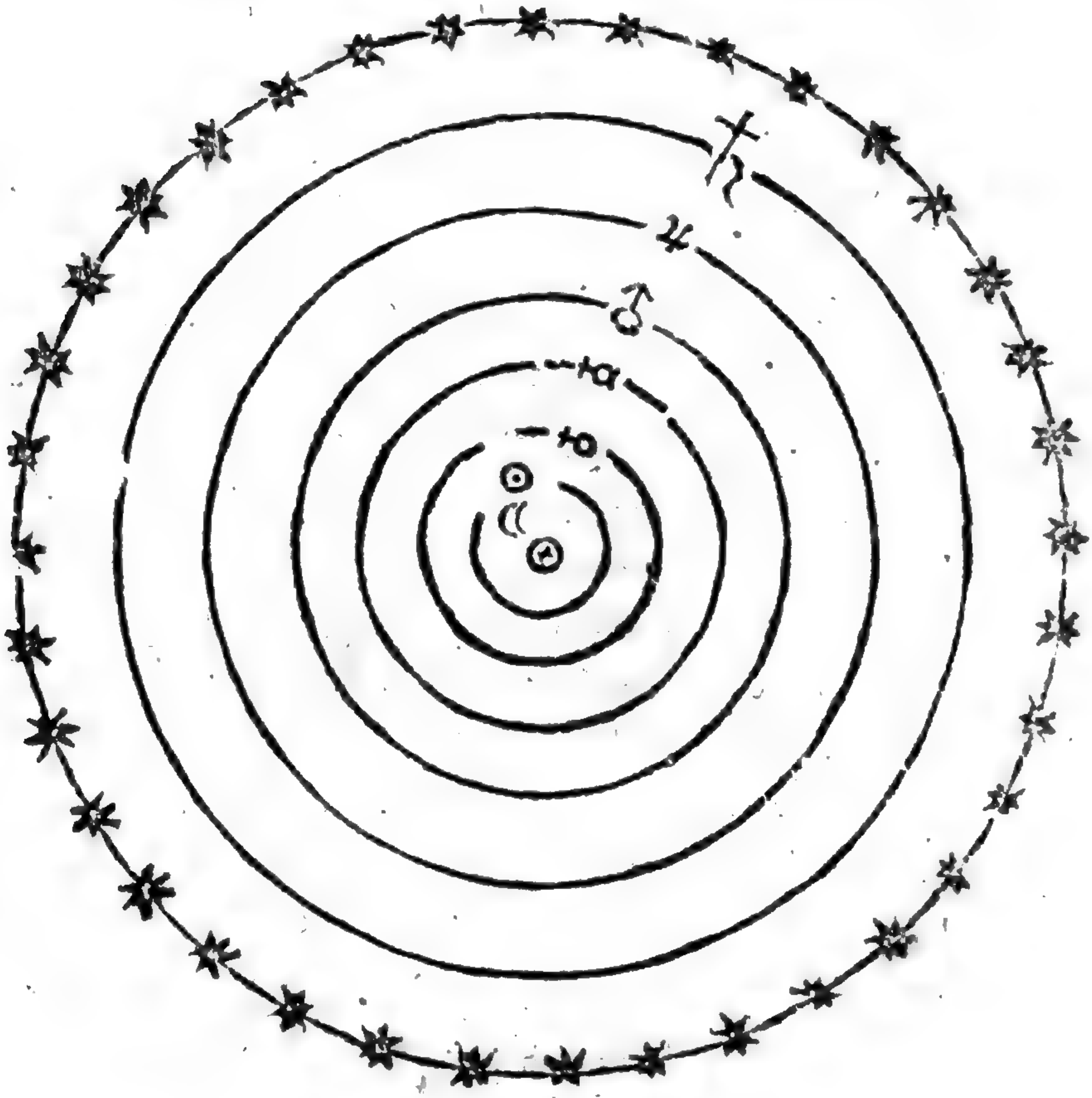
Digitized by Google

Ἡλίου· καὶ τελευταῖος, ὁ τῆς σελήνης, μέχρι τῆς γῆς ὁρίζεται. i. *Hanc porro globo contiguam habet ſemper poſituram Phænontis, ſimul & Saturni, circus dictus. cui proximus eſt Phaethontis: qui & Iovis appellatur. Poſt hunc ſequitur Pyrois: Herculis idem Martisque appellatus. ab hoc rurſus eſt Stilbon, qui ſacer Mercurio eſſe creditur: à nonnullis etiam Apollini. Secundus Luciferi orbis eſt, quem Veneris nonnulli orbem, quidam Iunonis vocant. ab hoc eſt orbis ſolis. & denique Lunæ, nobisque citimus, ad terram uſque fines ſuos proferens.* de terra ſic: ἑξῆς δὲ τὴν ἀερίου φύσεως γῆ τε καὶ θάλασσα ἐρήρεισται. i. *ab aërea porro natura protinus & mare ſitum habent fixum & affirmatum.* reſpice ſchema ſubjectum, in quo in ultima peripheria regio eſt fixarum, cui ſuccedit Saturni & reliquorum planetorum ordo, verſus interiora, uti antè recitatum eſt. quibus adde, quod cap. x. aſſerit, ſc. in cælo planetario remotiorem à medio tardius, & in majore orbe: & propriorem illi inque minore orbe, celerius, ferri. & cap. 6. quod præter ἁπλῶν τοῦ σύμπαντος οὐρανοῦ περιαγωγὴν ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ περατουμένην. i. *ſimplicem cæli univerſi converſionem die nocteque finitam.* alias dicit fieri

fieri διεξόδους. i. *permeationes.* Et quidem Luna illi ἐν μηνὶ τὸν ἑαυτῆς διαπεραίνεται κύκλον αὐξανομένη τε καὶ μειουμένη καὶ φθίνουσα. i. *menſe ſuum peragit orbem, augeſcens viciſſim, minutaque & tabeſcens.* Sol ἐν ἐνιαυτῷ. i. *in anno.* καὶ, inquit, οἱ τούτου ἰσόδρομοι, ὅ, τε Φωσφόρος καὶ ὁ Ερμῆς λεγόμενος. i. *Et quæ eum æquant curſu, Lucifer & Mercurius.* Πυρόεις ἐν διπλασίονι τούτων χρόνῳ. i. *Pyrois ſpatio altero tanto illorum.* i. biennii. ὁ δὲ Διὸς, ἐν ἑξαπλασίονι τούτου. i. *Iovis ſtella ſpatio Pyroentis ſexcuplici.* i. duodecim annorum. τελευταῖος ὁ τοῦ Κρόνου λεγόμενος, ἐν διπλασίονι καὶ ἡμίσει τῶν ὑποκάτω. i. *ultima Saturni, quæ dicitur tempore ſeſquiplo majore, quàm quantum eſt id, quo circumagitur illa, quæ infra ipſum eſt proximè.* i. 30. ann. de ſole, luna & terra quædam cap. ſeq. ſubjungam.

CAP.

Digitized by Google

Cap. XVII.

De Sole, Luna *&* terra *quædam proferuntur ex Ariſt. quæ ad eorum nat. & affect. pertinent.*

QUod cœleſtia non ſint calida ſive ignea, inter alia probat *Ariſt.* lib. 1. meteor. c. 3. ex eo, quod Sol, ὅσπερ, inquit, μάλιστα δοκεῖ θερμὸς, φαίνεται λευκὸς, ἀλλ' οὐ πυρώδης ὤν. 1. *qui calidus imprimis eſſe videtur, candidus apparet, non igneus.* Sed tantum ejus lationem efficere

re calorem in inferioribus terræ locis, ibidem affirmat: argumento eorum, quæ vi lata vicinum aerem calefaciunt. ubi addit: μάλιςα γὰρ, inquit, ἡ τοῦ στερεοῦ διακρίνει κίνησις ἀέρα. i. *nam ſolidæ rei motio aerem imprimis ſegregare poteſt*, item: quod ignis aerem complexus motionis ratione crebiter ſegregetur diſſipeturque & vi deorſum feratur. Solis acceſſu attrahi è terra vapores, deceſſu ejus, dimitti, ſtatuit lib. 2. meteor. c. 2. & non tantum ille humorem, qui per ſumma telluris reſidet, attrahit, ἀλλὰ καὶ, inquit, τὴν γῆν αὐτὴν ξηραίνει θερμαίνων. i. *verum etiam terram ipſam calefaciendo exſiccat*. etiam ſole accedente fieri generationes; recedente, corruptiones, docet lib. 2. de gen. & corr. c. x. Quod comprimat & excitet ventos ſol, lib. 2. meteor. c. 9. rationes ejus & vide & examina. etiam ejus diſceſſu ventos mutari, diſce ex c. 13. *Solem* eſſe orbicularem, oſtendere conatur lib. 2. de cælo, cap. xi. quam figuram non demit ei defectus. ibidem. *Lunæ* quoque figuram rotundam tribuit, quam neque ullæ phaſes evertant, lib. 2. de cælo, c. xi. & diviſiones omnes in menſtruo ambitu luna dicitur ſuſ-

cipere,

Digitized by Google

cipere, cap. 15. ubi fieri dicitur εὐθεῖα, καὶ ἀμφίκυρτος καὶ κοίλη. i. *recta, & utraque ex parte curva & concava.* aliter vult obtinere in eclipſi, in quâ ſemper illa curvam habere lineam affirmatur. deficit a. διὰ τὴν τῆς γῆς ἐπιπρόσθησιν. i. *ob terræ interpoſitionem.* ejuſque plures contingere defectiones, videre eſt ex lib. 2. de cælo, c. 13. & cur illius defectum quandoque terræ motus ſubſequatur, lib. 2. meteor. c. 8. & eum aliquando ventos præcedere, cap. 15. de tempore & cauſa, ibidem vide. *Terram* eſſe globoſam, probare ſtudet Phil. lib. 2. de cælo, cap. 15. *prima* ejus ſententiæ firmandæ ratio ſumpta eſt à ſpecie naturalis motus terræ: ſc. cum uniuſcujuſque partium pondus ad ipſum medium feratur; & minus ſi à majore pellatur, egredi non poſſit; ſed prematur potius, ac aliud alii cedat, donec ad medium ipſum perveniat. *Secunda*, à figura motus. i. angulis, quos pondera diverſis cadentia locis efficiunt. cum velit omnia gravia ſimiles ad angulos, ſed non diſtantia, æquè ferri: idque obtinere reſpectu ejus, quod natura rotundum eſt. *Tertiam* deſumit ab Eclipſi lunæ, in qua ſemper curvam habere lineam, quæ di-

ſtinguat, luna dicitur in meatu. & ſic, ut objectu terræ deficiat, terrenæ circumferentiæ cauſam eſſe vult. *Quartam* petit ab apparitione & occultatione ſtellarum fixarum, quarum, quæ ad meridiem videntur, nunquam videntur ad ſeptentrionem: & quæ hic, nunquàm ibi. *Quintam* ſumit à conjunctione Oceani, qui eſt ad Columnas Herculis & Maris Indici. *Sextam* arceſſit à Mathematica magnitudinis terræ ſupputatione, quæ ſit εἰς τετταράκοντα μυριάδας σταδίων. i. ad quadraginta ſtadiorum millia. ex quibus ſigillatim elicit σφαιροειδῆ τὸν ὄγκον τῆς γῆς εἶναι. i *molem terræ rotundam eſſe.* ſimulque exinde, & ex apparitione & occultatione ſtellarum ſuprà memorata terræ molem ad cæterarum ſtellarum magnitudinem parvam eſſe & reſpectu cæli evaneſcere. uti videre eſt lib I. meteor. c. XII. terræ & maris natura deſcribitur ab Authore de mundo, c. 3. ubi & orbis, quà continens eſt, ampliſſima *latitudo* βραχὺ ἀποδέον τετρακισμυρίων σταδίων. i. *Paulò minus, quàm quadraginta ſtadiorum millia patet:* & *longitudo*, περὶ ἑπτακισμυρίους μάλιστα. i. *ad ſeptuaginta millia*, eſſe traduntur, juxtà exquiſitæ Geographiæ Authores.

thores. nunc de Cometis dicendum.

Cap. XVIII.

Doctrina de Cometis *breviter ex Philoſopho exhibetur.*

VEterum de *Cometis* opiniones recenſet *Ariſt.* lib. 1. meteor. c. 6. quarum tres ſint præcipuæ. Prima eſt Anaxagoræ & Democriti, Cometen concurſum planetarum facientium: Secunda Pythagoricorum Cometen planetam comatum affirmantium: tertia eſt Hippocratis Chii & Æſchyli, qui Cometen planetam eſſe ſtatuebant, cui coma appareat ob ſubjectam exhalationem, à qua ad ſolem aſpectus reflectatur. quas omnes ibidem ille refellit. Sed ſuam de iis ſententiam proponit affirmatque cap. ſeq. ubi primò ſupponit mundi terræ circumfuſi primam eam omnem partem, quæ orbiculari ſubeſt lationi, exhalationem eſſe calidam aridamque: quam, & aëris, in ſinu ſuo comprehenſam, haud parum circularis latio ac motus ſecum circa terram raptat verſatque. at interim, dum illa ſic fertur & movetur, quà forte fuerit bene temperata, ſæpe incenditur. διὸ, inquit, Φαμὲν γίγνεσθαι καὶ τὰς τῶν σποράδων ἀστέρων διαδρομάς. i. *ob quod & illos*

ſparſorum ſiderum diſcurſus fieri dicimus. cauſæ Comet: aſſiciens & materialis, ei notantur; cum ob ſuperiorum corporum converſionem in ejuſmodi denſitatem igneum inciderit principium, neque tam vehementer multum, ut continuò, & diu exurere queat: neque tam debile, ut ſtatim extinguatur; ἀλλὰ, inquit, πλείων καὶ ἐπὶ πολύ. i. *ſed validius & quod diutius poſſit permanere.* ſimulque contingat, ut ſubvolet in eum locum probè temperata exhalatio, aptaque, ut incendatur: tum, inquit, ἀστὴρ τοῦτο γίνεται κομήτης. i. *id ſidus crinitum fit.* figuram eam dat Cometæ, ὅπως ἂν τὸ ἀναθυμιώμενον τύχοι. i. *quamcunque ſurrecta exhalatio contraxerit.* aliquando, ἐὰν πάντῃ ὁμοίως ἐσχηματισμένον, κομήτης. i. *Si undique ſimilis fuerit, Cometa: &* aliquando, ἐὰν δ' ἐπὶ μῆκος καλεῖται πωγωνίας. i. *Si autem oblonga, pogonias.* i. *barbata, dicitur.* Cum ſtella cometen convenire docet, ubi ait: ὥσπερ δ' ἡ τοιαύτη φορὰ, ἀστέρος φορὰ δοκεῖ εἶναι· οὕτω καὶ ἡ μονὴ, ἀστέρος μονὴ δοκεῖ εἶναι. i. *ut autem hujuſmodi latio, ſtellæ latio: ſic & ſtatio ſtellæ ſtatio videtur eſſe.* & in ſeq. comparat Cometam cum ſtellis tranſcurrentibus & cum paleæ ſuccenſæ cumulo.

& deinceps dividit eum in Cometen per ſe, & ſtellam Comatam: eamque comam, quæ ſtellæ adhæret, confert cum ſolis & lunæ comis, firmatque, ἀρχὴν συςάσεως. i. *Principium conſtitutionis* Cometæ eſſe ἐν αὐτῷ τῷ κάτω τόπῳ, i. *in inferiore loco exiſtere.* licet non neget, ſub aliqua ſtella aut errantium aut cælo affixarum motionis opera conſtare exhalationem, & ſic ex iis fieri Cometen. Et, quæ corona vel coma ſtellis fixis, lunæ aut ſoli, circumdata videatur, eam vult fieri in aëre per refractionem luminis. Quod ignea ſit cometarum materia, inde manifeſtum eſſe vult, quod ventos indicent, & ſiccitatem: uti loco citato probat. Motum Cometarum ſic exhibet: ὅταν μὲν ἐν κατ' ἀστέρα γένηται ἡ τοιαύτη σύγκρισις, τὴν αὐτὴν ἀνάγκη φαίνεσθαι φορὰν κινούμενον τὸν κομήτην, ἥνπερ φέρεται, ὁ ἀστήρ· ὅταν δὲ συςῇ καθ' αὐτὸν, τότε ἀπολειπόμενος φαίνεται. i. *Cum igitur juxtà ſtellam aliquam talis concretio facta fuerit, Cometes eodem, quo ſtella, motu ferri videatur, neceſſe eſt. Cum verò, per ſe conſtiterit, tum ſubſidens & relicta videtur.* ratio: τοιαύτη γὰρ ἡ φορὰ τοῦ κόσμου τοῦ περὶ τὴν γῆν. i. *nam latio mundi, qui circa terram eſt, agnoſcitur ejuſmodi.*

modi. Cometen non eſſe per reflectionem ad ſidus, ſub quo eſt, nec per reflectionem ad ſolem, dum fit per ſe, ibidem quoque oſtendere conatur. Cur nec plures, nec ſæpe, nec extra tropicos Cometæ fieri & apparere ſoleant, cauſam conjicit in ſolis aſtrorumque lationem; quæ non modò calidum ſecernit; verum etiam id ſegregat, quod conſiſtit: quoque in lactei circuli, de quo mox, regionem magna exhalationum copia ingrediatur.

Cap. XIX.

De Galaxia *quid affirmet Ariſtoteles, breviter oſtenditur.*

Pythagoricorum, lac, eſſe combuſtionem vel aliam ſimilem cœli affectionem dicentium: Et Anaxagoræ & Democriti, illud eſſe quorundam ſiderum, quæ ſol motu ſuo non aſpicit, lumen, aſſerentium refutatis ſententiis, Ariſtoteles lib. 1. meteor. c. 8. *Galaxiam* meteoron, quoque facit. prioribus enim Cometarum ſumptis hypotheſibus ait; multarum ſtellarum lationem ἐκπυρίζειν ἀέρα καὶ διακρίνειν. i. *ignem excitare* &c. & quidem ea in regione, καθ᾽ ὃν τόπον πυκνότατα καὶ πλεῖστα καὶ μέγιστα τυγχάνει ὄντα τῶν ἄστρων.

i. *in*

i. in qua denſiſſimæ & plurimæ & maximæ ſunt ſtellæ. ideo vult; τῶν ζωδίων τόπον διὰ τὴν τοῦ ἡλίου φορὰν καὶ τῶν πλανητῶν διαλύειν τὴν τοιαύτην σύστασιν. *i. ſignorum locum ob ſolis & errorum lationem hujuſmodi conſtitutionem attenuare & diſſolvere.* halitum autem qui eſt ſub circulo, in quo lac ſpectatur, lactis cauſam eſſe vult, probatque ex eo, quod locus ille multas & magnas habeat ſtellas, quæ halitum trahant: extrâ tropicum halitum à Planetis non diſſolvi: &, in ea circuli illius parte, quæ candorem duplo majorem præfert, majus etiam eſſe lumen: cum & ibi majores denſioreſque ſint ſtellæ, quàm in altera. Deinde à ſimili ſumpta ratione, id eſt, à Cometarum cauſa; ὡς εἰρημένη μετρίως. *i. tanquam quæ mediocriter dicta*, veriſimilius pronunciari exiſtimat, quæ prolata, de lacteo hoc circulo. Nam quæ ibi affectio circa unam ſtellam exiſtat, τοῦτο, inquit, περὶ κύκλον τινὰ συμβαίνει γίνεσθαι τὸ αὐτό. *i. hanc eandem circa circulum effici contingit.* & ſic lac illud ei eſt ἡ τοῦ μεγίστου διὰ τὴν ἔκκρισιν κύκλου κόμη. *i. facta per ſecretionem maximi circuli coma.* denique ſententiam ſuam probat ex eo, quod rari Cometæ ſint, quibus ſub-

trahitur materia, & quidem, διὰ τὸ συνεχῶς ἀποκεκρίσθαι τε καὶ ἀποκρίνεσθαι καθ' ἑκάστην περίοδον εἰς τοῦτον τὸν τόπον ἀεὶ τὴν τοιαύτην σύστασιν. i. *quod talis conſtitutio in hunc ſemper locum & continuè excreta ſit & per ſingulas excernatur circuitiones.* ſtellarum vagantium (i. e. novarum) naturam, ut etiam meteoris accenſeat Phil. vide lib. 1. meteor. c. 4. nunc de reliquis meteoris.

Cap. XX.

Flammæ ſuccenſæ, faces, capræ & ſtellæ diſcurrentes *inter meteora ignita computata. quæ ſunt, &c. exponitur ex Phil.*

De flammis ſuccenſis, facibus, capris, & ſtellis diſcurrentibus agit Philoſophus lib. 1. meteor. c. 4. ubi, ut materiam illis ſuppeditet geminam, vult fieri exhalationem incaleſcente à ſole terra: τὴν μὲν, inquit, ἀτμιδωδεστέραν· τὴν δὲ, πνευματωδεστέραν· τὴν μὲν τοῦ ἐν τῇ γῇ καὶ ἐπὶ τῇ γῇ ὑγροῦ, ἀτμίδα· τὴν δ' αὐτῆς τῆς γῆς οὔσης ξηρᾶς, καπνώδη. i. *alteram vaporoſam: alteram magis ſpiritu ſam: humidi quidem exhalationem, quod in terra, & ſuper terram exiſtit, Vaporem. terræ vero præacidæ exiſtentis, fumidam* exhalatio-

tionem. Igneorum autem meteororum materiam exhalationem ſiccam facit, quam in ſphæra ignis (quæ τῆς περὶ τὴν γῆν σφαίρας ἔσχατον dicitur) infra lunam hærere dicit. & ſuccenſionem fieri, ut ignis appareat, per μικρὰν κίνησιν. i. *exiguum motum*, exiſtimat. ὥσπερ, inquit, τὸν καπνὸν ἐκκάεσθαι. i. *ut fumus accenditur*. flammam autem illam πνεύματος ξηροῦ ζέσιν eſſe dicit. i. *fervorem ſpiritus aridi*. illumque motum cauſari, cœlum ſua converſione. diſtinctionem flammarum ſumit ex ſitu & copia materiæ. Si longitudinem & latitudinem habeat ſuccenſio, vult ſæpe videri καιομένην φλόγα, ὥσπερ ἐν ἀρούραις καιομένης καλάμης. i. *flammam collucentem, propemodum ut in arvis fit, ſuccenſis calamis.* Si autem longitudinem duntaxat habeat, tum fieri dicet, τοὺς καλουμένους δαλοὺς καὶ αἶγας καὶ ἀστέρας. i. *quos vocant torres; nec non capras & vagas utcunque ſtellas.* Si in longitudinem magis, quam in latitudinem ſuccenſio porrigatur, cum ἀποσπινθηρίζῃ ἅμα καιόμενον, αἶγα καλεῖσθαι. i. *quaſdam velut ſcintillas diſpuere videtur, nominari capram*, vult. fieri autem illud dicit, διὰ τὸ παρεκπυροῦσθαι, κατὰ μικρὰ μὲν, ἐπ' ἀρ-

χὴν δέ. 1. *quia minutatim quidem, ſed priore parte ignem obiter excipit.* ſed cum hæc affectione caret, δαλὸς. 1. *torris*, ei vocatur. *ſtellas autem excurrentes* (διάττοντας) apparere vult, cum exhalationis longitudo in multas ſimul & exiguas partes diſſeminata eſt. & latitudo & craſſitudo ſe conſimiliter habent. interdum autem, vult, exhalationem illam motionis opera deflagrantem, eadem gignere: Interdum vero ab aere ob refrigerationem conſiſtente calidum ſecerni extrudique; & inde fieri, ut eorum delatio, (ῥίψει) projectioni magis, quàm incenſioni ſimilior ſit. & juxtà eum diſceptari poſſet, an ejuſmodi ſtellarum excurſus, haud aliter proveniant, quàm, cum lucernæ ſubdita exhalatio è flamma ſupera inferam reaccendit, an corporis cujuſdam projectiones exiſtant. utrumque fieri, ille exiſtimat. Duplicem quoque locum illis igneis imaginibus concedit Phil. Nam, quæ in ſuperiore inveniuntur loco, ἐκκαιομένης τῆς ἀναθυμιάσεως. 1. *conflagrante exhalatione* fieri, exiſtimat: quæ verò in inferiore, ἐκκρινομένης. 1. *ſecretione* ejus exhalationis provenire; quod ea, quæ ſit humidiuſcula, frigeſiat & coagmentetur.

ratio:

ratio: αὕτη γὰρ συνιοῦσα καὶ κάτω ῥέπουσα ἀπωθεῖ πυκνουμένη καὶ κάτω ποιεῖ τοῦ θερμοῦ τὴν ῥῖψιν. i. *nam hæc cum coït, ſpiſſaturque, deorſum vergendo, id propellit ac contorquet infernè, quod caloris eſt particeps.* Cum autem illarum ſtellarum delatio magna ex parte obliqua eſt, cauſam quærit & ponit in duabus lationibus, quarum altera vi infernè, altera naturâ ſupernè juxtà lineam dimetientem fieri dicitur. ergo omnium materia eſt exhalatio: cauſa vero efficiens, aut ſupera latio aut aëris concreſcentis conglutinatio. Infrà lunam autem eam fieri, colligit è motuum celeritate. *Phaſmata* etiam in cælo ſe exhibere noctibus ſerenis, docet Ariſtoteles lib. i. meteor. c. 5. quibus exprimit χάσματα, βοθύνους καὶ αἱματώδη χρώματα. i. *hiatus, foveas, & colores ſanguineos.* omnibus eandem cauſam aſſignat. i. apparentiam & nihil abſurdi eſſe, ſtatuit; ſi idem aër coruſcans varios præferat colores. ratio: διά τε γὰρ πυκνοτέρου διαφαινόμενον ἔλαττον φῶς καὶ ἀνάκλασιν δεχόμενος ὁ ἀὴρ, παντοδαπὰ χρώματα ποιήσει· μάλιστα δὲ φοινικοῦν, διὰ τὸ ταῦτα μάλιστα ἐκ τοῦ πυρώδους καὶ λευκοῦ φαίνεσθαι μιγνυμένης κατὰ τὰς ἐπιπροσθέσεις. i. *nam tam lumen minus per*

den-

denſius tranſparens corpus, *quàm aer refractionem ſuſcipiens*, *colorum varias ac multiplices facit viſiones: imprimis verò punicei ac purpurei; quod hi potiſſimum mixtum ignei candidique altero alteri ſuperindito temperari ſoleant.* & quod parvo tempore illi colores durent. cauſam ponit in conſtitutione, quæ citò abſumitur. *Hiatum* autem fieri vult ἀναῤῥηγνυμένου τοῦ φωτὸς ἐκ κυανέου καὶ μέλανος. i. *lumine interrupto cærulei atrive coloris interventu*; unde τὸ βάθος ἔχειν δοκεῖ. i. *profunditas ineſſe videatur.* Et ejuſmodi etiam *torres* frequenter excidere exiſtimat, ubi amplius concreverit. alios inſuper gigni in cælo colores, qui non appareant, ibidem etiam docet. nunc de iis, quæ in inferiore aëre gignuntur, agendum.

Cap. XXI.

De nube, nebula, pluvia, rore, pruina, nive & grandine *agitur ſecundum mentem Ariſtotelis.*

De *meteoris*, quæ in aëre generantur, agit Phil. lib. 1. meteor. c. 9. ubi cauſam eorum ponit in motu ſolis, qui fit per Zodiacum. efficientem & materiam exiſtimat eſſe; quando manente terra, humor, qui circa eam eſt, à ſolis radiis & ab

Digitized by Google

ab alio calore ſupero ἀτμιδούμενον φέρεται ἄνω· τῆς δὲ θερμότητος ἀπολιπούσης τῆς ἀναγούσης αὐτό, καὶ τῆς μὲν, διασκεδαννυμένης πρὸς τὸν ἄνω τόπον· τῆς δὲ καὶ σβεννυμένης, διὰ τὸ μετεωρίζεσθαι πορρώτερον εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς γῆς ἀέρα, συνίσταται πάλιν ἡ ἀτμὶς ψυχομένη διά τε τὴν ἀπόλειψιν τοῦ θερμοῦ καὶ τὸν τόπον, καὶ γίνεται ὕδωρ ἐξ ἀέρος· γινόμενον δὲ φέρεται πάλιν πρὸς τὴν γῆν. i. *in vaporem converſus in ſublime tendit: calore verò, cujus opera fungebatur, vaporem deſerente atque altero in ſuperum locum diſperſo, altero etiam extincto, qui longius in aërem, qui ſuprà terram eſt, evehatur, vapor, frigore contracto ob caloris deſtitutionem atque loci naturam rurſus conſiſtit: & ex aëre fit aqua, quæ poſtea quàm penita eſt, rurſum in terram defertur.* vaporem autem dicit eſſe ἀναθυμίασιν τὴν ἐξ ὕδατος. i. *exhalationem, quæ ex aqua orta eſt.* νέφος. i. *nubes* ei eſt, ἡ ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ. i. *quæ ex aëre in aquam mutatus* ſc. vapor. Et ὀμίχλη, i. *nebula,* νεφέλης περίττωμα τῆς εἰς ὕδωρ συγχείσεως. i. *nubis in aquam concreta ſuperfluitas.* vide ſeq. *pluviæ* autem guttas ψακάδας facit, ὅταν κατὰ μικρὸν φέρεται. i. *cum minutius deſcendit.* & ὑετόν. i. *pluviam*, ὅταν κατὰ μείζω μόρια φέρεται.

ϱεται. i. *cum per partes majuſculas fertur.* de *rore* & *pruina* ſic loquitur: ἐκ δὲ τῆς καθ' ἡμέραν ἀτμίζοντος, ὅσαν ἂν μὴ μετεωρισθῇ διὰ ὀλιγότητα τοῦ ἀνάγοντος αὐτὸ πυρὸς πρὸς τὸ ἀναγόμενον ὕδωρ, πάλιν κατα φερομένων, ὅταν ψυχθῇ νύκτωρ, καλεῖται δρόσος καὶ πάχνη. i. *ex eo, quod interdiu evaporat, quantumque, quod attolli in ſublimè nequiverit, ob caloris ipſum elevantis ad vaporem, qui ſurrigitur, parvitatem, cum rurſum deſcendit, concepto per noctem frigore, ros & pruina vocitatur.* pruinam autem dicit hyeme & frigidioribus in locis fieri, cum vapor fuerit antè conglaciatus, quàm ſurſum in aquam concreverit. rorem vero in temperatioribus locis & per temperiem maximè provenire. cum in aquam vapor fuerit denſatus & nec tepor tantas habeat vires, ut vaporem gelare propter vel loci vel temporis naturam calentiorem queat. additque; & *rorem* & *pruinam* niſi ſerena nocte & à ventis ſilente, naſci: neque, cum vapor non longè à terra attollitur pruinam in montibus gigni. cujus rei binas in ſeq. dat cauſas. adſeverat autem ubique rorem fieri flante Auſtro, non Aquilone; præterquam in Ponto, ubi contrarium obtine-

tinere vult. examina cauſas ibidem memoratas. Cum pruina Phil. cap. XI. confert *nivem*. ubi: ὅταν παγῇ τὸ νέφος, χιών ἐστιν· ὅταν δ᾽ ἡ ἀτμὶς, πάχνη. i. *cum nubes fuerit congelata, nix: cum vapor, pruina emergit*, loci tantum differentiâ. non enim, ut ille, niſi frigus dominaretur, coaleſceret, cum multam adhuc retinent caliditatem: nam in nube multus adhuc calor ineſt, qui ſupereſt ex eo igne, qui à tellure humorem in vaporem converſum ſuſtulit. exiſtimat autem, nihil inferius gigni, quod grandini proportione reſpondeat. χάλαζαν. i. *grandinem*, cap. XII. vult eſſe κρύσταλλον. i. *glaciem*, concreſcente per hyemem aqua: plerunque autunmo fieri; æſtate autem & hyeme rarenter: cum non admodum magnum exiſtit frigus. & in locis temperatioribus fieri grandines, nives in frigidiuſculis. Cauſam grandinis Anaxagoras aëris ambientis frigus conſtituit. quem tribus argumentis refutat Ariſtoteles. & ſuam grandinis & pluviæ quærit in ἀντιπεριστάσει. vult enim frigus tempore calidiuſculo introrſum per antiperiſtaſin coactum ob circumdantem calorem interdum celeriter aquam ex nube facere, interdum grandinem.

dinem. unde elicit: διὸ καὶ ψεκάδες πολὺ μείζους ἐν ταῖς ἐλεειναῖς γίνονται ἡμέραις ἢ ἐν τῷ χειμῶνι καὶ ὕδατα λαβρότερα: λαβρότερα μὲν γὰρ λέγεται, ὅταν ἀθροώτερα; ἀθροώτερα δὲ διὰ τὸ τάχος τῆς πυκνώσεως. 1. *quocirca & multo majores ſtellæ & aquæ impetuoſiores æſtuantibus diebus; quàm hyberno tempore fiunt. impetuoſiores namque dicuntur, cum denſiores ex alto ruunt. quod profectò evenire ſolet ob concretionis celeritatem.* vult enim quod dixit, nubem pati ubi deſcendit in calidum aëra, & tum maximè, cum in maximè calidum incidit. Et, ſi frigus magis in profundum coactum fuerit ab exteriore calore; qui fecerit aquam, conglaciat magis, & emergit grando. quò propius autem & repente magis concretio facta fuerit, eò & aquæ impetuoſiores & ſtillæ atque grandines majores evadunt, quod per brevem ferantur locum. affirmatque, grandinem ideo minus æſtate, quàm vere & antumno; magis tamen quàm hyeme fieri ſolere. quia aër per æſtatem calidior; verno autem tempore adhuc humidus ſit, antumno jam humeſcat. celerius autem concreſcere vult, id quod eſt calefactum. Exempla in ſeq. vide. nunc de ventis.

CAP.

Digitized by Google

Cap. XXII.

De ventis *breviter ex Philoſopho diſſeritur.*

ARiſtoteles lib. 1. meteor. cap. x. examinat ſententias Veterum, aut aërem motum *ventum* conſtituentium: aut eandem venti materiam facientium cum ea, quæ eſt nubis & aquæ: aut unum tantummodo ventum eſſe, contendentium. Venti autem naturam & ortum explicat ille lib. 2. meteor. c. 8. præmiſſo, quod duplex ſit halitus, humidus & ſiccus, & uterque miſceatur; quodque ſol acceſſu ſuo attrahat vaporem & diſceſſu dimittat in terram: nec non, quod terra in ſe teneat caloris ſemina: & quod exhalatio vapida & humida gignatur. pluviæ autem cauſam putat eſſe exhalationem humidam, & ventorum, ſiccam. ſic enim in textu legitur: τούτων δ' ἡ μὲν ὑγροῦ πλέον ἔχουσι πλῆθος ἀναθυμίασις, ἀρχὴ τοῦ ὑομένου ὕδατός ἐστιν· ἡ δὲ ξηρὰ, τῶν πνευμάτων ἀρχὴ καὶ φύσις πάντων. pòſt illam ſententiam ſuam confirmat, refutatis Veteribus ſuo more. Ventorum motum deſcribit lib. 2. meteor. c. 9. ubi: ἡ δὲ φορὰ, λοξὴ αὐτῶν ἐστι. 1. *Spiritus tramite obliquo ferri aſſolent.* An autem Ventis initium ſit è

ſupero aut infero loco, quærit ibidem, & reſpondet; quod ventorum motio deſuper fiat, & antequam ſpirent illi, illuſtretur aër, ſi nubilus caliginoſuſve fuerit: ratio: σημαίνει γὰρ κινουμένην πνεύματος ἀρχὴν πρὶν φανερῶς ἐληλυθέναι τὸν ἄνεμον, ὡς ἄνωθεν αὐτῶν ἐχόντων τὴν ἀρχήν. i. *quippe cum nubis motio, flatus initium, priuſquam ad nos apertè venerit, portendat, tanquam flatu deſuper originem habente.* cum autem illi ventus ſit quædam ſiccæ exhalationis, quam tellus profundit, copia, per terram currens, motionis initium ab alto venire, materiei & ortus ab imo, planum eſſe vult, ᾗ γὰρ, inquit, ῥευσεῖται τὸ ἀνιὸν, ἐκεῖθεν τὸ αἴτιον. i. *nam qua parte, quod aſcendit, inclinarit, inde ſui curſus cauſam ſortitur.* ortum autem refert ad terram, ut in ſeq. videre eſt. Et cur venti debiliores & velociores ſive illuſtriores ſint, ibidem. nam exiſtimat flatuum initia multis exhalationibus ſenſim coeuntibus exultare, quemadmodum amnium fontes, terra humorem fundente, fiunt. ventos autem minimos eſſe, vult, cum ſinguli ſpirare cœperunt. At, ubi longius ſe protraxerint, ingenuos (λαμπροὺς) venire. Regionem autem quæ ſeptentrioni-

bus

bus ſubdita eſt, per hyemem tranquillari nec ullum flatum ſentire, exiſtimat. addit: ἀλλὰ τὸ κατὰ μικρὸν ἀναπνέον καὶ λανθάνον, ἔξω περιϊὸν, ἤδη πνεῦμα λαμπρὸν γίνεται. i. *At quod paulatim exſpirat, atque eodem in loco latet; id, ubi præteriit, jam ſpirans evadit illuſtrius.* Quomodo autem ſol exhalationem ſiccam attrahens ventos excitet & ſedet, & ortum eorum impediat, explicat cap. 10. item, quid de anniverſariis ventis ſit finiendum, c. XI. & quid de numero, nominibus, ſitu contrarietate & mutatione ventorum, cap. XII. de mutatione & affectu eorum, c. 13. hæc de ventis breviter: nunc de tonitru & fulgure: de procella, typhone, preſtere & fulmine: item de area, iride, pareliis & virgis.

Cap. XXIII.

De tonitru, fulgure, ecnephia, typhone, preſtere, fulmine, Argi & Pſoloente *&c. diſſeritur ex Ariſt.*

QUod *tonitrui* cauſa ſit exhalatio ſicca, nubibus incluſa, quæ ambientibus nubibus incurrit, & excernitur, docet *Ariſtoteles* lib. 2. meteor. c. 18. ubi vult nubium conſtitutionem ad ſupremum terminum denſiorem evadere. & hoc con-

tingere, ᾗ ἐκλείπει τὸ θερμὸν διακεινόμενον εἰς τὸν ἄνω τόπον, ταύτῃ πυκνοτέραν καὶ ψυχροτέραν ἀναγκαῖον εἶναι τὴν σύστασιν. i. *qua calor ſequeſtratus ſuperiorem in locum deficit, hanc conſtitutionem denſiorem eſſe, frigidioremque neceſſe eſt.* Ideo exiſtimat & fulmina & procellas & omnia ejuſdem generis deorſum ferri. calorem autem dicit in ſuperiorem locum ſpargi ſolere. fieri autem tonitru; ὅσον ἐμπεριλαμβάνεται τῆς ξηρᾶς ἀναθυμιάσεως ἐν τῇ μεταβολῇ ψυχομένου τοῦ ἀέρος, αὕτη συνιόντων τῶν νεφῶν ἐκκρίνεται· βίᾳ δὲ φερομένη καὶ προσπίπτουσα τοῖς περιεχομένοις νέφεσιν, ποιεῖ πληγὴν, ἧς ὁ ψόφος καλεῖται βροντή. i. *quantum aridæ exhalationis in mutatione frigeſcentis aëris intercipitur, id coeuntibus nubibus excernitur: quod cum vi feratur & ambientibus nubibus incurrit, ictum facit, cujus ſonitus tonitru nuncupari ſolet.* & fieri dicitur, ut ſonus, cum exhalatio incluſa rumpitur. cumque ἐν τοῖς νέφεσι γιγνομένη ἡ τοῦ πνεύματος ἔκκρισις πρὸς τὴν πυκνότητα τῶν νεφῶν εἰσπίπτουσα ποιεῖ τὴν βροντήν. i. *Spiritus ſecretio, quæ in ipſis nubibus fieri ſolet, cum nubium denſitati ingruit, tonitru excitat.* ſonitus autem varietatem in tonitru arceſſit ex inæqualitate nubium, & cavernis,

quæ

Digitized by Google

quæ in iis ſunt, in quibus denſitatis continentia deficit. Diffindunt autem & diſſipant tonitrua, non ſono, ſed ſpiritu. ὅτι ἅμα συγκρίνεται τὸ τὴν πληγὴν ποιῆσαν καὶ τὸν ψόφον πνεῦμα, ὃ ἐὰν πατάξῃ, διέῤῥηξεν· ἐπέκαυσε δ' οὔ. i. *cum ſpiritus tam ſonum, quàm ictum efficiens, una cum illis excernitur: qui ſi percutiat, findere, non urere ſolet.* ſic Philoſophatur, lib. 3. meteor. c. 2. *fulguris* cauſam priore loco dat his verbis: τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἐκθλιβόμενον, τὰ πολλὰ μὲν ἐκπυροῦται λεπτῇ καὶ ἀσθενεῖ πυρώσει· καὶ τοῦτ' ἔστιν, ἣν καλοῦμεν ἀστραπήν· ᾗ ἂν ὥσπερ ἐκπίπτον τὸ πνεῦμα χρωματισθὲν ὀφθῇ· i. *Spiritu autem qui extinguitur, fere conflagrat tenui & imbecilli ardore. atque id eſt, quod vocant fulgetrum, quo ceu tinctus excidens ſpiritus videri poteſt.* dicitque fieri μετὰ τὴν πληγὴν καὶ ὕστερον τῆς βροντῆς. i. *poſt ictum atque tonitru.* licet prius cernatur, quam audiatur; διὰ τὴν ὄψιν προτερεῖν τῆς ἀκοῆς. i. *quoniam viſio auditum prævertit.* vide in ſeq. plura: ubi & Veterum adverſarias ſententias refellit. Cum flatus excernitur in partes exiguas & ſparſim diffunditur, & ſæpe fit ac perflat atque ſubtilior eſt, tonitrua dicitur edere & fulgura: ſed, ἂν τὸ πνεῦμα, inquit lib.

3. meteor. c. 1. ἀθρόον καὶ πυκνότερον, ἧττον δ' ἐκκριθῇ λεπτὸν, ἐκνεφίας ἄνεμος γίνεται. i. *Si univerſus flatus & denſior ac minus ſubtilis expreſſus fuerit, procellam gignit, quæ vocatur Græcis ecnephias.* Statuitque, celeritatem excretionis robur adferre. &, ut pluvia multa accedat, fieri magnam ac continentem ſecretionem, cum & in adverſam partem exhalationum copia tetendit: & cum ambo in materia inſunt potentiâ, & utriuſque facultatis principium ſit, quod è materia coexcernitur, cujuſcunque copia major fuerit, abnudantius ſubſequi ſolet, ut ſit exhalationis pars altera, imber, illius, altera ecnephias. *Typhonem* & preſterem creavi vult Phil. ὅταν τὸ ἐκκρινόμενον πνεῦμα, τὸ ἐν τῷ νέφει, ἑτέρῳ ἀντιτυπήσῃ. i. *cum flatus, qui in nube erat excretus alteri incurrendo repercutitur.* perinde cum ex lato in anguſtum adigitur in portis viiſque. & ob id, inquit, γίγνονται οἱ δῖνοι καὶ ἐν τοῖς νέφεσιν ὁμοίως κατὰ τὴν ἀρχήν. i. *vertigines in terra & in nubibus ſimiliter juxtà principium fiunt.* addit quoque; cum procella fit, ſemper nubes excerni & continuum oriri ventum: ſed heic nubis ſemper continuitatem ſubſequi: *vertiginem*

nem autem fieri, cum repellitur prima corporis ad hunc modum fluentis pars. propterea, quod illa nequaquam cedat, aut ob loci anguſtias, aut, quod in frontem alius aliquis afflet ſpiritus: &, ne ulterius procedat, arceat, aliudque à tergo impellat, quo neceſſariò cogatur in latus, & qua parte non prohibeatur, ſe vertat in circulum. præcipitari autem vult §. 6. cum ob nubis denſitatem impotens ab ipſa flatus ſecernitur, inqueorbem primò convertitur. in præceps autem ferri, cum continuè nubes denſantur, qua parte calor excidit: καλεῖται δ', inquit, ἂν ἀχρωμάτιστον ᾖ, τοῦτο τὸ πάθος τυφὼν, ἄνεμος ὢν, οἷον ἐκνεφίας ἄπεπτος. i. *quare hæc affectio coloris expers vocatur Typhon: qui quidem ventus eſt, velut ecnephias, inconcoctus.* quod autem Aquilonius non ſit *typhon*, neque nive jacente, ecnephias, in ſeq. exponit. *Preſterem* autem generari vult, ὅταν, ut ille, καὶ κατασπώμενον ἐκπυρωθῇ (τοῦτο δ' ἐστὶν, ἂν λεπτότερον τὸ πνεῦμα γένηται) καλεῖται πρηστήρ. i. *cum ſpiritus, qui è nube detrahitur ardens accenſuſque fuerit. quod quidem accidit; ſi tenuior efficiatur, preſter vocatur.* ratio: συνεπιμπρῆσι γὰρ τὸν ἀέρα τῇ πυρώσει χρωματίζων. i.

incendit enim ſimul aërem, adeo ut ardore ipſum inficiat. Fulmen (κεραυνὸν) fieri ſtatuit §. 12; ἐὰν ἐν αὐτῷ τῷ νέφει πολὺ καὶ λεπτὸν ἐκθλιβῇ πνεῦμα. i. *cum ex ipſa nube multus ac tenuis expreſſus fuerit flatus.* haud diſſimiliter fit *Arges.* i. *clarum,* Poetis memoratum. ἐὰν ſcilicet πάλιν λεπτὸν, οὐκ ἐπικαίον, διὰ λεπτότητα. i. *ſi admodum tenue fuerit; ſed præ levitate non adurat.* ψολόεντα. i. *Pſoloen,* quaſi dicas, *fumidum,* ἐὰν ἧττον ἐπικαίον. i. *ſi minus adurat.* illudque vult ob eſſentiæ tenuitatem ferri; ſed ob motus celeritatem antè penetrare, quàm ut adurat & morâ interjecta infuſcet. quomodo autem fulmina poroſa corpora terebret & dura liquet, in ſeq. tradit. ubi ſemper ſpiritum fulmina præcedere comitarique, non cerni, exiſtimat: & ideo minus quati omne, & afflari, quàm percuti, cum ſpiritus ocior fulmine ſit. nunc de area ſive corona, & pareliis ac virgis.

Cap. XXIV.

Quid Halo, Parelius *&* Virga, *oſtenditur ex Philoſopho.*

AReæ ſive Coronæ (ἅλω Græcis eſt) tria phænomena enumerat Philoſophus lib.

3. me-

3. meteor. c. 2. in quibus ſpectetur forma ejus, locus & tempus apparitionis. ſic in textu: τὸ μὲν ἄλω φαίνεται πολλάκις κύκλος ὅλος. i. *area plerumque completa circuli forma cernitur.* &, γίνεται περὶ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ περὶ τὰ λαμπρὰ τῶν ἄστρων. i. *fitque circa ſolem & lunam ac ſplendida aſtra.* Et: ἔτι δ' οὐδὲν ἧττον νυκτὸς ἢ ἡμέρας· καὶ περὶ μεσημβρίαν ἢ δείλην· ἕωθεν δ' ἐλαττονάκις καὶ περὶ δύσιν. i. *præterea non minus noctu, quàm interdiu, & horis antemeridianis, quàm poſtmeridianis: mane vero & circa ſolis obitum varius.* cauſæ Phænomenωn dantur, cap. 3. ubi aſpectum ejus fieri dicit τῇ ἀνακλάσει τῆς ὄψεως. i. *refractione viſus:* συνισταμένου τοῦ ἀέρος καὶ τῆς ἀτμίδος εἰς νέφος, ἐὰν ὁμαλὸς καὶ μικρομερὴς συνισταμένη τύχῃ. i. *cum vapidus aër in nubem concreſcit, dummodo conſiſtens æquabilis ſit ac partibus conſtet exiguis.* & ideo, cum vapor conſiſtat & atri coloris ſit, aquæ ſignum dari exiſtimat: cum diſſipatur aut emarceſſit, minimè. cum diſſipatur, flatum ſignificari, cum emarceſcit, ſerenum. vide ſeq. quod autem Halo non è regione aſtri, ſed circa aſtrum appareat §. 8. ſic docet: ἀνακλᾶται δ' ἀπὸ τῆς συνισταμένης ἀχλύος περὶ τὸν ἥλιον ἢ

τ̃ σελήνην ἡ ὄψις· διὸ ἐκ ἐξ ἐναντίας, ὥσπερ ἶρις, φαίνεται. *i. refringitur autem aſpectus à caligine, quæ circa ſolem lunamque conſiſtit. quocirca area non è regione, perinde ut arcus, apparet.* formam autem orbicularem rei tribuit; πάντοθεν ὁμοίως ἀνακλωμένης. *i. cum ex æquo undique modo refringitur aſpectus.* ratio optica ei eſt: cum ἀπὸ τ̃ αὐτῦ σημείε πρὸς τὸ αὐτὸ σημεῖον αἱ ἴσαι κλασθήσονται ἀπὸ κύκλε γραμμαὶ ἀεί. i. *cum lineæ æquales ab eodem puncto ad idem ductæ punctum, ſemper ſuper circuli lineam franguntur.* demonſtrationem Mechanicam vide in ſeq. Phænomena παρηλίων καὶ ῥάβδων. i. *Pareliorum ac Virgarum ſive bacillorum*, tradit *Ariſt.* lib. 3. meteor. c. 2. §. 9. ubi dicit ſemper ἐκ πλαγίας γίνεσθαι. i. *ex obliquo effici*, καὶ ἔτε ἄνωθεν, ἔτε πρὸς τῇ γῇ, ἔτε ἐξ ἐναντίας, ἐδὲ δὴ νύκτωρ, ἀλλ' ἀεὶ περὶ τ̃ ἥλιον. i. *& nec ſuprà ſolem nec infrà prope terram nec è regione, nec etiam noctu; ſed ſemper circa ſolem.* Et addit; apparere, aut ſole aſcendente, aut deſcendente: occidente frequenter: & cœli umbilicum perreptante, raro. cauſam illorum phænom: conjicit in refractionem & differentiam, ac in modum refringendi. quomodo autem

fiat

fiat *Parelius*, pleniùs docet lib. 2. meteor. c. 8. ubi: γίνεται παρήλιος μὲν, ἀνακλωμένης τῆς ὄψεως πρὸς τὸν ἥλιον ἀπό τινος. i. *cum ſolem verſus refringitur aſpectus. Virgas* autem fieri dicit, διὰ τὸ προσπίπτειν τοιαύτην οὖσαν τὴν ὄψιν, οἵαν εἴπομεν ἀεὶ γίγνεσθαι, ὅταν πλησίον ὄντων τοῦ ἡλίου νεφῶν. ἀπό τινος ἀνακλασθῇ τῶν ὑγρῶν πρὸς τὸ νέφος. i. *Virgæ autem fiunt, propterea, quod aſpectus talis, qualem ſemper fieri diximus, quoties nubibus prope ſolem conſiſtentibus ab aliquo humido effringitur, ad nubem ſe applicat.* dicitque nubes cum in directum ſpectantur, coloris expertes eſſe; cum vero in aquam, plenas virgarum eſſe. tumque, cum in aqua ſpectantur, colorem nubis eſſe. in ſeq. plenius virgarum & pareliorum cauſas exequitur, quæ omnia dicto loco & legantur & examinentur: nunc ſequitur compendiaria Iridis tractatio.

Cap. XXV.

Iridis *apparentiæ & cauſæ dantur ex Ariſtotele.*

Ἶρις (*Arcus*) phænomina exhibentur à Philoſopho lib. 3. meteor. c. 2. non circularem præferre figuram; ſed ad ſummum, ſemicircularem §. 5. tradit in hunc mo-

modum: 1. ἡ ἶρις οὐδέποτε γίνεται κύκλος, οὐδὲ μεῖζον ἡμικυκλίου τμῆμα. 1. *arcus autem cœleſtis nec unquam circulus evadit, nec major quam dimidiá circuli formâ ſectio.* &: καὶ δύνοντος μὲν καὶ ἀνατέλλοντος, ἐλαχίστου μὲν κύκλου, μεγίστη δ' ἡ ἁψίς· αἰρομένου δὲ μᾶλλον, κύκλου τοῦ μείζονος, ἐλάττων δ' ἡ ἁψίς. 1. *& occidente & oriente minimi circuli maximus ambitus: cum autem & elevatur magis, circuli majoris minor ambitus.* 2. *tempus* notat: μετὰ μὲν τὴν μετοπωρινὴν ἰσημερίαν, ἐν ταῖς βραχυτέραις ἡμέραις, πᾶσαν ὥραν γίγνεται τῆς ἡμέρας· ἐν ταῖς θερειναῖς οὐ γίνεται περὶ μεσημβρίαν. 1. *poſt autumni æquinoctium die decreſcente, quacunque hora fit: æſtate vero per meridiem non cernitur.* 3. *numerum:* οὐδὲ δυοῖν πλείους ἴριδες γίνονται ἅμα. 1. *nec unquam plures ſimul ſunt, quàm duo.* 4. *colorem:* τούτων δὲ τρίχρως μὲν ἑκατέρα, καὶ τὰ χρώματα ταὐτὰ καὶ ἴσα τὸν ἀριθμὸν ἔχουσιν ἀλλήλαις· ἀμυδρότερα δ' ἐν τῇ ἐκτὸς, καὶ ἐξ ἐναντίας κείμενα κατὰ τὴν θέσιν· ἡ μὲν γὰρ ἐντὸς, τὴν πρώτην ἔχει περιφέρειαν τὴν μεγίστην, φοινικίαν· ἡ δ' ἔξωθεν, τὴν ἐλαχίστην μὲν, ἐγγύτατα δὲ πρὸς ταύτην, καὶ τὰς ἄλλας ἀνάλογον. 1. *horum autem quamvis uterque tricolor ſit, atque eoſdem pari numero ac reli-*

quus

quus, colores habeat: tamen, qui in exteriore ſunt, obſcuriores habentur atque ordine contrario poſiti. nam arcus interior primaria, quæ maxima eſt, circumferentiam puniceam geſtat: exterior ultimam, quæ minima eſt; ſed illi proxima, atque reliquas proportionabiliter. ex miſtura hos colores negat oriri. inter puniceum & viridem interjacere vult ξανθόν. i. *flavum* colorem. Cauſas Phænomenων *Iridis* inquirit & dat Phil. lib 3. meteor. c. 4. in refractionem liminis eas conjicit, præmiſſis, quod aſpectus refringatur, ab aëre & aqua: quod refractio aſpectus ab aëre fit vel ob aëris concretionem, vel ob aſpectus imbecillitatem: quod in aëre & aqua non tantum fiat ἀνάκλασις. i. *refractio*; ſed etiam διάκλασις. i. *perfractio*: quod refractio magis fiat ab aqua, quàm ab aëre: quod in guttis, prius, quàm pluere incipiat, oppoſiti aſtri color appareat, non figura: & quod color ille appareat continuus, dum guttæ videntur continuæ. Iridem fieri per refractionem, ſic oſtendit: ὅταν τοῦτον ἔχῃ τὸν τρόπον ὅ, τε ἥλιος καὶ τὸ νέφος καὶ ἡμεῖς ὦμεν μεταξὺ αὐτῶν, ἔσται διὰ τὴν ἀνάκλασιν ἔμφασίς τις. ἀλλὰ μὴν καὶ φαίνεται τότε καὶ οὐκ ἄλλως ἐχόντων, γιγνο-

γιγνομένη ἡ ἶρις. I. *quoties ſol & nubes ſe ad hunc modum habebunt, & nos ſolem inter & nubem erimus, apparitio quædam ob refractionem fiet. quin imò & tunc & non aliter habentibus illis, arcus in cælo cernitur.* concludit pòſt: ὅτι μὲν οὖν ἀνάκλασις ἡ ἶρις τῆς ὄψεως πρὸς τὸν ἥλιόν ἐστι, φανερόν. I. *patet igitur, arcum eſſe refractionem viſionis in ſolem.* deinceps cum area ſeu corona confert arcum, dicens; iridem fieri, ex adverſo ſolis, aream vero circa eum. utramque quidem, refractionem eſſe; ſed colorum varietate diſtinctionem fieri. pòſt confert iridem cœleſtem cum aliis tribus, quarum prima eſt in lacernis; altera circa remos; tertia, quæ fit ob conſperſionem in loco ſoli oppoſito. Irides quot apparere ſolent, & diverſos earum colores, explicat Phil. lib. 3. meteor. c. 5. ubi præmittit hypotheſeωn loco, rem lucidam in nigro aut per nigrum, colorem puniceum efficere: aſpectum longe protenſum, imbecilliorem & minorem reddi: Nigrum eſſe velut privationem, & conſpectum fractum, ut præ imbecillitate, quod nigrum eſt, magis nigrum faciat: & quod album eſt, minus album appareat. de coloribus utriuſque iridis affirmat,

firmat, quod ἡ μὲν ἰσχυροτέρα ὄψις εἰς φοινικοῦν χρῶμα μετέβαλεν· ἡ δ' ἐχομένη, εἰς τὸ πράσινον· ἡ δ' ἔτι ἀσθενεστέρα, εἰς τὸ ἁλουργόν· ἐπὶ δὲ τὸ πλεῖον οὐκ ἔτι φαίνεται. i. *validior aſpectus colorem album in puniceum: proximus ab illo, in viridem: qui præterea imbecillior eſt, in purpureum, mutare aſſolet.* aliorum colorem dicit eſſe inſenſibilem. unde concludit: διὸ δ' ἶρις τρίχρως φαίνεται· ἑκατέρα μὲν, ἐναντίως δέ· i. *quocirca & arcus tricolor: uterque quidem, ſed oppoſito modo, apparet.* τὴν φοινικοῦν. i. *puniceum* in extima iride ponit. quia ἀπὸ μεγίστης περιφερείας πλείστη προσπίπτει ἡ ὄψις πρὸς τὸν ἥλιον, μεγίστη δ' ἔξω. i. *aſpectus à maxima circumferentia ſoli plurimus incurrit: extima, autem maxima eſt.* huic proximam & tertiam ſe habere dicit juxtà proportionem. cur *flavus* color? διὰ τὸ παρ' ἄλληλα φαίνεσθαι. i. *quia juxtà poſiti colores ſpectantur.* color autem puniceus juxtà viridem, quod albus appareat, cauſam eſſe vult, quod ἐν τῷ μελανωτάτῳ νέφει μάλιστα ἀκρατος γίνεται ἡ ἶρις. i. *in nube nigerrima iris maximè pauca ſinceraque fieri ſoleat.* addit: συμβαίνει δὲ τότε ξανθότερον εἶναι δοκεῖν τὸ φοινικοῦν· ἔστι δὲ τὸ ξανθὸν ἐν τῇ ἴριδι χρῶμα μεταξὺ τούτε φοινικοῦ

γίνε καὶ πρασίνε χρώματος· διὰ δὲ τὸ μελανίαν ἐν τῷ κύκλῳ νέφες, ὅλον αὐτῷ φαίνεται τὸ φοινικεν, λευκόν. ἔστι γὰρ τὸ ἐκεῖνο λευκόν. i. *tunc enim accidit, ut color puniceus flavior eſſe videatur. flavum autem illud quod in Iride apparet, color eſt inter puniceum & viridem medius. Igitur ob nubis circumſtantis nigrorem, quicquid ejus puniceum eſt, album apparet. nam puniceum ad illa album* eſt. & ut aliter etiam fit *flavedo*, ſic indicat: ἀπομαραινομένης τῆς ἴριδος ἐγγυτάτω, ὅταν λύηται τὸ φοινικεν· ἡ γὰρ νεφέλη, λευκὴ ἔσα προσπίπτεσα παρὰ τὸ πράσινον, μεταπίπτει εἰς τὸ ξανθόν. i. *emarceſcente proximè terram Iride, cum diſſolvitur, puniceum. nebula alba juxtà viridem ſe applicans, in flavum tranſire ſolet.* etiam hoc demonſtrat in lunæ iride, quæ alba apparet: & per ſimilia ignis & florum. De iride exteriore hoc affirmat, quod ἀμαυρότερα τοῖς χρώμασιν καὶ τῇ θέσει τὰς χρόας ἐξ ἐναντίας ἔχει κειμένας. i. *coloribus languidioribus ſit, quos etiam ſitu diverſo, atque prima, habeat.* cum μικρότερον ἀποτεινομένη ἡ ὄψις, ὥσπερ τὸ πορρώτερον ὁρᾷ καὶ τὸ ἐνταῦθα τὸν αὐτὸν τρόπον. i. *aſpectus longius procurrens ut quod remotius eſt, ita quod hic eſt, videt.*

In exteriore igitur iride ἀσθενεστέραν ἀνάκλασιν. i. imbecilliorem refractionem ponit; διὰ τὸ πορρώτερον ποιεῖσθαι τὴν ἀνάκλασιν. i. *quia remotiorem facit refr.* & ita color languidior fit. ordinem a. inverſum fieri exiſtimat; *quod ſe à minori & interiori circumferentia ad ſolem majore tradat.* ratio ei eſt; quia viſio minus diſtans à propinquiſſima primæ iridi circumferentia refringitur: & minima exterioris iridis circumferentia propinquiſſima eſt. Plura vide de iis cap. 6. ubi & de figura iridis & magnitudine, quas demonſtrat mechanicè. Et inter alia, iridis figuram, cum ſol eſt in oriente, ideo ſemicircularem eſſe, quod radii viſionis, ita ad nubem ferantur, ut duos efficiant conos, quorum baſis eſt in nube; ſed alterius vertex eſt in oculo: alterius, qui per reflectionem fit, in ſole. ejus autem baſis dimidiam partem ab horizonte auferri. propterea, quod centrum & polus iridis ſint in diametro horizontis. Et quò altius ſol ſuprà horizontem ſcandat, eò minorem fieri iridem. quod, quò altior eſt ſol ſuprà horizontem, eò magis ſub horizonte ſint centrum & polus iridis. cap. 7. probare ſatagit, poſt æquinoctium autumnale Iri-

dem quacunque diei hora apparere poſſe; non autem poſt æquinoctium vernum. atque hæc de Iride. de mari nunc & fluminibus proximè tractandum.

Cap. XXVI.

De mari *&* fluminibus *breviter diſſeritur ex Philoſ.*

DE origine *maris* & ſalſedine opiniones Veterum enarrat Ariſt. lib. 2. meteor. c. 1. & refutat ſuo more cap. 2. & 3. ubi videri exiſtimat ex eorum mente rationi convenire, ut totius aquæ corpus quoddam ſit, à qua cum quid detrahitur, abſcedit & cæteris admiſcetur; perinde ac cæterorum quoque elementorum congeſta moles eſt, atque initium quoddam multitudine conſtat: ut ignis in ſublimi: aëris in loco ab igne ſecundo: terræ in eo, circa quem omnia ſita ſunt. putatque ille, *mare* ideo eſſe *ſalſum*, quod in eo aquæ dulcis quicquid eſt, calore ſolis in vapores convertatur & pluviis materiam det, dicens; τὸ μὲν λεπτότατον τε καὶ γλυκύτατον ἀνάγεται καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ φέρεται διακρινόμενον καὶ ἀτμίζον εἰς τὸν ἄνω τόπον. i. *quantum profectò aquæ leviſſimum ſit dulciſſimumque aſſiduè eximi, in vaporem converti, & denique in altum ſevocari vide-*

videtur, manente reliqua materia craſſiore. pòſt & colligit & docet, locum à mari occupatum, non eſſe locum maris, ſed aquæ. & neceſſum eſſe, ut & aquæ, ſicut reliquis elementis, ſuus ſit locus, quem mare occupet. problema autem illud, cur aqua quæ mari ex fluminibus intrantibus miſcetur, non compareat, explicat cap. 4. (al. 2 & 3.) durationem *maris* perſequitur cap. 5. (aliis 3.) ubi & de æternitate ejus. *ſalſedinem* explicaturus cap. 6. (al. 3.) ejus tres cauſas ab aliis prolatas recitat. quarum prima eſt, quod terra intùs aqua tecta ſit: deinde portione dulci à ſole ſublata, reſiduum aquæ (ut ante dictum) factum ſit mare. Secundam ponit in terræ admiſtione, quæ fit ab invectis in mare fluminibus. tertiam, quæ eſt Empedoclis,quod ſalſedo ſit ſudor terræ ,refutat diverſis rationibus, quæ videantur dicto loco. ſuam autem ſententiam cap. 7. (al. 3.) ut adprobet, præmittit, duplicem eſſe exhalationem, humidam & ſiccam: item, mare idem ſpecie & magnitudine manere, partibus ſubinde permutatis. ſcilicet in commixtione quadam ſedimento & excremento liquorum ponit *ſalſedinem.* ut, quod in cor-

Digitized by Google

pore eſt τὸ ἀπεπλότατον. i. *minime concoctum*, id dicitur ἁλμυρὸν καὶ πικρόν. i. *ſalſum amarumque*, ſic ejuſmodi ſint τὰ περιττώματα. i. *excrementa*, ad quæ præcipue humida in corpore refert, etiam in aqua. vide ſeq. deinceps ſalſedinis cauſam ab exhalatione ſicca arceſſit; ſicut enim, quod poſt ignem relinquitur, aridæ terræ portiones ſunt; ita & in exhalatione cauſam illam confirmat à ventorum & pluriarum generatione, & à calore maris &c: item à vaſe cereo in mare immiſſo, & ab aquæ ſalſæ pondere ac craſſitie. Lege & examina ſingula. quamvis fateatur admixtionem inter cauſas ſalſedinis prolatam non tantum ſalſedinis; ſed & aliorum aquæ ſaporum cauſam eſſe. ubi & fontes & amnium fluenta varia ſaporum genera ideo dare exiſtimat. quorum omnium cauſam vult eſſe τὴν ἐνοῦσαν ἢ ἐγγιγνομένην δύναμιν πυρός. i. *igneam virtutem ſive facultatem, quæ in iis eſt aut naſcitur.* &c. De *fluminibus* Veterum opiniones recenſet lib. i. meteor. c. x. (al. 13.) & refutat. ſed cap. xi. fluminum duplicem eſſe cauſam, ſtatuit. i. ſcilicet, quod aqua ſub terra & ſupra eam gignatur ex aëre vaporoſo,

cum

cum ὁ ἀτμίζων ἀὴρ συνίσαται εἰς ὕδωρ. 1. *in vapores actus (aut vaporoſus) in aquam deſcendat.* & non tantum eam aquam, ὕδωρ τὸ ἀποκεκειμένον, ἐν αὐτῇ καὶ τοῦτο ῥεῖν. 1. *quæ in ea* terra *eſt ſequeſtratum, fluere*; ἀλλὰ καὶ γίγνεσθαι συνεχῶς. 1. *ſed & continuò fieri.* 2. quod aqua pluvia ex ſuperioribus in inferiorem locum colligatur. In eo quoque, qui ſupra terram eſt, loco, ὥσπερ μικραὶ συνισάμεναι ῥανίδες καὶ πάλιν αὗται ἑτέραις, τέλος μετὰ πλήθους καταβαίνει τὸ ὕομενον ὕδωρ, οὕτω καὶ ἐν τῇ γῇ ἐκ μικρῶν συλλείβεσθαι τὸ πρῶτον καὶ εἶναι, οἷον πηδώσης εἰς ἓν τῆς γῆς, τὰς ἀρχὰς τῶν ποταμῶν. 1. *ut exiguæ aſpergines coagmentantur, quæ rurſum aliis coeunt, & tandem copioſus imber decidit: Sic etiam in terra grandiores guttas ex parvis factas ſtillare primum, nec non fluviorum principia eſſe, quaſdam velut ſcaturigines aquarum, quæ in unam aliquam terræ partem concurrunt.* & hanc confirmat deinde ab arte, à locis è quibus flumina derivantur, & à fontibus. In montanis locis utramque cauſam conjungit. quam tanquam ſpongiam, locis incumbentia humilibus, paulatim quidem; ſed multis ex partibus ſtillare & effundere aquas, exiſtimat. cum magnam intra ſe

aquæ copiam admittunt: & vaporem egredientem in ſublime frigefaciunt, & rurſum in loquorem cogunt. & ideo amnium maximos è maximis montibus derivari per has cauſas, ſtatuit. quod deinceps variis exemplis confirmat. ſubterranea autem aquarum receptacula non eſſe fluminum primordia, probat Philoſophus, è terræ exiguitate & comparatione cum nubibus, à fontium locis, & à comparatione cum ipſis fontibus. ſubterraneas autem eſſe cavernas, colligit ex occultatione fluminum, quæ abſorbentur, ut ſint quaſi fontes occulti. hæc breviuſculè. vide plura l. c. nunc de terræ tremore & foſſilibus & metallicis.

CAP. XXVII.

De terræ motu: *item de* foſſilibus *&* metallicis *corporibus agitur.*

RE Ecenſet Phil. Anaxagoræ, Democriti & Anaximenis ſententias de motu terræ, lib. 2. meteor. c. 14. ſuamque edocet cap. 15. conjiciens cauſam ejus tremoris (σεισμȣ̃) in ſpiritum incluſum. quem ante dixerat in terra & extra eam variis gigni modis: eumque modò extra, modò intrò fluere. illum autem

aptum

aptum eſſe etiam ad movendum, eodem contextu adſeverat. Quam cauſam deinceps variis argumentis ſigniſque confirmando perſequitur. Spiritum cauſam ejus motus eſſe, vult, ὅταν ἔσω τύχῃ ῥυεῖ τὸ ἔξω ἀναθυμιώμενον. i. *ubi, quod extra exhalat, intrò fluit*. unde etiam fieri dicit, ut & cœlo tranquillo ejuſmodi tremor fiat quandoque. cum exhalatio continens & perpetua exiſtit, ὥστε ἢ ἔσω ἅμα ἢ ἔξω ὁρμᾷ πᾶσα ſcilicet ἀναθυμίασις. i. *tota ſimul exhalatio aut intro aut extra contendit*. flante autem vento minus vehementer fieri; ſed ideo noctu ſæpius fortiorem contingere, fatetur: & in locis fungoſis, ubi cavernæ plures in terra, & ubi mare fluidum eſt. etiam autumno & vere maximè & per imbres & ſqualores; conſiderata ſimul virtute ſpirituum, qui & in animantibus maximam vim oſtendit, & Spirituum in procellam mutatione, ignIumque per ſpiritus colliſi incenſionem facta eruptione, & ſpirituum ſub terra fluentium majoris minoriſque copiæ conſuetudine. quibus motibus & nubium obſcuritatem & venti tranquillitatem ac frigoris pertinaciam, cauſam extare vult, ὑπονοστοῦν ἀρχομένου τοῦ πνεύματος εἰς τὴν γῆν,

τοῦ διαλύοντος τὸν ἀέρα καὶ διακρίνοντος. I. *incipiente condi in terræ venas ſpiritu, qui vim diſsolvendi diſcernendique aërem obtinet.* cui etiam ſervire lunæ defectum, exiſtimat. validum autem terræ motum Philoſophus lib. 2. c. 16. eſſe vult, nec illicò nec funditus terram quatere, neque ſiſti ante quadraginta dies, aliquando tardius. cum quidam anno & biennii ſpatio circa eadem loca perdurent. quia tam ſpirituum multitudo, quam forma cavernarum, vel cuniculi, per quem meat terræ motus, exiſtit, qua ſpiritus exultat, nec facile penetrare poteſt, & maxime quatit & in ſpecum anguſtiis intercluditur, aquæ modo, quæ pertranſire non poteſt. I. addit autem: καὶ ἀρχὴ ἀφ᾽ ἧς ἡ ἀναθυμίασις ἐγένετο καὶ ἡ ὁρμὴ τοῦ πνεύματος, δῆλον, ὅτι οὐκ εὐθὺς ἅπασαν ἀνάλωσε τὴν ὕλην, ἐξ ἧς ἐποίησε τὸν ἄνεμον, ὃν καλοῦμεν σεισμόν. I. *quin in aperto quoque eſt, ſpiritus delationem non protinus omnem abſumſiſſe materiam, ex qua ventum illum concreavit, quem terræ motum nuncupamus.* durante autem ſpiritu terram quati; ſed leviuſcule, exiſtimat. & eo uſque, dum id, quod exhalat, minus ſit, quàm ut evidenter movere queat. de ſono ſubterraneo, eruptio-

ptione & exundatione aquarum, deque diſcrimine venti & terræ motus, & hujus generibus conſule.ſeq. addam pauca de foſſilibus & metall. Ad differentiam exhalationum, ſiccæ & humidæ, Ariſt. c. 9. libri 3. meteor. τὰ ὀρυκτὰ καὶ τὰ μεταλλευτά. i. *foſſilia* & *metallica*, eorum, quæ in terra fiunt, etiam diſtinguit. ſic deſcribit foſſilium ortum: ἡ μὲν οὖν ξηρὰ ἀναθυμίασίς ἐστιν, ἥτις ἐκπυροῦσα ποιεῖ τὰ ὀρυκτὰ πάντα. i. *exhalatio igitur arida ſuo calore foſſilia omnia efficit.* ſcilicet λίθων τε γένη τὰ ἄτηκτα καὶ σανδαράχην, καὶ ὤχραν, καὶ μίλτον καὶ θεῖον καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα. i. *tam illiquabilia lapidum genera, quàm ſandaracam, ochram, minium, ſulfur, cæteraque ejuſdem generis.* foſſilium partim κονίαν κεχρωματισμένην. i. *pulverem coloratum:* partim λίθον, οἷον τὸ κιννάβαρι, i. *lapidem* ejuſdem conſiſtentiæ cum *cinnabari*, facit. eſſe autem τῆς ἀναθυμιάσεως τῆς ἀτμιδώδους, ὅσα μεταλλεύεται. i. *vapidæ exhalationis, quæ* metallica *fiunt corpora.* & diſtinguit illa in τὰ χυτὰ & ἐλατά. i. in *fuſilia & ductilia*, ut ferrum, æs, & aurum. Vapida autem exhalatio efficit illa ἐγκατακλειομένη καὶ μάλιστα ἐν τοῖς λίθοις, διὰ ξηρότητα εἰς ἓν συνθλιβομένη καὶ πηγνυμένη. i. *cum con-*

Digitized by Google

cluditur & in lapidibus potiſſimum ob eorum ſiccitatem conſtringitur in arctius denſeſcitque. ut ros aut pruina, cum excernitur, exhalatio ea omnia committit. gigni autem ſolent *metallica*, priuſquam exhalatio humida excernatur. ita tamen, ut, πρὶν γενέσθαι παγείσης τῆς ἀναθυμιάσεως, ἕκαστα τούτων ἐστί. i. *horum ſingula, concreta prius exhalatione, quàm ſubeant ortum, fiant.* ideo vult terram in ſe habere ea, urique omnia ejuſmodi, quæ ſiccam habeant exhalationem, excepto auro. plura de iis vide lib. 4. meteor. c. 14. nunc in tradendis communibus affectionibus corporis perfectè mixti, vel primarum qualitatum operibus breviſſimè, antequam Phyſicæ terminos ſtatuam, Ariſtotelis nonnulla, quæ ἀναγκαιότερα, perſequar.

CAP. XXVIII.

De qualitatum primarum operibus *ſive* effectis *variis ex Ariſt. quædam excerpuntur.*

PRimum opus qualitatum primarum eſt ἡ ἁπλὴ γένεσις καὶ φυσικὴ μεταβολή. i. *ſimplex generatio & naturalis mutatio*, eique oppoſita κατὰ φύσιν φθορά. i. *per naturam corruptio*, uti docet Ariſt. lib. 4. meteor. c. 1. eſt autem generatio ſimplex

μετα-

μεταβολὴ ὑπὸ τούτων δυνάμεων, ὅταν ἔχωσι λόγον ἐκ τῆς ὑποκειμένης ὕλης ἑκάστῃ φύσει. i. *tranſmutatio, quæ ab hiſce potentiis fit, ubi ex ſubjecta materia ad quamque naturam rationem obtinent.* potentias autem illas dicit eſſe paſſivas. tum enim calor & frigus ei gignunt, cum materiam evincunt. cum vero non evincunt, particulariter μόλυνσιν καὶ ἀπεψίαν. i. *inquinationem & inconcoctionem*, fieri. ſimplici generationi contrariam eſſe vult σῆψιν. i. *putredinem.* quod tribus deinceps argumentis demonſtrat l. c. primum fieri humida, quæ putreſc; deinde ſicca, exiſtimat. eſtque ei σῆψις φθορὰ τῆς ἐν ἑκάστῳ ὑγρῷ οἰκείας καὶ κατὰ φύσιν θερμότητος ὑπ᾽ ἀλλοτρίας θερμότητος. i. *proprii naturalisque caloris in unoquoque humido exiſtentis ab extraria caliditate facta corruptio.* unde duas putredinis cauſas, calorem & frigus, arceſſit, eamque doctrinam ſex argumentis confirmat in ſeq. à calore fieri vult, c. 2. πέψιν. i. *concoctionem*, ad quam & pertineant πέπανσις, ἕψησις, & ὄπτησις. i. *maturatio, elixatio, & aſſatio.* à frigore v. ἀπεψίαν. i. *inconcoctionem.* ad quam refertur ὠμότης, μόλυνσις & στάτευσις. i. *cruditas, inquinatio, & excaldatio.* definitur

nitur autem πέψις, c. 3. τελείωσις ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ καὶ οἰκείου θερμοῦ ἐκ τῶν ἀντικειμένων παθητικῶν. i. *perfectio, quæ à naturali proprioque calore ex oppoſitis fit paſſivis.* à calore nativo perfectionis ſic fieri exordium vult, ut non excludantur externa adminicula, quæ juvent. finem in aliis eſſe dicit naturam, in aliis formam. obtingere autem illam, ὅταν κρατηθῇ ἡ ὕλη καὶ ἡ ὑγρότης. i. *cum materia atque humiditas victa fuerit.* & niſi certa ratio ſit inter calidum & humidum, calidum in humidum non agit. quæ autem concoquuntur, craſſiora dicit evadere & calidiora. ἀπεψία autem ei eſt ἀτέλεια δι' ἔνδειαν τῆς οἰκείας θερμότητος. i. *imperfectio, quæ proprii caloris penuria accidit.* & illam penuriam caloris, vocat ψυχρότητα. i. *frigus.* & Imperfectionem illam pertinere ſtatuit, ad ἀντικείμενα παθητικά. i. *ad oppoſita paſſiva.* πέπανσιν. i. *maturationem*, concoctionis ſpeciem faciens cap. 4. & perfectionem, perfectam vocat, ὅταν τὰ ἐν τῷ ἐπικαρπίῳ σπέρματα δύνηται ἀποτελεῖν ποιοῦτον ἕτερον οἷον αὐτό. i. *cum ſemina, quæ in fructuum genere ſunt, aliud ejusmodi, quale ipſum eſt, efficere valent.* & dicitur illa pertinere ad arborum fructus. alia impro-

Digitized by Google

improprie maturari illi dicuntur, ut tubercula & pituitæ &c. priori modo omnia ex aëreis aquea, ex aquis terrea conſiſtendo fiunt & è tenuibus craſſiora. Maturationi adverſari dicit ὠμότητα. i. *cruditatem*, quæ & ἀπεψίας ſpecies eſt, in arborum fructibus, & ſic proprie talis dicitur. vocatur Ariſtoteli ἀόριστος ὑγρότης. i. *humor non definitus*, & ideo ἀτέλεια. i. *imperfectio.* illamque vel aëream, vel aqueam, vel eorum, quæ ex aëreis & aqueis conſtant, eſſe vult. fieri autem exiſtimat illam imperfectionem in cruditate δι' ἔνδειαν τοῦ φυσικοῦ θερμοῦ καὶ ἀσυμμετρίαν πρὸς τὸ ὑγρὸν τὸ πεπαινόμενον. i. *ob defectum caloris naturalis atque commenſum humori ad muturitatem pergenti minimè reſpondentem.* & ideo crudorum ſuccum prætenuem & gelidum, eſui potuique inutilem facit. de impropria cruditate, ut diſtillationum, urinæ & ſedimentorum &c. vid. in ſeq. nunc de elixatione &c.

Cap. XXIX.

Elixatio, molunſis, aſſatio, & ſtateuſis *quæ? oſtenditur.*

Ἕψησις. i. *elixatio* lib. 4. meteor. c. 5. definitur πέψις ὑπὸ θερμότητος ὑγρᾶς τοῦ ἐν-

τοῦ ἐνυπάρχοντος ἀορίστου ἐν τῷ ὑγρῷ. i. *indefiniti in humore exiſtentis concoctio ab humido calore facta.* licet elixa vocabulum ἕψησις tantum exprimat. Illud autem indefinitum, aut aëreum aut aqueum eſſe vult. fieri illam elixationem dicit ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ ὑγρῷ πυρός. i. *ab igni, qui in humore eſt.* ubi calor, quem externus humor habet, ab eo humorem foras pellat. ideo elixa aſſis aridiora eſſe vult: neque omne corpus elixabile (ἑψητὸν) eſſe. cum id, in quo non eſt humor, ut lapis, tale non ſit; aut in quo, licet ſit humor, denſitatis tamen ratio tale eſſe non permittat, ut lignum, &c. plura de ea vide l. c. ubi μώλυνσις, elixationi contraria eſt ἀπεψία. i. *inconcoctio.* ſcil. τοῦ ἐν τῷ σώματι ἀορίστου δι' ἔνδειαν τῆς ἐν τῷ περὶξ θερμότητος. i. *infiniti in corpore exiſtentis, quam caloris in humore circumfuſo, penuria committit.* Ὄπτησις. i. *aſsatio*, cap. 6. etiam dicitur πέψις ὑπὸ θερμότητος ξηρᾶς καὶ ἀλλοτρίας. i. *concoctio, quæ ab arido & alieno calore efficitur.* Ergo non ab humoris caliditate, ut in elixis fit; ſed, ut ille, ὑπὸ τῆς τοῦ πυρὸς θερμότητος. i. *ab igneo calore.* & ſicco exceſſus eſt, προσκεκαῦσθαι. i. *aduſtum eſſe.* ſed contrarium

ςάτειν

ςάτευσις. *i. excaldatio* fit δι' ἔνδειαν θερμότητος. *i. propter caloris indigentiam.* quæ aut exterioris ignis paucitate aut in re aſſanda humoris diluti copia accidere poteſt. prius accidit, cum calor concoquere non queat: poſterius, cum motum excitare non poſſit. atque hæc proficiſcuntur potiſſimum à calore & frigore: nnnc, quæ ſpectant humidum & ſiccum, &c. ut principia paſſiva, dicendum.

Cap. XXX.

Durities & mollities, concretio, exſiccatio, humectatio, liquatio. *item* mollificabilia, humectatilia, flexilia & directilia, fractilia & friabilia, impreſſilia & formatilia, preſſatilia & tractilia, ductilia, fiſſilia, & ſectilia; tenacia, denſatilia, combuſtilia & exhalabilia *iisque omnibus contraria, quæ? traditur ex Ariſt.*

TO ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν. *i. ſiccum & humidum* cap. 7. lib. 4. met. *Ariſtoteles*, vel poteſtate vel actu, ut ſe habeant ceu eliquatio & eliquabile, facit. humidum & ſiccum ſe invicem agglutinant & terminant, ait enim τὸ ὑγρὸν, τῷ ξηρῷ αἴτιον τοῦ ὁρίζεσθαι· καὶ ἑκάτερον τῷ ἑκατέρῳ οἷον κόλλα γίνεται *i. humidum arido, ut terminetur cauſa eſt. & alterum alteri glutinis inſtar exiſtit.* i. e. terminus: & ita corpus terminatum

natum conſtare dicit humido & ſicco, ſiccitate terræ, humore aquæ peculiariſſimè tributis. & ita nulla terminata corpora aliter, quàm ex terra & aqua conſtare, vult; denominari autem ab illo, cujus plus habent. Illis corporibus terminatis conveniunt σκληρότης καὶ μαλακότης. i. *durities & mollities.* utriuſque definitio his exprimitur cap. VIII. ἔστι δὲ σκληρὸν μὲν, τὸ μὴ ὑπεῖκον εἰς αὑτὸ κατὰ τὸ ἐπίπεδον, μαλακὸν δὲ, τὸ ὑπεῖκον τῷ μὴ ἀντιπεριΐστασθαι. i. *eſt autem durum, quod per ſumma in ſe non refugit: molle vero, quod in ſe non obluctando refugit.* ideo aquam negat eſſe mollem, cujus ſumma pars compreſſui intro minimè cedat: ſed circumobſiſtat. dura & mollia, aut talia ſunt abſolutè, aut reſpectu aliorum. priora vult æſtimari πρὸς τὴν ἁφήν. poſteriora modò mollia, modò dura, invicem dici. his ſuccedit πῆξις. i. *concretio*, explicata Ariſt. c. 9. illius operâ vult omne corpus terminatum, conſiſtens, molle & durum fieri. illiusque duas cauſas exhibet, quemadmodum & διαχύσεως καὶ τοῦ ξηραίνεσθαι καὶ τοῦ ὑγραίνεσθαι. i. *fuſionis, aſſiccationis & humectationis*; ſcil. τὸ μὲν ποιοῦν, ὡς ὅθεν ἡ κίνησις· τὸ δὲ πάθος, ὡς εἶδος. i. *id, quod agendi*

Digitized by Google

agendi facultatem obtinet & affectus ipſe: hic ut ſpecies ac forma; illud, ut id à quo proficiſcitur motus. agens autem duplici potentia agere vult, patiens duabus pati affectionibus. Illud, θερμῷ καὶ ψυχρῷ. i. *calore & frigore:* hoc, ἢ παρουσίᾳ ἢ ἀπουσίᾳ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ. i. *præſentia vel abſentia calidi & frigidi. Exſiccationem*, vicinam concretioni aut prope cum illa eandem, explicat cap. x. lib. 4. meteor. præſupponens, id, quod in exſiccatione & humectatione patitur, aut humidum eſſe aut ſiccum, aut ex utroque conflatum. item, aquam humidi, & terram ſicci, corpus eſſe. Exſiccari autem vult, ὅσα ἐστὶν ὕδωρ καὶ ὕδατος εἴδη· ἢ ἔχει ὕδωρ εἴτε ἐπακτὸν εἴτε συμφυές. i. *quæ aut aqua aut aquæ ſpecies ſunt: aut aquam ſive adventitiam, ſive inſitam habent, ſicceſcere.* cauſam & modum exſiccationis ponit in calefiendo & refrigerando, idque per calorem internum aut externum: & frigus, ut in veſte, cum humida ſeorſum per ſe maneat illa, ab interiori calore humor expellitur; aut ſi humor exiguus ſit, calor ob frigus circumfuſum egreditur. τὸ ὑγραίνεσθαι. i. *humectari*, dicit, ἓν μὲν, τὸ ὕδωρ γίγνεσθαι συνιστάμενον· ἓν δὲ, τὸ τήκεσθαι τὸ πεπηγός·

τέτων δὲ συνίςαται μὲν εἰς ὕδωρ ψυχόμενον τὸ πνεῦμα. i. *una quidem modo accidere, cum quid in aquam conſiſtit: altero, cum id eliquatur, quod prius concreverat. horum autem eſt ſpiritus, qui in aquam frigore denſatur.* Concreta *liquari* (λύεσθαι) docet Ariſt. cap. XI. contrariis calori & frigori. ubi: τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ θερμᾶ ξηρᾶ παγέντα, ὑπὸ ὕδατος λύεται, ὃ 'ϐζιν ὑγρὸν ψυχρόν. τὰ δὲ ὑπὸ ψυχρᾶ παγέντα, ὑπὸ πυρὸς λύεται, ὃ 'ϐζι θερμόν. i. *quæ calore ſicco concrevere, aqua ſolvuntur, quæ humor algidus eſt: quæ vero frigore, igne, qui calidus exiſtit.* additque, quod, cum calor egreditur, res concreſcat, ideo fieri, ut, ὅτι τῷ εἰσιέναι λυθήσεται. i. *quia ingreditur ſcil calor, reſolutio contingat.* de concretione ibidem & c. 13. plura lege. Deinceps Philoſophus ſimilarium mixtorum corporum principia quatuor, calorem & frigus, activa; humorem & ſiccitatem, paſſiva, horumque ſubjecta terram & aquam &c. cap. 12. enumerat. ſed affectiones eorum cap. 13. exponit. paucis tantum eas excerpam: in ſpecie, præter quæ ſuprà ingenere notaverat, περὶ πηκτᾶ ϗ ἀπήκτε, ϗ τηκτᾶ ϗ ἀτήκτε. i. *de concretili & inconcretili, eliquabili & ineliqua-*

quabili, agit ibidem, dicens; ex corporibus, quæ *concreſcunt & durant*, quædam fervore caloris, quædam frigore, illo humorem aſſiccante, hoc calorem extrudente, ita affici: ut alia humoris abſentia, alia caloris, ea patiantur; aquea caloris, terrea, humoris. *Liquefacere* autem quædam humor illi dicitur, humoris abſentia; niſi adeo ſe collegerint cojerintque, ut minora partibus aquæ foramina relicta ſint: ut in fictili. quæ autem ita non coierunt, humore liquari, exiſtimat, ut nitrum, ſal, & terram è cœno ortam. quædam autem caloris privatione, calore deliqueſcere, ut cryſtallum, plumbum, æs. ἄτηκτα. i. *inconcretilia*, autem ei ſunt, ὅσα μὴ ἔχει ὑγρότητα ὑδατώδη, μηδ' ὑδατός ἐστιν, ἀλλὰ πλεῖον θερμοῦ καὶ γῆς. i. *quæcunque nec humorem habent aquoſum, nec aqueæ ſortis ſunt, ſed terræ plus caloriſque continent.* ut mel, & vinum paſſum. quæ ipſi dicuntur ὡς ζέοντα. i. *quaſi ferventia.* item, ὅσα ὕδατος μὲν ἔχει, ἔστι δὲ πλεῖον ἀέρος. i. *quæcunque aquea quidem ſunt, ſed aeris plus continent:* ut oleum, argentum vivum (ἄργυρος χυτὸς) & ſiquid tenax lentumque eſt, ut viſcum & pix. μαλακτά. i. *mollificabilia*, loco cit. ei ſunt,

τῶν πεπηγότων, ὅσα μὴ ἐξ ὕδατος, οἷον κρύσταλλος· ἀλλὰ ὅσα γῆς μᾶλλον καὶ μήτ' ἐξίκμαται πᾶν τὸ ὑγρὸν μήτ' ἀνωμάλως· ἀλλὰ εἰσὶν ἑλκτὰ, καὶ μὴ ὄντα διαντά· ἢ ἐλατὰ, μὴ ὄντα ὕδατος· καὶ μικτὰ πυρί. i. *quacunque concreta, non ex aqua conſtat, ut glacies: ſed quæcunque ad terram potius ſpectant, nec eorum humor univerſus aſſiccatus eſt, nec inæqualiter; ſed tactilia ſunt & non humectatilia, aut ductilia & non aquea atque ignis opera* mollificabilia, ut ferrum, cornu, & lignum. ad immollificabilia ἀμάλακτα, refert, glaciem, ſal & nitrum, & fictile &c. deinde confert humectilia & inhumectilia cum eliquabilibus & ineliquabilibus. τεκτά. i. *humectatilia* ei ſunt, ὅσα γῆς ὄντα, ἔχει τοὺς πόρους μείζους τῶν τοῦ ὕδατος ὄγκων, ὄντων δὲ σκληροτέρων τοῦ ὕδατος. i. *quæ cum terrena ſint & aqua duriora exiſtant, meatus ampliores, quàm partium aquæ moles, continent.* per aquam autem liquantur, quæ aqua per omnes partes madefiunt & ſolvuntur. quod autem nitrum eliquetur, non humectetur, cauſam eſſe vult; quod in illo pori continuati totum penetrent. unde fiat, ut aqua partes continuo diſpeſcat. τὰ τῶν σωμάτων καμπτὰ καὶ εὐθυντά. i. *flexilis*

Digitized by Google

flexilia & directilia ſunt corpora, ὅσων τὸ μῆκος δύναται εἰς εὐθύτητα ἐκ περιφερείας καὶ ἐξ εὐθύτητος εἰς περιφέρειαν μεταβάλλειν. i. *quorum longitudo ex ambitu in rectum, è contra è recto in ambitum permutari valet.* diſtingunt tamen inflexionem, reflexionem & directionem licet, flexibilia, & quæ diriguntur, eadem ſunt. ἄκαμπτα καὶ ἀνεύθυντα. i. *inflexilia & indirectilia*, quæ dictis modis mutari non poſſunt. τὰ κατακτὰ καὶ θραυστά. i. *fractilia & friabilia*, exponit in ſeq. ubi, ὅσα οὕτω πέπηγεν, ὥστε πολλοὺς ἔχειν παραλλάττοντας πόρους θραυστά· ὅσα δὲ εἰς πολὺ κατακτά. i. *quæ ita concrevere, ut multis ſcateant foraminibus, quæ directim poſita non ſint, friabilia ſunt: quæ vero longè porrecta habent foramina, fractilia.* τὰ θλαστά. i. *impreſſilia* ei ſunt, ut æs & cera. ἄθλαστα. i. *minimè talia*, ut fictile & aqua. θλάσις. i. *impreſſio* ei dicitur ἐπιπέδους κατὰ μέρος εἰς βάθος μετάστασις, ὥσει ἢ πληγῇ· τὸ δ᾽ ὅλον ἁφῇ. i. *partis ejus, quæ per ſumma reſidet, introrſum migratio, quæ pulſione ac ictu; ſed in totum tactu, accidit:* ut cera, aut æs. Impreſſionem non admittere dicit, tum dura, ut fictile: tum liquida, ut aqua. quæ facile imprimi poſſunt, ait, manere im-

Digitized by Google

impreſſa, vocatque πλαςά. i. *formatilia.* quæ difficulter lapidis vel ligni more imprimuntur, aut facile quidem, ſed non remanente impreſſione, ut ſpongiæ aut lanæ. illa tantum πιεςά. i. *preſſatilia* ſunt. πιεςὰ autem ei ſunt, ὅσα ὠθούμενα, εἰς αὑτὰ συνιέναι δύναται, εἰς βάθος τοῦ ἐπιπέδου παραλλάττοντος, οὐ διαιρουμένου, ἀλλὰ μὴ μεθισταμένου ἄλλου ἄλλῳ μορίου. i. *quæ pulſa colligere ſe poſſunt, intro recedente ſuperficie non diſtracta: nec alio demigrante parte alia.* ἀπίεςα. i. *impreſſatilia* autem vocat τὰ μὴ πεφυκότα συνιέναι ὤσει εἰς τοὺς ἑαυτῶν πόρους, διὰ τὸ ἢ μὴ ἔχειν ἢ σκληροτέρων ἔχειν πλήρεις. i. *quæ pulſione in ſuos coire poros per naturam nequeunt, quæ vel nullos habeant, vel re duriore oppletos gerunt.* ut ferrum, lapis, aqua &c. ἑλκτὰ. i. *tractilia* ei ſunt, ὅσων δυνατὸν εἰς τὸ πλάγιον μεθίςασθαι τὸ ἐπίπεδον. i. *quorum ſuperficies in latus porrigi poteſt.* ut, pilus, lorum, nervus, maſſa tritici, viſcum: ἄνελκτα. i. *intractilia*, ut, lapis & aqua. ταὶ ἐλατὰ. i. *ductilia*, ſunt, ὅσα τῇ αὐτῇ πληγῇ δύναται ἅμα καὶ εἰς πλάτος καὶ εἰς βάθος τὸ ἐπίπεδον μεθίςασθαι κατὰ μέρος. i. *quorum ſuperficies non tota in latum pariter atque profundum migare eodem ictu poteſt.*

poteſt: ut æs. ἀνέλατα. i. *non ductilia*, ὅσα ἀδύνατα. i. *quorum non poteſt* &c. ut, lapis. ductilia omnia ſunt quoque impreſſilia, ſed non vice verſâ. Præterea, τὰ σχιστά. *fiſſilia*, vocat τὰ δυνάμενα διαιρεῖσθαι ἐπὶ πλεῖον ἢ τὸ διαιροῦν διαιρεῖ. i. *quæ ampliorem, quam, quæ ab eo, quod dividit, fiat, diviſionem ſubire poſſunt.* ut lignum. τὰ δ' ἄσχιστα, ὅσα μὴ δύναται τοῦτο πάσχειν. i. *quæcunque illud pati nequeunt:* ut, fictile. τμητὰ i. *ſectilia.* δ' ἐστὶ τῶν συνεστώτων τῶν σκληρῶν ἢ μαλακῶν, ὅσα δύναται μήτ' ἐξ ἀνάγκης προηγεῖσθαι τῆς διαιρέσεως, μήτε θραύεσθαι διαιρούμενα, i. *ſunt ex hiſce, quæ dura conſtant molliaque ſunt, quæcunque nec diviſionem neceſſario anticipare, nec comminui, cum dividuntur, poſſunt.* ἄτμητα. i. *inſectilia*, ὅσα μὴ ὑγρὰ ἢ τοιαῦτα. i. *quæcunque liquida aut hujuſmodi ſunt.* γλίσχρον. i. *tenax ſive lentum*, ci eſt, ὅταν ἑλκτὸν ᾖ, ὑγρὸν ὂν ἢ μαλακόν. i. *quod, cum liquidum aut molle ſit, protrahi poteſt.* Ejuſmodi corpora vult permutatione fieri, quæ catenarum modo componuntur, ut diſtendantur & contrahantur; ſcilicet permutatione ſiccitatis, qua retrahuntur, & humoris, quâ protrahuntur. ψαθυρά i. *remittentia.* i. *friabilia* au-

tem vocat, ὅσα μὴ τοιαῦτα. i. *quæ non ſunt ejuſmodi.* τὰ πιλητά. i. *denſatilia*, eſſe dicit, ὅσα τῶν πιεστῶν μόνιμον ἔχει τὴν πίεσιν. i. *quæcunque preſſatilium ſtabilem fixamque habent preſſationem.* ἀπίλητα. i. *indenſatilia*, ὅσα ἢ ὅλως ἀπίεστα ἢ μὴ μόνιμον ἔχει τὴν πίεσιν. i. *quæcunque vel impreſſatilia ſunt aut preßationem obtinent inconſtantem.* τὰ καυστὰ, i. *eſt combuſtilia*, eſſe dicit Phil. ὅσα ἔχει πόρους δεκτικοὺς πυρὸς καὶ ὑγρότητα ἐν τοῖς κατ' ἐνθυωρείαν πόροις ἀσθενεστέραν πυρός. i. *quæ meatus habent ejuſmodi, ut ignea introrſum admittant, atque in hiſce meatibus, qui per rectum diſpoſiti ſunt, minus valentem, quàm ignem, continent humorem.* ἄκαυστα. i. *incombuſtilia*, ὅσα μὴ ἔχει ἢ ἰσχυροτέραν, οἷον κρύσταλλος καὶ τὰ σφόδρα χλωρά. i. *quæ nullum habent, aut valentiorem, ceu glacies, & quæ vehementer virent.* τὰ θύμια, i. *exhalabilia* ei ſunt, ὅσα ὑγρότητα ἔχει μὲν, οὕτω δ' ἔχει, ὥστε μὴ ἐξατμίζειν πυρουμένων χωρίς. i *quæcunque humorem habent, ſic tamen habent, ut evaporare, niſi ignitis addantur, non poßunt.* ἀτμίδα. i. *vaporem*, diſtinguit à θυμιατοῖς, i. *exhalabilibus.* θυμίασιν autem eſſe dicit, τὴν ὑπὸ θερμοῦ καυστικοῦ κοινὴν ἔκκρισιν ξηροῦ καὶ ὑγροῦ ἀθρόως. i. *communem ſicci & humidi*

ſecre-

ſecretionem, quæ univerſim caloris uſtivi opera fieri ſolet. ἀτμίδα autem τὴν ὑπὸ θερμοῦ καυστικοῦ εἰς ἀέρα καὶ πνεῦμα ἔκκρισιν ἐξ ὑγροῦ διαντικόν. i. *ſecretionem factam ab humido in Spiritum aeremque, quæ madefacere queat.* ita oleum dicit eſſe θυμιατὸν, οὐκ ἀτμιστόν. i. *exhalabile, non evaporabile,* διὰ τοῦτο, inquit, οὐκ ἕψεται, οὐδὲ παχύνεται. i. *nec decoquitur nec craſſeſcit.* contra aquam non exhalabilem, ſed evaporabilem eſſe vult. Vinum autem dulce, cum pingue ſit, exhalabile. pinguis exhalatio illi vocatur λιγνύς. i. *fuligo.* oleoſi vero, κνίσσα. i. *nidor.* combuſtilibus præter ante memorata ibidem hoc attribuit, quod poſſint εἰς τέφραν διαλύεσθαι. i. *in cineres reſolvi.* dividitque illa in φλογιστὰ i. *flammatilia,* & ἀφλόγιστα. i. *inflammatilia:* quorum nonnulla ſint ἀνθρακευτά. i. *carbonatilia.* illa, ὅσα φλόγα παρέχεσθαι δύναται. i. *quæcunque flammam emittere queunt,* ut pix, oleum, & cera. hæc, ὅσα οὐ δύναται. i. *quæcunque nequeunt* &c. ἀνθρακευτὰ, ὅσα τῆς τοιούτων γῆς πλέον ἔχει, ἢ καπνοῦ. i. *quæcunque ejuſmodi terræ plus, quàm fumi continent.* collationem flammatilium cum liquabilibus & combuſtilium cum iis, quæ ſuffitum reddunt, vide in

ſeq. item diviſionem ſimilarium corporum, ſumptam ex forma & materia & à temperamento, capitibus 14, 15, & 16. hæc de illis quàm breviſſimè. addam pauca de ſenſu & ſenſilibus: cæteris, quæ de animæ & animalis atque hominis natura affectionibuſque hic tractanda erant, brevitatis ſtudio (nec enim exiguis his pagellis omnia cludi poſſunt) ideo omiſſis, ut ſpeciali aliàs de illis ſcriptioni & plenius vacem.

Cap. XXXI.

Senſus *quinque Ext. qui ſint, breviter ex Ariſt. inquiritur.*

De *ſenſu* tractaturus Philoſophus lib. de ſenſu & ſenſili, cap 1 præſupponit ea, quæ de anima copioſiſſimè docuerat. Senſum autem animæ tribuit, ubi: ἡ δ' αἴσθησις, ὅτι διὰ σώματος γίνεται τῇ ψυχῇ, δῆλον διὰ λόγου καὶ τοῦ λόγου χωρίς. i. *Senſum vero per corpus animæ competere, per rationem & abſque ratione conſtat*. lib. 2. de anima cap. 1. & 2. binas dat animæ definitiones. ubi intêr alia: ἡ ψυχὴ δὲ, τοῦτο, ᾧ ζῶμεν καὶ αἰσθανόμεθα καὶ διανοούμεθα πρώτως· ὥς τε λόγος τὶς ἂν εἴη καὶ εἶδος. i. *anima vero eſt id, quo vivimus & ſen-*

ſentimus & intelligimus primò : quocirca eſt ratio quædam & forma. & rectè exiſtimare, fatetur, quibus anima videtur, nec ſine corpore nec aliquod corpus eſſe. Licet non neget, σώματός τι εἶναι. i. *aliquid corporis eſſe.* i. e. ἐντελέχειαν, quam ſubſtantiam antè nuncuparat. facultates animæ tribuit cap. 2. τὸ θρεπτικὸν, αἰσθητὸν, ὀρεκτικὸν, κινητικὸν κατὰ τόπον, διανοητικόν. i. *nutritivam, ſenſitivam, appetitivam, motivam ſecundum locum, & dianoeticam.* quarum has & illas diverſis rebus & animantibus convenire, dicit: ſed, quibus competit ratiocinatio (λογισμός) ut corruptibilibus, eis & cæteras competere omnes, affirmat. cap. 5. αἴσθησις. i. *ſenſus*, poſitus legitur ἐν τῷ κινεῖσθαι καὶ πάσχειν. i. *in moveri & pati*, & fieri eo quandam ἀλλοίωσιν. i. *variationem*, quæ fiat ab αἰσθητῷ. *ſenſili*; quod neceſſaria adeſſe debere, requirit. ut ſit τὸ αἰσθητικόν. i. *ſenſitivum*, tale poteſtate, quale eſt αἰσθητόν. i. *ſenſile*, actu : & patiatur hoc, cum non ſit ſimile; ſed, cum perpeſſum eſt, ὁμοίωται, inquit, καὶ ἔστιν οἷον ἐκεῖνο. i. *ſimile eſt factum & quale eſt illud.* per ſimile ſcientiæ, ut hoc illuſtret, ibid. vide. Species ſenſuum nunc breviter pervidendæ.

ὄψις

ὄψις i. *viſus*, ei complures variaſque differentias advehere, lib. de ſenſ. & ſenſili, c. 1. dicit, quæ colore repræſentantur. & illo ſenſu maximè communia ſentiri. i. e. figuram, magnitudinem, motum, ſtatum & numerum. propriè autem viſus percipit colorem, ut legitur cap. 7. lib. 2. de anima; τὸ ὁρατὸν, ὅ λέγομεν, ἐστι χρῶμα. i. *aſpectabile, quod dicimus, eſt color.* Hic autem eſt τὸ ἐπὶ τοῦ καθ' αὐτὸ ὁρατοῦ. i. *qui in eo ineſt, quod per ſe eſt aſpectabile.* &: πᾶν χρῶμα κινητικόν ἐστι τοῦ καθ' ἐνέργειαν διαφανοῦς. i. *omnis color eſt motivus uſus, quod eſt actu perlucidum.* unde colligit, nullum aſpectabile eſſe ſine lumine: & omnino colorem in lumine cerni debere. At lumen quid? & quid perlucidum? Φῶς, i. *Lumen*, inquit, ἐστὶν ἡ ἐνέργεια τοῦ διαφανοῦς, ᾗ διαφανοῦς. i. *eſt actus profundi, quatenus eſt profundi* & Φῶς οἷον χρῶμα ἐστὶ τοῦ διαφανοῦς, ὅταν ᾖ ἐντελεχείᾳ διαφανὲς ὑπὸ πυρός, ἢ τοιούτου, οἷον ἄνω σῶμα. i. *Lumen eſt quaſi color perlucidi, quando eſt actu perlucidum ab igne, aut ejuſmodi alio, quale eſt ſuperum corpus.* διαφανὲς i. *Perlucidum* vocat, ὃ ἐστι μὲν ὁρατὸν, οὐ καθ' αὑτὸ δὲ, ὁρατὸν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀλλὰ διὰ ἀλλότριον χρῶμα. i. *quod eſt quidem*

dem aſpectabile; verum, ut ſimpliciter dicam, non eſt aſpectabile per ſe; ſed per alienum colorem, ſcil. aëris, aquæ, aliorumque ſolidorum. nec omnia in lumine cerni poſſe, docet; ſed tantum cujuſque rei colorem proprium: qui movet τὸ διαφανές: οἷον, inquit, τὸν ἀέρα· ὑπὸ τούτου δὲ συνεχοῦς ὄντος κινεῖται τὸ αἰσθητήριον. i. *perlucidum, ut aërem: ab hoc autem quod eſt continuum, movetur ſenſorium.* πάσχοντος γὰρ τοῦ αἰσθητηρίου γίνεται τὸ ὁρᾶν. i. *ſenſatio enim patiente aſpectus fit.* ſcil. medio diaphano: de viſione vide plura, lib. de ſenſu & ſenſili cap. 2. ψόφος. i. *ſonus*, eſt objectum auditus. nam lib. de ſenſ. cap. 1. ἡ ἀκοὴ τὰς τοῦ ψόφου διαφορὰς εἰσαγγέλλει. i. *auditus ſoni diſcrimina renunciat.* & id vim ſonandi habet (ψοφητικὸν) τὸ κινητὸν ἑνὸς ἀέρος συνεχείᾳ μέχρις ἀκοῆς. i. *quod habet vim impellendi aërem unum continuatione uſque ad auditum.* auditui autem σύμφυης ἀὴρ dicitur. i. *nativus aër.* ratio: διὰ δὲ τὸ ἐν ἀέρι εἶναι, κινουμένου τοῦ ἔξω, τὸ ἔσω κινεῖται. i. *quia in aëre eſt, moto externo movetur internum, nec perſonat.* ἐὰν μὴ, inquit, λεῖον ᾖ τὸ πληγέν· τό δὲ εἷς γίνεται ἅμα, διὰ τὸ ἐπίπεδον· ἓν γὰρ τὸ τοῦ πλείους ἐπίπεδον.

πεδον. i. *niſi leve ſit, quod percutitur: tunc autem fit unus ſimul propter planiciem, quoniam una eſt planities rei lævis.* Sonus autem eſt κίνησις τοῦ δυναμένου κινεῖσθαι τὸν τρόπον τοῦτον, ὅνπερ τὰ ἀφαλλόμενα ἀπὸ τῶν λείων, ὅταν τὶς κρούσῃ. i. *eſt motus ejus, quod poteſt moveri, eo modo, quo moventur ea, quæ reſiliunt à lævibus corporibus, cum aliquis impulerit.* & ita vult in ſono fieri στερεῶν πληγὴν πρὸς ἄλληλα. i. *ictum ſolidorum inter ſe & erga aërem.* Et idcirco, ſi celeriter & vehementer percutiatur, ψοφεῖσθαι. i. *ſonum edi.* oportet enim, juxtà eum, ut motus percutientis anticipet diſſipationem aëris. Ηχὼ. i. *Echo*, fieri illi dicitur, ὅταν ἀπὸ τοῦ ἀέρος ἑνὸς γινομένου διὰ τὸ ἀγγεῖον τὸ διορίσαν καὶ κωλῦσαν θρυφθῆναι, πάλιν ὁ ἀὴρ ἀπωσθῇ, ὥσπερ σφαῖρα. i. *quando ab aëre, qui propter vas terminans ac friari prohibens, unus effectus eſt, rurſus aër repellitur, quaſi pila.* nunc de odoratu. de quo ſic Phil. ὀσφραντοῦ αἴσθησις καὶ δυσώδους καὶ εὐώδους, ὀσφρησίς ἐστιν. i. *odoratus eſt ſenſus rei odorabilis, tam fœtidæ, quàm bene olentis.* fitque per medium interjectum vel aëris vel aquæ: & in homine, inſpirando, & non ſine affectu aut gratæ aut ingratæ perceptio-

ceptionis. in quo ſenſorium adoratus ut differat ab iis, quæ ſunt cæterorum animantium, lege lib. 2. de anima, cap. 9. ubi & ὀσμὴν (odorem) dicit eſſe τοῦ ξηροῦ. i. *ſicci:* & ὀσφραντικὸν αἰσθητήριον, δυνάμει τοιοῦτον. i. *odorativum ſenſorium, poteſtate tale.* guſtabile corpus (σῶμα γευστὸν) eſt, ἐν ᾧ χυμὸς, ἐν ὑγρῷ, ὡς ὕλη. i. *in quo eſt ſapor* conſiſtens *in humido tanquam materia:* dicitque eſſe ἁπτόν τι. i. *tactile quiddam.* nec quicquam facere ſenſum saporis ἄνευ ὑγρότητος. i. *ſine humiditate:* ſive illa humiditas ſit ἐνεργείᾳ ἢ δυνάμει. i. *actu aut potentia,* ut ſalſum, quod ipſi dicitur εὔτηκτόν τε καὶ συντηκτικὸν γλώσσης. i. *quod facile liquefieri poteſt & colliquefaciendæ linguæ vim habet.* atque ita ei γεῦσις τοῦ γευστοῦ. i. *guſtus rei guſtabilis* perceptio. & τὸ γευστὸν eſt ὑγρόν. i. *guſtabile,* eſt *humidum.* ideo dicit neceſſe eſſe τὸ αἰσθητήριον αὐτοῦ μήτε ὑγρὸν εἶναι ἐντελεχείᾳ, μήτε ἀδύνατον ὑγραίνεσθαι. i. *ut ſenſorium non ſit humidum actu nec impoſſibile, ut humectetur.* πάσχει γὰρ, inquit, ἡ γεῦσις ὑπὸ τοῦ γευστοῦ, ᾗ γευστόν. i. *patitur enim guſtus à guſtabili, quatenus eſt guſtabile.* concludit inde, neceſſe eſſe, humectari, quod poteſt humectari, ita ut ſervetur; non tamen

men eſt humidum, τὸ γευστικὸν αἰσθητήριον. i. *guſtativum ſenſorium.* Et τὸ πρῶτον ὑγρὸν. i. *primum humidum*, hic tantum inferre guſtum, exiſtimat. cum lingua ubi nimis eſt arida, aut nimis humida, non, aut non rectè guſtet. Saporum ſpecies eſſe dicit ſimplices, τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν. i. *dulce & amarum.* huic proxima τὸ λιπαρὸν καὶ ἁλμυρὸν. i. *pingue & ſalſum.* & his interjecta dicit τό τε δριμὺ καὶ αὐστηρὸν καὶ στρυφνὸν καὶ ὀξὺ. i. *acre & auſterum, nec non acerbum & acidum.* τὸ γευστικόν. i. *guſtativum*, quod eſt poteſtate tale. & τὸ γευστὸν, τὸ ποιητικὸν ἐντελεχείᾳ αὐτοῦ. i. *guſtabile, quod vim habet efficiendi illud actu.* nunc de tactu. ἁφὴν. i. *tactum*, non unum vult eſſe ſenſum, ſed plures: & ita τὰ ἁπτὰ πλείω αἰσθητά. i. *tactilia eſſe plura ſenſibilia.* quodnam ſit ſenſorium tactus, multis ambigentibus, ipſi eſt caro. & vult enim τὰ ἁπτὰ ſentiri οὐχ ὑπὸ τοῦ μεταξὺ, ἀλλ' ἅμα τῷ μεταξὺ. i. *non ab intermedio, ſed unà cum intermedio.* & ita ſenſorium rei tactilis colligit eſſe internum, & ἐπὶ τῆς σαρκὸς ἐπιτιθεμένων αἰσθάνεσθαι ὥς τε τὸ μεταξὺ τοῦ ἁπτικοῦ ἡ σάρξ. i. *carni impoſita ſentiri, ut caro ſit medium tactivo interjectum.* item tactilia differen-

cias

tias eſſe corporis, quà corpus eſt. i. tactu ejuſmodi differentias qualitatum in corporibus explorari. ſenſorium autem tactilium eſt τὸ ἁπτικόν. i. *quod tangendi vim habet:* Et ἐν ᾧ ἡ καλουμένη ἁφὴ ὑπάρχει πρώτῳ, τὸ δυνάμει τοιοῦτον μόριον. i. *in quo primo ineſt ſenſus, qui vocatur tactus, i. pars, quæ poteſtate eſt talis.* & ſentire tangendo, id eſt, πάσχειν τι. i. *pati quoddam.* ideo, quod facit, quale ipſum eſt actu, tale illud facit, quod eſt poteſtate. & potiſſimum dicit illud: ſenſum eſſe exceſſum contrariæ qualitatis reſpectu &c. atque hæc de ſenſibus dicta, de quibus plura vide libro citato, cap. 12. & libri 3. cap. 1. 2. & ſeq. nec quicquam hic amplius addam. Sufficiat ergo hactenus, quorundam Philoſophorum placita, ex Antiquitate huc traducta, ſummis labris deguſtaſſe: ut conſtet paucis, qua via omnis Philoſophia, ſi laxior eſſet pagina, pluribus lineis repræſentari poſſet, juventusque ad lectionem Veterum etiam inter Philoſophandum manuduci.

Digitized by Google

INDEX

Authorum, qui in hoc opere aut citantur, aut explicantur, aut emendantur.

ÆLianus.
Africanus.
Alcinous.
Alexander Polyhiſt.
Ambroſius.
Ammianus.
Apollodorus.
Appianus.
Apulejus.
Ariſtoteles.
Arnobius.
Arrianus.
Athenæus.
Auguſtinus.
Auſonius.
Boethius.
Beroaldus.
Beſſarion.
Budæus.
J. Cæſar.
Callimachus.
Caſſiodorus.
Cenſorinus
Chærilus Poet.
Chalcidius.
Dion. Chryſoſtomus.
Joh. Chryſoſtomus.
Cicero.
Clearchus Sol.
Clemens Al.
Codex Theod. & Inſt.
Crinitus.
Curtius.
Cyrillus.
Damaſcenus.
Daniel Heinſius, v. Heinſius.
Dicæarchus.
Dio Chryſoſtomus. v. Chryſoſt.
Dio Pruſæus.
Diodorus Sic.
Diogenes. v. Laertius.
Dionyſius.
Empiricus. v. Sextus.
Epicharmus Pythagor.
Epiphanius.
Eraſmus.
Eudemus.
Eunapius.
Euſebius.
Feſtus.
J. Firmicus. v. Julius.
Fulgentius.
Galenus.
Gellius.
Gregorius Nazian.
Heinſius
Heraclides Ponticus.
Hermias.
Hermippus.
Hermogenes.
Heroclides.
Herodotus.
Heſychius Illuſtr.
Hierocles.
Hieronymus.
Homerus.
Horatius.
Hyginus.
Jamblichus.
Johannes Chryſoſt.
Joſephus.
Joſippus.
Iſidorus.
Iſocrates

Julius

Julius Firmicus, v. Firmicus.
Juſtinus.
Juſtinus Martyr.
Lactantius.
Laertius.
Lampridius.
Leandrius.
Libanius Soph.
Livius.
Lucanus.
Lucianus.
Ludovicus Barthema.
Macrobius.
Malchus. v. Porphyrius.
Manilius.
Marcilius Ficinus,
Martianus Capella.
Maximus Tyrius.
Mela. v. Pomponius.
Minutius Felix.
Moſes.
Nemeſius.
Nicander.
Nicephorus.
Nicomachus Geraſinus.
Nonius Marcell.
Numenius.
Olympiodorus.
Origenes.
Ovidius.
Pamphilas.
Paulus Apoſt.
Pauſanias.
Perſius.
Phavorinus.
Philemon.
Philo Jud.
Philoſtratus.
Phorcinus.
Photius.
Pindarus.
Plato.
Plinius.
Plutarchus.
Pomponius. v. Mela.
Poliænus
Porphyrius. v. Malchus.
Proclus.
Quintilianus.
Rhodiginus.
Salvianus.
Satyrus.
Scaliger.
Sidonius Apollinaris.
Sachoniato.
Seneca.
Servius.
Sextus. v. Empiricus.
Simplicius.
Solinus.
Sotion.
Stephanus.
Stobæus.
Strabo.
Suidas.
Tertullianus.
Theo Alexandrinus.
Theodoretus.
Theon. Smyrnæus.
Theophraſtus.
Timæus.
Triſmegiſtus.
Tullius v. Cicero.
Tzetzes.
Valerius Maximus.
Varro.
Virgilius.
Vitruvius.
Vopiſcus.
G. Voſſius.
Xenophon.

INDEX
Græcarum Vocum, quæ explicantur.

TO' ἀγαθὸν quid Plat. 655.
'Αγωγὴ quæ Scept. 367.
'Αδιαφορία Pyrrhonis. 350.
Τὸ αἰσχρὸν ut fugiendum. 292.
Αἴτημα quid Ariſt. 816.
'Αιτιολογία Scepticis quæ? 369.
Αἴτιον quid Ariſt. 782. & ſeq.
'Ακαταληψία Pyrrhonis. 351.
'Ακαταληψία quæ? 357 & ſeq.
Ἀκίνητα quæ Ariſt. 988.
'Ακούσιον quid Plat. 647.
'Ακούσματα Pythagoric. 146. & ſeq.
'Ακουσματικοὶ qui? 145. & ſeq: 164.
'Ακουστικοὶ qui? 149. & ſeq. 161.
'Ακροατικὰ Ariſt. 683.
Αλεξάνεμος ut dictus Empedocles. 181.
'Αλλοίωσις quid Ariſt. 897.
Τὰ ἀλμυρὰ quæ Plat. 597.
Ἅλω quid Ariſt. 956. & ſeq.
'Αμαρτία Plat. eſt ἀδικία. 675.
'Αμαθία ἐσχάτη Plat. 648.
'Ανάκλασις quid Ariſt. 961.
'Αναλογία vinculum rerum Plat. 555.
Ejus tres ſpecies. ibid. ἀριθμὸς, ὄγκος, & δύναμις. ibid.
'Ανάλυσις inventa à Platone. 460.
'Ανάμνησις Pythagorica quæ? 259.
Ἄνδρες qui apud Pythagoreos. 161.
'Ανεψία ut ſit Ariſt. 975.
Τὰ ἀντικείμενα quæ Ariſt. 803 in prop. 828. & ſeq.
'Αντιστροφὴ enun. quid Ariſt. 828. & ſeq.
'Αντιχθών. 227.
Ἀρχὴ μικρᾶς inventor Thales 41.
'Αῤῥεψία. Scept. 359.
'Απεψία quæ Ariſt. 976.
'Απιστα quæ Ariſt. 986.
'Απίλωτα quæ Ariſt. 988.
ἀπορεῖν quid Plat. 610.
ἀπορητικὴ quæ? 354.
ἀπόφανσις quid Ariſt. 815.
ἀπόφασις quæ Ariſt. 821. & ſeq.
ἀποφθεγματισμοὶ, quò ſpectant. 266.
ἀργὴς quid Ariſt. 956.
'Αρμονία quid Platoni, 487. ejuſmodi. 488. ἁρμονίας ſubſtantia Platoni memorata, 572. & ſeq.
'Αστέρες qui Ariſt. 924. & ſeq.
'Αταραξία quæ? 356. finis ſcepſeos, 364.
Ἄτηκτα quæ Ariſt. 983.
Τὰ ἄτομα quæ Ariſt. 772. & ſeq.

'Αφαιρε-

Ἀφασία quæ? 356.
Ἀφλόγαστα quæ? 989.
Ἀφροδίσια quæ 111.
Αὔξησις quid Ariſt. 897.
Τὰ αὐστηρὰ quæ Plat. 597.
Αὐτεξούσιος animus. 251. & ſeq.
Αὐτὸς ἔφα Pythagoricorum. 166.
Τὸ ὠχρὸν, quid Plat. 601.
Βάσανος Pythagoricorum 154. & ſeq. 156.
Βέβηλοι qui apud Pythag. 160.
Βῶλος χρυσέα. 94.
Γαλαξία quid Ariſt. 938. & ſeq.
Γαστριμαργία quid Plat. 646.
Γεννήσας ut Deus dicitur reſpectu mundi, juxtà Plat. 530.
Γένος quid Ariſt. 769. & ſeq.
Γεῦσις quæ Ariſt. 995.
Γηράσκω πολλὰ διδασκόμενος, eſt Solonis. 60.
Γίνεσθαι tribuit Plato mundo condito 526. & ſeq.
Γινώσκειν quid Platoni, 610. menti tribuitur. 613.
Τὸ γλαυκὸν quid Plat. 601.
Γλισχρὸν quid Ariſt. 987.
Γνώριμοι diſcipuli Pythag. 168.
Γραμμικὴ θεωρία à Thalete aucta 40.
Δαιμόνιος unde Plat. 639.
Δημιουργεῖσθαι de Deo in mundi opificio uſurpatur Platoni. 526. & ſeq.
Δημιουργὸς, ut Deus dicitur, mundi, juxtà Platonem 527. & ſeq.
Διαθέσεις & προδιαθέσεις apud Scept. quæ? 366.
Διαιρεῖν quid Ariſt. 832.
Διάκλασις quid Ariſt. 961.
Διακοσμεῖσθαι tribuit condito mundo Plato, 526. & ſeq.
Διάκοσμος Democriti. 313.
Διαλεκτικὴ quid Ariſt. 747. & ſeq. Διαλεκτικὴ quid Platoni, 477. & ſeq.
Διανοεῖσθαι quid Plat. 610. 613.
Διάνοια quid Platoni 610. 613. Διάνοια Platoni quò referenda. 511.
Διασχηματίζεσθαι tribuit Plato condito mundo. 527.
Διαστήματα Planetarum. 219.
Διαφορὰ quæ Ariſt. 774. & ſeqq.
Διάταξις tribuitur à Platone condito mundo, 527.
Διαφανὲς quid Ariſt. 992.
Δίνησις quid Ariſt. 901.
Μὴ δογματίζειν quid in ſcepſi, 361.
Δογματικὴ ὑπόληψις Scept. 368.
Δοκιμάζεσθαι Pythagor. 155.
Δοκιμασία Pythagor. 154.
Δόξα quo referenda juxtà Plat. 511. 611.
Δρᾶν tribuit Plato creationis negotio. 526. & ſeq.
Τὰ δριμέα quæ Plat. 597. & ſeq.
Δύναμις quid Ariſt. 724. & ſeq.
Ἐγγύα, πάρεστι ἄτη, Thaletis eſt. 49.
Ἔθος Scepticis quid? 367.

Τὸ εἶ Delphici templi. 520.
Τὸ εἶδος Platonici quid? 494. εἶδος quid Ariſt. 770. & ſeqq. & 881. & ſeqq. εἶδος Platoni quid. 546. & ſeqq.
Εἴδωλον quid ad ſcientiam conferat Plat. 511. & ſeq.
Εἰκόνες Platoni quid deſignent. 551.
Τὸ τί ἦν εἶναι quid Ariſt. 708. 755. 756. & 785.
Εἰρωνεία Socratis. 400.
Ἐκκαλυπτικῶς, ut agunt Sceptici. 376.
Ἐκνεφίας quid Ariſt. 954.
Ἑκούσιον quid Plat. 647.
Ἐλαία quæ Ariſt. 986.
Ἕλξις quid Ariſt. 900. & ſeq.
Τὰ ἑλκτὰ quæ Ariſt. 985.
Τὸ ἓν Ariſt. 709, 710, 711.
Ἐνέργεια quid Ariſt. 724. & ſeq.
Ἐντελέχεια quod Ariſt. 881. & ſeq. & 893. & ſeq.
Ἐνδεχόμενον quid Ariſt. 825.
Ἐνθύμημα quid Ariſt. 851.
Ἐντελέχεια animi juxtà Plat. 573.
Ἐξωτερικὰ Ariſtotelis. 683. ἐξωτερικὴ φιλοσοφία, quæ 143. & ſeqq.
Ἐξωμολόγησις quæ Plat. 675.
Ἐπιστήμη Platoni quæ? 507. & 511.
Ἐποχὴ quid? 355. 364.
Ἑπτάχορδος lyra Pythag. 186.
Τὸ ἐρυθρὸν quid Plat. 601.
Ἐρασταὶ diſcipuli Pythag. 168.
Ἑρμηνεία quæ Ariſt. 806. & ſeq.
Ἐσωτερικὴ φιλοσοφία Pyth. quæ? 145. & ſeq.
Ἑταῖροι diſcipuli Pyth. 167. & ſeq.
Τὸ ἕτερον quid Ariſt. 801.
Εὐδαίμων quis Platoni, 644.
Εὐθυντὰ quæ Ariſt. 984.
Ἐφεκτικὴ quæ? 354.
Ἐφοδευτικῶς ut negant Sceptici? 376.
Ἐχεμυθία Pythag. 157. & 158. ἐχεμυθία Pythagoric. 150.
Ἕψησις quæ Ariſt. 977. & ſeq.
Ζητητικὴ quæ? 353. ζητητικὸς Stylus in Plat. Dial. 469.
Ἡδὺ quid Platoni. 621.
Ἠχὼ quid Ariſt. 994.
Θάτερον quid Plat. 572. & ſeq.
Τὸ θερμὸν Plat. 593.
Θέσις quæ Ariſt. 831. 860.
Θεωρηκότατοι qui apud Pythagoricos. 161.
Θλάσις, quæ Ariſt 985.
Θλαστὰ quid Ariſt 985.
Θραυστὰ quæ Ariſt. 985.
Θρῆνοι qui olim uſitati. 489.
Θύμεια quæ Ariſt. 988.
Θυμίασις quæ 988.
Θυραῖοι qui apud Pyth. 160.
Ἰδέα quid Platoni, 545. & ſeqq. item 549. & ſeqq.
Ἴδιον quid Ariſt. 777. & ſeq.
Τὰ ἴσα quæ Ariſt. 800.
Ἰσοσθένεια quæ? 355.
Ἱερογραμματεῖς ἄνδρες. 127.
Καθαρμοὶ quid ſpectant. 266.
Τὸ καθόλου quid Ariſt. 825.
Καμπτὰ quæ Ariſt. 984.

Τὸ κα-

Digitiz

Τὸ καλὸν quid Plat. 655.
Καταχὴ quæ Ariſt. 985.
Καταλαμβάνειν Scepticis quid 371.
Κάθαρσις Pythag. Philoſ. 141.
Καπέρτησις ψυχῶν, 41. & ſeq.
Κατάφασις quæ Ariſt. 821.
Κατηγορέμενα quæ Ariſt. 769 in prop. 817.
Καυστὰ quæ Ariſt. 988.
Τὸ κενὸν quid Ariſt. 904.
Κίνησις quid Ariſt. 895. & ſeq.
Κληδόνες quo ſpectent Pyth. 266.
Κοινόβιοι Pythag. 164.
Κόσμος νοητὸς, ἰδανικὸς, αὐτοζῶον, παντελὲς ζῶον, Platoni, 575.
Κρίσις Pythagoricorum. 154.
Κριτήριον Scepticum, 363.
Κυάμος quid vocent. 282.
Κύκλος qui Plat. 582.
Τὸ κυανοῦν quid Plat. 601.
Κυβεία Platonis. 440.
Κωλυσάνεμος ut dictus Empedocles. 181.
Τὸ λαμπρὸν quid Plat. 600.
Λογικὴ Ariſt. 746.
Λόγος quid Ariſt. 814. & ſeq. & 830. & ſeq. 881. λόγος Platoni quid. 487. λόγος Scept. qui, 364. Plat. 492. & 511. λόγῳ differt homo à brutis. 610.
Τὸ λύκειον quid Ariſt. 982.
Μαθήματα Pythagoric. 150.
Μαθηματικὴ φιλοσοφία Pyth. quæ? 144. & ſeq.
Μαθηταὶ diſcipuli Pythag. 268.
Μαλακότης quæ Ariſt. 980.
Μαλακτὰ quæ Ariſt. 983.
Μαντικὴ quò ſpectet Pythag. 266. Socrat. 426.
Μαρμαρυγαὶ quæ Platoni, 600.
Μελέτη τὸ πᾶν eſt Periandri. 66.
Μεταβολὴ quid Ariſt. 896.
Τὸ μεταμελον quid Plat. 675.
Μεταφοραὶ Platonis quales. 463.
Μετάφυσις Ægyptia. 635.
Μετεμψύχωσις animarum credita Druidis. 30. μετεμψύχωσις Pythagorica 254, 255, 256. μετεμψύχωσις. Plat. 629.
Μετριοπάθεια Sceptica. 364.
Μέτρον ἄριστον, Cleobuli. 69.
Μόλυνσις quid Ariſt. 975. & 978.
Μονὰς Pythagoræ. 192. & ſeq. & 195. 200.
Μονογενὴς ut dicitur κόσμος Plat. 565.
Τὰ μόρια quæ Ariſt. 781.
Μορφὴ quid Ariſt. 881. & ſeq.
Μυθικὴ πίστις Scept. quæ? 367.
Μῦθος Platoni hauſtus ab Ægypt. & Phæn. 628.
Νεκυομαντία quid. 129.
Νόησις Platoni quæ refertur. 511.
Τὸ νοητὸν quid Platoni. 478.
Νόμος quid Scept. 367.
Νοῦς quid Plat. 613.
Τὸ ξανθὸν quid Platoni. 601.
Τὸ ξηραίνεσθαι quid Ariſt. 281.
Τὸ ξηρὸν quotuplex Ariſt. 979.

Τὸ ὅλον, quid Ariſt. 779 & ſeq.
Ὁμακόειον Pythagoræ. 164.
Ὁμοιομερείας, Anaxagoræ quæ. 94. & ſeq.
Τὸ ὂν quid Platoni & quotuplex, 515. & ſeq. Τὰ ὄντα apud Pythagoreos. 190.
Ὄνομα ut pertinet ad ἐπιστήμην. 511.
Ὀπτὸς quid Plat. 592.
Ὄπλησις quæ Ariſt. 978.
Ὁρισμὸς quid Ariſt. 830. & ſeqq.
Ὅρος quid Ariſt. 830. & ſeq.
Τὸ ὄρφινον quid Plat. 601.
Οὐδὲν ὁρίζω quid? 358.
Οὐρανὸς Ariſt. quid? 918. & ſeq.
Οὐσία triplex Platoni memorata, 572. οὐσία Ariſtoteli quid? 707. 755.
Ὀφειλόμενον quid Plat. 668.
Ὄχησις quid Ariſt. 901.
Ὁμώνυμα quæ Ariſt. 812.
Παιδαρτᾶν Pythagoræ, 168.
Παιδεία quæ Plat. duplex & eſt νουθετικὴ, & ἐλεγκτική. 504.
Παλιγγενεσία explicata Plat. 632. παλιγγενεσία tradita Platoni. 450. & ſeq.
Τὸ πᾶν quibus definitum. 202.
Παράπηγμα Democriti 315.
Παρώνυμα Ariſt. quæ? 810.
Τὸ πάχον quid Ariſt. 768.
Πειθὼ quid Plat. 675.
Πετλεία Platonis. 440.
Πέψις quæ Ariſt. 976.
Πῆξις quæ Ariſt. 980.
Πιεστὰ quæ Ariſt. 986.
Τὰ πικρὰ quæ Plat. 597.
Πιλητὰ quæ Ariſt. 988.
Πίστις quò referenda Platoni. 511.
Ποιεῖν uſurpatur Plat. in mundi conditu, explicato, 526. & 529.
Τὸ ποιεῖν quid Ariſt. 767. & ſeq.
Τὸ ποιὸν quid Ariſt. 761. & ſeq. & ποιότης, ibid.
Ποιητὴς πάντων juxtà Plat. 525. & ſeq.
Τὸ ποσὸν quid Ariſt. 759.
Τὸ πράσιον quid Plat. 601.
Πρηστὴρ quid Ariſt. 955.
Τὸ προσῆκον quid Plat. 669.
Προπίγματα Pythag. 265.
Τὰ πρόστι quæ Ariſt. 765. & ſeq.
Πρότασις quid Ariſt. 815.
Πτώσεις quæ Ariſt. 810.
Πυθαγορικοὶ qui apud Pythag. 162.
Πυθαγορικῶς φιλοσοφεῖν, 277.
Τὸ πῦρ quid Ariſt. 913.
Τὸ πυῤῥὸν quid Plat. 601.
Ῥέψις quid Ariſt. 900.
Ῥυθμὸς quid Plat. 487.
Τὰ ῥυπτικὰ Plat. 597.
Σεβαστικοὶ qui apud Pythag. 162.
Σεμνόθεοι qui dicantur. 27.
Τὰ σεμνὰ quæ? 129.
Σεμνοὶ qui dicti. 18. eorum vita & ſtudia. ibid. & σεμνή.

ναι. ibidem.
Σεισάχθεια Solonis. 53.
Σημεῖον quid Ariſt. 797.
Σῆψις quid Ariſt. 975.
Σκιάλλια à quo inventa. 40.
Σκεπτικὴ quæ, 353.
Σκεπτικοὶ qui. 353.
Σκευασίαι quæ? 366.
Σκέψις quæ, 355.
Σκληρότης quæ Ariſt. 980.
Σοφία quid Pythagoreis. 190 & ſeq. σοφία quæ Platoni. 473. & ſeq. σοφοὶ qui & quot. 36. σοφὸς & φιλόσοφος qui? 139.
Σωφροσύνη quid notet. Plat. 656. 661.
Τὰ στρυφνὰ quæ Plat. 597.
Στύψις quæ Ariſt. 979.
Τὸ στίλβον quid Platoni. 600.
Τὰ στοιχεῖα Ariſt. quæ. 908 & ſeq.
Συναύγεια radiorum apud Platon. 618.
Συνθέσεις Scept. 366.
Τὸ συμβεβηκὸς quid 778. & ſeq.
Τὸ συμφέρον in juſtitia Plat. 669.
Συμφωνία. 187.
Συνδεῖν tribuit Plato condito mundo. 527.
Συνιστάναι uſurpatur Platóni in mundi conditu exprimendo, 526. & ſeq.
Συνώνυμα quæ Ariſt. 811.
Σύστοιχα quæ Ariſt. 809. & ſeq.
Σφαῖρα quid Ariſt. 924.
Σχῆμα quid Ariſt. 881. & ſeq.
Σχιστὰ quæ Ariſt. 987.
Σωτηρία fortitudinis juxtà Plat. 660.
Τὸ ταυτὸν quid Ariſt. 798. & ſeq.
Ταυτὸ quid Platoni. 573. & ſeq.
Τεκμαίνεσθαι dicitur Platoni de condito mundo. 526. & ſeq.
Τεκμήριον quid Ariſt. 798.
Τηκτὰ quæ Ariſt. 984.
Τέλειον qui apud Pythagoric. 161. & ſeq.
Τελεταὶ quò ſpectent Pythagor. 266.
Τετρακτὺς Pythagor. 194. & ſeq.
Τετρακτὺς quid? 146. & 147.
Τμητὰ quæ Ariſt. 987.
Τὰ τοπικὰ Ariſt. quorſum referenda. 748.
Τύποι Scept. qui. 364.
Ὕβρεις quid Platoni, 646.
Τὸ ὑγραίνεσθαι quid Ariſt. 981
Τὸ ὑγρὸν, quale & quotuplex Ariſt. 979. & ſeq.
Ὕλη quid Ariſtot. 784. & 876.
Ὕμνοι qui olim uſitati 489.
Ὑπόθεσις quid Ariſt. 815.
Τὸ ὑποκείμενον quid Ariſtot. 795.
Τὸ ὑποκείμενον in prop. quid Ariſt. 817.
Ὑφηγητικὸς Stylus in Plat. Dial. 465.
Τὸ φαιὸν quid Platoni 601.
Φθίσις quid Ariſt. 897.
Φιλόξενοι ἁρμονίας modi qui Pla-

Platoni improbati. 488.
Φιλοσοφία quæ Platoni. 473. & ſeq.
Φλογιστὰ quæ 989.
Φορὰ quid Ariſt. 898. φοραὶ quæ Plat. 582.
Φυσιογνωμονεῖν Pythagoræ quid erat. 155. & ſeq.
Φῶς quid Ariſt. 992.
Χρεοκοπία quæ. 53.
Χρόνος quid Ariſt. 905. & ſeq.
Χυμοὶ Plat. 591.
Χωρίζειν quid & quotuplex Ariſt. 736.
Ψαθυρὸ quæ Ariſt. 987.
Ψολόεντα quid vult eſſe Ariſt. 956.
Ψοφητικὸν quid Ariſt. 993.
Ψυχαὶ, quæ Dæmones & Heroes, 265. & ſeq.
Τὸ ψυχρὸν Platoni quid. 594.
ὠμότης quæ Ariſt. 977.
Ὦσις quid Ariſt. 900. & ſeq.

INDEX

INDEX
Rerum Pleniſsimus.

ABducendi *à vero mos in Socrate inter diſputandum.* 402.
Abjectiſſimos *homines floccipendendos eſſe.* 284.
Abrahæ *libris jactatis non credendum.* 4.
Abſtractio *metaphyſ. quæ & quotuplex Ariſt.* 735, 736. *& ſeq.*
Academia *primùm inſtituta à Platone,* 457. *& ſeq. variæ recenſentur,* 458.
Acerbus *ſap. quid Plat.* 597.
Accidens *quid Ariſt.* 778. *& ſeq. Platonis quotuplex.* 495. *& ſeq.*
Accidentia *ut definiuntur ab Ariſt.* 834. *& ſeq. &* 758.
Accidentia *everſa à Scepticis,* 280.
Acria, *quæ Plat.* 597. *& ſeq.*
Actio *vitæ familiaris ut inſtituenda.* 68.
Actio *Logicè quid Ariſt, & qualis.* 767. *& ſeq.*
Actus *metaphyſicè conſideratus quid Ariſt.* 724. *& ſeq.*
Acuſmatici *Pyth. qui:* 145. *&* 147. *item* 151. *&* 161.
Acuta *quæ Plat.* 598.
De Adulteriis *quid præcepit Solon.* 54. *&* 55.
Adamas *qualis Plat.* 593.
Adjunctum *quid Ariſt.* 796. *& ſeq.*
Adverſa *ut ferenda,* 48.
Adultum *eſſe quid Ariſt.* 979.
Adyta *Ægyptiorum ineffabilia.* 122. *ſimpliciter* 126.
In Ægyptum *ut venit Pythagoras diſcendi animo.* 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125. *& ſeq. Et quæ ibidem didicit. ibid. ibidem quid didicit Solon.* 60. *In Ægypto Anaxagoræ peregrinatio & ſtudia.* 91.
Ab Ægyptiis *quid didicit Democritus.* 306. *& ſeq.*
Ænigmata *Pythagoræ unde & qualia.* 272. *& ſeq. an ab Hebræis,* 128.
Ænigmaticè *loquebantur apud externos Pythagorici.* 159.
Æquanimitas *Socratis.* 395.
Æquinoctia *ut gnomone notavit Anaximander.* 83.
Ex Aere *mundum conſtare, cenſuit*

cenſuit Diogen. Apoll. 107. Aer ei Deus. ibid. elementum. ibid. Aer elem. Ariſt. quid & quale. 915. Ex Aere infinito omnia & Deos eſſe, 85. & ſeq. De Aere quid dixerit Pythagoras, 231. Aer quid Plat. 559. Aer rerum Principium juxtà Diog. Apoll. 106. & ſeq.

Ærugo quid Plat. 593.

Æs quid Plat. 593. Æris alieni comitem eſſe miſeriam. 64.

Æſtas unde? juxtà Anaximinem, 87.

Æſtus maris juxtà Plat. 591

De Ætatis humanæ ſpacio quid definiverit Solon. 60. & 61. Ætas humana ut diſtincta Pythagoræ. 243.

Æternum eſſe τὸ πᾶν, Xenophan. Leuc. Democrit. Zenonique. 325. & ſeq. & Parmenidi, ibid. & 326.

Æther quid juxtà Empedocl. 227. quid Plat. 590. & 559.

Æther igneæ naturæ, & inde Stellæ &c. 97.

Ætherem primò eſſe factum cenſuit Empedocles. 209. & inde mundum conſtare, 213.

Æther quid Plat. 559.

Affectiones eſſe vincendas. 278.

Affirmata enunciatio. 821. Ariſt.

Agri menſurandi inventum Platonis. 440.

Agens & patiens juxtà Democrit. 324. & Empedoclem. & Leucippum. Et Parmenidem. ibid. & ſeq. agentis potentia quotuplex juxtà Ariſt. 981. ut Agendum & incipiendum. 71. & loquendum, ibidem.

Agoniſtica dial. Plat. 469.

Albus color Platoni quis? 600.

Algebræ inventor ut Plato 440.

Alcmæon Crotoniates quis. cujus diſcipulus. 179. de natura diſputabat & ſcripſit. Medicus. ibid.

Allegorica doctrina Pythagoræ. 131.

Allobii qui, & eorum ſtudia, 16, & 17.

Amarus Sapor, 597.

In Ambigua ſententia non perſtandum. 284.

De Amicitia quid Socrates, 428. & ſeq. quæ illa 289. quid Plato, 673. & ſeq. illius, improbos non eſſe capaces, 674. Amicitiam & diſcordiam ut tribuit elem. Empedocl. 209, 210.

Ami-

Digitized by Google

Amicitia *ut ſervanda inter proximos.* 279. *& conciliand a. ibid. non violanda,* 283.
Amicis *ut ſuccurrendum,* 46. *ut utendum* 66, 68. *quis* Amicus, *Plat.* 673. *reverâ Deus talis. ibid. &* 674. *& homines non perfectè amici.* 673. *amicorum communitas.* 674. *de* Amico *quid obſervavit Socrates,* 429. *ſeq. ejus memoria* 49. Amicis *ut communicandum, & in neceſſitatibus,* 285. *& tales faciendos eſſe reliquos homines.* 277. *eorum omnia bona communia,* 289. *obſervatum à Pythagoreis.* 290. *honorandi,* 290.
Amænitas *Socratis.* 396.
Amor *quo pertinet Platon.* 665. *& ſeq. ejus objectum.* 666. *Deo tributus in hom. à Plat.* 537. Amor *hominum ut Deo tributus à Plat.* 537.
Amphiboliæ *everſæ à Scepticis,* 380.
Analyticæ *oppoſita Logica Ariſt.* 748. Analytica *Methodus à Platone in Phil. inventa* 460.
Anatomia *Democriti.* 312. *& ſeq.*
Anatreptica *dial. Plat.* 469.
Anaxagoras *quis: & quando vixit & qualis. an ſapiens* ,90. *contemplationi rerum nat. vacans, ibidem. privati negligens, patriæ amans. In ſchola Athenienſi Philoſophus. in peregrinatione Ægyptia etiam cum Hebræis converſatus, unde & cognit. Dei veri, & ænigmata hauſiſſet. an à Moſe quædam ſumſerit. primus librum ſcriptum edidiſſe dicitur. Poëta ejus prædictio.* 91. Anaxagoræ *diſcipulus Archelaus.* 113.
Anaximander *quis & qualis Philoſophus: cujus diſcipulus. Phyſicus fuit* 75. *quando vixit* 74. *&* 75. *principium rerum quod ſtatuit, ſcil. infinitum, & de Deo ejus ſententia* 76. *& ſeq. opinio ejus de mundo: ſtellis fix. ſole & Luna,* 77, 78, 79. *& eorum Eclipſibus* 80 *de terra ejus ſententia.* 80. *de tonitru & fulgure, & vento* 81. *item, de mari.* 82. *de origine hominis, ibid. de anima* 83. *gnomonem invenit. & ſolis curſum notavit & obliquitatem.* 83. *horoſcopia fabricavit & ſphæram deſcripſit.* 84. *terræ* δίνησιν *invenit, ibidem*

dem. *Aſtologus quoque fuit.* 84.

Anaximenes *quis & quando vixit.* 84. & 85. *Ionicus Phil.* 86. *invenit horologium ſciatericum.* 89. *ejus diſcipulus fuit Diogenes Apolloniates.* 105.

De Anima *quid ſenſit Pythagoras* 244. *Immortalis ei, ibid. quid* Pythagorei, *ibid. & ſeq. anima mundi, animæ brutorum rationis compotes* 245. *cum mente eam convertit.* 245. Animi *humani diviſio,* Pythagorica, 246. *& ſeq.* Anima *quid juxtà Alcmæonem & Pythagoreos, ibid. ut ei quaternionem tribuerint. inviſibilis juxtà* Pythagoram, 250. De Animæ *habitudine, quid* Pyth. 250. *in corpore & extrà id, ibid. ubi & purarum & Impurarum ſors, ibid. Animam voluit* Pyth. *in continua eſſe operatione. ut & Alcm. ibid. immortalis, juxtà* Pyth. 253. *& ſeq. ejus* μετεμψύχωσις, 254. *& ſeq. quæ ab Ægyptiis hauſta.* 256. *& immortalitas ab iis primum inventa aut cognita,* 256. *& ſeq. &* Græciæ *illata per Pythagoram &c. ibid. hæc ſententia etiam eſt Pythagoricorum & Stoicorum,* 257. *de ead. Alcmæonis ſententia,* 258. *animæ ſedes in hom. ſent.* Pythagoræ *& Empedoclis,* 259. Animas *extrinſecus advenire & remanere poſt corpus,* 252. *juxtà* Pythag. *& Plat. ibid.*

De Anima *ſentent. Zenonis* Eleat. Democriti, 342. Heracliti, Leucippi, 343. & 344. *anima communis, ibid. quid de ea* Xenophanes, Parmenides, & Democr. *ejus diviſio, juxtà, eundem, ejusque ſedes,* 344. & Parmenidem, 345. *mortalis illa juxtà* Democrit. *ibid. ejus beatitudo, juxtà* Democrit. *ibid. ejus judicium ſolum de ſenſibil. ibid. ejus ſedes in corpore juxtà* Plat. 633. *ut differt illa à corpore, ibid. de ejus eſſentia & immortalitate ſent.* Thaletis, 47, 48. *aeria* Anaximeni 89. & Anaximandri, 83. Animam *ut quædam animalia inſpulmones recipiant.* Animis *i. e. dæmonibus & heroibus aëra plenum* 265. *& ſeq.*

Animam *ante corpus hominis eſſe factum,* Platonis *eſt.*

eſt. 605. ut ad Imaginem conſtructa, eidem 605 quæ illa ibid. motuum illa in homine cauſa. 606. motum ejus eſſe harmonicum, 606. ea diviſa ab eo bifariàm, 606. animæ tres facultates, cognoſcibilis, iraſcibilis & concupiſcibilis. 606. Animæ eſſe judicium, non ſenſuum, etiam Parmenidis eſt. 346
Anima qualis juxtà Anaximandrum, 83.
Animæ immortalitas probata Platoni 623. 624. & ſeq. 626. & ſeq. & 631. Socrati 246. quæ illa ibid. ſc. divina nat. an immortalitatis doctrina ſit hauſta Plat. ab Hebræis. 625. ejus ſimilitudo cum Divina nat. cujus reſpectu, 625. ante nativitatem animas extitiſſe, 626. animarum ſtatus poſt mortem, juxtà Plat. 626. & ſeq. earum felicitas & ærumnæ. 627. & ſeq. i. e. præmia & pœnæ, 628. & illa ſent. an ab Hebr. ibi animæ μετεμψύχωσις Plat. 629. & anim. ſtatus varii in illa, 630. Ama ut mundo ſit juncta & cum eo compoſita, juxtà Plat. 571. & ſeq. ut per numeros contexta, 574.
Anima aëria & immortalis ſecundum Anaxagoram. 103. quid propriè, 103. Anima hominis Divinitatis ut particeps, juxtà Platonem. 608. anima quæ intelligat. 609. De animæ affectionibus & appetitibus quæ docuit Plato, 644. & 645. Anima hum. inviſibilis juxtà Plat. 607. juſtitiæ, ſanctitatis & ſapientiæ capax. 608. & particeps. ibid. Animæ operatio, quæ? & quomodo appellatur. 610. Anima incorruptibilis juxtà Diogen. Apoll. 112. ejus Princeps pars in arterioſa cordis cavea ibid. Animarum immortalitas & μετεμψύχωσις Druidis credita, 30. Animæ duratio & ſtatus in Phil. Ægypt. 21.
Animus ſive mens mundi Author juxtà Anaxagor. 93. Animos noſtros deciſos eſſe ex aſtris & eodem redituros, &c. juxtà Plat. 607. Animos non eſſe ſumendos à fraude vel mala conſuetudine. 284. Animi bene curandi regendique præcepta. 297. Animi bona, ut reliquis pretioſiora. 279.

Animus *mundi Plat.* 568. & *ſeq. ejus geneſis, ibid.* 569. *quid Plato per eum intelligi voluit.* 570. *centrum motus mundani eidem,* 571.

Animalium *origo juxtà Anaximandrum,* 83. Animalia *ut noluerit mactari Pythagoras;* 283. *nec ſacrificari. ibid. nec edi, ibid.* Animalia *inanimata ut animam accipiant, nec intelligant nec ſentiant, inſtar inſanientium.* 111. Animal *quid ſit Platoni,* 634. *ejus origo à Deo. genera animal. an rationis expertia illa,* 634. *an non. ibid. an tale ſit, fœtus in utero.* 635. Animal *ut dicitur mundus, juxtà* Plat. 474. & 575. & *ſeq.* & *proprio motu reflectere,* 576. De Animalium *generatione quid ſenſit Anaxagoras.* 101. & *diſtinctio.* 235. *vita, ibid. formatio.* & 236. *juxtà Pythagoram* & *Empedocl.* Animalium *appetitus, nutritio* & *ejus defectus, juxtà Empedoclem.* 237.

Anni *diviſio & dies juxtà Philolaum,* 232. & *ſeq. juxtà Thaletem.* 41. Annus *ut fit, Platoni,* 585.

Antiquitas *Gentilium jejuna* & *conciſa.* 6.

Antipodes *primum à Platone nominati.* 461.

Anxie *non vivendum,* 278.

Apparentia *ut tractantur à Sceptico.* 362. & *ſeq.*

Aporetici, *qui.* 352. *Aporetica quæ,* 354.

Appetitus *in homine quot, juxtà* Plat. 644. & 645. *ut conſtringendi ſuis vinculis. ibid.* & *ſeq.*

Aqua *elem. quid* & *quale Ariſt.* 915. *Ex aqua ut materia mundum conſtare, Thaletis eſt,* 45. & *ſeq.* Aqua *quid Plat.* 559. & *ſeq.*

Arcana *ut ſilentio premebantur, erga exotericos.* 159.

Archelaus *quis. Anaxagoræ diſcipulus. Socratis Magiſter.* 113. *Phyſicus. ibid.* & *cur ſic dictus. Phyſicam ille Athenas vexit.* 114. *Ethicus fuit ille. de moralibus ut Philoſophatus eſt.* 115.

Archytas *Tarentinus quis.* 171. 172. *quando vixit* & *egit. ibid. qualis vir, ibidem. quid ſcripſit, ibid. ejus ſtudia* & *inventa.* 173

Arcti *inventor Thales.* 41. *juxtà quam navigarunt Phœnices, ibidem.*

Arges

Google

Arges quid Ariſt. 956.
Argumentatio Plat. quid. 508.
Arida Platoni, quæ? 598.
Ariſtocratia diſcipulorum Pythag. 164. & ſeq.
Ariſtotelis genus, ætas, patria, præceptores, 676, 677, 678. ejus peregrinatio & mors. 678. & ſeq. quorum præceptor ille. imprimis Alexandri. ibid. & 679. ejus ſecta peripatetica. 679. & 680. ejus diſſenſus à Platone. 680. & ſeq. ejus vitia, 681. & ſeq. ſic etiam diſcipulorum Ariſt. & Plat. 682. ut ille exercebat diſcipulos, etiam dicendi arte. Ejus eloquentia. 682. & ſeq. dogmata ejus exoterica & acroatica. 683. ejus natura & ingenium, & diligentia, 684. ejus doctrina ſumma. etiam ille ſummus Philoſophus 635. & ſeq. ſummus Politicus, 636. Rhetor. Eloquens. 687. & ſeq. ejus ſtylus, ibid. & tenor, 689. & ἀκρίβεια 689. Criticus fuit & Poëta, ibid. Theologus & Mathematicus. 690. & ſeq. ubi variæ Math. partes ejus. ibid. Mechanicus, 692. dogmata quædam à Platone hauſit. 692. hiſtoriæ animalium ſcribendæ ut facultatem accepit à Philippo. &c. 693.
Arithmeticam Pythagorei ut æſtimarunt. 190. Arithmeticæ inventionem ſibi vendicant Ægyptii. 21. & 22. ejus commendatio Platonica 481. etiam pueris neceſſariæ. ibid. illa eſt artium exactiſſima, 483. ejus neceſſitas. ibid. ea qualis reſpectu Arithm. &c. 700. juxtà Ariſt. eam didicit Pythagoras à Phœnicibus. 123, 124. ab Ægypt. 25. Et à Magis, 129. in ea ſe exercuit. 132. ejus cultor Plato, 430.
Arpedonaptæ qui, 24. apud Clement. & Euſeb.
Artes, quas cœperis, exhauriendas, 284.
Aſſatio quæ Ariſt. 978.
Aſperum quid Plat. 596.
Aſtrologiæ inventionem ſibi vendicant Ægyptii. 21. & 22. eſt iis potiùs exculta. 22. Aſtrologia nautica cujus ſit, 42. Aſtrolog. didicit Pythagoras à Chaldæis. 124. eam à quibus didicit Democritus? 306.
Aſtronomiæ cognitio, Platoni unde hauſta. 440. 445

445. & ſeq. ut à Socrate habita. 406. & ſeq. Aſtronomiam ut Thales in Ægypto didicit, 39. & docuit pòſt in Græcia, 42. & 43. Aſtronomia Chaldæorum, 13. & ſeq. illi, ut, & ubi, operam dedit Pythagoras 122. ſcil. in Ægypto, ibidem, & 124. & in Chaldæa ibid. in Perſia, 128. eam perfecit. 132. Aſtronomiæ commendatio Plat. 484. & quo loco reponenda. 484. ejus cum Geometria ſocietas. 485. ejus dignitas & ingenium & uſus, 486. in vita communi & aliis artib. ibid. ejus harmoniæ 487.

Aſtra eſſe Deos juxtà Alcmæonem. 197.

Aſtra quæ & qualia Ariſt. 924. & ſeq.

Reſpubl. Athenienſium ut conſtituta & confirmata per leges & regimen Solonis. 52, 53.

Atheus ut noluit dici Socrates. 421.

Atomi, principia rerum juxtà Democritum & Leucippum. 321. eorum Author Moſchus, 322. Atomi quæ & quales juxtà Democritum, 323. malè iis Divinitatem tribuit, ibid. ex iis etiam mixtis ut elementa conſtent juxtà eundem, 324.

Auctio quid Ariſt. 897.

De Auditu quid dixerit Pythagoras, 263. Alcmæo & Empedocles. ibid. quid Ariſt. 993. Auditus ut fiat, 112. juxtà Diog. Apell. quid ſit & ut excitetur, juxtà Plat. 619. & ſeq.

Auguriis ut uſus Socrates, 426.

Aurea carmina Pythagoræ, quæ & cujus. & finis eorum. 288. & ſeq.

Aurum quale Plat. 593. Auri uſus quibus interdictus. 12. Auro ut ipſum probetur & eo mentes hominum, 65.

Auſterus Sapor, 597.

Axioma quid Ariſt. 815. Axiomata quæ Ariſtot. 860.

Babylonem ut venit Democritus. 307. & Platon. 445. eò ut venit Pythagoras diſcendi animo. & quæ ibi didicit. 119, 124, 128, 129.

Babylonii qui, 14. à Babyloniis quid hauſit Plato, 445. & ſeq.

Barbari ut Philoſophiæ & aliarum artium inventores habiti. 32. & 33.

Bardi

Bardi *qui, & eorum ſtudia?* 26. & 27.
Beatitudo, *quæ Pythagoræ,* 288.
Quis Beatus? *dixit Solon.* 58.
Belluinum *nihil committendum,* 276.
Beneficii *commendatio,* 295.
Beroſo *quid tribuendum,* 5.
Bias *quis. an ſapiens,* 69. & 70. κόσμος μέγας. *Optimus orator, à Tyrannide patriam prudenter liberavit. Poëta fuit.* 70. *ejus monita moralia.* 71. & *apophthegmata,* 72. *ſeq.*
De Binario *n. quid Pythagoras.* 200. & *ſeq.*
Summum Bonum *Pythagoræ quod* 288. & *ſeq. Platoni* 641. & 642. *Anaxagoræ* 105. *Socratis.* 322. Bonum & *malum ut evertere conantur Sceptici,* 386. & 387. & *ſeq.* Bona *à Deo petenda.* 193. Bonum *generaliter ſumptum & ſpecialiter Metaphyſicis, quid ſit apud Ariſt.* 717, 718. *Summum* bonum *Socraticorum quodnam.* 433. 2. *ſcil. voluptas. ibid. Omnia* bona *mecum porto, Biantis eſt.* 72. Bonum *ſummum, ibidem.*
Bona *animi & corporis juxtà Biantem.* 71. *Omnia* bona *condita eſſe, dicens Plato an reſpexerit Moſis narrationem,* 532. Bonum *ut ſpectat Principii apud Pyth.* 202.
Botanica *Democriti.* 312.
Ad Indorum Brachmanes, *ut peregrinatus Pythagoras.* 129, 130. Brachmanes *qui.* 14. & *eorum ſtudia.* 15. & *vita ibidem.* & 16. & 17. *eorum Philoſophia,* 16. *ij diſtincti, ibidem.*
Brevitas *ſententiarum in ſapientibus ænigmatica, unde?* 73.
Buttæ *præceptis, qui parent.* 18.
Cadmus *quid de Diis commentus.* 10.
De Cæleſtibus *imperitè diſputantes Philoſophos ut improbavit Socrates.* 409.
Cæruleum *quid Plat.* 601.
Calidum & *frigidum, cauſæ generationis juxtà Archelaum.* 114. Calidum *quid Plat.* 593. & *ſeq. cui contrarium frigidum. ibid.* Calidum & *frigidum ut principia rerum ſpectant Parmenidi & Democrito & Zenoni Eleati.* 323. & *ſeq.*
Capræ *quæ Ariſt.* 941.

juxtà Captum diſcipulor. docuit Pythagoras. 168.
Carbonatilia quæ Ariſtot. 989.
Aurea Carmina Pythagoræ quid contineant. 183, 143. ea eſſe ſcripta à Philolao, 185. Carminum formæ eruditis tantum aſſignatæ olim, juxtà Plat. 490. eorum deinceps abuſus ſecutus. ibid.
à Carnium eſu abſtinebant Brachmanes. 16.
Caſtores ſtellæ quæ Xenophani. 335.
Caſus quid Ariſt. 871. Caſus qui Ariſt. 810.
Categoriæ quid notent & quot ſint Ariſt. 755. & ſeq.
Quæ Cavenda in vita. 295. & ſeq.
Cauſa omnium & parens Deus, juxtà Platonem. 525. & ſeq. & 539. Cauſa quid & quotuplex Plat. 497. efficiens ibid. & ſeq. ut ab effectibus diſtinguantur. 498. prima, ut Deus, & ſecunda &c. 498. & ſeq. Cauſa finalis, Platoni quæ, 499. Cauſas ut evertere ſtudent Sceptici. 383.
à Cauſis agentibus ut formantur corpora, juxtà Democrit. 724. Cauſæ rerum quæ Anaximeni, 85. & ſeq. Secundum Ariſt. 870. & ſeq. Cauſa quotuplex Ariſt. 782. & ſeqq.
Cautela, ut in rebus agendis obtinere debeat. 286.
Cenſus Athenienſium ut inſtitutus à Solone, 54.
Cerebrum primo formari in animali. 102.
Ad Chaldæos ut venit Pythagoras, quid ab iis didicit, 123, 124, 129. quid ab iis Democritus. 306. & ſeq. Chaldæi qui, & eorum ſtudia. 13. & 14.
De Chamæleonte ſcripſit Democritus. 316.
Chilo quis, ejus ætas. Sapiens fuit & qualis, & Poeta, ejus virtutes. de Deo quod ſenſit. ejus præcepta moralia. 62, 63. & 64.
Octava Chorda ut à Pythag. juventa. 186.
jus Civitatis nulli peregrino dedit Solon. & cui? 56.
De Civitatis gubernatione quæ præcepit Socrates. 432.
Claris ratio non addenda. 285.
Cleobulina uxor Cleobuli Sap. 68.
Cleobulus, quis. an Sapiens. quid

quid peregrinando didicit in Ægypto. Poëta fuit, quæ ſint ejus τὰ ἀδόμενα *moralia.* 67. & 68.

Chyrurgicam *ut excoluit Pythagoras.* 152. & *ſeq.* & *ejus diſcipuli, ibid.*

Coagulum *quid Platoni.* 592.

Cœlum *inſpiciendi ratione vixiſſe ſe dixit Anaxagoras.* 96. *illud & amplum & ex lapidibus conſtare, illius eſt. ibid. De* Cœlo *opinio* Xenophanis. 325. *Digitum in* Cœlum *tendendo ut patriam deſignavit Anaxag.* 91. *De* Cœli *ſubſtantia & natura ſent. Emped.* 226. Cœli *author Deus juxtà Plat. divinitatem cælo tribuit,* 577. & *planetis, ut Diis,* 578. & *mentem, ibid. cælo omnia contineri: illud ſibi ſimile, & aſpectabile eſſe. Ejus vinculum eſſe lucem. ejus motus, cujus cauſa Deus: ejus motus duplex.* 578. & 579. & *alterum Planetarum eſſe harmonicum, ibid. & ſeq. juxtà Platon.* Cœlum & *ejus affectio & motus. expl. ex Ariſt.* 918. & *ſeq.* Cœlum *ut à Pythagora & Pythagoricis diviſum.* 223. & *ſeqq.*

Cogitare *ut eſt animæ, juxtà Plat.* 610.

Mentis Cogitationibus, *ut Philoſophandum.* 279. *abſtinendo à corporeis rebus. ibid.*

Cognoſcere *quid Platoni,* 506.

Colores *ut fiunt & percipiuntur ab oculis juxtà Plat.* 619.

Colores *conſiderati à Platone & explicati,* 599. & *ſeq.*

De Colore *quid dixerint Pythagorei.* 263.

Columba *volatilis Archytæ,* 173. & *ſeq.*

Combuſtilia *quæ Ariſt.* 988.

De Cometis *ſententia Democriti, &* Xenophanis, 334. & *Anaxagoræ.* 198. & *ex Ariſtot. tradita.* 935. & *ſeq. De* Cometis *quid ſentiant Pythagorici,* 232.

Cometas *eſſe ſtellas, juxtà Diog. Apoll.* 110.

Commentarii *Sacerdotum Ægyptiorum,* 121.

Commentaria *Pythagorica.* 177, 189.

Communio *facultatum diſcipul. Pyth.* 165.

Communitas *bonorum apud Pythagoreos.* 289.

Compoſitum *ex materia & forma.*

Digitized by Google

forma, ut exprimitur Platoni, 548. & 549.
Comprehendere *quid Scepticis?* 371.
Concentus *cælorum*, 218. & *ſeq.*
Concoctio *quæ Ariſt.* 976.
Concordia *mundanorum corporum juxtà Empedoclem.* 210. Concordia *diſcipulorum Pyth.* 165. & *amicitia.* 166.
Concretio *quæ Ariſt.* 980.
Concretio *Metaphyſ. quæ Ariſt.* 736.
Conjugata *quæ Ariſt.* 809. & *ſeq.*
Confuſa *ut à mente in ordinem digeſta, juxtà Anaxag.* 95. & 96.
Conſanguinitas *colenda*, 283.
Conſcientia *iniquitatis quàm gravis.* 294.
Conſecrationum *ſtudiis ut eruditus fuit Pythagoras.* 124. *ea Graciæ intulit.* 131.
Conſilium *in civitatem conferendum*, 68.
Conſuetudines *antiquatas non novandas eſſe.* 283.
Conſtantia *Socratis.* 395.
Contemplatio *ejusque libertas, ſummum bonum juxtà Anaxag.* 105.
Contemplationi *rerum nat, ut vacavit Anaxagoras*, 90.
Contemptus *divitiarum & injuriarum in Socrat.* 397.
Contemptus *vitæ Platon.* 437.
Contentio *elementorum juxtà Empedocl.* 210.
De Continenti & *incontinenti quid Socrat.* 428.
Continentia *Socratis*, 395. & *ſeq. Platonis*, 437.
Contingens *Metaphyſ. Ariſt. quid.* 742.
Contingens *enunciatio quæ Ariſt.* 824 & 825.
Contradictio *quæ Ariſtot.* 804.
De Contrariis *quid definit Plato.* 501. & *ſeq.*
Converſio *quid Ariſt.* 901. Converſio *enunciationum, Ariſt.* 826. & *ſeq.*
Convenientia & *diverſitas quæ Ariſt.* 799. & *ſeq.*
Conuphidis *Prophetæ mentio fit*, 23.
Cor *an primò formetur. ubi ſent. Emped. & Alcmæon.* 242.
Corporearum *rerum cognitioni & memoriæ Philoſopho non eſſe attendendum*, 281. Corporeæ *ſubſt. origo ſecundum Ariſt.* 887. & *ſeq.* Corporeo *conſortio abſtineri præcepit Socrates*, 411.
Corpus *animæ carcer & ſepulcrum*,

Digitized by Google

pulcrum, juxtà Pyth. 252. à Corpore animam impediri, juxtà Plat. 616.
Corpus nutriendum eſſe. 276.
Corpuſcula ſimilaria Anaxag. 95.
De Corollis mundi Parmenidis, 329.
Corruptibile eſſe omne, quod ſit, Xenophanis eſt. 324. v. ſeq.
Creationis à Moſe memoratæ veſtigia apud Platonem. 604. in Creatione mundi deſcribenda an Plato imitatus ſit ſacram Moſis narrationem. 530. & ſeq. & 533. & ſeq.
Creator mundi Deus, juxtà Platonem 529. & ſeq. licet ei miniſtras aſſignet cauſas. 529. & quidem neceſſarias, 530.
Creatorem mundi non fecit Deum Diog. Apoll. 109.
Creophilus Pythagoræ præceptor. 119.
Criterium veritatis Sceptico quod? 373. & ſeq. Criterium Scepticum quid ſit: circa quæ occupetur, & ut Philoſophum afficiat. 363. & ſeq.
Crotoniatas ut docuit, & apud eos floruit Pythagoras. 134.
Cultum numinis eſſe ſervandum purum 274. & modeſtum. ibid.
Cruditas quæ Ariſt. 977.
Cupiditas ut cohibenda. 71.
Cura rerum agendarum quæ præcipua eſſe debeat & qualis. 287. & quo tempore ſervanda. ibid.
De Curatoribus quid præcepit Solon. 55.
Cylindri ſectio Archytæ. 173.
Dæmon bonus & malus, principia. 12. dæmonibus aëra plenum, ibid. Dæmones ut honorandi juxtà Plat. 658. Dæmonibus ut mundus eſt plenus juxtà Thaletem. 46. de Dæmonibus ſententia Plat. 637. & ſeq. ut colendi, 638. & ſeq. interpretes. ibid. Dæmones ut implent aerem. 265. & ſeq. Dæmones ut honorandi Pythag. 290. Dæmonium Socratis. 399.
Definitio per ſuas partes & requiſita explicatur ex Ariſt. 830, 831, 832. & ſeq. ut quæritur, 835. quid 861. Definitio quæ ſecundum Plat. 501. Definitiones ut non neceſſariæ apud Pyrrhonios, 377. & evertantur. ibid. & ſeq.
Delatores fugiendos. 284.

Delictum eſt transgreſſio legis Divinæ. 294.

Democritus quis, quos præceptores habuit. quæ didicit à Chaldæis & Magis. 306. Et Ægyptiorum ſacerdotibus. 307. à Perſis, & gymnoſophiſtis; ejus peregrinatio 306, 307. & 308. in Medicina quæ in illa didicit. ibid. Mathematica quæ didicit. ibid. & ſeq. ſubſtantiam conſumſit peregrinando. pentatlus. 309. cum Socrate egit. ſummus Philoſophus, ibid. & ſeq. ejus viſus & apparens ſtultitia. ejus dialectus, magia, & ſapientia & prædictio. 311. & 312. ejus auctoritas, ejus ſcripta, Medica imprimis. ibid. & ſeq. & 313. Egregius Anatomicus, 312, 313. qualis Mathematicus. ejus diacoſmus 313. commentaria, ibid. libri ab eo ſcripti ordine recenſentur. 314, 315. & 316. quando vixit. ibid.

Demonſtrationem ut evertunt Sceptici. 376. & ſeq. Demonſtratio principiorum nulla Ariſt. 740. eſt neceſſariorum, 741. Demonſtratio tradita ex Ariſt. per ſuas partes & requiſita. 656. & ſeq. Demonſtratio Pythagoreor. 189. & quæ dictio, 189.

De Denario numero quid Pyth. 207.

Denſatilia quæ Ariſt. 988.

Deorſum quid Plat. 596.

Deus Platoni αὐτάρκης, αὐτοαγαθὸς, τέλειος, ἀγαθὸς, πρῶτον αἴτιον & παντὸς ἀρχή. 642. Deo ſimilem fieri, ſumma felicitas. 643. Dei veri cognitio an hauſta Anaxagoræ ab Hebræis. 91. De Deo ſententia Pythagoreorum. 191. & ſeq. eam non in annulo geſtandum, ibid. unus Deus Pythagoræ. 192. juxtà alios tres Dii. ibid. mens eſt juxtà Pyth. 193. à Deo, ut bona petenda. ibid. Deum non eſſe injuſtum, ibid. eum eſſe invocandum, ibid. Sapientem eſſe ſolum, ibid. ante eum Dei cognitio obſcura. Pietas Pythagoræ in Deum. 194. Univerſi auctor, ibid. ejus omniſcientia & omnipotentia, 197. Pro Deo ut cultus Pythagoras. 138. De Deo ſententia Xenophanis, Parmenidis, Empedoclis & Democriti. 318. & 319. Et Anaximenis, 85. & ſeq. Deus ut Imperator, & Præſes rerum vocetur à Plat.

à Plat. & curam gerat hominum & rerum hum. 536. Deus *juxtà Platonem, cauſa rerum & opifex mundi,* 525. *& ſeq.* 529. *& ſeq. Et eum neceſſariò produxiſſe mundum, idem auctor eſt.* 530. Deus *quibus nominibus & propriet. Ariſt. exprimitur.* 743. *& ſeq.* Deus *Anaxagoræ eſt mens effectrix mundi,* 93.

Soli Deo *cultum offerre, remotis ſimulacris, Brachmanum erat.* 19. Deum *mundi creatorem non fecit Diog. Apoll.* 108. *& ſeq. De* Deo *quid ſenſerit Thales,* 43. & 44. *Deus ei omniſcius & æternus & mens eſt* 44, & 45, & 48. *& cauſa eff. mundi,* 46. Dei *notitia ut inſita homini.* 5. *De* Deo & *Diis ut ſenſit Socrates, hi quot illi dati.* 419. *& ſeq. De uno ſolo* Deo *an Plato quædam didicit in Ægypt.* 446. *De* Deo *ut dubitant & inquirunt Sceptici,* 380. *& ſeq.* Dei *veri cognitionem an Pythagoras ab Hebræis didicit.* 120, 121. Deum *ſequi, ut docuit Pyth. Philoſophia,* 267. *à* Deo *factum eſſe mundum, cenſuit Pythagoras.* 213. *De* Deo *quid ſenſit Chilo.* 63. Deus *maximè colendus.* 275. *& adorandus. ibid.*

De Dei *exiſtentia neceſſaria & eſſentia quid Plato.* 516. & 517. Deum *eſſe incorruptibilem,* 517. *& ſeq. Deus revera ens. ibid. an hoc è ſacris tractum à Plat. ibid.* & 519. *ubi, qui eſt, qui erat & qui erit. & ſeq. Deum eſſe animum mundi, juxtà Plat.* 520. *& eſſe unum,* 521. *ex imitatione ſcripturæ ſacræ, ibid. ut &. Deum eſſe bonum,* 522. *Deum eſſe inviſibilem. ibid. cum incorporeus ſit.* 523. *æternusque, ibid. & illi ſemper niſi Divina tribuenda, magnitudo ejus. ſanctus ille & juſtus,* 523. *Sapiens, culpæ expers,* 524. *verum principium, ibid. qui cum materia & Idea rerum tria principia Platoni dat.* 525. Deo *attendendum & adhæreſcendum,* 657. *& honor offerendus, ibid. juxtà Plat. De* Deo *Philolai ſententia.* 197. *Verum* Deum *an cognoverit Solon.* 61.

De Dextro *quid Pythagor.* 203.

Digitized by Google

Dextrum & ſiniſtrum eſſe in cælo juxtà Pythagoric. & Empedoclem præcipuè, 226.

Diaboli cultus quibus uſitatus. 18.

Dialectica quæ Plat. 493. Dialecticæ inventor Zeno Eleates. 305. Dialectica primum à Platone nominata. 462. Dialectica Platoni quid notet. 477. & ſeq. & 479. & 480. Dialecticæ præſtantia & officium. 480. & ſeq. ad eam Mathematicæ artes ſunt gradus. 481. Dialectica Ariſt. quid notet. 747. Dialecticus Syllogiſmus juxtà Ariſt. 854. & ſeq.

Dialogos Plato primum introduxit, 462. qui illi & quotuplices. 469.

De Dicendi rationibus quæ locutus Pythag. 165.

De Die quid definiat Pythagoras. 233. Dies ut fieri dicitur Platoni, 585.

Differentiæ variæ rationes Ariſt. 774. & ſeq.

Quæ Difficilia, 48, & 63. & 64.

De Diis Alcmæonis opinio, 197. & ſeq. Diis ut honor offerendus & qualis. juxtà Plat. 658. Dii ut miniſtri creatoris, 539. juxtà Platonem. & ſeq. ubi inquirit, an ſint. ibid. ſed corruptibiles. ibid. & 563. ad eos Dei alloquium introducitur Plat. 540. & ſeq. quales æſtimandi. 541. Deos eſſe ſidera, juxtà Pythagoram, Alcmæonem, & Philolaum &c. 227. De Diis, ut ſit loquendum. 71. & ad eos cauſa boni referenda. ibid. De Diis quid Magi ſtatuebant. eos colebant illi, 10, 12. & Gymnoſophiſtæ, 15. Deorum eminentia & ſublimitas commendatur. 275. iiſque adhæreſcendum, neglectis terreſtribus. ibid.

Deos ex infinito aëre eſſe, Anaximenis eſt. 85. Diis fingendis ut luxuriantur Græci. ſed iis parciores Romani. 7. De Diis quæ Numa, 9. & Orpheus, 10. dixit. & Cadmus. 10. Dii ut honorandi Pythag. 290.

Diminutio quid Ariſt. 897.

Diogenes Apolloniates, quis, & cujus diſcipulus, 105. & 106. Sapiens etiam. Phyſicus, ibid.

Varii Diogenes. 106.

Directilia quæ Ariſt. 985.

Diſcere quàm docere maluit Socrates. 403. Diſcere quid

re quid Platoni. 504. quid differt illud ab intelligere, 505. ejus oppoſitum, ibid. Platoni eſt reminiſci ſive recordari. 505. Diſcendi ſumma induſtria in Democrito. 312. Diſcendi ſtudium commendatur. 68. quæ Diſcenda, ut vita ſit jucunda. 205.
Diſciplinas, ut abrogare ſtudent Sceptici, 388. & ſeq. Diſciplinas non eſſe convitiis dandas. 279.
Diſcipulæ Pythagoræ. 162. quid eas hic docuit. ibid.
Diſcipulis Pythagoricorum colloquia & interrogationes cum Magiſtris prohibita. 157. & ſeq. & 160. Diſcipulos & varios & plurimos habuit Pythagoras. 163. & ſeq.
Diſcordia elementor. juxtà Empedoclem. 209, 210, 211.
Diſcordiæ deteſtatio. 297.
In Diſcrimen non omnes opes ſimul conjiciendas. 286.
Diſputandi modeſtia in Socrate, 401. & 402. per interrogationem expreſſa & abducendo, ibid. ſubtilitas & modus peculiaris. 404.
Differendi genus quotuplex. 493.
Diſſertationes Philolai. 178.
Diſſimilia quæ Ariſt. 802.
Diſtantia Planetarum ſecundum tonos. &c. juxta Pyth. 219.
Ut Diteſcendum juxtà Thaletem. 49.
Diverſitas quid Ariſt. 801.
Quis ſit Dives? 72.
Divinatio, quam didicit Pythag. 152. & ſeq. De Divinatione quid docuit Plat. 638. & ſeq. Divinationem, quæ fiebat per defunctos, ut didicit Pythagoras. 129. Divinatio ut à Diis accerſita Socrati. 426. Divinationibus cur adhæſerunt Pythagoræi, 267. & 268. De Divinatione quid Xenophanes, 348. Divinationem ſacrificiis conſtantem improbavit Pythag. 268. à Divinatione abſtinendum. 65.
Divinitas animæ & ſiderum, juxtà Alcm. 251.
Divinus Pythagoras. 137. Dæmonius. ibid.
De Divinis ut cogitandum, loquendumque &c. 296.
Diviſio quibus modis evertitur, à Pyrrhoniis. 378. & 379. Diviſio quid ſit Ariſt. & qualis. 837. & ſeq. & quotuplex. ibid.

De Diviſione quid deſinivit Plat. 560. & ſeq.
Divitiarum inæqualis ſors, 295. & caſus. ibid.
Docere quid Platoni, 504.
Doctrinæ commendatio. 49. Doctrina qualis. 317. juxta Democritum.
Dogma quid ſit. 361.
Dogmaticos quot modis Sceptici evertere conantur. 369, 370. & ſeq.
Doloris origo juxtà Plat. 596.
De Dolore quid docuit Plato, 650.
Druidæ fœminæ, 31. Druidarum quæ privilegia, 27. & ſtudia, 28. Philoſophandi modus per ſententias, 28. & materia, ibidem. eorum Magia, 29. ſacrificia, 29. Druidæ unde dicti, 29. & 30. Druidarum varia nomina. 25. & 26.
Dubitandi ratio Platonis, 460. & ſeq. Dubitando ad veritatem pervenimus. juxtà Plat. 611. & ſeq.
Dubitationem ut Sceptici rebus omnibus inducunt. 369. Dubitatio Socratis, 404. & ſeq.
Ductilia quæ Ariſt. 986.
Dulcia quæ Platoni, 598.
Quid Dulce homini? 72.
Durities quæ Ariſt, 980.
Utilitati publicæ ſervienti Durum nihil aſſignetur. 285.
Durum quid Plat. 595.
Ebrietas ut fugienda, 291.
Ebrii ut puniendi, 50. juxta Pittacum.
Ecnephias ut fit juxtà Ariſt. 954.
Echo quid Anaxagoræ? 101. quid Ariſt. 994.
Eclipſis ſolis à Thalete prædicta. 40.
Efficiens cauſa quæ Ariſt. 787. & ſeq. & quotuplex, ibid.
Eleatici Philoſophi ut diſceſſerint à Pythagoræ inſtitutis. 171.
Elementa Pythagoreis quinque. 207. ea conſtare ex numeris & proport. 207. & ſeq. vel quatuor. 208. Elementis ut Empedocles ſimilares partes conſt. prior. 208. Elementa ut ex figuris conſtant ap. Pythagoricos. 202. illa Pythagoræ Geometrica dicuntur, 202. Elementa Platoni unde? 552. & 554. ea eſſe quatuor, 552. & 553. generatio & mixtio eorum, ibid. quinque eſſe, quæ dent animalia. ibid. Elementa ut compoſita ex figuris & earum proportionibus 557. & ſeq. quorum aer & ignis

& ignis, eff. aqua & terra, patientia. 559. De Elementorum loco, juxta Empedocl. 210. eorum mutatio ſecundum Pythagoram. 211.
Elementum inane infinit. juxtà Diog. Apoll. 106. & ſeq. Elementum primum à Platone nominatum. 461. Elementorum figuræ juxtà Pythagoricos. 208. & Pythagoram. ibid. amicitia & diſcordia. 209. & 210. Elementa rerum infinita Democrito. 322. quatuor Xenophani, 323. duo Parmenidi, ibid. & qualia. Elementa in gen. quæ Ariſt. 908. & ſeq. & in ſpecie 913. & ſeq. Elementa ut everſum eunt Sceptici, 384. & ſeq. Elementum à principio non diſtinxit Thales. 45. Elementa ſimilaria corpora Anaxagoræ. 94. eorum loca, 95.
Elixatio quæ Ariſt. 977. & ſeq.
Eloquentia Diogenis Apolloniatæ. 106. Eloquentia Socratis. 400. Eloquentia ſumma Platonis. 453. & ſeq. & 455. & ſeq. variis nominibus expreſſa. ibid. Eloquentia Ariſtotelis, 682. & 687.
Empedocles quis, & quorum diſcipulus. Parmenidis æmulus. inſignis Poëta. Phyſicus, 180. an Oratoriæ inventor. Scripta ejus. ibid. & 181. De expiationibus & Medicina. Magiæ cultor. Phyſica ejus, 181. & 182. Sphæræ auctor. 181. Peregrinationes ejus. Politicus fuit. ejus miracula. 182. quando vixit. ibid. ejus Phyſicæ liber. 211. & 212. ille de neceſſitate, quid? 211.
Encratitæ qui, 17.
Endictica dial. Plat. 469.
Enochi jactatis ſcriptis an credendum? 4. pr.
Entia quæ & quotuplicia apud Pythagoreos. 191. Entis varia acceptio & diviſio. 704. & ſeq. Ariſt. & 706. Entis diſtinctiones juxtà Plat. 514. & affectiones. ibid. Entia quæ ſunt Plat. 513, 514. Entia per ſe & ad aliquid. 494.
Enthymema quid Ariſtot. 851.
Enunciatio quæ & quotuplex Ariſt. 814, 815. & ſeq. varia, 818. & ſeq. v. 821. & ſeq. & 823. & ſeq.

Ephectica *quæ?* 354.
Ephectici *qui,* 352.
Epicharmus *quis diſcipulus Pyth.* 174. *ubi vixit.* 161. *&c. Sapiens.* 175, 176. *de quibus ſcripſit.* 178. *ſententia ejus. ibid.* & 176. *Doricam dialectum tenuit. ibid. ex ipſa multa Pythagoras ſumſit.* 176.
Epoche *quæ?* 355.
Error *mult. cavendus.* 273.
Erudire *liberos.* 68.
Eruditio *oppoſita inſcitiæ.* 504.
Eſoterica *Philoſophia Pyth.* 144. & *ſeq.* 149. Eſoterici *Pythagorici ut fiebant.* 154.
Eſſe *quid Platoni.* 513. & *ſeq. Et quotuplex.* 514. & *ſeq.*
Eſſentiæ *tres, individua, dividua, & ex utraque compoſita, notata Platoni.* 572.
Ethica *Archelai.* 115. *Contra* Ethicam *ut Sceptici ſe erigunt.* 386. Ethicæ *rivi ut ab Hebræis ad Græcos tranſierunt.* 33.
Etymologia *vocabulorum & nominum quæ ſecundum Plat.* 501. Etymologia *Ariſt. quæ &c.* 808. & *ſeq.*
Eubages *qui* 27. & *eorum ſtudia, ibidem,*
Excaldario *quæ Ariſt.* 979.
Exemplar *mundi, Platoni quod,* 575. & *ſeq. exemplares res.* 576.
Exemplum *quid juxtà Ariſt.* 549. & *ſeq.*
Exercitium *corporis commendatur.* 68.
Exhalabilia *quæ Ariſt.* 968.
Exitium *quodnam maximum.* 72.
Exoterica *Phyloſophia Pyth.* 144, 148.
Exploratio *Diſcipulorum Pythag.* 155. & *ſeq.*
Exſiccatio *quæ Ariſt.* 981.
Externa *quæ in ſyllog.* 840. & *ſeq.*
à Fabis *ut abſtinuerit Pythagoras.* 281. & *ſeq. à* Fabis *qui inter Ægyptios abſtinebant.* 20.
Fæminæ *quando naſcuntur, quando mares.* 102.
Falſum *quid Ariſt.* 715. & *ſeq.* Falſa *enunciatio quæ Ariſt.* 824. Falſa *omnia quatenus dicuntur in ſcepſi,* 358.
Fama *Platonis.* 456. Fama *Pythagoræ,* 135, 136, 137, 138.
Familiaritas *converſandi in Socrate.* 401. Familiaritas *cum leviſſimis hominibus cavenda.* 286.
Faſtus *Platonis,* 438.
De Fato *quid Parmenides &* Demo-

Democritus dixerunt. 320. De Fato *quid cenſuit Pythagoras*, 212. & *ſeq.* De Fato *quid ſenſit Solon.* 64.
Fax *quid Ariſt.* 942.
Felicitas *animæ ſemper ut quærenda.* 630. & *ſeq.* Felicitate *ſua ut homines exciderint, docuit Plato.* 633. Felicitas *ſumma hominis quæ Plat.* 641. & *ſeq.* & *quæ ad eam via*, 643. Felicitas *ſumma quæ Socrati.* 323. *ſc. ſcientia. ibid.* & *ſeq.*
Felix *qui.* 49.
Ferrum *candens ut dictus ſol ab Anaxag.* 97.
Non Feſtinandum, *ubi?* 65.
Fides *ſervanda.* 66. Fides *ut veritatis cognitionem præcedat.* 317. & *ſeq. juxtà Parmenidem.*
Fieri *quomodo omnia dicantur è particulis diſſimilibus.* 114.
Figura *corporum Plat. quæ.* 602. Figuræ *Deorum appellationibus ornat:* 198. Ex Figuris *ut conſtant elementa juxtà Pythagor.* 202. Figuræ *ſyllogiſmi juxtà Ariſt.* 841. & *ſeq. earumque modi, ibid.*
Filiæ *ut locandæ & quando.* 68.
Finalis *cauſa, quæ & quotuplex Ariſt.* 793. & *ſeq.*
Finita *enunciatio, Ariſt.* 822.
Fiſſilia *quæ Ariſt.* 987.
Flammæ *ſuccenſæ quid Ariſt.* 940. & *ſeq.*
Flammatilia *quæ Ariſtot.* 989.
Flavum *quid Plat.* 601.
Flexilia *quæ Ariſt.* 985.
De Fluminibus *quid doceat Ariſt.* 968. & *ſeq.*
Fætus *ut alatur, ſententia Parmenidis, & Democriti*, 341. Fætus *formatio, quid Empedocl. & aliis.* 238. & 239. *In* Fætum *formando quid primum fiat.* 102. Fætus *ut alatur in utero, juxtà Alcm.* 242. Fætus *ut formetur juxtà Symphoniam*, 241. *De formatione & nutritione* Fætus *juxtà Diog. Apoll.* 112.
Fores *rerum ut aperuit Anaximander*, 75, 83.
Forma *Platoni ut expreſſa*, 545, 546, 547. & *ſeq. patri aſſimilata ab eodem.* 548. Forma *logicè conſid. quæ Ariſt.* 785. Forma *quæ cauſa Platoni.* 499. Formæ *corporum nat. variis nominibus expreſſa ex Ariſt. quæ? à* 880. & *ſeq. eſt accidens* 884. & *ſeq.*

Forma-

Formatilia *quæ Ariſt.* 986.
Fortium, *quæ ſint*, 50. *f.* Fortes *quales eſſe debent*, 64.
Fortitudo *ut explicata Platoni*, 659. *& ſeq. & circa quæ verſatur. ibidem.* Fortitudo *Plat.* 437.
Fortuna *quid Ariſt.* 871. Fortunæ *utriusque moderatio.* 66, 67. Fortuna *ut utendum.* 69.
De Foſſilibus *quædam Ariſt.* 973.
Fractilia *quæ Ariſt.* 985.
Fragmenta *Pythagoreorum* 182.
Friabilia *quæ Ariſt.* 985.
Frigidum *quid Plat.* 594.
Frui, *quale Thaleti.* 48.
Ad Frugalitatem *ut Crotoniatas revocavit Pythagoras* 134. Frugalitas *genetrix virtutum.* 162. Frugalitas *Socratis.* 396.
De Fulgore, *ſent. Anaxagoræ*, 99.
Fulgur *ut fit, juxtà Ariſt.* 953. *De* Fulgure *opinio Anaximandri*, 81.
De Fulmine *ſententia Anaxagoræ*, 99. Fulminis *origo juxtà Anaximenem*, 89.
Fulvum *quid Plat.* 601.
Fuſcum *quid Platon.* 601.
Galaxia *quid Ariſt. oſtenditur* 938, 939. *& ſeq.*
Garrulos *& verboſos homines ſub eodem tecto non habendos. i. è. familiares.* 273.
Gaudium *quid Plat.* 648.
Gelu *quid Platoni*, 591.
Gemini *ut naſcuntur juxtà Empedocl.* 237. Gemini *quando eduntur*, 242.
Generatio *& corruptio, juxtà Democritum & Leucippum* 340. Generatio *& corruptio Diogeni Apoll. quæ?* 108. *De* Generatione *hominis & animalium*, 102. *&* 103. Generatio *ſimplex quæ Ariſt.* 974. *De* Generatione *animalium & hominis*, 111. Generationem *& interitum confundit Anaxagoras.* 105. Generationis *cauſæ, calidum & frigidum juxtà Archelaum* 114. *animalium generatio & hominis ex limo.* 115. Generatio *animalium & hominum.* 235.
Genus *quid & quotuplex Ariſt.* 769. *& ſeq.* Genus *quid Plat.* 494.
Geographia *ut hauſta Platoni*, 441.
Geographica *cognitio Democriti.* 313. *& ſeq.*
Geometria *ut æſtimata à Socrate* 406. Geometriam

tria *ut in Ægypto excoluit Plato*, 445.
Geometriæ *inventionem ſibi vendicant Ægyptii*, 21. & 22. Geometriæ *operam dedit Pythagoras, in Ægypto*, 122, 124. *in ea ſe exercuit*, 132. Geometria *ut per Thaletem in Græciam illata*, 38. & *in ea illum docuit, ibidem. ante ea hauſtâ in Ægypto.* De Geometria *ut diſſeruit Socrates*. 405. Geometria *incertior Arithmetica, juxtà Ariſt.* 699. *Geometrica principia*, 700. Geometria *quid ſecundum Platonem*, 482. *ea plana & ſolida*, 482. & 483. *uſus Geometriæ oſtenſus Platoni*, 483. & *ſeq. quo loco reponenda eidem*, 484. Geometria *exculta Platoni*, 439. Geometriam *quo loco habuerunt Pythagorei*, 190. Geometriam *à quibus didicit Democritus*. 308.
Glaucum *quid Platoni*, 601.
Gnomonem *ut primus invenit Anaximander*. 83. & *ejus uſum in cælo. ibidem.*
In magna Græcia *ut docuit Pythagoras & floruit* 117. 134. *magna* Græcia *dicta* ὁμακόειον *Pythag.* 164.
Græci *quid didicerunt à Barbaris.* 33.
Grammaticæ *vim ut primus oſtendit Plato*, 462. Grammaticam *quo loco habuerunt Pythagorei*. 190.
Grandinis *origo juxtà Anaximenem*, 89. Grando *ut fit Ariſt.* 947. Grando *quid Plat.* 591.
Gratia *Pythagoræ apud quosvis*, 135. Gratia *animi Socr.* 396.
De Gravitate *ſententia Anaxagoræ*, 104. & *ſeq.* Gravitas *Socratis.* 396.
Grave *quid Plat.* 595.
Gummi *quid Plat.* 592.
Guſtus *uti fiat juxtà Diog. Apoll.* 112. Guſtus *ut fiat juxtà Plat.* 620. *juxtà Ariſt.* 995. *De* Guſtu *quid docuit Alcmæon*, 264.
Gymnaſticus *ſtylus Platon. dial.* 469.
Gymnoſophiſtæ *qui.* 14. *eorum ſtudia*, 15. *à* Gymnoſophiſtis *quid didicit Democritus.* 307.
Habere *quid Ariſt.* 768.
Halo *ut fit, Ariſtotel.* 957.
Ad Harmoniam *ſpectare virtutem, & bonum & Deum &c.* 289. Harmonia *cæleſtis juxtà Pythag.*

thag. 218. & ſeq.
Harmonica cæleſtis juxtà Plat. 487. & ſeq. Et communis, ibid. & 488. & ſeq.
Hebræos an Sapientes imitati. 73. Ab Hebræis quid Græci didicerint, 32. & 33. Cum Hebræis an & ut converſatus eſt Pythagoras & quæ ab iis didicit, 120, 121, 125, 126, 127, 128. Cum Hebræis an Anaxagoras ſit converſatus & quid ab iis didiciſſet. 91. Hebræorum res Gentibus ignoratæ. 5. Ab Hebræis quid didicerit Solon. 60. Ab Hebræis quid didicit Plato, 446. & ſeq.
De Hemicyclio Pythagoræ, & quid in eo egit cum ſuis 131. & ſeq.
Heraclitum ut ſecutus Plato, 458. & ſeq.
Herbarum cognitionem ut hauſit in peregrinatione Democritus. 308.
Hercules & Pan, culti à quibus. 18.
Heroes qui Pythag. 266.
Heteroætica Scepticis quæ? 374.
Hiatus in nubibus juxtà Ariſt. ut fiunt. 944.
Hieremiam an audivit aut audire pot. Plat. 449. & ſeq.
Hiſtoria Græcorum à quo tempore certior facta. 4.
Hoc age in ſacris attendendum, 274.
De Hominis ortu quid Pythag. 239. & generation. ibid. de prima hominis formatione ex terra, 240. De membrorum conformatione, 240. juxtà Empedoclem & Pythagoram. ibid. Hominis & animalium origo juxtà Anaximandrum, 82. & 83. De ortu primo, ſententia Democriti, Parmenidis, & Zenonis, & Xenophanis, 339. & 340. Hominis interior natura, Platoni. 607. ille eſt ei animus, 607. tamen conſtans anima & corpore, ibid. & 609. omnium rerum menſura, 609. Quod Homo ſingulare ſit Dei opificium juxtà Plat. 607. & Divinum miraculum. ibid. idque potiſſimùm reſpectu animæ. ibid. cujus reſpectu etiam eſt inconſpicabilis. ibid. Homines è terra, juxtà Plat. 654. De Hominis generatione ſentent. Anaxagoræ, 102.
Homonyma quæ Ariſt. 812 & eorum ſpecies. ibid. & ſeq.
Dii ut Honores, & heroibus,

bus, *habendi*, 290.
Horologium *ſciatericum inventum ab Anaximene.* 89. *Horologium Ezechiæ & Achazi. ibidem.*
Horomaſdes *juxtà Magos unde ortus.* 12.
Horoſcopia *ut fabricatus eſt Anaximander*, 84.
Hoſpitem *humaniter tractandum.* 284.
Humanitas *Socratis* 395. *& ſeq.*
Humani *generis ortus explicatus Platoni* 603. *an è terra*, 604.
Humectatio *quæ Ariſt.* 981
Humectilia *quæ Ariſt.* 981.
Humidum *quid Plat.* 594.
Humilitas *Plat.* 437.
Hyems *unde, juxtà Anaximenem.* 87.
Hypotheſis *quæ Ariſt.* 815.
Hypotheſis *quid Ariſt.* 861
Hypotheticus *Syllogiſmus*, 852. *& ſeq.*
Jannes *&* *Iambres Magi Ægypt.* 127.
Jarchas *Princeps Samanæorum.* 25.
Jehova *Iudæorum quò reſpiciat.* 145.
Idea *ut explicata Platoni*, 549. *&* 550. *& ſeq. ea duplex*, 550. *& ſeq.* Idea, *Deus & materia, tria rerum principia, Platoni.* 525.
De Ignibus *nubium ſentent. Anaxagoræ.* 100.
Ignis *quid Ariſt.* 913. *& ejus affectiones &c.* 914. *& ſeq.*
Ignis *ut miſtus cum terra, Platoni*, 554. *&* 555.
In Ignem *mutatum iri mundum, Empedoclis eſt.* 215.
Ignem *primo factum* 209. *juxtà Pythag. & ex illo mundum*, 213.
Ab Igne *primò factum eſſe mundum, cenſuit Pythagoras.* 213.
Ignis *deſcript. Platonic.* 559.
Ignorantia *cauſa delinquendi, juxtà Plat.* 647. *& ſeq. quatenus excuſabilis, ibid.*
Ignorantia *unde, ſecundum Plat.* 503. *& ejus remedium*, 503. *ejus ſpecies, ibid.*
Imaginationibus *ſenſibilibus ut inter Philoſophandum eſt abſtinendum.* 278.
Imagines, *per quas viſio fiat, & quæ in ſpeculis videntur, ut aſſertæ à Democrito.* 347. Imago *quid Plat.* 512. *Ad* Imaginem *Dei quæ facta dicuntur Platoni.* 563. *De* Imaginibus *in ſpeculo viſis, quid Pythagorei.* 262.
De Impari *numero quid Pythag.* 203.

De Imperatoris officio quid præcepit Socrates. 432. & ſeq.
Deus Imperator omnium rerum juxtà Plat. 536.
Imperitia aliorum ut ferenda. 299.
Imperitiæ deteſtatio. 294.
Imperitia ut multiplex. 68.
Res Implicitas non recipiendas. 284.
Syllogiſmus per Impoſſibile juxtà Ariſt. 852.
Impoſſibilia non appetenda. 65.
Impreſſio quæ Ariſt. 985.
Inane ut principium rerum Democrito. 321. & Leucipp. ibid.
Inane extra mundum juxtà Pythagoricos. 226.
Inane eſſe univerſum, Leucippi eſt. 326. & ſeq.
Inæqualitas Ariſtot. quæ? 802.
Indefinita enunciatio, 820. Ariſt.
Inductio Platoni quæ. 508.
Incantationes à Thracibus hauſtæ Platoni, 446.
Incerta ut repudiavit Socrates. 408. & ſeq.
Inclinatio mundi qualis juxtà Empedoclem. 215. quid Diogenes Apolloniates. 109.
Inclinatio cœli, 96. & terræ. 99.
Inconcoctio quæ Ar. 976.
Inconcretilia quæ? 983.
Ex Inconſtanti re ſpecimen non quærendum. 286.
Incontinentiæ fuga. 291.
In Indiam ut venit Democritus. 307.
Individua quæ & qualia Ariſt. 772. & ſeq.
Inductio quæ juxtà Ariſt. 848.
Infinitati præfecit mentem Archelaus, 114.
Infinitum aerem eſſe cauſam rerum, 85. & ſeq.
Infinitum eſſe τὸ πᾶν, Leucippi eſt, Parmenidiſque. 326. Infinitum pro Deo habuit Anaximander, 75. quale illud, 76. principium dixit rerum, 76. elementumque, ibidem. nihil Divinæ menti dedit in eo. 77. De Infinitis ſententia Democriti, 321. & ſeq. & Leucippi. ibid. De Infinito quid Ariſt. doceat. 733. & ſeq. Infinitum etiam Archelaus principium facit. 114. Infinita enunciatio Ariſtot. 822.
Infortunium ut ferendum. 71. non exprobrandum. 50.
Ingenitum omne eſſe, ſent. Democriti. 322.
Ingenium Socratis. 392.
Ingratitudo improbanda. 68.

Inimi-

Inimicitiæ obliviſcendum, 280.
Inimicis ut atendend. 68.
Initiationum ſtudiis ut eruditus fuit Pythagor. 124.
Initia & fines actionum captanda. 285.
Injuria ex involuntario profecta quo loco reponitur à Plat. 647. Ab Injuria ut abſtinendum, 64.
Innocuos homines facile eſſe infelices. 286.
Inquirere Sceptici, quorſum ſpectat. 372. & ſeq.
Inſanientes & ſomniantes falſa opinantur. 615.
Inſcitia quæ & ejus oppoſitum Platoni, 504.
Inſenſibilia corpora Anaxagoræ, 95. De Inſomniis quid Democritus, 348.
Intellectio pura impeditur à ſenſibus corp. 617.
Intelligentiæ quæ Ariſt. 745.
Res, Intelligibiles eſſe in mente divina juxtà Plat. 576.
Intemperantia ut fugienda juxtà Pyth. 291.
Interpretatio Ariſt. quæ & qualis. 806, 807. & ſeq.
Interrogando, nihil affirmari. 612. juxtà Plat.
Interrogatio Socratis in diſputando ſolennis. 402. & ſeq.
Inverecundia ut cavenda. 280.
Invocandum eſſe Deum, 191. & 195.
Jonicæ Philoſophiæ Auctor Thales. 135. propagatio. 115.
Ira ut utendum, 64.
Iracundia vitanda. 284.
Iraſcibilis animæ facultas quæ Plat. 647.
Iratus non laceſſendus. 272.
De Iride ſententia Anaxagoræ. 100. Iridis origo juxtà Anaximenem. 89. Iridis apparentiæ & cauſæ dantur ex Ariſt. 960. & ſeq.
Ironia Socratica. 400. Ironia Socratis multiplex. 417.
Iſidoro Echatæo, Hellanico Acuſilao, Eſtio & Hieronymo Ægyptio quid tribuendum. 5.
In qua Italiæ parte conſedit Pythagoras Philoſ. & famam contraxit. 133. & ſeq. In Italia ut Philoſophatus eſt Pythagoras. 116, 117.
Italicæ Philoſophiæ author Pythagoras. 116, 117.
Judicem veritatis non eſſe ſenſus, ſed rationem, juxtà Anaxagoram. 104.
Ad Judæos an venerit Pythagor. v. Hebræos.

Judicii præcipitantiam Scepſis cohibet. 359.

Rectius Judicium poſt mortem futurum, quàm in hac vita obtinet. 631.

Jupiter juxtà Magos unde ortus. 12. Jovis motus & apparentiæ juxtà Plat. 581. & ſeq.

Juramenti ratio quæ Pyth. 289.

Jusjurandum ut per quaternarium numerum fiat apud Pyth. 195.

Juſtitia Plat. 437.

Juſtitia ut ſervanda. 272. Juſtitia & prudentia in omni vita laudanda. 283. De Juſtitia quid docuit Socrat. 430. De Juſtitia quid dixerint Philoſophi Ægyptii. 21. Juſtitia vindicativa, ut commendatur. 294. De Juſtitia quid docuerint Magi. 12. Juſtitiæ ſervandæ ratio Pythagoræ. 283. Juſtitia & verbo & ſermone colenda. 293. Juſtitia tradita à Plat. 667. & ſeq. ejus tria genera, ſc. quæ circa Deos, homines, & defunctos verſantur. v. ſeq. & 670. ejus æqualitas ut ſervanda, 670. ejus colendæ finis, 672. Juſtitiâ ut anima refert Deum. 608.

Vita Juſtiſſima quæ? 49.

Juſtum eſſe Deum. 193.

Labore parta nemini vi eripienda. 285.

De Circulo Lacteo ſent. Parmenidis, & Democriti. 234. Pythagoricorum, 232. Anaxagoræ, 99.

Lapidis origo juxtà Plat. 592. Lapides ſtellares Diog. Apoll. 109. è Lapidibus terreſtrib. cœlum & ſtellas conſtare, Anaxagoræ eſt. 96. & ſeq.

Lene, quid Plat. 596.

Leucippus quis. cujus diſcipulus. Author Epicureæ Philoſophiæ. à Lactantio improbatus. 305.

Leve quid Platoni, 595. & ſeq.

De Levitate ſententia Anaxagoræ. 105.

Leges Minois & Lycurgi ut perdiſcere ſtuduit Pythagoras. 130. & 131. Leges urbium ut ſervandæ, 272. Leges Minois, Lycurgi & Moſis, ut didicit Plato. 447. Leges Solonis multæ ut translatæ in 12. tab. 57. Leges quas Pythagaras diſcipulis dedit. 165. Legibus ut obtemperandum, 65. Leges obſervando ut Legislator ipſe Solon exemplo ſuo præivit. & quæ illæ. 54. & 55. à Minerva acceptas

Digitized by

acceptas jactavit. 56.
Libri Pythagorici empti. 177.
Libertas orationis. 299. Libertas dicendi monendique in Socrat. 396. & ſeq.
Linguam moderari difficile. 159. Lingua ut coercenda. 275. Lingua ut utendum. 64. & 68.
Linus ſapiens. 9. quæ tradidit. ibid. & 10.
Liquatio quæ Ariſt. 982.
Liquefactio quæ Ariſt. 983
Litis comitem eſſe miſeriam. 64.
Literarum genus triplex Pythagoræ hauſtum in Ægypt. 270.
Logica ut uſus Thales. 39. Logicæ cultor Xenophanes. 304. Logica Platoni quæ. 492. & ſeq. Logica ut æſtimata Pythagoreis. 190. Logica Ariſtoteli quid notet. 746. & ſeq.
Locus corporum quis, Plat. 602. Locus quid Ariſt. 902. & ſeq.
Loqui quando, apud Pythagoreos, tantum poterant. 61.
Cui Lucro incumbendum? 285. Lucri ſtudium turpe. 66. Lucro turpi abſtinendum, 64.
Ludum in Patria Samo ut Pythagoras aperuit. 102.
Lumen veritatis ducem eſſe debere. 276. Lumen quid juxtà Ariſt. & ejus ratio. 992.
De duobus Luminaribus in cælo poſitis deſcripta à Moſe, an imitatus ſit Plato. 530. & ſeq.
Lunæ habitacula & colles & valles & cauſæ inæqualitatum ejus &c. juxtà Anaxagoram, 98. De Luna Thaletis ſententia, 47. Luna Deus Pythagoræ. 229. ſempiterna. 229. ſaxea, 229. terreſtris. ibid. habitabilis, forma ejus diſco ſimilis, 229. idque juxtà Empedocl. eam à ſole illuminari, terræ ἀντίχθονα eſſe, juxtà Pythag. ejus Eclipſis qualis, ejus à ſole diſtantia, 229. ejus Phaſes juxtà Pythagoreos. 231. Lunæ natura, & magnitudo juxtà Democritum, Xenophanem, Parmenidem, 333. multas eſſe Lunas, 334. Lunæ Eclipſis, juxtà Leucippum. ibid. Lunæ affectiones quædam ex Ariſt. prolatæ. 932. & ſeq. globoſa. ibid. In Luna quid invenit Solon. 61. Luna è terra orta 87. ejus lumen & Eclipſis, ibidem.

juxtà Anaximenem, ibid. Luna *quid juxtà Empedocl.* 227. Lunæ *defectus in Philoſ. Ægypt.* 21. Lunæ *locus, eſſentia, figura, magnitudo, lumen & eclipſis juxtà Anaximandrum.* 79, 80. Lunæ *Platoni major pars terrea, ejus defectus.* 589.

Luxum *ut deponerent, docuit Pythagoras,* 134. & 162. Luxus *prohibitio Pyth.* 292.

Lyra *ut Pythag. uſus.* 221. & *ſeq.* Lyra ἑπτάχορδος *Pythagoræ* 186. *v. ibid. de ea plura.*

Mæeutica *dial. Plat.* 469.

Magiæ *an inventor Zoroaſtres?* 24. Magia *quibus populis exculta.* 10. & *ſapientiam & Philoſophiam expreſſit.* 10. & 11, 12. & 13. & *ſeq.* Magia *Druidarum, quæ.* 29. *Ad* Magiam *diſcendam ut Empedocles, Pythagoras, Democritus & Plato peregrinati ſunt.* 129. Magia *Pythagoræ.* 137.

Magia *Democriti.* 311.

Magorum *ſucceſſio variis nominibus expreſſa.* 13. *ab iis Philoſophiam eſſe ortam, ibidem.* Magi *Bactrorum qui?* 24. *Ad* Magos *ut in Perſia & Babylone venit Pythagoras, & quid ab iis didicit.* 123, 125, 128, 129. Magorum *ſtudia.* 11. & 12. & 13. & *vita* 12. *f. & exiſtimatio.* 13. *à* Magis *quid didicit Democritus.* 306. & 311. *Plato,* 445.

Malum *ut ſpectat principia, apud Pythag.* 202. Mali *ſunt plurimi, eſt Biantis.* 72.

Manethoni *quid tribuendum.* 5.

Manticam *ut excoluit Pythagoras.* 268.

Manus *non agitanda, ubi?* 65.

De Maris *origine ſent. Anaxag.* 101. De Mari *quid doceat Ariſt.* 966. & *ſeq. ſalſedo ejus,* 967. Mare *quid Archelao.* 115. Mare & *ejus origo, natura & æſtus, juxtà Plat.* 591. De Mari *opinio Anaximandri,* 82. De Mari *quid definiverit Empedocles,* 231.

Mares *quando naſcuntur, quando fœminæ,* 102.

Mares *an fœminæ naſcuntur, juxtà Parmenidem & Leucippum & Democritum,* 341. & 342. *item, Parmenidem, ibid.*

Mares *quando eduntur, juxtà Emped. & Alcm.* 242.

vel fœminæ, ibid. & ſeq.
Martis *motus & apparentia juxtà Platon.* 581.
Mathematici *Pythag.* 145. *& eorum ſtudia.* 146. *& ſeq.* 150.
Mathematicæ *diſciplinæ ut diſcendæ.* 491. Mathematicæ *ſcientiæ & artes ut tradendæ adoleſcentibus juxtà Platonem.* 481. Mathematica *ut diſtinguitur à Metaphyſica.* 698. *& ſeq. Mathematum certitudo. Et Arithmetica certior Geometria. diviſa earum genera & demonſtrandi modi.* 699. *&* 700. *juxtà Ariſtotelem.* Mathematicæ *diſciplinæ ut inter ſe affectæ.* 701. *ut ſubordinatæ ibid. earum ſynonymia. ibidem. modus conſiderandi earum objecta. ibid. & ſeq. reſpectu etiam aliarum diſcipl. ibid. ſecundum Ariſt.* Mathematicas *diſciplinas ut æſtimavit Socrates.* 405. *& ſeq.*
Mathematici *qui.* 14.
Matheſeos *partes quæ excultæ Platoni.* 439.
Matheſeos *quædam partes ut Phyſicæ præſtructæ.* 150.
Materia *mundi qualis juxtà Pythagoricos.* 214. Materia *rerum juxtà Pythagor.* 207. *& ſeq. qualis. ibid.* Ex Materia *infinita partium diſſimilium & facta eſſe & fieri mundi corpora, ſtatuit Anaxagoras.* 94. Materia *prima quæ Platoni*, 542. *ea æterna eidem*, 542. *illius author Deus. tamen informis, infinita, immobilis, diviſibilis & diviſa, mater & nutrix rerum, receptaculum formarum &c.* 543, 544. *& ſeq. ingenerabilis & incorruptibilis.* 545. *ut in mundi conditu diſpoſita formam recepit. ibid.*
Materia *corporum nat. juxtà Ariſt. quæ & qualis.* 876. *& ſeq.* Materia *& Deus &* Idea, *tria rerum principia* Platoni. 525. Materia *quæ cauſa Plat.* 499. Materia *prima in Philoſ. Ægypt.* 21. Materia *Logicè conſid. quæ Ariſt.* 784, 485. Materia *rerum quæ?* 201.
Matronas *quas virtutes docuit Pythag.* 162.
Mechanica *ut inventa ab Archyt. & Geometriæ applicata.* 173.
Mediatores *inter Deum & homines ut Dæmones dicuntur Platoni.* 639.
Medica *Alcmæonis.* 179.

Medicina *Pyth.* 151. Medicina *Democriti.* 312. & *ſeq. Platonis.* 441. Medicinam *ut didicit*, 441. Medicinam *Pythagorici ut amplexi.* 151. & *ſeq.* Medicinæ *inventores an Ægyptii.* 22.

Medium *Syllog.* 841. & *ſeq.*

Metallorum *genera*, *juxtà* Plat. 593.

Melodiæ *tres ſpecies* Plat. 487.

Mel *quid* Plat. 592.

Memoriam *hominis non eſſe Lacerandam.* 286.

Mentem *à corpore ſejungendam eſſe*, *juxtà* Plat. 617. *ſcil. in quærenda veritate. ibid.* Menti *Divinæ ut Anaximander in Mundi principio nihil tribuit.* 77. Mentem *infinitati præfecit Archelaus.* 114. Mentem *habere omnia animalia, eſt Anaxagoræ.* 102. & 103. Mens *quid juxtà Anaxagoram.* 104. *mundi, ibidem.* Mens *mundi, Anaxagoræ.* 92. *ei infinita. ibid.* Mentem *ut Anaxagoras primò materiæ dedit.* 92. Mentem *extrinſecus homini venire*, 252. & *remanere poſt corpus.* 252. Mens *videt, audit* &c. *juxtà Epicharmum*, 200. & *Archytum. ibid.* &c. *à ſenſibus liberanda in veri ſcrutinio.* 260. *à mente præcipuum ſenſus arceſſitur juxtà Emped.* 260. Mens *ut eſt Deus.* 45. *eam eſſe rem velociſſimam*, 48. Mens *quid Pythag.* 250, 251. *ejus præſtantia juxtà Archytam.* 251. & *virtus juxtà Pythagoric. ibid.* & *ſeq.* Mens *Deus eſt Pyth.* 196. *ejus eſt Principatus.* 196, 201. *unde noſtri animi conſtant. ibid.*

Menſis *ut ſit* Platoni, 586. *In* Menſe *quid invenit Solon.* 61. Menſi *quæ adjecit Thales.* 41.

Menſura *quæ Ariſt.* 737.

De Metallicis *quædam Ariſt.* 973. &c.

Metaphyſica *Ariſt. quæ ſuis nominibus explicata. & ejus objectum & modus illud conſiderandi.* 704.

Metapontinos *ut docuit Pythagoras.* 134.

Meteora *ignita, quæ Ariſt.* 942. & *ſeq. aërea*, 944. & *ſeq.*

De Meteoris *ſententia Anaxagoræ*, 99. & Plat. 950. & *ſeq.*

Methodus *quid ſit Ariſtot.* 865.

Migra-

Digitized by Google

Migratio *animæ in alia corp. juxtà Plat.* 629. *& ſeq. in illius doctr. contendendum ad cæleſtia,* 630.
à Minerva *acceptas ut leges ſuas jactavit Solon.* 57.
Miniſtri *conditoris.* 529. & 539.
Miſcibilia *quæ Ariſt.* 918.
Mixtio *quid ex Ariſt. explicatur,* 916. *& ſeq.*
Mocho *quid tribuendum.* 5.
à Mocho *(vel Moſcho) Phyſiologo oriundi prophetæ.* 121.
Modalis *enunciatio Ariſt.* 818.
Modeſtia *Socratis.* 393. Modeſtia *ſive temperantia Platoni quæ?* 661. *& ſeq.*
Mæror *ut expellendus de animo.* 272.
Moleſtum *guſtui quid Plat.* 621.
Molle *quid Plat.* 595. Mollibus *nil committendum.* 286.
Mollificabilia *quæ Ariſt.* 983.
Mollities *quæ Ariſt.* 980.
Moneri *quid Thaleti* 48.
Monſtra *ut naſcuntur.* 237.
Moralem *& Civilem Philoſophiam ut ſit ſectatus Solon.* 58. Moralis *Phil. Pythagoræ quæ contineat.* 288. Moralia *præcepta Chylonis.* 63, 64. *&* 65. *Ad* Moralia *ut ſe contulit Socrates.* 412. *& ſeq. ea ut tractarit ille.* 414. Moralis *Philoſophiæ pars ut conſtituta à Platon.* 640.
Morbi *ut à Dæmonibus, juxtà Pythag.* 265. Morborum *in animalibus cauſa juxtà Plat.* 636. *& ſeq.*
Moriendum *neceſſariò.* 295.
Mors *quando fiat.* 113. Mortis *horam à Deo determinari, Platonis eſt,* 537. Mors *ut fiat juxtà Plat.* 637. Mors *quid juxtà Anaxagoram.* 102. Mortem *non timere.* 67. Mors *quid Alcmæoni,* 265. *Et Emped. ibid.*
Morticinis *animalib. ut abſtinuit Pyth.* 280.
Mortuo *non maledicendum,* 64.
Moſaica *volumina quando in Græcam L. translata.* 127.
à Moſe *an acceperit quædam Pythagoras,* 120, 125, 127, 128, 194. *à* Moſe *an quid didicerit Anaxagoras.* 91. *De* Moſe *teſtimonium Numenii,* 127. *à* Moſe *quid didicit & inde hauſtum expreſſit Plato.* 448, 449. *&* 450. *& ſeq.* 530. *& ſeq.* & 533. *& ſeq.*

Digitized by Google

& ſeq. *Moſi præ reliquis Scriptoribus credendum.* 5.

Motus *generaliter & ſpecialiter conſideratus & requiſitis de ejus juxtà Ariſt.* 892. Motum *localem ut evertere ſtudent Sceptici.* 385. *De* Motu *quid Democritus.* 325. *quem Zeno Eleat. tollit.* Motus *corporum quis Plat.* 602. *ejus ſpecies, ibid.* Motus *quid Pythagoræ,* 234. Motum *ab æterno eſſe.* 80. Motus *localis ex Ariſt. explicatus* 898. *& ſeq. ejus diviſio,* 901. *in prop. & commun.*

Moveri *omnia ut voluit Diogen. Apoll.* 108.

Cum Muliere *ut converſand.* 68. *qualis eligenda.* 69.

Multitudini *nihil opponendum.* 284.

Multa, *ut opponuntur uni, ap. Ariſt.* 712. *& ſeq.*

Quæ Mundities *obſervata ubique Pythagoreis.* 290. *& unde illa tracta. ibid.*

Mundos *eſſe infinitos, juxtà Diogen. Apoll.* 108. *& eorum origo, ibid.* Mundus *unus Anaxagoræ.* 96. Mundus *quo ordine factus, juxtà Empedoclem.* 213. *ejus materia juxtà Pythagoricos.* 214.

Mundus *qualis factus dicatur in Phil. Ægyptia.* 21. Mundi *multi Xenophani, Leucippo, Democrito.* 325. Mundus *Platoni eſt genitus, unus* 564. *unigenitus,* 565. *fœtus Dei, ibidem. perfectus,* 566. *non corrumpendus Dei beneficio,* 567. *figuræ ſphæricæ,* 567. *Deus genitus,* 568. *animatus,* 568. *& ſeq. animal.* 571. *&* 574. *& ſeq. &* 576. *De* Mundorum *origine Leucippus.* 327. *& ſeq. mundo ut tunica circumdata. idem.* 329. *& Democritus. ibid.* Mundum *conſtare ex Elementis, cenſuit* Pythagoras. 213. *quæ per mundum intellexit. ibid. à Deo factum. ibid.* Mundi *affectiones juxtà Pythagoram.* 220. Mundus *unde conſtat juxtà Philolaum.* 208. Mundus *unus juxtà Pythagoram.* 214. *& animatus ac intelligibilis, ibid. ejus forma, ibid. corruptibilis. ibid.* Mundus *unde factus & quomodo.* 561. *& ſeq. juxtà Platonem.* 563. Mundus *voluntate Dei in perpetuum duraturus.* 214. *licet variabilis. ibid. eum ali variis mutationibus obnoxium, juxtà Philolaum.* 215. De

Mundi palingeneſia quid Empedocles ſenſit. 215. Mundus ut factus à Deo ut artifice juxtà Platon. 563. & ſeq. Mundus conſpicabilis ut factus ad exemplar intelligibilis. qui ibid. deſcrib. 575. & ſeq. Mundus ut etiam Deus Platoni. 530. & Dei fœtus. ibid. Mundum unum eſſe, 86. Mundum quem dixit Anaximander. 76. mundos ſtellas eſſe, 77. mundi generatio ut facta juxtà eum. 77. mundum eſſe immutabilem. 78. Mundus ut conſtat ex aqua juxtà Thaletem. v. 45. & ſeq. ἔμψυχος, tantum unus, & dæmonibus plenus, & in eo nil vacui, Thaletis etiam eſt 46. ejus factor Deus, 46. & 48.

Muſis quomodo ob inventa boves immolabant. 186.

Muſæus ſapiens. 9. & quæ tradidit. ibid. & 10.

Muſica quæ à Pythagora inventa. 186. & ſeq. à fabris ferrariis tracta. 187. Muſica Antiquiſſima. ibid. Muſicæ explicatio Platonica. 488. & ſeq. in lyra & fidibus, ibid. olim illius una ſpecies ſc. precationis uſitata ſecundum Plat. 489. Muſica ratione factum eſſe juxtà Pythagoram. 217. & ſeq. De Muſica ut diſſeruit Socrates. 405. Muſicam didicit Pythagoras à Magis Babylone 123, 129. Muſicam ut exhibuit Pythagoras diſcipulis. 220. eam æſtimavit. 221. Etiam Citharâ exercuit, ibidem. & ſeq. ſe eâ levavit, ibid. & ſeq. eâ ut Bacchantes ſanavit. 222. Muſica Pythag. 152. Muſica ut Pythagoras medicinæ vice uſus. 222. & ſeq. ſic & Pythagorici, 223. Muſica ut uſi Pythagorei. 153. Muſica ut æſtimata à Socrate. 406. & ſeq. Muſices cultor Plato, 440. Muſica Democriti. 315. Muſica quid operetur in homine. 490.

Muſicorum tria genera. 187 & ſeq.

Mutationis ſtatus ſubita periculoſa eſt. 286. Mutatio quid Ariſt. 896. Mutationem rerum ut evertere conatur Sceptici. 386.

In Myſteriis Magorum eruditus eſt Pythagoras. 123. Ægyptiorum, 126, 131. Perſarum, 129. Græciæ ea intulit, 131.

Myſticam Philoſophiam ut didicit

didicit Pythagoras. 122, 126.

Natura Platoni quæ. 569. & 570. & qualis, ibid. Natura unde conſtat Zenoni Eleati 324. Natura ut diviſa Platonicis. 547. & ſeq. Natura quid ſecundum Empedoclem. 211. juxtà Philolaum, 212. Natura ut Deo miniſtra in creatione, Platon. 563. Natura quid ſit, ſecund. Ariſt. 890. Natura quid Pythagor. 234.

Naturales res ut appellatæ & expreſſæ Platoni, 549. De Naturalibus ut diſſeruit Socrates. 405. Naturales ſubſtantiæ, ſecund. Ariſt. 891. De Naturalibus rebus quæ Anaxagoras excogitavit. 43.

Nazarati Aſſyrii diſcipulus Pythagoras. 128. an ille Ezechiel. ibid.

Nebula quæ Ariſt. 945.

Neceſſarium quid & quotuplex Ariſt. 740. & 741. Neceſſaria enunciatio quæ Ariſt. 824.

De Neceſſitate ſententia Thaletis. 48. De Neceſſitate juxtà Pittacum. 50. Neceſſitas dependens ex cœli motibus. 584. juxtà Plat. ibid. Neceſſitas ut appellata Platoni, 539. De Neceſſitate opinio Pythagoræ, 199. Neceſſitatis cauſam eſſe naturam, 211. ex neceſſitate omnia fieri juxtà Philolaum. 212. juxtà Pyth. 212. De Neceſſitate Democriti opinio, 320. item Parmenidis. ibid. eam eſſe fatum &c. ibid. Neceſſitatis gradus Ariſt. 824.

Negata enunciatio Ariſtot. 822.

Negligentia ut ſæpe miſeriæ cauſa. 286.

Niger color Platoni quis? 600.

è Nihilo nihil fieri &c. Democriti eſt. 324.

Nihilo magis, quid in Scepſi. 359. & ſeq.

De Nili incremento, 101. De Nili incremento ſentent. Diogen. Apoll. 110. De Nili exundat. ſentent. Thaletis. 148. De Nili incremento, quid Democritus? 338.

Omne Nimium reprobat Pythag. 290.

Nitrum ut fiat, Platon. 593.

Nix ut fit Ariſt. 947. Nix quid Anaxagoræ? 100. Nivis origo juxtà Anaximenem

menem, 89. Nix quid Plat. 591.
Noachi ſcriptis an credendum? p. 4. pr.
Noſſe ſeipſum quid Thaleti. 48.
Notiones Platoni quæ, 551.
Noctibus ut tempora, non diebus, deſcribebant Druidæ, vide 28. Nox ut fit, Platoni, 585. Nox prior Die, juxtà Thaletem. 48. Noxia in principio non proſequenda. 285.
Nubes quæ Ariſt. 945. De Nube opinio Anaximenis. 88. Nubium origo ſecundùm Xenophanem. 338.
Numam R. non fuiſſe Pythagoreum. 117. & ſeq. quando ille vixit. 118. Numa quid de Diis & jure Pontificio aperuit. 8. ejus libri combuſti, 9.
Numine ſuo ut uſus eſt Socrates. 426. Cum Numine ut intimè verſabantur Pythagorici. 267.
Numeri ut ad ſubſtantiam Divinam relati. 203. numerorum vires. 204. Numeri Deorum appellationibus ornati. 198. Secundum Numeros ut mundana ſint conſtituta, juxtà Pythag. 205. eorum ratio in vita humana, 205. & ſeq. Numeri in principiis juxtà Pythagoram. 201, 202.
De Numeris quæ definiverint Pythagorei, paucis diſſeritur. 203. Numerum ad cultum Divinum ſpectaſſe. 204. Ex Numeris naturam conſtituunt Pythagorei. 202. Numerus quid Ariſt. 720. Numeros ut amavit Pythag. iisque uſus eſt. 204. & ſeq. eos ad ſacra ſpectaſſe 204. & ſeq.
Obſcura ut neglexit Socrates. 408. & ſeq.
Octonarius numerus quid Pythag. 206. quantæ efficaciæ, 207.
Odores explicati à Platone, 598. & ſeq. & eorum ſpecies. 599.
Oleum quid Plat. 592.
De Olfactu quid Empedocles. 263. & Alcmæon, 264. quæ Ariſt. 994. & ſeq. Olfactus ut fit, juxtà Plat. 621.
Ante Olympiadas apud Græcos nihil certi in hiſt. 4.
Ad Olympicum certamen videndum ut venit Pythagoras. 131.
Omina Pythagoreorum. 269
Opinio quæ & unde juxtà Pythagoric. 250. Opinio

quotuplex

quotuplex Platoni. 506. & ſeq. Opinio quid Plat. 611.
Oppoſito enunciationum, ap. Ariſt. 828. & ſeq.
Oppoſita quæ Ariſt. 803. & ſeq. & quotuplicia, ibid.
Oratio quid Platon. 508. ejus partes. ibid.
Ordo unde initium habeat in comparanda ſcientia. 512. Ordinem ut mundana corpora acceperant, juxtà Plat. 564. à Deo artifice, ibid. Ordo rerum explicata. Ariſt. 719. In Ordinem ut confuſa digeſſit mens juxtà Anaxagoram. 95.
Origo rerum malè fingitur aut Diis adſcribitur. 7. non autem per meliores Philoſophos. ibid.
Orpheus quis Philoſophus. 10. quæ tradidit. ibid.
Ortus & interitus quid Pythag. 234. animalium & hom. ibid. & ſeq.
Otioſi ſermonis deteſtatio. 299.
Tradentes ſe Otio relinquendus. 274.
Otium eſſe fugiendum. 277.
De Palingeneſia mundi quid Empedocles. 215.
Pallidum quid Plat. 601.
De Pari quid Plato. 496. & ſeq. Paria quæ Ariſt. 800. De Pari numero quid Pythag. 203.
Parentes ut honorandi Pyth. 290. Parentum obſervantia. 49. Parentes ut honorandi juxtà Plat. 658. & ſeq. Parens mundi, v. cauſa. De Parentibus obſervandis quid præcepit Solon. 55.
Parelius ut fit Ariſt. 958. De Parheliis Anaxagor. 100.
Parmenides quis. quorum diſcipulus, qualis Philoſophus, ejus ſcripta. 303. Poëta, ibid. de quibus Philoſophatus. Platoni expreſſus. quando vixit. 303. & ſeq. Legifer, 304.
Paronyma quæ Ariſt. 810.
Parricidis cur pænam non ſtatuit Solon. 55.
Partes quæ & quotuplices. 781. & ſeq. Pars quid Plat. 499. & ſeq.
Particulæ diſſimiles Archelai. 114. Particulæ ſimilares Empedoclis. 208.
Particularis enunciatio Ariſt. 819. & ſeq.
De Particularibus quid Pythagorei. 190.
De Partu Septimeſtri, quid Pythagorici. 241. & decimeſtri, 242.
Paſſio Logica, quid Ariſt. 768

Patientis *quotuplex potentia*, 481.
Patientia *Socratis*. 394.
Pauper *quis*. 72.
Peccata *punienda*. 66. Peccati *ratio & partes ac gradus docentur ex Plat.* 675.
Peregrinatio *Platonis, in Ægyptum & Italiam,* 443. *& ſeq. in Perſas & Babylonios & Thraces & fortè Iudæos.* 445. *& ſeq.* Peregrinatio *Ariſtotelis. v. Ariſtoteles.* Peregrinationibus *longinquis ut uſi Pythagoras, Empedocles, Democritus & Plato.* 129. Peregrinatio *Anaxagoræ.* 91. Peregrinatio *Democriti.* 307, 308, 309. *&c.*
Perfectio *rerum quid Ariſt.* 720. *& ſeq.*
Periander *quis & qualis. an ſapiens habendus. Poëta etiam fuit. quando vixit. præcepta ejus moralia.* 65, 66. *&* 67.
Peripatetica *ſecta. v. Ariſtoteles.*
Periti *ab imperito differentia.* 63.
Perjurium *quale Thaleti.* 48. *quid Chiloni.* 64.
Perlucidum *quid Ariſtot.* 992.
Ad Perſas *ut venerit Pythagoras & quid ab iis didicit.* 125, 128, 129.
Perſe *& per accidens, ut enti tribuitur, ex Ariſt.* 727. *& ſeq.*
In Perſidem *ut venit Democritus.* 307. Plato 445.
Phantaſia *quid?* 573.
Phaſmata *cæli, qualia Ariſtot.* 943.
Pherecydes *Pythagoræ præceptor.* 118. *&* 119.
Philoſophandum, *cælum & ſolem intuendo.* 276. Philoſophari, *ut homines incipiant.* 694. Philoſophari, *ut rectius, quàm cæteri, voluit Socrates.* 412. *& ſeq.* Philoſophari *quando & quomodo cæperit Anaxagoras.* 91. Philoſophandum *non oſcitanter.* 281.
Philoſophia *primum à Pythagora ut appellata* 138. *Ægyptiorum an à Chaldæis profecta.* 20. *& Abrahamo, ibidem. ab aliis alii eam trahunt. ibidem. qualis illa fuerit.* 21. *Platonicæ* Philoſophiæ *tres partes. Phyſica, Logica & Ethica.* 476. *& ſeq.* Philoſophia *practica Pythag. quibus conſtat.* 270. *& ſeq.* Philoſophia *Græc. ut à Barbaris accepta.* 32. Philoſophia *quæ, & ejus diviſio,*

diviſio juxtà Ariſt. 696. & ſeq. Philoſophia Pythagorica, quæ ad interiores diſcipulos ſpectabat. 189. Philoſophia Pyth. aut purgans aut perficiens 141. & 142. theoretica & practica. ibid. exoterica & eſoterica, 143. & ſeq. acuſmatica & Mathematica 145. & 146. quæ illa & cultores ejus. 147, 148, 149. Philoſophiæ à Sophia diſtinctio. 473, 474. & ſeq. illa quid. 474. juxtà Platonem. ibid. & ſeq. ut dicitur meditatio mortis. ibid. utraque contemplativa & activa, eidem. 475. ejus partitio ſecundum eundem Plat.

Eam Philoſophiam eſſe eligendum, in qua non ſtatuuntur contraria dogmata. 272. Philoſophia quid operetur in homine. 490. Philoſophiæ Italicæ, Ionicæ & Eleaticæ authores. 35. & ſucceſſiones. Philoſophiam exoticam ut Græciæ intulit Pythagoras. 131. Philoſophia à quibus orta. 9. & 10. & 11.

Philoſophorum initia trahenda ab Anaximandro & Pythagora. 35. Philoſophus ut dici maluit Pythagoras. 138. & 139.

Philolai Syſtema mundi. 224. & ſeq. Philolaus quis. 176. Pythag. diſcip. quando vixit, & mortuus eſt. 176. ab hoc ut empti libri, qui Pythagorici dicti. 176. ejus liber, unde Plato varia excerpſit. 177. ejus paupertas. 177. ſcripta. 178. Philolaus de neceſſitate quid? 212. Philolai de mundi mutatione ſentent. 215. Philolai de principiis opinio. 208.

Phœnice ut appellata. 41. f.

In Phœniciam ut venit Pythagoras diſcendi animo. 120, 121.

Phyſicæ imperitus Solon. 58. Phyſica in Archelaum deſiit. 113. eam vexit ille Athenas 114. Phyſicam communem ſui temporis ut improbavit Socrates. 409. & 410. Phyſica & ſub qua Theologia Pythag. 150. & ſeq. Phyſicæ nomen, genus, objectum, modus conſiderandi illud, juxtà Ariſtot. 867, 868, 869. Phyſica Alcmæonis. 179.

Phyſica ut diff. Socr. 405.

Phyſici qui. 150. apud Pythagoricos. Phyſicus primus Thales. 38. Phyſicus etiam

Digitized by Google

etiam dictus Archel. 113.
Phyſiologia ut tractatur à Sceptico. 361. & ſeq. & quo fine, ibid.
Pictura Platonis, 438.
Pietas Socratis. 393. Pietas laudata Platoni, 656. & 657. De Pietate quærenti, quid Bias reſpondit. 71.
Pinguedo carnis ut cohibenda. 290.
Piraſtica dial. Plat. 469.
Pittacus ſapiens quando vixit & qualis fuerit. 49. & 51. ejus apophthemata. 50 & 51. etiam Pœëta fuit. 51.
Pix quid Plat. 592.
Placabilitatem ſectandam eſſe, 282.
Placere omnibus civibus oportet. 71.
Planetæ qui & quales, Ariſt. 927. & ſeq. Planetarum ordo in cælo & errores juxtà Platonem. 580. & cur ſic dicti, ibid. & ſeq. 582.
Plantæ animalibus accenſendæ, 637.
Plana ſuperficies extremorum primum à Platone nominata. 462.
Plato multa hauſit & didicit ab Ægyptiis & Hebr. 32. & 33. Plato Philoſophandi & ſtyli ratione medius inter Pythagoram & Socrat. 476. Plato Moſes Atticus. 447.
Plato unde dictus, ejus genus, & ætas. 435. & ſeq. ejus ingenim, 436. & ſeq. virtutum ejus, verecundia, humilitas, contemptus vitæ, continentia. fortitudo. Iuſtitia. 437. ejus vitia: faſtus, ſtultitia. 438. pictura ejus & poëſis, & carmina. ibid. Geometriam excoluit & reliqua Matheſeos ſtudia. 439. inventum ejus menſurandi agri. 440. etiam Muſices cultor & author. ibid. & Arithmetices: & Algebræ inventor. ibidem. Geographiam didicit, & Medicinam. item Politicam & jus ac Theologic. 441. Socratis diſcipulus & ſucceſſor. & aliorum Pythagoricorum. 442. ejus Peregrinatio in Ægyptum & Italiam, & Siciliam Pythagoricam Philoſophiam ut hauſit 443. & 444. & ſeq. Geometriam &c. in Ægypto excoluit. 445. & ſeq. ad Magos & Perſas venit, à quibus ſacra, & Babylonios, à quibus aſtronomiam &c. didicit. incantationes à Thracibus. An ad Iudæos perveni-

venerit. 445. & ſeq. an ab Hebræis quædam didicit. 446. & ſeq. Minois & Lycurgi & Moſis politiam ut didicit. 447. an Hieremiam ille audivit. 448. quod refutatur. 449. an tamen aliquo modo ab Hebræis quædam derivata ad eum. 450. Platonis varia ſapientia Philoſophica. 451. & 452. & Eloquentiæ, 453. & ſeq. Summus orator, 445. & ſeq. ejus ſtylus, 456. & 464. unde magna ejus fama 456. & authoritas, ibid. & ſeq. hic Academiam ut primus inſtituit, 457. & 458. ejus Philoſophia mixta ex Heraclideis & Socraticis, 458. Epicharmum etiam ſecutus eſt. & Socratem. ibid. & ſeq. unde hic ſæpe loquens inducitur & alii. ejus Philoſophandi ratio quæ. 460. & ſeq. & 464. an dubitator ſive ſcepticus. ibid. & 461. quæ invenit ipſe in Philoſ. ibid. & 462. ejus diſcipuli. 462. & ſeq. ſcribendi ratio quæ ei 463. & ſeq. 469. & ejus dialogi, 464. & 469. libri Platonis qui extant, ordine recenſentur. 469, 470, 471, 472. Plato è Peripato ab Ariſtot. ejectus. 463.

Pluviæ origo juxtà Anaximenem, 89. Pluviæ unde in Philoſ. Ægypt. 21.

Pluviæ ut fiunt juxtà Ariſt. 445. & ſeq.

Poëmata primum à Platone nominata. 462.

Pænitentiæ ut præveniendum. 295.

Poëſis Solonis. 62.

Politiam Minois, Lycurgi & Moſis ut didicit Plato. 447.

Politicam & jus ut didicit Plato, 441. Politica Pythagoræ ſtudia. 132, 133, 134.

Politici diſcipuli Pythagoræ. 164. & 165.

Polus ubi ſecundum Anaxagoram. 96.

Polycratem ut commendavit Pythagoras. 20.

Polycratis tyrannidem ut vitavit Pythagoras. 133. & 134.

Pontifex ſacerdotum Ægypti. 20.

Poſterius quid & quotuplex Ariſt. 729. & ſeq.

Poſtulatum quid Ariſt. 816.

Potentia naturalis ſecundum Plat. quotuplex. 496. Potentia metaphyſicè conſideranda quid & quotuplex Ariſt. 722. & 723. & ſeq.

à Præ-

Digitized by Google

à Præceptore *Pythagora ut diſcipuli pendebant.* 166. *& ſeq.*
Præcepta *augenda ad virtutem contendentibus.* 274.
Ut Præclara *agenda, non jactanda.* 297. Præclara *quærenda.* 63.
Prædicabilia *quæ Ariſtot.* 769.
Prædictio *Anaxagoræ de Lapide è cælo caſuro.* 91. Prædictio *terræ motus Anaximandrina.* 84. Prædictio *futurorum uſitata Chald.* 13. *Somnis* 18. *&* 19. *&* 23. *Ægyptiis.*
Prælongum *in numero ut primum Plato nominavit.* 462.
Preſſatilia *quæ Ariſt.* 986.
Preſter *ut ſit Ariſt.* 955.
Principatus *difficultas.* 50.
Principia *rerum diverſa Zenoni Eleat.* 322. Principium *rerum aër juxtà Diog. Apoll.* 106.
Principia *rerum duo quæ Leucippo.* 320. *item Democriti. ibid. ſc. atomi & inane.* Principia *indemonſtrabilia juxtà Ariſtot.* 858. *& ſeq. quotuplicia, ibid.* Principiorum *Geometricorum diſtinctio, Arithm. juxtà Ariſt.* 700. *& ſeq.* Principia *rerum tria & quæ ſecundum Plat.* 525. De Principiis *opinio Pythagoræ &c.* 201. *& ſeq.* Principia *ap. Pythagoricos diverſis nominibus expreſſa.* 202. Principia *interna Ariſt.* 872. Principia *phyſ. in genere quæ, Ariſt. & quotuplicia,* 870. Principii *variè uſurpati ab Ariſtotele conſideratio metaphyſ.* 738, 739. *& ſeq.* De Principiis *opinio Philolai.* 208. Principium *ab elemento non diſtinxit Thales.* 45. Principia *ut evertere conantur Sceptici.* 383. *& ſeq. enumeratis circa ea Veterum Philoſ. opinionibus.* 384.
Probatio *Pythagoræ diſcipulorum.* 154.
Procacitas *quæ Plat.* 665.
Prophetæ *Ægyptiorum.* 20, 23. Prophetæ *Philoſ.* 121, 123.
Proportio *vinculum corporum mund. Plat.* 555. *ejus tres ſpecies,* 555. *ſc. arithmetica, Geometrica, & Muſica. ibid. & ſeq. media verè proportio eſt.* 556. *ut illa obſervata in conſtructione mundi, per elementa,* 557. Proportio *in conſtitutione rerum obſervata.* 201, 205.
Propoſitio *Platoni quotuplex*

plex 508. *ejus partes. ibid.*

Propoſitio *quæ Ariſtot.* 815.

Proprium *quid & quotuplex Ariſt.* 777. *& ſeq.*

Dei Providentia *primum à Platone nominata.* 462. Providentia *Divina agnita à Platone.* 535. *& ſeq. & generalis & ſpecialis hominum &c. ibid. & ſeq. etiam in minimis aperta,* 538. Providentia *Dei circa hominem, juxtà Plat.* 539. *& amor ejus, ibid. circa cæleſtia,* 539. *& an ea ſententia ab Hebræis hauſta,* 539. *De* Providentia *Divina quid ſtatuit Anaxagoras.* 93. Providentia *ut Divina negata Democrito.* 319. *& ſeq. neceſſitatem tamen cunctis præficit. ibidem. De* Providentia *Divina opinio Solonis.* 61. *De* Providentia *Divina quid Pyth. cenſuit.* 198. *& ejus diſcip. ibid. & ſeq. illa in ſtatuis expreſſa* 198. *illi non reluctandum. ibid.* Providentiam *non in poſtremis habendam.* 285. *De* Providentia *ut Socrates diſſeruit.* 405. *De* Providentia *quid ſenſiit Chilo.* 63.

Prudentis *quæ ſint.* 50.

Prudentia *utendum, non ira.* 275. *& ſeq.* Prudentia *Divitiarum cuſtos.* 299. Prudentia *quid?* 72. Prudentiæ *deſcript. Plat.* 667.

Pruina *ut fit Ariſt.* 946. *& ſeq.* Pruina, *quid Plat.* 591.

Pſoloen *quid Ariſt.* 956.

Pudicitia *optima Dos.* 72. Pudicitia *quanta virtus,* 162.

Pulcri *deſcriptio Plat.* 666. *& ſeq.*

Pullum *quid Plat.* 601.

Pulſio *quid Ariſt.* 901.

Pumicum *inſtar ut dixit eſſe ſtellas Diog.* 109.

Purgatio *Philoſ. Pyth.* 141. *&* 142. *per quæ illa fiat. ibid.*

Purpureum *quid Platoni.* 601.

Puriſſimum *eum, qui dicat, eſſe oportere.* 285.

Pura *enunciatio Ariſt.* 818.

Putredo *quæ Ariſt.* 975.

Pyramidum *altitudines Thales metitus eſt in Ægypto.* 39.

Pyrrho *quis, & quorum diſcipulus: ejus peregrinatio & Philoſophandi ratio à cæteris diverſa, & vita ejus.* 349. *&* 350. *& ſeq. quæſtiones ventilandi modus* 351. *ejus diſcipuli,* 351.

351. & qualiter dicti. 352, 353. & ſeq.
Pyrrhonii qui. 352.
Pythagoræ Philoſ. practica, quibus conſtat. 270. Pythagoras multa hauſiſſe dicitur à Barbaris 32. Pythagoræ ſucceſſores & ejus Philoſophiæ propagatores qui 169, 170. & ſeq. Pythagoras nihil ſcripſit. 183. licet aliter Laërt. 184. hiſtoricus ſummus. 184. Pythagoras quid de Muſica mundi. v. 217. & ſeq. Muſicus ipſe ſummus cultor, 218. Pythagoras cenſuit ignem primo factum 209. Pythagoras de neceſſitate quid? 212. quid de fato. ibid. Pythagoras quæ invenit. ſc. trigoni potentias. 185. & ſeq. ob quod Hecatomben Iovi obtulit. 185. & ſeq. circa Arithmeticam potiſſimum verſatur. 166. Pythagoram ut obſervabant diſcipuli & in eum jurabant. 166. & ſeq. Pythagoras ut diſcipulos adamarit. 167. & ſeq. Pythagoras quis & unde. Italicæ Philoſophiæ auctor. & docuit in Magna Græcia. quando vixit & floruit. 116, 117. & 118. quomodo ille & unde eruditionem ſuam hauſit. ibid. quo uſus eſt præceptore. an ſapiens. an theologiam ſcripſit. ejus varia peregrinatio. 118, 119, 120. & quid in ea didicit ab Ægypt. & Hebr. & Chald. &c. ibid. & 123. an Dei veri cognitionem habuit. 121. & 122. ſacra, Geometrica & Aſtronomica ac Arithmetica didicit, & μετεμψύχωσιν. & alia ibidem, & 123. & 124. Magorum myſteriis innutritus. 123. & in Phœnicibus converſatus. 124. diſquiritur an ad Hebræos pervenerit ille, 125. & ſeq. an circumciſus, 126. & an ſomnia interpretari didicit. ibid. an quædam è Moſaicis hauſerit. 127. & 128. An Nazarati diſcipulus. an ænigmata de Deo ab Ægypt. & Hebr. acceperit. ibid. an ad Perſas quoque ille pervenit. & Cæleſtia ab iis didicit. 128. & ſeq. an Magiæ cultor. ibidem. an Zoroaſtre ſit uſus. 129. Divinationem, & Muſicam etiam à Magis didicit. ibid. an ad Indos Brachmanas pervenit. ibidem. & 130. quæ ab iis didicit. reverſus eſt Samum quinquagenarius & inde

& inde in Delum, Cretam & Spartam legum Lycurgi & Minois diſcendarum gratia. ibid. Olympicum certamen ſpectavit. quam ſapientiam Græciæ ſuæ intulit. 131. & 132. poſt, Samum rediit. ejus Philoſoph. ratio allegorica & ſymbolica. ibidem. ut in Italiam venit & quando, 133. & ſeq. in Magna Græcia ut docuit, magna celebritate. 134. & ſeq. ingenioſus ille fuit. ejus ſapientia, 135. & ſeq. Divinus dictus. 137. & ſeq. Philoſophus maluit dici & cur. ibidem. & ſeq. Theologia Pythagor. 151. & Medicina, 151. Muſica & Divinatio quæ? 152. & ſeq. Augur eſſe voluit. 269.

Pythagoricam Philoſophiam ut didicit Plato. 443. & ſeq.

Pythagoricæ vitæ affines Brachmanes & Gymnoſoph. 17.

Pythagoricorum probatio. 154.

Pythagorici unde dicti? 187.

Pythagorei ut diſtincti à Pythagoriſtis. 161. Pythagoreorum fragmenta. 182. Pythagoreorum demonſtratio & commentaria. 189.

Pythagoriſtæ & Pythagorei qui. 160. & ſeq.

De Quaternario numero quid Pythag. 20. Quaternarius numerus, 194. & ſeq.

Quæſtionis partes. 839. Quæſtiones ventilandi ratio Pyrrhonis, 351. Quæſtionibus uſus Pythag. in Philoſophando. 132. Quæſtiones, quod ſit, cur ſit, an ſit, & quid ſit. 857. & ſeq.

Qualitas quid Ariſt. ejusque diviſio & proprietates. 762. & ſeq. Qualitatum primarum opera & effecta tradita ex Ariſt. 974. & ſeq.

Quando quid Ariſt. 708.

Quantitas & ejus proprietates Ariſt. quæ? 759. & ſeq.

Quercus Druidarum. 29.

Quies ut quærenda. 65. Quies motui contraria, Plat. 602.

Quinquennium ſilentii Pythagorici. 156. & 160.

De Radiorum ſolarum vi &c. quid dixit Pythagoras, 228. & ſeq.

Rationem eſſe id quod judicat juxta Anaxagoram. 104. Ratio dicitur Platon.

ton. ὀρίζειν. 622.
Recta & juſta proferenda. 284.
Redarguendi mos in Socrate. 404.
Redargutio ut ſalutaris. 293.
Regimen inepti & levis hominis malum infert. 287.
Regnantibus quid obſervandum. 66. 67.
Relata quæ & quot Ariſt. 765. & ſeq. Relata Plat. quæ. 495.
Religionem quam commendavit Socrates. 324. Religio Reip. fundamentum Platoni. 656. & ſeq.
Reminiſcentia Plat. quæ? 56[illegible]. & ſeq. Reminiſcentia Pythagorica, 259.
Remittentia quæ Ariſtotel. 987.
De Reſpiratione quid docuit Empedocl. 264. Reſpiratio ut fiat, juxtà Empedocl. 238. Reſpiratio quid Ariſt. 901. De Reſpiratione animalis quid docuit Plato. 636.
Reſurrectio corporis, juxtà Democritum. 345. De Reſurrectione mortuorum an Plato docuit. 631. & ſeq. an ab Hebræis hauſta. ibid. Reſurrectio Magis credita. 12. & Brachmanibus, 15.
Quid in Reo cognoſcendo obſerv. 50.
Reverentiæ ſtudium potius, quàm timoris. 299.
Rhetoricam quo loco repoſuerunt Pythagorei. 190. Rhetoricam ut æſtimavit Socrates. 408.
Riſus Democriti. 310.
Rubri coloris Deſcript. Plat. 600.
Ros ut fit Ariſt. 946. & ſeq.
Sacerdotes Ægyptior. qui, & eorum habitus & vita, 19. & 20. Philoſophiæ antiſtites, 20. eorum collegium, 22. Sacerdotes Ægyptios ut habuit Præceptores Pythagoras. 121, 122, 129.
Sachoniato qualis ſcript. 8.
Sacraria Ægyptiorum intravit Pythagoras. 122.
Sacra quæ Pythagoras diſcipulis præcepit. 165.
Sacris Phænicüs, Ægyptiiſque diſcendis ut operam dedit Pythagoras, 120. & 122. & Magorum Chaldæorumque, 123, 125. Iudæorum ſive Hebræorum ibid. & 126. Perſarum, 129. ſacra ut Græciæ intulit Pyth. 131. Sacras res non ad voluptatem & otium trahendas. 285.
Sacrificia Pythagoræ incruenta

enta probabantur. 268. *abſtinens ab animalium ſanguine, ibid. & ſeq. aut rarò eo utens.* 269. Sacrificiorum *ſtudium ut Pythagoras Græciæ intulit.* 131. *De* Sacrificiis *quid Socrates.* 424. & 425.
Phæniciæ Sacrifici. 121.
Sal *ut fiat, Plat.* 593.
Solaminam *ut Solon per fictam inſaniam liberavit.* 54.
Sálomonem *an imitatus Pythagoras.* 126.
Salſus *Sapor.* 597.
Samanæi *Bactr. Philoſophi,* 25.
Sanctitas *Socratis.* 399.
Sapiens *primus* Thales. 35. *eclipſin ſolis prædixit. ibid.* Sapientes *qui haberi voluerunt.* 10. *Ægyptiorum & Hebræorum* Sapientes. 120. *De* Sapientibus *Græciæ non una eſt ſententia. v.* 36. *ſeptemne an plures? ibidem. Cur* Sapientes *quidam appellati.* 73. *& an Hebræos imitati.* 73. Sapiens *ut etiam dictus Democritus.* 310. Sapiens *quo pacto fiat homo, ut ſtatuit Plato.* 472. & 473. Sapiens *qui ſolus.* 139. *Sapientes qui ſuperbe dicebantur.* 139. & 140. Sapientiſſimus *judicatus Socrates ab Apolline & aliis.* 415. *& ſeq.* Sapiens *quis Xenophani?* 318. Sapientes *Indorum ut adiit Pythagoras,* 130. Sapientes *ut diſtincti.* 37. Sapientiſſimus *Thales habitus.* 38.
Sapientia *Pythagoræ.* 135. 136. & 137. Sapientia *Democriti,* 307, 310, 311. & 312. Sapientia *cujus anima hom. capax, deſcribitur.* 608. Sapientiæ rara *poſſeſſio.* 298. Sapientia *Philoſophica varia Platonis.* 451, 452. *& ſeq. variis nominibus expreſſa. ibid.* Sapientia *ut in ſenectutem comparanda.* 71. Sapientia *quæ Pythagoreis.* 190. Sapientia *Philoſophorum ut damnata Lactantio.* 37. Sapientia *gentium non admodum antiqua.* 6. Sapientiæ *laudes non tribuendæ tardis & frigidis hom.* 286. Sapientia *quæ Ariſt.* 695. *& ſeq.*
Sapor *quid Plat.* 597. Saporum *ſpecies juxtà Ariſt.* 996.
Sarmani *qui,* 16. *eorum vita & ſtudia,* 16. & 17.
Saronides *qui.* 26.
Saturni *motus & apparen-*

Digitized by

tiæ juxtà Plat. 581. *& ſeq.*
Scalena *à quo inventa.* 40.
Scepſis *quæ?* 355. *ejuſmodi* 365. *&* *ſeq.*
Scepticæ *principium quod?* 356. *ſcepticæ ſolennes voces.* 358. *&* 360. Sceptica *generalis & ſpecialis.* 353.
Scepticus *ut intelligit.* 372. Sceptici *qui,* 352. *&* 353. *quid agant,* 357. *& ſeq. ut dogmaticos evertunt,* 369, 370. *& ſeq.*
Scientia *animi, unde?* 250. *juxtà Pythag.* Scientiæ *ſemina ut animæ humanæ inſita* 608. *juxtà Plat.*
Scientia *quæ Platoni,* 510. *& ſeq. ejusque partes.* 511. *unde & per quæ comparatur.* 511. *Ad* Scientiam *& ſapientiam ut perveniunt homines.* 964. *& ſeq.* Scientia *quæ Platoni.* 507.
Nihil Scire *ſe fatebatur aut fingebat Socrates.* 415. *& ſeq.*
Schola *Anaxagoræ.* 91.
Scurra *Atticus dictus Socrates.* 399.
Sechnuphidis *prophetæ Ægypt. mentio fit.* 23.
Secreta *premenda.* 66. *Improbis non committenda* Secreta. 283.
Sectilia *quæ Ariſt.* 987.
Secundis *rebus elato ut utendum,* 64.
Securitatis *bonum.* 298. *f.*
Semen *unde derivetur juxtà Plat.* 635. *quid illud. ibidem.* Semen *quid Pythagoræ.* 237. *& ſeq. quid Alcmæoni, ibid.* Semen *animalis & hominis quid juxtà Diog. Apoll.* 111. *De* Semine *ſententia Leucippi & Zenonis ac Democriti,* 340. *Et Parmenidis. unde ſemen, ibidem. etiam matris eſſe ſemen, juxtà Democritum,* 341. Semen *mulieris.* 102. Semen *unde profectum juxtà Alcmæonem & Empedocl.* 238.
De Senario *numero quid Pythag.* 206. *is perfectus. ibid.*
Senectus *honoranda.* 64.
De Senſibilibus *quid Democritus.* 348.
Senſibus *fidem non habent Sceptici.* 360, 374. Senſui *non competere judicium de rebus. juxtà Democrit. & Parmenidem.* 346. *ſenſus eſſe falſos in judicio & falli, eidem ibid. & Xenophani, ibid. plures eſſe ſenſus, Democriti eſt,* 347. Senſum *animæ tribendum juxtà Ariſt.* 990. *& cor-*

& corpori, ibid. Senſus ad veritatem judicandam nihil conferre, 260. & ſeq. juxtà Pythagoricos, ibid. ab illis mentem abſtrahendam, ibid. illos eſſe cæcos, 261. ſenſus quid ſit juxtà Pythagoram & Empedocl. ibid. Senſus explicati à Plat. 618. quibus ſenſibile eſt cognatum, ibid. Senſibus ſubjectorum obliviſcendum Philoſophaturo. 280. Senſus ut fiant juxtà Diog. Apoll. 112. & Ariſtotel. 991. Senſus non eſſe judices veritatis. 104. Senſuum magnum eſſe præſidium in civilibus. juxtà Plat. 616. ab illis tamen animum impediri, ibid.

Sententiam apertam ab obſcuris rebus non proferendam. Per Sententias ut ſapientes Philoſophati ſint. 73.

Sentire dicitur animus juxtà Plat. 613. & ſeq.

Septenarius numerus. 206. quid Pythag.

Apud ignaros Seria non proferenda. 285.

Servitus ut cavenda. 278. etiam Philoſophando, ibid. Sexuum differentiæ in gener. animal. unde juxtà Anaxagoram? 101. & ſeq.

Signa ut à Dæmonibus juxtà Pythag. 265. Signum ut evertunt Sceptici. 375. Signum quid Ariſt. 797. & quotuplex. ibid.

Silentium Pythag. an à Solomone derivatum. 126. Silentium Pythagoricum, 155. Silentium Pythagoricorum triennale. 156. & quinquennale. ibid. & ſeq. 160.

Singularia quæ Plat. 493. Singularis enunciatio, 820. Ariſt. Singulare quid Ariſt. 753. & ſeq.

Similares particulas Empedocles ſtatuit priores elementis. 208. Similaria corpora Anaxagoræ. 94. & inſenſibilia. 95.

Similitudo prolis ratione parentum unde? 102.

Prolis Similitudo parentum, juxtà Emped. 243.

Simul quid & quotuplex Ariſt. 729. & ſeq.

Simulacra deteſtant. Brachmanes. 19.

Intra Sindonem qui apud Pythagoric. aut admittebantur aut non. 160.

De Siniſtro quid Pythagor. 203.

Situm eſſe quid Ariſt. 768.

Socineta Democriti. 316.

Socrates quis, ubi & quando vixit, ejus educatio & naturæ

Digitized by Google

naturæ tarditas. 390. & 391. ingenium & indoles, magnitudo animi, 392. & ſeq. modeſtia, pietas, 393. patientia, 394. & ſeq. conſtantia, æquanimitas, humanitas, continentia, temperantia, & frugalitas 395. & 396. animi gratia, amænitas, gravitas, libertas dicendi monendique 396. & ſeq. contemptus divitiarum & injuriarum. virtutes compendio deſcriptæ, 397. & 398. Ipſe commendatæ ſanctitatis, 398. & 399. ejus vitia, 399. & dæmonium & quomodo eo ſit uſus. 399. & 400. ipſe ſcurra Atticus, 399. eloquens. ejus Lepos, urbanitas, εἰρωνεία & familiaritas converſandi. 400. & 401. modeſtia in diſputando 401. & 402. interrogandi & abducendi ratio in diſput. 402. & ſeq. diſcere malle illum quàm docere. 403. ejus dubitatio, 404. & ſeq. & red. arguendi mos. diſputandi ſubtilitas & modus peculiaris. 404. de natura diſſeruit ille 405. & de providentia, &c. ſc. Phyſica, Muſica, Geometria. ipſe à Platone inductus ut loquens. Mathematicas diſciplinas ut æſtimavit 405. & ſeq. ubi de Aſtronomia, Geomet. & Muſica. 406. & ſeq. ipſe Poëta, ejus carmina. Rhetoricam ut æſtimavit. nihil ſcripſit. 408.

Socrates ut incerta in Philoſophia communi repudiavit. 408. & 409. & obſcura. ibid. de cæleſtibus diſputantes Philoſophos improbavit, ibid. & ſeq. & Phyſicum communem. 410. à corporeo conſortio abſtineri præcepit. 411. ut recte Philoſophari voluit. 412. & ſeq. ad moralia ut ſe contulit. 413. & ſeq. ea ut tractavit, 414. fatebatur aut fingebat ſe nihil ſcire. 415. & ſeq. ipſe ſapientiſſimus judicatus ab Apolline & aliis. ibid. & ſeq. ejus ironia multiplex. ille Magnus Philoſophus. ejus magna doctrina. 417. & ſeq. & fama. ibidem. Socrates quem Magiſtratum geſſit. 430. & ſeq. erat præ reliquis δημοκρατικός. 431. ejus diſcipuli qui, 434. quæ eorum Philoſophiæ pars. ibid. Socratis ſucceſſio. 434. 2. Socrates ut inducitur à Platone in

Digitized by Google

ſcriptis ejus. 459.

Socraticos *ut ſecutus Plato*, 453. *& Socratem, in ſeq.*

Socratici *quod doctrinæ genus tractarunt*, 434. *&* 445. *ut diſſentientes in diverſas familias iverunt.* 435. *circa ſummum bonum potiſſimum occupati*, 433. 2.

De Solis *ortu quid Xenophanes.* 330. *& natura, ibid. quid* Democritus, *ibid.* Parmenides, *ibid.* Xenophanes, 331. *Leucippus, ibid. de defectu ejus idem ibidem. plures ſoles eidem per eclipſin videri. ſolem in infinitum progredi, inflammarique à ſideribus.* 331. *Leucippus de defectu ſolis.* Solis *& curſum magnitudin. comparativam ut invenit* Thales. 40, 42. Sole, *ut calido & frigido omnia conſtare, Parmenidis eſt.* 323. Solis *magnitudo juxtà Anaxag. ejus converſio.* 97. Sol *ignis juxtà Empedoclem.* 227. *ejus magnitudo.* 228. Sol *maximus ſiderum Archelao.* 115. Sol *ut ferrum candens juxtà Anaxag.* 97. *aut maſſa aut* Lapis *candens. ibid.* χρυσέα βῶλος, *ibid.* Sol *& Luna in Phil. Ægypt. Dii, Oſiris & Iſis, expreſſa per Scarabæum & Draconem accipitrem.* 21. Solis *& Lunæ locum, figuram, magnitudinem, eſſentiam, eclipſin, lumenque, Anaximander qualia ſtatuit.* 79, 80. Solis *converſiones ut gnomone notavit Anaximander.* 83. Solem *à frigore extingui juxtà Diogen. Apoll.* 110. Sol *è terra ortus.* 87. *ejus motus, juxtà Anaximenem. ibid. & magnitudo.* 87.

De Sole *Thaletis ſententia.* 47. Soles *bini, juxtà* Empedocl. 228. *& qui, ibid. de ſolis converſionibus*, 228. Sol *Platonis lumen ut exigue conſtat. ejus magnitudo. ille & Luna Dii.* 588. *& ſeq.* Solis *affectiones quædam ex Ariſt. promptæ, ille globoſus, ibid.* 932.

Solicitudinum *eſſe obliviſcendum*, 280. *& ſeq.*

Solitarius *ut egit Democritus.* 311.

Solon *quis, & qualis, ſapiens & quando vixit.* 52. *& ſeq. ejus leges. ibidem. Rempubl. Ath. conſtituit. & quàm prudenter rexit.* 53. σεισάχθειαν *invexit.* 53. *&*

Digitized by Google

53. & 54. *ut Salaminam per fictam inſaniam liberavit.* 54. *ut cenſum civium inſtituit.* 54. & *ſuo exemplo aliis præivit leges obſervando. quæ illæ,* 54. & 55. *ejus apophtegmata quæ?* 57. *moralem & Civilem Philoſophiam ut ſit potius ſectatus, Phyſicæ imperitus.* 58. *ejus peregrinatio,* 59. *in Ægypto & ab Hebræis quid didicerint.* 60. *tamen verum Deum cognoverit, ibidem. fuit etiam Poëta.* 62.

Somnia *interpretandi ſcientiam ut didicit Pythagor.* 126. Somnia *eſſe à Dæmonibus juxtà Pythagoreos.* 265.

Somnus *ut fiat juxtà Diog. Apoll.* 112. Somnus *quid Alcmæoni,* 265. & *Emped. ibid.* & *Pythag. ibid.* Somnus *ut accidit, juxtà Anaxagoram.* 102.

Sonchedis *Archiprophetæ Ægypt. mentio.* 23. Sonchedis *Archiprophetæ diſcipulus Pythag. fuit.* 123.

Sonituum *intervalla ut invenit Pythag.* 188.

Sonus *quid Ariſt.* 994.

Sophiſmata *everſa à Scepticis.* 380.

Sophiſtica *quæ Ariſt.* 862. & *ſeq.*

De Sortilegiis *Pyth.* 266.

Speculativam *Philoſophiam ut commendat.* 280.

Species *quid Platoni,* 494. Species *ſive idola, ut Principiis adjecerunt.* Species *quid & quotuplex Ariſt.* 770. & *ſeq.*

In Specu & *ſaltibus ut Druidæ habitabant.* 30.

Spes *quid, ſecundum Plat. explicatur.* 651.

Sphæram *ut deſcripſit Anaximander,* 84.

Spiræ *Planetariorum motuum.* 582. *juxtà Plat.*

Sponſio *quàm noxia.* 49.

Stellæ *ignitæ petræ ſunt Anaxag.* 96. *ut ordinem motus ſui acquiſiverunt.* & *ſic factæ.* 97. Stellæ *excurrentes Ariſt.* 942. Stellas *eſſe terreſtres, ſed ignitas, dixit Thales* 47. Stellas *è terra ortas, Anaximenis eſt.* 87. *earum motus. ibid.* Stella, *ignis in Philoſoph. Ægypt.* 21. *De* Stellis *trajicientibus Anaxagoræ.* 98. *De* Stellis *quid ſenſit Diogen. Apoll.* 109. *ignea earum natura.* 100. Stellæ *fixæ & errantes Ariſt.* 924. & *ſeq.* Stellæ *Platoni igneæ, animatæ, immobiles* 587. *Divinæ, incorruptibiles, aliæ terreæ, aliæ*

aliæ igneæ, 588. *ordine & ſine ordine moveri ſolitæ. ibid.* Stellas *Anaximander Deos fecit. quid de earum generatione ſenſit*, 78. *quæ earum eſſentia*. 79. *item motu*.

Stellas *fixas cryſtallo eſſe alligatas, non v. errantes, Empedoclis eſt*. 226. *eas eſſe mundos juxtà Pythagoram*, 226. Stellarum *ortus è nubibus Xenophani*. 332. *idem ſent. Leucippi Xenophanis & Democriti, Parmenidis. earum motus deſcriptus, ibidem. & ſeq. earum natura, partes ibid*. 333.

Stultitia Plat. 438. *Stultitia apparens Democriti*. 310.

Stulti *quid proprium?* 72.

Stupidis *nil committendum*. 286.

Stylus *Platonis geminus*. 464. 469. Stylus *Platonis*. 456.

Suave *quid Plat*. 621.

Subſtantiæ *tres Plat. v. eſſentiæ*. Subſtantia *Ariſt. quæ & quotuplex Logicè conſid*. 756. *& ſeq*. Subſtantia *quid Ariſt*. 705. *& ſeq. &* 707.

Subjectum *quid & quale Ariſt*. 795. *& ſeq*. Subjectum *in prop. quid Ariſt*. 817. *prædicatum quid Ariſt*. 817.

De Summis *viris nil temerè loquendum*. 286.

Surſum *quid Plat*. 596.

Syllogiſmus *perfectus & imperfectus à* 840, *ad* 848.

Syllogiſmus *ſua defin. partibus, figuris, modis & legibus expl. ex Ariſt*. 839. *& ſeq*.

Symbolica *diſciplina Pyth. unde hauſta*. 131. Symbolica *Philoſophia carpitur in Plat*. 464.

Symbola *unde Pythagoras hauſit*. 270. *& ſeq. illa & hauſta à diſcipulis ejus*, 271. Symbola *Pythagoræ qualia*. 271. Per Symbola *ſenſus mentis exprimebant Pythagoræ diſcip*. 160.

Synonyma *quæ Ariſtotel*. 811.

Stellarum in cælo Syſtema *juxtà Democritum & Leucipp*. 329, & 330. Syſtema *mundi Pythagoricum*. 224. Syſtema *mundi quale juxtà Pythagoram*. 217. Syſtema *mundi juxtà Ariſt*. 929. *& ſeq*. Syſtema *mundi Platonicum*. 583.

Tactus *ut fit juxtà Plat*. 621. *& ſeq. & ejus objecta*

jeſt. ibid. juxtà Ariſtot. 996. & quid operetur. 997.
Tarditas naturæ in Socrate, 390. & 391.
Temperantis & diſſolutæ vitæ diſcrimen. 664. & ſeq.
Temperantia ſive modeſtia quæ Plat. 661. & ſeq. Temperantia Socratis. 396. Temperantiæ commendatio. 291. & contrarii prohibitio. ibid.
Templa Ægyptiorum arcana & remota ingreſſus eſt Pythagoras. 122. In Templis conſecrationis ſtudium ejus. 131.
Tempus quid eAriſtot. 905. & ſeq. De Tempore quid ſin. Pythagor. 232. Tempus eſſe gratum. 50. De Tempore ſent. Thaletis. 48. Tempus ut à cœli motu dependet juxtà Plat. 584. & ſeq. Tempora ut Druidæ diſcernebant. 28.
Terminus quid. 839.
De Ternario numero quid Pythag. 206.
Terra elem. quid & quale Ariſt. 914. & ſeq. Terræ elementum deſcriptum à Plat. 558. De Terra Thaletis ſententia, 47. & de ejus tremore. Terræ origo juxtà Plat. 589. facies ibid. & ſeq. Deorum fides. 590.
Terræ ortus Leucippo. 335. & natura. item Xenophani, ibid. item, Democriti, 336. & Parmenidi, ibid. terræ figura, eidem & Leucippo ac Democrito. terræ ſitus in medio mundi, eidem & Parmenidi. quid de eo Xenophanes. terræ inclinatio, Democrito & Leucippo quæ? ibid. ejus habitabilia loca juxtà Parmenidem. 337. terræ δίνησις juxtà Leucippum. ibid. quid de ejus quiete Democritus & Xenophanes, 337. item Parmenides, 338. terræ tremor, 338. Terræ quædam affectiones, ex Ariſt. prolatæ. 933. ea globoſa. ibid. Terræ δίνησις ut invenit & ſtatuit Anaximander 84. ab eo terræ tremor prædictus, 84. Terræ figura & locus in medio mundi, & quies 80, 81. juxtà Anaximandrum. Terra immutabilis Platoni. 553. & ſeq. ſed miſta, cum igne, ibid. & 555. ejus conditus. ibid. figura 558. Terræ & forma & locus & origo juxtà Diog. Apoll. 110. Terræ figura

gura & locus in mundo, & tremor juxtà Anaximenem, 88. Terræ *figura juxtà Pythag.* 230. *ubi & de ejus in Zonas diviſione. de ejus ortu, ibidem. & ſeq.* Terræ *quies in medio mundi juxtà Ariſt.* 926. *& ſeq.* Terræ *quies juxtà Plat. in medio mundi.* 580. *& ſeq.* De Terræ *inclinatione ſentent. Anaxagoræ. ejus ideo quaſdum partes habitabiles, quaſdum inhabitabiles eſſe*, 99. *de tremore ejus*, 100. Terræ *tremor qualis juxtà Ariſt.* 970. *& ſeq. è* Terra *omnia conſtare, tribuunt Xenophani, ſibi contrario*, 325.

Thales *ut Geometriam in Græciam intulit.* 38. *& in ea docuit*, 39. *ut Logica uſus. ſive αὐτοδίδακτος ſive Ægyptio uſus*, 39. *in Ægypto Geometriam & Aſtronomiam didicit. ibidem. Pyramidum altitudines ibi metitus; etiam à Chaldæis quæ didicit. ibidem. quæ invenit*, 40. *& ſeq. ejus prædictiones Aſtron. Logicæ, ibidem & 41. & cætera Aſtronomica, ibidem*, & 42. & 43. *nihil ſcripſit.* 42. *ut in foſſam incidit contemplans ſtellas, ibidem. ut dictus Aſtrologus.* 43. Thales *primus ſapiens*, 35. & 37. & 38. *quando vixit, Ionicæ Philoſophiæ auctor.* 33, 34. & 35. *primus Phyſicus*, 38.

Themata *quotuplicia.* 751.

Theologia *Pythagor.* 151. Theologiam *à quibus didicit Democritus.* 306. Theologia *apud gentes varia.* 8. *à Phœnicibus & Ægyptiis cæpta. ibidem.* Theologia *Platonis.* 441. Theologia *Ariſt.* 743. Theologia *numeroſa.* 203.

Theorematibus *ut ab Ægypt. & Chald. ſit exercitus Pythag.* 124.

Theſes *quæ juxtà Ariſt.* 860.

à Thracibus *quid didicit Plato*, 445. *& ſeq.* Thracum *opiniones ut perdiſcere ſtuduit Pythagoras.* 126.

Timor *quid Platoni*, 650. *& ſeq.*

De Tonitru *opinio Anaximandri.* 81. Tonitru *ut fit Ariſt.* 952. *& ſeq. De* Tonitru *ſententia Anaxag.* 99. & 100. *De* Tonitru *ſententia Diog. Apoll.*

poll. 110. Tonitru *origo juxtà Anaximenem*, 89.
Tonorum *menſura & proportio in cælis juxtà Pythagoricos.* 218.
Torres *cæl.* 942. & 944.
Totum *quid & quotuplex. quid Platoni*, 499. *& ſeq. Ariſt. Logice.* 779. *& ſeq.*
Tractio *quid Ariſt.* 900.
Tractilia *quid?* 986.
Transmigratio *animæ. v. anima.*
Trianguli *rectanguli inventio Thaleti ut tributa.* 40.
Trigoni *menſuras ut invenit Pythagoras.* 185.
De Tunica *mundi.* 329. *Leucippi & Democr. ibid.*
Principia rerum Turpia *fugienda.* 284.
Typho *quid Anaxagoræ?* 100. Typho *ut fit Ariſt.* 954.
Tyrannus *rarò ſenex.* 48.
Vacuitas *perturbationum quæ?* 356. *circa opinabilia*, 364.
Vacuum *non eſſe in mundo, dixit Thales.* 46. Vacuum *mundo dedit Leucippus. item Democrit.* 327. & *in eo corpora moveri, Democritus dixit, ibid. Zeno negat. ibid.* Vacuum *nullum dari*, 560. Vacuum *non dari juxtà Ariſt.* 905.
Vapor *quid Ariſt.* 945.
Variatio *quid Ariſt.* 897.
Vates *qui & eorum ſtudia quæ?* 26. & 27.
Vaticiniis *an uſus Socrates.* 426.
Ubi *quid Ariſt.* 768.
Vectio *quid Ariſt.* 900.
Veneratio *Pythagoræ apud diſcipulos.* 166. & *ſeq. publicè non tam privatim.* 168.
De Ventis *opinio Anaxagoræ.* 99. *De* Vento *ſententia Anaximandri*, 81. *De* Ventis *quid ſentiat Ariſtot. oſtenditur.* 949. & *ſeq.*
Rebus Venereis *quis modus.* 291. & *ſeq.*
Venus *ut obſervata Pythagoræ.* 230. *ſc. Veſperus & Lucifer.* Venus *heſperus & Lucifer, obſervatus Parmenidi.* 304. *De* Venere *obſervatio Parmenidis.* 334.
Verecundia *Platonis.* 437. Verecundia *ut ſervanda.* 276.
Veritatis *judicium, non ſenſibus, ſed menti adſcribendum, juxtà Plat.* 508. & *ſeq. quod negabant Epicurei & Stoici* 510. Veritatis *commendatio.* 294. Veritatis *fons Allobiorum.* 17.

Nihil Verum, *quatenus in ſcepſi uſitatum*, 358. & *ſeq.* & 360. *f. an aliquid natura tale.* 374. De Vero *quid doceat Ariſt.* 713. 714. & *ſeq.* De Vero *per fidem cognoſcendo quid ſenſit Solon.* 61. Vera *enunciatio quæ Ariſt.* 823. & *ſeq.*

Diff. inter Videri *ſenſibus & eſſe.* 615.

Vigiles *& cuſtodes in urbe habendos.* 277.

Vigilantiæ *animi præcepta.* 297.

Vinum *quid Plat.* 590. & *ſeq.*

Virga *qui fit Ariſt.* 959.

Viride *quid Plat.* 601.

Virtutes *Socratis compendio deſcriptæ.* 318. Virtutis *commendatio.* 297. *De* Virtutibus *Pittaci præcepta.* 50. & *ſeq.* De Virtutibus *quid Socrates dixit.* 427. *iisque libertatem dedit faciendi.* 428. Virtutis *ratio.* 68. Virtus *explicatur Plat.* 651. & *ſeq. eam eſſe donum Dei*, 653. *ejus cognitio ingenita* 654. *Legum finis. ibid. an ſufficiat ad beate vivendum*, 655. *quatuor ejus ſpecies*, 655.

Vi *nil agendum.* 68.

Viſio *ut fiat, juxtà Democritum & Leucippum.* 347. Viſio *quando fiat docente Platone.* 618. & *ſeq.*

Viſibilis *ſpecies quot & quales Platoni*, 619.

De Viſco *Druidarum.* 29. Viſus *præſtantia ſuper alios ſenſus juxtà Archytam & Pythag.* 261. *quid viſus & ut fiat, juxtà Empedoclem*, 262. & *juxtà Ariſt.* 992.

Enitendum omni, ut fuiſſe in Vita *videatur.* 284. Vitæ *bene agendæ compendium.* 296. Vita *ut virtutibus ad jucunditatem ducentibus inſtruenda.* 298. *Minimam* Vitæ *rationem non eſſe contemnendam.* 285. Vitam *quæ dicuntur habere, & quomodo.* 256. *& accepiſſe. ibid.* Vita *non quærenda poſt mortem.* 273. Vita *ut menſuranda.* 71.

Vitia *emendanda.* 292. *redargutione. ibid.* & *ſeq.* Vitia *Socratis.* 399.

De Vitibus *quid ſcripſit Democritus.* 316.

Umbrarum *ratio ut horologio oſtenſa ab Anaxamene.* 84.

Unitas *ut Pythagoræ cauſa efficiens.* 280. & *ſeq.*

Univerſum *eſſe immobile & ſta-*

& *ſtabile, Parmenidis & Meliſſi eſt.* 327. Univerſum *eſſe æternum & infinitum. v. v. æternum & infinitum. illud eſſe inane, Leucippi eſt.* 326.

Univerſale *quid Ariſt.* 825. Univerſalia *quæ Platoni.* 493. *& ſeq.* Univerſalis *enunciatio Ariſt.* 819. *De* Univerſalibus *quid Pythagorei.* 190. Univerſale *quid Ariſt.* 752. *& ſeq.*

Unum *ut enti convenit apud Plat,* 515. Unum *Ariſtoteli explicatur, quid ſit & variè diſtinguitur. item ejus oppoſita.* 709, 710, 711.

Voluntariæ *actiones & involuntariæ animæ explicatæ Platoni,* 646. *&* 647.

De Voluptate *quæ diſſeruit Socrates.* 430. Voluptas *ſummum bonum Socraticis.* 433. 2. *De* Voluptate *quid docuit Plato,* 649. *& ſeq.* 650. Voluptatis *frænum.* 68. Voluptatis *origo juxtà Plat.* 596.

De Voce *ſententia Democriti,* 348. *Anaxagoræ.* 101. Vox *Archelao quid?* 115. *De* Voce *quid docuit Pythagoras,* 264.

Urbanitas *Socratis.* 400.

De Uxore *ducenda Biantis reſponſum.* 73. *Qualis* Uxor *ducenda.* 64.

Xenophanes *quis, & qualis Philoſophus. Eleaticæ Phil. princeps, quando vixit.* 300. *&* 301. *ejus peregrinatio & ſcripta. ibid. Poeta.* 302. *ejus elegia. ille Thaleti & Pythagoræ contrarius. Logicæ cultor. ibid.*

Zachla *primus apud Ægypt. Propheta.* 23.

Zeno *Eleates quis, cujus diſcipulus? quando vixit. qualis Philoſophus.* 304. *& ſeq. dialecticæ invent.*

Zetetici *qui.* 352. *Zetetica.* 354.

Zoroaſtre *Mago an uſus Pythagoras.* 129. Zoroaſtres *Bactr. Rex an Magiam invenit.* 24.

ERRA-

Digitized by Google

PAg. 3. quod alii, dele *quod*. p. 4. *obſervavit*. p. 8. *defenſabatur*. p. 9. *alii à Barbaris*. p. 12. *cernentium*. p. 13. *ἀστρονομίαν*. p. 21. *acceſſerint*. p. 24. *Arpedonaptæ*. & *peragravi*. & *aëris*. p. 25. ἀπόκρυφους. p. 30. & Cæſar. p. 31. *nunc* ad Græcor. p. 46 ut *eſt* ap. 48. *Plutarch*. 49. ἐγγύα. p. 50. Πιττακοῦ. p. 55. *ἀνείλη*. 56. *Rhodiis*. p. 61. Poeſeos quoque, dele *quoque*. p. 66. *Heraclides*. p. 72. cum *quæreretur*. p. 73. Εβραΐκός. p. 80. *Ariſtoteles*. p. 83. *Phavorinus*, p. 89. *Anaximandro*. p. 96. *Poſteà*. p. 104. poſt *κρίνειν* pone τ᾽ἀληθὲς. p. 111. *inſanientes*. p. 150. *παιδευτικά*. p. 168. *ἐπιβάλλουσαν*. p. 172. *imperio*. p. 173 *πρῶτος*. ibid. *Geometricæ*. p. 178. *γραφῇ*. p. 180 *Crotoniates*. ibid. *Pirithi*. ibid. *Telaugen*. p. 185. *Pythagoras*. p. 194. *conſtructionem*. p. 200. *μονάδα*, *μονάδας*. p. 205. *Epicharmi*. p. 219. *Parmenidem*. p. 227. *narrante*. p. 234. *quid* ſit nutriri. p. 244. *olſactu*. p. 250 quoque *fiat*. p. 256. *audiamus*. p. 258. Origen. p. 259. *ἐγκεφάλῳ*. p. 267. *Thyanaeus*. p. 269. *hoſtiam*, *voluit*. p. 270. *δὲ*. p. 276. *verecundiam*. p. 283. *abſtinuerint*. p. 290. *Iudæorum*. 294. *attendendum* p. 297. *πρώτη*. p. 308. *Αἰγυπτίων*. *ἰχνηθῆν*. p. 309. *bonarum* artium. p. 310. *commendatus* & traditus. p. 311. *παρείπων*. p 316. *Chameleonte*. ibid. *ejus* prævia fides. p. 320. *Democritus*. p. 321. *corporibus*. p. 322. *Atomos*. p. 323. *εἶναι στοιχεῖα* p. 334. pro quod ſint, leg. *quid*. p. 348. *noſtro* ordine. p. 359. *ὁρίζειν*. ibid. *ὁμοῦ*, *ſententia* inclinet. p. 363. perturbatione. p. 368. *Diallelum*. p. 369. *αἰτιολογίας*, *αἰτιολογικοὺς*. p. 370. *ut* de ſigno. p. 375. *αἰσθητόν*. p. 382. *ſic* certum. p. 387. *δοξαζόμενον*, *δοξάζεται*. p. 390. & Rhetorica. p. 394. *αὐτοῖς ἐλάγχανον*. p. 397. *οἶδα*. p. 402. *οἶμαι* p. 403. *μὴ μὴ ἐθέλειν*. p. 407. *Æſchines*. p. 411. *Empiric*. p. 412. bene *vivendum*. p. 421. *cauſas*. p. 435. *æſtimabantur*, p. 443. *Italiam*. p. 446. quæcunque. p. 447. *reprehendit quidem Minois*. *vocatur*. p. 480. *demerſum*. p. 483. *ψυχὴν*. p. 484. *opus* dele. p. 494. *εἶδος*, *ἢ τὸ*. p. 517. pro Rep. lege *legibus*. *ὄντως* dele. pro 247. & 249. pone, 78, 79. p. 517. *ἀντιπίδειξιν*. p. 526. pro verba leg. *voces*. in Timæo *uſurpatæ*. p. 534. quid. p. 551. *diſtribuere*. p. 554. *ἱερᾶσθαι*. p. 561. *creatio*. p. 578. *εἶναι*. p. 630. *in* Phædone. p. 630. *formis* indui. *pœnam*. *quo* decem. *πειθώμεθα*. 631. *vivendum*. in Politico, dele *ſuo*. cauſam *eſſe vult*. 632. poſt *primam*. 635. *quo* per. 636. *ἀνάγκη ὄν*. 637. à corpore, adde, *vocatur*. 634. *expetendarum*. 642. *Deum* vocat. 643. *Authog*. *ἐνδιατρίβειν βίῳ*, *verſari*. 644. ſine *animo* de *animo*.

FINIS.

3

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Thales. 37.
Pittacus. 49.
Solon. 52.
Chilo. } 62.
Periander. } 62.
Cleobulus } 67.
Bias. } 67.
Anaximander. 74.
Anaximenes. 84.
Anaxagoras. 90.
Diogenes Apolloniates. 105.
Archelaus. 113.
Pythagoras. p. 116.
Xenophanes. } p. 300.
Parmenides. } p. 300.
Zeno. } p. 300.
Leucippus. } p. 300.
Democritus. } p. 300.
Pyrrho. p. 348.
Socrates. p. 389.
Plato. p. 435.
Aristoteles. p. 676.

Digitized by Google

Digitized by Google